

UNIVERSAL  
LIBRARY

**OU\_204537**

UNIVERSAL  
LIBRARY







**SRI**  
**SRUNGARA KADAMBARI**

BY

**Chintalapalli NARASIMHA SASTRI GARU**

*Senior Telugu Pandit, Municipal High School, Bellary.*



**Published**

**With the gracious help of**

**Captain: Sir The Raja of Venkatagiri,**

**K. C. I. E., M. G. A. F. (I)**

**(29th Generation.)**

---

**Printed at**

**VAVILLA PRESS,**

**MADRAS.**

**1926.**

***All Rights Reserved.***



శ్రీ రామస్వహాయేస్తు.

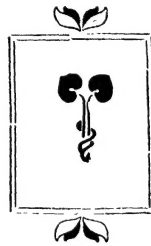
శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి ప్రసీదతు.

# శ్రీశృంగారకాదంబరి.

బ్రహ్మశ్రీ, బల్లారి మునిసిపల్ హైస్కూలునందుఁ బ్రధానాంధ్రపండితుఁడగు

చింతలపల్లి నరసింహశాస్త్రి

ప్రణీతము.



శ్రీ వేంకటగిరిసంస్థానాధిపతులలో 29 పురుషులగు

కెప్టెన్ సర్. రాజా వెలుగోటి శ్రీ గోవిందకృష్ణయ్యాచేంద్ర  
బహదరు కే. సి. వి. ఇ. గారి సంపూర్ణసహాయముచే

ప్రకటితము.

‘వావిళ్ల’ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రితము.

చెన్నపురి.

All Rights Reserved.

కాపీరైటు]

1926.

[వెల. 3-0-0.





చింతలపల్లి. నరసింహశాస్త్రి,

గ్రంథకర్త.



శ్రీరామస్వహమోస్తు.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీ శృంగారకాదంబరి

గ్రంథకర్తృవిజ్ఞప్తి.

---

పండితవర్యులారా !

నే నెట్టిలోకసమారాధనం బొనరించి జన్మంబు సార్థకంబుఁ గావించుకొని నాశితృదేవతల సరణోత్తీర్ణులఁ జేసి శాశ్వతోత్తమలోకవాసుల నొనర్చి కృత కృత్యుండనై సద్గతిఁ గాంతునా యని యాలోచించుకొనుచుఁ గాలంబు నొక్క మెయిం బుచ్చుచుండ నొక్కనాఁడు, నాకత్యంతాప్రమిత్తులును బల్లారిజిల్లా మోకపురవాస్తవ్యులును నగు మ.రా-రా-శ్రీ, దేశాయి. చంద్రమాలిగారును, మత్స్యిణయాం లేవాసియు, సరససద్గుణనిధియు, మృదుమధుర శ్రుతిసుభగనువతనా సందితకవిబుధనికరుండును, మృదులకవితారసజ్ఞుండును, బల్లారి మునిసిపల్ హై స్కూలునందు సహాయోపాధ్యాయుండును నగు కప్పగల్లు. సంజీవమూర్తియు, నాయసుంగుశిష్యుండు సోమేశ్వర. వీరరాఘవనాయుండును లోనగుమదీయాప్త మిత్రచ్చాత్రనికరంబు కరంబు సంతసంబునం బొదలుచు నిరుపక్కియలం గొలిది యుండ, వారితో నిష్టకథాగోష్ఠిం దవిలి లోకాభిరామవచస్సుధాంభోధివీచికలఁ దేలుచు సరసకవికవితాకావ్యమధురాలాపంబుల వినోదించుచు నుబుసుఁ బుచ్చు చున్నతటి భట్టబాణకవిప్రస్తావంబు వచ్చుటయుఁ దదీయకాదంబరి నద్యుతా నల్పకథాకల్పనానుధారసలహారి బహుప్రకారంబుల నుగ్గడించి నన్నుం గాంచి వారు “మహాత్మా ! మీ రప్పుడప్పుడు తత్కాదంబరీచమత్కారసుధారసంబు మావీనుల వెల్లిఁ గొల్చి ప్రహృష్టచిత్తులం గావించుచుందురు. తత్కథారసం జెంత గ్రోలినను మావీనులు దనియ కున్నవి. దాని నాంద్రంబునఁ బరివర్తనంబుఁ గావించి మాకుం గర్లరసాయనం బొనరించి యీయాంద్రప్రపంచంబును దదీయ మధురామృతరసవాహినీస్థావితంబు నొనరింపుఁడు.” అనుటయు నేను దత్కాల సంజాతప్రహర్షప్రకర్షప్రకారప్రముదితస్వాంతుండనై చిఱుతతనముంగోలె నా కాగ్రంథముపైఁ గలభక్తివిశేషంబునకుఁ దదీయాభిలాషం బుపశ్రుతియగుటయు, శ్రీవేంకటగిరిమహారాజగారిగు వెలుగోటి. శ్రీరాజగోపాలకృష్ణయాచంద్ర



బహదరువారు సంతరించిన శృంగారపద్యరత్నావళిపీఠికయందలి తద్గ్రంథభాషాం  
తరీకరణవిషయప్రస్తావనం బద్దానిని నువబృంహణంబుఁ గావించుటయు, నిది నా  
యుద్యమంబు నెఱవేర్చుగల దని తలఁచి మదీయసామర్థ్యము విచారింపక యా  
గాముల నారయక యవిచారమూఢుండనై దాని కియ్యగొని వినోదగోష్ఠిం జాలించి  
గృహంబునకుం జని సాయంతనామ్మికంబులఁ దీర్చుకొని విశ్రమించియుండ  
నామధ్యాహ్నంబున జరిగిన వినోదగోష్ఠీప్రసంగంబు చిత్తంబు హత్తుటయు మనం  
బున నిట్లని వితర్కించితి.

సీ. కావ్యప్రపంచంబుఁకడఁ గానఁగా లేదు సారె కథ్యాసంబు ఁ సలుప లేదు  
శబ్దసమయహేతుఁకాత్రువాసన లేదు సదలంకృతులవీధిఁ ఁ జనఁగ లేదు  
ఛందోవిశేషంబు ఁ చవిఁ గానఁగా లేదు కళలపొం దింతెనఁ ఁ గనఁగ లేదు  
పూర్వకవీంద్రులఁపాలు పెఱుంగఁగ లేదు భావరసస్ఫూర్తిఁ ఁ బడయ లేదు  
తే. పడయఁగా లేదు బహుపదఁపాటవంబు

తెలియఁగా లేదు నాచితి ఁ తెన్ను సుంత

నేర్వఁగా లేదు సందర్భఁనిపుణతయును

నెటుల నెఱవేర్తు వీరియఁభిప్సితంబు?

ఉ. ఎక్కడ భట్టబాణకవి, ఁ యెక్కడఁ దత్తనుజాతుఁ, దేడ నే.

జొక్కలుఁగోత్తముల్ రసముఁ జొబ్బిల భావము లర్థసంపదల్  
తక్కక యుండఁ, దత్కృతినిఁ దజ్జులు మెచ్చుగఁ దెల్లునేత దా  
నెక్కడ, నెట్టికార్యమున ఁ కీగొనితిం గట! మందబుద్ధివై.

ఉ. ఒక్కొక్క భావకుం గలుగు ఁ నొక్కొక్కసాంపును నింపు పెంపును  
జక్క విఁగొక్కభాష కవి ఁ సిద్ధము; ప్రాణు లటన్న మాత్రనే  
యొక్కడె మానవుల్ పశువు; ఁ లుండదె భేదము వానిరెంటికొ  
నిక్క మెఱుంగఁగా వలయు ఁ నేర్పరియాకవి వీని నన్నిటిఁ.

క. ఆయాభావకు ననువగు, నాయాబోకల నెఱంగి ఁ యర్థ విధమునం  
బోయినకవిత మనోజ్ఞము; బోయకుఁ దగుభూషణములు ఁ భూవతి కగునే!

క. చేఁవలగుదులను ద్రాటను, దోఁపినగతి నుడులగుదులఁ దోఁపినఁ గవితఁ  
భూషణులు కవులు మెత్తురే! కావులుఁ గుకవులును గాక ఁ గానఁగ నవనిఁ.

మ. తలమే నాఁది! మిత్రశిష్యులప్రమోదం బేగతిం దీర్తు నేఁ  
గలకొంటి న్నద యేత మత్తజలధికఁ దర్పించి యింకెట్లాగో!

తలఁకుఁ దెందము మీఱఁగాఁ దగదు మేఘాదక్షిణామూర్తి! నా  
తలఁకుం బాపు మటంచు నిశ్చిశమతిఁ • ధ్యానించితిఁ ధక్తిమై.

వ. అంత.

సీ. ఒక కేల ముత్యాలఁ యుజ్జ్వలజ్జవమాల యొక కేల జ్ఞానముఁ ద్రికయుఁ గ్రాల  
నొక కేల నకళంకఁ సకలవిద్యాముద్ర యొక కేల సుధఘటం • బోలిఁ దేల  
నురగసరంబులు • నిరుకక్షతలముల మాళిపాళి హిమాంశుఁ బాలుఁ డేలఁ  
గన్నులమూఁడిటఁ • గరుణారసము పొంగి ఝరమయి ధరణిపైఁ • జాలువాట

తే. మేను స్ఫటికంపుఁగాంతుల • నీన లీల  
సకలభూషణభూషితఁ సన్నతాంగుఁ  
డగుచు నాస్వామి శ్రీదక్షిణామ్యుఁ డాత్మఁ  
దోచి యిట్లనినట్టులు • దోచె మదికి.

కా. నే నుండక భయ మేమి నీకు వినుమీ • నిచ్చలే సహాయుండనై  
తోనుందుక సదసత్తులం దెలుపుచుక • దూఁగింపు నీకార్యముక  
భూనాథుల కవినాథులుక శిరములక • భూషింప నీయాకృతిక  
నే నిర్వాహ మొనర్తుఁ జింత విడుమా • నిత్యోత్సవం బూనుమా.

డి. భానుఁడు చంద్రుఁడక నభము • భంబులు దిక్కులు సాగరంబులుక  
భూనగముల మరుత్తులును • బొల్చును నెంతకు; నంత దాఁక స  
న్తాన మొనర్చి సత్కవులు • మానవనాథులు పొల్చు గాక యీ  
మానిత మైననీదుకృతి • మానుము శంక వరం బొసంగితి.

వ. అని సాదరసంభాషణంబుల వదిలించిన ట్టగుటయు నేను మహానందసందో  
హమహంబుధినిమగ్నమానసుండనై మదిష్ట దేవతానుగ్రహం బీపాటి గలుగ  
నాకుం గొఱంత యేమిట నుండ దని దృఢనిశ్చయిండనై సర్వమునకు నా  
మహాదేవుండ గలం డని సర్వభారంబుఁ దన్నాఁ బెట్టి నే నిమిత్తమాత్రుండ  
నై పూర్వకవీంద్రులు, శ్రీనాథాదులు చూపినఫక్కిని యథామూలంబుగ  
నిమ్మహాప్రబంధంబు మదిష్ట దేవతాంకితంబుగా నాంధ్రీకరించి మిత్రశిష్యుల  
యభీష్టప్రకారంబు “శ్రీశృంగారకాదంబరి” యనుపేరిడి దీనిం బ్రచారంబు  
నకుం దెచ్చి లోకంబున వెలయించు నుదాత్తచరిత్రుని నుదారచిత్తునిఁ బ్రభు  
వతంసుని నెవనిం జూపునో యాభగవంతుండని యారయుచు నొక్కవేసఁగి  
కాలపుసెలవుల నిమ్మహాప్రబంధంబుం గొని,

సీ. కవిసార్వభౌముండు • కంపించె బాండితి నెదిరింపఁగా లేక • యేధలేకుఁ  
గనె భూనురుల కేని • కల్గని సర్వజ్ఞ బిరుద మేనరచాలవరసుతుండు  
సురభాష రచించె • వరరసార్ణవకృతి సత్కృతుల మెచ్చ నేత్యైధవుండు  
కవిజనకల్పక కామధేను వసంగఁ జరకేర్తి నందె నే • ఊతివరుండు

తే. నట్టి శ్రీసింగనృపతి యేయన్వయమునఁ  
బొడమ నారావుపంశాద్భిపూర్ణ చంద్రుఁ  
గీర్తనీయు శ్రీగోవిందకృష్ణయూచ  
ఘనుని వేంకటగిరినాథుఁ • గనఁగఁ జనితి.

క. చని నేఁ దత్సమ్ముఖమునఁ, జనవరి గోళాధికారి • సన్నతచరితుఁ  
ఘను ధర్మగాడికులజుని, ఘనమతిఁ గల్యాణరావుఁ • గాంచి తెలిపితిఁ.

క. విని నాసంగతియంతయు, మన మలరంగ నతఁడు “వసుపు • మనవిని లేఖఁ  
జని రాజసమ్ముఖమునకు, మనవి యొనర్చెద న”టంచు • మన్నన నేసెఁ.

ప. అంత నేసంతసింది నావచ్చినకార్యంబు సర్వంబు నివేదించుచు మనవిపత్ర  
మును బంపుకొంటిని. దానిం దిలకించి యనంతమహీకాంతసంతతసంతాప  
మానానూనదిగంతవిశ్రాంతాత్మంతనిర్మలనిజమశోవిజిత రజనీకాంతుండును  
వేంకటగిరిమహీకాంతుండును నగు నా శ్రీవెలుగోటి. శ్రీగోవిందకృష్ణయూ  
చేంద్రభూకాంతుండు మది హర్షించి మదీయాభిలాషం బంగీకరించి, మదీయ  
గ్రంథముం బరిశీలించ సృద్ధిపీయకుమారుని దేజోవిజితకుమారుని ననుపమ  
రూపావహానీతమారుని సకలసద్గుణమణినికరపారావారుని శ్రీవేంకటరాజ  
గోపాలకృష్ణయూచేంద్రబహదరువారిని నియోగించుటయు వారు నన్ను బిలి  
పించి గ్రంథమును సాంతముగఁ జదివించి విని సంతసించి తమకు నివేదించు  
టయు, నంత సంతోషించి పరమాదరంబున నేతద్గ్రంథముద్రణమునకు వలయు  
ద్రవ్యం బొసంగిరి. తత్సంపూర్ణసాహాయ్యంబుచే నేనిగ్రంథమును ముద్రించి  
లోకంబున వెలయింపఁ గల్గితిని.

ఇట్టినుహోదారుని దివ్యచరితుని మహోదాతుని నాగ్రంథము లోకమున  
వెలయుటకు ముఖ్యకారకునిగఁ బ్రసాదించిన యాయుండుకలాధరుని నచింత్యా  
ద్యుతచరితుని నాగురుమూర్తిని శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిని మిక్కిలి స్తుతించుచు  
నాగ్రంథమును బ్రకాశించి లోకమున వెలయుటకు ముఖ్యకారకులై సన్నభయ  
విధముల ధన్యుం గావించి నాయుదేశము నెఱవేర్చి నాశ్రమము సార్థక మొన  
ర్చిన యీవేంకటగిరి సంస్థానాధిపతులగు శ్రీవెలుగోటి. శ్రీకృష్ణయూచేంద్రబహ

దరువారికిని దదీయపుత్రపాత్రకళత్రసచివప్రముఖనిఖలప్రకృతివర్గంబునకును నితో  
ధికాఖండాయురారోగ్యశ్రవ్యభివృద్ధిం బ్రసాదించ భగవంతుని సత్యర్థంబుఁ  
బ్రార్థించుచుఁ గృతజ్ఞతాపూర్వకము లగు పెక్కుధన్యవాదముల నొనరించు  
చున్నాను.

మఱియు, నాకీవిషయమున ముఖ్యముగాఁ దోడ్పడిన మ-రా-రాశ్రీ ధర్మ  
గాడి కల్యాణరావుగారికిని, ముద్రణస్థాలిత్యముల నోర్పుమెయిఁ దిద్దుచు మంచి  
నూచన లాసంగిన బ్రహ్మశ్రీ కావ్యతీర్థ మద్దులవల్లి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిల  
వారికిని, సీగ్రంథమును బక్కఁగ ముద్రితంబు నొనర్చిన వావిళ్ల. రామస్వామి  
శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారికిని గృతజ్ఞతాపూర్వకము లగుననుశ్చతంబుల సమర్పించు  
చున్నాను.

అందఱకంటెను నేఁ గడుఁగృతజ్ఞతఁ జూపవలసినవారు మఱియిద్దఱు  
గలరు. వారు నాకుఁ బరమాత్మమిత్రులగు బల్లారిజిల్లా మోకపురవాస్తవ్యులును  
సహజపరోపకారధురీణులును నిరంతరకవితారసాస్వాదనతత్పరులును నగు మ-రా-  
రా-శ్రీ, దేశాయి. చంద్రమాలిగారును, నాకుఁ బ్రియశిష్యుండగు కప్పగల్లు  
సంజీవమూర్తిరావును. వీరు నాకుఁ జేసినసాహాయ్య మనిర్వచనీయము. వీరిసాహా-  
య్యము లేకున్న నేసీగ్రంథమును నిర్వహించియుండననుట యతిశయోక్తి గానే  
రదు. వీరప్పుడప్పు డాధివ్యాధులచే నే నుత్సాహహీనుండనై డిల్లపడి నిస్పృహుం  
డనై యున్నతఱిని మృదుమధురనయోక్తులచే నాకుత్సాహముం గల్పించి నవీన  
సత్వసామర్థ్యంబు లావేశింపఁజేసి మరల నన్నీరచనకుం బురికొల్పుచు వచ్చుటయే  
వీరు నాకొనర్చిన యనిర్వచనీయసాహాయ్యము. నామనోవృత్తి వీరెఱింగినట్లు  
దేవుఁడు సయిత మెఱుంగఁ డన వచ్చును. వీరియుత్సాహవాక్యములే నాకు నూఁ  
తలై నాచే సీకార్యము నిర్వహింపించినవి. అందు సంజీవమూర్తి నాకుఁ జేదో  
డును వాదోడును నై నాయీగ్రంథపద్యముల మృదుమధురకలస్పనంబునఁ జదివి  
వినువారివీనులకు విందొనరించునపుడు నే నందు మహానందమునకు మేరలేదు.  
అనాఁడు నాకుం గలచింతలన్నియు వీడి యత్యుత్సాహము జనింప నిత్యమున  
కంటె నెక్కువపద్యములను రచించుచువాఁడను. ఈతనివాణి యదెట్టిదో కాని  
యీతఁడు చదువ దొంగొను నేని యెట్టిరసహీనము లై నపద్యములును మహా  
రసవంతములై లేనియనోనలు గురియుచుండు. వాచకుని సామర్థ్య మింతప్రళంప  
నీయుము గావుననే పెద్దన్నగారు,

“నిరుపహతిస్థలంబు, రనుణీప్రియదూరిక దెచ్చి యిచ్చుక  
వ్వరనిదె, మాత్త కింపయినభోజన, ముయ్యెలమంచ, మొప్పుద  
ప్ప రయ్యరసజ్ఞ, లూహ దెలియం గలలేఖకపాఠకోత్తముల్  
దొరకినఁ గాదె! యూరకకృతుల్ రదియింపు మటన్న శక్యమే.”

అని సంగీతము పాడువానికిఁ దాళమ్మదంగాదియంత్రసాధనములవలెఁ గవికి వాచకునిసాచివ్యమున్నం గాని తత్కవిత చిత్తరంజనము నేయ దని భావించి రని తోచెడిని. ఇతఁడు నా కొనరించినసాహాయ్యమిది యొక్కండె గాదు. అచ్చు చిత్తుల దిద్దుటయందు మిక్కిలి యోర్పుతో నాయవడి గ్రంథముద్రణము పూర్తి యగువఱకు ముద్రణమునకు వలయువ్యవస్థల నేర్పఱచి చక్కనిముద్రణము సమ కూర్చినవాఁడు. ఇతనికిని, నామిత్రులు దేశాయిగారికిని, సమగ్రముగా గ్రంథము నవలోకించి యోరిమిపేరిమి శోధనపత్రమును సిద్ధపఱచి యొసంగినవాఁడును నా కత్యంతప్రియశిష్యుండును సంస్కృతాంధ్రపండితకవియును పుంగవూగు శ్రీ బసవరాజుగారి యాంగ్లపాఠశాలయందుఁ బ్రధానాంధోపాధ్యాయుఁడును నగు బ్రహ్మశ్రీ. స్థానికం. సుబ్రహ్మణ్యదీక్షితులకును నేఁ గడుఁగృతజ్ఞుఁడనై సకలాభీష్ట ప్రదాయకంబు లగునాశీరాసుల నొసంగుచు నవిచ్ఛిన్నాయురారోగ్యశ్రవ్యపుత్రపౌత్రాదిసమృద్ధిని ననుగ్రహింప భగవంతుని వేడుకొనుచున్నాఁడను.

“గచ్ఛత స్థస్థలనం క్యాపి భవత్యేవ న సంశయః” అనునార్యోక్తివడుపున ననితరనాధారణమనిపావిత్రేషు లగుపండితప్రకాండులకే దొసంగులు పొసంగు చుండ నల్పజ్ఞుఁడ నగునావిషయంబున నయ్యవి పొసంగుట యేమి వింత! కావున నిందెందేని నెరసులు వారసిన సరసు లగుధీరవరులు “గుణదోషా బుధో గృహ్యన్మిందుక్షేదా వివేకీరః, శిరసా జ్ఞాఘతే పూర్వం పరం కణ్ఠే నియచ్ఛతి.” అను నూక్తిని మనమున సంస్మరించుచుఁ గరుణాతరంగితాంతరంగులై వాని నెఱిగించిన శిరసావహించి గైకొని కృతజ్ఞుఁడనై ప్రణతికతంబుల నొనరించుచుఁ బునర్ముద్రణమున సవరించుకొనఁగలవాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు, సుధీజనవిధేయుఁడు,

చింతలపల్లి. నరసింహశాస్త్రి,

కృతికర్త.

# శ్రీశృంగారకాదంబరియందువచ్చు ప్రధానపాత్రములు.

పురుషులు.

శూద్రకుడు:—నిదికాపురాధిపతి, చంద్రాపీఠుని యవతారము, శుకకథాశ్రోత.

కుమారపాలితుడు:—శూద్రకునిమంత్రి.

జాబాలి:—ఒకమహర్షి, స్వాశ్రమస్థులకు శుకవృత్తాంతమును జెప్పినవాడు.

హరితుడు:—శుకమును జెచ్చినవాడు, జాబాలిపుత్రుడు.

తారాపీఠుడు:—కథానాయకుఁ డగుచంద్రాపీఠునితండ్రి, ఉజ్జయినిపురరాజు.

శుకనానుడు:—తారాపీఠునిమంత్రి, వైశంపాయనునితండ్రి.

చంద్రాపీఠుడు:—కథానాయకుడు, తారాపీఠునికొడుకు, చంద్రునియవతారము, కాదంబరి ప్రయుడు.

వైశంపాయనుడు:—శుకనానునిపుత్రుడు, చంద్రాపీఠునిమిత్రుడు, పుండరీకునియవతారము, మహాశ్వేతామనోహరుడు.

శ్వేతకేతువు:—పుండరీకునితండ్రి, ఒకమహర్షి.

పుండరీకుడు:—శ్వేతకేతువుకొడుకు, వైశంపాయనునిపూర్వజన్మముపేరు.

కపింజలుడు:—పుండరీకునిమిత్రుడు, ఇంద్రాయుధ మనునశ్వముయొక్క పూర్వజన్మముపేరు.

కేయూరకుడు:—కాదంబరి విణావాహకుడు, నాయకా నాయకుల పరస్పరసందేశహరుడు.

మేఘనాదుడు:—చంద్రాపీఠుని ముఖ్యపరిచారకుడు.

చిత్రరథుడు:—గంధర్వాధిపతి, కాదంబరితండ్రి.

హంసుడు:—గంధర్వాధిపతి, మహాశ్వేతతండ్రి.

వీరుగాక త్వరితకుడు, క్షీరోడు, శబరసైన్యాధిపతి, మొదలగువారప్రధానులు మఱికొందఱు వత్తురు.

(స్త్రీ) లు.

చండాలకన్యక:—లక్ష్మీదేవియవతారము, పుండరీకునితల్లి, చిలుకను శూద్రకమహారాజునకు సమర్పించినది.

విలాసవతి:—తారాపీఠుని పట్టపుదేవి, కథానాయకుఁ డగుచంద్రాపీఠునితల్లి.

మనోరమ:—శుకనానునిభార్య, వైశంపాయనునితల్లి.

మదిర:—చిత్రరథునిపత్ని, కథానాయకయగు కాదంబరితల్లి.

గౌరి:—హంసుని పెండ్లాము, మహాశ్వేతతల్లి.

మహాశ్వేత:—వైశంపాయనునిప్రియురాలు, హంసునిహూతురు.

కాదంబరి:—కథానాయక, చంద్రాపీఠునిభార్య, చిత్రరథుని హూతురు.

తరలిక:—మహాశ్వేతా ప్రయనఖి.

మదలేఖ, తమాలిక:—కాదంబరి ప్రాణసఖులు.

పత్రలేఖ:—చంద్రాపీఠుని ముఖ్యపరిచారిక, కాదంబరిసందేశమును నాయకున కందిచ్చినది. వీరు గాక మఱికొందఱు స్త్రీలు వత్తురు.



# శ్రీ రస్తు. విషయసూచిక.

## పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము.	పుట.
ఇష్టదేవతాస్తుతి	1
గురుపురస్కృతి	2
ప్రేయస్సీస్తుతి	3
సంస్కృతకవీతుతి	„
ఆంధ్రకవిప్రతి	4
పద్యంతములు	6
గ్రంథారంభము - కూద్రకరాజవర్ణనము	„
అస్థానగతకూద్రకరాజవర్ణనము	11
చండాలకన్యావర్ణనము	13
చండాలకన్యకం గని విశ్చితుండగు కూద్రకునివర్ణనగతచింత	14
శుకవర్ణనము-తత్పమర్షణము	15
నృపాక్షానసమయసంరంభవర్ణనము	17
కూద్రకరాజస్నానవర్ణనము	19
ద్వారపాలిక రాజానంద్దకుఁ జిలుకం దెచ్చుట	22

## ద్వితీయాశ్వాసము.

శుకకథాప్రారంభము-వింధ్యాటవీరవర్ణనము	24
అగస్త్యశ్రమవర్ణనము	26
పంపానరోవర్ణనము	28
కాల్పలీమృతవర్ణనము	29
శుకజన్మవర్ణనము	32
నూర్మోదయవర్ణనము	„
శబరమృగయావర్ణనము	34
శబరసైన్యవర్ణనము	36
శబరసేనావతివర్ణనము	37
శుకకాటక గ్రహణవర్ణనము	41
శుకావస్థావర్ణనము	42
హాడికవర్ణనము	46



విషయము.

పుట.

జాబాల్యాశ్రమవర్ణనము	...	...	48
జాబాలివర్ణనము	...	...	52
సంధ్యాసమయవర్ణనము	...	...	58
నిశాముఖవర్ణనము	...	...	59

## తృతీయాశ్వాసము.

ప్రధానకథారంభము - ఉజ్జయినివర్ణనము	...	...	61
తారాపీడవర్ణనము	...	...	66
శుకనాసవర్ణనము	...	...	68
భౌజవిలాసప్రకారము	...	...	69
తారాపీడుఁడు విలాసవతిగృహంబునకు వచ్చుట	...	...	72
విలాసవత్యనపత్యతాజన్యవిమిదవర్ణనము	...	...	73
విలాసవతీసాంక్ష్యము	...	...	75
విలాసవతి పుత్రులను బడయఁ దత్తన్నీయములఁ జేయుట	...	...	78
తారాపీడ శుకనాసులు స్వర్ణములఁ గనుట దాని నొండొరులతోఁ జెప్పకొనుట...	...	...	79
విలాసవతి గర్భముధరించుట కులవర్ధన దానిని రాజుతోఁ జెప్పట	...	...	81
తారాపీడుఁడు విలాసవతి గర్భవృత్తాంతమును నరయ నంకశురమునకుఁ బోవుట...	...	...	82
గర్భవతియగు విలాసవతివర్ణనము	...	...	84
చంద్రాపీడుఁడు పుట్టుట	...	...	85
సూతికాగృహవర్ణనము	...	...	86
కుమారవర్ణనము	...	...	88
శుకనాసునికిఁ గొడుగు పుట్టుట	...	...	89
చంద్రాపీడుని బడికిఁ బంపుట	...	...	91
చంద్రాపీడుఁడు నకలవిద్యలు నేర్చుకొనుట	...	...	92
పాఠశాలయందున్న చంద్రాపీడునిఁ గొనిపోవ బలాహతుఁడు వచ్చుట	...	...	95
ఇంద్రాయుధవర్ణనము	...	...	96
చంద్రాపీడునిఁ గనుజనులది తవృత్తవర్ణనము	...	...	101
చంద్రాపీడునిఁ గనుచున్న స్త్రీల పరస్పరసంభాషణము	...	...	108
రాజకులవర్ణనము	...	...	104
చంద్రాపీడుఁడు తండ్రియొద్దకుఁబోవుట	...	...	113
చంద్రాపీడుఁడు తల్లినిఁ బొడఁ బోవుట	...	...	114
నిశాముఖవర్ణనము	...	...	118

చతుర్థాశ్వాసము.

విషయము.

పుట.

శుకనాసోపదేశము	...	...	126
చంద్రాపీఠుని యాపరాజ్యాభిషేకము	...	...	135
ద్విజిజయ యాత్రాప్రయాణ సంరంభము	...	...	136
చంద్రాపీఠుఁడు కిన్నరమిథునమును జూచుట	...	...	146
చంద్రాపీఠుఁడు కిన్నరమిథునమును బట్టుకొనలేక తనమనమునఁ జింతించుట	...	...	147
అచ్ఛాదనరోవర్ణనము	...	...	150
చంద్రాపీఠుఁ డమానుషగీతధ్వని వినుట	...	...	158
శూలపాణిని ధాయతనవర్ణనము	...	...	154
మహాశ్వేతావర్ణనము	...	...	156
మహాశ్వేత చంద్రాపీఠుని కతిథిసవర్ణచేయుట	...	...	161

పంచమాశ్వాసము.

చంద్రాపీఠునకు మహాశ్వేత తనవృత్తాంతమును జెప్పట	...	...	168
పసంతర్జనము	...	...	168
మునికుమారవర్ణనము	...	...	170
మహాశ్వేతామదనాపస్థావర్ణనము	...	...	172
కపింజలుఁడు పుండరీకోత్పత్తిని జెప్పట	...	...	176
కపింజలుఁడు మదనపరపశుఁడగు పుండరీకుని కుపదేశించుట	...	...	179
అనంగవిభరయగు మహాశ్వేతయవస్థావర్ణనము	...	...	180
మహాశ్వేత తన వృత్తాంతమును మరలఁజెప్పట	...	...	181
కపింజలుఁడు మహాశ్వేతయొద్దకువచ్చుట	...	...	185
కపింజలుఁడు మహాశ్వేతకుం బుండరీకునివృత్తాంతముఁజెప్పట	...	...	„
మహాశ్వేత తరళికతోఁ గర్తవ్య మాలొందించుట	...	...	195
మహాశ్వేతాకామపీఠాభివృద్ధి	...	...	197
మహాశ్వేత పుండరీకునియొద్దకు రాఁ బ్రయాణమగుట	...	...	198
కపింజలునితోకము	...	...	201
మహాశ్వేత మృతుఁడగు పుండరీకునిఁ గాంచుట	...	...	202
మహాశ్వేతాలాపము	...	...	205
మహాశ్వేత మరలఁ దనవృత్తాంతమును జెప్పట	...	...	207
చంద్రాపీఠునిమృతశరీరమును దివ్యపురుషుఁ డెత్తుకొనిపోవుట	...	...	208
చంద్రాపీఠుఁడు మహాశ్వేత నూతిండుట	...	...	212
సాయంకాలవర్ణనము	...	...	216
శాదంబరీజన్మ కథనము	...	...	217

నివయము.

పుట.

కాదంబరీ ప్రలిసం దేశము	...	...	221
చంద్రాపీఠుడు హేమకూటమునకుఁ బోవుట	...	...	222

## షష్ఠా శ్వాసము.

భూమరీపుతాభ్యంతరవర్ణనము	...	...	224
కాదంబరీవర్ణనము	...	...	229
చంద్రాపీఠునిఁ గనినకాదంబరి శృంగార భావోదయవర్ణనము	...	...	234
మహాశ్వేత చంద్రాపీఠుని; వర్ణించి కాదంబరికిఁ జెప్పట	...	...	235
చంద్రాపీఠసవర్య	...	...	237
కాదంబరి చంద్రాపీఠునకుఁ దాంబూలమొసంగుట	...	...	238
కాదంబరీ కామవికారజచింత	...	...	242
బహుత్పుటఁ దగుచంద్రాపీఠునిస్వగతచింత	...	...	245
కాదంబరీవర్ణాటలీభావము	...	...	246
మదలేఖ తారహారముంగొని చంద్రాపీఠునియొద్దకు వచ్చుట	...	...	248
మదలేఖ చాటూక్తిపూర్వకముగఁ జంద్రాపీఠునకుఁ దారహార మొసంగుట	...	...	250
ద్విరీయావస్థయగు కాదంబరీచేష్టావర్ణనము	...	...	252
కాదంబరి చంద్రాపీఠునిఁ జూడ వచ్చుట	...	...	255
చంద్రాపీఠుడు కాదంబరితో సంభాషించుట	...	...	256
చంద్రాపీఠుడు కాదంబరినిఁ జూడబోవుట	...	...	258
చంద్రాపీఠుడు మరల స్వదేశమునకుఁ బ్రయాణమగుట	...	...	260
చంద్రాపీఠునియొద్దకుఁ గేయూరకుండు వచ్చుట	...	...	261
చంద్రాపీఠుడుగేయూరకునితో సంభాషించుట	...	...	,,
చంద్రాపీఠునకుఁ గేయూరకుండు కాదంబరియవస్థను వర్ణించి చెప్పట	...	...	263
చంద్రాపీఠుడు మరలఁ గాదంబరిని జూడఁ బోవుట	...	...	267
కాదంబరీతాపనివృత్త్యర్థము శిశిరోపచారకల్పనాప్రకారము	...	...	268
హిమగృహవర్ణనము	...	...	270
ఆనంగనంతర్వయగు కాదంబరిని వర్ణించుట	...	...	271
చంద్రాపీఠునిఁ గని కాదంబరి సంశ్రమమున లేచుట	...	...	274
చంద్రాపీఠుడు కాదంబరితో సరసాలాపము లాడుట	...	...	275
చంద్రాపీఠుఁ డుజ్జయినికిఁ బోవుట	...	...	278
చంద్రాపీఠుడు కాదంబరికి సందేశమంపుట	...	...	,,
కూన్య కాననవర్ణనము	...	...	280
రక్తధ్వజవర్ణనము	...	...	281
శండికాగృహవర్ణనము	...	...	282

విషయము.

పుట.

జరద్రవిదధార్మికవర్ణనము	...	...	285
చంద్రాపీఠం దుజ్జయినఁ జేరుట	...	...	289
కాదంబరియొద్దనుండి పుత్రలేఖ వచ్చుట	...	...	291
పుత్రలేఖ కాదంబరివృత్తాంతమును జెప్పుట	...	...	292

ఉత్తరభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

కాదంబరిసందేశము	...	...	301
చంద్రాపీఠండు పుత్రలేఖ కనుతాపాత్తరం వ్రాసంగుట	...	...	308
విలాసవతి చంద్రాపీఠునిం బిలువ నంపుట	...	...	309
చంద్రాపీఠ విరహవర్ణనము	...	...	311
చంద్రాపీఠునకుఁ గేయూరకుండు కాదంబరియవస్థను జెప్పుట	...	...	316
చంద్రాపీఠసందేశము	...	...	335

ద్వితీయాశ్వాసము.

చంద్రాపీఠండు వైశంపాయనుని వృత్తాంతమును వినుట	...	...	348
చంద్రాపీఠండు రాజులు వైశంపాయనువృత్తాంతమును జెప్ప శంకించుటకుఁ దపించుట	...	...	349
చంద్రాపీఠుని స్వగతచింత	...	...	350
రాజులు చంద్రాపీఠునకు వైశంపాయనువృత్తాంతమును జెప్పుట	...	...	351
వైశంపాయనునివై రాగ్యమును కూర్చిన చంద్రాపీఠునిపర్యాటకభీభావము	...	...	356
చంద్రాపీఠండు వైశంపాయనుని వృత్తాంతముఁ దెలుప నుజ్జయినఁ పచ్చుట	...	...	362
పుత్రవియోగాతుర యగుమనోరమవిలాపము	...	...	364
చంద్రాపీఠండు తుకనానునింటనున్న తనతండ్రింగాంచి వైశంపాయనునివృత్తాంతముఁ జెప్పుట.	...	...	365
తుకనానుఁడు చంద్రాపీఠునియందు దోషములేదని నిరూపించుట...	...	...	366
తుకనానుఁడు వైశంపాయను నిందించుచుఁ జింతించుట	...	...	370
తారాపీఠండు తుకనాను నూతిడించుట	...	...	370
చంద్రాపీఠండు వైశంపాయనుని గొనిరా నాశ్చర్యపడుగుట	...	...	373
చంద్రాపీఠునిఁజంపఁజాలక విలాసవతి దుఃఖించుట	...	...	378
రాజ్యలక్ష్మీవర్ణనము	...	...	380
వర్షవర్ణనము	...	...	385

తృతీయాశ్వాసము.

చంద్రాపీఠునకు మహాశ్వేత తనదుఃఖకారణమును జెప్పుట	...	...	394
చంద్రాపీఠండు దాపువృత్తాంతమును విని మూర్ఛిల్లుట	...	...	401

విషయము.

కాదంబరి మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చుట	...	...	పుట. 403
కాదంబరివిలాపము	...	...	404
అశరీరవాణి కాదంబరిని నూతిడించుట	...	...	408
వృత్త లేఖయు నింద్రాయుధమును సచ్చోదమునఁబడుట	...	...	409
కపింజలుఁ డచ్చోదసరస్సునుండి వెడలివచ్చుట	...	...	„
కపింజలుఁడు మహాశ్వేతను విడిచి చనినతరువాతివృత్తాంతము	...	...	410
విలాసవతివిలాపము	...	...	428
తారాపీడునివిలాపము	...	...	430
శుకనానుఁడు తారాపీడు నూతిడించుట	...	...	438

చతుర్థాశ్వాసము.

తారాపీడుఁడు మొదలగువారు మహాశ్వేతాశ్రమమునకువచ్చుట	...	...	440
తారాపీడుఁడు విలాసవతి నూతిడించుట	...	...	441
తారాపీడుఁడు తపంబుఁ జేయఁ బూనుట	...	...	443
చిలుకకు స్వప్నతాంతమును విన్నంతఁ జూర్చుకొద్దలు వచ్చుట	...	...	445
జాబాలి చిలుకకు నల్పాయువు మొదలగునవి కలుగుటకు హేతువు చెప్పుట	...	...	447
చిలుక స్వప్నిలింగూర్చి చింతించుట	...	...	448
కపింజలుఁడు చిలుకయొద్దకు వచ్చుట	...	...	450
శుకకపింజలులసల్లాపము	...	...	„
చిలుక చండాలునిచేఁ జిక్కి చింతించుట	...	...	455
చిలుక మాలవల్లెకుం గొంపోఁబడుట	...	...	457
చండాలుదారికచేఁ బంజరమున నుంచఁబడిన చిలుకచింతించుట	...	...	458
చండాలుకన్యక తనవృత్తాంతమును శూద్రకన్యపతికిఁ జెప్పుట	...	...	461
చంద్రాపీడాపతారుండగు శూద్రకుని విరహతాపవర్ణనము	...	...	462
కృతినమర్పణము	...	...	478



## శ్రీరస్తు. కథాసంగ్రహము.

ఒకనాడు విదిశాపురాధిపతియగు శూద్రకమహారాజునకు నొకమాలత సర్వవిషయములు దెలిసినయొకచిలుకను గానుకగా సమర్పించెను. ఆరాజుచిలుకను దానివృత్తాంతమును జెప్పుమని యడుగ నాచిలుక తనవృత్తాంతము నిట్లు చెప్పఁ దొడంగెను.

“వింధ్యాటవియందుఁ బద్మసరోవరముగట్టున నొకగొప్పబూరుగుచెట్టు గలదు. ఆచెట్టునందు ననేకములగుచిలుకలు గూళ్లు కట్టుకొని నివసించుచుండును. నాతండ్రియు నందే యొకజీర్ణకోటరమునఁ గాఁపుర ముంచెను. నేను బుట్టిన నాఁడే నాతల్లి పరలోకమున కరిగెను. నాతండ్రికి నే నొక్కడనే కుమారుఁడను. నాతండ్రియే నన్నుఁ బోషించు చుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁ డాచెట్టుక్రింది కొక బోయ వచ్చి యాచెట్టెక్కి యందుఁ గలచిలుకల నెల్లఁ బట్టుకొని చంపి క్రిందఁ బడవైచి మే ముండు కోటరముచాయకు వచ్చి నాతండ్రిని సహితము పట్టుకొని చంపి క్రిందఁబడవైచెను. నేను నాతండ్రి తెక్కలసందున దాఁగి యుండుటంబట్టి నన్నాతఁడు గనుఁగొనఁ జాలఁడయ్యె. నాతండ్రితోడ నే నొక యెండుటాకుల కుప్పవైఁ బడి యాబోయ చెట్టుదిగి వచ్చులోపల దప్పిచే నీళ్ల నరయుచు నొక సరోవరముచెంతకుఁ బోయితిని. అచ్చటికి స్నానము సేచు వచ్చిన జాబాలి మహర్షి పుత్రుఁడు హారీతుఁ డనువాఁడు నన్నుం గాంచి దయగలిగి నీళ్లు ద్రావి సేదఁ దేర్చి తానును స్నానమాడి నన్నుఁ గొని తనయాశ్రమమునకు వచ్చి యనేక మహర్షి జనపరివృతుండై యున్నజాబాలిసమీపమున నన్నుంచెను. ఆజాబాలి నన్నుఁ బూర్వము చూచినవానివలెఁ గాంచి నవ్వి “ఇది స్వావరాధఫల మనుభవించుచున్నది.” అనియనెను. అచ్చటి ఋషు లందఱును “నిది యేమి సేసినది? పూర్వ జన్మమున నిది యెవరు? దీనివృత్తాంతమును, సాంతంబుగా నానతీయవే?” యని యడుగ నాఋషి నావృత్తాంతము నిట్లు చెప్ప నారంభించెను.

“ఉజ్జయినీపురమునఁ దారాపీఠుఁ డని యొకరాజు గలఁడు. ఆతనిభార్య విలాసవతి. అతనిమంత్రి శుకనానుఁడు. ఈమంత్రిభార్య మనోరమ. ఆరాజునకుఁ జాలకాలమునకు లేకలేక యొకపుత్రుఁడు గలిగెను. మంత్రికిని నొకపుత్రుఁడు

గలిగెను. రాజకొడుకువేరు చంద్రాపీడుడు. మంత్రికొడుకువేరు వైశంపాయ నుడు. ఈరాజపుత్రమంత్రిపుత్రు లిరువురును పెరిగి పెద్దవారై యావనవంతు లును విద్యావంతులును నైన పదంపడి సమస్తసైన్యపరివృత్తులై జైత్రయాత్రకుఁ బోయి సమస్తదేశములఁ జయించుకొని స్వపురమునకు వచ్చుచుండ మార్గమధ్య మున నారాజపుత్రునకు నొకకిన్నరమిథున మగవడెను. దానిఁ బట్టుకొన నా తడు దానివెంబడిఁ బరుగెత్తెను. సైన్యాధ్యక్షుఁ డగుమంత్రిపుత్రుఁడు సమస్త సైన్యమును వెనుచిక్కెను. రాజపుత్రుఁడు దానివెంబడిఁ బడి పోవుచుండ నా మిథునము కైలాసపర్వతశిఖర మెక్కి యెక్కడికో కనఁబడకుండఁజూయెను. అంత నారాజపుత్రుఁడు దానిని బట్టుకొనవలె నన్నవ్రాయుత్తముమాని ప్రతినివృత్తుండై శ్రమముచే దప్పిగొని జల మన్వేషించుచు వచ్చినచ్చి యుచ్చోద మనుసరోవర మును జేరెను. అచ్చట నింద్రాయుధ మనుపేరఁ బరఁగు తనగుట్టుమును దిగి నీళ్లు ద్రావి మేయ విడిచి తానును నాసరస్సున స్నానము సేసి దప్పి దీచ్చుకొనివచ్చి తత్తీరంబున నొకచెట్టుక్రిందఁ బరుండి యుండ నాసరోవరమును త్రరతీరమునుండి యొకయమానుషవీణాగానము వినఁబడెను. ఆయవూర్వగానమున కచ్చెరు వంది దానికీఁ గారణముఁ గనుఁగొనుతలంపున గుట్టి మెక్కి యాధ్వని. వచ్చినదిక్కుఁ బట్టి కొంతదవ్వు పోవ నచ్చట నొకశివాలయము నందొకగంధర్వస్త్రీ పూజావ సానంబున వీణవాయిండుచు నాభగవంతుని స్తుతించుచుండుట కనఁబడెను. ఆ వీణాగానము వినుచు నారాజపుత్రుఁ డొక స్తంభముమాటున నుండెను. ఆగంధ ర్వస్త్రీ వీణ వాయిండుటఁ జాలించి శివునకుఁ బ్రదక్షిణము సేయుచు రాజపుత్రునిం గాంచి యాతనివృత్తాంతమును సర్వమును నడిగి తెలిసికొని తనయాశ్రమము నకుఁ బిలుచుకొని పోయి యాతిథేయసత్కారముఁ జేసి తానును నాహారమును గొని వచ్చి తనయాశ్రమముముందఱి శిలాఫలకము నధిష్ఠించెను. రాజకుమారుఁ డును మఱియొకరాతిపైఁ గూర్చుండెను. అంత నారాజపుత్రుండు కొండొకపడి యూరకుండి భక్తవినయంబులు ముప్పిరిగొన నామె కిట్లనియె. “అమ్మా! నిన్నుఁ గన్నదిమొద లొకసంగతి యడుగవలయునని నాడెందము కుతూహలాక్రాంతమై యున్నాను. దయచేసి నాప్రార్థన మంగీకరింపుము. నీవెవరు? నీతలిదండ్రు లెవరు? తనం బొనర్చ నేల? పెక్కుసిద్ధాశ్రమము లుండ నీనిర్ణరారణ్యమునఁ దపం బొనర్చఁ గారణం జేమి? తెల్పఁ దగునేని దీనిని దెల్పి నను ధన్యుం జేయుము” అన నా గంధర్వపుత్రి మనస్సున మిక్కిలి యుమ్మలించుచుఁ దనవృత్తాంతము నిట్లు చెప్పి మొదలు వెట్టెను.

చిత్రరథుడు హంసుడు సనునిద్రలు గంధర్వాధిపతులు గలరు. వీరికి నివాసము హేనుకూట మనువర్వితము. అందు నేను హంసుఁ డనువాని కొమార్తెను. మాతల్లిపేరు గారి. నాపేరు మహాశ్వేత. మాతండ్రియింటనే నేను కైశవావస్థ గడపితిని. అంత యువతిని యొకనాఁడు వసంతఋతువునందు నాతల్లితోడను నాముఖ్యపరిచారికయగుతరళికతోడను నీయచ్చోదసరస్సునకు స్నానమునకై వచ్చితిని. తత్సర స్తీరంబునందలివంతలను జూచుచు విహరించుచు సపూర్వపరిమళము నొకదానిని మూర్ఛింపితిని. ఆదెచ్చటనుండి వచ్చినదని యిండుక డవ్వరిగి యసమానరూపలావణ్యములు గలయొకఋషికుమారునిఁ గంటిని. అతనిచేచి నొక కుసుమస్త్రబక ముండెను. మున్ను వచ్చినపరిమళము దానిదై యుంచునని యూహించి యాతనితోడఁ బుష్పములు గోయుచుండిన యతనివయస్కునిఁ గని యతని పృత్రాంతమును జెప్పుచుని యడిగితిని. అతఁ డిట్లు చెప్పెను.

“శ్వేత కేతు వసుఋషి యొకఁడు గలఁడు. అతఁ డొకనాఁడు దేవతార్చనకుఁ గమలములు గొనితేర నాకాశగంగకుం జని కమలములఁ గోయుచుండ నందు నిత్యనివాస మొనర్చుచున్న లక్ష్మీదేవి యతనిం గాంచి మోహించి తత్క్షణమే గర్భవతియై యొకపుత్రునిం గనియెను. ఆపుత్రుని శ్వేత కేతువునకు సమర్పించెను. అతఁ డాబాలుని బెంచి పెద్దవానినిఁ జేసి వానికిఁ బుండరీకుఁ డనిపేరు పెట్టి సమస్తవిద్యలను నేర్పెను. అతఁడును నేనును నొకనాఁడు, సందనోద్యాన మార్గమున వచ్చుచుండ సందనవనలక్ష్మీ మాకడకు వచ్చి యీతనిచేచి నున్నపుష్పమును సమర్పించెను. ఇదిపారిజాతపుష్పము.” అనిచెప్పుచుండ నాఋషిపుత్రుఁడు నే నాపువ్రసంగూర్చి విశేషముగ నడుగుచుండుటఁ గని యాపుష్ప మంతమిసోహరముగ నున్నఁ గైకొను మని తనచేచి నున్నదానినిఁ దీసి నాచేచి నుంచెను. మత్కపోలస్పర్శనముచేఁ బరవశుండై తనచేత నున్నజపమాల క్రిందఁ బడినను నెఱుంగఁ డయ్యె. నే నంతదానిని దీసి కొంటిని. అది సయిత మాఋషిబాలుఁ డెఱుంగఁడు. అప్పుడే మాకనోయ్యవ్య మనురాగ ముద్భవించెను. పిదప మాతల్లి స్నానముచేసి యింటికిఁ బోవ ననుం బిలుచుచున్నదని నాచెలి చెప్పెను. నే నెట్లకేలకు నాఋషిపుత్రుని వీడి స్నానమాడ వచ్చితిని. అంత నాతోడిఋషిపుత్రుఁడు కపింజలుఁడు ఆపుండరీకునిచిత్తవిఘ్నమును గాంచి, ‘జపమాల జాతీ దిగువఁ బడినను నెఱుంగకున్నావు. దాని నాబాల తీసికొనిపోవుచున్నది. ఏమి నీచెలివి?’ యని పరిహసింప నాపుండరీకుఁడు కుపితునట్లు ‘నాజపమాల నీయక యెట కేగెద’ వని న న్నడుగుటయు, నేను నాయేకావళిని ‘ఇదిగో! మీజపమాల’ యని యా



తనిచేత నుందిరిని. అతఁడు దానినే తనజవమాలయని యనుకొని తీసికొని యింటి కేగెను. నేనును నింటికి వచ్చితిని. అదిమొదలు మే మిరువురమును బరస్పరవిహా నలతత్తులమై వేగుచుంటిమి. నాతోడనే స్నానమునకు వచ్చినతరళిక మాతోడ రాక యిండుక వెనుచిక్కి వచ్చెను. ఆపుండరీకుఁడు దానిచే మద్విరహానలము దుస్సహ మని యొక లేఖ వ్రాసి పనిపెను. దానిం గని మద్విరహానలము ద్విగుణమై మండసాగెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు కపింజలుఁడు నాకడ కరుగుదెంచి తన వయస్కునివియోగాగ్నివిశేషముల నర్థించి చెప్పి తద్విరహానలబాధ మాన్ని వయస్కుని బ్రతికింపుమని చెప్పి, నే నేమి చెప్పదునో యని యైనను విచారించు మాతల్లి ననుఁ జూడవచ్చుసప్తర్దమునకు వెఱచి వెడలిపోయెను. నేనును దరళికతో నాలోచించి యెవరికిం జెప్పక దానితోడ నానిశీఘ్రమధ్యమున నాముషీకుమారుని కడకుఁ బోవఁ బ్రయాణమై పోవుచుండ నొకరోదనధ్వని వినఁబడెను. అదేమక కలగుండు వడుచు సతిరయంబునఁ జని చూడ నాపుండరీకుండు మద్విరహానల దగ్ధుండై విగతజీవుండై పడియుండెను. వానిం గని విదీర్ణహృదయనై చిరము విలపించి సహగమన మొనర్చు గడంగి తరళికచేఁ జితి పేర్పించి యందుఁ బడ నుద్యుక్తురాలనై యుండ చంద్రలోకమునుండి యొకదివ్యతేజస్సు వచ్చి పుండరీకుని నెత్తి కొనిపోవుచు నన్ను కఠిరత్యాగ మొనర్చవలదని యోదార్చి యంతర్ధానమొందెను. ఇదేమని కపింజలుని నడిగితిని. అతఁడును నాసంగతి యేమైనది చెప్పకయ తనచెలి కానితోడ నాకసమున కెగిరి పోయెను. అంత నేను నివ్వేటపడియుండఁ దరళిక దానివాస్తవస్థితి చెలియక యేసాహసము నొనర్పరాదని బోధింప నప్పటి కదియే సముచితం బని యెంచి పునస్సమాగమ మగు నను నిచ్చచే నిచ్చటఁ దపం బొనర్చుచున్నదాన నని మహాశ్వేత తనవృత్తాంతమును జెప్పెను.

అంతఁ జంద్రావీడుఁడు దాను మహాశ్వేత నూటించి యుపకాంతచిత్తం గావించి తరళిక యేదని యామె నడిగెను. తరువాత నామహాశ్వేత తనయవస్థం గాంచి చిత్రరథునకును మదిరకును గుమార్తె యగుకాదంబరియు వివాహము మాని యుండ నామితల్లియుఁ దండ్రీయుఁ దనను వచ్చి తత్కుటుంబుద్ధినిమాన్ని వివాహ మాదునట్లు చేసి పొమ్మని చెప్పిపుచ్చి రనియు, దానికై తాను బోవ నిష్ఠములేక తరళికును బంకినా ననియును జెప్పెను. అప్పుడే తరళిక కాదంబరీపీణావాహకుం డగు కేయూరకునితోడ వచ్చి కాదంబరీవృత్తాంతమును సర్వమును నివేదించెను. అంత మహాశ్వేత నేనే వచ్చి సర్వమును జక్కఁబఱచెద నని చెప్పి కేయూరకుని బంధి చంద్రావీడుని జూచి హేమకూటమును వర్ణించి కాదంబరీసౌశీల్యాదుల

నుగ్గడించి యచటికి దసతోడ రమ్మనియు, మఱునాడు వత్తు వనియు జెప్పెను. చంద్రావీడుఁ దండుల కియ్యకొని యామెతోడ హేమకూటమునకుం జనియెను.

అట్లు చని మహాశ్వేతతోడఁ గన్యాంతఃపురంబుం బ్రవేశించి కాదంబరిని సందర్శించెను. మహాశ్వేత తనకుఁ బ్రణమిల్లి సముచితోపహారంబుల నడువ వచ్చినకాదంబరికిఁ జంద్రావీడుని నివేదించి తొలుత నాతనిని సత్కరింపు మని చెప్పఁ గాదంబరి యతనిని సముచితవిధిని సత్కరించెను. పిదప మహాశ్వేత నుపచ రించెను. అనుక్షణమ కాదంబరి చంద్రావీడునిరూపలావణ్యాదులం గని యతని యందు గాఢానురాగ యయ్యెను. చంద్రావీడుఁడును నామెయెడ ననురక్తుఁ డాయెను. అంత మహాశ్వేత చంద్రావీడునకుఁ బ్రమదవనమందలి మణిగృహమును విడిదిగా నేర్పఱుపు మని కాదంబరికిఁ జెప్పి తాను నామెతలిదండ్రులఁ గాంచఁ జూచెను.

కాదంబరియుఁ జంద్రావీడునిం గాంచ సౌధం బధిహించెను. చంద్రా వీడుండు నామెమదోద్యానమునఁ దత్తద్రమ్యప్రదేశంబులఁ గనుంగొనుచు వినో దించుచుండెను. అప్పు డాయరువురకుఁ బరస్పరావలోకనంబులఁ జ్రేమానుబంధంబు దృఢపడి క్రమముగా నభివృద్ధిం గాంచెను. కాదంబరి తనగాఢానురాగంబుం దెల్పుచు మదనలేఖచే నొకమాక్తికహారంబుఁ జంద్రావీడునకుఁ బంపెను. ఆతఁ డును నామె యొనర్చినసత్కారమునకు డెందమున మహానందంబుం బొందెను. కాదంబరి ప్రమదోద్యానవనంబునకు వచ్చి చంద్రావీడునితో సరససంభాషణం బులఁ గొంత యుటును వుచ్చి స్వగృహంబున కేగెను. చంద్రావీడుఁడును మరలఁ గాదంబరిగృహంబునకు నరిగి మహాశ్వేతసహిత యైనదానిం గాంచి స్వదేశంబున కేగఁ దలంచి మహాశ్వేతను జూచెను. మహాశ్వేత తదభిప్రాయ మెఱింగి యత నిని స్వదేశంబును జేర్చఁ గాదంబరికిం జెప్పెను. కాదంబరి స్వపరిజనంబులఁ దో డిచ్చి యారాజకుమారుని సగారవముగా వీడుకొలిపెను. తరువాతఁ జంద్రావీడుం డు పోయినత్రోవనే మహాశ్వేతాశ్రమమున కేలెంచెను. అచ్చటికి స్వస్థైర్యం బును వైశంపాయనుఁడు పత్రలేఖ మొదలగువారును వచ్చి యుండిరి. వారిం గాంచి రాకొమరుఁడు సంతసించి స్వపటకుటీరంబున నుండ, నుజ్జయినినుండి తారావీడుఁ డతని రమ్మని సందేశహరుని బంపెను. అప్పుడే కాదంబరియు మరల దర్శనం బిచ్చి పోవలయు నని కేయూరకుని ననిపెను. చంద్రావీడుఁడు తనతండ్రియొద్దనుండి వచ్చిన సందేశహరుని శీఘ్రముగ వెడలి రాఁగల నని చెప్పి పంపి కేయూరకుని తోడఁ గాదంబరిని మరలఁ జూడఁ జూయి యచటఁ బెద్దయుం బ్రొద్దండి పత్ర

లేఖ నట నుంచు గాదంబరి ప్రార్థింపఁ దదిచ్చానుసారముగా దానిని మేళునాడునీ తోడ నటనుంచి, మహాశ్వేతాకాదంబరుల వీడ్కొని వెడలి వచ్చి, వైశంపాయ నుని నైన్యాధిపతినిఁ గావించి నిదానముగా రమ్మని పరిమితపరివారుండై యధిక రయంబున నుజ్జయినికి వచ్చి తల్లిదండ్రులం గాంచి సుఖంబుండెను. అంతఁ గొన్ని దినములకుఁ గాదంబరియొద్దనుండి మేళునాడునితోడఁ బ్రత్యలేఖ వచ్చెను. కాదం బరి చెప్పివంపిన సందేశము నంతయుఁ జెప్పెను. దానిని విని చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరిపైఁ జిత్తంబు హత్తింది తద్వియోగమును నైవఁజాలక యెట్లో దినం బులు పుచ్చుచుండఁ గేయూరకుండు వచ్చి కాదంబరిమదనావస్థసంతయు సవి స్తరముగ వివరించి చెప్పి యతఁడు రాకున్నఁ గాదంబరి జీవింప దని చెప్పెను.

చంద్రాపీఠుఁడు హేమకూటమునకుఁ బోవ మిష యేదియుఁ జిక్కక యర యుచుండ వైశంపాయనుఁడు దశపురముచెంతకు వచ్చినాఁ డని విని యతని కెదు రుగాఁ బోవునెవంబుతోఁ దండ్రియజ్ఞుఁ గొని కాదంబరిం జూడఁ బ్రయాణ మయ్యెను. కేయూరకుని, బ్రత్యలేఖను, మేళునాడుని ముందుగాఁ దాను వైశం పాయనుని జూచి శీఘ్రముగా వచ్చుచున్నానని చెప్పు మని కాదంబరిసమీపము నకుఁ బంపెను. అంతఁ గతివయ ప్రయాణంబుల దశపురముచెంత నున్నస్కంధా వారమునకు వచ్చి వైశంపాయనుఁ డేడ్చి యని యడుగ నచ్చటిరాజపుత్రులాతఁ డచ్చోదససోవరంబునకు స్నానమున కరిగి యుండలిరమ్యప్రదేశంబులం గాంచుచుఁ దత్తీరంబున విహరించుచు సందోక్కులతామండపముం గాంచి యుండుఁ జొచ్చి విలక్షణసట్లు సికతాతలం బధిష్ఠించి బద్ధలక్ష్యుండై దానిం గాంచుచు నంతసేపున కును లేచి రాక యెవరు పిలిచినను రాక యుండె ననియు, మేము ప్రార్థు దిరుగు వఱకు నుండి భోజనముః జేయు మని వేడ నెట్టకేలకు భుజించి తాను రా నని యు, మమ్ములఁ బురంబునకుఁ బోయి మీ కీవార్త నెఱింగింపుఁ డనియును జెప్పి రాఁడయ్యెను. మే మట నుండినఁ బ్రయోజనము లేదని తలంచి కొంతసైన్యము సతనికి గాఁపుగా నుంచి మేమిట కరుగుదెంచినార మని చెప్పుటయుఁ, జంద్రా పీఠుండు కడు దుఃఖితుండై యేమి సేయుటకును దోచక పరిపరివిధముల నాలో చించి యుజ్జయినికిఁ బోయి తల్లిదండ్రుల కీవార్తఁ దెలిపి వైశంపాయనుని దాను బిలుచుకొని రా ననుజ్ఞఁ దీసికొని, యతనియొద్దకుఁ బోయి వానితోడ నక్కడ నుండియే కాదంబరియొద్దకుఁ బోయెదనని యెంచి స్వపురమునకు వచ్చెను అంతకు మున్నీ సమాచారమెట్లో తెలిసి, విలపించుచున్న వైశంపాయనునితల్లిదండ్రులను, స్వజననీజనకులను నూఱడించి, తనప్రియవయస్కునిఁ గొని రా నాజ్ఞఁ గొని సమీ

హరుండు బయలుదేరి, యచ్చోదసరస్సుకడకు వచ్చి వైశంపాయనఁ డచటలేమికి విచారించి మహాశ్వేతయాశ్రమమునకుఁ బోయిన సర్వమును దెలియు నని యచ్చటికిం బోయెను. మహాశ్వేత తనయాశ్రమమునందలి తాతినైఁ దంభిక యాతగాఁ గూర్చుండి దుఃఖించుచుండఁ గాంచి కారణముఁ దెలియక యెవరి కేమో యని కలంగుచుఁ దత్కారణం బామె నడిగెను. ఆమె యిట్లు చెప్పఁ దొడంగెను.

“చంద్రాపీఠా! నీవు వచ్చిపవనంపడి నేనును హేమకూటమునుండి మరలఁ దపంబు నేను నిచటికి వచ్చితిని. నీవలెనుండి యేమో వెతకువానివలె నాయాశ్రమమందుఁ బరిభ్రమించు చుండిన యొకబ్రాహ్మణయువను గాంచితిని అతఁడు నాయొద్దకు వచ్చి కాముకజనవాక్యంబు లాడ నే నేమియుఁ బలుకక దేవతార్చనకుఁ బువ్వులు గోయ నొండెక కేగి యతనిని రా నీయవల దని తరళికతోఁ జెప్పితిని. అతఁడు దానినూట వినక వచ్చుచుండెను. ఒకనాఁడు వెన్నెలలోఁ గూర్చుండి యేమో యాలోచించుకొనుచుండ నాతఁడు మరల నాకడకు వచ్చి ముందుఁ బలికినకాముకునివలుకులు పలికెను. నే వానికిఁ గినిసి యతనిని జలుకజాతియందుఁ బుట్టకపించితిని. తత్క్షణ మాతఁడు మృతుండై నేలఁ గూలెను. గతాసుఁ డవుటఁ గని యెద్దునతనిపరిజనంబు లతఁడు నీమిత్రుఁ డగునైశంపాయనుఁ డని చెప్పిరి.” అని మహాశ్వేత చెప్పుదుఁ దోడనే చంద్రాపీఠండును మూర్ఛితుండై దిగువఁ బడెను. తత్పరిజనంబు విలపించుచుండ నింద్రాయుధ మనునశ్వమును దనతురంగమత్వమును వీడఁ గోరి కల్లెమురు లాగుచుండుతఱి నచ్చటికిఁ జంద్రాపీఠుఁడు వచ్చు నని పత్రలేఖ చెప్ప నతనిని గాంచువేడుకఁ గాదంబరి వచ్చి, మూర్ఛితుండై పడియున్న చంద్రాపీఠుని గాంచి విలపించు చుండ నాకాశమునుండి యొకదివ్యలేజ మరుదెంచి మహాశ్వేతంగూర్చి యిట్లనియె. “అమ్మా! నీవుండరీకుండు నాలోకంబున నుఖంబున్నవాఁడు. మరల నిన్నుఁ గలసికొనును. మత్తెతోమయందైన చంద్రాపీఠునిశరీరమును సళింపదు. ఈశరీరము నిందే యుంచుకొని పునస్సమాగమ మగు వఱకుఁ జెడకుండ సంరక్షింపుడు” అనిచెప్పెను ఆనూట విని పత్రలేఖ నింద్రాయుధము నొడిసి పుచ్చుకొని, దానితోడ సచ్చోదమునం బడియెను. అంత కొంత నేవునకు నాసరోవరమునుండి కపింజలుఁడు లేచినచ్చెను. మహాశ్వేత దొలుత నతని గొలుతుపట్టలేక యెట్టకేలకు గుర్తించి పుండరీకునిస్మృతాంతము నడుగ నతండు,

“అమ్మా ! పుండరీకశరీరమును గొనిపోయినయూదివ్యలేజంబువెంబడి నేనును బోయితిని ఆలేజంబు చంద్రలోకంబుం జొచ్చి పుండరీకశరీరమును మహాదయను సభయం దునిచి నాతో నిట్లనియెను. నేను జంద్రుఁడను. నీమిత్రుఁడు

పుండరీకుడు కామవరపకుడై నన్ను భూలోకమునఁ బుట్ట శపించెను. నేనును నతనిని నక్కడనే పుట్ట మరల శపించితిని. అంత నాతనివృత్తాంతమును దెలిసికొని యతఁడును నేనును ఒక్కచోటనే పుట్టున ట్లనుగ్రహించితిని. శాపదోషముపాయు వటకును, సతనిశరీరమునకును నాపద యేదియును గలుగ కుండ నుంచుటకై యిచటికిఁ గొని వచ్చితిని. మహాశ్వేతను దుఃఖపడకుండ నూటడించితిని. నీవు పోయి యీవృత్తాంతమును శ్వేతకేతువునకుఁ జెప్పుము. అని నన్నుఁ బంపించెను. నేను మిత్రదుఃఖముచే వేగముగఁ బోవుచు మార్గమున వచ్చునొకవై మానికుని జూడక యొరసికొని దాఁటి చనితిని. అతఁడు నన్నశ్వజాతిం బుట్ట శపించెను. నేను వేఁడు కొన సతఁడు దయచేసి భూలోకంబున నొక రాజునకు వాహనమవై యుండుమనెను. చంద్రునితోడఁ బుట్టు నామిత్రుఁడు పుండరీకునియొద్ద నుండున ట్లనుగ్రహింపు మని మరల వేడితిని. అతఁడు, 'చంద్రుఁడు తారావీధునకుఁ గొడుకుగాఁ బుట్టును. నీమిత్రుఁడు పుండరీకుఁడును దారావీధునిమంత్రికిం గుమారుఁడుగా జన్మించును. అప్పు డా రాజపుత్రునికి నీవు వాహనమవు కమ్ము.' అని చెప్పెను. నేనే గుఱ్ఱమనై చంద్రావతారం బైనచంద్రావీధుని నింతదూరము కొనితెచ్చితిని. నీచే శపింపఁ బడినవాఁడు నావయస్కుఁ డగుపుండరీకుఁడు." అనిచెప్పెను. అది విని మహాశ్వేత మిగులదుఃఖితయై యుండఁ గపింజలుం డామెను నూటడింప నామె యూటడిల్లి యుండెను.

అంతఁ గాదంబరి కపింజలుం గాంచి పత్రలేఖ యేమయ్యె నని యడుగ నతం డిట్లనియె. "అవ్వా! మీరు చూచు చుండ నే నీటఁ బడితిని. ఆవల నేమయ్యెనో నే నెఱుంగను చంద్రావీధుఁ డెచ్చటఁ బుట్టినదియు, బుండరీకుం డెందు జనించు నదియు, బత్రలేఖ యెందుఁ బ్రభవమందినదియు సర్వజ్ఞుడైన యాశ్వేతకేతువు నడిగి తెలిసికొని వచ్చెద" నని చెప్పి యంతర్ధాన మయ్యెను.

అంతఁ గాదంబరి మహాశ్వేతం గాంచి 'యిది యిట్లయ్యె. ఇంక నేఁ జేయ వలసిన దేమి?' అని యడుగులయు నమృతాశ్వేత యిట్లనియె. "అవ్వా! ఏమి యేల చేసెదవు! ఈచంద్రావీధునిశరీరమును బూజించుచుండుము. అదియే నీమనోరథ మీఁడేర్చును." అనవుడు గాదంబరి యాచంద్రావీధునిశరీరమును సముచితస్థల మున నుంచి పూజించుచు నుపవాస మొనర్చి యతనిప్రక్క నఁగూర్చుండియారాత్రి గడచెను. మరునాఁ డుదయమున సముష్ణీలితం బైన (జీవమును గన్న) చంద్రా వీధుని దేహముం గాంచి చేతితో నంటి చూచి మగలేఖ కాసంగతిఁ జెప్ప నామె కపింజలుఁడు చెప్పినమాట సత్య మనియు, శాపవిముక్తి యయ్యె ననియును వది

మగా నిర్భరానందపరవశయై మహాశ్వేతకును రాజపుత్రలోకంబునకును నాసంగరిఁ జెప్పెను. వారందఱును సంతోషభరితస్వాంతులైరి. అందఱును స్నానం బాచరించి యాహారవిధి నడపిరి. కాదంబరి మరలఁ జంద్రాపీఠునొద్దఁ గూర్చుండి తచ్చరణంబుల నంతలంబున వహించి యాశరీరము చెడునది గాదని విశ్వసించి, యా వార్త మదలేఖచేతఁ దనతల్లికిని దండ్రీకిని జెప్పి పంపెను.

అంత నొక్కనాఁడు తారాపీఠునియొద్దనుండి సందేశహరులు చంద్రాపీఠునిసమాచారమును దెలిసికొని పోవ వచ్చిరి. వారితోఁ గాదంబరి జరిగినసర్వవృత్తాంతమును జెప్పి, త్వరితకుఁ డనువానిని వారితోడఁ జోయి జరిగినసమాచారము నంతయుఁ జెప్పి రమ్మని యనిపెను. వాఁడు వారితోడఁ బయనమై యుజ్జయినికి వచ్చెను.

ఇట విలాసవతి చంద్రాపీఠుఁ డెన్నాళ్లకును రాకుండుటచే శీఘ్రముగా రామ్రొక్కకొన్నమ్రొక్కబడులఁ జెల్లింప నవంతినామనగర దేవతాలయమునకు వచ్చి పూజ సలుపుచుండెను. కొడుకుసమాచారమును దెలిసికొన రాఁ జోయిన సందేశహరులు వచ్చి యేమియుఁ జెప్పక యూరకుంటం గాంచి విలాసవతి విలపింప నారంభించెను. తారాపీఠుఁ డావృత్తాంతమును విని యాదేవాలయమునకుఁ బరుగిడుచు వచ్చి, దుఃఖించి త్వరితకుఁడు చెప్ప వాస్తవం బెఱింగి యుపశాంత దుఃఖింపఁడై, శుకనానుఁడు విలాసవతి మనోరమ మున్నగువారు వెంటరాఁ జంద్రాపీఠునిం గాంచ మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చెను. పరస్పరావలోకనమున నందఱు దుఃఖించుచుండఁ దారాపీఠుఁ డందఱును నూటడించి కాదంబరినిఁ జంద్రాపీఠునిఁ బాయక పరిచర్య సేయ నియోగించి తాను మంత్రులపై రాజ్యముంచి తపంబు సేయఁ గడంగెను." అని జాబాలి చెప్పి కథవినుచున్న హారితప్రముఖులఁ జూచి 'యేతత్కథారసాకర్షణంబుచేఁ జాలదూరము వచ్చితి' మని తనయవినీతిచే సురలోకభ్రష్టుండై భూలోకమునందు జనించిన వై శంపాయనుఁడే మహాశ్వేత శశింపఁగా నీచిలుకజన్మంబు నొందె నని చెప్పెను. తత్త్వణమే నాకుఁ బూర్వజన్మ విషయంబు లన్నియును నవగతంబు లయ్యెను. దేహము మాత్రము మాటలేదు. ఇట్లవగతపూర్వజన్మసర్వవిషయండనై జాబాలిం గాంచి యిట్లంటిని. "మహాత్మా! నాప్రియమి త్రునిఁ జంద్రాపీఠుని విడిచి నే నొక్కనిముసం బైన నుండఁజాల. అతఁ డిపుడెక్కడనుండునో చెప్పుము. నే నచ్చటికిఁ జోయి వానిచెంత సుఖంబుండెద." అనుటయు, నాబాలి "నీకు తెక్కలు వచ్చి పోవ సామర్థ్యంబు గలిగినపు డాతనిసమాచార నుడుగుము, అపుడు చెప్పెదను" అని చెప్పెను.

అంత హారీతుండు 'మునిజాతి నుండునీతని కీమోహంధ్య మెట్లు గలిగె? సురలోకంబున నుండువానికి నాయువు స్వల్ప మనుటకు 'హేతు వేమి?' అని యడుగ నాతనికి జాబాలి యిట్లనియె. వీడు స్త్రీవీర్యముచే బుట్టుటంతేసి వీని కిట్టిమోహంధ్యమును, నల్పాయువును గలిగె వనియు, శాపము దీక్షింపబడవ దీర్ఘాయువు నందు ననియును జెప్పెను. నేను సతనికి మ్రొక్కి నాకు దీర్ఘాయు మెట్లు గల్గునో తెలుపు మన నతఁ డిది యెట్లు తెలిసికొంటివో యదియు నట్లే తెలిసికొనఁ గలవని చెప్పి ప్రాతఃకాలకరణీయంబులం దీర్ప లేచెను. అతనితోడ నందఱును లేచి స్వస్వకార్యంబుల నల్ప నేగిరి. హారీతుండు నన్నుం గొనిపోయి తన శయ్యకు సమీపమున నొకయుచితస్థలమున నుంచి ప్రాభాతికవిధులం దీర్పఁ జోయెను. నేను నాయప్పటియవస్థం గూర్చి చింతించుచుండ నిద్ర వచ్చి కన్నుమూసి తిని. అంత హారీతుండు ససంధ్య మమున నాయొద్ద కేతెంచి 'మీతండ్రి దగ్గఱనుండి కపింజలుం డిదె యగుదెంచె' నని చెప్పెను. నే నులికిపడి లేచి కనుదెఱచి చూడఁ గపింజలుం డగవడెను. అంత నతఁడును నేనును గొంత చింతించి మాపూర్వ వృత్తముం గూర్చి యతిదీర్ఘ సల్లాపం బొనర్చితిమి. అతఁడు నన్నచ్చటనుండి యెందును జనవలదని మాతండ్రి చెప్పి పంపె నని చెప్పి నన్ను నెందును బోనీయక సంగక్షింపవలె నని హారీతున కప్పగించి వియన్తార్థమునఁ జనెను. నాఁడుమొదలు హారీతుఁడే ప్రతిదినము నాకాహారం బొసంగుచుండెను. అంత నాకు తెక్కలు వచ్చి యెగిరి పోవ సమర్థుండ నైతిని. అంతట మహాశ్వేతను గాంచ నిచ్చ పొడమి యొకనాఁటివఱువాక నాహారార్థంబు పోయిననేను మరల జాబాల్యాశ్రమమునకు రాక యక్కడనుండియే యుత్తరదిక్కునుబట్టి పోవం దొడంగితిని. నడచునలవాటు లేనిదానను గానఁ బ్రయాసపడుచుఁ బోయి పోయి మార్గాయాసం బపనయించు కొన నొకసర స్తీరమునందలి లతామండపముపై వ్రాలి శ్రమమువాపికొని దిగి దానిపై కతస్థలంబున విశ్రమించి యాసరోవరజలంబున దప్పిఁ దీర్చుకొని, యందలి కమలకర్ణి కామధుబీజంబుల నాకలిం బోకార్చుకొని విశ్రాంతిఁ గాంచి యెండకుఁ బోవం జాలక ప్రొద్దువ్రాలినపదంపడి పోవుడ మనుకొని యొకతరుగోటరంబునఁ బరుండి నిద్రించితిని. అంతఁ గొంతనేపునకు మేల్కొని చూడ నొకవలలోఁ దగులుకొని యుంటిని. అతిదీర్ఘ కాయుఁ డగు నొకపురుషుఁడు నాయెదుట నిలిచి యుండెను అతనిని, 'నీవెవ్వఁడవు? నన్నేల పట్టి కట్టితివి?' అని యడుగ నతఁడు 'తనయజమానుఁడగు నొకమూలంగునికొమార్తె, నీ విక్కడ నుండుసంగతి నెట్లో తెలిసికొని, నిన్నుఁ బట్టికొని రమ్మన్న వచ్చి పట్టుకొంటిని.' అని చెప్పి, విడువుమని

యెంత ప్రార్థించినను విడువక తనవల్లియకుంగొనిపోయి తనయజమానునిగొమరై  
 కీర్చెను. ఆమె నన్నొకపంజరము నందుంచి భోజనవేళకు నాహారపదార్థములను  
 దెచ్చి తినుమని నిర్బంధము చేసెను. నేను జండాలు రొంగునాహారముఁ దిన  
 నని మానముద్రను వహించియుండ సాంత్యవచనంబులను, దర్శనభర్తనాదుల  
 నిర్బంధమునేయు నాఁగలిపెల్లున నెట్టకేని భుజించితిని. మానముద్రను మాత్రము  
 మాన నైతిని. ఆ ట్లాచండాలకన్యక యొసంగునాహారంబుచే బ్రవర్ధమానుం  
 డనై క్రమమునఁ దారుణ్యమును వహించితిని. ఆవల నొకనాఁడు వేకువను లేచి  
 చూతును గదా! యొకనకపంజరమున నుంటిని. ఆచండాలకన్యక నాయెదుట  
 నిలఁబడియుండెను ఆమూలవల్లియ స్వర్గముగా నుండెను. ఏమిది? యని యాశ్చర్య  
 పడుచు, నాచండాలదారిక నడుగుద మని యుండ, నది నన్ను మీయొద్దకుఁ గొని  
 తెచ్చెను. ఆమె నన్నేల పట్టి తెప్పించెనో, యిట కేల తెచ్చెనో, మీవలె నేనును  
 నెఱుంగను" అనిచిలుక తనవృత్తాంత మంతయుం జెప్పెను. శూద్రకమహారా  
 జాశ్చర్యపడి యాచండాలదారికం బిలిపించి, యవ్వలివృత్తాంత మేమనియడుగ  
 నామె, తానాచిలుకకుఁ దల్లి ననియు, లక్ష్మీదేవియవతార మనియు, నాచిలుక తన  
 ప్రియురాలియొద్దకుఁ బోవఁ బ్రయాణ మగుట నీతనితండ్రి జ్ఞానదృష్టిచే నఱింగి,  
 యితనికనుతాపమును బుట్టించి, చక్కఁబఱుపు మని నా కాజ్ఞాపింప నేఁ బట్టి  
 తెప్పించి, బంధించితి ననియు, జనసంగతిఁ బాఱిగొనఁ జండాలత్వమును వహించితి  
 ననియు, శాపముదీఱఁ గావున మీయిద్దఱకును నొక్కచోటనే నివాసము గలుగ  
 వలయు నని యిచ్చటికే దెచ్చితి ననియు, మీరీతనువులవీడి మీనిజరూపంబుల  
 ధరియించి మీప్రియురాండ్రంగూడి సుఖంపుఁ డనియును జెప్పి, స్వస్థానము  
 నకుం జనియెను. శూద్రకమహారాజును జిలుకయును శాపవిముక్తులై (చంద్రా  
 పీఠవై శంపాయనులు) స్వస్వరూపమును ధరించి, కాదంబరిమహాశ్వేతలను వివా  
 హమాడి సర్వసుఖంబులం దేలుచుండ, నొక్కనాఁడు కాదంబరి వత్రలేఖ యే  
 మాయె నని చంద్రాపీఠుని నడుగ, నాతఁడు అదిరోహిణియనియుఁ దాను భూలో  
 కంబునఁ బుట్టునప్పుడు తనతోడఁగూడ వచ్చి మరలఁ జంద్రలోకంబునకుఁ బోయె  
 ననియు, నచ్చట నీవు దానిని జూడఁ గలభనియును జెప్పి సంతోషపరవశం  
 గావించెను.

ఓం తత్సత్.





## శ్రీ రస్తు. పండితాభిప్రాయములు.

మ-రా-శ్రీ, సంస్కృతాంధ్రద్రావిడాంక్షభాషాభోవిదులును బహుగ్రంథ పరిశోధకులును విద్యత్కవులును నగు నాగపూడి. కుప్పసాస్వమయ్య, బి. ఎ. గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

బ్రహ్మశ్రీ, చింతలపల్లి. నరసింహశాస్త్రిగారిచే విరచితంబగు శృంగార కాదంబరియను నాంధ్రపద్యకావ్యమునం దక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగములు చదివినాడను.

‘బాణోచ్ఛ్వాసం జగత్త్రయమ్మను ప్రసిద్ధిఁ గాంచిన సమిద్ధయశుండగు బాణ కవీంద్రునిచే రచింపఁబడి పండితప్రకాండముల కమందానందంబు గావించు కాదంబరియను గీర్వాణభాషాత్మకముగు గద్యరూపహృద్యకావ్యమున కియ్యది పద్య గద్యాత్మికముగా గ్రంథకర్తగారిచే సరసరీతిని నిర్మింపఁబడిన యాంధ్రభాషావ్రతి బింబము. సంస్కృతకావ్యములలోఁ గాదంబరి నానారసోల్లాసభాసురము. సురు చిరభావోదయవిలాస మనోహరము, నానాలంకారకలాపపరిశోభితము, మృదుపద శయ్యాచమత్కారహృదయంగమము, అమరద్రవకుసుమవిసరకుసుమరసాసారస గంధిసుగంధంబురమధురవచనరచనాసౌకుమార్యపరితోషితమనీషిప్రపంచము. కావుననే రసజ్ఞులగు సహృదయులు “కాదంబరి రసజ్ఞేభ్య ఆహోహి నరోచతే” యని నుడువుదురు. ఇట్టి యుద్గ్రంథరాజంబని పండితమండలిచే బొగడ్డఁ గాంచిన కాదంబరి నాంధ్రీకరింపఁబూనుట కడిందివని, అయ్యాంధ్రీకరణమునందును గద్య రూపముగాఁ గాక పద్యరూపముగాఁ జేయఁ గడంగుట యంతకుం గడిందివని. స్వతంత్రముగాఁ గల్భము వ్రాయుటకంటెను భాషాంతరపరివర్తనముచేసివ్రాయుట కరంబు దుష్కరంబని సాస్విభవంబున నేనును లెస్స యెఱుంగుదు. సామాన్య గ్రంథములవిషయమే యిట్లులుండఁ గాదంబరింబోని మహాగ్రంథము నాంధ్రీక రించుటయందలి కష్టమింతయని చెప్పవలయునే? ఇట్టి గొప్పకార్యమునకుఁ దల కొని గ్రంథకర్తగారు నిజోద్యమంబును నిపుణతరంబుగా నిర్వహించి జితకాశులై చెలువారుటకే నంతయు సావితంబున సంతసిల్లెద.

ఇష్టుహాగ్రంథము ప్రాయికముగా మూలానురోధమనియే చెప్పవచ్చు కొన్నిచోటుల మూలగ్రంథస్థనర్తనముల నుచితభంగుల మార్పుటయుఁ గొన్ని చట్టుల నిర్మూలములగు వానిని యథాసౌకర్యము చేర్పుటయు నిట్టి గొప్పగ్రంథము లందు విబుధగణములు దోషములుగాఁ బరిగణింపదు. మూలమునందలి రసపుష్టి

దీనియందుఁ జూపట్టుచున్నదా యనియే పరికింపఁదగు. రసపోషకములగు పట్టులు మూలమున నున్నవానిని భాషాంతరపరివర్తనకర్త యుజ్జగించెనేని యది లోపంబుగా నెన్నఁదగు. ఏభాషయందు మూలగ్రంథము పరివర్తించఁబడుచున్నదో తద్భాషాపరివర్తకర్త యొప్పురకున్న నదియు గొప్పలోపముగా గ్రహింపఁదగు. ఈ మర్యాదల ననుసరించి యిక్కావ్యంబు నాలోకింప నాచూచినంత కీపరివర్తనము సమంజసముగాఁ గానఁబడియెడు, దోషైకదర్శనదత్తులును స్తనశల్యపరిక్షణవిచక్షణులును నగు మహాత్ములకు నెరసులెన్నియేని యుద్ఘాటించఁదగుం గాని సామాన్యముగా నెల్లవారికి నిక్కావ్యము మనంబులకు ముదంబాపాదించ నోవునని తలంతు.

మొత్తముమీఁద నీమహాకావ్యము సరసమైనదనియుఁ బండితజనాదరణీయమై యలరారుననియు నేఁ దలంతు. దీనిని సాదరంబుగ మన్నించి దీని ముద్రించుటకు వలయు ధనసాహాయ్యంబును సేతత్కవిపుంగవుల కొసంగి లోకంబునఁ బ్రకటింపఁజేసిన విద్యత్సమాదరణశీలురగు శ్రీ వేంకటగిరిప్రభువద్యుల యాదార్యంబును గవిజనపక్షపాతంబును గరంబు సంస్తవనీయంబులు.

కాదంబరిని బూర్వ మెవరో యొకకవిత్యరుఁడు తెనుఁగునఁ బద్యకావ్యముగా వ్రాసియున్నట్లు కవిజీవితములోఁ జెప్పఁబడియున్నది. కాని యది యుపలబ్ధముకాదు. నరసింహశాస్త్రిగా రీమహాకావ్యమును రచియించి యుచితయశోవిరాజమానులైరి ఆంధ్రలోక మీగ్రంథమును సదయహృదయమై స్వీకరించి కవిగారిని బహూకరించి ధన్యులఁ జేయుఁగాక.

బళ్లారి మునిసిపల్ హైస్కూలునందు సంస్కృతపండితులగు బ్రహ్మశ్రీ, కావ్యశీర్ష: రావాడి. వేంకటరామశాస్త్రిలవారిట్లువ్రాయుచున్నారు.

కాదంబరీరసము తన్ను నేవించినవారి నానందపారవశ్యముచే మత్తిల్లి తల యూఁజులా గొనర్చి పండితపామరజనులసమాదరమునకు గుఱియై యుండుట యందఱకును దెలిసినవిషయమే దీనిఁ జదివినచూచినవారలు “బాణోచ్ఛిష్టం జగత్సర్వం”అనియు, “కాదంబరీరసజ్ఞానాం సుధయా కింప్రయోజనం”అనియు నేటికిని నుడువ్రచుచున్నారు. శ్రీకాస్త్రిలవారు భాషాంతరీకరణపద్ధతిని, నందుండు శ్లేశములను, బాగుగ నెఱింగినవారు. కావుననే జాతీయపదపారదర్శనచే వెలయు వీరిశృంగార కాదంబరీఘంతురమున భట్టాబాణునియభిప్రాయమూర్తి చక్కఁగఁ బ్రతిబింబించి గ్రంథకర్తగారిపాండిత్య ప్రతిభాదుల తేనోళ్లఁ జాటుచున్నది. ఇట్టి మహాగ్రంథము

నాంధ్రీకరించి యాంధ్రలోకమునకు మహోపకారమునర్పిన బ్రహ్మశ్రీ, చింతల పల్లి, నరసింహశాస్త్రివారియెడఁ బ్రత్యాంధ్రుఁడును గృతజ్ఞతఁ గలిగియుండిన యథాశక్తి స్వధర్మమును నిర్వహించినట్లుగను.

మ-రా-రా-శ్రీ, పుంగనూరు బసవరాజుగారి హైస్కూలునందుఁ బ్రథా నాంధ్రోపాధ్యాయులును సంస్కృతాంధ్రపండితకవులు నగు ప్లానీకం, సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులుగా రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

- శ్లో. శ్రీమ చ్చింతలపల్లి సంతతిమహా సింధోస్సుధాదీధి తేః  
నానాకావ్యవిచక్షణస్య సుమనస్తైలింగభాషాక వేః  
స్వీయచ్ఛాత్రముఖార్జితా చ్ఛయశన శ్రీపాదయో స్సన్నిధౌ  
విజ్ఞప్తిర్థమ శ్రీసృసింహవిదుషో భూయాత్సదేయం ముదే. 1
- కా. కనితి స్తోదము మీఱ మీదయిన శృంఖలారంపుఁ గాదంబరిక  
ఘననవ్యోజ్యవలకల్పనోరులహరిక \* గమ్రాక్షిపారంపరిక  
గనదత్వంతమనోహరాంధ్రమృదువాఁగవ్యభ్యాతబాణోక్షి నూ  
తనసచ్చాసురిమాధురీమహిమ భూతస్వచ్ఛకాదంబరిక. 2
- సీ. రసికజనాలిమాఁనసరాజకసమాన తోషంబు నొదవించు \* శ్లేషములును  
వీక్షణమాత్రానఁగవీక్షణపులకములే వెలయించి మించు నుఁ త్రేయీక్షితములు  
సహృదయసముదాయఁసమ్మోదసంధాన పటువులౌ గంభీరభావములును  
మధుమాధురీయురీమధురవాణీసౌష్ఠవంబులక భాసిల్లు \* వరరసములు
- గీ. నమర నలరించు జవరాలి \* యనువుఁ బోలి  
తనరు బాణకృతంబు గా \* దంబరి యది;  
యిదియు మదికట్లు సంతసం \* బాదవఁ జేయు  
మహితభాషాంతరీకృతి \* మహిమ కతన. 3
- క. శిష్టులు జగతిని “బాణో, చ్చిష్టం బీలోక” మంచుఁ \* జెప్పఁగఁ బాణో  
తృప్తత యింతంతని వి, స్పష్టంబుగ నుడువ నేను \* వలఁతి నే? యార్యా! 4
- ఉ. పండితులెవ్వరేని యలఁబాణకృతిం దెనిగించినట్లు లె  
వ్వండును జెప్పఁగా వినము, \* పండితవర్య! యుదారవాక్సము  
ద్దండకవిత్వభోరణిని \* దానిని నాంధ్రముఁ జేసి మీరు భూ  
మండలిఁ గీర్తిఁ బొందితిరి \* మండనమా నిది యాంధ్రభాషకుకా. 5
- గీ. బాణకవిత్వ గల్లు \* భావంబులకు నిది  
దర్పణం బటంచుఁ \* దలఁచువాడ;  
నాంధ్రబాణబిరుదఁమహ్నమాఁ గాదె! మీ  
కింకనగుచు ముదిని \* నెంచువాడ.

క. వాసిగఁ బంచమవస్తా, శ్వాసంబులు దీనఁ జూడఁ సహృదయహృదయో  
ల్లాసాస్పదములు; చకములు, భాసురములు మృదుత నందుఁ భావంబులును.

చ. ఒకతటి ముగ్ధయౌచు హృదఁయోత్థితభావ మెఱుంగ నీక యొ  
క్కొకతటి మధ్యయౌచు వెలయు న్సవిలాసవిచేష్టితాళి నిం  
నొకతటిఁ బ్రాడయౌచును మఁహాజ్ఞవలపాటవయుక్తి నివ్విధిం  
బ్రకటనశాస్త్రయంబుఁ గని • రాజులు మీకవిలాసధూటియు.

8

శ్లో. శ్రీనీరబసవవిద్యా, శాలాయా మాంధ్రపండిత స్సౌఽహం  
సుబ్రహ్మణ్యసమాహ్వః, ప్రహ్వీభావేన సూచయామ్యేవమ్.

9

ARCOT BHIMACHAR. M. A., L. T.,  
HEAD MASTER.

MUNICIPAL HIGH SCHOOL,  
Bellary. 30-8-1925

I had the good fortune to read a few of the printed pages of the "Sringara Kadambari" by Brahma Sri Chintalapalli Narasimhasastry, the senior Telugu Pandit of the Municipal High School, Bellary. I know personally that the Pandit has worked at it with great assiduity, so as to make it conform to the original, as much as possible. The simplicity and purity of diction, the remarkable ease in versification and the sweet melody of the easy flowing verse reflect much credit upon the author's accomplishments as a poet. The 'Andhra Sringara Kadambari' is in my humble opinion, an improvement on the Kannada Kadambari by Nagavarma and as near an approximation as possible to the Sanskrit Kadambari. I congratulate the author upon this, his valuable contribution to the modern Andhra Literature.

(Sd) A. BHIMACHAR.

B. K. GURURAJA RAO. B. A., B. L.,  
Vakil.

Bellary.  
25-7-25

This work is a Telugu rendering in verse of that famous Bana's Sanskrit Kadambari, whose wonderful plot and superb diction have ever been a marvel in the Sanskrit world. The author of this Sringara Kadambari, while scrupulously conforming to the original in plot and development of characters, has with utmost success entered into some what elaborate description, wherever necessary to make the imagery more complete and vivid. Its diction and style are full of melody and vigour, though rather high flown and terse in some places. It may be said without any fear of contradiction that it is given to only a very few of the modern poets to venture to translate in verse, works of the standard of Kadambari. I am sure that this work will win the appreciation—nay the admiration of the Andhra literary public. The work is so full of Telugu idioms that it reads more like an original than a translation. The Telugu public will, I am sure receive this work with a sense of gratitude to the author for having enriched the Telugu literature with such a valuable work as this.

(Sd) B. K. GURURAJA RAO

శ్రీ  
శ్రీరామ స్మరణార్చనః  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీశృంగారకాదంబరి

పూర్వభాగము.

ప్రథమాశ్వాసము.

— శ్లోక ఇష్టదేవతాస్తుతి. శ్లోక —



శారీసరులంకృతార్థతనుఁ డై † చెన్నొంది దివ్యావగా  
యోగోద్భాసితమాలి యై యలరి నిఁత్యోత్సాహనంపత్తిస  
ద్యోగంబుల్ ప్రకటింప నేవ్వీరత సంపూర్ణత్వముం జిత్తుఖా  
భోగాత్ముం డగుదక్షిణామూర్తిఁడు మముంఁబ్రోచుం గృహపూర్ణఁడై. 1

మ పతి దేవార్థ మొసంగి వీడి తనుఁ బోవం బాల కేవేళఁ ద  
న్నతియై యర్థము వాక్కునుం బలెఁ గడుఁ † మన్నింప నత్యాదృతిఁ  
బలివాల్లభ్య మనంగ నిట్టి దనుచుఁ † భక్తాళికిం దెల్పుచా  
రవీతి మ మైప్పుడుఁ బ్రోచుఁగాత శుభముల్ † రాజిల్లఁగా సత్కృపఁ. 2

చ. గణముల నెల్లఁ దాఁ బ్రథమఁగణ్యత నందుచు విఘ్నవార్ధిశో  
మణచణబాడబం బగుచు † సర్వలు త న్నొనియాడ నాది వా  
రణవదనుండు నా భువిని † రాజిలువాఁడు మదంతరాయవా  
రణ మొనరించి మత్కృతిని † రాజిలఁ జేయుత నిచ్చ లిద్ధరఁ. 3

ఉ వేదము లుద్ధరించి పృథివీధర మెత్తి క్షీర్తిక ఎహించియుఁ  
బాదుఁ గదల్చి దైత్యవిఘ్నఁ † బంపి బలీంద్రుని గ్రీజగానకుఁ  
త్వాదయితాళిఁ దున్ని దళిమస్తకుఁ ద్రుంచి హలంబుఁ దాల్చియుఁ  
సాదరుఁ డాచు క్షేచ్ఛుల లభయం బొనరించినకేరిఁ గొల్పెదఁ. 4

చ. తనప్రియుఁ డెందు నేతనువుఁ † చాల్చునొ తానును దాని కర్పమా  
తనువును చాల్చి యందుఁ బ్రమదంబునఁ బాయక ప్రీతిఁ బ్రాణనా

ఘనిమది కెక్క వర్తిలుచు ధుర్గతిదూరులఁ జేసి భక్తుల  
దనరెడియాదిలక్ష్మీ మము ధన్యులఁ జేయుత శ్రీలోసంగుతఁ.

5

చ. సకలజగంబులం దనదుఁచారుదృగంచలచాలసంబె త  
పుక సృజయింప వేదములఁ బాడుచు నాడుచుఁ దమ్మిగదై ను  
త్సుకత దలిర్ప వాక్కుదతితోఁ గొలుపుండి వినోదగోష్ఠి స  
ల్పుకమలసూతి మత్స్యతిని ధ్రోచుత నారవితారకంబుగాఁ.

6

మ. తలఁతుఁ వాక్సతి బ్రహ్మవాగ్వసతి కబ్జబ్రహ్మవిద్యాయతిఁ  
లలితామ్నాయశిరోవిహారమతి లీలాలోలబాలాయితా  
మలవిద్యాధరసిద్ధసాధ్యసురభామాసంతతిఁ ధీమతిఁ  
కలవీణారవమాధురీమహిమ శృంగారింప నాయీకృతిఁ.

7

—అతి గురువురస్కృతి. అతి—

సీ. నియతాగ్నిహోత్రీ నా ధ నగడి చతుశ్చాస్త్రవేదాంగవేది నా వేడ్కఁ దసరి  
వరవాదభేదసంపండితుం డన మించి ధర్మమర్మగుఁ డని ధాల్చి యశము  
భోగసురేంద్రుఁ డై ధాల్చి యజన్తంబు తులలేనిసంపదఁ దోఁగి మెలఁగి  
సత్యసంధుం డని సద్యశంబును గాంచి రాజగురుం డనునోజ మెఱసి  
తే. సప్తకోటిమహామంత్రసరణిఁ దెలిసి  
వినుతశివ్యప్రశిష్యుఁ డై వెలసి కాళ  
హస్తీసంస్థానవిద్యత్ప్రశస్తిఁ గాంచి  
వెలయుమద్దురు నరసింహవిబుధుఁ దలఁతు.

8

క. శతఘంటాన్వయశశి భా, రతభాగవతముల వచనరచనల రదియిం  
చి తెనుఁగుబాస నుతిఁ గనిన, శ్రుతవేంకటరంగగురునిస్తోత్ర మొనర్తుఁ.

కా. ముష్టిప్రశ్నల నష్టజాతకవిధిఁ బూర్వాపరప్రక్రియఁ  
శివుల్ మెచ్చ యశంబు గాంచి విపులశ్రీనంది ప్రీతి న్నిజా  
భీష్టార్థంబుల నెల్లఁ దృప్తిఁ గని నిశ్శీకప్రవృత్తిఁ మన  
మృష్టి గాంచిననాడుతండ్రి మది నెంతుఁ ర్త్యంబకాఖ్యం దమిఁ.

10

సీ. సాధ్వీమతల్లి నా సత్కీర్తిఁ గని యొరుల్ వ్రేలు చూపకయుండఁగ్రాలె నెవతె  
సంసారసామ్రాజ్యసదివుఁడు సతి యన సత్కీర్తిఁ గడియించెఁజాన యెవతె  
యిల్లు భాస్వర్గమై యెసఁగ విందులచాలి యమరమహీజమైయలరె నెవతె  
చోరారివారముల్ చొర కుండ గృహనిధిఁ గాపాడ సద్గుటకాండ మెవతె

తే. యట్టినాప్రియజనయిత్రి ధన్యలలోక  
మానినీమాన్యగుణధాత్రి మహితగాత్రి  
జితసుతాత్రి మహామానిసతి సుగాత్రి  
దులితసావిత్రి జేరమ్మఁ ధన్యులు.

11

అథ ప్రేయసీస్మృతి. అథ-

సీ. కలిమిలేముల నొక్కఁగతి మెలంగుచునాకు స్వస్థాభిరుచిమాన్యఁ జానయెవతె  
వలసల గుడిసెల ధన్యించి నాతోడఁ బ్రసాదముల నేవఁపఱచె నెవతె  
చాయపోలిక నన్నుఁ బాయక యేప్రాద్దు ససహాయబుద్ధి నా ధన్యఁచె నెవతె  
నాఁకలిదప్పల ధన్యసి కడుపారఁ బెట్టి తల్లిని మఱపించె నెవతె

తే. మంత్రిలే డనులోటుఁ దా ధన్యన్మ నెవతె  
దాని లే దనులోపంబుఁ దలఁగె నెవతె  
యెల్లవెంటలఁ దానయై యెనసె నెవతె  
దాని శ్రీసుబ్బలక్ష్మీ నాతనియై దలఁతు.

12

అథ సంస్కృతకవిత. అథ-

ఉ. వేదముల న్నిబద్ధ మయి ధన్యఁడు ఛందము నెవ్వఁ డీభువి  
బాదుకొనంగఁ జేసి కవిఁపాలికి నెల్లను మేలుబంతియై  
యాదికవింద్రుఁడై తనరె ధన్యమహాత్ముని రామసత్కథల్  
స్వాదుమృదూక్తుల గృహిని ధన్యననాకుభవుం దలంచెదఁ.

13

ఉ. స్త్రీలను బ్రహ్మబంధులను ధన్యనదీసహజన్ములఁ దయా  
శాలి యెవండు వేదములఁసారముఁ దెల్పి సముద్ధరింపఁగాఁ  
జాలినభారతత్రయిని ధన్యనా పంచమవేదమో యనం  
గ్రాలఁగ నట్టివ్యాసు మునిరాజుఁ దలంచెద నెవ్వనంబునఁ.

14

సీ. కనె సార్థనామ మేకవిసదృశుఁ డెవండు లేమి ననామిక ధూమిలోన  
సలవిక్రమార్కుని ధన్యస్థానసవరత్నముల నెవం పొక్కఁడై ధన్యఁగె దొల్లఁ  
గవిదండితో నేడు వివదించి కాళికి దనకు భేదములేమి ధన్యఁ బాటఁ  
గాంచె నెవ్వఁడు కాళిఁకావరంబున నెల్లచదువులఁ జదువక ధన్యమింప

తే. నలరఁగాఁ జేయు నెవ్వనిఁబలితకవిత, యన్యదేశీయులను విస్తయమున ముంచి  
నాట్య మాడించి నురుచిరఁసవ్యకళల, నట్టిశ్రీకాళిదాసుని ధన్యమింతు. 15



సీ. బాణునుచ్చిష్ట మీఁవసుధ యెల్ల నటన్న పేరు సార్థముఁ జేసిఁ మీఁర నేది  
యాహార మరుచియైఁయలరఁజేయును సురపగిది నన్నయశంబుఁ బడసె నేది  
యతులితావునరు క్తఁవితతవర్ణనములపుట్టినిల్లని పేరుఁ బొందెనేది  
యద్భుతకల్పనాఁనల్పశిల్పకలావచారుకథాకేళిఁసదన మేది

తే. యట్టికాదంబరిని నెవం ఁ డభినవార్థ, భావనవరసభరితమైఁ పరఁగు నట్లు  
సలిపెఁ దలఁచినమాత్రానఁ బారుఫణితి, నట్టిబాణునిఁ దత్తుత్తుఁనభినుతింతు.

ఉ. భారవి మాఘు బిల్వఁబునిఁ భట్టికవిఁ భవభూతిఁ జోరునిఁ  
సారవచోనిగుంభనలఁ సత్కృతులఁ సురభాష సల్పి యీ  
ధారుణిఁ గీర్తికాయమును ఁ దాల్చినసత్కృతులం దలంచెదఁ  
సారవచోవిసారములఁ సారెకు నాకు ననుగ్రహింపఁగఁ.

17

—అంధ్రకవిప్రణలి. అం—

మ. తనకుం దాన సముండు లేఁ డొరుఁ డనం ఁ దాఁ దిక్కయజ్ఞార్థుఁ డె  
వ్వనిఁ గొండాడెనొ శబ్దశాసనుఁ డనఁ ఁ భాసిల్లెనో భారతం  
బును నాంధ్రం బొనరించి యెవ్వఁ డలరం ఁ బూర్వంబునఁ సత్కృతులఁ  
గనె నాద్యాంధ్రకపింధ్రుఁ డన్నయశముఁ గైమోడ్తు నానన్నయఁ.

18

ఉ. భారత మాంధ్రభాష సలుఁపం దగుసత్కవి యెవ్వఁ డన్న నే  
నే రచియింతు నన్నయకుఁ నెక్కడు గా నని ఘుంఘుమార్భటిఁ  
సారవచస్సుధారసముఁ జాలయి సారఁ బడేనుపర్వముల్  
సారతరంబు గాఁ దెనుఁగుసల్పినతిక్కనఁ గొల్తు నెప్పుదిఁ.

19

ఉ. భారతశేష మైనహరిఁవంశముఁ గాననపర్వశేషముం  
జారుమృదూక్తులం దెనుఁగుసల్పి కవిత్రయమందు నొక్కఁడై  
పేరును బెంపుఁ గన్న యెఱఁపైగ్గడ శంభుపదాబ్జదాసఁనిం  
గూరిమి మీఱఁ గేల్తొగిచిఁ గొల్తు నభీష్టశుభంబు లొందఁగఁ.

20

శా. శ్రీనాథుఁ గవిసార్వభౌమబిరుదఁశ్రీనాథు భోగామర  
శ్రీనాథుఁ నతగోత్రరాజతనుజాఁసీమంతినీనాథు వి  
ద్యానాథుఁ గవితారసామృతసరిఁన్నాభోడునాథు నుతే  
లానాథుఁ గవినాథుఁ గొల్చెద మదిఁజ్ఞాఘింబి తత్సూక్తులఁ.

21

చ. తనకవితాకుమారికను ఁ దద్ద ధనంబులు నగ్రహారముల్  
గొను మని యిచ్చుభూమిధనఁకుంజరు లున్నను లేమిఁ గుందును

న్నను హరికిచ్చి రాజులఁ దృఢంబుగ నెంచి యశంబుఁ గన్నయా  
యనఘునిఁ బోతనం దలఁతు \* నాదృతి భాగవతోత్తమాత్తముగ. 22

వ. తక్కుంగల పురాతనాధునాతనసంస్కృతాంధ్రకవీంద్రులఁ గీర్తించి మదీయే  
తాదృశమహోన్నతపదవికిం గారకులును జిన్ననాట నా కాంధ్రభాషయం  
దభిరుచి వుట్టించి తదీయప్రయోజనం బుగ్గడించి గురువు లై దానిం జదివించి  
నను నింతవానిఁగఁ జేసిన సంస్కృతాంధ్రసత్కవులును సంస్కృతాంధ్రాం  
ష్లేయభాషాకోవిదులును సహజహోవకారధురీణులును వైదికమార్గనిష్ఠాగరిష్ఠు  
లును నగు నాగవూడి కుప్పస్వామ్యార్యులకుం బ్రణమిల్లి మఱియు నాకు  
సంస్కృతవ్యాకరణంబుఁ జెప్పిన మద్దురుపుత్రుం డగుశ్రీనివాససుధీంద్రుం  
గొండాడి యుపనిషదర్థంబుఁ దెల్పినపండితకవివర్యులును దర్కాలంకారభూషి  
తులును నగు వట్టిపల్లి నరకంఠీరవమహాశయులగ్ సంస్కరించి నావిద్యార్థిగళ  
గ్రాసవాసంబులకుం దోడ్పడినవారికెల్లగ్ నమస్కృతు లొనర్చి. 23

తే. బాణతత్పుత్రకృతమయి \* పరఁగునట్టి  
సరసకాదంబరిని దెల్లు \* సలుపువాఁడఁ  
గలుగకున్నఁ దదర్హత \* గారవంబు  
గలుగుటం జేసి తత్కృతి \* గాథముగను. 24

తే. కలుగ దొకభావఁ గలచనుఁతార్మొక్కభావ కని కవిపండితఁవరుల కెల్ల  
శ్రుతిచరం బొటశ్రీనాథఁసుకవివరుఁడె, సాక్షి నదియింపఁగా నేలఁసన్నకవుల.

తే. ఎఱుకచాలమి నెందైనఁవఱులు నెరసు  
దాని నానెర సంచును \* దజ్జకోటి  
సుతులనెరసులపగిదిని \* మతినిఁ దలఁచి ,  
మందలింపంగ నొనరింతు \* వందనములు. 25

చ. వరమతి శ్రవంబకాఘ్నినకు \* వందితశీలకుఁ బేరమాంబకుగ్  
వరతనయంఁడ జీర్లదినెఁవాసుఁడ మారెలసీమలోపలం  
బరళిపదక్షిణాస్యపదఁపంకజభ క్తుఁడఁ బండితాళికిగ్  
గరము వినీతుఁడగ్ గరణఁకమ్మను మోనివనిష్ఠగోత్రుఁడగ్. 26

వ. ఇ ట్టిష్టదేవతాస్తుతియు గురుపురస్కృతియుఁ బ్రేయసీస్మృతియు సంస్కృతాం  
ధ్రకవీంద్రప్రణతియుఁ గావించి మదీయాప్రమితప్రియశిష్యాభీష్టప్రకారం  
బుగా. 28

—అతి సప్త్యంతములు. అతి—

- క. ఓంకారమందిరునకుఁ, శంకాతంకాదిరహితఁకాంతాత్మనకుఁ  
బంకాద్రివజ్రధారకు, సంకలితార్ధేందుమాళిఁసర్వజ్ఞానకుఁ. 29
- క. నిర్మలనిత్యానాథా, కర్మనకుఁ గలుషభూరిఁగహనదపునకుఁ  
శర్మనకుఁ ద్యక్తాఖిల, ధర్మనకుఁ విబుధవినుతఁతత్త్వమయునకుఁ. 30
- క. సత్యజ్ఞానానంద, స్తుత్యోన్నతరూపునకును \* శుభరూపునకుఁ  
నిత్యునకు యుష్మదస్య, త్వత్ప్రయోగోచరునకు మృతిభవదూరునకుఁ. 31
- క. అపవర్ణాత్మనకుఁ గత, విపదునకుఁ స్థావరాదివిశ్వాత్మనకుఁ  
వ్యవగతమాయాహంకృతి, విపరీతునకుఁ విశేషవిధిరహితునకుఁ. 32
- క. అగుణునకుఁ సగుణునకుఁ, నిగమాగమవినుతగతిః \* నిర్వద్భునకుఁ  
విగతాఖిలదోషునకుఁ, సగరునకుఁ సకలమానిఁసంభరితునకుఁ. 33
- ప. అంకితముగా నభ్యుదయవరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనరించు శృంగారకాదంబరీ  
మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టి దనిన. 34

—అతి గ్రంథారంభము-శూన్యకరాజవర్ణనము. అతి—

- మ. తనయాజ్ఞం దలమోచి కొల్వ నృపసంతానంబు లెప్పుం జతు  
ర్వసధిక్రాంతధరేకుఁడై యుపరసుఁత్రాముండు నా శూద్రకుం  
డనుభూధర్త ప్రతాపరాగసిజపాదాక్రాంతనామంతభా  
వనితాకాంతుఁడు శంభునోజ విజితప్రద్యమ్ముడై పాలెడుఁ. 35
- సీ. కమలనాభునిమాడ్కిఁ \* గరకమలంబుల శంఖచక్రాంకముల్ \* సపురుషులఁగ  
గుహుపోల్కి నెందు నకుంఠితశక్తియై జలధికై వడి లక్ష్మిజనకుఁ డగుచు  
రాజవధపుమాడ్కి \* రాజహంసచయంబుఁ గడివివిమానంబుఁగనునొన్మి  
యమలగంగాప్రవాహంబుమాడ్కి భగీరథపథప్రవృత్తిచే \* దనరి మిగిలి  
తే. చాయపతిగతి ప్రతిదినఁజాయమాన  
సముదయాన్వితుఁ డయి మేరుశైలమట్లు  
సకలభువనోపజీవిపచ్చాయుఁ డతుల  
విస్తయములకుఁ గర్తయై \* వెలుఁగు సతఁడు. 36
- కా. దానార్ద్రీకృతహస్తుఁడై వెలయు దిగ్దంతీంద్రమాడ్కిఁ సదా  
నానాయజ్ఞవిధాయి యై కళలజన్మస్థాన మై సద్గుణ

స్థానం బై సకలాగమంబులకు నాశర్యంబు నై యొప్పునా  
భూనాథుం డరిభూమకేతువు సముద్యాత్మ్యద్రి మిత్రాశిఁగి.

87

తే. అతఁడు వెండియుఁ గావ్యామృతాగమంబు, నేర్పరులకెల్ల నేర్పరి, నెలవు రసిక  
జనములకు నెల్ల, ధానుష్కసమితికెల్లఁ, బరఁగునా దేశమగుచు నాశాధిపుండు.

చ. అతఁ డొకవిక్రమంబున నె యాక్రమితాఖిలలోకుఁ డై జగ  
త్రితయము విక్రమత్రయత ధీనత నొందఁగఁ జేసిసట్టి యా  
సితయశు వాసు దేవుని హాసించు; నిజాఖ్యన సర్వశాత్రవ  
క్షితిపతిహృద్విదారణముఁ ధీనీ నృకేసరియాపుఁ గేరెడు.

89

తే పూర్వదుష్టక్షీతీశులపొందువలనఁ, గలిగినకళంకమును జరకాలలగ్న  
మును గడగొను చున్నదో యన వనించె, ధరణివిభులక్షి తత్తద్ధధారవారి.

సీ. వసియించు నాతనివాక్కుల భారతి వసియించుఁ జంద్రుండు ధవనమందు  
నెలకొనుఁ గనులను ధలుములపడఁతుక నెలకొనుఁబవనుండు బలమునందు  
జెలఁగురూపమునందుఁ జిల్కఁజేరెరాతు చెలఁగును ధర్మపు చిత్తమందు  
నివసించు బుద్ధిని నిర్దేశగురుండు నివసించు రవి తదున్నిద్రకాంతి

తే. జముఁడు ధనదుండు కోపప్రసాదములను, ధరణి దేవత భుజమునఁ, ధనరుచుండు  
ననుగతాదృతవిశ్వయాశావతార, సర్వదేవమయాంభోధిశయనుఁ డతఁడు.

చ. మదకరికుంభపీతముల మామొని ప్రయ్య లొనర్చువేళలం  
దదికినముత్యముల్ వెలుఁగు నాతనిఖడ్గమునందు, ముష్టిచే  
నదుముటఁ గ్రక్కుధారసలిలామలబిందువు లోయనం గ నిం  
పొదవఁగ చాన లాగఁబడి యుక్కుక యై ముఖిసారికాగతి.

42

చ. పలుమఱు రాజ్యలక్షి యలశాధివునొడ్డకు వచ్చు వారణా  
వలికటసంతత ప్రవదపారమదోదకవర్ష దుర్దిసం  
బుల సమరత్రియానులను బొల్పుగు సద్భటకోట్యురఃకపా  
టలసదనేకవర్తనిబిడక్షపలందు నెఱుంగకుండఁగ.

43

తే. హృదయగతు లగుభర్తలవనల కట్టె  
దహన మొనరింప నెంచె నాఁ ధత్ప్రితాప  
వహ్ని, విరహ ర్తకద్వైతివనితహృదయ  
దహన మొనరించు చెల్లఘ్నఁ దఱుంగకుండు.

44

చ. అతఁడు సమస్తలోకముల † నాజ్ఞకు లోపడఁ జేసి యేలుచో  
రతములయంద కేశముల † గ్రహ మొనర్చుట, విండ్లనే గుణ  
చ్యుతి, చతురంగ కేళికల † శూన్యగృహంబులు, దూత సంపుటల్  
రలికలహంబులంద, గడఁ † రాగవిలాసము గాన వేళలఁ.

45

చ. ధ్వజములయందుఁ గంపములు, † స్వప్నములఁ దగ విప్రలంభముల్  
గజములయందు నున్నదవి † కారము, శాస్త్రములందుఁ జింతలుఁ  
ద్విజపతిఖడ్గవర్ణములఁ † దీవ్రకళంకము లుండఁ దద్ధరా  
ప్రజలకు దండబంధములు † పాటిలె ఛత్రమునందు సత్కృతిఁ.

46

శ్రీ. భంగంబు శుద్ధాంత † భామాలకములందె ముఖరత్న మందెల † మోమునందె  
చాపటంకృతిపుష్ప † చాపచాపమునందె పాణిగ్రహము పెండ్లి † పనులయందె  
ఖరకశాఘాతంబు † తురగవ్రజమునందె జాలమార్గము గవా † త్నములయందె  
యశ్రు పాత మజస్ర † యజ్ఞధూమములందె భయమాతనికిఁ గనఁ † బరము నందె

తే. యింక జేనను గల్గ దా † యినవరునకు, సకలలక్షణలక్షిత † చక్రవర్తి  
సాహసికనాగ్రవర్తి † చతురమూర్తి, రాజమాత్రుండె శూద్రక † రాజవరుఁడు.

మహానైగధర. జలగాహ † యాతమాద్య † జ్ఞయకరిసుదృఢ † స్ఫారకుంభస్థసిందూ  
రలనత్సంధ్యా † యమాన † చ్రవిమలసలి † ప్రాధ కేశీవిలోల  
త్పలహంసారావరాజ † త్తటము, సువిచర † తాన్ని సమాలవ్యనారీ  
లలితో † రోజాతఘాతో † ల్లలదమలజలా † హ్లాదసంధాయకంబై.

48

తే. పాలుచు వేత్రవతీనది † యలరఁ జెంతఁ  
గలిభయంబున నొక్కచోఁ † గలసిసట్టి  
కృతయుగం బనఁగాఁ, ద్రిలో † కీప్రసూతి  
భవన మన విస్తృతం బయ † పరిధవిల్లు.

49

క. విదిశాభిధాననగరము, ముద మొనవఁగఁ జేయఁ దనకు † ముఖ్యనగర మై  
పాదలుచు ముల్లోకమ్మలఁ, గదనార్జుం డనఁ గ నతఁడు † కడిమిని నేలఁ.

50

మ. విజతా † శేషమహీతలుం డగుట నా † పృథ్వీశుఁ డత్రాంతముఁ  
భజయింపఁ సకలావసీపతులు శుం † భన్తాళిమాలానతిఁ  
నిజపాదాంబురుహద్వయంబు విడి ట్లో † ణీభారచింతఁ మదిఁ  
భజమందుఁ వలయంబుఁ బూనుగతిఁ దాఁ † బూనఁ ధరామండలిఁ.

51

చ. సురగురువుఁ మతిం గలిచి † శోధితసర్వసయప్రపంచులై  
పరఁగి కులక్రమాగతులఁ † బండితవర్య లలుభులుఁ సదా

కర మనురక్తులై మెలగు \* గౌరవపాత్రులు మంత్రిసత్తముల్  
నిరతము తన్నుఁ గొల్పి మదిఁ నెప్పుది మోదవయోధిఁ దేలఁగఁ. 52

క. తనప్రతిబింబములో యన, ననయము సింహార్భకములయనువున శౌర్యై  
కనిధులయినను వినయమునఁ, దనరుచు సమయజ్ఞులై నభాత్రీశనుతుల్. 53

సీ. ఈడుజోడై తన్నుఁ విడక యేప్రాద్దు సగ్రమ్యపరిహాస \* మతిశయిల్లఁ  
గావ్యనాటకకళాఘ్రియి కాఘ్రినసద్వాఘ్రిననై పుణిఁ ఘ్రితిఁ గాంచి  
కఠినోరుపీఠసంస్కంధోరుదోర్దండమండితాకారనుఁ మహితు లగుచు  
బహువారవిదళితఁ పరభూధవానేకభద్రఘటాపీఠఁ బంధను లయి

తే. సార్వభౌమకులోత్పన్న \* సకలశాస్త్ర  
పరిచయకఠోరమతివిభాసురులు వినయ  
పరులు ప్రెగ్గడ లయి కొల్వఁ \* బ్రథమవయసు  
నందువారలతోఁ గూడి \* యాడుచుండు. 54

ఉ. ఆతతసత్వయుక్తుఁడు మహావిజగీషుఁడు నాట స్త్రైణముఁ  
బ్రాఁతిఁ దొఱంగి చూచుచుఁ దృణంబుగఁ జాల్కన మంత్రిసత్తముల్  
ప్రీతినిఁ గోరి సంతతిని \* వేడిన లేతవయస్సు గల్గినఁ  
వీతరతిప్రసంగుఁ డగు \* ద్వేషముఁ బూనినయట్లు దానిపై. 55

ఉ. రూపవిలాసనిర్జితమరుత్ప్రసదల్ వినయాన్యవాయస  
ద్యూపసుతల్ మనోహరనుభూషణభూషితదేహవల్లరీ  
ప్రాపితదిత్తతోషణలు \* భార్యలు పెక్కురు గల్గినఁ స్ఫుర  
ద్రూపుఁ డతం డజనము నిరుద్ధమనఃపరివృత్తుఁ డై కడుఁ. 56

సీ. ఒకవేళ మిత్రులయుల్లంబు రంజిల్లఁ జిత్రలేఖనకళాచిత్తుఁ డగుచు  
నొకతటి బుధులకు \* నుతానహ మోదవంగ'సత్కాన్యనిర్మాణఁచతురుఁ డగుచు  
నొక్కయప్పడుసభ్యులుత్సుకులై గొల్పి ముదమార నిలిహాసములనువినుచు  
నొకతటి విద్వాంసు \* బుల్లసిల్లఁగ శాస్త్రగోష్ఠీవిసోదైకనిష్ఠుఁ డగుచు

తే. గానగోష్ఠిని షోలాయమానరత్న, వలయఘర్భరికాస్ఫూలప్రచలదలఘు  
ఝణఝణాత్కారకర్ణభూపావిశేష, మహితుఁడయి మురజాహతిఁమతిఁజెలంగు.

చ. ఒకసమయంబునఁ గవుల \* కుత్సవ మొప్పు సమస్య లిచ్చు చిం  
కొకపరి తద్విమృశనము \* నొప్పుగఁ జేసి బహూకరించుచుఁ  
వికసితవక్త్రుఁ డై కవులు \* పీఠులవిందుగఁ జెప్పనర్థముల్  
ప్రకటమనస్కుఁ డై వినుచు \* భావచమత్కృతి కిచ్చ మెచ్చుచుఁ. 58

- ఉ. కాలముపుచ్చు రేల్వగలు \* త్వావతి యీగతి స్వస్థచిత్తుఁ డై  
 లీలఁ జెలంగఁ జ త్తము మఃలిమసవృత్తిఁ జొన్న కెప్పుడుగ  
 దూల విరోధివర్గము విఃసూత్నవికాసముఁ జెంద లోకముల్  
 గ్రాల ధరాతలంబు మదిఁ \* గాతుక మొప్పఁగ నేలు చుండఁగఁ. 59
- ఉ. ఇంచుక వీడి కెంపుజగి \* నింపుజనింపఁగఁ దమ్మిరేకు లిం  
 చించుక విచ్చి సౌరభముఁ \* జల్కఁ గ నల్లెసలందు భానుఁ డే  
 తెంచుచు నుండ నవ్వపుడ \* దివ్యపదంబున కల్లనల్ల భూ  
 చంచలలోచనాధపుడు \* త్వావతివర్గము వెంటఁ గొల్చి రాఁ. 60
- తే. గొల్చుకూటంబునకు వచ్చి \* కుతుక మెసఁగ  
 మంత్రిసామంతహితపౌరఃమాన్యు లెల్ల  
 బలసి గొలువంగ సరససంభాషణముల  
 లీలఁ గొలుపుండ ద్వారపాలిక దలిర్చు. 61
- సీ. సతుల కనర్హమా \* శస్త్రిక డాపట వ్రేల భుజగగంధ \* పృక్షముక్రియ  
 భీషణోజ్జ్వలకాంతిఁ \* బెంపారి, యవిరళచందనసితకుచ \* స్థలము చెలఁగ  
 మజ్జనోన్నజ్జన \* మమతఁ దేలెడుసురగజకుంభములఁ బొల్చి \* గంగ యనఁగ  
 రాజులు మూర్తిమ \* ద్రాజాజ్ఞ నాఁ దాల్చు దల వతంసప్రతి \* ఫలనఁ దన్నుఁ
- తే. బరశురామునిపరశువు \* పగిది సకల,ధరణిపతులను లోఁగొని \* తనువుఁ దాల్చి  
 నట్టిరాజ్యాధిదేవత \* యనఁగకరద,యట్లు ధవళంబరముఁదాల్చి \* యరుగుదెంచె.
- ఉ. వచ్చి నమస్కరించి నర \* పాలకపూజ్య! నురేంద్రలోకముఁ  
 జొచ్చెడువేళఁ గ్రుద్ధబల \* నూదనుమాంకృతి నేలఁ బడ్డయా  
 సచ్చరితాన్యవర్తనుఁ డ \* సాధుత్రిశంకునిరాజ్యలక్ష్మీ నా  
 వచ్చు నొకర్తు పుల్క \* సను \* నారిజలోచన ప్రాంగణంబునఁ. 63
- చ. నిలిచి నినుం గనుంగొ నెడు \* నెమ్మినిఁ బంజరమందు నొక్కరా  
 చిలుకను దెచ్చిలి \* జగతిఁ \* జెన్నలరారెడురత్నరాశిక  
 జలధియుఁబోలె భాజనము \* త్వావతి! నీవును నీశుకంబు ను  
 జ్జ్వలమతి యత్యపూర్వ మని \* సావ్రిమి! నినుం గన వేచి యుండెడుఁ. 64
- తే. దర్శన మొసంగి జన్మము \* ధన్యముగను  
 జేయు మని వేడుచున్నది \* షీతివరేణ్య !  
 ముదలయే లోడితేర నా \* మాదితుఁ డగుచు  
 రాజులను గాంచి తప్పేమి \* ర మ్మను మిట. 65

క. అని యొసఁగ నాజ్ఞ నదియును, జని వేగమ తోడితెచ్చఁ ♦ జండాంసతిగ  
జనపతిసన్నిధి కప్పుడు, జననాథసమూహ మెల్లఁ ♦ జన విస్తయముగ. 66

—అథ ఆస్థానగతసూర్యకరాజవర్ణనము. అథ—

చ. పవికి భయంబుఁ జెంది యొకపట్టునఁ జేరిన గోత్రశైలమ  
ధ్యవసతిఁ గన్న మేరుపుక్తియగ సరనాథసహస్రమధ్యసీ  
మ వివిధభూషణస్థగితమాన్యమణిచ్చవి మేనఁ బర్వ వా  
సవధనురాత్తదిగ్వితతి ♦ శంబరదాగమవాసరంబు నాగ. 67

సీ. తపసీయశృంఖలాదానితమణిచతుర్దండికామండితో♦ద్భాసితంబు  
లంబమానస్థూలలలితముక్తాదామశోభితాంచలకనఃతున్నరుచిరంబు  
గగనేందుకర్పూరశైరవశరదశ్రుపాటీరకలహంసఃపాండురంబు  
సవనవోజ్జ్వలదచ్చునాతివిస్తృతచిత్తచీనీచీనాంశుకచిత్రితంబు

తే. నగువితానంబుక్రింద సుధాంశుకాంత

మణిశయన మధిష్ఠించి చామరకలాప

మలసగతి వీవ ముఖకాంతిఁ ♦ గెలువఁ గార్జ్వల

బడ్డచంద్రుండు నా నొప్పు ♦ స్ఫటికవీతి. 68

చ. పదముల నుంచి నీలమణిబద్ధధరాద్యుతి యుక్తి నమ్రభూ  
మిదయితదీర్ఘనిశ్చలసఃమేచకీతంబులు నాఁగ నల్లనై  
పొదలెడుపన్నఖద్యుతులఁ ♦ బొల్పెడువానిని నానోల్లస  
త్పదమలపద్మరాగమణిసాంద్రమరీచులఁ బాటలోరుఁ డై. 69

చ. మధువును గైటభం దునిమి ♦ మానుగఁ దద్రుధిరారుణోరుఁ డా  
మధుమథనుండు నాఁ దనరుమాన్యని రోచనఁ జిత్రితార్జ్వల  
చ్చదమిధునాంచితాగ్రములఁ ♦ జారుసుధాధవళంబులగ సదా  
విధుతసుచామరశ్వసనవిస్ఫురితంబులఁ దాల్చి ట్టేమముల్. 70

సీ. పరిమళమలయజఃపరిలిప్తధవళవత్స్థితికుంకుమఃస్థానకమున  
నందండు లేయెండ ♦ నంది చెలంగెడు కైలాసశిఖరి నాఁ గ్రాలువాని  
శశికంక వచ్చిన ♦ సన్నాల నా నొప్పు ముత్యాలసరమొప్పు ♦ మోమువాని  
వికసితాంభోజాత ♦ సకలయశం బెల్ల దమియించెడు సులోచనములవాని

తే. నతిచపలరాజ్యలక్ష్మిని ♦ నట్టై పట్టి, కట్ట నుంచినలోహశృంఖలము లనఁగ  
నలరునీలంపుఁగేయారములను దాల్చి, సంతసంబున నొప్పెడుత్పతలేంద్రు.



తే. అప్తమీచంద్రశకలంబు ♦ నవఘళించి, విమలకలధౌతపట్టంబు ♦ విధముఁదెల్పు  
సకలరాజ్యాభిషేచనసలిలపూత, సాల మూర్త్యాసనాధంబు ♦ ప్రభలు నింప.

తే. కించిదవనతకర్ణవం ♦ కేరుహంబు, వింతచెలువంబు గడియింప ♦ వేడ్క నింప  
మాలతీపుష్పచూడుడై ♦ మహితశిఖర, పతితనక్షత్రగణలసత్పశ్చిమాద్రి.

తే. అనగ భూపారుచిషికంగి ♦ తాంగుఁ డగుచు  
హరునినేత్రాగ్ని మే నెల్ల ♦ నలమిఁగొనిన  
స్తరుఁ డనగఁ దన్ను నేవింప ♦ నరుగుదెంచి  
నట్టి యాశొంగనలఁ బోలు ♦ నలివ లెపుడు.

74

తే. బలసి కొలువంగ మణిసభాస్థలమునందు  
బింబితాశేషదేహుడై ♦ ప్రేమఁ దన్ను  
ధరణి హృత్ప్రేమఁదాల్చిన ♦ సరణి తోఁప  
సరససంభాషణంబుల ♦ సల్పువాని.

75

సీ. సకలానుభోగ్యయై ♦ సామాన్య గాని రాజ్యరమచే నాన్తిష్ఠఁ ♦ డైనవాని  
బహుజనవేష్టితఁ ♦ పార్శ్వఁడయ్యును నెట్లు నద్వితీయుం డయి ♦ యలరువాని  
నగణితగజరథఁ హయసాధనుండయ్యు నసిసహాయుం డయి ♦ యడరువాని  
నొక దేశమున నుండి ♦ యొనరంగ సర్వభూవలయంబు నేలెడువలనువాని

తే. సతత మాసనగతుఁ డయ్యుఁ ♦ బాప మందె  
యుండి సకలారికాష్టముల్ ♦ మండఁజేసి  
యుజ్జ్వలప్రీతాపాగ్ని యై ♦ యొప్పువాని  
ననఘుఁ డయ్యును నురుదోషుఁ ♦ డైనవాని.

76

వ. వెండియు.

77

సీ. ఆరిదీర్చనయనుఁ డై ♦ యలరియు నతినూత్నదర్శనుం డయి యెట్లు ♦ తనరువాని  
నతిశుద్ధమానసుం ♦ డయ్యును నేప్రాద్దు కృష్ణచరిత్రుఁ డై ♦ కెరలువానిఁ  
గోపస్వభావుఁ డై ♦ కొమరారియుఁ గళత్రవల్లభుం డయి లీల ♦ వఱలువానిఁ  
గరవిహీనుం డయ్యుఁ ♦ గరగతాశేషభూవలయుఁ డై ప్రభుతచేఁబరఁగువాని

తే. ననవరతదానశాలియై ♦ యమదుఁ డగుచుఁ

బాలుచువానిని నాస్థానభూమి గతుని  
దూరమున నిల్చి యొక్కింత ♦ తొలఁగి మ్రోలఁ  
గాంచె మాలతీ కూద్రకఃక్షృతలేంద్రు.

78

చ. కనుఁగొని రత్నకంఠము ♦ ఘల్లనిమ్రోవఁగ వేణుదండముగ  
గొని సభకుట్టిమథునిని ♦ గొట్టెను గట్టిగ రాజు లెల్ల నా  
ధ్వని విని యొక్కపెట్టున నృపాలుని మాని తదాననంబుపైఁ  
బరపిరి దృష్టు లెల్ల గజఃపారిము తాళరవంబునంబలెఁ.

79

వ. అంత.

80

—అథ చండాలకన్యావర్ణనము. అథ—

సీ. వయసుచెల్లుటఁజేసిపలితమస్తమువాఁడు గడునెఱ్ఱనగునసాంగములవాఁడు  
సాముచేయుట నెఱ్ఱ ♦ సడలియుఁ బ్రాయంబు సడలనిమెయిలావుసారువాఁడు  
నంది చండాలత్వ ♦ మతిస్థుశంసాకృతి గా కార్యవేషంబు ♦ గలుగువాఁడు  
ధవళాంశుకము పరిధానంబుగాఁ గల్గి యదియె పైవలెగా ♦ నమరువాఁడు  
తే. పురుషుఁ డొక్కఁడు ముందుగాఁ ♦ బోవుచుండఁ  
గనకమయ మయ్యు లోఁ గీరఃకాంతివలన  
మరకతమయంబు నా నొప్పు ♦ మహితపంజ  
రంబు గొని యొకబాలుండు ♦ రాఁగ వెంట.

81

ఆ. నీలకంఠుకంబు ♦ నీటుగా మీఁగాళ్లఁ, జాఱఁ దొడిగి పైనఁ ♦ జారురక్త  
వసన మొప్పుఁ బతితఁవాసరాంతాతప, మేచకోత్పలవని ♦ మీటి నెగడి.

82

చ. ఒకచెవి దంతపత్రపుసముజ్జ్వలకాంతులఁ జెక్కుటద్దముల్  
ప్రకటవళక్షితంబు లయి ♦ భాసిల నెక్కు దుడువ్రజేశ్వరా  
స్రకలితయామినీముఖముఁచామ్మనఁ బొల్పుచు నిందుశేఖరా  
నుకృతమతిం గిరాతి యయి ♦ నూత్నవికాసము గొల్పుకొరి నాఁ.

83

మ. సతతోరథైలవాససంక్రమితకంఠజాతాయతాతౌంగక  
ద్యుతిసీలాయితలక్ష్మినాఁ గుపితకంఠుద్వేషిసంధవ్యామా  
సతనూసంభవధూమనీలరతి నా ♦ నారామునాఁగంటికిఁ  
దతఫీలిం గని పారు సూర్యసుత నాఁ ♦ దల్కిత్తుచుగ వెండియుఁ.

84

తే. అపుడె మహిషాసురునిఁ ఇంపి ♦ యతనిరక్త  
సీ క్తపాదాంబుజాత యై ♦ చెలఁగు గౌరి  
యనఁగ లాతౌరసాక్తపదంబుజాత  
యగుచుఁ గడువంతకాంతుల ♦ నవని మెఱయ.

85

క. ఎఱ్ఱ నగువ్రేళ్లకాంతుల, నెఱ్ఱనిసఖకిరణములను ♦ నిల నడుగు లిడగ  
ఎఱ్ఱనగు నంచుఁ జగురులఁ, జెఱ్ఱగఁ బఱచినవిధంబుఁ ♦ జేయుచు మిగులఁ.

సీ. పై కెగఁ బ్రాఁకెడుఁ పచ్చలమంజరమణిమయాఘావళి ఁ మయినఁ బరిస్స  
 చూపంబుపై మరుల్ ఁ దీపింపఁగా బ్రహ్మ నప్రమాణునిగాఁగఁ నవఘటింప  
 జాతిని శోధింపఁ జాతవేదుఁడు బిగ్గఁ గొఁగిలించినగతిఁ ఁ గ్రాలఁ జేయ  
 నూఁగారుతీఁగకుఁ బాఁగారఁ దీర్చిన యాలవాలం బనఁ నలికయిల్ల

తే. మదనగజమూర్ధ నక్షత్రమాల యనఁగ  
 నలరు మొలనూలు కటిసీమఁ నమరఁ దాల్చి  
 స్థూలముక్తాఫలంబులఁ గ్రాలుహార  
 మఱుత వ్రేలాడఁగాఁ గడుఁ నలసగతిని.

87

సీ. అరయ శర ద్వేళఁ యటు వికసితసితకంబాతలోచనఁ ఁ కమలభాతిఁ  
 గరగతాంభోజాతఁఁక మ్రువర్షిర్తువుగతి ఘనకేశాళిఁ ఁ గహనభూమి  
 కరణి నక్షతరూపఁ కాననాంభోజనీవడువున మాతంగఁపరిగతయును  
 నమరభామినిమాడ్కిఁ నకులీనఁ నిద్దురవలె లోచనగ్రహఁపర్ణనీయ

తే చిత్రగతగతి దర్శనఁ సిద్ధిమాత్ర  
 ఫలదఁ మధుమాసకుసుమంబుఁ భాతి జాతి  
 రహితఁ స్మరచాప మన ముష్టిఁ రహి నాంగు  
 మధ్య మూర్ఖగతిని జిత్తఁ మాధినియును.

88

వ. మఱియు.

89

ఉ. జక్కులతేనిలక్ష్మిగతిఁ జారుతరాలక భాసమానయుగ  
 జక్కుఁదనంబు నష్టపుడెఁ సంజనితం బగుప్రాయ మింపుసాం  
 పెక్కుఁగఁ జేయ స్ఫుర్గుసుఖఁహీనయు నట్టు లమూర్తచాడ్పునఁ  
 జక్కులమాల నా శ్రవణఁశోభితభూషణ యై చెలంగుచుక.

90

అ. మలయగిరినితంబఁమర్యాదఁ జందన, నల్లవావతంసఁ ముల్లసిల్ల  
 నరుగుదెంచి మ్రోలఁ నణఁకువ దోఁపంగ, నిలిచినట్టిమాలఁ నలఁతఁ గాంచి.

— ఇది చందాలకన్యకంగని విస్తీతుండగు హస్తకునిస్వగతచింత. —

చ. మనమున విస్తయంబుఁ గని ఁ త్కౌవలి యిట్లను బ్రహ్మసృష్టి కే  
 మనుదు ననర్హ మైనస్థలమందు నొనర్చె విచిత్రసృష్టి దీ  
 నిని నసమానరూపజితఁనిర్ధరభామనహస్తఁ గాఁగ న  
 ర్జనము నొనర్చి నీచకులఁజాతనుగా నొనరించె నక్కటా.

92

ఉ. అంటిన దోష మంచు మదిఁ నంటినభీతిని ఛాత చేతితో  
 నంటక చేసె గాక మఱి ఁ యంటిన నిట్టియనూనకాంతి మై

నుంట భుటిల్లునే కరసమున్నధితానయవంబు లివిధం

బుంట యెఱుంగ మెన్నఁడును + సుర్వి నపూర్వ మి దంచు నెంచెదఁ. 93

ఉ. ఏమని మాఱువాఁడ విధి + నిట్టియన్వ విధిప్రవ ర్తకుఁ

భూమిని దీని రూపజితఃపంచశరాంగసఁ గాఁగఁ జేసియుఁ

భూమిని హీనజాతిగను + బుట్టఁగఁ జేసె; మనోజ్ఞ యయ్య సు

త్రామవిరోధిలక్ష్మిగతిఁ + దా సురతోచిత గాక పోయెఁ గా. 94

క. అని యీగతి బహుభంగుల, మనమునఁ జింతించుచుండ + మనుజేశ్వరుఁ దా

వనిత కడు భక్తి మ్రొక్కె శ్ర, వణభూషణపల్లవంబు + వ్రాల నృపునకుఁ. 95

తే. మ్రొక్కి మణికుటిమంబువై + ముదలఁ గాంచి

విషయ మలరారఁ గూర్చుండ + విహగమమును

బంజరముతోడఁ గైకొని + పజ్జ కరిగి

పురుషుఁ డతఁ డిట్లు లనియె నృపుంగవునకు. 96

~\*~ శుకవర్ణనము-శత్రుమర్షణము. ~\*~

ఉ. దేవర! యీవిహంగమము + ద్వివిహంగము చెప్పినేటికిఁ

భూవర! సర్వశాస్త్రములు + పుణ్యకథల్ సక లేటిహాసనా

నావిధకావ్యముల్ బహుళఃనాటకముల్ శ్రుతిగీతసంగతుల్

భూవలయంబునం గల యపూర్వము లెల్ల నెఱుంగు లెస్సఁగఁ. 97

ప. మఱియు.

శ్రీ. పరిహాససల్లాపఃపరిపాటిఁ దెలియును వీణామృదంగాదివిధ మెఱుంగు

ప్రణయప్రకోపితఃభూమినీసాంత్యనచారుతరోపాయసరణి నేర్చు

చిత్రకళాపూర్వఃచిత్రవైఖరి మేటి నృత్తప్రయోగవిసేతజగతి

స్త్రీపుంసలక్షణశీలనసంవేది హస్త్యశ్వశాస్త్రజ్ఞ + మఖిలవేది

తే. సకలభూతలరత్న మీశుకవరేణ్య

మనని నిద్రి వైశంపాయశాఖ్యఁ బరఁగఁ

బాత్రమపు రత్నముల కెల్లఁ + బార్థ నీవ

యనుచుఁ గొనితెచ్చ మాస్వామి + యాత్మజాత. 99

క. కైకొనుము దీని మదిఁ గృపఁ, కైకొని మాజన్మ మింకఁ + కైకొన ఫలముఁ

నీ కొడఁగూర్చు ముదంబును, నీ కీ డెచ్చాఁడు దీని + నేర్చు గన భువిఁ. 100

క. అని రాజామ్రాలఁ బంజరమును నిడి యతఁ డగుగఁ జిలుకఃముదమున రాజం

గని యభిముఖ మై కుడిపదమును నెత్తి విజయ మనుచు సపూర్వమృదూక్తిఁ.

క. భవదరివనితాకుచయుగ, మవిరతబాష్పముల స్నాన ధమాడి హృదయశో  
కవిభావసుచెంతను నిలిచి విముక్తాహార మగుచుఁ ధ జలగడువ్రతి నాఁ. 102

సీ. అనియొక్కపద్య మాఁయందజంబు పరింప నది విని భూపతి ధ మదినిఁ జెలఁగి  
విస్తయావిష్టుఁ డై ధ వీడి చేష్టలు మ్రానుపడి యొకింతకుఁ దేరి ధ పజ్జ సున్న  
మహితాసనాసీను ధ మాన్య బృహస్పతివలె నయశాస్త్రాభిపారదృశ్య  
నఖలమంత్రులలోనఁగ్రగణ్యఁ గుమారచాలితాభ్యామాత్యుఁ ధ బరమహితుని

తే. సగ్రజన్తునిఁ గనుఁగొని ధ యనియె నిట్లు  
విన్నవారలె మీర లిఁవిహగరత్న  
మొంతస్పష్టముగాఁ బరిఁయించె బద్య  
మేమి మధురిమ సరి దీని ధ కెందు లేదు.

108

సీ. వర్ణములే సాంకర్యపర్జితంబులుగాఁగఁ బ్రవిభాగకలనచేఁ ధ బ్రాధిగలిగి  
వత్తులు పొల్లులు ధ హత్తింది యర్థంబు వ్యక్త మయ్యెడుభంగి ధ వ్యక్తముగను  
రసభావములు మ్రోలఁరాజిల్లు విధమునఁ బరఁగ రసోచితభావ మలర  
రసముజ్వలరాగఽరమణీయ మై యొప్పు శ్రుతిమిళితం బయి ధ సౌబగు నింప

తే. మదికి వర్ణంబుఁ బెంపఁ దన్వమత పెంపఁ  
బలిక నీచిల్క చక్కెర ధ లోలుక వింత  
లోలుక యే మని చెప్పదు ధ నిలను నిట్టి  
యద్భుతము చూడ నిది కడు ధ నద్భుతంబు.

104

శా. నానాజాతివిహంగమంబుల భువిఁ ధ నానాప్రకారంబులఁ  
గానఁ లేదొ యెఱుంగ మిట్టిభుగముఁ ధ గానంగ రా దిట్టివి  
జ్ఞానం బేభగజాతికిఁ; మిగుల నాశ్చర్యంబు, తిర్యక్కునుఁ  
జ్ఞానంబుం గనినట్టిమానవుక్రియఁ ధ జాతుర్యముం జూపెడుఁ.

105

క. ననుఁ గని దక్షిణపాద,మ్మును నెత్తుచు విజయశబ్దమును వదియించెఁ  
మన ముప్పొంగఁగఁ బద్య,మ్మును జదివెను మృదులఫణితి ధ ముద్దులు కురియఁ.

తే. తఱుచు పక్షులుఁ బశువులు ధ నెఱుంగ వేమి  
నిద్ర భయమునునాహార ధ నిధువనములు  
మాత్ర మేకాని మహిని విఁచిత్ర మరయ  
ననుచుఁ బృథ్వీకుఁ డనుటయు ధ నాప్తమంత్రి.

107

క. చిటునవున్ నవ్వె సరపతి, పరునకు నిట్లనియె నృపతిపర్య! యెఱుంగవో  
ధరకారికాళుకాదులు, పరులు వచించినది యెల్లఁ ధ బల్కు నటంచుఁ.

108

ఆ. పూర్వజన్మమునను ధి బొందినసంస్కారముననొ, మనుజయత్నముననొ, దీని  
కిట్టిచతురత లభియించె నృపోత్తమ! చిత్ర మేమి యిందుఁ జెప్పుము నుమ.

వ. వెండియుఁ దొల్లి మనుజులకుం బోలె వీనికిని యతివిస్పష్టం బగువాక్పాఞ్ఞిను  
కలదు. అగ్నిశాపంబున కుకంబులకు నపరిస్ఫుటాలావతయు సామజంబులకు  
జిహ్వపరిశ్రమణంబును సంప్రాప్తం బయ్యె. అట్టిసంస్కారవిశేషం బెద్దియేని  
నుండ నోవు నని యనుచుండ లోకబాంధవుం డంబరమధ్యం బధిరోహించు  
టయు మధ్యాహ్నశంఖధ్యానంబులు పటుపటహనాదంబులు మిన్నముట్టి  
చలంగె.

110

తే. దాని నాలించి రాజును ధి స్నానమాడ  
సమయ మయ్యె నటంచును ధి సకలనృపుల  
వీడిగో లిచ్చి యనిపి తా ధి వేడ్కమీఱఁ  
గొలుపు చాలించి లేచెను ధి జెలుపు మిగుల.

111

తే. ఓలగమునుండి లేవ నాఁయుర్వరేకుఁ, డేమి చెప్పుదు నాఁగొలుఁ వెల్ల ట్టుభిత  
మయ్యెఁ; గోలాహలారావఁమన్ని దెసలఁ, జెలఁగెఁ బెల్లుగసందడికలిగెమిగుల.

శ్లో నృపోత్తానసమయసంకంభవశ్శనము. శ్లో-

సీ. చలితాంగచాగ్రసంధి క్తంబులై పాటితంబులౌ చీనిచీనాం  
నాక్షేపమున డోల ధి ననుకరించుచుఁ గంతనీమఁ దూఁగా  
సంసదేశంబున ధి నలరుకుంకుమపటవాసపింజరితదిగ  
సగము వ్రేలాడెడు ధి శ్రవణోత్పలంబులు ముద్దు

తే. నలుత నుట్టూఁత లూఁగెడు ధి హారములు  
మాలతీశేఖరోత్పతఁవృద్ధులిహములు  
వెలయ సహమహమిక మొక్క  
మన్నుతోడులసందడి ధి యెన్నఁ

వ. వెండియు వికచారవిందమకరంధ  
పాండురచ్ఛదంబులనినాదంబుల  
లగుభుజాదండంబులఁ జామరఁ  
చామరగ్రాహిణులరమణీయమ  
రించు వారమందయానలఘనజః  
మాలికలనినదంబులచేతను, య

పానఫలకంబుల ధవళితంబులఁ గావించుగృహవాసీకలహంసలకోలాహలంబుల  
చేతను, రసనారత్నరసితంబుల నాలించి కంచుమ్రోఁగువిధంబున ఖణిల్లుఖణిల్లు  
ఘని తారతరవిరావంబుఁ గావించుగృహసారసంబులకూజితంబులచేతను, సర  
భసగతిం జనుసామంతభూకాంతానీకంబులచరణతలాభిఘాతంబయి భూమిని  
గ్రక్కదలించెడునా నిర్ఘాతంబుభంగి గంభీరంబుగ నిర్ఘోషించు నాస్థానమండప  
ధ్వనింబుచేతను, సారసారెకు సంభ్రమంబున జనంబుల సముత్సరితులఁ  
జేయుచుం బ్రాసాదనికుంజపుంజంబులు ప్రతిధ్వను లీన నుచ్చైరుచ్చారయతా  
మాలోకయతాలోకయతయని గట్టిగ నటచుప్రతీహారీవేత్తహస్తలయాలోకన  
శబ్దంబులచేతను, జూడామణులు చలింపఁ దత్తరంబున నుత్తమాగంబుల నవన  
తంబులఁ గావించి ప్రణామంబులఁ గావించురాజులయమలమణికలకాంధిత  
కిరీటకోటిసంఘట్టితం బయినమణికుట్టిమనిస్వనంబునను, బ్రణామముఁ గావించి  
లేచుతటి జాటి యరికతినమణికుట్టిమంబుపైఁ బడి ఝణఝణాత్కారంబు  
చేయుమణికర్ణపూరంబులయులివునను, జయ జేవ యని మృదుమధురగతి గాసం  
బు సేయువందిమాగధులమంగళగీతకలకలంబునను, బ్రయాతజనచరణతలాభి  
తభయంబునఁ గుసుమవిసరంబుల విడిచి పైకెగయు మిళిందబృందంబుల

ఘనెనుసందడిని, నతిత్వరితగతిం బటచు నవనీపతులకేయూరాగ్రం

చురత్నమాలికావిరాజితంబు లగుమణిస్తంభంబులసంరావం

దవంబు చంద్రోదయసమయసముజ్జృంభితమహార్ణవంబు

బయ్యె నట్టియెడ.

114

ఉమాఁపి కొనఁగఁ ♦ మరలిచియును దాం

! శుకముఁ గొంచుఁ ♦ దరలుమని వడిగ. 115

ొంద తొలసి ♦ వడవఁగ సకలా

వసకరుని♦క్రేణి దలిర్పఁ. 116

మావనికిని ♦ గుతుకం బొప్పుం

డఁ గొంతతడ వట వేడ్కఁ. 117

టలంబునందు వ

గతిఁ జంద్రుపై

మాతిరే

వారమో యనఁ.

118

ఉ. సాము నొసర్చి కొంతవడి ♦ త్కృపతివర్మఁడు స్నానమాడఁ ద  
 ద్భూమికి నేగుదెంచెఁ గడుఁ ♦ దొందరఁ బర్వలు వారి కింకర  
 స్తోమము స్నానవస్తువులఁ ♦ దోయములఁ సమకూర్చి, మార్గముఁ  
 స్వామి! యిదే యటంచుఁ దమి ♦ భక్తిని దెల్పఁగ వేత్రహస్తులుగా. 119

శ్లోకము సూరకరాజస్నానవర్ణనము. శ్లోకము

సీ. వితతసితోల్లోచవిభ్రాజితంబును స్ఫాటికోన్నతపీఠభాసితంబు  
 గాంగేయగంధోదకద్రోణివిలసితమధ్యంబు మణిగణమండితంబు  
 నభ్యంజనోచితాభ్యంబుచితతైలాదికంబు సువాసనాగర్భితంబు  
 బహువిధాంభోయంత్రపరిగతంబు సుశిష్యతాభ్యంజనక్రియాధ్యాసితంబు  
 తే. సురభిగంధోదపూరితపరిమళావ  
 కృష్ణమధుకరనికరావశీర్ణసీల  
 కర్పటావకుంతముఖఘనవిత్క  
 జనకకలశంబు స్నానవేత్తంబుఁ జొచ్చె. 120

తే. వారవనితలు తలయంట ♦ సారగంధ, బంధురామలకంబునఁ ♦ బాధివుండు  
 చొచ్చి గంధోదకద్రోణి ♦ నిచ్చతీత, జలవిహారంబుఁ గావించె ♦ లలితగతిని.

క. జలకలశంబులు గైకొని, జలబాస్యలు కొందఱుఁడు ♦ జనపతితోడఁ  
 జలకంబు లాడ నేగిరి, సలలితముగఁ దొడవు లూడ్చి ♦ స్రవపరికరులై. 122

ఉ. కమ్మలఁ దీసివైచి యలకంబులఁ గర్ణములంట దిద్ది వ  
 శ్రుమ్మున బిగ్గఁ గట్టి లలిత స్రవయుగ్మము; పైకిఁ ద్రోసికొం  
 చిమ్ముగఁ గంకణంబులను ♦ నిందునిభాస్యలు వచ్చి రంత వే  
 గమ్మునఁ జెంబులం గొనుచు ♦ త్కృపతితోడుత స్నానమాడఁగఁ. 123

ఉ. వారలతోడఁ గూడి సృపవర్మ డవారణలీల నెంతకుం  
 దీరినిప్రీతిఁ దత్సలిలదివ్యకటాహమునందుఁ జొచ్చి నా  
 నారచనల్ చెలంగ వనఁ నాగము వోలెఁ గ రేణుకాలితో  
 వారివిహారముఁ సలిపి ♦ వచ్చును స్ఫాటికపీఠ కత్తటిక. 124

క. మరకతకలశగభస్తులు, పరఁగ మెయిఁ శ్యామలాంగభామలు రూపుల్  
 జెరసిన పద్మిను లన భూ, వరు సభిషేకించి రెలమిఁ ♦ బత్త్రపుటములగా. 125

క. కరకలితరజతకలశలు, వరతనువులు గొందఱుఁడు ♦ పరిపూర్ణనిశా  
 కరనిర్లతసుజ్యోత్సాహు, యురమునఁ దత్సాన్నిధిని ♦ సన్నిధి రే ల్నాఁ. 126



- క. కలశోజ్జ్వలమమునఁ, గలిగినస్వేదమున నార్ద్రగ్రాత్రలు గొందఱ్  
జలకము లార్చిరి స్ఫటిక, కలశంబులఁ దీర్థవారి ధృష్టపతి కంతఁ. 127
- క. చందనరసమిత్రాంబులఁ, గొందఱు జలజాతముఖులు ధ్వజోదీపతికిఁ  
గ్రంధుగ మలయాద్రిసరి, ద్భ్రంధముగతిఁ దీర్చి రధికప్రీతి జలకముఁ. 128
- చ. కలశము లెత్తి పార్శ్వములఁ గ్రాలఁగఁ జేతులు సన్నఖద్యుతుల్  
దొలకఁగ నేర్పసందులను ధోరముగాఁగఁ దొరంగువారిధా  
రల జలయంత్రదేవతలఁరాణ చెలంగఁగఁ గొందఱు అమృతహీ  
తలవిభు జలకమార్చిరి నితాంతముదం బెసలార నంతలోఁ. 129
- చ. భువనము లెల్ల బూరటిల ధూరితరధ్వని స్నానశంఖముల్  
చెవుల నగల్గుచుం జెలఁగఁ జేప్తులు వీడఁగ దిగ్గజేంద్రముల్  
ప్రవిహితర్పుల్లరిపటహభాంకృతివేణుమృదంగవల్లకి  
రవములతోడ భోరున ధరారమణుండు కృతాభిషేకుఁ డై. 130
- తే. భుజగనిర్దోకపరిలఘుపూతవసన  
ములను ధరియించి ధవళజీమూతశకల  
శుచిదుకూలమ్ముఁ దలఁ జుట్టి రుచిరగతిని  
వార్చి సూర్యున కర్ఘ్యంబుఁ గూర్చి భక్తి. 131
- తే. దేవగృహమున కరుదెంచి దేవదేవు  
శివునిఁ బూజించి యగ్ని నర్పించి నిష్ఠఁ  
జన విలేపనభూమికి ధృవిభుండు  
మిత్రులరుదేర వెంట నమేయసరణి. 132
- తే. ఝుమ్ముఝుమ్ముని మధువబృంధమ్ము లొలసి  
క్రమ్ము వాసనగలవచ్చుకప్పరమ్ము  
కమ్మకస్తురి కేసరి కలిపినట్టి  
చందన మలందె మెయినిండ ధృవరుండు. 133
- తే. మాలతీపుష్పదామంబు గ్రాల శిఖను  
వస్త్రపరివర్తనము చేసి వజ్రకర్ణ  
పూరమాత్రైకభూషణభూషితాంగుఁ  
దగుచు భోజనశాలకు నరుగుదెంచె. 134

తే. పంక్తిః గుడువంగః దగుధరాఽవతులః గూడి

యారగించెను నలరుచు • సత్యపూర్వ

వడ్రసోపేత మాహారఽసమితి నృపతి

సముచితాలాపసుఖరసాఽస్వాద మొప్ప.

185

ప. అంత నాభూకాంతుండు ధూపధూమవర్తిం బరిపీతంబుఁ గావించి ప్రతౌళిత  
కరకమలుం డయి తప్పులంబుం జేకొని యామణికుట్టిమంబు డాసి తత్తరం  
బునఁ బరువెత్తికొనివచ్చి ప్రతిహారి కై దండ యొసఁగ నభ్యంతరసంచారంబు  
నకుం దగినపరిజనం బనుగమింపఁ జాట్టును స్ఫటికంపుగోడలు వెట్టినభంగి నతి  
ధవళజవనికానికాయంబుచే బరిగతపర్యంతంబై యతిపరిమళమృగనాభిమిళిత  
చందనోదకంబున నతిశిశిరంబును విమలమణికుట్టిమం బనుగగనంబున విరా  
జల్లుతారాగణంబు నా నొప్పు నవిరళపుష్పహారంబుచే సముద్భాసితంబును,  
సాక్షాత్కరించిన గృహదేవత లన సాలభంజికానివహంబు దనర చందనసలిల  
తౌళితంబులయి వెలుంగువెండికంబమ్ములచే విరాజితంబును, నతిబహుళకాలా  
గరుధూపధూపితంబును, నిశ్శేషముగ వర్షించుటంజేసి యతిధవళం బగు జల  
ధరళకలంబు ననుకరించుకుసుమవాసనావాసితం బయినప్రచ్ఛదపటంబును,  
దలఁపిని బట్టుదిండ్లును, మణిమయంబులగు ప్రతిపాదుకలపైఁ బ్రతిష్ఠితంబు  
లయిన కోళ్లును, బ్రక్కన రత్నపాదపీఠంబును గలిగి చలిమలశిలాఫలకంబుం  
బోనిశయనంబుచే సనాధీకృతంబును సగుమణివితర్దికచే నతిరవ్యం బగు  
నాస్థానంబుఁ జొచ్చి యందు.

186

చ. అసీలత నంకమం దునిచి • జ్యాస్థలి ఖక్తిని గూరుచుండి పు  
ల్లసరసిజాభహస్తముల • లాలితభంగిఁ బదంబు లొత్తఁగా  
నసిధర, సెజ్జఁ బండి నృపుఁ • డాసమయంబున దర్శనీయమి  
త్రసచివమేదినీపతులు • దగ్గటి యివ్వకథావినోదముల్.

187

చ. సలుపుచు నుండ ఖడ్గధరఽచాయఁ గనుంగొని లోని కేగి యా  
చిలుకను వేగ తె మ్మతనిఁదిత్రకథల్ విన వేడుకయ్యెడు  
మలగొనునద్యుతంబు మది • మానిని! యన్న మహాప్రసాద మం  
చలఘుగతిఁ శిరంబునఁ దదాజ్ఞ వహించి యొనర్చెఁ దద్విధిఁ.

188

ఛ. అంత.

189

—అతి ద్వారపాలిక రాజానందకుఁ జిలుకం దెచ్చుట. అతి—

ఉ. బంగరువేత్ర మూఁతఁగొని ధి పల్కులు దొట్రిలఁ దెల్లకంచుకం  
బంగమునిండఁ దాల్చి వినఁతాంగముతోడ విహంగజాతిప్రీ  
తిం గలహంసవృద్ధముగఁతిఁ బడి కంచుకీ మెల్ల మెల్ల రా  
గం గొనితెచ్చె ఖడ్గధర ధి త్వాపతియొద్దకు నల్లకీరముఁ. 140

చ. కరములు భూమిపై నునిచి ధి కంచుకీ మ్రొక్కి వీసీతి నిట్లనుక  
వరగుణ! విన్నవించెదరు ధి పట్టపురాణులు నీదునాజ్ఞ దే  
వర! జలకంబు లాడి కడుఁపార భుజించెను నీశుకంబు ని  
ర్భరమతిఁ దోడితెచ్చె నిట ధి ద్వారస్థి యటంచు నృపాల శేఖరా! 141

క. అని విన్నవించి యాతఁడు, చన నరపతి కౌతుకంబు ధి సందడిగొలుపక  
మనమున, వైశంపాయనుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నధికఁగౌరవ మొప్పక. 142

తే. ఆరగించితి యభిమతాఁహారసమితి  
సంతిపురమున నని విభుం ధి డడుగుటయును  
విసము మలరార నాశుకం ధి బనియె నిట్లు  
లారగించితి సర్వంబు ధి నడుగ నేల! 143

సీ. మ త్తకోకిలనేత్రఁమంజులచ్చువీసీలపాటలజాంబవఁఫలరసంబు  
హరిభిన్నకరికుంధఁవర క్రముక్తాభ రాజత్నదాడిమీఁబీజములను  
నాభీకడఁహరిఁన్నవ్యద్రాక్షఁఫలమధురచిరంతనాఁమలకములను  
దప్తజాంబూనదఁదర్పవిమర్ద నపక్వహరి ద్రాక్షఁఫలచయంబుఁ

తే. గ్రోలితిని మెసవతిఁ దింటిఁ ధి గూర్చి యెసఁగఁ  
బట్టమహిషీగణంబె తాఁ ధి బెట్ట దేవ!  
పల్కు లిఁకఁ జెప్ప నేల యోఁపార్థివేంద్ర!  
సర్వ మమృతంబు, లే దెందు ధి సందియంబు. 144

—అతి కూద్రవండు శుకమును దానివృత్తాంతముఁ జెప్పమని యడుగుట. అతి—

చ. అని వచియించుచుండ నచఁలాధిపుఁ డిట్లను నోశుకంబ! నే  
వినవలతుక థవత్కథల; ధి వేమక పుట్టెడు; నాదుకౌతుకం  
బణఁపవె సర్వముం దెలిసి; ధి యాత్మకథాసుధ వల్లిగొల్చి; నీ  
జననమునక బనిత్రతను ధి సన్నుతిఁ గాంచిన దేశ మిద్దియో. 145

ఉ. ఎవ్వఁడు వేరు పెట్టె!; మఱి యెవ్వఁడు తండ్రియుఁ! దల్లి యెవ్వరో!  
యెవ్వని వచ్చి వేదములు!; నెట్లు పఠించితి శాస్త్రజాల! మీ  
వెవ్వనిచే గ్రహించితివి యిన్నికళలో? తొలిబాముకత్తియో?  
యెవ్వరదాన! మంతవయ! సెచ్చట నుంటివి తొల్లి చెప్పవే. 146

తే. ఎట్లు లీపంజరంబునఁ బట్టువడితి!  
నెట్లు చండాలువాటికఁ మెట్టినావు?  
ఏల వచ్చితి విచటికి? నెఱుంగఁ జెప్పుమ  
పైఁవఁజాలను హర్షంబు సచ్చుకంబ! 147

క. అని సాదరసంభావన, ఘనతరసంభాషణముల య్మూలముల దాఁ  
దను నడిగిన వైశంపా, యనుఁ డించుక ధ్యాన మూని యనియెను బ్రీతిక.  
మాలిని. సకలభవనసాలా! సంభృతాస్థ్యకమాలా!  
వికలితకరిలీలా! విశ్వరక్షైకశీలా!  
సుకవివనజహేళీ! శోభితానంతకేళీ!  
ప్రకటితశశిమాలీ! పాణిరాజత్రికూలీ! 149

గద్యము. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిమంత్రోపాసనాలబ్ధసరసకవిత్వవైభవ చిం  
తలపల్లివంశపయఃపారావారరాణాకైరవబాంధవశ్రీపేరమాంబాత్మ్యంబకప్రియ  
తనూభవ సుజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణీతంబయిన శ్రీశృంగారకాదం  
బరి యనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్చనము. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిర్వర్చనము.  
శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ  
శ్రీరామ స్వహాయోఽస్తు.  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.  
శ్రీశృంగారకాదంబరి  
పూర్వభాగము.

ద్వితీయాశ్వాసము.



గిరిజాపరిరంభణ

భోగైకనిధాన విపులపుణ్యవిధానా!

వాగీశవినుతచరణా!

నాగేంద్రాభరణ! దీననతజనకరణా!

వ. దేవా! దయాయత్తమతి నవధరింపుము. అవ్వలి కథావృత్తాంతంబు చెప్పెద.  
అంత నాకూర్తకధరాకాంతుం గాంచి యాశుకం బిట్లనియె.

2

❀❀❀ కుకకథాప్రకంభము. వింధ్యాటవీరస్థనము. ❀❀❀

క. దేవ! కడుఁ బెద్ద దీకథ, భావింపఁగ నొక్కనాఁటఁ బల్కఁగ వశమే?  
భూవర! వేడుక పొడమినఁ, బోవఁగనీ కెందు మదినిఁ బొల్పుగ వినుమా. 3

సీ. పరఁగు నెయ్యది పూర్వోపశ్చిమాంభోరాశితటవనలగ్నమై ధరణి నెపుడుఁ  
బొదలు నెయ్యది కరిమదవారివద్దితబహువిధభూరుహాబహుళ మగుచు  
నలరు నెయ్యది మదకలకురరసమాజదశ్యమానమరీచదళము నగుచుఁ  
బొలుచు నెయ్యది కరికలభసంస్కృదితతమాలపల్లవగంధజాల మగుచు

తే వెలయు నెయ్యది యిలకు మేఘల యనంగ  
దివ్యభూషణ మై మధ్యః కేశమునకు  
సకలసత్యంబులకు సమాశ్రయము నగుచు  
నట్టి వింధ్యాటవి నులింప నొన నాకు.

4

ఉ. ఆకస మంటువృక్షములఁగ్రములఁ విలసిల్లుఁ దారకా  
నీకముఖంగి ఘల్లనితఁనిత్యసముజ్జ్వలపుష్పజాల; మ  
స్తోకమనోజ్ఞ మద్యమదఁశోభితర క్తవినూత్న కేరళీ  
లోకకపోలదీప్తిని వెలుంగుఁ గిసాలయజాల మచ్చటఁ.

5

సీ. శుకకులదళితోరుశోభితదాడిమీఫలరసార్ద్రీకృతఁస్థలయుతములుఁ  
జపలవానరకులఁచాలితతక్కిలపతితపల్ల వఫలఁస్లావితములుఁ  
గేసరకురవకఁకేతకీనారి కేరకృతోల్లసత్రాప్తంతఁరాజితములుఁ  
బధికజనవ్రాతఁపరికల్పితలవంగపల్లవప్ర స్తరోద్భాసితములు

తే. సవ్యతాంబూలవల్లరీఁసద్ధవూగ

ఖండమండితవల్లరీఁమండపములు

వనరమావాసభవనంబు ఁ లనఁగ నొప్పు

వేనవే లందు ముగ మతిఁ వేల మందు.

6

క. మదగజకపోలనిస్సృత, మదజలసిక్తం బనంగ ఁ మదగంధిల మై  
పొదలును నేలాలతికా, సదమలవన మంధకారఁసంగత మగుచుఁ.

7

వ. అందు.

8

క. సఖరాగ్రలగ్నముక్తా, నిఖలంబున కాశఁ జెంది ఁ నిచ్చలు శబరుల్  
సుఖముగ యమరాణ్ణగరీ, ముఖమున కనువుదురు సింహఁముల వేవేలఁ.

9

సీ. సమవ ర్తినగరంబుఁచాడున నెప్పుడు మృత్యుఘోరలులాయఁమిళిత మరయ  
యుద్ధసన్నద్ధ మై ఁ యొప్పువాహినిమాడ్కి వాజిసింహారావఁభాసితంబు  
కాత్యాయినీదేవిఁకరణిఁ జలత్థద్ధభీషణచందనఁభూషితంబు  
కడఁగి కర్ణీసుతఁకథమాడ్కి విఫులభూధరశతసంగతి ఁ సురుచిరంబు

ఆ. ప్రళయసమయసంధ్యఁపగిడి బల్లవరుచి, నృత్తనీలకంఠఁవిత్త మగుచు  
నమృతమథనకాల ఁ మట్లు శ్రీద్రుమశోభి, తంబు వారుణీగఁతంబు మఱియు.

కా. ప్రావృట్కూలవిధంబునం బొలుచు నశ్రు శ్వామలంబై; కురం  
గావాసంబును ఋతుసంగతముఁ జంఁద్రాంగంబు మాడ్కిఁ సదా;  
భావింపఁ గజయూథపాలితము శుంభద్రాజ్యలక్ష్మీగతిఁ  
దేవా! చామరవాలవీజనములఁ ఁ దేదీప్యమానంబునుఁ.

11

తే. చెప్పు వళ మాన యాకానఁచెలువ మెల్ల  
స్థాణసంగత మగజాతఁచందమునను

మృగపతిని వేవితంబును; ♦ మేదినీజ  
యట్టులు ప్రనూతకుళవం ♦ బవనినాథ|.

12

తే. చానపాలిక మృగమడచందనోరు, పరిమళవిరాజితంబును ♦ సురుచిరాగ  
రుతిలకవిభూషితంబును; ♦ నతివిరహిణి, విధిని బల్లవపవనసుశ్చిజితంబు.

13

తే. బాలకునికంతముగతి శౌఘ్నాలనఖర  
పంక్తిచే గ్రాలు గండకాభరణములను;  
బాసభూమివిధంబున ♦ బరిధవిల్లు  
బ్రకటమధుకోశకతముల ♦ బ్రసవములను.

14

సీ. ప్రళయకాలముభంగిఁబరఁగును నొకచోటఁబోత్రీ సముత్థాతభూమియగుచు  
దశముఖపురమునాఁ ♦ దసరు నొక్కడఁ గవిశకలితోన్నతరమ్యసాల మగుచు  
నున్నత్రవిధమున ♦ నొప్పును నొకచాయఁ బరభృత్ప్రలాపమై ♦ పరిధవిలుచు  
సమరాంగణముమాడ్కిఁజక్కనా నొకచోట కరకతనిచిత్తమైసారుఁ గనుచు

తే. నచిరనిర్వృత్తపరిణయఽజ్ఞాస్థలంబు  
పగిది సమిధలఁ బువ్వులఁ ♦ బత్రములను  
గుళములఁ జెలంగి యొకచోటఁ ♦ గొమరుమీఱుఁ  
గృష్ణతను వనఁ దాపింపఁకృష్ణ మగుచు.

15

వ వెండియు నమృహారణ్యం బొకచోట నింద్రునిశరీరంబువిధంబున నేత్రసహస్రం  
బులు గలిగియు, నొకచోట విధవఁబోలె దాశపత్రంబులు లేకయు, మఱి  
యొకచోట నర్జునునిరథపతాకంబుచందంబున వానరాక్రాంతంబై, యొక్క  
చాయవిరాటనగరంబుక్రియఁగీచక్రాక్రాంతంబయి, యొకక్రేవరాజగృహంగణం  
బుపగిది వేత్రలతాశతంబును దుష్ప్రవేశంబునై, యొకప్రదేశంబున నాకాశంబు  
గతి వ్యాధానుగమ్యమానతరలతారకమృగగణంబులచే దసరియు, నొకచోట  
వ్రతంబుఁ దాల్చినవడువున దర్భచీరవల్కులంబులు ధరించియు, ననేకపత్రం  
బులు గలిగి సప్తవర్ణంబులచే వెలుంగుచుఁ, సూరజంతువులం గలదయ్య  
మునిజన నేవితంబయి, పుష్పవతియయ్య నతిపవిత్రంబై వెలయునట్టివింధ్యాటవి  
యందు దండకారణ్యంబు నడుమ.

16

—అథ అగస్త్యశ్రమవర్ణనము. అథ—

సీ. సురపతి వేడినఁ ♦ బరివీత మొనరించె సకలాబ్ధిజలములఁ ♦ జతురుఁ డెవఁడు  
కడుపుఁజెచ్చున త్రేల్చి ♦ ఘనుని వాతాపిని దగ్ధునిఁ గావించె ♦ ధన్యుఁ డెవఁడు

దివినుండిహుంకృతిఁదిగఁ ద్రోసినహుంకృతిఁ బ్రకటింపఁదనప్రభావంబునెవఁడు  
దేవదానపు లాత్మదివ్యపదంబుల మ్రొక్కంగఁ గను నెత్తు • ముదము నెవఁడు  
క. కనకగిరిమూడిమాత్మర్యగరిమ నూర్పు  
రాకపోకలు లేకుండ • నాకసంబు

నంటఁ బెరిగిన శిఖరాళి • నలరువింజ

మాజ్ఞ మెలఁగంగఁ జేసెను • బ్రాజ్ఞుఁ డెవఁడు.

17

తే. తిలక మెన్వాడు యామ్యదిగ్జలజవదన  
ముఖమునకు నట్టిమునిజనముఖ్యుఁ డైన  
కుంభసంభవునాశ్రమఁజేరి వెలయు  
భువన విఖ్యాత మై ధర్మభువన మగుచు.

18

తే. కలశభవుఁ డందు భార్యతో • గాఁపురంబు  
చేయుచుండుచు మునిగణఁ నేవ్రుఁ డగుచుఁ  
బాదుల నొనర్చి తత్పత్ని • ప్రతిదినమ్ము  
జలములను బోయు నందలిఁత్తజములకు.

19

చ. అతనిసుతుండు ప్రత్యహము • నందుఁ గుళాజనవల్కలాంబరా  
న్వితుఁడును బ్రహ్మచారియు విఠితుఁడు నై భసితత్రిపుండ్రభూ  
షితవదనంబు మాంజయును • జెన్నలరారఁ బలకదండియై  
కుతుకమునకా మధూకరముఁ • గొంచుఁ జరించుచు బర్ణశాలలక.

20

క. శుకహరితకదళికావన, నికరము చీకట్లు గ్రమ్మ • నేనోత్సవకా  
రక మయి తత్పరిసరమునఁ, బ్రకటితమగుఁ దరమె దానివర్ణింపంగ.

21

క. అనవరతము గోదావరి, కనుపండువు చేయుచుండుఁ • గలశభవుఁడు త్రా  
గినసాగరంబుబడి వ, చ్చిప్పదో యన వేణిఁ గట్టి • చెలఁగుచు నచటక.

22

చ. పుడమియు రాజ్యముకా విపులభోగములకా విడనాడి తండ్రీపం  
పిడికొని మూలిఁ గానలకు • నేగినరాముండు భార్య తమ్ముడుకా  
బడి చనుదేర మానికులభావున నగస్త్య మునీకుఁ గొల్చుచుకా  
గడపెను గొన్ని నాల్గిచట • గాఁపుర ముండి కుటీగృహంబులక

23

చ. పొదలును వృక్షశాఖలఁ గాపాతచయం బలు నేడు చూచినకా  
ముద మొదవంగ లగ్నమనిముఖ్యధనంజయధూమరాజి నా;  
ముదిత ధరాత్మజాత బలిపుష్పములం గొనువేళ సక్తత  
స్కృదుకరరాగమో యనఁగ • మీఱును రాగము వల్లవంబులక.

24



క. సతతము మృగయావినిహత, తతవనసారంగచోదితం బన భరణీ  
నుత పందించిన కుహనా, ద్భృతహరిణము రాముఁ డిచటఁబొలిపుచ్చె వడిఁ.  
చ. జనకజఁ బాసి దుఃఖమును \* సైఁవఁగ లేక తదార్థిఁ గుందుచుం  
జనుదశమ స్తకాంతకులు \* త్వాపతిపుత్రులు రామలక్ష్మణుల్  
దినకరచంద్రులంబలె మందించి కబంధుఁడు తమ్ము మ్రింగ వా  
నిని దనుమాడి లోకముల \* నెవ్వఁగ మాన్చిరి యిందె భూవరా!.

26

చ. దశరథసూను బాణపతితం బగు యోజనబాహుబాహు వం  
దు శుభమతిఁ ఘటోద్భవునిఁ \* దోషితుఁ జేయఁగ వచ్చినట్టి యా  
యశివతిలిప్పరూపనహుఁషాయతకాయ మనంగ సందియం  
బశనవిహీనసంతతికి \* నందఁగఁ జేసెడి నేడు చూచినఁ.

27

చ. విరహవినోదనార్థ మట \* విహ్వలతం బతి వ్రాసినట్టి యా  
ధరణీజఁ దన్ని వాసమును \* దర్శన మొప్పఁగఁ జేయు వేడుకం  
దిరిగి ధరిత్రినుండి చనుదెంచెనొ యంచును గాంచుచుండు వా  
నరములు భక్తి నిప్పుడును \* నర్థిల్ల బర్ణగృహంతరంబులఁ.

28

తే. సీత పెంచిన ముదుసలిఁజంక లివుడు  
వానకాలపుటుఱుముల \* జానకీకు  
చాపఘోషంబు స్పృతికి రా \* శవ్యకబళ  
ములను గొన కట్టె మూర్ఖుల \* మునుఁగుచుండు.

29

తే. రామచంద్రునిశితశరఁరాజఁ బడిన, రజనిచరబలర క్తపూఁరప్రసిక్త  
మూల మన వన మొప్పెడుఁ \* బాలపల్లవములఁ దద్రాగనిగ్గతఁవర్ణ మనఁగ.

— పంచాసరోవరవర్ణనము. —

క. ఏనంవిధ మగుకుంభజ, నావాసముపొంత నొప్పు \* నతిరమ్యం బై  
భూవరి! పంప యనంగఁ, బావనకాసార మొందు \* ప్రథిత మయి భవిఁ.

ఉ. అంబుధిపానక్రుద్ధసలిలాధిపుప్రేణఁ గుంభజన్మపైఁ  
బంబిన మత్పురంబునను \* బద్ధభవుండు తదాశ్రమంబుప్రాం  
తంబున నుండ నొందు సరిఁతాంపతి సృష్టి యొనర్చివాఁడొ నా  
నంబుజవందరమృదుగు \* నాకమలాకర మొప్పు రమ్య మై.

82

సీ. మజ్జదున్నదభిల్లఁనుత్తేభగామినీ స్తనకుంభవిలులితఁజలయుతంబు  
సరవిందమకరందఁపరబిందునివ్యందసంబద్ధచంద్రకఁసముదయంబు

మదకరినికురుంబఁచులినీకృతోజ్జ్వలసౌగంధికసుమాలిసన్నతంబు  
జలవిహంగమశతసంచారచాలితవాచాలవిచిత్రాభాసురంబు

తే. పుల్లకువలయకఙ్కరభూషితంబుఁ, గంజమధుమత్తకలహంసకామినీకృ  
తకలకలకలసంకలితంబు మఱియు, తారమారనితోన్మత్తసారసంబు. 38

ప. వెండియు నాకాసారంబునిర్భయావతరణవారివిహారపరాయణతరుణవనదేవతా  
గణకేశపాశగళితకుసుమవాసరవాసనావాసితంబును, నొకపట్టునం దిగి నీళ్లు  
ముంచుకొను మునిజనులకమండులుపులకలకలధ్వనులచే నతిమనోజ్ఞంబును, విక  
చోత్పలవనమధ్యంబుల సంచరించుచు సెవర్తంబులగుట రసితానుమేయంబు  
లగుకాదంబకదంబకంబులచే నేవ్యమానంబును, సభిషేకార్థం బవతరించిన  
పులిందరాజసుందరీబృందకుచచందనపరాగంబుచే ధవళితంబులగుతరంగంబుల  
చే విరాజితంబును, కుఱంగటఁజెలంగు కేశకీతరునికరరజఃపటలంబుచేసముద్భాసి  
తంబులగుకూలపులినతలంబులనతిరమ్యంబును, ననతిదూరంబులగునాశ్రమము  
లనుండి చనుదెంచినతాపసోత్తములుదికిన కామాయనల్కలంబులచేబాటలితం  
బయిన తటజలమ్మును, గట్టువయిం జూపట్టు మహీరుహపల్లవానిలంబున వీజితం  
బును, సాంద్రతమాలవీధుల సంధికారితంబును, వాలినిష్కాసితం డయి  
ప్రతిదినము ఋశ్యమూకంబున నధివసించుసుగ్రీవునిచే నవలుప్తంబులగుఫలం  
బులననతిలఘువులగులతలును, సదీపగతులగుతాపనుల దేవతార్చనకున్వలయు  
కుసుమంబులును, మిట్టినడుజలచరవతంగంబులపక్షపుటవిగళితంబు లగుజల  
బిందునందోహంబున నతిసుకుమారంబు లగుసుమంబులును, వనదేవతాశ్వాస  
వాసితంబులు నాఁ గుసుమపరిమళంబుల నహించుననందమండితం బగు  
తీరంబును, లతామండపంబుల విలసిల్లుమయూరమండలతాండవంబులును,  
సాగరం బనుసందియంబున జలపానం బొనర్చ నరుదెంచినమేఘంబులు నా  
బురదం బొర లాడిన యడవియేనుఁగులచేఁ బరివీయమానంబులగు నలిలంబు  
లును గలిగి యగాధంబును నపారంబును నయి వెలుంగు. ఇం దిప్పటికిని  
వికచకువలయశ్వామాయమానపక్షపుటంబు లగు చక్రవాకమిధునంబులు  
మూర్తిమద్రానుశాపగ్రస్తంబు లట్లు చూపట్టెడు.

34

—ఇతి శాల్మలీవృక్షవర్ణనము. ఇతి—

క. నరవర! యీదృగ్విధమగు, సరసిదరిం బల్పిమాశఁ సాకేశేతపురీ  
వరకేరజర్జరితాద్భుత, దిరతరతాళద్రుమంబుఁ చేరువ నొకచోఁ.

35

తే వరఁగు నొకజ్జర్ణ శాల్మలీధరణిజంబు

జరదజగరంబు దిక్కరిశిరసమంబు

చుట్టుకొనియుండు నద్దాని ధి చుట్టు మొదల

నాలవాలంబుఁ దీర్చినయట్టు లెపుడు.

36

చ. తనరును నుత్తరీయమును ధి చాల్చినభంగిని బోదె వ్రేలు సు

ర్వనచలితాహికంచుకముసంగతి; దిగ్వలయంబుఁ గొల్చుమా

డ్కిని భువనాంతరాళములఁ ధి గ్రీడ యొనర్చెడు శోభకాచయం

బున లయవేళ వేయిభుజముల్ దగఁ జూచినచంద్రమాళి నాఁ.

37

మ. గగనస్కంధము నూతఁగఁ బొలుచు నాత్మజంబు దాఁ బ్రాతఃప్ర

నగుటం బాతభయాతిరేకమున నా; ధి నంగంబునం దెల్ల ముం

డ్లగణం బొప్పెడు వృద్ధతాతిలకజాఱం బో యనఁ; నిక్కి చూ

చుగతిఁ నందనలక్ష్మియున్నతిఁ గడుఁ ధి శోభిల్లు నెల్లప్పుడుఁ.

38

ఉ. అంబుధివారిఁ గ్రోలి కడుఁపారఁ దదంబుభరాలసంబులై

యంబుదముల్ తదీయవిటఁపాంతరలీనముత్రాచుఁ బక్షీసం

భుంబులయట్టు లుండి ట్టణఁకాలము దానికిసాలయంబు లా

ర్చింబులు చేయుఁ గాని శిఖరంబును గాంచఁగ లేవు భూవరా!.

39

శా. దేహం బంతయుఁ బరిసప్టివ్రతతుల్ ధి దీర్ఘంబులై తోచుఁ జ

మ్మాహ! వార్ధకహతనాడు లనఁగా ధి నామ్రానునం గోటర

ప్ర్యాహాభ్యంతరలీనభృంగరుతి జీవోపేతమో యన్నసం

దేహంబుం జనియింపఁ జేయుచుఁ గడుఁ ధి దీపించు నశ్రాంతముఁ.

40

చ. గగనతలప్రయాణజవఁగాధపరిశ్రమితార్కవాహస్సు

క్వగళితశేనసంచయము ధి గ్రాలఁగ నగ్రతలంబునందు బా

గుగ విడినట్టిదూదిగమిఁకూరిమి నెచ్చెలియై పళక్షితం

బగువన జేవతాదుచిరఁహర్త్యముభంగిఁ గుజం బ దొప్పెడుఁ.

41

క. వనకరికపోలకండ్లా, యనసంగతమధువిలీన ధి మళిరాజియుఁ జ

ట్టును గదల కుండఁ గట్టిన, యినుపగొలుసు నాఁగఁ దనరునింపుగమొదలఁ.

శ్రీ. వనజనాభునిమాడ్కివనమాలకలితంబు నవపయోదమక్రియఁనభమునందు

దర్శితోన్నతి; సుయోధనుమాడ్కి నుపలక్ష్మితశకునిపక్షపాతంబు; మతియు

వింధ్యాద్రి నెచ్చెలి; ధి వివిధభూరుహములపతి; దండకావనిఁపరివృధుండు

శాఖామహాబాహుఁసంశ్లిష్టవింధ్యాటవీమధ్యభాగై కవిలసితంబు

తే. నమ్రహాఘోరహం బంధుః † నఖలదిశల  
శకునిజాలంబు లెల్లను † శంకఁ దక్కి  
కాఁపురం బుండు శొబకః † గణముతోడ  
గూడులం గట్టికొని హాయి † కొమరుమిగుల. 48

వ. అందు. 44

ఉ. కొమ్మలకొమ్మలక విపులః † కోటరమధ్యములక గిసాంతరా  
శమ్ములఁ జీర్ణవల్కులచి † లమ్ముల స్కంధముసంధులక గులా  
యమ్ములు పెక్కుగట్టికొని † హాయిగ నెమ్మది నుండు సర్వదే  
శమ్ములనుండి వచ్చి శుకః † సంతతి యొక్కఁగ రానితుంగతక. 45

తే. పలుచవడియును నాకులు † పండి రాలి  
నిండికొనియున్నవిధమున † నిచ్చు లొప్పు  
నమ్మహిజంబునందు నో † యవనినాథ !  
శుకశకునిసంతతులచేతఁ † జోద్య మరయ 46

తే. ఆశుకంబులు తమకులాః † యంబులందు  
నందు నిశఁ బుచ్చి వలువాత † నహరహంబు  
లేచి బారులు గట్టి సః † లీలఁ జదలఁ  
బాటుచుండును నరకయి † పార్థివేంద్ర !. 47

సీ. అంబరకాసారః † మందుఁ జెలంగెడు శై వాలపల్లవః † చయ మనంగ  
సురగజోన్ములితః † పరిగళదాకాశగంగాసరోజినీః † గణ మనంగ  
మదకలహలధరః † మహితసీరోష్ఠేపబహువిధసమవర్తిః † భగిని యనంగ  
సమ్యగిత సైతః † స్పంచరన్తరకతస్సన్యసికుట్టిచుః † స్థల మనంగ

తే. సభామండల మెల్ల సేం † ద్రాయుధముగ  
దినకరాశ్వప్రభాలేపః † దీప్తముగను  
విపులశాద్వలతలముగ † వెలుగునట్లు  
బారులై పాటు నాశుకః † పంక్తి చదల. 48

చ. ఎరఁ గొని వచ్చి సంజఁ దమః † యిక్కల నుండెడుశొబకాళికా  
గర మనురక్తిఁ జంచువులఁ † గమ్రఫలంబుల శాలివెన్నులక  
బారిపారి పెట్టి డెందమునఁ † బొంగెడు వశ్యలతక గరుత్తులక  
బరఁగఁగఁ గప్పి వానిపయః † బ్రక్కఁ బరుండును దాము నందె రేల్. 49

—అథ కుకజన్మవర్ణనము. అథ—

\*తే. ఇందె యొకజీర్ణకొటరఁమందు నుండు

భార్యతోఁ గూడ మత్తాతఁపాదుఁ డెటా  
యతని కే నొక్కపుత్రుండఁ నక్కజముగఁ  
బుట్టితిని భాగ్యవశమునఁ ముప్పునందు.

50

తే. ఎట్టితఱిఁ బుట్టితిని కాని యెఱుంగ నాఁడె

ప్రబలమత్ప్రసవవ్యథఁ బాసె మేను  
నాదుజనయిత్రి; యింకేమి ఁ నన్నతండె  
ప్రియవియోగంబు మనమునఁ బెట్టుకొనక.

51

తే. పొంగి పొరలెడుకోకంబు మ్రొంగికొనుచుఁ

బ్రాణముల నెల్ల నాయందె పాదుకొలిపి  
దొఱఁగి విషయాంతరము లెల్లఁ దొట్టువడుచుఁ  
బెంచుచుండెను నొక్కండఁ ప్రియమెలర్ప.

52

నీ. అల్పావశిష్టమై యలరుచుఁ గుశచీర కీడగు మునలితోఁ కీడ్పుకొనుచు  
నంసబలం బెల్ల నణఁగి లేవఁగ శక్తి లేనితెక్కలతోడఁ లేచి పడుచు  
వడఁకుచే నుడికించునొడలివార్ధకమటు లెడ నెడఁదడఁబడఁవడఁకొనుచుఁ  
దిరుగాడఁగా లేకఁ తీరమి నొకమెయి నాకునై యెండలఁ నడచుకొనుచు

తే. పరకులాయంబులకు నేగి పతితళాలి, మంజరులఁ గీరములు తామునంజిపార  
వై చినఫలంబులను గొనివచ్చి పెట్టు, నేను భయింప మిగిలినఁదాను దినును.

వ. ఇట్లుండ నొక్కనాఁడు.

54

—అథ మారోదయవర్ణనము. అథ—

తే సాంధ్యరాగారుణం డయి చంద్రుఁ డవర

జలధితటమున స్వర్నదీపైకతంబుఁ

బాసి చనియెడునంబరఁపంకజాత

పుష్పరసరక్తవక్షసంపుటమరాళ

వృద్ధమౌ యన దిగుచుండఁ వేగుచుండ.

55

\*పాఠాంతరము తే. ఇందె యొకజీర్ణకొటరఁమందు నుండు

భార్యతోఁ గూడ మత్తికఁ పఁకగు చెట్టా

పుట్టితిని నొక్కఁడన నేను ముప్పునందు

నిధివశంబున లేకలే కధిపచంద్ర!.

- చ. జలజవనప్రబోధమును ♦ సల్పెడుమంగళగీతికారవం  
బులు, గజగండడిండిమముఁమ్రోతలు; సంకుచదుత్పలాంతరా  
ళలితపక్షబంధరకఁలాపవిలాసవిశాలఝంకృతుల్  
చలఁగుచు నుండఁ గర్ణపుటఁ నేవ్యములై మది కింపుఁ జెంపుచుఁ.
- తే. నెమఱు లాడంగఁ బురివిచ్చి ♦ నిబ్బరముగఁ  
జెవులపండు వొనర్చుచుఁ ♦ జెలఁగుచుండె  
లలితపంపాసరోవరఁకలితరాజ  
హంసకోలాహలధ్వను ♦ లన్నిదెసల.
- చ. కరఁగినలక్కతీఁగెటలు ♦ కానససామజశోణితారుణ  
స్ఫురదురుసింహకేసరసఁమూహములట్టులువోలె నెఱ్ఱనై  
పరఁగెడు దీర్ఘభాస్కరగఁధన్తుల శోధినులం బలెఁగ సము  
త్పరణమొనర్పఁగాఁ బడుచుఁ ♦ జాతె నభస్థలపుష్పతారకల్.
- తే. గగనతలమున కేతెంచుకర్తసాక్షి  
సామజశిరంబునం గ్రాలు ♦ చామరములొ  
యనఁగ మాంజివ్రలోహిత ♦ మస్త్రజాల  
మగవడుచు నుండఁ జెట్లపై ♦ నప్పడవుడె.
- నీ. విరివితాల్పుచునుండ ♦ వేగ మంజులరంకురోమసదృశదీప్తినిమమెల్లఁ  
జనుచుండ ధనదునిఁచక్కి మానసమునఁ గ్రుంక నానప్తర్నిఁకోటి యెల్ల  
నొసఁగుచుండ నుమాళి ♦ నుదయద్రవికిఁ బల్లవాంజలిపుటములఁనడవులెల్ల  
మేలుకొల్పుచు నుండ ♦ లీల నిద్రితమడకరులఁ గరేణకాఁగణము లెల్ల
- ఆ. బొబ్బరించు చుండ ♦ బొబ్బమెకంబులు, కేక లిడుచు నుండఁ ♦ గేకు లెల్ల  
మంచుబిందువులనుఁచుహిజంబులెల్లను, గురియుచుండఁ గోట్లుఁకూయు చుండ.
- ఉ. కాననదేవతాగృహనిఁకాయముఁబోని మహిజకోటులఁ  
గానఁ గపోతపంక్తు లనఁ ♦ గ్రాలుతపోవనవహ్నిధూమసం  
తానము లన్నిదిక్కులను ♦ ధర్మపతాకలు నా వెలుంగఁగాఁ  
గాననచారు లిట్టటు నిఁకామము వచ్చుచుఁ బోవుచుండఁగఁ.
- నీ. కంజాతవనము , ♦ గగలింది స్త్రా లేయశీకరాసారంబు ♦ సిరి వహించి  
రతిఖన్నశబరవఁరారోహఘర్తాంబుకణికావహరణంబు ♦ గారవింది  
పల్లవలతలకుఁ ♦ బరఁగ లాస్యము నేర్చి కునుమవాసన లెల్లఁ ♦ గొల్లఁగొట్టి  
వికచాబ్జమధుబిందుఁవిస్తార మొనరించి వనమృగరోమంథఁకణము మోచి

తే. మధుపములఁ జోపి యలయిక \* మందిమంబుఁ

గాంచెనో యన వేకువఁ \* గాంచుజడిమ

నల్లన పదంబు లూనుచు \* మెల్లమెల్ల

మలయుచుండెను బ్రాభాత\*మారుతములు.

62

తే. ఒయ్యనొయ్యన మిహిరాంశుఁ \* దుదయ మంది

రవ్యపంపాసరోవర\*ప్రాంతపాద

పాగ్రములయందు లేయెండ \* పర్వచుండ

వనములం దెల్లఁ దెలతెల\*వాతె సంత.

63

తే. రెండుగడియల ప్రాద్దేశ్కి \* చండభానుఁ

డంబరంబున వెలుఁగొందె \* సందముగను

నిచ్చవచ్చిన దెసలకు \* నేగుచుండె

శుకకులంబులు నెరకయి \* సొంపుగులుక.

64

తే. ఏను నాతండ్రియుం దక్క \* నెవరు లేర

యవ్వనస్పృతిశూన్యమై \* యలరుచుండె

మేము మానీడములయంద \* మెదల కుండ

నణఁగిమణఁగియు నుండఁగ \* నవనినాథ !.

65

శ్లోక బరమ్యగయావర్ణనము. శ్లోకం

సీ. వనచరావళిభీతిఁ \* గని పాటఁ బఱులు పక్షంబు లల్లార్చి \* పైకి లేవఁ

గరికలభంబులు \* కంపించి గీపెట్టఁ బండులు గుంపులై \* పరువు లేత్ర

మధుపముల్ పూఁచేనె \* మాని దిక్కులఁ బర్వఁ జెదరి జంతువులెల్లఁ \* జెట్లఁబట్ట

మేల్కొని సింహముల్ \* మించి బొబ్బలు పెట్ట వనదేవతలు భీత\*మనము లంద

తే. నాకసమునుండి భువిఁ బడు \* సమరవాహి

నీస్వనంబున కుద్దియై \* నిఖిలతరులు

పెల్లగిలునట్లు దిక్కులఁ \* చిక్కటిల్లి

యున్నయ ట్లుండి యొకమూల \* నుండి మృగయు

కలకలం బొందు విన నయ్యెఁ \* గలఁగ మనము.

66

తే. ఏమిచెప్పుదు నాభవని \* యెన్నఁ డేను, విన్న యది గాదు; వినిదాని\*వీను లగల

విహ్వలత నంది వెఱపున\*వేగ పఱచి, చేరితిని నాదుజనకుని \* చెంత కవుడు.

తే. చేరి తెక్కలసందునఁ \* దూఱి కదల

మెదలకయి యుంటి మేనెల్లఁ \* గుదియఁ జేసి

తెక్కలును రావు పసిదాన ♦ దిక్కు దోచు  
దాయ నాకేమిచేయును ♦ నవనినాథ !.

68

వ. అంత నామృగయులు.

69

సీ. ఈచక్కెఁ గిటికులం ♦ బీదెసఁ గరిపోతదారితసల్లకీసారగంధ  
మీచాయ శిఖరావమీక్రేవ హరిభిన్నకుంభకుంజరరావజృంభితంబు  
నీయోరఁ గురరంబు ♦ లీయోర నిపతితశుష్కపర్ణారవఁజ్జీభితంబు  
నీప్రక్క మహిషంబు ♦ లీప్రక్క గజపతిలులితసరోజాతలలితగంధ  
తే. మిటు కపింజలకులనాదమిచ్చట మృగయాథ మిచ్చట సైరభయాథశృంగ  
కోటిపనిసముత్థాతనాశుభవధూళి, యిచట సామజకులములు ♦ నిం పెలర్పు.

సీ. నవహూనకబళనభవరసశ్యామలహరిణరోమంధఘేనాళి యిదిగో  
గంధసామజగండకంఠూయనామోదసంయుక్తమధుకరశబ్ద మిదిగో  
పతితశోణితబిందుపరిషిక్తపరిశుష్కపత్రపాటలరుచుపదవి యిదిగో  
మాతంగపాదవిదుర్దితశాఖకాపల్లవసముదయపాళి యిదిగో

తే. ఆర్ద్రపంకాంకకోలచయాధ్వ మిదిగో, ఖడ్గమృగకులకేళికాకాననమ్ము  
నవుడె కనినట్టికాననహరిణగర్భ, శోణితారుణభూస్థలి చూడుఁ డిదిగో. 71

తే. ఇదిగో చమరీమృగావళి ♦ యిదిగో చూడు  
పక్షచరయాథపతిమదహారిమలిస  
మార్గ మియ్యది గజపతిమార్గ మస్త్ర  
పాటలము కరిమాక్తికభాసురంబు.

72

ఉ. వేగమె పోవుఁ డీదెసకు ♦ వెంటఁ బడుండు విడుండు కుక్కల  
వాగుర లొడ్డుఁ డెక్కుఁ డలపాదప మందుకొనుండు చాపము  
ధీగలఁగంగ నీకుఁ డిదె ♦ తిండ్రెలుచున్నది సింహికార్భకం  
బీగుహ; నాలకింపుఁ డదె ♦ యీదెస వ్యాఘ్రకరోరహుంకృతుల్.

73

చ. అనుచుఁ బరస్పరంబు మది ♦ నంటిననిర్భయవృత్తి నాడుచు  
వన మఖలం బడంచుచు నపారమదంబునఁ జెల్లమాటున  
మునుకొని వేటలాడుచు నమోఘగతిం జనుదెంచులుబ్ధకా  
ఘననద మాలకించితిని ♦ గర్లపుటంబులు ప్రీల బ్రద్దలై.

74

ఉ. ఇంచుకసేపులో విపిన ♦ మెల్లఁ గలంగెఁ గిరాతపాతితా  
భృంచితసింహాఘోణిమహిషాంశజసామజుష్ణశాంబరీ



సంచయనిస్వనంబుల విశాలమహాంబుధి మందరాహతిః

సంచలనంబునొందుగతి + సత్వర మద్భుత మంద లోకముల్.

75

వ. వెండియు నురుములఁ బురుడించుగజయాధపతులఘ్నింకారరవంబులను, సార మేయంబులు సరభసగతిం బఱచి కఱవఁ గాతరతరలతారకంబులై గూలునే ణకంబులకరుణకూజితంబులను, యూధపతిం గోలుపోయి వియోగభారం బు భరింప ననువుగామిఁ గలభంబులు వెంటఁబడి రాఁ బర్వులు వాఱుచు నందందు నిలిచి చెవులు టిక్కించి కలకలం బాలించి యెటుచనుటకుం దోఁచక యిటునటు పరిభ్రమించుచు దుస్సహనవీనవైధవ్యవ్యభాభారంబున శోకించు కరేణుకానివహంబుల చీత్కారంబులను, వెఱపుచేఁ దముఁ బాసి యెందే నేగిన పిల్లల నన్నేషించుచు గొం తెత్తి యతికరుణంబుగ నఱచుచుం బిలుచుఖడ్గి ధేనుకలయాక్రందనధ్వానంబులను; జెల్లాచెదరై వృక్షాగ్రంబుల వీడి పై కెగయువత్తరథంబులకోలాహలనిస్వనంబులను, మృగంబులజాడఁ బట్టికొని యొక్కపెట్టున నతిరభసపాదాభిఘాతంబున భూతలంబు గడగడవడఁకం బ్రధా వించుమృగయుల చరణశబ్దంబులను, జెవికొనదాఁక నీడ్చి పెల్లుగ నంపజల్లు కురియు శరాసనంబుల విరావంబులను, మత్తకురవమత్తకాశినీకంఠకూజితకలని నాదంబులను, గాఱుదున్నలమెడల నఱకుతీక్ష్ణధారాఘోరఖడ్గంబులయులిపు నను సతిరభసవిముక్తశావనంబులఘర్షరధ్వానంబులను నాయరణ్యం బెల్లఁ బ్రచలితంబునా సతిపరిత్యుభితం బయ్యె.

76

తే. గొంతసేపున కంతఁ బ్రశాంతమయ్యె

సమృగవ్యకోలాహలం + బవనినాథ !

కాననం బెల్ల నిర్వృష్టఘనముమాడ్కిఁ

గాంచె మానంబు మథనాంతఃకంధిపగిది.

77

ఉ. డెందములోనిఁగొందలము + డిందువడంగ నొకింత సంతసం

బంది యిదేమి యంచుఁ బితృసంకమునుండియె తద్దిదృశ్ నఁ

దొందరపెట్ట కై శవము + దోడ్పడ దానికీ జాచి కంధరఁ

ముందున కింత తద్దిశకెఁపుచ్చితిఁ జూడ్కుల నేమి చెప్పుదుఁ.

78

వ. అంత.

79

~\*~ శబరపై న్యపక్ష నము. ~\*~

సీ. కాత్తిరవిర్యాద్దనఘనభుజసాహస్రవిప్రకీర్ణేందుజాఘేణి యనఁగ

భానుభానుసహస్రఘనాభిన్నబంధురగాఢాంధతమసనికాయ మనఁగ

వలమానపవమానఃచలితప్రధావత్తమాలభాశ్రీరుహఃబాల మనఃగ  
దారితాఢోలోకఃతలసముద్భవదైత్యదానవరక్షోవిఃతాన మనఃగ  
ఆ. నవనికంపవిచలిఃతాంజనాశ్చన్తంభ, చయ మనంగ నొక్కఃస్థలమునందుఁ  
గలసిపట్టియశుభఃకర్తృబాలంబు నా, సంచరద్యమభటఃబాల మనఃగ. 80  
వ. మఱియును. 81

క. శ్రీరామబాణవినిహతి, దోరి తదవరాధజనితఃదోషమున భువి  
ఘోరపిశాచాకారతః, గూరినఖరదూషణభటఃకోటి యనంగః. 82

సీ. సలిలావగాహంబు ధ సల్పఁగాఁ జనుదెంచుకాననైరిభఃకాండ మనఃగ  
సకలలోకంబుల ధ సమయింపఁ బుట్టిన దుమగతికేతులఃతుటు మనంగ  
నచలకూటస్థితఃహరికరాకృష్టమై పతితశీర్ణాంబుదఃపంక్తి యనఃగ  
దండకారణ్యస్థఃతావసోత్తమచరద్ధోరకాపాక్షరఃకోటి యనఃగఁ

తే. గ్రాలు నొకచోటఁ జేరిన ధ కాళరాత్రి  
యామసంఘాత మనః గలిస్తోమ మనఃగఁ  
గానన మైల్లఁ జీకట్లు ధ క్రమ్మ నెదుర  
నరుగుదెంచెడు శబరసైన్యంబుఁ గంటి. 83

శబరసేనాపతివర్ణనము. శ్లో.

తే. వానిమధ్యంబునం దొక్కతరుణుఁ డమిత  
బలుఁడు కర్కశదేహుఁడు ధ భయదయాపుఁ  
డేకలవ్యుండు నా నొప్పు ధ నెఱుకఱేడు  
నాయకుం డయి యాసేన ధ నడపు చుండె. 84

తే. వానిఁ దలఁచినఁ బులకలు ధ మేన నిపుడుఁ  
బొడముఁ; జెమ్మట కంపంబుఁ ధ బుట్టు నృపతి!  
యెంత వర్జింతు నాతని ధ నంతకాభు  
యమునియపరావతార మీయవని నతఁడు. 85

తే. అతనిగాత్రంబు నలువ కాళాలాయసమునఁ  
జేసె ననఁ గర్కశం బయి ధ చెలఁగు యమున  
జలము లట్టుల కువలయఃశ్యామలమ్మ  
లగుచుఁ దద్దేహకాంతులు ధ నలరు చుండు. 86

తే. పరఁగు నూనూఁగుమీసలు ధ కరికుమార  
ప్రథమమదరేఖలట్టుల ధ పార్థవేంద్ర!

వానిముఖమున కొకవీరితఁ \* వన్నెఁ గీలు

కొలుపు చెంతయు నెలప్రాయఁ \* మలరఁ జేయు,

87

ఉ. సామజదానమేచకితఁచారుసటాచ్చటసింహమట్టు లా

భీమకిరాతరాజు మెడ \* వ్రేలునరాళకరాళకుంతల

స్తోమమునఁ వెలుంగు; నతిఁతుంగభయంకరఘోణ మాయత

స్థేమలలాటపట్టమును \* దేజరిలఁ గడు నదృశ్యతంబులై.

88

చ కరికలభంబులఁ దునిమి \* గండములఁ విదళించి యప్పుడే

పరిజనసంగృహీత మగుభాసురశారదగంధధుర్యమా

సురభిమదంగరాగమున \* శోభిల మే ననితాగరూప్య

త్పురుచిరకర్దమంబునను \* దోఁగినమాడ్కి నతండు పొల్చెడుఁ.

89

క. ఆయామోదాంధములై, పోయినయళు లతని కెండఁపొలయక యుండఁ

జేయును గానుగచిగురుల, చాయయుఁ బించెపుగొడుగు \* చందం బగుచుఁ.

తే. ఏకకర్ణావసక్తమై \* యెసఁగుభుజగ, పాటలఘనామణిద్యుతుల్ \* పర్వ వామ

పార్శ్వ మెఱ్ఱి నై చెలఁగునుఁబల్లవోల్ల, సచ్చయనరాగమంటినఁచందమునను.

ఉ చెక్కిలులందు నింపెసఁగు \* స్వేదజలంబులఁ దుడ్చు వానికిఁ

జొక్కఁగ గాలికిం గదలుఁశ్రోత్రకిసాలయకై తవంబునఁ

మ్రుక్కి తడియదోర్బలవిఁశోషితశౌర్యము వింధ్యకాననం

బెక్కుడుభక్తిఁ గొల్పుచును \* నేడెఱ వీడి కరంబునం బలెఁ.

92

క. మృగకులవినాశకారక, మగురజనీసాంధ్యరాగఁమన నార్ద్రములై

నగతిని నెత్తుట నెఱ్ఱఁగ, నిగనిగ వెలుఁగొందు నతనిఁనేత్రములు గడుఁ.

93

చ. కరికరమాన మెత్తికొని \* కంజభవుండు సృజించెనో యనఁ

దరుణతడియదోర్బలము \* దాఁకును జానువు లంటి దీర్ఘమై

పరఁగును జండికారుధిరఁపారణకై పలుమాటుశస్త్రకఁ

గరకరిఁ గోసికోసి కడుఁ \* గాయలుకాచిన మూఁపు లొప్పుఁగఁ.

94

క. అనవరతకృతశ్రమమునఁ, జని లోనికిఁ గడుపు నతికృతఁ బగుచుఁ గడుఁ

దనరును వింధ్యశిలాతల, మన వక్షస్థస్థి మతనికి \* నతివిస్తృతమై.

95

తే. ఊరుదండవ్యయము మదఁవారిమలిస

బంధన స్తంభయుగళంబుఁ \* బరిహసించు

లక్ష్మ నెకసక్తి మూడునా \* యుక్కిడిని

రక్తకాశేయవసంబు \* రాజచంద్ర !.

96

ఉ. భూమిప! యెఘ్ను భ్రుకుటిని \* బూని యకారణవృత్తి నుగ్రమై  
 దీమస మొల్కుతన్నిటల \* దేశమునఁ ద్రిపతాకముల్ దగుఁ  
 నీమమునం బ్రవత్తిమతి \* నిత్యము గొల్చెడుకత్తి వీడు నా  
 ప్రేమకు వచ్చుభక్తుఁ డని \* ప్రీతిఁ ద్రిశూలపుముద్ర వేసి నాఁ. 97

సీ. సారంగశోణితస్త్రావంబు సల్పెడి నా నొప్పు నెఱ్ఱని \* నాలుకలను  
 శ్రమవశంబునఁ గడుఁజాలి యల్లాక్పుచు దంతకాంతులు తదంతరములందు  
 సక్తకేసరిసటాఁఝూటంబులో యన సృక్వభాగంబుల \* సిరి వహింప  
 వివృతముఖంబులై \* వెలుగుచు మెడలందు స్థూలవరాటక \* మాల లలరఁ

తే. బందికోజలకాటులఁ \* బగులువారి  
 దేహమెల్లను నెత్తుటఁ \* దేలుచుండ  
 వేటకుక్కలగుంపులు \* వేటనేడ  
 తెలుపు చాతనివెంటఁ దో \* తెంచు చుండ. 98

తే. అల్పకాయంబుఁ గలిగిన \* వయ్య సధిక  
 సత్యయు క్తంబు లాటనా \* శ్వాసచయము  
 లనుపజాతసటాఝూట \* హరికికోర  
 కములు నా నొప్పు చుండే భూ \* కాంతవర్య !. 99

క. సింహముల కభయదాసము, సంహస్సులఁ దడవ కిడరె \* యంచు నడుగ భీ  
 రంహఃక్రాంతత వచ్చిన, సింహములు నా నొప్పు వాని \* నీమంతిములుఁ. 100

వ. వెండియు నాతండు. 101

సీ. ప్రమథులచందానఁ \* బంచాస్యచర్మముల్ ధరియించి కొందఱు; \* దనుజులట్లు  
 మాంసభారముఁ గొని \* మఱి కొందఱు; స్థకులటు కాక పక్షము \* లలరఁదాల్చి  
 క్షపణకు లట్లు శిఖండిపింఛముఁ దాల్చి కొందఱు; శ్రీకృష్ణ \* చందమునను  
 గజదంతముల సమ \* త్ఖాతంబుఁ గావించి దాల్చి కొందఱు; వాన \* తరుణులట్లు

తే. జలదమలినాంబరాంచిత \* చారు దేహ, మలరఁ గొందఱు; మృగవతు \* లట్లుకుంభి  
 కుంభమాక్రిక పాణులై \* క్రూరకబర, భటులు కొందఱు చుట్టుత \* స్పలసి కొలువ.

తే. బర్హిబర్హ విచిత్రచా \* పంబుఁ దాల్చి, జలధరముమాడ్కిని, శిఖండి \* కత్తు వగుచు  
 భీష్ముచాడువన; సుధృ \* తాఁభీలనాగ, దశనుడై విష్ణురథునట్లు \* తనరుచుండ.

ఉ. కానవిధాన ఖడ్గి యయి \* గ్రాలుచు; గ్రీవ్విదినంబు చాడునఁ  
 బూని చెలంగుచుఁ సతత \* ముగ్ధమృగతృప్త; ఘటోత్క \* చుండు నా

నూనియు భీమరూపమును; † నొప్పుచు రాక్షసు నట్లు శోణితా  
నూనపరాయణత్వమున † నుబ్బుచు నుండె భయంకరాకృతిగా.

104

ఉ. మానవనాథ! తన్నహిను † మాదృశు లెన్నఁ దరంబె వెండియుగా  
మానసవేగ మూని యనుమానము వీడి చరించు చుండు నెం  
దేనియు దేవయోనిగతి † నిచ్చుఁ జెలంగుచు నుండు నిచ్చులుగా  
గానకళావిలాసమును † గాంచి వెలుంగు నిపాదయుక్తిచేఁ.

105

సీ. గిరిరాజకన్యకా † కేశపాశమువోలె శిఖచంద్రకములకై † సేతఁ దాల్చి  
బకదానవునిమాడ్కి † బరిగృహీతై కచక్రఁ డయి హిరణ్యాక్ష † శోణపుక్రియ  
స్తబ్ధరోమక్రూర † దంష్ట్రావిభిన్నోగ్రవత్స్థులుం డయి † వన్నెఁ గాంచి  
యలవరాళరునట్టు † లలరుచు యోజనగంధానుసారియై; † కాముకుగతి

తే. బహుళబందీపరిగ్రహ † పరతఁ జెలఁగి

యంబికాశూలముం బలె † నడరి మహిష

శోణితార్ద్రశరీరంబు † సాబగు నింప

నలరు ననుదర్శనతఁ గృష్ణఁ † డయ్యుఁ గడిమి.

106

క. అభినవయావనుఁ డయ్యును, నభిభూతానేకవయసుఁ † డగుచుఁ జెలంగుగా  
బ్రభువర! ఓతీభృత్పాదా, నుభవుం డయి రాజనేపనూల్కీనఁ డెవుడుగా.

క. అనుజుడు పాపంబునకుం, దనయుఁడు వింధ్యాద్రికతఁడు † తలఁప యమునకుగా  
అనుఁగువయస్కుఁడు కలికిం, బ్రణయాంతేవాని మనుజ † పాలకచంద్రా!.

108

ఆ. అతని కెదుర నిల్వ † నడలుదు రెవ్వరు, నధికసత్త్వఁ డగుట † నవనినాథ!

భీషణుం డగుచు గ † భీరాకృతి వెలుంగు, నప్రధృష్టు డాతఁ † డవని కెల్ల.

తే. వానిపేరు మాతంగుఁడు † పార్థి వేంద్ర!

యవల వింటిని నానామ † మఖలజనము

లాడుకొనుచుండ; నంత నే † నతనిఁ గాంచి

మనమునం దిట్టు లనుకొంటి † మనుజవర్త!.

110

ఆ. వీరిజీవితంబు † వీరిచరిత్రంబు, మోహమయ మసాధు † మోహనంబు

నపుర మధువు మాంస † మాహార మార్యవి, నిందితంబు వీరి † కెందుఁ జూడ.

సీ. శాస్త్రముల్ గోమాయ † శబ్దంబు; లుపదేశకులు సదసత్తుల † ఘూకములును;

మిత్రంబు లనుచిత † పాత్రచాపంబులు; చదువు మృగయ; ప్రజ్ఞ † శాకునంబు

పరిచితు లల శ్వాస † పంక్తులు; భార్యలు బందీగృహీతాన్య † భామ లరయ

సత్సహాయులు విష † సందిగ్ధముఖములు సర్పంబులునుబోలె † సాయకములు;

తే. క్రూరశాస్త్రాలములతోడఁ ♦ గూడియుంట  
మాంసమున దేవతాబలి; ♦ మనుజురక్త  
మునను నిజదేవతార్చన; ♦ మ్రుచ్చులింత  
జీవన ముద్దిరా వీరిఁజీవనంబు. 112

తే. వనగజమదంబె మైవూత ♦ వజ్రలు భుజగ  
మణులె భూషలు వీరికి ♦ మనుజుపిశిత  
సముపహారమున నె ధర్మశాస్త్రబుద్ధి  
వీరిగీతంబు మృగవధఁకారకంబు. 113

క. అని నే ననుకొను చుండఁగ, వనగమనపరిశ్రమంబు ♦ వాపిఁగొనంగాఁ  
జనుదెంచె నాయనోకహ, మునధోభాగమున కలఁబోయ గడు వడిగా. 114

క. చనుదెంచి వేగ లెంకలు, గొనితెచ్చినకుసుమవీరిఁ ♦ గూర్చుండె ధను  
స్సును నెక్కుడించి యాతఁడు, పనివిని యొకళబరుఁ డంతఁ ♦ బరువిడి వేగగా.

సీ. ప్రళయభాస్కరతాపఃధయవిలీనాభైఃదేశంబు నాఁ గడుఁ ♦ దేశరిలుచు  
వైడూర్యద్రవము నా ♦ వజ్రలుచు శశిబింబమందుండి కాతె నాఁనతిశయిల్లి  
తళతళలాడెడు ♦ ధవళముక్తాఫలనికరము నా నై గఁనిగ్య మలర  
స్పర్శానుమేయ మై ♦ స్వచ్ఛత నొప్పారి యజ్జరజగకహాయంబుఁ గాంచి

తే. యలరుశీతలమధురోజ్జ్వలంబువులను  
గుఱఁగట మెలంగు నచ్చటి ♦ కొలని కేగి  
కమలినీపత్రపుటమునఁ ♦ గడిగినట్టి  
నిర్మలమృణాళములతోడ ♦ నెమ్మిఁ దెచ్చె. 115

తే. తెచ్చి యిచ్చిన నాతఁ డాఁతెట నీరుఁ  
గ్రోలి శశిఖండముల రాహుఁబోలె; మెసఁగి  
మృదుమృణాళంబు లొకకొన్ని ♦ మేదినీశ !  
సేదఁ దేటి యొకించుక ♦ సేవకులును. 116

తే. గ్రోలి జలముల సందఱుఁ ♦ గూడ రాఁగ  
నిచ్చవచ్చినదెసకుఁ దా ♦ నేగె నతఁడు  
నందుఁ బిళితాశనుండు నా ♦ నలరువికృత  
రూపుఁ డొకవృద్ధశబరుండు ♦ రూక్షదృష్టి. 118

—అతి కుకళాబక గ్రహావర్ణనము. అతి—

తే. లక్ష్మి రాతులు తన కేమి ♦ హరిణపిశిత  
మీమి నాఁకలిచిచ్చు దఃహింపఁ గడుపు

వారిలో నేగ కావసఃస్పృతితలమ్ము

నందె యొక్కముహూర్తంబు † నాలసిందె.

119

తే. కనుమఱుం గగునంతకుఁ † గాచి యుండి

శబరనాయకుఁ; డావృద్ధశబరుఁ డంత

సస్త్వదాయువులం ద్రావునతఁడవోలె

భృగుటివికటారుణాభీలభుగ్నదృష్టి.

120

ఉ. అండజమాంసఖాదనప్రియం బగుశ్యేనముమాడ్కి మాదుగూ

ల్లండుస్థలంబు లెంచుచును † నుండెడువాఁడునుబోలె నట్టై మే

ముండెడు నవ్వనస్పృతిని † నూర కెగాదిగఁ జాలసేవు భూ

మండలనాథ! చూడఁ బలుమాఱును వారక యూరురుక్షు నై.

121

ఉ. చూడఁగ నాతఁ డవ్వధముఁ † జూచి భయంపడి కీరజాలముల్

వీడినమాడ్కిఁ బ్రాణములు † వేగమ చేవ్వలు దక్కి చిక్కి య

న్నీడములంద యుండఁ జన † నేరక యెందును; నింగితోడ రా

పాడెడు తద్వనస్పృతి నయఃత్నమునగ దృటిమాత్ర నెక్కి దాగ.

122

ఉ. వచ్చియు రానిపక్షములఁవానిని గొన్నిటి నెత్తుగందులగ

బచ్చిశరీరముల్ గలుగుఁపాపలఁ గొన్నిటి గ్రుడ్డునగ గనుల్

విచ్చియు విచ్చకుండు పసిపిల్లలఁ గొన్నిటిఁ ద్రోటిసంపుట

వ్వుచ్చుగ విప్పుఁ జాల కపుడప్పుడె విచ్చుచు మేత కేడ్చుచుగ.

123

ఉ. ఉండెడివానిఁ గొన్నిటిని † నూరక చూచుచు నేమి చేయ లే

కుండెడువానిఁ గొన్నిటిని † నుల్లము తల్లడ మంద మెల్లఁగాఁ

దుండము సాచి పొడ్చుచును † దూఱించినప్పుడు చేయి తూలుచుగ

బండినవానిఁ గొన్నిటినిఁ † బావచుతిగ శుకశాబరంబులగ.

124

ఉ. పట్టుకొనగ దయం దొఱఁగి † పాపి కిరాతుఁడు కోటరంబు లా

చెట్టును సర్పముగ వెదకి † చేతులు చొన్ని యొకండు వీడకే

పట్టి ఫలంబు లట్లు పడ † వైచె గతానులఁ జేసి భూమిపైఁ

గట్ట దయావిహీనుల కఠార్యము దుష్కర ముండునే భువిగ.

125

—అథ శుకావస్థాపల్లవము. అథ—

ఉ. అక్కట నాదుతంద్రియును † నారసి యాయవితర్కితాపదగ

దిక్కులు చూచు చేమియునుఁ † దేకువఁ దోఁపక కంపితాంగుఁ డై

చిక్కిరిం జావు నిక్క మని ♦ చిత్తము తత్తర మందఁ జేష్టలుం  
దక్కి యొకింతదేటి కడుఁ ♦ చాలువు లెండ విలోలనేత్రుఁ డై.

126

ఉ. ఏమి ప్రతిక్రియఁ సలుప ♦ నెందును బోవఁగఁ జాల కయ్యెన్ నా  
ప్రేమకుఁ జిక్కి గ్రుక్కుకొని ♦ వెల్లువ లై చనునశ్రుధారలఁ  
మామకరక్షణాతురత ♦ మల్లడి గొల్పఁగ వేగ వచ్చి నా  
స్వామి తదీయపక్షములఁచాటున మాటియుఁ జిక్కఁబట్టి నఁ.

127

ఉ. భూవర! గ్రుక్కుమి క్కనక ♦ పోవునొ యెప్పు డటంచు నుండ నా  
పావియు మాదుకోటరముఁపజ్జకె యల్లన నేగుదెంచి శా  
ఖావివరంబు లెల్లఁ దిరుఁగాడుచు నోలి జరద్యుజంగళం  
కావహచాపకర్షణకిఁజాంకితభీషణబాహుదండముఁ.

128

ఉ. చాచి నిశాతతుండమున ♦ సారెకుఁ బొద్దుచు నుండిన స్వనుఁ  
బ్రోచినతంద్రీఁ బట్టుకొని ♦ పుచ్చి యనువ్రజ ముర్వివైఁ బడఁ  
వై చెను దల్లక్రిందులుగఁ ♦ బాదములందు శిరంబుఁ జొన్చి మై  
దాచి తదీయదేహమున ♦ దై వవశంబున దానితోడనే.

129

చ. ఇనవర! వాయునున్న మగుఁ నెండినయాకులకుప్పవై న నే  
నును బడితిఁ విశిర్ణతను ♦ నొవ్వను గానను దాన; వాడు చె  
ట్టును దిగునంత కచ్చొటు కడుఁ నిభృతంబుగఁ బాసి యేగితిఁ  
గనఁబడకుండ నేరికిని ♦ త్కావర! పర్ణసమానపత్రతఁ.

130

చ. కటకట యెట్టికూరుడనొ ♦ కాలము నొందినవానిఁ దంద్రీఁ దొ  
ల్లిటిప్రణయంబు నెంచ కవలీలను బ్రాణము లైన నీయ నా  
నెటుల పరిత్యజించితినొ ♦ యే నవు డంతయుఁ బ్రాణభీతిచేఁ  
జటులమతిఁ దొఱంగిలిని ♦ సాహసవృత్తికి నిచ్చుగించితిఁ.

131

తే. లొఱంగి యింకను తెక్కలు ♦ వఱల రామిఁ  
బడుచు లేచుచు యమముఖఃప్రప్త నైతి  
ననుచుఁ దలఁచుచుఁ బోయితి ♦ ననతిదూర  
గతతమాలంబుక్రిందికిఁ ♦ గప్తపడుచు.

132

సీ. దేవకీసుతుమేనిఁతేజంబు కానుకుం గానిదానిని జేసి ♦ కామపాలు  
పటుపటాటోపంబుఁప్రాభవంబు వారింది యమునానదిని సప్తఃప్రయాణచి పట్టి  
యంజనాద్రిని వెనుకంజవేయఁగఁ జేసి నీలనీరదపంక్తిఁ ♦ దూలఁ బుచ్చి  
వింధ్యాటప్పకేళవీరత నొగింది కాటుకయందంబు ♦ వీటఁ బుచ్చి



తే. సూర్యకిరణాళికిని జ్వారఁ ♦ జోటులేక, పెక్కుతాళుల దిక్కులఁ ♦ చిక్కటిల్లు  
సత్తమాలంబె మత్పితఁయింక మయ్యె, దిక్కులే కెందు దీనత ♦ స్రుక్కునాకు.

తే. అంతనావృద్ధకలరుండు ♦ నవతరించి, షీతిని మృలిఁ జెంది పడియున్న ♦ కీరశాబ  
కముల నన్నిట నొకతీగఁ ♦ గట్టి పెట్టి, వర్ణపుటమునఁ గొని వడిఁ ♦ బబల నెటగొ.

వ. అంత నాకు.

135

తే. దూరపాతశ్రమంబున ♦ ఘోరనవ్య, జనకమరణజశోకంబు ♦ సైఁవ లేక  
విడువ కేడిది యేడివి ♦ బడలి కంఠ, మెండుటను దుస్సహసిపాసఁ ♦ మెండినొనియె.

తే. దానితాపంబునకు నొడలో ♦ తనవశంబు

గాక విరవిరపోవంగఁ ♦ బోక యనురు

జీవితాపేక్ష నింకను ♦ జక్కఁ బట్టి

నీటిమొగ మెట్లు చూతునా ♦ నేఁ డటంచు.

137

ఉ. ఇంతకు నేగియుండు నని ♦ యెంచి సుదూర మతండు సాపి నే

సంత నిసుంత కంధరము ♦ నల్లన నెత్తి భయంబునఁ సము

ద్భ్రాంతదృశుండ నై దిశలఁ ♦ బాఁటగఁ జూచి చలించినం దృణం

బెంతయు వాఁడె వచ్చె నని ♦ యెంచుచుఁ జూచుచు వెన్న సారెకుఁ. 138

తే. దారిపొడుగున వానినే ♦ తలఁచుకొనును

మరల వచ్చునొ యనుభీతి ♦ మరలి మరలి

సారె సారెకుఁ గనుచు నాఁభూరుహంబుఁ

బాసి జలములకడ కేగఁ ♦ బాలుచడితి.

139

సీ. నడవఁగా నలవాటుఁ పడయమినొకపదంబుంచియూర్పులుపుచ్చిఁ యున్నరనుచు

తెక్కలు రామిచేఁ ♦ జక్కపదం బూని పో లేక సారెకు ♦ బోర్లపడుచు

నడ్డంబుగాఁ బడి ♦ యాని యూతగ తెక్క నిలుచుచు మాటికినిలను గనుచు

దుమ్ముచే మేనెల్ల ♦ ధూసరితం బయి చెప్పుటఁ జొత్తిల్లి ♦ సొమ్మసిలుచుఁ

తే. బోవు చేను మనంబునఁ ♦ బుణ్యచరిత!

యిట్లు లనుకొంటి నాయాస ♦ ముట్టిపడఁగ

బహువిధంబుల దప్పిచే ♦ బాధపడుచు

సైఁవఁ జాలక తాపంబు ♦ క్షౌతలేంద్ర !.

140

తే. ఎట్టికష్టంబువేళల ♦ నెవ్వ రిలను, జీవితాపేక్ష వీడరుఁ ♦ జీవితంబు

కంటఁబ్ర యమెండు లేదగాఁ ♦ గట్టయేను, బ్రతికియుండెదఁడంద్రీనిఁ బంపియింక.

సీ. అక్కటా ననుఁ బోలుఁ నదయుండు నకృతజ్ఞుఁ డుండునే జగతి నేనొక్కరుండ  
కులమువా రెల్లను ఁ గుణవంతుఁ డనఁ జేరువానిగాంచినతండ్రి, పాని చనిన  
నవికలేంద్రియుఁడ నై ఁ యా నని బ్రతికెడఁ దద్గుణమునకోర్చి ఁ తరల కట్టె  
కట్ట నాహృదయంబు ఁ కఠినంబు కా గడుఁ దత్కృతంబయిననుఁదలఁపదాయెఁ  
తే. దల్లి దివి కేగఁ దద్గుణంబు మెల్ల నాఁగి, పుట్టినదిగోలఁ గష్టముఁ పెట్ట కెదను  
వయసు చెల్లియు రక్షించె ఁ వాని నెల్ల, మఱచితిని నొక్కక్షణమునఁచు నుతఁబడి.

చ. అతికృపణంబు లీయసువు ఁ లమ్మఁ చెల్ల మహాపకారి ము  
త్పితవెనువెంటఁ బో విఁకను; ఁ వే చనుచుండెడువాఁ డదేదో  
మాతమతి జీవితాశయ కఠిదా సకలంబును దుష్ప్రవృత్తిగ  
సతతము చొన్ను నిత్రతినఁ ఁ జంపెడు నీసలిలాభిలాష నఁ.

143

తే. జనకమరణజశోకంబు ఁ సరకుఁగొనని  
కఠినచిత్తుఁడ నగునాకె ఁ గలిగెఁ గాక  
కలుగునే యిట్టిజలపానఁకాంక్ష జగతి  
నొరుల కిత్తటి నేగతి ఁ నరుగువాఁడ

144

సీ. ఆసరోవర మింక ఁ సలిదూరమున నుండు వినరాదు కలహంసఁబిరుతి యింక  
సారసరసితముల్ ఁ చక్కఁగా వినరావు కమలపరాగంబు ఁ కానరాద  
యంభోజసారథం ఁ బాశాముఖంబుల విరళ మై పర్యేడుఁ ఁ గరము రాదు  
నీటితుంపర మేనుఁనిండఁ బుప్పొడి రాల పీపదు వవనంబు ఁ వేగ ముడిగి

తే. భానుఁ డంబరతలమధ్యఁవర్తి యయ్యె  
ననలపాంసుచయంబు నా ఁ నాతపంబు  
ఖరకరంబులఁ జల్లెడుఁ ఁ గరుణ వీడి  
యేమిగతి యింక నెట్లు నే ఁ నేగుదాన.

145

తే. ఆతపస్పర్శనంతప్త ఁ మైన నేల, నడుగు వెట్టినమాత్రాన ఁ నధికర్మప్త  
యడరు నీదప్పికిని దప్పియల్పమైన, నడువఁగాఁ జాల నవశమానొడలునకట.  
క. కొందల మందెడు డెందము, నందెనుఁ గను లంధకార ఁ మల ఖలవిధి నఁ  
బొందించును మరణము నే, డెం దేగుదు ననుచు నుదసిఁ నెంచుచు నుండి.

—అంత హరికర్ణము. అంత—

తే. అచట కరుదెంచె హరితుఁడనడి మాని, తలవనితలంపు నాపాలిఁదై వమగుచు  
స్నాన మాడంగఁడన ప్రియఁసఖునితోడ, వినుతసత్కీర్తిబాబాలితనుజాడంత.

మ. అతితేజస్విత దుర్నిరీతుః, డపరోఽద్యద్బాలభానుండు నా  
 వితతశ్రీ వెలుఁగొందుఁ దత్తనువు వృఃభీనాథ! సాదామినీ  
 తలిచేఁ జేసి పసిండినీట నవలిఁ ప్పం బైనచందాస; వాఁ  
 డతిమాత్రంబు చెలంగుఁ జూపఱకు నఁత్యాశ్చర్యముం గొల్పుచుఁ. 149

ఉ. ఆతని దేహకాంతుల సహంబు వెలింగడి డ్ధౌతలేంద్ర! బా  
 లాతపయు క్త మైనగతి, యనివివినంబు దవాగ్నియు క్తమా  
 భాతినీ; దప్తలోహరుచిఁపావనదీర్ఘసుర క్తసజ్జటా  
 వ్రాతమునఁ సకలచయఁవహ్నివిధంబునఁ గ్రాలు నాతఁడుఁ. 150

ఉ. తేజరిలుఁ దపోవివినఁదేవతనూపురమో యనఁసము  
 ద్భాజితధర్మశాసనవిధానపుఁగంకణమో యనంగ నం  
 పూజితదక్షిణశ్రుతిని యబ్బుడుతత్స్ఫటికాక్షమాల; యు  
 ద్వేజితసర్వభోగచయఁవేగుఁ డతండు నుతింప శక్యమే. 151

క. గగనోన్ముఖబకసన్నిభ; మగుచుఁ స్వర్గంబుత్రోవ యటుచూపెడుదా  
 నిగతిని నుద్గ్రీవత నిం, పగు స్ఫాటికకుండి యెడమఁపా న్తమునఁ గడుఁ. 152

క. భూతిత్రిపుండ్ర మొప్పెడు, నాతనిఫాలంబునందు యడరుచు విషయ  
 వ్రాతానుభవనివృత్తికి, నై తాఁ జేసిన త్రిసత్య యన నుజ్జ్వల మై. 153

తే. స్కంధదేశావలంబి యై యగుచుండు  
 కృష్ణమృగచర్మ మలతపఁస్త్రుష్ణచేతఁ  
 బీత మై లోని కేగుప్రభాతధూమ  
 పటలమో యన నొప్పును యబ్ధివేంద్ర!. 154

చ. నవలిననూత్రనిర్మిత మనంగ నితాంతలఘుత్వసంపదఁ  
 బవనవిలోల మై యలర యవామభుజంబున జన్నిదంబు, మా  
 నవపతి! పుష్పభాజనసాధనదగ్రపలాశదండ ము  
 త్వన మొదవింప వామకరఁతామరసంబున నాతఁ డొప్పెడుఁ. 155

సీ. విటవముంబలె మృదుఁవిస్ఫురదవృల్లలసంవృతోజ్జ్వల దేహఁచారుతరుండు  
 సామజకలభంబుఁచాడ్చున సంఘల్లకై రవదళసితఁచారుదతుండు  
 కంజాతనికరంబుఁకరణి దివాకరఖరకరావళిసానఁకలితహృదుండు  
 ప్రాతన్వీనీతటఁతోఁగీరుహముభంగి సంతతజలధౌతఁసజ్జటుండు

తే. గిరివిధంబున మేఖలాఁపరిగతుండు  
 వరుణుఁచాడ్చున సువృతోదఁవానుఁ, డతుల

- నన్ధరాపతివడువునఁ జూపితనిగ్ర  
హుండు, హరిచందమున, గతాఁహుండు మఱియు. 156
- తే. రాహువువిధానఁ గడు సోమఁరతియుతుండు,  
నీరజాపునిరథము నాఁ నియమితాత్  
చక్ర, డంబుధివడువునఁ శంఖమండ  
లోజ్జ్వలావర్తగర్తుండుఁ సుర్యరేఖ! 157
- తే. ధరణిపతి! దృష్టగంగావతరణుఁ డతఁడు  
సారెకు భగీరథునిమాడ్కి; జలదవేళ  
భారీ బ్రహ్మతరజుఁడు; ప్రభాతవేళ  
యట్లు బాలాతపపిశంగుఁ డరయ నతఁడు. 158
- తే. అధిప! యెంతనివర్ణింతుఁ నతనిమహిమ  
సంయతుఁడు గాఁడు మోక్షార్థి; సామవచన  
పరుఁడు సతతమహాదండధరుఁ, డవామ  
నయనుఁడు సునేత్రయుగళుండుఁ నయవిదుండు. 159
- తే. తఱచు సజ్జనహృదయముల్ ధరణినాథ!  
తలఁప నిర్దేశుకావ్యమిత్రములు మఱియు  
సధికకరుణార్ద్రములుగదాఁ యవని; నన్ను  
నట్లు లాయాసపడుదానిఁ నతఁడు గాంచి. 160
- చ. దయ తోలుకాడ నిట్లనియెఁ దగ్గఱనుండు మునీంద్రపుత్రుతో  
నయొయ్యె వయస్య! చూచితె శుకార్భక మియ్యది యెట్లు వచ్చెనో  
కయికొని పోవుశ్యేనముముఖంబుననుండియొ చెట్టుకొప్పునుం  
డియొ యిది జాటి క్రిందఁ బడెఁ నేరదు నిల్వఁగఁ గంధరంబునుగ. 161
- చ. పలుమఱు దొర్లి బోర్లపడుఁ బైవయి నూర్పులు పుచ్చు నంతయుఁ  
నిలువఁగ లేదు; నేత్రములుఁ నేరదు విప్పుఁగ; నోరు తెచ్చెడిగ  
బలుమఱు దూరపాతమునఁ బ్రాణము లున్నవో లేవో యక్కటా!  
నిలువఁగనీయరా దిచటఁ నీశులయొద్దకుఁ గొంచు ర మ్మిఁక. 162
- చ. అని ననుఁ గొంచు రాఁగ నతఁ డానరసీతటి కేగుదెంచి వే  
యునిచియుఁ గుండిదండములఁ నొక్కచో నీశులచెంతకు న్నునుగ  
గొని చని నోరుఁ దాఁ దెఱచిఁ కుత్తుక నొక్కొకనీటిబిందువుగ  
జొనిపెను మెల్లఁగఁ మెలపుచొప్పుడ ప్రేశుల నంత భూవరా! 163

చ. జలములఁ జల్కరించె నుపజాతము లయ్యెను గ్రోత్రప్రాణముల్  
జలకము లాడ నంతఁ జనఁ ఁ జల్లని తామరపాకునీడలో  
నిలిపి తటాంతికమ్మున విఁసీకుఁ డతండు ననుఁ రయంబునఁ  
జలకము లాడి యంతమున ఁ సల్పి జపం బభుమర్షణంబులఁ. 164

సీ. నవసరోరుహముల ఁ నలినామ్రునకు నర్ఘ్య మిడి లేచి విదిరించి ఁ జడలగుంపు  
కరతలంబునఁ గుండిఁకను దోయముల నించి ధౌతవల్కంబులఁ ఁ దా ధరించి  
సజ్జోత్స్నచంద్రునిఁచాడున నూతనస్నానార్ధిజలు లగు ఁ సకలమాని  
తనయులు తనవెంటఁ ఁ దవలి రా ననుఁ గొని తరలఁ దపోవనఁస్థలమువైపు

తే. ననతిదూరంబు రా నొక్కఁయోశ్రమంబు  
దృష్టిగోచర మయ్యె నోదివ్యచరిత !  
దాని పెంపు నుతింప నాఁతరమె యార  
యవరవిధిలోకమే యిది ఁ యవనినాథ !. 165

~\*~ జాబాల్యాశ్రమవిర్జనము. ~\*~

వ. అందు. 166

ఉ. ఒక్కెడ వేదఘోషములు ఁ నొక్కెడ శాస్త్రవిచారచర్చ లిం  
కొక్కెడ యోగవిద్యకుతి ఁ యొక్కెడ యజ్ఞకళావివేచనం  
బొక్కెడ మంత్రసాధనము ఁ లొక్కెడ బ్రహ్మవిచారమండలం  
బెక్కెడఁ జాదినఁ మదికి ఁ నింపును సొంపును గూర్చు నయ్యెడఁ. 167

క. అన్యత మెఱుంగఁ దనంగుఁడు, కనియెఱుంగడు దాని నెవుడు; ఁ కలికాలంబుఁ  
గనియునువినియును నెఱుంగడు, నునుజాధిప! దానిమహిమఁనుహి ననఁడెఱుంగుఁ.

చ. జలములఁ బోయుచుండు నట ఁ త్రోరుహపంక్తికి నెల్లసామజం  
బులు గొనివచ్చి తొండములఁ; ఁ బూని; తపస్సుల కిచ్చు కొ  
మ్ముల నలకందమూలములఁ ఁ బొల్పుగఁ ద్రవ్వీ మృగంబు తొర; కే  
కులు మునిహోమవహ్నిఁ బరిఁకొల్పును తెక్కల వీచి మండఁగఁ. 168

క. పరిచితశాఖామృగములు, జరదంధతపస్వినేన ఁ సల్పుచు నుండుఁ  
గరములఁ గొని గొనిపోవుచు, మరలం గొనివచ్చు చెవుడు ఁ మానవనాథా!.

సీ. హరిహరబ్రహ్మల ఁ నర్చించువారును బిత్పడై వలంబులఁ ఁ బిల్చువారుఁ  
బలుపొత్తములఁబారిఁ ఁ బరియింపువారునుముంగిళ్లనలుకంగఁమొనయుకారు

సతిఘటః గోనివద్ధి ♦ యర్ఘ్య మిచ్ఛేడువారు వన దేవతల బలి ♦ దనువువారు  
వల్కులతోసంపరత నుండెడువారు సమిధలః గోనితేరః ♦ జ నెడువారు

తే. కృష్ణమృగచర్మముల సంస్కరించువారు  
నీశ్వరభ్యావపరులయి ♦ యెసఁగువారు  
సగుచు నిజధర్మపరులయి ♦ యఖిలమునులు  
మెలఁగుచుండిరి యచ్చట ♦ మేదినిశ!.

171

సీ. అగ్నిధూమములందె ♦ యలరు మాలిన్యంబు చరితల లే దందు ♦ త్కౌతలేంద్ర!  
కదలీదళములందె ♦ కలదు చాంచల్యంబు మనముల వెదకినఁ ♦ గనఁగరాదు  
తీక్ష్ణత తనరును ♦ దీప్రకుశాగ్రమ్ములందు స్వభావంబులందు లేదు  
కను లెఱునాటయఁ ♦ గలదు కోయిలలందుఁ బరకళత్రంబులఁబరఁగ దెపుడు

తే. చనుల నంటుట మునిధేను ♦ చయములంద  
కామినులయందు లేదందుఁ; ♦ గలశముల నె  
కలదు కంఠగ్రహం బటఁ ♦ గానరాదు  
సురతములయందు మునులకు; ♦ ధరణీనాథ !.

172

వ. వెండియు.

173

తే. పక్షపాతంబు కృకవాకుఁపంక్తులందె, లేదు విద్యావివాదైకఃఖిలందు  
భ్రాంతి యనల ప్రదక్షిణఁ శ్రాంతియందె, కాని కలుగదు శాస్త్రార్థకలసలందు.

తే. కలదు వసుకీర్తనము దివ్యఃకథలయందుఁ  
దృష్టఁ గలుగదు; గణనంబు ♦ తేజరిల్లుఁ  
దలఁప రుద్రాక్షమాలలఁ ♦ దనువులందుఁ  
బాసర దేరికి నత్తప్రోభూమియందు.

175

సీ. మునిబాలనాశంబు ♦ పానరును గ్రతుదీక్ష మృత్యువుచేఁ గాదు ♦ మేదినిశ!  
రామానురాగంబు ♦ రామాయణముననే యావసంబునఁ గాద ♦ సంతచిత్త!  
ముఖభంగవికృతి తా ♦ ముసలితనంబున ధనతృప్తిచేఁ గాదు ♦ దానవీర!  
మేఖలాబంధంబు ♦ మేకొను వ్రతచర్యఁ గలహంబుచేఁ గాదు ♦ లలితచిత్త!  
తే. శకునిపథ భారతంబున; ♦ జాడ్య మరయ, చందనంబున; బుధజనసన్నతాత్మ!  
మూలములకె యధోగతి; భుజగములకె, భోగసంపద యత్తప్రోభూమియందు.

క. జలకలశపూరణధ్వని, జలధరరావం బటంచు ♦ శంకించి శిఖం  
దులు సోత్కంఠము లై యట, సలిపెడి నాట్యంబు పురులుఁసడలించి దమిఁ,

తే. అర్ధవశ్యపురోదాశః సార్ధపుణ్య, పరిమళా మోదితంబునః సారసుఘృత  
హోమహుతపహర్షాంకరః సోజ్జ్వలంబు, సంతతాధ్యయనారావః సంగతంబు.

తే. అవీరతాకర్ణ సంబును ధ నంది కీర, ములు పఠించుపట్కూర్ఘ్ములను నచటఁ  
జదువుచుండు సుబ్రహ్మణ్యః సామమెవుడు, సారెసారెకుళారికాః చయములధిప!.

తే. రక్తచందనసంలిప్తః రమ్యమిహిర

మండలంబును గరవీరః మాన్యకుసుమ

ములను బూజించి సాగిలి ధ మ్రొక్కు లిడెడు

మునులచే నొప్పు నత్తపోః భూమి యధిప!.

180

ప. మఱియు.

181

క. తిని బ్రతుకు నడవికుక్కలు, దినమును మునినిహితవై శ్వః దేవబలి నట  
మను వాపీకలహంసము, లును నివ్వరిబలిని మెనవి ధ లోకస్తుత్యా!.

182

క. మునిబాలుర హరిణంబులు, చను పుట్టిపడంగ మృదుకిః సాలయజిహ్వా  
దనువును మనమును బరవశ, తను గాంచఁగ నాకుచుండు ధ ధాత్రిరమణా!.

చ. అనవరతాజ్యహోమముల ధ నంది ప్రియంబును నగ్నిహోత్రముల్

మునిజనముగ సదేహముగ ధ ముక్తిపదంబున కంప మీఁదికి

జనియెడు ధూమలేఖమిష ధ స్వర్గపథంబున మెట్లు గట్టెడుగ

మనుజుల రేణ్య! తన్నహిమ ధ మాదృశు లెన్నఁగ శక్య మానోకో.

184

సీ. తపసులఁ గన వచ్చి ధ తమిఁ గ్రుంకున ప్లవ్వు లన వీచికాబించిః తార్కు లలర  
మునులు గొల్వఁగ డిగ్గితనరెడుగ్రహగణ మనఁ బ్రపుల్లకుముదః పవనుచలఁగ  
మునిజనసంపర్కః మున నవగత మైనచగిదిఁ గాలువ్యంబుఁ ధ బాసి చలఁగ  
స్నాన మాడుమునీంద్రః సంతవగీశంబు లన హంసకలకలః నినద మలరఁ

తే. జెలఁగు నయ్యాశ్రమోపాంతః సీమలందు

దివ్యమధుమాధురీధుర్యః నవ్యనలిల

పూరితోజ్జ్వలదీర్ఘికల్ ధ భూరివారి

విహగకులసంకులంబులు ధ వీరవర్గ!.

185

చ. అమలచరిత్ర! మోనిసుతు ధ లగ్నుల వ్రేల్చునమిత్సమావళి

చినుచినునాదముల్ చెలఁగుఁ ధ జెల్వుగ వీనుల కింపుఁ బెంపుచు

దమతమస్రాతపాతములఁ ధ దద్ద పఠించెడివారికంతనా

దములకు విందు లై యచటఁ ధ దారతరస్పృటమాధురీర్పురి.

186

ఉ. దంతికులార్ధభుక్తపతిః తంబులు వాక్సతిదోః పరిచ్యుతా

త్యంతమనోజ్ఞ శంఖవలః యంబు లనంగ మృణాళఖండముల్

వీణతచలంగఁ బొల్పెడిని ♦ విశ్వధురంధర! నాతపోవన  
ప్రాంతములఁ సుకర్పరతఁ గ్రాలఁగఁ జేయుచు నొర నిచ్చులుఁ. 187

చ. సతతగళత్ప్రసూనముల ♦ త్కారుహపంక్తుల వర్చ్యమాన మై  
సతతగతి న్నతాగ్రవిలఁసద్వనవల్లుల నమ్యమాన మై  
వితతికిసాలయాంజలుల ♦ వే విటపంబుల నేవ్యమాన మై  
క్షీతిప! తదాశ్రమం బెపుడు ♦ చెన్నలరారు మనోజ్ఞ మై గడుఁ. 188

ఉ. వేదములం బఠించుచును ♦ వెంబడి శిష్యులునుం బ్రశిష్యులుఁ  
భూధవ! గొల్చి రా మునులు ♦ పుష్పసమిత్కుశమృత్ఫలంబులఁ  
గాదము లింధనంబులను ♦ గైకొని వచ్చుచు నుండు రిందిరా  
నాథపదాంబుజాతముల ♦ నర్తిలిఁ జిత్తమునం దలంచుచుఁ. 189

నీ. పరఁగ నిర్భయవృత్తి ♦ హరిణంబు లెప్పుడు పైవ్వరవిహారంబు ♦ సలుపు నెచట  
సీతావహరణంబు ♦ చేయ మారీచుండు మాయాకురంగ మై ♦ మలఁగె నెచట  
దశరథతనయుండు ♦ దా ధనుఃకోటిచే గండంబులను ద్రవ్వె ♦ కందె నెచట  
రావణపోదరి ♦ రాముని మోహించి ముఖభంగమున వెత ♦ మునిఁగె నెచట

తే. ఖరుఁడు మొదలగురాక్షసఁగణము లెచట  
యమునిఁ గొల్వంగ నేగిరి ♦ యట్టిదండ  
కాటవి చెలంగు నాయాశ్రమాంతికమున  
పుల్లనగిసేవనంబుల ♦ నుల్లసిలుచు. 190

నీ. వన దేవతాగణఁవినుతఁడోలాయితపూగీలతాజాలఁభూషితములు  
మకరందరసపానఁమత్తమధువ్రతఝంకారసహకారఁసంయుతములు  
తాలసాలతమాలఁతక్కిలతిలకాదసురుచిరానోకహఁశోభితములు  
నేలాలతాజాలఁనాళికేరకలాపలోలలోద్ధలపంగఁలాలితములు

తే. వికచక్తై తకరేణకఁపింజరములు, వికసదగమాంతకిసలయఁవిలసితములు  
శారికాకీరకోకిలఁశబ్దితములు, నగుననేకాటవులు దాని ♦ నంటి చెలఁగు. 191

వ. వెండియు జలధరనమయంబునట్లు వనమధ్యనుఖప్రసూప్తహరియును, హనుమం  
తునివిధంబున శిలాప్రహారసంచూర్ణితాక్షాస్థిసంచయంబును, ఖండవవినాశో  
ద్యతాక్షునునిమాడ్కి బ్రరభ్రాగ్నికార్యంబును, సురభిలిలేపనంబు గలిగియు  
సంతతావిరూఢతథామగంధంబు గలదియు, మాతంగకులాధ్యాసితం బయ్య  
నతిపవిత్రంబును, ధూమకేతుశతభాసురం బయ్యఁ బ్రశాంతోపద్రవంబును,



బరిపూర్ణద్విజరాజమండలసనాథం బయ్య సన్నిహితరుగహనాంధకారంబును,  
నతిరమ్యంబును నగునయ్యాశ్రమమధ్యభాగంబున. 192

తే. తనరు నొక్కరక్తాశోకతరువరంబు, తాపసాలంబితాజనోదకకరండ  
కలితవిటపంబు మృగశాబళినికురుంబ, వీయమానాలవాలాంబువిలసితంబు.

వ. మఱియు నది. 194

తే. తాపసాబద్ధకుశచీరదామకంబు, హరితగోమయసంలేపితామలస్థ  
లంబు పుష్పావహరనులాలితంబు, వరమహాలక్ష్మకాశోణిపల్లవంబు. 195

తే. అలివిశాలావకాశత సలరుదాని

క్రింద నీడను దాపసబృంద మెల్లఁ  
గొలువఁ గూర్చుండి వేదముల్ కుతుక మెసఁగ  
శిష్యులకుఁ జెప్పు నొకతపస్సిద్ధుఁ గంటి. 196

— శ్లోక బాలివర్ణనము. శ్లోక —

ఉ. చుట్టును సంద్రముల్ చెలఁగ శోభిలుభూవలయంబుపోలిక  
గట్టుల వేష్టితం బగుచుఁ గ్రాలెడుస్వర్ణనగంబు మాడ్కి న  
ల్లట్టుల నగ్నిహోత్రములు తార్కొనఁ బొల్పుమఖంబుభాతిఁ జూ  
పఱ్ఱెను నత్తపస్వి ఋషిపంక్తిసమావృతుఁ డై చెలంగుచున్. 197

క. భూతిత్రిపుండ్రకమ్ముల, నాతనినిటలప్రదేశ మలరును దిర్య  
క్వాతాకాశనదీత్రి, ప్రోతముల హిమనగంబుఁదరుచిరశిలవలెన్. 198

చ. ప్రణయినిఁబోలెఁ గేశములఁ బట్టి చెలంగుచు, శాపభీతి నా  
దనువు చలింపఁ గ్రుద్ధగతిఁ దాల్చియు భ్రూకుటి, మత్తచాక్షునన్  
దనరఁగ మందయానము నితాంత మలంకృతనాఁగ నిచ్చులన్  
గని తిలకంబుఁ బొల్పుజరఁ గారశరీరునిఁ జేసె నాతనిన్. 199

చ. సురపతిలోక మెక్కఁగను సొంపుగఁ గట్టినపుణ్యరజ్జులో  
యరుతరపుణ్యభూరుహసముజ్జ్వలపుష్పగుళుచ్ఛకంబులో  
వరమమునీంద్రులం గలిది పట్టినధర్మపతాకలో యనన్  
బరఁగును దజ్జటల్ పలితసాండురదైర్ఘ్యవిరాజితంబు లై. 200

చ. అవీరతమంత్రపాఠవివృతాధరసంపుటఁ బొట్ట బైటప  
చ్చువిశదతద్రదాంశువులు శోభిలు సత్యపుమొల్కలో యనన్  
బ్రవిమలది త్తవృత్తులన భాన్వదనుగ్రహవేణులో యనన్  
సృవినుత! వానిచే విబుధానిమ్మగ జహ్నుఁడువోలె బొల్పెడున్. 201

- క. లోనికీ బోయినదవుడలు, మా నగునెత్తెనముక్కుఁ \* మఱి చెక్కిఁకులుఁ  
బూని చెలంగెడు నాతని, యానన మతివిరళపత్న్య \* మగుచు నరేంద్రా! . 202
- క. అతిదీర్ఘరోమరుద్ధ, శ్రుతివివరము లాకరాళి\*సురుచిరదృక్కుల్  
అతినాభి కూర్చుకాళియు, క్షీతివర! తద్వయసు చెప్పఁ \* జెప్పకయ నడిక. 203
- క. తలక్రిందు లైనకళిరే, ఖలు నాఁ దద్యాభియుగంబు \* గ్రాలు వళిసమా  
కలితశిథిలంబు లయి గడు, లలితాకృతి నొప్పు చుండు \* లాలితచిత్తా! . 204
- క. అతిచపలేంద్రియసైంధవ, తతి లోఁ గట్టంగ నుండు \* త్రాడు లనంగా  
నతిదీర్ఘకంఠనాడులఁ, దత మై తత్కంఠనీమ \* దనరు నరేంద్రా! . 205
- క. ఎడనెడ స్పృటికమణులను, గడు నొప్పుచు బ్రహ్మరాణి\*కరహారము నాఁ  
బడుమా క్తికాక్షవలయం, బడరఁగ జపించు చుండు \* నవరెడువ్రేళ్లక. .
- చ. పవనకృతోర్మికానిచయభంగములం దనరారునశ్రగం  
గవడువునా దదీయతను\*గాత్రము వేలవశల్యపంజరం  
బు వెలయు; జందె మంసమునఁ \* బొల్చెడు నచ్చటఁ దేలుతూఁడు నా  
రవినిభతేజ! తన్మహిమ \* రాదు నుతింపఁగ నెట్టివారికిక. . 207
- ఉ. వండినతీవెజొంపముల \* భాసిలు వృద్ధసురద్రుమంబు నా  
నుండు సమున్నమద్ధమని\*కోజ్జ్వలదేహము గల్గి పొల్చునా  
తండు నిరంతరశ్రమిత\*తారకచక్రఁడు దా నునీతివు  
త్త్రుం డపరుం డనంగ; నఘదూరుఁడు వెండియుఁ బొల్చు ధీరుఁ డై. 208
- ఉ. చంద్రగభస్తులక సుగుణ\*సంతతితంతుల సౌధఘనతా  
జిం దగ నిర్మితం బొ యనఁ \* జెన్నగు శుభ్రదుకూలవల్కులం  
బింద్రసమానతేజ! ధరియించి విభూతివిలిప్తదేహుఁ డై  
చంద్రధరుండు నాఁ బొలుచు \* శాంతికి నిల్లయి చారుమూర్తి యై. 209
- ఉ. ఆతనిదండ నింపెనఁగు \* నచ్చకమందులు వామరాపగా  
నీతపవిత్రశీతజల\*నిర్భరితంబు త్రిదండవర్తి యై  
శ్వేతసరోజరాశికడఁ \* జెన్నలరారుమరాళి మా యనఁ  
బూతచరిత్ర! దానికడఁ \* బొల్చును నాతని యోగవాగలుక. . 210
- వ. వెండియు నాతండు. 211
- సీ. వై నతేయునిమాడ్కి \*స్వప్రభావాత్తనద్దివ్యయాజమాన్యఁడై \*తిరుగుచుండు  
బడబాసలముఖంగిఁ \* బాయక యే ప్రొద్దు వారిభక్షుం డయి \* వఱలుచుండు

- శిశిర ద్దనూర్యునిఁచెలుపున నుత్తరాసంగంబు చాల్చి యుఁపొంగు చుండు  
నలబ్ధహస్తతిభాతి ఁ నాజన్మవర్ధితకఁచుఁ డయి మిక్కిలిఁ గ్రాలు చుండు  
తే. శూన్యనగరంబువిధమున ఁ సొంపునించు  
దీనుల కనాథులకు నార్తమానవులకు  
శరణుఁ డామానిచంద్రుండు ఁ సరవరేంద్ర !  
పరఁగు జాబాలి యనుపేర ఁ ధరను సతఁడు. 212
- క. కనుఁగొని యామునిచంద్రుని, మనమునఁ గడువిన్నయంబు ఁ మల్లడిగొనఁగా  
మనుజేశ! యిట్టులని నే, ననుకొంటిని సారెసారె ఁ కవనీనాథా!. 213
- చ. అరెరె తపఃప్రభావ మరె ఁ హ్రదినిమాడ్కి నితాంతతప్తక  
ర్బురరుచిరావదాత మయి ఁ పొల్చెడు నీతనిమేను శాంతిమైఁ  
బరఁగియుఁ దేటి చూడ నయఁనంబులకుఁ మిటుమిట్లుగొల్పెడిఁ  
బారెనెడుత్రొత్తవారు గనఁ ఁ బొందక యుందురె భీతి నంతయుఁ. 214
- ఉ. ఈమునిపల్లె ధన్య మని ఁ యేల వచింపఁగ భూతలంబె యీ  
భూమివిరించి నా నెగడుఁపూతచరిత్రునియిన్ని ధన్య మా  
నేమి తపం బొనర్చిరొకొ ఁ యీమునిసంఘము లెల్ల రేవగ  
ల్లిమునిపాదముల గొలువ ఁ నీతనిసత్కథ లాలకింపఁగఁ. 215
- ఉ. ఎంతటిధన్య భారతియు ఁ నీమహనీయునిమోముఁదామరక  
సంతత మాశ్రయించి ద్విజఁసంతతి గొల్పఁగ హంసిమాడ్కి న  
త్యంత మగాధనిమ్మకరుఁకాంబుసముజ్జ్వలమానసంబునం  
దెంతయు వేడ్క నుండెడు యఁభేష్టవిహారవినోదగోష్ఠులఁ. 216
- చ. అలవడె నాల్గువేదముల ఁ కంబుజగర్భముఖాంబుజంబులక  
జెలఁగెడువాని కిప్పటికిఁ ఁ జెన్నగురెండవచో టిదొండు భూ  
తలమును నేతదాశ్రితముఁ ఁ దాఁ గని యంబర మింకఁ దాల్చునే  
యలగరువంబు సప్తఋషిఁయాశ్రయజన్యము బావురేబల్లి. 217
- క. కలికాలజలదవానర, కలుషితసర్వాగమములు ఁ గని యితని సరి  
త్తులు శరదముకరణి విని, ర్కలతను గని చెలఁగు నహహ ఁ మరల జగమునఁ.
- క. కృతయుగనామంబయినను, మఱిఁ దలఁచునె ధర్మ మితఁడు ఁ మర్దించి కలిక  
సతతము తనుఁ జేపట్టుట, వితతస్నేహమున నెల్లఁవిధముల నియతిఁ. 218
- మ. ప్రళయాదిత్యమరీచిసన్నిధము శుభాశ్రాంతాంశుగారంబు ను  
జ్జ్వల మై యొప్పెడు నీమునీశ్వరు జటాభారంబునం దగ్నికీ

లల క్షీరాహుతిః జోలెజహ్నుసుతలీలః శూలిమస్తంబునః  
బాలుచుః వార్ధక మెంతదైర్యము భళా ధోనిర్భయస్వాంత మై. 220

చ. అనవరతాజ్యధూమపటలానితపర్ణకుటిరుః డై నయీ  
తనిమహిమః దపోవసము ధారసిలః భయ మందినట్లు తాః  
జనియెడు దూరదూరమున ధారసభాంధవఘృష్టిజాలముల్  
దనరును మేటి యై యితఁడు తాపసవర్ణుల కెల్ల నద్దిరా. 221

చ. అనిలుఁడు మందమందగతి ధాడెడు నీతనిమ్రాలః బుష్పవా  
సనలు వహించి కొంకుచును జాలితవల్కుదుకూలుఁ డై భళా  
యనిలవిలోలపుంజతశిఖావళు లై గొను హవ్య మగ్ను లీ  
తనిపయిఁ బ్రీతిచేత సతతంబు కృతాంజలు లై నపోలికఁ. 222

సీ. నేతువు సంసారసింధువుఁ దరియింపఁ బరశు వాళాలతల్ ధంగపఱుప  
వనవహ్ని యనురాగవల్లవంబులుగాల్పుఁ గులిశంబు లోభాద్రిఃకులముకూల్పుఁ  
దిగ్బ్రదీధితి మోహాతిమిరంబు విరియింప మంత్రంబుకొగ్గిధాగ్నిఃమహిమనణఁప  
నొరగల్గు శాస్త్రకర్షరము పరీక్షింప నగ్రయాయి సదధ్వ ధారసి చూప  
తే. మూల మీముని యుపశాంతిసాలమునకు  
నబ్ధి సంతోషసుధకుఁ బ్రజ్ఞానినాభి  
యాదరపు తొంటిజలముల ధహహ యితఁడు  
మానిమాత్రుండె యారమాజాని గాక. 223

సీ. అర్ధశబంధం ధలనారకదావీరమున, కిష్టు మంగళశృంఘంజమునకుఁ,  
గులగృహం బాచారకోటికి, నుత్పత్తి సాధుత్వమున, కాఁపు సత్వమునకుఁ  
బుట్టిల్లు సత్పుణ్యశృంఘంజమునకుఁ, జెలి నిక్కంబునకు నిక్క, నియమమునకు  
స్థల మార్జవమునకు, సత్ప్రతిపత్తుండు కలికాలమున, కరి కలుషమునకు,  
తే. నవర యీమునిపుంగవుఁ డనభిముఖుఁడు  
సుఖముల, కసప్తుతుఁడు ధైర్యశోకములకు,  
నవనుకూలుండు నభిమానమున, కభూమి  
మదవికారంబులకు మానిమాన్యుఁ డితఁడు. 224

తే. ఔర యీతనిమహిమనె యాశ్రమంబు  
నలరు నుపశాంతవైర మై యపగతోరు  
మత్సరం బయి యనిశంబు మహిమఁ గాంచు  
నరె మహాత్ములమహిమంబు నాన పొగడ. 225

తే. సహజవైరంబు మాని ప్రశాంతమాన  
సంబులై యుండు నీయాశ్రమంబులోన  
నెల్లదిర్యక్కులును సుఖః మింపెలర్చు  
బ్రహ్మలోకంబె యిది తపోవనము కాదు.

226

చ. అరెరె భుజంగమంబు లివి యాతపతాపహతంబు బుత్పత  
త్సరుచిరచంద్రకంబు లయి యోభిలుచుండుశిఖండిబర్హముల్  
సరభసప్తత్తి జొచ్చు నవశాద్వలము మృగనేత్రకాంతిఁ గ  
ర్బురమును జొచ్చుమాడ్కి వెఱపుం గొన కించుకయు మనంబునఁ.

227

చ. జననిని వీడి యీహరిణశాబము సింహికయొద్దఁ బాలుఁ ద్రా  
గును మృగరాజపోతములఁ గూడి చెలంగుచు నాట లాడుచుఁ  
మును చను చేవు సింహికకు మోదమునం గనినంత దీని నీ  
వన మిటు లొప్పునే విగతవైరము శాంతము నై వెలుంగుచుఁ.

228

మ. బిసకాండభ్రమఁ బిల్లయేనుఁగులు నిర్భీతి మృగాంకాంశుశు  
భ్రసటాభారముఁ బట్టి లాగినను హార్యతాధినాథుండు రో  
షసమాత్రాంతండు గాఁడు సౌఖ్యమున నీషన్నీలితాకుండు నై  
పాసఁగఁ మెచ్చుచుఁ జొక్కు నీతఁ డహహఃప్రద్యత్ప్రమాదాత్మఁ డై.

క. కపికులము లివిగొ యిచ్చట, నవగతచావల్యభరము యగుచు ఫలములఁ  
దవసులకుఁ దెచ్చి యొసఁగుచు, నుపచారము చేయు నహహఃయుల్లంబలరఁ.

క. మదమత్తసింధురంబులు, మదసలిలము లాను చెవుడు యధుఃకలంబుల్  
రొదనేయుచున్నఁ గటముల, సదయత శ్రుతితాడనములు యల్పక యుండుఁ.

ఉ. భూజములు సవల్కఫలమూలములై మునిహోమధూమవి  
భ్రాజితకృష్ణచర్మముల యాసురలీల ధరించి యెప్పు ను  
ద్యేజితమూర్తులై కడు నిఘీతజలాసలమారుతంబులై  
తేజరిలు దపోధనుల యీప్తినీఁ బ్రాణులఁ జెప్ప నేటికి.

229

సీ. అని నేను మనమున నచ్చెరు వందుచు ననుకొనుచుండ నామునిసుతుండు  
హరితుఁ డాభూరుహచ్ఛాయ నొకయెడ నుంచి నఁ జనకుసమంచితాంఘ్రి  
జలజంబులకు మ్రొక్కి సరగునఁగూర్చుండఁ గుశవీరి విసయంబుఁగొనలుసాఁగ  
మును లెల్ల ననుఁగాంచిముదితాంతరంగులై యడిగి రాతని నిట్టులమలచరిత!

తే. యెచట దొరకెను నీ కిది యెట్లు దొరకె  
దెలుపు మన నాతఁ డిట్లని తెలుపసాగ

స్నాన మాడంగఁ గమలిసిఁసరసి కేను  
బోయితిని నేఁడు త త్తీరభూమియందు.

283

ఉ. ఆతపత ప్తస్థి కతముఁసం దొకచోఁ బడియుండె నాతపా  
యాతపరిశ్రమంబునఁ గులాయపరిచ్యుతి దూరపాతసం  
జాతమహార్థి మూర్ఖ నవశంబయి యూపిరిపోక యున్నయీ  
నూతనకీరణాబము సఘనానదయఁ గొని తెచ్చితిఁ దమిఁ.

284

ఆ. ఎక్క నలవికామి ఁ నావనస్పతి నాకు, గూఁటి నిడఁగ లేక ఁ కూర్చితోడఁ  
దెచ్చినాడఁ దీనిఁ ఁ దీర తెక్కులు వచ్చి, యాకసమున కెగురుఁసంత కక్తి.

తే. వచ్చునంతకు నిత్రపోవనమునందె

యొక్కతరుకోటరంబున ఁ నుండి మనము

తెచ్చి యొసఁగెడుఫలములఁ ఁ దినుచు నిచట

నుండు ననదలఁ బ్రోచుట ఁ యుత్తమంబు.

285

క. ఆవల నిచ్చకువచ్చిన, యేవలనికి నైనఁ బోవు ఁ నిచ్చటనైనఁ

బోవిడఁ జాలక మనలను, సావాసముబలిమి నుండు ఁ సన్మనులారా!

287

చ. అని యివి యాదిగాఁ గలుగుఁనస్తదుపాశ్రితభాషణంబులే

యునుకొను చుండఁ దజ్జనకుఁ ఁ జాదట నించుక మోముఁ ద్రిప్పి నఁ

గని యుపజాతకౌతుకతఁ ఁ గాంచినవాఁడునుబోలె నెన్నఁడో

మును పటె మాటిమాటికిని ఁ మోమువికాసముఁ జెంద నిట్లునఁ.

288

క. తనయవినయఫలమును దాఁ, గను చున్నది యీశుకార్భకంబు ధరణిలో

మునుఁ జేసిన దెవ్వరికిని, గన కూరక పోదటంచుఁ ఁ గలకల వవ్వెఁ.

289

ఉ. ఆతఁడు మూఁడుకాలముల ఁ నారయఁ జాలుఁ దపఃప్రభావతఁ

భూతల మెల్ల దివ్యనిజఃప్రభమునఁ గరఁసేనిలక్ష్మియఁ

త్కృతలనాథ! గాంచుఁ గతఃప్రభముసంగతి నేత్రగోచరా

యాతసమస్తభూతములఁయాయువుమాన మెఱింగి చెప్పెడుఁ.

240

స్తో. కాన నత్రాపసఁగణ మెల్ల నాతనిపాదంబులకు మ్రొక్కి ఁ భయము భక్తి

విసయ మ్మలరఁ జేరి ఁ వేడ్క నుప్పొంగుచు ఫాలతలస్యస్తఃపాణులగుచుప్రమ

సనఘాత్త! యిదియెట్టియవినయంబాసరించెదొలియెవ్వరిదిమాకుఁదెలియఁజె

ఖగకులంబునఁ బుట్టఁ ఁ గారణం బేమొనో దీనినామం బేమి ఁ దివ్యచరిత!

తే. యానతి యొసంగి మామది ఁ సడరుచున్న

కౌతుకం బెల్లఁ బొపుము ఁ కరుణలోడ

జగతి నాశ్చర్యముల కెల్ల ధన్యభూమి

గావో నీవు సీమాతిఁగామిమహిమ.

241

క. అని యడుగున త్తపోధన, గణమున కిట్లనియె మానిఁగఁబుడి డతం డో  
మునివర్యులార! యద్భుత, మును గడుపెద్దదియు నిది యపూర్వముఁ దలఁపఁ.

క. కడుప్రాప్తు లేదు స్నానము, సదుపవిత్రో దేవతార్చనంబు సమయముం  
గడచను మీకును లెం డింక, నడవుఁడు దినకృత్యముల సఁనంతర మిటకుఁ.

సీ. కందమూలంబులఁ ధి గడుపారభుజయించి సాయ మందఱురండుఁసంధ్యవార్షి  
నెవ్వదిఁ గూర్చుండి యిమ్ముగా సర్వంబు వినిపింతు నిప్పుడు ధనుఁడు మీర  
లిది యెవ్వరో తొల్లియే మొనర్చెనో యిది యెట్లుభవింబుట్టెనెఱుకపఱతు  
సంతలో దీనిని ధనుఁగతాయాసంబుఁ గావింపుఁ దాహరఁకలన మీర

తే. లాత్తచరితంబు సర్వంబు ధి నాకళింపుఁ  
జేసికొనుఁగాక యిది నేను ధి జెప్పుచుండ  
స్వప్నవృత్తాంతమును గన్నఁపగిదిఁ దాను  
ననుచు లేచెను సత్తపోధనుఁడు వేగ.

244

తే. స్నాన మాడంగఁ బోయెను ధి సకలములు  
బలసి చనుదేర నాతండు ధి జలక మాడి  
దివసకృత్యంబులను దాను ధి దీర్చుచుండె  
నింతలో సూర్యుఁ డస్తాద్రి ధి కేగె న్నపతి !.

245

—అంత సంద్యసమయవర్జనము. అంత—

ఉ. స్నానము లాడి యర్హునివిధి ధి సలెడుమాను లొసంగుర క్తగం  
ధానుగతాంగరాగమును ధి నందె ననఁ రవి శోణకాంతులఁ  
గానఁగ నయ్యెఁ దాపసులు ధి గాఢతపం బొనరించువార లూ  
ర్ధ్వసను లై తదాతపము ధి నానిరొ నాఁ గడు మందరశ్శి యై.

246

ఉ. మా పుడయించు సప్తఋషిమండలిఁ దాఁకునొ యంచుఁ బాదముల్  
చాఁపక పశ్చిమాశ రవి ధి జాతఁ గపాతపదాసురాగుఁ డై  
తోఁపుకరంబులఁ జెలఁగెఁ ధి దోయధిశాయి స్రవన్సరందధా  
రాపరిశోభినాభికమంబప్రతిబింబ మనఁ బరాంబుధిఁ.

247

చ. పతగము లట్లు భాస్కరగఁధస్తులు వీడి సరోజినీపనిఁ  
క్షితితలముఁ దినాంతమునఁ ధి జేరె దదాశ్రమవృక్షకోటులఁ

క్షీతిధరశృంగకోటులను; ♦ జెల్లెను సంయుతలోహితాతప

క్షీతిరుహపంక్తి మానికులక్షీతిలోహితవల్కులం బనన్.

248

తే \*పశ్చిమాంబుధితలమునఁ ♦ బరఁగుచుండు

పచ్చివగడంపుఁదీఁగెఁ దాఁ ♦ బైకిఁ బ్రాకె

ననఁగ నెఱసంజ దోఁచెను ♦ నస్తమింప

వేవెలుంగు సరోజినీవిలుఁడు దాను.

249

వ. అంత నయ్యాశ్రమంబున.

250

నీ మునికన్య లిటునటు ♦ వనదేవతాళికి బలిస్సిగ్ధముల వేయఁ ♦ బరుగు లిడఁగ

మునికుమారకు లగ్నిఘనవేదికలపై నఁ బచ్చనికుశములఁ ♦ బటవఁ జనఁగ

సంధ్యాభివాదనఁసన్నతి గావింపఁ దాపసబృందంబు ♦ దరలుచుండఁ

గ్రేపు లంభోయని క్రేళ్లుదాటఁగ హోమధేనులఁ బితుకంగఁ ♦ బూనుచుండ

తే. నెందో విహరించి సంజను ♦ నేగుడెంచు

నత్తపోవనకపిలగోవనఁగ రక్త

తారకోజ్జ్వల యగుసంధ్య ♦ తాపసులకు

దృష్టిగోచర మయ్యెను ♦ దేజరిలుచు.

251

చ. కమలిని ప్రోషితుండయినఁ ♦ గాంతుఁడు తద్విరహార్త యై సరో

జముకుళకుండికన్ మధుపఁసంచయచారుజపాక్షమాలికన్

విమలమరాళచేలమును ♦ నిర్మల మాబిసయజ్ఞసూత్రమున్

దమి ధరియించి తోఁచె దినఁనాథుఁడు రా వ్రత మూనెనో యనన్.

252

తే పద్మినీనాథుఁ జవరాధ్విఁ ♦ బడినవేగ, మున సముత్థితజలబిందుఁపూర మనఁగ

నంబరంబున నందండు ♦ నతిశయిల్లెఁ, దారణాకోరకాపలి ♦ ధరణినాథ!.

క. తారకీతాంబర మొప్పెను, జారణసుదలీచినీహితఁసాయంసంధ్యా

చారుసమారాధనసుమ, వారశబల మనఁగ నంతఁ ♦ బార్థివముఖ్యా!.

253

తే. ఊర్ధ్వగతముఖాఖలతాపసోర్ధ్వక్షీర్ణ, సత్ప్రణామాంజలిజలఁతాశ్యమాన

మనఁగ నించుక సేపున ♦ కఖలసాంధ్య, రాగ మంతయు జాతెను ♦ రాజవర్య!.

—ఉత్తర నిశాముఖపక్షము. ఉత్తర—

క. అంతట సాంధ్యవినాశదు, రంతవ్యథఁ గృష్ణచర్మ ♦ మందెనొ రజనీ

కాంత యన నంధకారం, బంతంతకు నిండె జగముఁనంతట నృపతి!.

256

\*సాతాంతరము. తే. తనరఁ బశ్చిమసాగరఁతటమునండి, దివికిఁ బ్రాణపగడంపుఁదీఁగ యన గ

వేవెలుంగు సరోజినీవిలుఁడు తాను, నస్తమింపంగ నెఱసంజఁయపరదిశను,



క. మునిజనహృదయంబులు ద, క్క నిఖిలజగ మంధకారః గాఢము గావిం  
చెను దిమిరము సూచ్యగ్రం, బును మోపఁగ సందు లేక ధూవరముఖ్యా!.

వ. అంత.

258

మ. రవి యస్తంగతుఁ డౌటఁ జేరెఁ గని వై ధారాగ్యంబు చంద్రుండు ధౌ  
తవళతొంబరవల్కులుం డయి తనుఁధావ్వింతోరుతాపింఛవీ  
ధివసత్పప్రఘుషీశ్వరంబు వినుతాఁదీవ్యద్వస్తిస్థాంగనం  
బు విశుద్ధామరలోకతాపసవనంబుంబోని యాకాశముగ. 259

తే. <sup>1</sup>ధరణిపైఁ బడె వెన్నెల ధారకాధి, వసమలంకృతమై సతీప్రాణనాథు  
శిరమునుంబోని యాకాశఃసీమనుండి, హంసధవళాభ్రవాహినిఁయనఁగనవుడు.

ఆ. <sup>2</sup>వికచపుండరీకవిళద మావిధుకమ, లాకరమునఁ జంద్రికాంబువులను  
ద్రాగ వచ్చి తత్సుఁధాసుకర్దమలగ్న, మనఁగఁ దవరె నిశ్చలంగాంబుగము.

క. తిమిరాంభోధరసమయము, సమయఁగ సంద్రంబునుండి ధనుడెంచినహం  
సములో యనఁ జూపఁజెయ, గుముదసరశ్చంద్రపాదఃకూటము లధిపా!.

క. గతసకలోదయరాగత, సితకరబింబంబు గగనఃసింధుసమవగా  
హత గతసిందూరై రా, వతకుంధసల మనంగఁ బరఁగె నృపేందా!.

సీ. తుహినాంశుఁ డల్లన ధూరోదితుండయి చంద్రాతపంబున బగము లెల్ల  
ధవళీకృతంబులై తనర సుధాధూళిపటలిపూసినయట్లు భాసిలంగఁ  
బ్రాలేయజలబిందుభారంబు వహియించి యల్లనల్లన భువిఁనడుగు లిడుచుఁ  
గుముదవసంబులఁ గూడి చెలంగుచు దత్సైరభానందతంద్రుఁ డగుచు

తే. నాశ్రమావాసు లెల్లరు నభినుతింప  
నెమరు వెట్టుచు మృగములు నిద్రవోవ  
సాంధ్యబాలానిలుండు తా సరసగతిని  
వీచుచుండంగ నరజాము వేయుచుండ.

264

1 పాఠాంతరము. చ. హిమకరభూషణాంచితము ధుక్షకపాలవిభూషితంబు నై  
హిమకరమాలినుస్తమున కీడగునశ్రుతలంబునుండి వే  
విమలసురాపగాగతిని బృథ్విపయిం బడె వెన్నెలలో సము  
ద్రములను నిండఁ జేయుచు మఱివళత్తము లై మహిపతి!.

2 పాఠాంతరము. చ. వికశితపుండరీకవితఃశ్రుతచంద్రసహావకంబునకా  
బ్రకటితచంద్రికాసలిలఃపానము చేయఁగ వచ్చి డిగ్గి యు  
త్సుకత సుధోదపంకమనఁ దోగి కురంగము లేచి పోవఁజా  
లక యట విశ్వలాంగత నిలంబడెనో యనఁ జూర్చె నత్తటికా.

శా. అహారం బాసరించి యున్ననను నాహారీతుఁ డాతాపస  
 పూహం బంతయుఁ గొల్వఁ దెచ్చి విశదఃజ్యోతై స్సక దేశంబునగ  
 స్నేహం బొప్ప ధవిత్రపాణి యగుచుగఁ \* సేవింప మందానిల  
 పూహంబుల్ పొలయింపఁ జేయు చొకశిష్యుం డల్లనగ వీచుచుగఁ. 265

ఉ. ఒక్కెడ వేత్రపీఠి సుఖ \* మున్న పితం గని మ్రొక్కి నాయనా!  
 మక్కువ మీఱ నీయఖిలఃపహానినికాయము వేది యున్న దీ  
 యక్కజ మాంకింపఁ గడు \* నాతురతగ గుమిగూడి వచ్చి యీ  
 పక్కియు సేదదేరఁ దొలిఁబామున నియ్యది యేమొనర్చెనో. 266

ఉ. ఏమొనరించు నింక నిది \* యెవ్వరొ తెల్పవె యన్న నాముని  
 స్వామియు మ్రొల నున్నననుఁ \* బారఁగఁ జూచి వినంగ వేడ్కతో  
 నామునులెల్లఁ దత్పరత \* నంది సమాహితచిత్తు లై కడుగఁ  
 మోమును గాంచుటగ విన సమున్ముఖు లంచు నెఱింగి యిట్లనుగఁ. 267

క. మునులార! వేడు కయ్యెనె, విన దీనివిదిత్రకథలు \* వినపింతు వినుం  
 డని చెప్పఁ దొడఁగె నాతఁడు, విన రిట్టివి ము న్నటంచు \* వీరవ రేణ్యా!  
 మాలిని. విమలభుజగ భూషా \* విశ్వమోహైకవేషా  
 శమితసకలదోషా \* సాధుబాధావిశోషా  
 భ్రమితదనుజలోకా \* పాలితాశేషలోకా  
 దమితవిధివిపాకా \* ధారితాబ్జారిపాకా. 269

గద్యము. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిమంత్రోపాసనాలబ్ధసరసకవితావైభవ  
 చింతలవల్లివంశపయఃపారావారరాకాక్షరవబంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబక  
 ప్రియతనూభవ సకలసుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బయిన శృం  
 గారకాదంబరియను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్చణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్చణమస్తు.  
 శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ  
శ్రీరామ స్పహాయోఽస్తు.  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.  
శ్రీశృంగారకాదంబరి  
పూర్వ భాగము.

తృతీయాశ్వాసము.



వల్లభనుతమహిమా !

దేవేంద్రప్రముఖనిఖిలః పదివిజనివహసం

భావితగరిమా ! భన్తిత

భావజనంకల్ప ! భక్తభాసురకల్ప !

1

వ. దేవా! దయాయత్తమతి నవధరింపుము. అవ్యలికభావృత్తాంతము చెప్పెద.

దేవా! వైశంపాయనుండు రాజున కిట్లనియె.

2

❀❀❀ ప్రధానకథారంభము, ఉజ్జయినీపర్వము. ❀❀❀

క. కల దొకనగర మవంతిని, సలరును నుజ్జయని యనఁగఁ పరవిబుధభూ  
తలము త్రిభువనలలామము, సలలితవిభవాభిరామఁనన్నుత మగుచుఁ.

3

క. భువనత్రయసర్గస్థి, త్వవసాదనకారణుండు మహాకాలుండు తా  
నివసంపఁ దగ నొనర్చిన, భువియన నాపుర మెసఁగు నఁపూర్వశ్రీలఁ.

4

క. ఇది యొండుభూతలం బని, కదిసినసంద్రంబు నాఁగఁ గడు నిమ్నం బై  
పొదలు రసాతల మంటుచుఁ, దుది నెఱుఁగనిపరిఘచు ట్టఁదూషితచిత్తా!.

5

ఉ. ఆకసమంటు చుండు శిఖరావళి నొప్పి సుధావశక్ష మ  
స్తోకమహోన్నతంబు నయి ప శోభిలు నాపురిసాలపంక్తి యా  
నాకధునీధరుండు కడు ప నర్చిలి నుండెడురాజతాద్రినా  
వీఁకఁ జెలంగు చుండు నృపఃపీరి! యరాటల కప్రభృష్య మై.

6

శౌ. ఆయామంబులు జాతరూపసికతాప్రాస్తీర్ణముల్ విద్రుమ  
ప్రాయంబుల్ వరశంఖమాక్రికమణివ్రాతాంచితంబుల్ సుశో

భాయుక్తంబులు నై చెలంగువిపణుల్ \* భాసిల్లు నవ్వీటిలో  
నా<sup>1</sup> యామ్యర్ని నివీతపుష్కరమహా<sup>1</sup>యాదోధు లొక్కో యనన్.

7

చ. అనవరతోత్సవాంగనలయాటలఁ బాటలఁ జూచుకొతుకం  
బున గగనంబునుండి నృప! \* భూమికి దించినసిద్ధసాధ్యయ  
క్షునభినద్యగ్విమానముల\*చందమునన్ జెలువొందుఁ దత్పురీ  
కనకవిచిత్రశాలలు విశాసినుణిప్రకరాందితంబు లై.

8

క. గచ్చుటగుంగుల బావులు, నిచ్చులు ఘటయంత్రసిక్త<sup>1</sup>నిస్తులవనముల్  
పచ్చనిపైరులు గోదఁగు, లచ్చుగ నా ప్రోలిచెంత \* నలరు మహీశా!

9

క. మదముఖరమధువమేచక, సదమలసుమగంధమంద\*సంచారమరు  
త్సదనంబులు పురలక్ష్య, వదనంబులు తత్పురోపవనములు నృపతీ!

10

చ. ప్రతిభవనంబునం జెలఁగు\*భాగ్యపుఘంటల రక్తచామర  
ప్రతతుల మీసలాంఛనవిరాజితవిద్రుమకేతనంబులన్  
దతచలరోహితాంశుకపతాకల నావుటభేదనంబు సం  
తతమును మన్తభోత్సవము \* దద్ద యొనర్చువిధంబుఁ దెల్పుడున్.

11

వ. మఱియు నవ్వరంబు.

12

క. అనయము వేదాధ్యయన, ధ్వనిధౌతసమస్తకలుష\*వారముఁ గదలీ  
వనకలితామృతడిండి, రనిధధవళవలభిసాండు\*రము నగు నెచటన్.

13

వ. అందు.

14

తే. స్తిమితమర్దిశసంరావధీరసిత  
సలిలశీకరదుర్దిన\*సవిత్పకిరణ  
రచితసురచాపకలితధా\*రాగృహంబు  
లందుఁ బురి విచ్చి యాడుచు \* నటచు శిఖులు.

15

క. వికచాంబుజధవళోదర, వికసితనీలోత్పలములు \* వీతనిమిషనే  
త్రకలితములు నాకొలఁకులు, ప్రకటముభుజ్జౌతు లట్లు \* పదినూ ర్లలరున్.

తే. శ్రీమహాకాలమస్తక\*నీమఁ జెలఁగు, సురతరంగిణిపై నీర్వ్యః \* బెరిగి బద్ధ  
భంగభ్రాభంగరేఖన\*భంబునంటి, టౌళనమొనర్చు నాశీప్ర \* గ్రాలుఁ జెంత.

సీ. గంగావ్రవాహంబు\*కరణిఁ గార్తస్యరవస్తరాసులు గల\*భాగ్యయుతులు  
స్మృతిశాస్త్రములభంగి \* వితతకూపప్రపావనసురసదనప్ర\*వర్తకులును

మందరగిరిమాడ్కి ♦ మధితాళిలాంభోధిరత్నసారులు; మిత్రరాజులును  
దివసంబువిధమున; ♦ భవజటాశశిమాడ్కి గోటిసారులు నుతకువలయులును  
తే. బౌద్ధుల బట్టెపు నర్వాస్తివాదభటులు, శీతనగకాననముగతి ♦ శీతలాత్తు  
తార జనునట్లు దీనజనావనైక, లలితమానసు లచటి విలాసిజనులు. 18

క. రామారాధననిపుణులు, రామానుజభంగి; సకలరాగాభిజ్ఞుల్  
భూమిశాధితవిధపులు, రామాయణభారతానురక్తమనస్కుల్. 19

క. సకలవిజ్ఞులు దత్తులు, వికసితముఖు లెపుడు రుచిరవేషులు ద్యూతా  
దికళాకలాపపారగు, లకలంకయశోవిశాలు ♦ రకుటిలచిత్తుల్. 20

క. జ్ఞాతాళవిజ్ఞానులు, ధూతాంహారాను లగ్నిదుఃఖాద్రిహరుల్  
జ్ఞాతాళ్యానాళ్యయిక, చాతుర్యరసజ్ఞు లఖలశాస్త్రార్థవిదుల్. 21

సీ. కామార్థపరులయ్యుఁగలితధర్ములు మహాబలులయ్యుఁబరలోకబహుళభయులు  
నతిథిజనాభ్యాగమాగ్ధులయ్యును బరప్రార్థనానవగతిప్రభవులును  
బ్రయవాదులయ్యును ♦ నయసత్యవాదులు వీరులయ్యును మహావినయపరులు  
బద్ధగారుదులయ్యు ♦ బహుభుజగత్రాసు లభియాపు లై స్వదారాభిరతులు  
తే. తలఁప శత్రుఘ్నుపోలిక ♦ లలితభరత

పరిచయులు సాంఖ్యసమయంబువలె బ్రధాన  
పురుషసముపేతు లత్యంతపుణ్యమతులు  
తత్పరవిలాసజను తార ♦ ధరణినాథ !.

22

శా. సాదంబుల శైలసంయుతము నాఁగి ♦ గ్రాలుక మహాసద్భక్త  
భాసిల్లుక బహుశాఖకాయత మనంగా భిత్తి చిత్రంబులక  
వాసిం గాంచు సవిశ్వరూప మన భూపాలాగ్రణి! సజ్జనా  
వాసం బొట సకలృశాఖ యనఁగా ♦ వర్ధిల్లు నవ్వీ డిలక. 23

సీ. సురపతిదేవాంబుకరణి శోభిల్లెడు మఖతతానలధూమమహిత మగుచుఁ  
బతుపతిలాన్యంబుపగిది భాసిల్లెడు నతిసుధాదవశాట్టహాస మగుచు  
భోగీంద్రతనువు నాఁగి బొల్చు నదానన్నవసుధాధరప్రాధివాసిఁ గనుచు  
నతిథివిధంబున ♦ నతిశయిల్లును దేవకులసహస్రవళికలిత మగుచుఁ

తే. బరఁగు సంద్యవిధంబునఁ ♦ బద్మరాగ  
రాగసంకలితంబయి ♦ సాగరంబు  
గతి మహాఘోషపూర్ణదిగంత మగుచు  
మఱియు నింపొందు నాప్రోలు ♦ మనుజనాథ !.

24

- తే. అధిప! ధనువుగతిని సింహాసనార్హ  
మూర్తి; కడుపువోలె సంతోషాదితభుజ  
గచయము; ప్రభాతసమయంబుగతిఁ బ్రబుధ్ధ  
సర్వలోకంబు వినుతింపఁ శక్య మానె. 25
- తే. రక్తవర్ణము గలదయ్యుఁ రాజచంద్ర!  
తత్పురం బొప్పు నవసుధాధిపతీ మగుచు  
లంబమానోరుముక్తాకలాపసుయ్యు  
నలరును విహారభూషణం బగుచు నెపుడు. 26
- సీ. ప్రాభాతచంద్రికాపతనంబు లన నొప్పు స్ఫటికభిత్తిప్రభాపటలములను  
బరిగతతారకాపంక్తులు నాఁ దోచు మాక్తికప్రాలంబమంజులను  
గగనసింధుతరంగకలితంబు లన మించు సీతవతాకాంతుకశ్రేణికలను  
ప్రార్థకమలిసీపరిమిశ్రణము లన విలసిల్లు మరకతవేదికలను
- తే. జెలఁగు సింహారమణిబద్ధశ్రీమలందు  
సాంధ్యరాగానుణము లైనఁ చందమునను  
గ్రాలుఁ బల్లవితము లనఁ గమలబంధు  
శిలల, సూర్యమయాఖముల్ ఁక్షితివచంద్ర!. 27
- చ. తరుణులభూషణప్రభలఁ దత్పురిఁ జీకటి లేమి జక్కువల్  
విరహ మనంగ నెట్టిదియొ వీరవరేణ్య! యెటుంగ వెన్నఁడుగ  
వరసురత ప్రదీపములు వ్యర్థము లాతపపింబరంబులై  
నరహి విభావయల్ చను ననంగజవహ్నులు గ్రమ్మినట్లుగఁ. 28
- కా. సాధోత్పంగములక జెలంగువనితాసంగీత మాలించి త  
వ్వాధుర్యంబున కగ్గమై చన కటకఁ మావుల్ తలల్ వంప భూ  
నాధోత్తంస! పతాక వ్రాల మును నానాకావగామాళి భూ  
తాధీశుక గొలువంగ వచ్చు ననఁగా నర్కుండు చూవట్టెడిగ. 29
- చ. అనవరతంబు నందు విషమాక్షుగుఱింది రతిప్రలాపమో  
యన గృహరాజహంసనిచయాభ్యుతి మస్తభతాపహేతువై  
వినఁబడు చుండు నెల్లెడల వీనుల కింపును సొంపుఁ బెంపుచుక  
మనుజవరేణ్య! యాసౌబగు మాదృకు లెన్నఁగఁ బాల రెన్నఁడుక. 30
- ఉ. మాలవభామినీవదనమంజులకాంతికి నోడి సిగ్గునక  
దూలుకకాంతునంకమును దుచ్చెడినో యన నొప్పునుక మరు

బ్లోలవతాకలఁ గగనఁ రోధివిసారితకేతుబాహులఁ  
రే లనిశంబు సాధము లఁరే విలసిల్లెడు నవ్వరంబునఁ.

81

శా. సాధాగ్రహిణిభాగళాయిపురయోమావత్తముల్ కాంచి తా  
రాధీశుండు విమోహపాశవశుడై యాఁ జాల కచ్చోటఁ గా  
మాధిం గుండుచుఁ బొద్దు చుండుఁ బ్రతిమాఁవ్యాజంబునఁ గంధసా  
రోదాసేచనశీలలోగుమణిబుద్ధోర్వీప్రదేశంబులఁ.

82

సీ. ధవజములకస్థితి యన్వయవియోగంబు చక్రవాకములకు యజనవరేణ్య!  
కుముదంబులకె మిత్రకోపంబు మణిదీపముల కనివృత్తిత యుత్తములకు  
నాంతరతరలత యస్థిరత్వము గీతసంగీతమర్ధశతకబ్ధములకె  
వర్ణకోధనము సువర్ణంబులకుఁ గోకగోవన మసిలతాకోటులకును  
తే. గలదు మఱి దేనికిని లేదు యలకు లేల, దేవదానవపండితదివ్యచరణఁ  
డంధకారాతి కొలువుండు నవ్వరమున, వీడి కైలాసగిరిమీఁదివేడ్క లెల్ల.

—ॐ తారాపీడవర్ణనము. ॐ—

తే. ఇట్టిపుటభేదనం బేలునినవరుండు, నలభగీరథదళరథనహుషభరత  
దుండుమారపురూపస్త్రియ్యుడతలు, భుజబలోపార్జితాఖిలభూతలుండు.

క. తనరును దారాపీఠం, డనువేరిట బుద్ధిమంతుఁ డమితోత్సాహం  
డును మూఁడవవాఁ డనఁ గాంతిని దేజున శశిఁ దిగ్మదీధితి కవనిఁ.

85

తే. పెక్కుయజ్ఞంబు లొనరించి యేరు గాంచి  
పరగు శక్తిత్రయండు యి పరగుచుండు  
ధర్మశాస్త్రార్థవారాశి యదరిచి తరిచి  
నీతిసారామృతముఁ గ్రోలు నిత్య ముతండు.

86

తే. పంకజవంబు లని వీడి యపంకజముల  
వనజనేత్రుండు చూడ వివాహితుండు  
ననుచు గణింపఁ తారాజు నమితలేజుఁ  
గోరి పరియించె నిందిరాకోమలాంగి.

87

తే. అఖిలమునిజనసేవితం యలగుచు నెగడు  
సురసరిత్తున కామధునూదనాంఘ్రి  
సరసిజమువోలె నారాజచంద్రముండు  
ప్రభవ మలసత్యమునకు నోపార్థివేంద్ర!

88

చ. స్థిరమయి యెల్లలోకములు ♦ దేజరిలక దిరుగాడు చెప్పుడుక  
బరఁగియుఁ జల్లనై రివుల ♦ బాధలఁ బెట్టుచు నిర్మలంబునై  
యరివనితాముఖాబ్జముల ♦ నట్టై కమల్పుచు వెల్లనయ్యు నీ  
ధర సకలంబు రక్తములు ♦ తార్కొనఁజేసెడుఁ దద్యశం బరే. 39

సీ. ముకరధ్వజనిమాడ్కి ♦ మహి నవిగ్రహుఁడలశివుచందమునమహా ♦ సేనయుతుఁడు,  
సర్పరాడ్విధమున ♦ త్కాధరదతుండు, గ్రహకోటిగతి బుధ ♦ గ్రహయుతుండు  
దశరథేశునిభాతిఁ ♦ దతసుమిత్రా పుండు వరరేవగతి మహా ♦ వంశభవుఁడు  
బలిసద్గతి నిజఃపక్షక్షితిత్ర స్తధరణీధరవ్రాతఃపరివృతుండు

తే. ధర్మ దేవతయవరావతార మనఁగఁ  
బరమపురుషునిప్రతినిధిఃపగిది నొప్పుఁ  
బ్రకమితాశేషజగదుపప్లవుఁ డతండు  
మనుజమాత్రుండె యారాజఃమాళి తలఁప. 40

చ. అరియఁ దమగిప్రసారమున ♦ నా మలినంబును బంకిలంబు దు  
ర్భరమును నౌ కలిక దనుజఃరావణుచే రజతాద్రిమాడ్కి జ  
ర్జరితముగాఁగ ధర్మము ధరాస్థలి సర్వము వేరుతోడ సు  
స్థిరముగ నిల్పె దాని శశిఃశేఖరుఁ డారజతాద్రిపోలిక. 41

చ. <sup>1</sup>స్వరవనితావిలాపమున ♦ శంకరుఁ డెంతయు నార్ద్రదిత్తుండై  
కరుణ సృజించినట్టివపఃకింతునిఁ గాఁగఁ దలంచు లోకముల్  
సురుచిరమూర్తి నానృపతి ♦ శుభ్రయశోవిధవాభిరామునిక  
వరగుణ మోహనాంగు సనిఃవారితదృష్టులఁ జూచు చెప్పుడుక. 42

ను. కేదయాస్తాచలమధ్యస్థీయఁ గలసఃస్వోర్వీవతుల్ తద్ధరా  
త్రిదశేశుక భయకంపితాంగు లగుచుక ♦ దివ్యాంఘ్రివద్దంబులక  
గదియం జేసి నిజోత్తమాంగకములక ♦ గావింతు సాష్టాంగముల్  
చెదరక దన్నఖరాంశుకోటి మకుటఃశ్రేణిక విరాజిల్లఁగక. 43

తే. లోకముల నెల్ల హర్షాబ్ధిలోన ముంచు  
గుణగణం బంచగమి క్రౌంచఃగోత్రమందు  
నుండి వచ్చి నట్లాతనియిండి వచ్చి  
లోకముల నెల్లఁ బర్యే నఃలోలహృదయ !. 44

1 పాతాంతరము. క. రతిదినాలాపంబుల, రతికంఠం దురుదయాద్భుతివత్తుం డయి తా  
క్షితి సృష్టించిన నూతన, రతిపతిగాఁ దలఁచు రతని ♦ రాజకమూర్తిక.



ఆ. అతనిగొడుగునీడ ♦ నరనిముసంబును, రాజ్యలక్ష్మి విడిచి ♦ రా దదెవుడు  
ధరణినాథ! దుష్టధారణీనాథుల, దుష్ప్రతాపతాపదోషమునను. 45

చ. జన మఖిలంబు తన్నుపతిచారుచరిత్రము మంత్రముంబలె  
మనన మొనర్చు నెప్పుడును ♦ మంగళముం బలె నెంచు దిష్టివృ  
ద్ధినివలె నాలకించు నుపదేశమునుంబలె గైగొనుం దమి  
మనమునఁ బాయ కుండు నిగమంబునుబోలె నృపేంద్రవందితా!. 46

క. అతనికీర్తి సురాసుర, భూతలముల నెల్ల ధవళములఁ జేసె సుధా  
ద్యోతితము లనఁగ మందర, ఘాతసుధాంభోధిశేనకాండమువోలె. 47

సీ. మలినాంబరత్వంబు ♦ జలదవాసరముల కవనతి ధనువుల ♦ కాభిముఖ్య  
మద్దంబులకుఁ దైత్త్య ♦ మసిధారలకు యాత్ర దైవతంబుల కగ్నిధారణంబు  
వ్రతులకు బంధనాపస్థితి పూలకు వైపశ్య ములగిరివ్రాతమునకు  
నిగ్రహం బింద్రియనివయంబునకు యోగసాధనంబు మునీంద్రజాలమునకుఁ

తే. బ్రత్యయంబులకే పరత్వంబు కేశ, నఖరముల కాయతివినాశనంబు కేశు  
వులకు నున్నతి సామజ్యములకు వాగిప్ర, వేశమయ్యెను నారాజ్యపృథివియందు.

తే. శశికి శ్యేష్ఠాతిగమనంబు ♦ శంకరునకు  
దుర్గసంక్రయ మసిపరివర్గమునకుఁ  
గుళలయోగంబు లేమియుఁ ♦ గువలయేళ!  
యాతఁ డిలఁ బరి బాలించునపుడు గలిగె.

49

— శుకనాసవర్ణనము. శ్లో —

ఉ. నీతికళాప్రవీణుఁడు విశీతుఁడు విద్యల నెల్ల సద్గుణుం  
డాతతకార్యసంకటములందును ధైర్యముఁ బాయనట్టిఁడు  
నేతువు సత్యసంధతకు ♦ శేషధి ధీరతకుఁ భువి సమా  
మ్నాతుఁడు సద్విజుండు శుకనాసుఁ డనన్ దదమాత్మ్యు డొప్పెడు. 50

సీ. శేషాహిషగిది నశేషమహీభారభరణక్షమండకూపారునట్లు  
సత్యవంతుఁడు జరాసంఘునివిధమున ఘటితవిగ్రహసంధికార్యమునుఁడు  
శంకరుపగిది బ్రహ్మాధితదుర్గుండు ధర్మజనదువున ♦ ధర్మభవుఁడు  
ద్విజరాజనట్లు సద్విజరాజ నభినావుగతిని సన్తార్థకగమనరతుఁడు

తే. వేదవేదాంగవిడుఁడు వివేకధనుఁడు  
నిఖలరాజ్యనిశ్రేయసానిపుణుఁ డలఘు

చరితుఁ డురువిక్రముఁడు వంశపరిగతుండు  
మంత్రిమాత్రుండ నిర్జరమంత్రి యతఁడు.

51

చ. నరకునిశత్రుసంపయము ధ నాటి కిణాకిత మైనయారమా  
వరునియురఃస్థలంబున నివాస మొనర్చెడునిందిరాసతిగ  
భర మన కట్టై లేగలుగు ధ ప్రజ్ఞ గలఁ డతఁ డెన్నఁ బ్రజ్ఞ వి  
స్తరమును జెందె వానిఁ గని ధ త్కృజము వల్లనివోలె నెంతయుగ.

52

ఉ. చారసహస్రచారితము ధ సాగరవేష్టిత మైనయీభువిగ  
నేరరు రాజు లనవహము ధ నిశ్వసనం బొనరింప నైన నా  
ధీరుఁ డెఱుంగ కుండ ననఁ ధ డేటపడుగ దదమాత్యచాతురిగ  
వేర వదింపనేల యిఁక ధ విశ్వము సర్వము తదవ్యసం బగుగ.

53

సీ. గురుఁడువోలె సువర్ణపరుసకు ధామ్యుండు వలె యుధిష్ఠిరనకు ధ భార్గవుండు  
వలె వృషపరుస ధ కలవసిస్థనియట్లు దశరథస్థపతికి ధ దమనునట్లు  
నైషధునకు గాధిసందనువడువున జనకబాబానికి ధ శ్వసనపుత్రు  
నట్లు సుగ్రీవున ధ కా యుధవునిమాడ్కి భీష్మస్థపాత్మజఃప్రేయసునకుఁ

తే. దనకు నుత్తమమంత్రియై ధ తనర సతఁడు

శైశవమున నె యామహిఃబాని సకల

దిశలను జయించి తనదివ్యఃలేజ మెల్ల

కడల మెఱయించి సుఖమునఁ ధ గ్రాలుచుండు.

54

—ఉత్తి రాజవిలాసప్రకారము. ఉత్తి—

మ. సకలదీప్తివవరీతభూవలయముగ ధ సంధానధారేయత  
చ్చుకనానాహ్వయమంత్రిసత్తమునివై ధ శోభిల్లఁగా నుంచి తాఁ  
బ్రకృతివ్రాతము సుస్థితం బగుచు నొప్పుం జేసి నిర్భీకుఁడై  
యకలంకస్థితి నుండు యౌవనసుఖివ్యాపారనిర్మగుఁడై.

55

సీ. పులకింపఁగఁ గఠోరఃపలితకపోలముల్ పుణికి నవ్వఁగఁ జేసి ధ పౌలఃతుకలను  
దత్సితామృతధారఁ ధ దాన మాడుచు గంధనారోదమునబలె ధ సరసభంగిఁ  
దల్లొచ్చనమయూఖితాడ్యమానుం డొచుఁ జెవికమ్మకలువలఁచేతఁ బోలెఁ  
దత్కరనఖరాంశుఃతతులచే హతుఁడొచు ధవళాంశుకములచేతవలె దమిని

తే. భూషణచ్చవిఁ గుంకుమఃపొడినిఁ బోలె

నాకులీక్రియమాణాక్షుఁ ధ దగుచు బాహు

వల్లికలచేత విగియింపఁబడుచు బహుళ  
సురతములఁ జేలు నొకవేళ ♦ సరవరేణ్య !.

56

తే. పంచబాణుని నారాచఁపంక్తు లనఁగ, నలరుకుంకుమజలధార ♦ లలరుఁబోండ్లు  
చల్లఁ బింజరితాంగుండై ♦ సరసగోష్ఠిఁ, చేలు నొకవేళ నారాజు ♦ దివ్యచరిత్ర!  
తే. చెలులు చివ్వునగ్రోవులఁ ♦ జప్పిలంగ, లత్తుకజలంబులను జల్ల ♦ లలితగతిని  
బాటలీకృతసుదుకూలఁపల్లవుండు, నగుచు మేలంపుమెయివడి ♦ నడరుచుండు.

సీ. స్తనతటచందనఁధవళితవీచికచికురగళత్పుష్పఁచిత్రితంబు  
చలులతులాకోటిఁక బ్దాయమానాంఘ్రిలాఠోరసానిక్తఁలలితహంస  
మున్నతఘనజఘనోరువిఠ్ఠోభితజర్జరితోర్మికాఁసంచయంబు  
దళితనాళనిపాతఁనళినపుష్పపరాగపటలసంకలితవిఁభాసురంబు

తే. కరతలాస్ఫాపలస్ఫురత్కృపుఁఫేన, బిందుచంద్రకీతంబునై ♦ ప్రియమెలర్ప  
భవనవాసీజలం బొకఁపరి నతండు, జలవిహారంబు గావించుఁ ♦ జెలులఁగూడి.

ఉ. వచ్చెదనంచు రాత్రిఁ దము ♦ పంచనఁజేసినఁ బ్రేయసీజనుల్  
వచ్చి యహంబు చిత్తమునఁ ♦ బాయనికీన్కను బద్ధభ్రాకుటిఁ  
దెచ్చి ప్రసూనదామముల ♦ దివ్యపదంబులఁ గట్టి కొట్టఁగా  
మచ్చిక నవ్వుకొంచు నతిఁమాత్రముదంబున వారిఁ దేల్చెడున్.

60

ఆ. వకుళతరువునట్లు ♦ భామినీగండావ, శీఘ్ర వాని ముదితఁచిత్తుఁ డగుచు  
నతనువికసనంబు ♦ నంది చెలంగును, నొక్కవేళ నాతఁ ♦ దుర్వరేళ!  
తే. తరుణిపదతాడనంబునఁ ♦ దగిలినట్టి

యావకరసంబుచే రాగ ♦ మంది చొక్కు  
సరయఁగ నకోకవృక్షంబునఁటు లతండు  
ధారణీనాథ! యొక్కొక ♦ తరుణమునను.

62

తే. పుష్పహారంబులను మెడఁ ♦ బొలుపుమీఱఁ  
దాల్చి చందనధవళుండై ♦ తాళకేతు  
పగిదిఁ బ్రమదలతోఁ గూడి ♦ పానగోష్ఠి  
సలుపు నొక్కొకవేళ నాఁత్కావిభండు.

68

తే. మత్తమాతంగమునుబోలె ♦ మదకపోల  
పరిచలత్కర్ణపల్లవఁభాసమానుఁ  
డగుచు వ్యాకోచకుసుమవఁనాంతరముల  
నతివలను గూడి విహరించు ♦ నతఁ డొకప్పు.

64

ఆ. కుసుమకోరకములఁ ♦ గొమరారుపాదరిండ్ల  
మధుకరంబుమాడ్కి ♦ మలఁగుచుండు  
సింహమట్లు స్కంధఃసీమ కేసరమాలుఁ  
డగుచుఁ గృతకగిరుల ♦ నాడుచుండు.

65

తే. మదమరాళంబుగతిఁ గృణఃస్తానిపదాంగ  
దారవోజ్జ్వలమానసుం ♦ డగుచుఁ గమల  
వనములందును విహరించు ♦ వనజముఖుల  
తోడ నొక్కొక్కతఱి మదిఃతోఁగఁ బ్రీతి.

66

తే. నీలవసనావకుంతసశీల చెలఁగ, బహుళనిశితలందు సంకేతవసతులందు  
నంజవేళల నభినవసరసిజాత, ముఖుల నభిసారణము చేయు ♦ ముద మెలర్చ.

తే. కొండ తావులతో సాధఃకుక్షులందు, బహుళపారావతాధ్యక్షవలభులందు  
భర్తవాతాయనంబులఁ బాపిచూచుఁ గాంతలొనరించు సంగీతకంబునతఁడు.

సీ. ఇది యది యన నేల ♦ యింక నప్పుడు భువి నవిరుద్ధమతిహృద్యమభిమతంబు  
నగుదానినెల్ల ననాక్షి ప్రచిత్తుడై భోగించె భూతలభోగములను  
భూభరణోచితాపూర్వకార్యములేవి గలుగమి నతికాంక్షఁ ♦ గాకతండు  
పరిసమాప్తాఖిలధరణికార్యుండయి ప్రముదితప్రజా డగుఃపార్థివునకు

తే. భూషణం బలవిషయానుభోగలీల  
యొరునకు విడంబనం బయి ♦ పరఁగుచుండుఁ  
బ్రజలయనురాగమునకునై ♦ పర్వములను  
సింహవీరికఁ గొలుపుండు ♦ క్షితిపతిలక !.

69

క. సకలంబును దద్రాజ్యము, శుకనాసుండ యేలుచుండు ♦ సుఖముగ లీలఁ  
బ్రటితమేధాబలమున, సకలంకస్థితిఁ జెలంగ ♦ నాతఁడు వోలెఁ.

70

చ. అతనినిరాజవోలె సకలవానినాథులు మ్రొక్కుచుండు రా  
నతకుసుమావతంసకవిఃసమమరందవృషన్నిషి క్తమై  
యతిశయిలఁ సభాభవన ♦ మంగదకోటివిఘట్టితంబునై  
తతమకుటోజ్జ్వలన్మణివిఃతానగభస్తులు పర్వ దవృషిలఁ.

71

సీ. బధిరీకృతంబులై ♦ పరఁగ లోకములెల్లఁ జటులాశ్వఃఖరపుటశబ్దములను  
ధూసరితంబులై ♦ భాసిల్ల సింధువుల్ సంసర్పదతిరజఃస్పంచములు  
ఛోలాయితంబులై ♦ గ్రాలంగ శైలముల్ సంచరద్బలధరాఃచాలనమున  
స్ఫుటితంబు లై యొప్పఃశ్రోత్రాంతరాళముల్ పడగకోలాహలఃభావనములను

తే. గంధగజదానధారాంధఃకారితములు

ఘువ్యమానోరుజయజయఃఘోషితములు

ధవళచామరసాహస్రధవళితములు

నగును దశదిక్కు లొక్కింత యతఃకు కదల.

72

ఉ. ఈవిధి రాజ్యభారమును నెల్లను నాతనియందు నుంచి యా

భూవరుఁ డెప్పు యావనపు భోగములఁ గనుచుఁ గ్రమంబునఁ

భూవలయంబునం గలుగుభోగము లన్యము లెల్లఁ గాంచె నిం

పావహీలంగఁ దక్కఁ దనుఁజాననదర్శనసౌఖ్య మొక్కఁడుఁ.

73

చ. ఘనతరకౌర్య! పుష్పములఁ గ్రాలియు నిష్ఫల మైనతెల్లుపో

ల్కిని మహిషీగణం బలరె లీల చెలంగఁగ భుజ్యమాన మ

య్యును జనె యావనం బెటటు లో లిని నట్టటు వృద్ధిఁ జెందె నా

తని కనవత్సతావ్యథయుఁ దద్దయుఁ దీఱనిదుఃఖమై మదిఁ.

74

తే. వదలె విషయోపభోగేచ్ఛ మదిని నెపుడు

నవనిపనహస్రపరివృతుండయ్యఁ దన్నుఁ

దలఁచె నసహాయునిగఁ గనుల్ గలిగియుండి

నంధకునిగ నిరాలంబఁనాత్మకునిగ.

75

సీ. చంద్రరేఖయుఁబోలె శంభుజటాజాటమునకు వేలయుఁ బోలె వనధికట్లు

కొస్తుభమఁబోలెఁ గైటభారాతివక్షమునకు లతవోలె త్వాజమునకుఁ

గమలినివిధమునఁ గమలకరమునకుఁ జంద్రికపడుపునఁజంద్రమునకుఁ న్రకు

గుసుమోద్గమముభాతిఁగుసుమమాసమునకునుడువంక్రితెఱఁగునన్యోమము

తే. వెలయు భూవణ మగుచు నావిభున కఖల

లోకవిన్ద్యుజననియు లోలనయన

విభ్రమములకు జనని నా వెలుఁగు మహిషి

తనరును విలాసవతినామఁమునను నధిప !

76

—అతి తారాపీఠుడు విలాసవతిగృహంబునకుఁ బోవుట. అతి—

చ. పరిజన మెల్ల శోకమునఁ బల్కక నిశ్చలదృష్టిఁ జూచుచుఁ

బరిగతమై చెలంగ నటు పజ్జనఁ గొల్పుచునుండఁ గంచుకుల్

గర మివరోధవృద్ధతనుఁగాత్రలు నూటటఁ గొల్పు నెప్పుడుఁ

దొరఁగెడు నశ్రుచిందువులఁ దోఁగ దుకూలము క్షిల్లరేకయై.

77

చ. తొడవుల నూడ్చి వామకరఃతోయజముం గదియించిఁచెక్కిటఁ  
గడునివిడంపుకయ్య వనినాదముగా విలపించుచుండు నా  
పడఁకుక నొక్కనాఁడు గనఁ \* బార్థివముఖ్య! యదృచ్ఛ నేగి యా  
యొడయఁడు తద్గ్రహంబునకు \* నుల్లము పెల్లుగ సొమ్మసిల్లఁగఁ.

78

చ. కని యెదు రేగుదెంచుతనఁకాంతను దచ్చయనోపవిష్టఁగా  
నొసరిచి తాను బార్వ్యమున \* నూఁది వసించి తొరంగు బాష్పబిం  
దునికరముం గపాలములఁ \* దుడ్చుచుఁ జే జకురంబు లొత్తుచుఁ  
గనుఁగొనలేక కంటితడికారణ మిట్లును భీతుపోలికఁ.

79

అథ విలాసవత్సవత్యతాజన్యవిషాదవర్ణనము. అథ-

చ. ఉవిదరొ! శోక భారమున \* నూరక యేడ్చెద వేల లోన; యీ  
యవిరతబాష్పబిందునివఁహంబుల మాక్తికరాజివోలె న  
త్యవిరళభంగిఁ గూర్చెడిని \* నంబుజబోచన! నీదుపత్త్యముల్  
లవిదితమధ్య! సొమ్ముల నఁనర్థములఁ ధరియింప వేలకో.

80

ఉ. భామిని! లేతయూతపముఁభాతిని రక్తసరోరుహంబులం  
జేమొకొ నీదుపాదముల \* నింపెసలార దలక్తకద్రవం  
బామరునీరజాకరపుఁహంసల మాణిపదాంగదంబులఁ  
గోమలి! నీపదాబ్జములఁ \* గూర్చి ప్రసాద మొసంగ వేలకో.

81

చ. అవగతమేఖులం బగుచు \* హస్తము గూర్చుదు నీవలగ్న మే  
ల పడఁతి! యేలకో హరిణిలాంఛనునందు మృగంబుమాడ్కిఁ దీ  
రుపవా యురోజభారమున \* గూపసి! నీలపులోహపత్రముల్  
చెవును నిమిత్త మేమి యిటు \* చింతిల నీకు సరాళకుంతలా!.

82

క. హరమకుటచంద్రరేఖా, సరణిని గంగాప్రవాహఁసంగతి నీకం  
ధరము సమలంకృతం బయి, వరఁగడు హరమున నేల \* భామిని! చెవుమా.

తే. నీకపాలంబు లేలకో \* నీరజాక్షి!

బాష్పజలధౌతకుంకుమఁనత్రుతిక

లాయె నీగతిఁ గత మేమి \* యతివ! చెవును

నీదుదుఃఖినిమి త్రంబు \* నెలఁత! నాకు.

84

తే కోమలాంగుళిదళములఁ \* గోకనము, లీల నలరునీకరతల \* మేల బాల!

కర్ణపూరమ్ముఁ జేసితి \* కారణంబు, చెప్పు వేటికి వదియింప \* సిగ్గ చేల.

85

తే. లలితగోరోచనాబిందుతిలక మేల

తాల్పపు లలాటపట్టికఁ ♦ దరుణి ! నేడు  
చిక్కువడియున్న చికురముల్ ♦ చిక్కువాపి  
ముదురుకొన జేల మోమునఁ ♦ బడెడుఁ జూడు.

86

తే. చంద్రరేఖావిహీనమై ♦ సాంద్రతిమిర

బహుళపక్ష ప్రదోషంబుభాతి నీదు  
కుసుమమాలారహితమయి ♦ యెసఁగుకేళ  
పాళ మిది నాదు నృప్తికి ♦ వ్యభను గొల్పు.

87

తే. పయ్యెట తొలంగ వచ్చునీబహుళదీర్ఘ

నిశ్వసనమారుతంబులు ♦ నెలఁత! నాదు  
సావంతము సరాగమును బల్లవమును బోలె  
జెలియ! కంపింపఁ జేసెడిఁ ♦ జెప్పు వే.

88

చ. కలిగనొ తప్పు నాయెడలఁ ♦ గల్గెనొ భృత్యులయందుఁ జెప్పుమా

కలికినొ నాదుత ప్పొకటఁ ♦ గల్గదు గా యొకయింత నీయెడఁ  
దలఁచిన నెంత యెవ్వఁ డీకఁ ♦ ధాత్రి వలంతి యొనర్ప దోషముఁ  
దెలుపుము శోకకారణము ♦ దేవి! తప్పదీయము నాదుజీవముఁ.

89

చ. అని యిటు లెంతవేడినను ♦ నాయమ చెప్పక యూరకున్న నా

మనుజవిభుండు భృత్యులను ♦ మానని యీవగ కేమి కారణం  
బను చడిగెఁ నృపా! మకరికాఖ్య తదీయసమీపవాసయై  
యనిశము తప్పులం బొసఁగు ♦ నంబుజలోచన వాని కిట్లచుఁ.

90

చ. నృపరుండ! యిండు కేనియును ♦ నీయెడఁ గల్గునె తప్పితంబు నీ

వవిరత మాభిముఖ్యమును ♦ నంది చెలంగఁ నృపదీయకాంత కిం  
కెవఁ డొనరించుఁ దప్పితము ♦ నించుక భీతినిఁ బొంద కింత నీ  
మితగ నరేంద్రసంగమము ♦ మిన్నక యాయెను నాకు నంచుఁ బో.

91

ఉ. దానవలక్ష్మీ బోలె సతతంబు వినిందితపారశం గదా

నే నని తొంటినుండియును ♦ నెవ్వగ భోజనమజ్జనాసనా  
దానముభోచితక్రియలఁ ♦ దాఁ జరియించెడు నెట్లకేలకుఁ  
మానవనాథ! మాదుజతఁనంబున నింత సశోకచాడ్పునఁ.

92

తే. ఎన్నియొ దినమ్ము లాయెను ♦ నీమె యిట్లు

పరితపింపంగసాగి యోపార్థి వేంద్ర !

నీకు నెవ్వగ ఘటియింప \* నేర కెపుడు

తెలుపదాయెను దనమన \* స్త్రీవ్రరుజను.

98

క. ఈదినము చతుర్దశియని, యాదివ్యపదాంబురుహు మహాకాలుఁ గనక

నీదేవి పోయి యొక్కమహిదేవుఁడు భారతంబు \* నెల్లరు వినఁగక.

94

చ. చదువుచు నుండ నందు వినె \* త్సావర! బిడ్డలు లేనివారికి

బాదలపు పుణ్యలోకములు; \* పున్నరకంబుఁ దరింపఁ జేసెడి

సదమలపుత్రుఁడంచు; వినె \* చయ్యన నింటికి వచ్చి సేవకుల్

పదములఁ బట్టి వేడినను \* బల్కుదు వాంచినమోము నెత్తుడు.

95

తే. అభిలషింపదు కుడువ నాహార మెపుడు

న్నాన మాడదు తొడవులఁ \* బూన దంగ

రాగము నలంద దుపవనరాజులందుఁ

గేళి నలుపంగ నేగదు \* లీల వీడి.

96

తే. అశ్రుజలబిందుచయదుర్దిఁనాంధకారి

తానన మెసంగ నూరక \* యనుదినంబు

కేవలము రోదనము నేయు \* షీతిపవర్ష!

చిత్త మని యూరకున్న నాశీతివరుండు.

97

అథ విలాసవతీసాంత్యనము. అథ

తే. ఒకముహూర్తంబు పలుకక \* యూరకుండి

వేడి నిట్టూర్పు నిగిడించి \* పృథ్వీనేత

యిట్టు లనియెను మెల్లన; \* నింతి! దైవ

చేష్టితమునకు మనమేమి \* చేయఁగలము.

98

తే. పుత్రగాత్రపరివ్యంగమునను గలుగు

నమృత మాస్వాదనము చేసి \* హర్ష మొందు

భాగ్యమున కభాజనములు \* పడఁలి! మనదు

హృదయములు; చింత నేయంగ \* నేల యబల!.

99

తే. మన మనుగ్రాహ్యులముగాము \* మగువ! దేవ

తలకుఁ బుణ్యంబు సేయుము \* తొలుత మనము

తొలికపుణ్యంబె యిప్పుడు \* ఫల మొసంగు

దైవమును మీఱ నెవ్వరితరము దేవి !,

100



తే. మనుజులకు నెంత సేయంగ • ననువుపడునొ  
యంతయును జేయు వగ వేల • యింతి! నీకు  
ధక్తిఁ గొలుపుము గురువుల • బాల! మిగుల  
జేవతాపూజనము సేయు • ద్విగుణముగను.

101

సీ. పక్షతిగో! ఋషుల సప్తర్షులఁ దనువుము పరజేవతలు గద • వారు తరుణి!  
పూన్కి నారాధింపఁ • బారి వార లతిదుర్లభము లైనకోరినవరము లిత్తు  
మును బృహద్రథుఁ డనుజనపతి చండకోశికముని మహిమచే • శ్రీశుఁ గొల్పు  
తనయు జరాసంధుఁ • దాఁ గాంచుఁ బెఱుఁగవోవృద్ధుండుదశరథఃపృథ్వివరుఁడు

తే. ఋశ్యశృంగు విభాండకఃఁ ఋషిశోమారుఁ  
గొలిచి తత్ప్రభావంబున • జలజనాభు  
భుజము లన నొప్పు నల్లరు • పుత్రవరుల  
నప్రభృత్యులఁ గాంచుట • యతివ! వినవె.

102

తే. ఇంక నెందఱో రాజులు • లింతి! ఋషులఁ  
గొలిచి యాత్మజదర్శనఃకుతుకమునకుఁ  
బాత్రములు గారె ఋషివరఃపాదసేవ  
తలఁపఁగ నమోఘఫలకమై • తనరుఁ గాడె.

103

కా. అసన్నోదయపూర్ణచంద్రనిశ నానాపాండువక్త్రంబునఁ  
వాసిం గాంచుప్రయాథగర్భరణాభారాలనఁ జేవి! నిఁ  
భాసీల్లం దమిఁ గాంతు నెప్పుడు సుతఃప్రాదుగ్భవానంసం  
భాసత్పారిజనంబు నా కెపుడు శుంఁ ధత్సూర్ణపాత్రం బిడుక.

104

కా. హరిద్రాంశుకముఁ ధరించి యొడిలో • నానీనునిం జేసి యిం  
పారం బుత్తు దరప్రకాశముదితాఃజ్ఞాప్తంబునై యొప్పు నా  
తారాధ్వంబునుబోలుదేవి ముదముం • దాఁ గూర్చు పెన్నండోగో  
నీరేజానన! యంచుఁ జిత్తమున నే • నిత్యంబు చింతించెదఁ.

105

సీ. సర్వాషఘలచేత • జలకంబు గావించి బుగ్గ నేతిని రక్షఃబాట్టుపెట్టి  
నొసటఁ దెల్లవాలఁధనిత రేఖలఁ దీర్చి మెడను గోరోచనాఃమిళితదిత్ర  
గ్రంథిబహుక్రంబుఁ • గట్టి బంగరుతోట్ల మెత్తని వెలిపట్టుఁపొత్తికలను  
బద్ధిలింపఁగఁ జేయ • నవ్రసె వెలికిలఁ బవళించి పాదముల్ • పైకి నెత్తి  
తే. యల్లనల్లన విడిచింది • యాడుచున్న, దంతములురానిముద్దులఁతనయుఁ గాంచి  
మోదవారాశీతరఁగలఁమునుకలిడెడు, భాగ్య మెన్నండు నాకబ్బుఁబద్ధగంధి!

ఉ. ఒక్కరిచేతనుండి మఱి యొక్కరు గైకొని ముద్దులాడఁగా  
మక్కువమీఱ సంతిపురిమానిను నెల్లఁ బిశంగకాంతులఁ  
జొక్కపురోచనఁ బలెను \* శోభిలుపుత్రుఁడు లోకవంద్యుఁడు  
స్రక్కఁగఁ జేయు నెప్పు దృశశోకతమిఁ శుభదీపముంబలెఁ. 107

ఆ. తోయబాఱి! ధరణిధూలిధూసరుఁ డయి  
మందిరాంగణంబు \* మండితంబు  
చేయు నాదుదృష్టి \* చిత్తంబుఁ దనలోడఁ  
గూడఁ దిరుగఁ దిరిగి \* కొమరుఁ డెపుడు. 108

చ. పటికపుగోడ కావలను \* భాసిలుగేవామృగార్భకంబులఁ  
బటుహరిశాబకంబుక్రియఁ \* బట్టఁగ నెన్నఁడు దోఁగియూడుచుఁ  
ఇటునటుసంచరించు నీక \* నింటిమరాళము లంటఁ బాటు తఁ  
దటుకునఁ బట్టఁ బర్వలిడు\*దాదులఁ ద్రిమృటఁ బెట్టు పెన్నఁదో. 109

సీ. కృష్ణవంశకపంక\*కృతమదఁ డేభావిరాజమానకపోల\*రాజతుండు  
నూర్ధ్వకరప్రక్షీర్ణోరుచందనచూర్ణధూలిధూసరితాంగ\*సాలియుతుఁడు  
కుంచితాంగులిశిఖ\*రాంచితాంకుశసమాకర్షణాధూనన\*కలితశిరుఁడు  
వదనడిండినునాద\*పరికలితామోదముదితమానసలోక\*విదితగుణుఁడు

తే. నగుచు మత్తకరీంద్రంబునట్లు లెపుడు  
వివిధలీలావిహారంబు \* వేడ్కఁ జేయు  
మాతృపదలిప్తశిష్ట మా \* మంజుయావ  
రసము కంచుకిముఖముల \* రాచు నెపుడు. 110

ఆ. తప్పుటడుగు లిడుచుఁ \* దనప్రతిబింబంబుఁ, బట్టుకొనఁగను మణి\*కుట్టిమముల  
సంచరించు నెపుడు\*చంచలనేత్రుడై, క్రిందఁ గనుచు నెపుడు\*క్రీడ సలుపు.

చ. ట్టితిపతు లెల్ల నెత్తికొనఁ \* జేతులు చాఁపఁగ భూషణప్రభా  
వితతులు లోచనంబులకు \* విస్ఫురణం బిడ లోలదృష్టియై  
కుతుకమునఁ సభాభవన\*కుట్టిమసీమల నాడు పెప్పు నా  
సుతుఁ డీకఁ గొల్వకూటమున \* శోభిలు నాయెదుటఁ మనోజ్ఞుడై. 111

చ. అని యివి యాదిగాఁ గలుగుఁ నైకమనోరథసంచయంబులఁ  
మనమునఁ జింత నేయుచునె \* మానని! నెవ్వగ రాత్రి పుచ్చెదఁ  
వినుము దహించు నన్ను నిది \* వీడక యెప్పుడు వహ్నిపోలిక  
వనితరీ! శూన్యమట్టులు ప్రపంచము సర్వము నాకుఁ దోచెడిఁ. 112

చ. లలనరొ! రాజ్య మెల్ల విఫలంబుగఁ దోఁచెడు; నేమి నేయ నా  
సలవిధి వ్రాతకుం గలదె యన్యము; మానుము లోని నెవ్వగఁ;  
నిలుపుము ధైర్యధర్మముల యీమది, ధర్మము నేయవారికిఁ  
మెలఁగుఁ గుఱంగఁట సతము యేదిని మంగళసంపదల్ గదా. 114

చ. అని వదిలించి తాన చని యంబుజకోరకసన్నిభాంబలిగ  
గొని యగుదెంచి నీరములఁ యోమపుల్లసరోజతుల్యమా  
వనితముఖంబుఁ దాఁ దుడిచె యావృజలంబులచాఱి లెల్లఁ బోగ  
సనయశుగాపనోదసరఁసప్రియధర్మగభీరభావలగ. 115

ఉ. సారెకుసారె కూఱడిలు యాన! వహింపుము శాంతి; యంచు నో  
చారిచి యెద్దనే తడవు యాత్రివరుండతఁ దుండి పోవ నా  
సారసనేత్రయు న్నెగులు యన్నగిలఁ దివసార్హకృత్యముల్  
చీరలు సొమ్ములు మొదలు యేసి యొనర్చి యథాప్రకారము. 116

చ. అదిమొద లావిలాసవతి యాదర ముంచె ధరామగార్చనఁ  
ద్రిదశులపూజనంబులను యివ్వమునీంద్రసవర్యలఁ గడుఁ  
విదితగురూపదేశముల యించును నంచక యెట్టికప్తముఁ  
మది భువి నెవ్వఁ డే మనిన యానక చేసెను వాని నెల్లఁ దా. 117

అతి విలాసవతి పుత్రులఁ బడయఁ దత్ప్రియముల నాచరించుట. అతి

సీ. సతతగుడ్గులధూపసంభరితంబులై గాఢాంధకారసంగతము లైన  
చండికాగృహములఁ బండఁ బచ్చనిదర్శ వఱచినరోకండ్లపైని నియతి  
శుక్లాంబరముఁ దాల్చి యుచియును యనళన వ్రతమూనిగోకులవ్రజమునందు  
వృద్ధగోపంగనల్ తద్దఁ బూజించినగంగగోవులక్రిందఁబంగి నిలిచి

తే. వివిధఫలపుష్పరత్నాళివిలసితములు, కీరభూరుహపల్లవశ్రేణియుతము  
లైనబంగరుకడవల యనళుతీర్థ, పుణ్యజలముల స్నానంబుఁ బొరి నొనర్చె.

తే. ఉదయమున లేచి ప్రతిదిన యవిద తాను  
సర్వరత్నంబులను నింది యన్విజులకు  
హేమతిలపాత్రముల నిచ్చె యెన్నియేని  
గ్రంథ నాగకులప్రదానములందు 119

ద. మగువ మహానరేంద్రకృతమండలమధ్యమునందు నిల్చి తా  
దిగధిపదైవతంబులకుఁ దృప్తి యొనర్చి బలిప్రదానము

దగ నొనరించి స్నానవిధి ♦ సర్పిలి సల్పెఁ జతుష్పథంబులఁ  
వగవక పెక్కునాల్గు మది ♦ వారక కృష్ణచతుర్దశీనికఁ.

120

సీ. సిద్ధాయితనముల ♦ నేవించి ముడుపులఁ గట్టెను దేవతాగణములకును  
దప్పక ఫలముల ♦ దయసేయుమాతృకాభవనంబులకు నేగి ♦ భక్తిఁ గొలిచె  
నశ్వత్థముఖభూరుహంబుల వలగొనఁ బూజనమస్కారపూర్వకముగ  
దర్శింప వచ్చినఁధాత్రిసురులచేత వేదముల్ చదివించె ♦ వినయమలర

తే. శకునములఁ జెప్పువారల ♦ సత్కరించె

బ్రశ్న లడిగించెఁ బ్రాశ్నికఁవారములను  
భూర్జచర్మాంతరములై న ♦ భూరియంత్ర  
ములను ధరియించెఁ బ్రతిసరఁములను గట్టె.

121

క. మణివలయంబులు డోలల, యనువునఁ దోఁపంగఁ దనదుఁహస్తయుగళిచేఁ  
గొని వెండిగిన్నె దధోఽ, దనమును గాకుల కొసంగఁ ♦ దద్దయు శుచియై.

క. అనుదినము గొలిచె దుర్దన, మనమలరఁగఁ బుష్పములను ♦ మంజులగంధం  
బున ధూపదీపముల న, ర్చన మొనరిచి పాయసాన్నఁసభృక్ష్యములఁ.

క. కొని భిక్షాపాత్రంబులఁ, జనుదెంచినసిద్ధవరుల ♦ శ్రవణకవరులఁ  
గనిభక్తిమొక్కియడిగెను, మనమునఁగలవాంఛితంబుఁమహిమవొగడుచుఁ.

తే. సతతము పఠింపఁబడుచుండు ♦ వితతపుణ్య

కథల నాలించి కాలంబు ♦ గడవఁ జొచ్చెఁ  
జత్వరంబుల శివబలి ♦ సంతరించె  
నక్కల కొసంగె మాంసంబు ♦ నక్తములను.

125

తే. కలలఁ గన్నట్టియాశ్చర్యకథల నెల్లఁ, జెప్పె నాచార్యులకు; గద్దెఁచెప్పువారి  
గద్దె లడిగెను విసువకఁగచ్చకాంక్ష, నన్నికష్టంబులై నను ♦ నంచదాయె

— శ్రీ శారావీడకుకవాసులు స్వప్నము గనుట, దాని నొందారులతోఁ జెప్పుకొనుట. —

సీ. చిరకాల మీగతి ♦ జరుగంగ నారాజు ధీణభూయిష్ట మై ♦ చెలఁగ రేయి  
పలుచునై వెలనెలఁబాటంగఁ జుక్కలు ధూమ్రవర్ణంబయి ♦ నోఁప నభము  
వృద్ధపారావతఁవిధమున సితసాధశిఖరతలంబునఁ ♦ జెలఁగుచుండు  
దేవిముఖంబునఁ ♦ దేజిల్లుచుఁ జొచ్చు సకలకళాసాంద్రుఁ ♦ జంద్రుఁ గాంచె

తే. స్వప్నమున నొక్కదినమున ♦ త్వాశలేంద్ర!

గాంధి మేల్కొని హర్షంబుఁ ♦ గాంచి మించి

వికసితస్సీతలోచనః విలసనముల

వానభవనంబు తెల్లనై ధాసిలంగ.

127

తే. పిలిచి యప్పుడె శుకనానుఁ ధేర్చిరూఱఁ

జెప్ప నాస్వప్నపుత్తంబు ధెవులు తనియ

హర్ష ముహ్మంగ నాతండు ధననిపతికి

నిట్టు లనియెను సంభ్రమం ధబుట్టివకఁగ.

128

జ. ఇనవర! యింతకాలమున ధీప్రజకోర్కూలు మాదుకోర్కూలుఁ

గనెను ఫలంబు సందియము ధగల్గ దవశ్యము కొన్నినాళ్లకే

కనఁగల నాత్మజాతముఖఁకంజవిలోకనసౌఖ్యభాగ్యముఁ

గనితిని నేడె నేనుఁ గల ధత్వానురుఁ డొక్కఁడు దివ్యసూపుఁడై.

129

ఉ. ధాతము లై నవస్త్రములఁ ధదాల్చినశాంతమనోజ్ఞ మూర్తిజై

వాత్మకపాలిపాండశతఃపత్రము చంచలకేసరాళిసం

వీతగళస్తరందరసఁబిందుకణంబును నై నపాండుకం

జాతము నాదు దేవియెడి ధత్వావర! యుంచెను నేటి వేకువఁ.

130

ఉ. వేకువఁ గాంచుస్వప్నములు ధవేడ్కలు నించెడుఁ గా యమోఘమై

వేకను లోకమోహనుని ధవిశ్వధురంధరుఁ బుత్రుఁ దేవి తా

నీకొడఁగూర్చు హర్షమును ధనిస్తులముఁ శరదబ్జినిగతిఁ

బ్రాకటనూత్నపద్మమున ధభద్రగజంబునకు న్నృశేఖరా!.

131

ఉ. నీదుకులం బశేషధరఁణీభరణోదినత్యసంతతిఁ

బాదుకొనుఁ ధరిత్రి దిశిఁధంబు నుదావళిఁబోలె వానిచేఁ

లే దనుమాన వింత ధగఁణీవర! యంచు వదించుచుండ నా

భూదివిజేంద్రుఁ డాసచిఁపుంగవుఁ దోడ్కొని పోయి లోనికిఁ.

132

క. లలనను విలాసవతి నా, కలలను దోఁగించె హర్షఁకల్లోలినిలో

పల నటఁ గొన్నాళ్లకు నా, లలనయు గర్భంబుఁ దాల్చె ధలాలితరుచితోఁ.

అంశు విలాసవతి గర్భము ధరించుట, కులవర్ధన దానిని రాజతోఁ జెప్పుట. అంశు

తే. కొన్తుభముచేత విష్ణునఁతుంబుఁ బోలె

బారిజాతంబుచే నింద్రుఁపనముఁ పోలె

దనరె గర్భచ్ఛలంబున ధధరణీనాథు

బింబమునుఁ దాల్చి ముకురంబుఁభాతి నతివ.

133



బిందువులు పశ్చపంతులఁ ♦ గ్రంధునొసఁగ

తరళతారకుండై వేడ్క ♦ దండడింప.

139

చ. అతఁడు నదృష్టపూర్వ మగుఁనాతనిహర్ష ముపెల్లిదంబునుఁ

స్థితవికచాననాబ్జ యయి ♦ చేరఁగ వచ్చెడు దానిఁ గాంచి సం

తత మదె యుంటఁ జిత్తమున ♦ దండడి తత్సమయార్హ హేతు వా

యతిముద మంద లేకునికి ♦ నన్యము నూహ యొనర్చి వీతముఁ.

140

చ. జరిపి కడుం గుఱంగటకుఁ ♦ జయ్యన దాని యొకింత మెల్లఁగా

ధరణిప! నత్య మింతకలఁదా కల నీకులవర్ధనం గనఁ

గరము ప్రపుల్లనేత్రయయి ♦ గ్రాలెడు; నీనయనద్యయంబునుఁ

దరళితతారకంబు నుదితప్రమదాశ్రుపరిప్లుతంబునై.

141

చ. పరఁగుఁడు గర్జ మూలములఁ ♦ బర్వుచు నీలసరోజకర్ణపూ

రకుచి ప్రహర్ష కారణము ♦ రాజవరేణ్య! యెఱుంగఁ జేసెడుఁ

బరమమహాత్మవశ్రవణః భాసురకౌతుక ముబ్బి పారు దు

ర్భరమయి నాదుచిత్తమున ♦ రాయిడిఁ గొల్పుచు నేమి చెప్పుమా.

142

క. అన నాతఁడు నరవతి నగి, యనియెను నిది నుడివినట్టియర్థము నిజమై

న నల కలయును నిజము న,వ్వుచు నే మన కట్టిభాగ్యమహము దొరకునే.

తే. అవుదుమే యట్టిప్రియవచఃశృంగణమునకు

భాజనము కులవర్ధనఃపల్కు లెపుడు

వితథములు గావు నిజమైన ♦ విశ్వసింప

సంభవముకామి మనకట్టి ♦ సౌఖ్య మంద.

144

—ఁకా కారాపీడుఁడు విలాసపరిగభవృత్తాంకము నరయ నంతఃపురమునకుఁ బోవుట. ఁకా

తే. లెమ్ము స్వయముగ నేగి నిజమ్ము కంప

మడిగి చేవిని నచ్చట ♦ కనుచు లేచి

యనిసి రాజుల నెల్లను; ♦ దనదుమేని

తొడవుల నొసంగి యాదానిఁపడఁతి కంత.

145

సీ. గాలికిఁ గడలెడుఁనీలోత్పలములీల వలకన్ను మాటికిఁ ♦ జలన మొందఁ

దత్కాలనేవకుఁదగుసరివారంబు విరళవిరళమయి ♦ వెంట రాఁగ

ననిలలోలస్థులఁకనదగ్రదీపముల్ కయ్యంతరస్థాంధఃకార మణఁప

నిర్భరహర్షంబు ♦ నిండి క్రేళ్లుఱుకుచు మునుముందు వేవేగఁ ♦ జనుచు నుండ

తే. మ్రొక్కి యాకులవర్ధన ♦ పుడమి నుదురు  
సోక భక్తిని మార్గంబు ♦ చూపఁ; దోడ  
రాగ శుకనానుఁడును దాను ♦ రాజవరుఁడు  
వరిగెను విలాసవతి యంతి♦పురమునకును.

146

—❧❧❧ గర్భవతియగు విలాసవతివర్ధనము. ❧❧❧—

ప. అందు.

147

సీ. పూర్ణకుంభంబులు ♦ పోలుపొంద వాకిట మంగళదీపముల్♦మఱి వెలుంగఁ  
గ్రొత్తగ గోడలఁ ♦ గోరి వ్రాయించిన శుభచిత్రములు మదిఁజొక్కఁజేయ  
ముత్యాలబలదుల్ ♦ మొనయునంచుల నొప్పు తెల్లనిచందువా ♦ లేజరిల్లఁ  
గ్రందుగఁ గ్రాలెడు♦కనదురుమణిదీపములు చీకటులగుంపు♦మూల కణఁప

తే. నవసుధాలేపధవలిత♦ప్రవిమలంబు

సుకృతరత్నవిధానసం♦శోభితంబు

నగుచు వెలుఁగొందువాసగృహంబునందు

లలితగర్భార్వశయనతలంబు వెలుఁగు.

148

చ. నిదురఁ గొనఁగ సుఖమ్ముగను ♦ నిల్పి తలాఁపి వళక్షకుంభముల్  
గదుర శుభంబు నోషధులఁ ♦ గట్టి శుభవ్రదమాల యంత్రముల్  
కుదు రగుళ క్తికంకణముఁ ♦ గూడను నుంచియుఁ దెల్లసానువల్  
విదిలిచి నాల్గుమూలలను ♦ వేఁపదళంబులతోరణంబులఁ.

149

ఉ. వ్రేలఁగ రావియాకులును ♦ వెండ్రుకత్రాటిని గూర్చి కట్టియుఁ  
లీల చెలంగఁగాఁ బఱచి ♦ నీరజవైరిమయాఖసంతతిఁ  
జోలి వళక్ష మైనపటంముం బయి; నున్నతపాదపీఠీపైఁ  
గ్రాలఁగఁ జేసినట్టిగిరి♦రాజశిలాభత నొప్పుదానివై.

150

సీ. వసీడిపల్లెరముల ♦ ససిమీఱ నుంచిన పిచ్చిలదధిఖండ♦పిండములను  
గోరోచనముతోడి♦గౌరసర్వపముల దివ్యపటలశీత♦దీపములను  
బువ్వలఁ బూజించి ♦ పుటికల నిడినట్టి మెఱయు తెల్లనివరి♦మెతుకుగముల  
సలిలాంజలుల నామి◌వనవపిండకిమిశ్రసలిలధారావతర్న్మువనితతుల

తే. వృద్ధశుద్ధాంతకాంతలు ♦ వృద్ధిపొంటె

దృష్టిదోషంబు చన దిగఁదీయుచుండఁ

బజ్జ ధవళాంశుకముఁ చాల్చి ♦ పరిజనంబు

మంగళప్రాయసల్లాపమగుచుఁ గొలువ.

151



- తే. లలితగోరోచనాదిత్ర, కలితదశము, సనుపహతమును ధవళంబు † నై నతెల్ల  
పట్టువలువలజంటను † బరగఁ దాల్చి, కనిదుపాహాధగర్భంబు † తనరుచుండ.  
సీ. కులశైలములు లోనఁ † గలపసుంధరచూషి, గందరగతహరిఁగ్రావముక్రియ  
మొగులు కప్పినరవి † మొనయు ఘస్రమునట్లు నుదయించుకలశజఃనూనినట్టి  
దక్షిణాశయుఁబోలెఁ; † దగ నుర్వ గప్పినయమృతకుంభముగలఁజుట్టితటము  
మాద్రిని; నుదయాద్రిఁచుఱుగున నున్నట్టి శశిగలయామినిఁచుండమునను  
తే నీరజభవాంబుజాతవిఁనిర్గమంబు, దాపునఁ జెలంగుచుండెడుఁతమ్మికంటి  
నాభిపోలికఁ గూర్చున్ననలిననేత్రఁ, బట్టమహిషినిఁ గాంచెను † బాధివుండు.
- క. సరభససారితపరిజన, కరతల మవలంబనంబుఁ † గావించి కరాం  
బురుహమున నూని జానువు, భరమున పూషారవంబుఁపరఁగుచు మ్రోయుఁ.
- క. లేవఁ గడంగెడు దేవిని, దేవి! చాల్చులుఁ బ్రేమ † తెలిసెను లేవం  
గా వలన దనుచు నామెయు, భూవరుఁడును గూరుచుండెఁబొదలుచు నందే.
- క. శుకనాసుండును మఱియొక, ప్రకటోజ్జ్వలజాతయాపఁపాదనుపర్యం  
కకమున ధవళోపచ్ఛం,దకలితమునఁ గూరుచుండె † దగ్గఱ నృవరా!. 156
- ఉ. మేలపుమైవడిగ మదిని † మేళొను హర్షము నాఁప లేక భూ  
పాలకమూలి కాంచి యనుఁ † బట్టపుదేవిఁ బ్రహాడగర్భిణి  
బాలరొ! యేమొ చెప్పుఁ గులఁవర్ధన యయ్యది నిక్కమా! కడుఁ  
లాలసచిత్తుఁ డైనశుకఁనాసుండు న న్నడుగుఁ వచింపుమా. 157
- చ. అనుటయు లేతన వొ్వలయ † నక్షికపోలరదచ్ఛనంబులఁ  
బెనఁగొనుసిగ్గునఁ రదనఁవిస్ఫురదంశువు లన్నపంబునఁ  
గనఁబడకుండ మూయుచు ముఁఖంబును దెల్లనికొంగునఁ బలె  
వినతముఘాంబుజాతయయి † నీరజలోచన యూరకుండినఁ.
- ఉ. మాటికిమాటికిఁ దనను † మానక క స్తియొసర్ప భూవరుం  
డేటికి సిగ్గుపాటాదవ † నేఁచెదు న న్నిటు లూరకుండుఁ డే  
మాట యెఱుంగ నే ననుచు † మార్గోగమై కడికంటఁ జూచుచుఁ  
బోటి శిరంబు వంచుకొనె † భూవరుఁ డెల్లన నవున్ చిట్లచుఁ.
- ఉ. భానురొ! నాదు మాటలకుఁ † బంపిన సిగ్గిటు లూరకుండెదఁ  
గోమలభిద్యమాననలఁశోరకభాసురచంప కాభమై  
కామిని! గంధబంధురతఁ † గన్గొననై యిటు తెల్లఁబారు నీ  
గోమలతం జెలంగు నల † కుంకుమచర్చకు నేమిసేసెదో. 160

సీ. చంచూపుటంబుల ♦ నుంచి నీలాజ్జంబుఁ గ్రాలెడుచక్ర వాళంబు లనఁగ  
చీకటిమ్రాఁకులఁచివురులు ముఖముల భాసిల్లుకనకకుంఁధంబు లనఁగ  
గర్భసంభవసుధాఁక్రాంతి నారినదిత్తదంతాగ్ని పాగవమి ♦ చేయు సనఁగ  
ముఖభాగమునఁ దగ ♦ ముసరినలేంట్లచేఁ గ్రాలునంబుజకోరళంబు లనఁగ

తే. నీలవంకకపంకవిఠ్ఠిర్మోరు, మకరికాపత్రములను శ్యామామాయమాన  
చూచుకమ్ముల సలరుచుఁసాబగునించు, గురుకుచంబుల నేగతి ♦ మఱుఁగుపఱుతు.

క. విగుతయి యొడ్డాణము కడు, నొగులుప నుడివోవ వళులు ♦ నొగి కార్మ్యంబుగా  
దగ వీడుచు నతిగాఢం, బగునడుమున కేమి మాటు ♦ ననువు పఱచెదో. 162

క. అని చెప్పు చుండునరవతిఁ, గని ముసిముసిసగవు లెసఁగఁగ నీకథచే  
గను సిగ్గు జేవి విడువుము, జనవర! యీసుద్ది యనుచు ♦ సచివుఁడు పలికెగా.

క. ఏవంధిపనర్తనచో, భావకథాకథనములను ♦ బచరించుచు నా  
భావరసచివుఁడు తడ వట, భావము రంజిల్ల నుండి ♦ వసతికి నేగెగా. 164

వ. సరపతియు నారాత్రి సందే గడపెను. 165

శ్లోక చంద్రావీడుడు పుట్టుట. శ్లోక

తే. అంతఁ గ్రమమున నాయంతి ♦ యడుగువాని  
నెల్ల సమకూర్చి మనమున ♦ కింపొనర్చు  
చుండ నవమాసములు నిండె ♦ నుగ్మలికిని  
బ్రసవవేదన పొడనూపెఁ ♦ బార్థి వేంద్ర !. 166

అ. గణకు లెల్ల నెవుడు ♦ గడియారములు గొని  
యడుగులెంచి లగ్న ♦ మరయుచుండ  
సుదతి కనియె నొక్కఁశుభవాసరంబున  
శుభముహూర్తమునను ♦ సుతుని నధివ !. 167

సీ. చరణాహతి ధరిత్రి ♦ చలనంబు నొందంగఁ బరిజను లిటునటు ♦ పరుగు లిడఁగఁ  
బడుచులేచుచు ధరాఁపాలున కెదురుగాఁ గంచుకివికలాంగఁగణము పరవ  
సకలశుద్ధాంతభూషణర్పుంకృతులు దెసల్ సొంపునింపుచుఁ బర్వితోభిలంగఁ  
గుబ్బవామకిరాతఁకోటియెల్లను జన గుంపునఁ బడుచుఁ ద్రొక్కుడులు వడఁగ

తే. పురజనం బెల్లఁ గావించఁ ♦ బూర్ణపాత్ర, మఖలభూషణసనాదు ♦ లపహరింప  
దిష్టవృద్ధిసంభ్రమమొప్పెఁ ♦ దేజరిలుచు, రాచనగరున నవ్వేళఁరాజచంద్ర !.

౬. బాలురు వృద్ధులు యువలు \* బ్రాహ్మణులు నృపవైశ్యశూద్రులు  
 స్త్రీలును బూరువుల మొదలు \* చేసి సమస్తజనుల ప్రహర్షి  
 లాలహరిం జెలంగుచు విలాసగతి బహుతూర్యనాదముల్  
 క్రాలగ నాట్య మాడిరి ప్రగాఢమనంబున జొక్కి సోలుచు. 169

తే. మందరాచలసమృద్ధ్యమానజలధి  
 ఘోషగంధీరదుందుభిః ఘోషములను  
 మురజకాహళకంఠగోముఖునినాద  
 ములు చెలంగెను జగములు \* మ్రోయ నవును. 170

తే. అనుదినంబును జంద్రోదయమున జలధి  
 చందమున బొంగె నత్పుత్రజన్మమహము  
 కలకలారావముఖితకకుభ మగుచు  
 మంగళధ్వానసంగతి \* మహిత మగుచు. 171

తే. ఎందు జూచిన బాటలు \* నెందు గన్న  
 నాటలు చెలంగె బహుళమై \* హర్ష వార్ధి  
 వెల్లివిరిసినచందమై \* యెల్లచోట్ల  
 సుత్పవంబుల రాజపుత్రోత్సవంబు. 172

౭. తనయుమోము గాంచఁదహతహ మనమున, నధికమగుచునున్న నపనిపతికి  
 దివసవళత గణకదిష్ట మైప్రశస్త, సమయమునను గాంచ \* సమృద్ధిచె.

తే. వారితాశేషపరిజనవారు డగుచు  
 తోడ శుకనానుఁ డేలేరఁ \* దూర్జగతిని  
 సూతికామందిరమునకు \* త్రోవవరుడు  
 చనెను సుతుఁ గాంచు హర్షంబు \* సందడింప. 174

౮. అట్లు చని. 175

శ్రీ సూతి కాగ్యహంకారము.

సీ. బహువిధపుత్రికాభరితంబు మంగళమణికలశద్వయమండితంబు  
 వివిధాభినవవల్లవవితతినిచితంబు లంబమౌనదీప్తసంలాలితంబు  
 విరళగుంఫితసితవిస్ఫురత్పుమమిత్రదూర్వాకిసలదామధూర్వాహంబు  
 గాంగేయముసలలాంగలయుగలసితంబు వందనమాలికోద్భాసితంబు  
 తే. భుటితభుంటాగణంబునై \* క్రాలుచుండు  
 ద్వారదేశంబుగలదాని \* ద్వారమునకు

నుభయపార్శ్వంబులందును ♦ నుచితవేత్ర  
లగుపురంధ్రులు పెక్కండ్రు ♦ నధివసించి.

176

తే. వికచపక్షపుటంబుల ♦ వెలయునెమలి, వారువముపై న లోహితఃపస్త్రఘటిత  
లోలకేతనములు క్రేనః ♦ గాలః కే, శక్తిదంపంబుః దాల్చిః ♦ స్కందదేవు

తే. తాల్చి హరిద్రవసనంబుః ♦ దనరువమ్మి

దేవి; నడుమను లత్తుక ♦ తేజ మశరు

సూర్యః జంద్రుని లిఖయింప ♦ శోభిలంగ

దిగధిపతులను లక్ష్మీని ♦ దేవదేవు

178

ఆ. వివిధవర్ణ రాగ విస్ఫురత్కూర్పాన, కుసుమ లేకములను ♦ గూర్చి నడుమ  
వెల్లకిలను నిడివ ♦ వివిధవరాటి కా, నికరమును జేర్చి ♦ నేర్పుమిగుల.

179

తే. లలితకాసుంధ కేసరః పవము లుంచి

రోహితము లగురేఖల ♦ రుచిరభక్తి

స్వస్తికచయంబులను దీర్ప ♦ జందనాంబు

ధవళితము లగుకుద్యగ్ర తలములందు.

180

ఆ. పంచవర్ణ చిత్ర భాసురచేలక, లాపచిహ్ని తముల ♦ లలితవీత

పిష్టపంకకలితః పృథువర్ధమానాళి, మండనములఁ దీర్ప ♦ మంజుగతిని.

181

చ. పొలిచెడిదాని; నెల్లపుడు ♦ భూసురవర్యులు నైగమోక్తులఁ

బలుకుచుఁ జల్ల శాంతి భువనంబులు; పాటలు పాడ వృద్ధభా

మలు; లిఖించి నూత్నగతి ♦ మాతృగణంబులఁ బూజనీయ దా

దులు శిశురక్షవౌంటె బలిఁ ♦ దోరముగా నిడుచుండ భక్తిమై.

182

ఉ. బంగరుకంబముల్ దనర ♦ భాసిలుమంగళదీపముల్ మదిఁ

బొంగుశుభంబులఁ దలఁచుఁ పొల్కిని నిశ్చలతఁ శిఖల్ చెలం

గం గడు వెల్లుచుండ; భటఁకాండము గొల్వొగ దూసి ఖడ్గముల్

రం గగుదాని నింబదళఁ రాజితథామముదాని నెప్పుడుఁ.

183

చ. సతతవిదవ్యామానఘృతః సంయుతమేషవిషాణచూర్ణమా

రుతభుజికంచుకం బయి పురోభువిభావ్యపురాశ్చివై నధి

ష్ఠిత లగునార్యవృద్ధసరః సీరుహనేత్రలు వొల్చు మంచముఁ

సితసుమదామముల్ చెలఁగఁ ♦ జిత్రమునై తనరాకుదానినిఁ.

184

ఆ. వివిధగంధమాల్య విస్ఫురితం బగు, ఛాగవృద్ధ మొకటి ♦ సంయుతమయి

యలర ద్వారదేశ ♦ మజ్జాక్షుసాహస్ర, నామపతనరావళినద్ధ మగుచు.

185

- సీ. కర్బుగమయ్యనకంటకచయమువై గ్రుచ్చి తెల్లవాలగుంపుఁ గూర్చి  
కాంచనరసమునఁ ఁ ఖచితంబులుగఁ జేసి కుంకుమపంకానఁ నంకితములఁ  
గావించి పింజరఁకాంకులఁ గ్రాలంగఁ జేసినమృన్నయఁచిత్తగోటి  
కకడంబమాలికాఁకాండమండితమయి మంగళతూర్యముల్ ఁ మలయుదాని  
తే. సూతికామందిరముఁ గాంచి ఁ ఖోణివరుఁడు  
వార్ష వారిధిలోఁ దోఁగి ఁ యాత్మ వీఁగి  
క్షుధితాంఘ్రికగుం డయి ఁ జ్వలను గొల్చి  
కోరికలు మది నీరికెల్ గురియఁజొచ్చె. 186
- వ. అట్లు సూతికాగృహంబుఁ జొచ్చి. 187

శ్లోక కుమారవర్ణనము. శ్లోక

- సీ. నిజకాంతిసముదయఁనిమ్మసితావాసదీపప్రభాజాలు ఁ దివ్యతేజ  
గతతగర్భరాఁగత నుదయారణ రవిమండలము నా విరాజమాను  
సాంధ్యారణావరఁచంద్రబింబం బన వికచరక్తాంభోజవితతియనఁగ  
నవనిదర్శనలీలఁ నవతరించినలోహితాంగుఁడొ లేజగుఁరాణా యనఁగ  
తే. వేల్పుసానులచేనుండి ఁ వీడి పడ్డ, యలజయంతుండు నా నొప్పునాత్మజాతుఁ  
గాంచెఁ బ్రసవపరితౌమఁగాత్రయగుచు, నలరుఁ బట్టంపుజేవేరియంకవీరి.  
క. బాలాతపశకలములఁ బ్రవాళకీసలయదళములను ఁ బ్రభవించెనొ నా  
మేలిమిపసిండికాంతుల, బాలునియంగంబు లలరె ఁ భవనము నిండఁగ. 189
- క. తనరెను ననభివృత్తా, ననపంచకగుహునిమాడ్కి ఁ నరపాలకల  
క్షణములసహజాతసుభూషణయుతుచండమున నతఁడు ఁ క్షౌవరచంద్రా!  
తే. భావిపరిపాలనక్రియాఁప్రముదితాత్మ, యైన శ్రీపరిరంభణ ఁ మాచరించె  
ననఁగ నాహ్లాదహేతువై ఁ యలరునతని, సారె కనిమేషనిశ్చలసారదృష్టి.  
చ. పొరిఁబారి హర్షబాష్పములు ఁ పొంగి చెలంగఁగ నెంత తుడ్చినఁ  
బరఁగుచు నక్షిగోళములఁ ఁ బారఁగ దూరవిసారితాక్షుండై  
నరవర! త్రాగువానిగతి ఁ నర్కలిఁ దాఁకెడివానిపోలికఁ  
సరసములాడువానిక్రియఁ ఁ జాలును నాకయుఁ గాంచె నాకశోఁగ. 192
- చ. తలఁచెఁ దనుఁగృతార్థునిఁగఁ; ఁ దత్పచిత్తుండును హృష్టచిత్తుండై  
పలికెను రాజాశోడ నిటు ఁ బాలునియంగము లెల్లఁ జూపుచుఁ  
జెలఁగుచు మెల్లమెల్లఁగ నృశేఖర! చూడుము గర్భవీడచే  
గలఁగి పరిస్ఫుటంబగుచుఁ ఁ గాత్రరుచుల్ గనరాక యుండినఁ. 193

చ. తెలిపెడి నీకుమారకుని \* దివ్యమహత్తతఁ జక్రవర్తిచి  
న్నెలె గను సాంధ్యకాంతి నరుఁజీకృతబాలకశాంకరేఖతోఁ  
దుల యగు ఫలపట్టికను \* దోఁచెడిఁ దామరతూఁడువోలెఁ జ  
మ్మలఁదిగ నూర్చు; మోవి యురుఁజాంబుజకోరకమట్టు లొప్పెడిగ. 194

చ. వికచసీతాంబుజంబుగతి \* వెల్లని యీతనినేత్రయుగ్మముగ  
వికసితమై సమున్నిమితవిస్ఫురణంబుల వాసగేహముగ  
బ్రకటసుధావలేపితము \* నాఁగ వళక్షితమై చెలంగ నా  
రెకు నొనరించుఁ జూడు విహారిండుచుఁ గర్ణపుటాంతసీమలగ. 195

ఉ. బంగరురేఖవోలెఁ గడు \* భాసిలు నీతనిముక్కు చూడు రా  
టుంగవ! జృంభమాణనవపుష్కరకోరకగంధబంధుతా  
సంగతి నొప్పునాస్యసహజాతనుగంధము మూర్ఖోనంగ నూ  
ర్ధ్వంగతమైనయట్టులు విఠరాజులు నాయతమై చెలంగుచుగ. 196

ఉ. చెందొవమొగ్గలం చెగడి \* చెన్నగు నీతని పాణు లొప్పు గో  
విందునిపంచశాఖతలవిభ్రమముం దగఁ గూర్పు చెంతయుగ  
సుందరశంఖచక్రముఖితోభనరేఖలఁ జిహ్నితంబులై ;  
స్యందనకేతనాశ్వకులిశాతపవారణముఖ్యదిహ్నముల్. 197

చ. ఐరఁగఁగ నూత్మకల్పతరుఁపల్లవకోమలమై యనేకభూ  
వరచయమాళిరత్నసమఁవాయసమాదరచుంబనార్హమా  
చరణయుగంబు; రోదనము \* సల్పెడు నీతనికంతనిస్సనం  
బరుదయి దుందుభిస్సనమునట్లు వినంబడెడుగ గభీరమై. 198

—ఉత్తమ కుకవాసునికీఁ గొడుగు పుట్టుట. ఉత్తమ—

చ. అని యిటు లాడుచుండునవుఁ \* డాతఁడు; వచ్చెను సత్వరంబునగ  
మనుజవరేణ్యసంచయము \* మార్గ మొసంగఁగ సంభ్రమంబునగ  
జని యొకప్రక్కకుం దనువు \* సమృద్ధవృత్తి గగుర్చు నేత్రముల్  
గన విరివిగ ముఖంబును విఠాసము మంగళశాఖ్యభృత్యుడుగ. 199

ఉ. వచ్చి నమస్కరించి నరఁపాలకుపాదసరోరుహంబులగ  
హెచ్చినభక్తి నిల్లను నరేశ్వర! నీది యదృష్ట మేలుమా!  
చొచ్చిరి నీడుశాస్త్రపులు \* సూర్యతనూజగృహంబు నింక నో  
సచ్చరిరాత్మ! గెల్పు మిల \* సర్వము నీవే కలంతకాలముగ. 200

ఉ. నీదుననుగ్రహంబునను ధీఁడ జనించె సుతుండు మంత్రీకిఁ  
భూదివిజాగ్రభామిని మనోరమయం దలరేణుకాఖ్య యం  
దాదనుజాంతకాంశుఁ డగు ధీ నాభ్యగురాముని యట్లు భూవరా!  
మీదయ యంచుఁ జెప్పఁగను ధీ మేదినిభర్త ప్రహృష్టదిత్తుఁడై. 201

తే. అమృతవర్షోపమం జైన యతనిమాట  
లాలకించి ప్రీతిని స్ఫూరితాక్షుఁ డగుచుఁ  
బలికె నిట్లని శుభపరంపర యయారె!  
యిట్లుగా నుండవలె భాగ్య ధీమలను నహహ!. 202

తే. సంపదలు వచ్చునప్పుడు సంపదలును, నాపదలు వచ్చునప్పుడు నాపదలును  
వచ్చు వెంబడివెంబడి వదల కట్టె, ననెను నానుడి నిజమాయెనార యివుడు.

తే. సర్వవిధముల సుఖదుఃఖసములమైన  
మమ్ము దీనను సములుగ మనుప కేల  
యసములుగఁ జేయు విధి యని హర్షమునను  
గాఁగించెను శుకనాను ధీ గాఢముగను. 204

తే. అతనిపై యుత్తరీయంబు నపహరించెఁ  
బూర్ణపాత్రంబు నప్పు డాపూరుషునకుఁ  
బ్రియవచశ్శ్రుతి కర్తవ్యమై పెం పొసంగు  
పారితోషిక మిప్పించె ధూరిగాను. 205

సీ. చరణవికుట్టనశబ్దతనూపురసాహస్రముఖరదిశాముఖంబు  
సరభసోక్షేపసంచలితకంకణచయవాచాలితోజ్జ్వలబాహుకంబు  
శ్రమవారిధౌతాంగరాగరంజితనవవసన మర్ధతమాలపత్రకంబు  
నన్యోన్యసంఘటితాంగదాగ్రార్థవిపాటితోత్తరపత్రభాసితంబుఁ  
తే. బలితసంమృదితశ్రోత్రపల్లవంబు, విలులితాలకపుంజంబు విప్రకీర్ణ  
సురభిపటవాసపాంసుపింజరితకేళ, పాళ మగు నవరోధనభామకంబు. 206

మ. కలమాధుర్య మెసంగఁ బాడుచుఁ గడుగ ధీ గాఢప్రహర్షంబు ను  
జ్జ్వలమై పొంగ నుమాద మూనినగతిగ ధీ బ్రాప్తించినట్లుగ మదం  
బలవై శాచవికార మంటినక్రియగ హస్తంబు లుత్తానమై  
చలఁగం గాలికిఁ బడ్డవ్యోమనభిసీక్రేణిగ విడంబించుచుగ. 207

ఉ. ఆడుచుఁ దూర్యనాదముల కర్తవ్యవిధంబునఁ దాలమాసముల  
వీడక; పల్కుచుగ విడి వివేకము వాచ్య మవాచ్య మూరకే

తోడన వచ్చుచుండఁ దమితోడుత వేగఁ గపొలభిత్తులం  
దాడఁగ రత్నకుండలము ఁ తొడలిశేఖర ముర్వి వ్రాలఁగఁ.

208

ఉ. ఉయ్యల లూఁగఁ గంఠముల ఁ నుజ్జ్వలకౌసుమదామకంబులుగ  
వ్రయ్యలు వారఁ బాదపాతి ఁ వారిధిమేఖల నాట్యమాడుచుగ  
వియ్యములాడఁగాఁ బటహఁ వేణుమృదంగపటుస్వనంబులుగ  
జయ్యన రాఁగ రాపరిజఁనంబులుఁ బాడుచు వెంబడించుచుగ.

209

తే. అరిగి శుకనాసగృహమున ఁ కవనిపతియు  
గాధహర్షామృతము పొంగి ఁ గట్లు మీఱి  
పార నినుమడిగా నుత్సాహం బొసర్చె  
నంతఁ గడచిననాటునా ఁ శ్లవనినాథ !.

210

తే. పదియవదినంబు ప్రాప్తింప ఁ భద్రవేళ, గోవులను స్వర్ణరాసులఁ ఁ గోటికోట్ల  
నొసఁగె విప్రుల కెల్లను ఁ నుల్ల మలర, భూరిదక్షిణ లిచ్చు నభివ్రావ్యముగను.

శా. భూపాలాగ్రణి! స్వప్నమందుఁ గనితిఁ ఁ బూర్ణేందుబింబంబు నే  
నీపాఁత్రసుమోముఁడమ్మఁ జొరఁగా ఁ నేలా మఱొం డంచుఁ జం  
ద్రావీడుం డని పేరుపెట్టెఁ గలకుం ఁ దార్కాణమై యుండ నా  
భూపాలుండు నిజాత్మజన్మనకు నింపుం బెంపు రాజిల్లఁగఁ.

212

శా. భూదేవోచితసత్కియల్ నడపి యాభూపాలకాభీష్టమా  
త్మాదేవోచితనామధేయ మిడె వైశంపాయనుం డంచు నో  
భూదేవేంద్ర! నిజాత్మజన్మనకు నాభూపాలకామాత్యుఁడుగ  
వేదోక్తం బవశిష్టకర్తృసమితిఁ ఁ బృథ్వీకుఁడుగ జేసె దాఁ.

213

అథ చంద్రావీడుని బడిఁ బంపుట. అథా

తే. శైశవము వీడి తనయుండు ఁ సఖులఁ గూడి  
బహువిధక్రీడ లాడుచుఁ ఁ బరఁగుచుండఁ  
దద్విఘ్నాతార్థ మారాజు ఁ తత్పురంబు  
వెలిసి శివప్రసదీతరఘుధివియందు.

214

సీ. తుహినాద్రిశిఖరాళిశులితసుధాలిప్తప్రాకారమండలఁపరివృతంబుఁ  
బ్రాకారమండలఁపరిగతాచివికాలపరిభావలయనువిఁభాసురంబు  
భాసురోరుకపాటఁపక్షబంధనసముద్భాటితైకద్వారఁకాశితంబుఁ  
గాశితాథోభాగఁకల్పితవ్యాయామమందిరామరగేహఁమంజులంబు



తే. మంజులై కాంతనిర్మితమహితవిశద

వాజివాహ్యభిభాభాగభాసితంబు

నగుచుఁ జెలువొందు విద్యాగృహం బొకండు

కట్టెఁ గ్రోతార్థపరిణాహాళితముగను.

216

సీ. సకలవిద్యలు నేర్పఁ డ బాలినయొజ్జల రావించి దేశాంతభరములనుండి

సవయస్కులై సయాచార్యకుమారుల సహపాతపరివారభనులఁ జేసి

బాలకు లెవ్వ రాప్రాంతమ్మునకు నాటలాడఁ బోవకయుండఁ డ నాజ్ఞఁజేసి

పంచాస్యపోతంబు డ పంజరంబున నుండుగతి వెలిరాకుండఁ డ గట్టడించి

తే. సర్వ మనుకూలముగ నుండఁ డ సంతరించి, యఖలవిద్యల నేర్పంగఁనాత్మజన్ము

నర్పణముచేసె నొజ్జల డ కవనినాథ !, సచివసుతుతోడ శుభదివసంబునందు.

తే. తాను భార్యయు వలువాతఁ డ దరలి యటకె

యాత్మజన్మునిఁ గనుఁగొని డ యనుదినంబు

వచ్చుచుండును మితపరివారుఁ డగుచు

వసుమతీనాథ! యారాజపరుఁడు వేడ్క.

217

అతి చంద్రాపీడుఁడు సకలవిద్యలు నేర్పుకొనుట. అతి

ఉ. పోవఁగ నీక యెందు మది డ భూవతిచేత నియుక్తుడైన యా

భూవిభునూనుఁడుఁ గొలఁదిప్రాద్దులలోన గ్రహించె నొజ్జలుఁ

భావము రంజిలఁ దగినపాత్రము చిక్కుట నాత్మనైపుణిఁ

భూవిదితంబుఁ జేసికొనఁ డ బోధ మొనర్చిరి సర్వవిద్యలఁ.

218

సీ. తర్కమీమాంసల డ ధర్మశాస్త్రంబున శబ్దశాస్త్రంబునఁ డ జాపవిద్య

వ్యాయామవిద్యల డ వాజివయోజ్ఞానమున రాజనీతి వాఙరణనీతిఁ

జక్రచర్మకృపాణశక్తితోమరగదాపరకుముఖాయుధపద్ధతులను

వీణామృదంగాదివివిధవాద్యంబులఁ జిత్రలేఖనకళాచిత్రములను

తే. గావ్యనాటకాఖ్యానికాఖ్యానములను

నారదీయాదిగాంధర్వభారతీయ

నృత్యశాస్త్రమ్ములందును డ నృపతిలక్ష

ణములఁ గొకల మందె త్తానాథసుతుఁడు.

219

చ. తరణమునం బరిఘ్నిని డ దారుట లంఘనమందు నెక్కుటఁ

గరితురగాదిరోహణమునందును గాథల నింద్రజాలమం

దు రతనపుంబరీక్షలను ♦ ద్యూతకలాకలసంబునందు నా  
మరుకళలందుఁ గాంచె నసఃమానసమర్థత లోకమాన్యతన్. 220

ఉ. కాంచెను దారుకర్మమునఁ ♦ గాళల మంచెను వాస్తువిద్యలం  
దంచితనైపుణిం గనెను ♦ యంత్రములందును బాటవంబు నా  
ర్జించె సురంగ భేదనవిశేషమునందును జాకచక్రమున్  
మించెను వైద్యశాస్త్రమున ♦ మీతె విపాపహృతిగ జగంబునన్. 221

తే. సర్వశిల్పంబులందును ♦ సర్వదేశ, భావలందును లిళులందు ♦ భారతేలి  
హాసరామాయణములందు ♦ నన్యనిఖల, కళలయందును గాంచెను♦శాకలంబు.

తే. నిర్మలాదర్శమునఁ జోలె ♦ నిఖలకళలు  
సంక్రమించెను నారాజచంద్రసుతుని  
యందు జగ మెల్ల నద్భుతం ♦ బంద మిగుల  
నతని ప్రతిభావిశేషంబు ♦ నానె వొగడ. 222

తే. విడువ కభ్యాస మొనరించుపుడమితేని, సుతున కావిర్భవించెను ♦ ట్లోణిశ్శెల్ల  
విప్లయమొనర్చు సహజాతివిక్రమంబు, పవనసుతునకుఁబలివై శవంబునందె.

చ. అతఁడు యద్భుచ్ఛ నాడుచును ♦ హస్తమునం జెవిపట్టి లాగినన్  
గతసకలాంగకమ్ములయి ♦ నాగకిశోరము లట్టె నేలపైఁ  
జతికిలవ్రాలెడిగ నృపతిచంద్రమ! సింహకిశోరకావక్య  
ప్రతఁ గనినట్టు లించుకయుఁ ♦ జాలవుగా చలియింప భూవరా!. 225

తే. సకలరాజకులాటవిభాతవేదుఁ, జైన యలబామదగ్గితరానివోలె  
నతనిశరపంక్తులారార ♦ యద్రిశిలల, గులగులలుగాఁగ భేదించుఁగువలయేళ!.

తే. బాలుఁ డయ్యును నాన్యపబాలుఁ డహహ  
తాలతరువులఁ బెక్కింట ♦ ధరణిఁ ద్రెళ్లఁ  
గొట్టు నొక్కొకప్రేటునకుం గృపాణ  
మునను బిసదండములమాడ్కి ♦ జనవరేణ్య!. 227

తే. పదుగురిబలకాయులు ♦ పట్టలేని, యినుపదండంబుఁ గైకొనిఁయినకుమారుఁ  
డశ్రమంబున వ్యాయామ ♦ మాచరించుఁ, జెప్పనేటికి నాతనిచేవ లావు.

తే. ఒక్క వీర్యాతిశయమునఁ ♦ దక్క నిఖల  
కళల నారాజసుతునితోఁ ♦ దుల యొనర్పఁ  
దగు సమాత్యసుతుండును ♦ ధరణినాథ!  
యతనిప్రతిబింబమే యితం ♦ డనఁగ నొప్పు. 229

సీ. సకలవిద్యలఁ దనఁసచ్చాత్రుఁడై యుండి చదివినబహుమానఁసరణిచేత  
శుకనానుపైఁ గలఁయకలంక గౌరవమహిమచే సహవాసఁమహిమచేత  
నీడుజోడై కూడిఁ మాడియాడినచిన్నతనమునఁ గలిగినఁచనపుచేత  
నొకచోట భుజియించిఁ యొకచోట నె పరుండి పెరిగిన నెయ్యంపుఁబెంపుచేత

తే. నయ్యై రెండవహృదయంబూఁ యనఁగఁ బరఁగి

సర్వవిప్రంభపాత్రమాఁ సౌహృదుండు

రాజసుతునకు నామంత్రిఁరాజసుతుఁడు

చెప్పఁగా నేల యాచెల్లిఁచెలుపు నృపతి!

280

తే. ఒక్కనిముసంబు గనఁబడఁ కున్న సతఁడు

నిలువఁగాఁ జాల కొక్కండుఁ కలవరించు

రాజసుతుఁ డాతఁడును వానిఁ రవిని దినము

వగిదిఁ బాయక వర్తించుఁ బ్రతిదినంబు.

281

సీ. ముల్లోకముల కాశఁమొనయఁజేయుచు సుధారసమువోలెనుసాగఁరంబునకును

సకలలోకాష్టాదఃజనకమై చంద్రోదయమ్మువోలెను బ్రదోషమ్మునకును

వివిధరాగవికారఁవిలసింతంబయి యంద్రధనువువోలెను వానఁతరుణమునకు

వివిధలాస్యవిలాసఁవిశ్రుతంబయి కలాపంబువోలెను మయాఁరంబునకును

తే. మీనకేతనకేతనఁ మైనచిగురు

వోలెఁ గల్పద్రువకు; నృపఁపుత్రునకును

యావనారంభ ముదయించిఁ యతనిసౌబగు

ద్విగుణితముచేసి భువనసంవిదిత మయ్యె.

282

ఉ. చేరె ననంగుఁ డంత నవఁసేవకుచాడ్పున నొద్ద సంతరం

బారసి లక్ష్మితో నురముఁ నాతతమయ్యెను వేగ బంధునూ

నోరథపంక్తితోడన విఁనూత్నగతిం బరిపూర్ణమయ్యెఁ జ

మ్మూరుయుగంబు మధ్యమముఁ నూనె గృశత్వ మరాతికోటితోఁగ. 283

ఉ. దానముతోడఁ గాంచెను నిఃతంబమునుం బ్రథిమంబు శౌక్ల్యముగ

బూనెఁ జరిత్రతోఁ గనులు; పొందె గురుత్వము దోశ్శిరంబుఁ దా

నానతితోడ; శత్రువనితాలకజాలముతోడఁ దోయ్యగం

బూనెఁ బ్రలంబతోఁ; మనముఁ నూనె గభీరతయుగ స్వరంబుతోఁగ. 284

చ. క్రమమున నిట్లు జవ్వనముఁ గాంచెను; నేర్చెను విద్య లన్ని పూ

ర్ణముగఁ; గౌరకలాపవిపరంబుల నెల్ల ముగించె; నొజ్జలుగ

దమిని నొసంగి రాజ్ఞయని ♦ ధాత్రివరుండు నెటింగి పుత్రు గే  
హమునకుఁ దోడిలేరఁగ బలాధిక్యముం బనిపెగ బలాధికుఁ.

285

అథ పాతకాలయందున్న చంద్రపీఠనిఁ గొనిపోవ బలాధికుఁడు వచ్చుట. అథ.

ఉ. ఆతఁ డనేకవాఙ్మదఁగావళితో శుభ వాసరంబునఁ

భూతలనాథునాజ్ఞఁ గొని ♦ పోయి నృపాత్మజపాతశాలకుఁ  
వే తనరాకఁ దెల్పి చని ♦ పృథ్వి శిరంబును మోపి మ్రొక్కి యా  
నేతృసుతాజ్ఞ చేఁ దనకు ♦ నిర్మితమా నుచితాసనంబునఁ.

286

చ. విషయమునఁ వసింది వృథావీపతిసూనుని గాంచి యిట్లునఁ

వినుము సరేంద్రునాజ్ఞ వినుపింతు కుమారక! మాదుకొద్దు లె  
ల్లను బరిపూర్ణతం గనెఁ గళళల్ సకలంబులు నేర్చినాఁడ వ  
త్వసువమప్రజ్ఞఁ గాంచితిని ♦ నాయుధవిద్యల నాగమంబులఁ.

287

చ. అనుమతి నిచ్చినారును గృహంబుచకుం జన నొజ్జ లందఱుఁ

జను మిఁక నిన్నుఁ బూర్ణిమనిశాకరు సర్వకళాభిరాము నూ  
తనసముదంచితుఁ బలె మఁదద్విషముఁ గృతశిక్షణంబు బం  
ధనతలనిర్గతంబు నటు ♦ తద్దఁ గనుంగొనుఁగాత నిచ్చులుఁ.

288

ఉ. ఎన్నఁడు వచ్చు మేము కను ♦ టెన్నఁ డటంచు దినంబు లెంచుకొం

చున్నజనాళిలోచనము ♦ లొందుత సత్ఫల ముత్సుకంబులై  
యున్నవి నిన్నుఁ గాంచఁ గడు ♦ నుద్ధృతినంతిపురంబు లన్నియుఁ  
బన్నుగ నాటవాఙ్మనున ♦ వచ్చితి వీ విటకుఁ నృపాత్మజా!.

289

క. పదివత్సరములు చదివితి, పదునాఱవవత్సరంబు ♦ ప్రాప్తించెను నీ

కిదిమొదలు మాని చదువును, సదసమునకు రమ్మ పదము ♦ త్కౌపతితనయా!.

క. నినుఁ గాంచ నభిలషించెడు, జనయిత్రుల కెల్ల నొసఁగి ♦ సంపర్శనముఁ

విసతి యొనరించి గురువుల, కనియంత్రణవృత్తి నుండి ♦ యందు సుఖములఁ.

క. సవయావనసౌఖ్యంబుల, సవిరతలలితముల నెల్ల ♦ నందుము జగతి

దివిజలఁ గోల్వము బాంధవ, నివహంబును ముంపు హర్ష నీరధిలోనఁ. 242

సీ. తావకనేవకై ♦ తంద్రి మహారాజ పంపిసయ్యశ్యంబు ♦ పవనజవము

త్రిభువనరత్నంబు ♦ త్రిభువనాశ్చర్యంబు నుదధిబలోత్థితామోనిజంబు

సశ్వరత్నం బిది ♦ యాసాదితము మహారాజాధిరోహణార్థంబు ననుచుఁ

బారసీకాధిపఁప్రహీతంబు నృపసుత! యింద్రాయుధంబునా ♦ ననఁగుహయము

తే. ద్వారమున నిల్చియున్నది ధాత్రిలోనఁ  
బుట్టలే దింకఁ బుట్టంగఁ ధోదు దీనిఁ  
బోలునది శక్రహయమును ధోలు ననుచు  
లక్షణజ్ఞులు చెప్పిరి ధలితచిత్త!.

243

ఉ. కైకొని దీని నక్కి భువి ధగణ్యత నంద ననుగ్రహింపుమా  
నీకయి సార్వభౌమకులఁసీరధిసోములు శూరవక్త్రులు  
బ్రాకటసత్కళావిదులు ధపార్థివసూనులు నన్వయాగతా  
నేకులు వచ్చి వాకిటను ధనిల్చినవారదె వేది మ్రొక్కంగఁ.

244

చ. అనుచు వలాహకుండు వినయమునఁ జెప్పఁగ రాజపుత్రుఁడు  
జనకునియాజ్ఞ మస్తమునఁ ధజయ్యనఁ చాల్చి నవీనమేఘుని  
స్వనభునవాక్కులఁ బలికె ధవాజిని దానిని దెప్పటంచుఁ దాఁ  
జనఁగ మదిం దలంచి నృపఁసత్తమ! యొజ్జలకుఁ వినముఁ దై.

245

❖❖❖ ఇంద్రాయుధపర్జనము. ❖❖❖

సీ. ఇరుపార్వములయందు ధనిరువురు కల్గెంబుబంగరుకడియముల్ ధపట్టి వంప  
నసృతవేగవిదగ్ధ ధనలతాస్త్వ బెదరించుచున్నదో నాఁ గడు ధనూర్జితముగ  
గర్భరంధ్రంబులు ధగదల సారెకుఁ జేయు సకిలింతల జగంబుఁసంచలంప  
జవనిరోధామర్ష ధజనితఘర్షరరవఘోరఘోణం బొప్పఁ ధగుతల మెల్ల

తే. దాట నుంకించుచందమ్మ ధదనర మెడను  
దూరముగ వంచి యెత్తుచు ధసారెసారె  
బాలుచునింద్రాయుధం బను ధపురుషదఘ్ను  
వాజరాజంబుఁ కైకొని ధవచ్చి రంత.

246

ఉ. ఆహయరత్నముం బొగడ ధనానాకొ మాకు నతిప్రమాణముగ  
దేహముఁ గన్నవేగతతి; ధదేవనృపాలహయావతారమే  
యాహయ మాళుగంబు వడి ధనభ్యసనం బొనరించె నొక్కచో  
నూహయొనర్పఁ; దాన్యునకు ధనుద్ది జవంబునఁ బార్థివోత్తమా!.

247

ఉ. గాలికిఁ దోడునూపుఁ ద్రిజఁగంబుల సంచరణంబుచేయ; గో  
పాలకపాదపంకజముఁభాతి జగంబుల మూఁట నొక్కట  
జాలును దాట; గ్రీష్మదివసంబువిధంబున నాయతంబు నా  
భీలము; భోగిమాడ్కిఁ బృథివీవర! కొరు సదాగతి మదిగఁ.

248

సీ. అనితపాటలపీఠహరితరేఖలచేతఁ గల్పాపీఠంబయి ధ్రులుకతనఁ  
జత్రవర్ణితకుఠాఁ ప్తీర్ణమై విలసిల్లు కరికలభంబునాఁ ధ్రులుచుండు  
నసురశోణితపంకిలాలోహితసటాళిఁ బారవ్రతీసింహంబుఁపగిది నొప్పుఁ  
గైలాసతటఘాతఁగై రికముఖభాతుపాటలవృషభంబుఁభాతి మెఱయుఁ  
తే. జెలఁగు మానససంచారఁకలిత మగుచు, నప్పరిమరాళముకరణి ధ సలికయిల్లు  
నుదధిపులిసంబుచంచానఁనురువరాట, మాలికాధూషితంబయి ధ్రులు నధిప.

తే. అతిజవంబునఁ ద్రాగినఁయాశుగంబు  
వెడలఁ గ్రక్కెడి నా నొప్పు ధ విడువ కదరు  
ముకుపుటంబుల సీతాఘ్రములఁ జెలంగు  
నాసికారంధ్రముల నది ధ సరవరేణ్యి !.

250

తే. నోర గలగలలాడెడు ధ క్రూరకవిక  
యొరపిడిని బుట్టులాలాంబు ధ నురుగుచిగురు  
లర్ణపనివాసపరిపీఠ ధ మమృతరసము  
నుమియునో నాఁగఁ బుక్కిళ్ల ధ నుమియుచుండు.

251

తే. మానవాధిప! దానినిఁర్పాంసమైన, వదనమండల మొప్పెడుఁ ధ బరఁగ నులిని  
మలిచిఠీర్చినవిధమున ధ లలిత మగుచు, దీర్ఘమై శుభలక్ష్మము ధ దేజరిలఁగ.252

తే. వదనమండలనిక్షిప్తఁపద్మరాగ, మణిసముద్గతఘృణిరాజి ధ మైశానంగ  
సరుణాచామరకలిత మైఁనట్లు దాని, కర్ణయుగళంబునిశ్చలాఁగ్రంబు మెఱయు.

తే పసిఁడిగొలుసులవగ్గమ్మఁలెసఁగ లక్క, వోలెనరుణంబులై త్రేలుఁలోలనటలు  
వార్ధిసంచారలగ్నప్రఁవాళపల్ల, వంబు లన దాని మెడ నొప్పు ధ పసుమతీశ!.

సీ. వక్రకార్తస్వరఁపత్రభంగంబులు వ్రాసి చాతుర్యంబు ధ భాసిలంగ  
సారెసారెకు రటఁత్సద్రత్నమాలికాపుంజంబు లమరించి ధ పాలుపుడెలువ  
ఘోలముక్తాఫలఁకుభదామకంబుల లాలితగతిని నలంకరించి  
సన్తాలికలచేత ధ సాంధ్యరాగమునట్లు నాశ్వికాలంకార ధ మరుణమయము

తే క్రాలఁ గై నేసి యాయలంకారనిహిత, మరకతమణిప్రభాతతిమయిని బర్య  
శ్యామలంబయి దివినుండిఁజాఱిపడిన, రవిరథాశ్వంబు నా నొప్పు ధ రాజవర్ణి!.

తే. అమితలేఖనీత రయంబుఁనాఁగఁ బుట్టు, నేదెడలజాలకంబులు ధ సింధువాస  
సక్తముక్తాఫలంబులఁచందమునను, దనరుచుండెను దద్వాఙ్మతనువునందు.

చ. తనరును నంజనోపలక్ష్మతంబులు నా నిల జర్జరీకమై  
పొనరఁగ నెత్తి దింపుటలఁ డబుట్టెడుమ్రూరముఖారవంబులఁ  
దనరెడుదానిగిట్టలు నితాంతము పార్థివచంద్ర! జంభభే  
దనమణిపాదపీఠులవిధంబున మర్దల మభ్యసించునాఁ.

257

సీ. ఉల్లిఖతంబునా డనొప్పుచుఁ బ్రక్కల మెడఁ బ్రసారితమన డమేటి యగుచు  
విస్తారితం బైనవిధమున సురమున నలరుచు జంఘల డనతిశయిలుచు  
నుత్కిర్ణమో యన డనురుజఘనంబున ద్విగుణీకృతంబునాఁ డేజరిలుచు  
క్షత్తికృతంబు నాఁ జనుచు నాస్యంబునఁ గడుభీత మన స్తబ్ధకర్ణమగుచు  
తే. భస్మసితపుండ్ర కాంకితవదన మగుచు, ప్రతివిధంబున మధుపంకయుతపిశంక  
కేసరం బయి మధుమానఃపాసరంబు, పగిదిని వికసితాశోకపాలంబు.

చ. మనుజవరేణ్య! దానిని సమానుషలోకసమంజసాకృతిఁ  
దనరి యదృష్టపూర్వమగుదాని జగత్త్రయ మెల్ల నేలఁగా  
ననువగుదాని సర్వశుభదాంకసమన్వితమైనదానిఁ గాం  
చి సరపరాత్మజం డచలఁచిత్తుఁడు నిట్లను విస్తృతాత్మఁడై.

259

చ. సరభసప్తత్రి నొక్కమొగి డనర్పవిభుం దరిత్రాడు చేసి యు  
ద్ధరగతిఁ ద్రిప్పి త్రిప్పి కడుఁ డదోయధి మందరపర్వతంబుచే  
సుర లసురుల్ మఱించి మఱి డసోలియు నీహయరత్న ముద్ధరిం  
పరట యిఁకెట్టిరత్నముల డవారు సముద్ధరణం బొనర్చిరో.

260

చ. సరిదధివత్రతారితుఁడు డస్వర్విభుఁ డంబుధి దీని నీయ కా  
సురహయమిచ్చె నాతనికే డజొక్క సతండును దాన; మేరుభూ  
ధరశిలవోలె నాతతకఁ డదాల్చిన యీహయపృష్ఠ మెక్కకే  
సురపతి సౌఖ్యమేమి గనె డక్షోణివిభుం డయి ముజ్జగంబులఁ.

261

చ. గరుడుని నెక్కుకౌతుకము డకంజదళాతుఁడు మానఁ డింక నీ  
తురగముఁ గానఁ డంచు మదిఁ డ్రోదోచెడిఁ గాంచిన మానకుండునే  
యరెరె యతిక్రమించె వినుతామరరాజసమ్మద్ధిఁ దాతరా  
జ్యరమ త్రిలోకదుర్లభము డైనసురత్నము లిట్టి వండుటఁ.

262

ఉ. దీనిపరాక్రమంబు నతితేజముఁ గాంచిన దేవతాత్మగాఁ  
గానఁబడుఁ నిజంబు గడుఁ డాతరతం గను నెక్క నామనం

బూనదు; కేవలాశ్వముల \* కుండునె యిట్టి త్రిలోకవిస్త'యా  
ధానసముజ్జ్వలాకృతులు \* ధాత్రి నమానుషలోకపూజ్యముల్. 268

ఉ. దై వతముల్ ధరించెడిన \* తాపసశాపమునకా స్వ దేహము  
బోవిడి యొండుదేహము నశపూర్వము; రంభఁ ద్రిలోకరత్నము  
దేవసుగాత్రిఁ దిట్టఁడె మునీంద్రుఁడు స్థూలశిరుండు; దాన నా  
దేవసుగాత్రి యశ్వమయి \* దివ్యపదంబుఁ దొటంగి భూస్థలిక. 264

క. జననము నందెను బడతా, శ్శును శతధన్వాభిధాను \* త్కృతలనాఘక  
మన మలరఁగఁ గొలుచుచు నుం, డెను జరకాలంబునట్లుడింద మహిమ కాక.

క. ముసిశాపంబున నెందఱొ, ఘను లుర్విని వివిధరూపకలితాత్మకులై  
జననం బందిరి యిదియును, మునికే త్తుం డగునొకమునిముఖ్యుఁడె తలఁపక.

తే. దీనిదివ్యత్వమును నాదుమానసంబు  
తెలుపు చున్నది నిజము సంధియము గలదె  
యనుచుఁ దలపోయుచునె లేచె \* నారురుత్సు  
వగుచు నాసనముననుండి \* యుతఁడు వేగ. 267

ఉ. ఆతురగంబు దాసి మది \* సంజలిబంధ మొనర్చి యోమహా  
త్మా! తురగంబ! యెవ్వఁడవొ \* యాతఁడవే నిను నెక్కునట్టి నా  
యేతదతిక్రమంబు మది \* నెన్నక పైఁచి క్షమించు నీ కిదే  
జోత యొనర్తు దేవతలు \* చూడ రెఱుంగక చేయుతప్పులక. 268

చ. అన విని యాచాయం బతనియాశయముం గనుఁగొన్నదానిరీ  
తిని విదిలించి కేసరతఃతిగ మఱి కేకరతారకంబుగాఁ  
గను మరలించి దృష్టిని బ్రాగఢముదంబున దుమ్ము రేఁగి పై  
ఱొనఁ గుడిగిట్ట భూతలముఁ \* గొట్టుచు నెక్కఁగ రమ్మటంచుఁ దాక. 269

చ. సారెకుఁ బిల్చుపోలికను \* సంచలతం గన భూగరంధ్రముల్  
తోరముగాఁగ హుంకృతులతోడన ఘర్షరరావసంతతుల్  
చేరి మనోజ్ఞమై చెలఁగఁ \* జేసెను హేషితరావ మంత నా  
త్కారమణాత్మజాతుఁడు నొసంగె నటంచును నెక్క నానలిక. 270

తే. తలఁచి యామధుహేషితఃశ్వాసమునను  
నెక్క దానిని దైలోక్య \* మెల్ల నొక్క



జాత్తిలిగ నాత్మ నెంచుచుఁ డ జోద్యమందు

చరుగుదెంచెను విద్యాగృహంబునుండి.

271

వ. అట్లరుగుదెంచి ముందర.

272

సీ. ప్రళయజలదము కృపాపాణవర్షంబువడువునఁ బరువంబు డ బలిగృహంబు

నంశిధిలంబుగా డ సల్పు నా నతినిష్ఠురంబును నగుఖురాఠరావమునను

ఖురజరజోరుద్ధఘోరఘోఠారవమున హేషితధావసమునను మిగుల

బధిరీకృతంబులై డ పరఁగ లోకము లెల్ల నూర్ధ్వీకృతంబును డ నున్నతంబు

తే. హరితవాహక రావళియంటివెలుఁగు, ఫలకముల నొప్పుచుండెడుప్రాసజాల

మధ్రతలమును నున్నరాఠాసితాజ్ఞ, జాలవనసంకులనరస్ఫులిలఁ జేయ. 273

తే. అలరునుద్దండబద్ధి బద్ధాతపత్ర, శతసమాచ్ఛాదితాష్టాదిశాముఖంబు

స్ఫురితశతమన్యుచాపకఠ్ఠురితమయిన, జలదవటలంబు నాఁ దగి డ లలితగతిని.

తే. ఉద్వమత్యేనపుంజసముజ్జ్వలాప, దాతముఖముల వల్లనతారశతను

బ్రళయసాగరకల్లోలవార మన స, పార మయి పొల్పునాశ్వికబలముఁ గాంచె.

క. ఆయాశ్వికబలమెల్లను, దోయధినీరంబునట్లు డ తొగచెలిరాక

వే యాతనినిర్గతిచే, మాయురై క్రక్కదలె నొక్కమాటుగ నపుడే. 276

క. నరవతు లవామహమికతో, సరభసగతిఁ దీసివైచి డ ఛత్రములఁ బర

స్పర మొరసివారుహయములఁ, గరమునివారించుకొనుచుఁగదిసిరి మొక్క.

చ. తెలుప బలాధికుండు నొకఁదిక్కుననుండియు నోలి పేగుల

దెలుపుచు నొక్కరొక్కరుని డ దేకువ మ్రొక్కిరి రాజపుత్రుల

జలితకిరీటసంఘటితసారసరాగమరీచిజాలసం

ఫలసమునఁ స్వరాగమును డ జల్లెడి నాఁ జను నమ్రమాఖుల.

278

క. చంద్రావీడుఁడు వారిని, సాంద్రాదరమతిని నుచితసమ్మానన నీ

రంధ్రాత్ములఁ జేసెను దుర, కేంద్రమ్మును నెక్కి మిశ్రుఁ డ దెలమిని బడి రా.

సీ. రాజ్యలక్ష్మినివాసఠరాజితాంభోజమో సప్తినేనాపగాపైకతంబా

క్షిరోదడిందీరఠగారవాసుకిఫణామండలమో మాళిమణులరుచియొ

యన స్థూలమాక్తికఘనజాలకావృత మగుచు సింహాంకితమగుచుఁ బైనిఁ

దప్తకార్తస్వరదండమండితమయి పరఁగెడు శ్వేతాతపత్ర మొప్పు

తే. జామరంబులు పీవంగ డ శ్రవణవల్ల

వంబు నర్చింప నుభయపార్శ్వంబులందు

వందిమాగధబృందంబు ♦ గ్రంధుగాఁగ

సలుపఁ గై వారములు వేడ్క ♦ సంచరింప.

280

తే. మ్రోలఁ బరుగులు వాటుచు ♦ వేలువేలు

తరుణవరవీరపౌరుషధనులు ఘనులు

పదగజను లుద్దవిడి గొల్పఁ ♦ బత్తనాభి

ముఖుఁ డగుచు వెడలెను నృపముఖ్యసుతుఁడు.

281

అతి చంద్రావీధుని గనుజనుల చిత్తవృత్తివలనము అతి

చ. నరవర! మేనుదాల్చిన యశనంగుఁడొ నాఁ బురమార్గగామియై

యరిగెడునాతనిం గని జనాని కార్యము లెల్ల వీడి చం

దురుఁ డుదయింప మోదమునఁ ♦ దోఁగెడుకై రవకాననంబు నాఁ

బరఁగెను హర్ష వారినిధిభంగములం దగ నోల లాడుచుఁ.

282

తే. వదనకై రవనికురుంబభయదయాపుఁ, డై నవన్ముఖుఁ డీక వీని ♦ నరసి తనకు

మారకేబ్రమ్మనకు సిగ్గుకూరకున్నె, సఫల మాయెను నేడుమాజన్మ మహామా.

తే. మారుచూపంబుఁ దాల్చినమధువిరోధి

కాని యీతఁ డస్త్రక్షమాకాంతసుతుఁడు

కాఁడు నిజము నిజము నమస్కార మనుచు

నగరలోకంబు మ్రొక్కెను ♦ నగఃపితముగ.

284

తే. అరుగుదెంచెఁ జంద్రావీధుఁ ♦ డనుచుఁ జూచు

హర్షమునఁ దలుపులను గఘవాక్షతము

లను సముద్ధాటితములను ♦ గనిన నగర

మట్టినివహంబు తెఱచిన ♦ యట్టు లుండె.

285

ఉ. మే మతిపుణ్యవంతులము ♦ మీటుచుఁ బ్రేమరసప్రవాహినీ

స్తోమము జాలువాఱఁగఁ గుఠూహల మున్ముఖితౌ ఘటింపఁగా

నీనుహనీయరూపమును ♦ నెట్టియటంకము లేక చూచుచు

న్నాము విశాలదృగ్మగముఁనన్ దమితీఱఁగ నీదినం బహఁ.

286

సీ. దాకేలమరకతదర్పణంబు ధరించి కొందఱు పూర్ణేందుమండలమున

రాజిల్లుపూర్ణిమాగాత్రులు నాఁ; గొందఱు జార్జియావకపాటలాంఘ్రి లగుచుఁ

బంకజపరిపీతబాలాతపాల్చిను లనఁగఁ గొందఱు సంభ్రమాగమమున

గళితకాంచీసమాకులితాంఘ్రిలై శృంఖలాబంధనాలసయాభకరిలు

తే.లనఁగఁగై నేత సగమునఁనాఁపిఁకొంద, ఆమరపరిచాపరాగోజ్జ్వలంబరములఁ  
గట్టి జలధరనములఁకరణిఁ గొంద, అనుగుదెంచిరి పురభామలతని గాంచ.

చ. కరమునఁ దారహారములఁ గైకొని వచ్చిరి కొంద టింతు లా  
స్వరుఁడు నశింప శోకమును ఁనైఁచఁగ లేక విరక్తచిత్తమై  
కరము తవం బొసర్పఁ గరఁకంజమునఁ నుటికాక్షమాలికా  
ధరణ మొనర్చినట్టి యలఁదర్పకురాణిని గ్రేణి చేయుచుఁ. 288

చ. అలఁరిజలమ్ముచే బొలుచుఁనాపగ మధ్యమునందుఁ బాఱఁగా  
నలరెడుచక్రవాకయుగఁమందు ప్రదోషపురాత్రులొయనఁ  
జెలఁగుచు నేగుదెంచి రట ఁ చేడెలుకొందఱు వానిఁ గాంచఁగా  
గళితము లై నహారములు ఁ క్రాలఁ బయోధరమధ్యసీమలఁ. 289

ఉ. కొందఱు కాంత లందియలఁ గూర్చినరత్నము లింద్రచాపముఁ  
గ్రందుగఁ గొల్పఁ జెంపుడుశిఖిండులు వెంబడి నేగుదెంచు నాఁ  
గొందఱు మధ్య మర్థమును ఁ గ్రోలి తదర్థముఁ గ్రొల కట్టై చే  
నందియ పానపాత్రముల ఁ హర్ష్యతలంబుల నెక్కి రారయఁ. 290

ఉ. కొందఱు పుల్లతామరసఁకొశిపుటాంబరచారిపద్మిని  
బృందముఁ గానుపించుగతి ఁ వే ముఖమండలముఁ హరిన్వణి  
సుందరజాలరంధ్రముల ఁ శోభిల నిర్గతముంగఁ జేసి యా  
సుందమూర్తి రాజసుతుఁ ఁ జూచిరి కన్నులకరున్ తీఱఁగఁ. 291

సీ. రసనానినాద మాఁగిరి వచ్చుమందిరసారసరవములు ఁ సరస మాడ  
స్థలదంఘ్రితాడితఁసాపానరవహృష్టబర్హి కేకులుగూడఁ ఁ బరుగువాఱ  
మంజులగతి మీటుఁమధురవీణారావకోలాహలంబులు ఁ కే లొసంగ  
నవమేఘరవభీతఁధవళచ్ఛదారావకోలాహలంబు కై కొలొసంగ

తే. మదనజయఘోషణములకు ఁ మార్దవంబుఁ  
గఱపు చన్యోన్యఘట్టనఁకన్వేణితతార  
హారమణిరమణీభూషణారవములు  
శ్రవణసుభగంబులై మించె ఁ సాధపంక్తి. 292

సీ. రమణీమయమ్ము నాఁరాజిలై సాధాని సతతాంగనాజనఁసక్తిఁ గాంచి  
పల్లవమయము నా ఁ భాసిలై భువి స్త్రైణసాలక్తపాదవిఁన్యాస మంది  
లావణ్యమయము నా ఁ లసితమయ్యెన్మ్రోలునంగ ప్రభాప్రవాహంబుఁ జెంది  
శశిలింబమయము నా ఁ నెసఁగెను గగనంబునదనమండలరాజిఁసదన మగుచు

తే. కమలవనమయ మనఁగను ధ్రువై దిశలు

నండపొడ దాఁకకుండఁ బైకెత్తి నట్టి

పాణితలముల; నింద్రచాపమయ మనఁగ

నడరె నాతవ మాభరణాంకువులను

సలరె నుత్పలమయము నా ధ నహము దృశల.

298

చ. సలిమయంబులో స్ఫటికనంఘటితంబులో దర్పణంబులో

తెలియదు తెప్పపా పెడలి ధ తేటి గనుంగొనునాసరోజనే

త్రలహృదయంబు లందు సల ధ రాజసుతాకృతి చొచ్చె నంత నా

చిలుకహుమాయిరాతు నెడఁ నేయక చొచ్చెను దక్షిణంబునఁ.

299

మ. సవిలాసంబులు సాభ్యనూయములు సేర్వ్యంబుల్ సవిశ్రంభహృ

ద్భవముల్ సాధ్యసంభ్రమాకలితసాత్వాసంబులుఁ జాతురీ

భవనముల్ పరిహాసయత్నములు నై ధ సిల్లుసల్లాపముల్

దివిరె రమ్యములై పరస్పరము నాదివ్యాంగనామండిలిఁ.

295

— ధృ చంద్రాపీఠుని గనుచున్న శ్రీల పరస్పరసంభాషణము. —

సీ. పరుగువారెడవేల ధ త్వరితగామిని! నేను నరుదెంతు నిలునిలుఁమరుగక మ్రము

మూఢురాలఁయిదేటిఁ మోహంబు మోముపైఁ దూలుముంగురులనుఁద్రోసికొను

దర్శనోన్మాదినిఁతాళుకొ మ్మొకయింత జాటువయ్యెదకొంగుఁ ధ జక్కనేయు

ముడివీడి మెడలపైఁ ధ బడుకేశపాశంబు ముడివేసికొను మదఁమూఢచిత్త!

తే. తెమ్ము మదనాంధ! చేర్చుక్క ధ తీవ్రముగను

తగులుకొనిపాదములఁ బువ్వుదామకములు

పడెదు; దంతపత్రంబులు ధ పట్టుకొనుము

శూన్యమానస! యెంతని ధ చూచె దింక.

296

చ. అపగతలజ్జ! వీడి పడునంశుకముం గను; కర్ణపల్లవం

బు పయికే దోపు చెక్కిభులఁ ధ బొల్పుగ నుయ్యల లూఁగుఁ బాపినీ!

యపిహితముంగఁ జేయు మదె ధ యందలు చూతు రురోజభారముఁ

జవలనునస్క! వచ్చుపరిఁచారకవర్గము నై నఁ జూడుమా.

297

ఉ. వేగిర మేగుదెమ్ము చను ధ వేగిర మాతఁ డలికముగ్ధరో!

రాగపిసద్ధనేత్ర! గవఁరాదె సఖిజన మేగుదెంచు నీ

యాగడ మేమి యొక్కతెవె యాగెదు జాలము నెంతయాళ నీ

వే గను మంత యెవ్వరికి యీయకు మ్రొలకు రమ్మ కోపనా!

298

చ. కనుఁగొన దేల వ్యాజమునఁ యాంచు మసత్యవినీత! నమ్మది  
స్తనభర మొత్తి యేఁచెదవు యిచ్చని! డెందము నిల్పుకొమ్మ యా  
యనవరతానురాగమధుఁవానకు మోసి యిదేమి పెద్దలక  
గన కిటువేరెమెత్తెదవు యిందితదైర్య! పయంట బాఱఁగాక.

299

తే మదనపరవశ! యిది యేమి యదము నాదు

పయంటచెఱఁగును బయంటగా వైచిగొనెదు

మన్తభవ్వరపులకల మాటుపటువు

ముగుడ! విరహాబ్ధి వానికై మునిగెదేల.

800

ఉ. ఊరక యేల డెందమును నూఱడ నీయ కనేకవిధమా

సారములం గలంచెదవు సాహసినీ! వృథ యంగభంగశృం

గారములక వలగ్నమును గాఢియపెట్టుచు భేద మొందు దో

మారవికారిణీ! యిటుల మానక గాంచెద వాకులత్వముక.

801

ఉ. ఊరుపుఁ బుచ్చును మఱచి తుగ్గలి యేమి కుతూహలం బొళో

నేరవు కేహము విడిచి నీ వరుదెంచినసంగతి గనక

జేరెను మానసం బెచటఁ జిత్తజబాణనిఘాతమూర్ఛితా!

సూరకఠంబు తొదలనుసోకక యుండఁ బయంట కప్పమా.

802

చ. సురతసుఖంబుఁ గాంచి మదిఁ జొక్కుచు గన్నులు మూయుదాన! యా

నరవరపుత్రుఁ డేగు నయఁనంబులు తెర్చుము; లోచనంబులక

గరము విఱోకనీయమును గాంచక మోస మొనర్చి దేల నెం

బరవు సత్ప్రతగ్రహముఁపట్టినదాన వధన్య వెంతయుక.

803

ఉ. కోపము వీడి లెమ్మ సఖ! కోమలి! చూడు రతీవియుక్తు న

ప్రాసితమీనకేతు నవఁపంచకరుక పృవపుత్రు నీతనిక

బాపము పూరుపాంతరవిభావనయంచు దలంకి జీవముక

దాపము నొందఁజేసెదు నితాంతము మిన్నక మందభాగ్యవై.

804

చ. కనుఁగొను మాలతీకుసుమకల్పితకేళిర ముత్తమాంగమం

ధు నళికులాసితంబునను దోచునితాతపవారణాంతరం

బునఁ దివిరభ్రమఁ బడినపుష్కరవైరిమయాఖిలమో  
యనఁగ నడే సరోజముఖ! ధర్మముఁ గూర్చెడి మానసంబునఁ.

805

చ. పొలతిరో! చూడు మీతనికఘోలతలంబు వెలుంగు శ్రోత్రభూ  
వలవిలసిల్లు పశ్చలత్వివల్ కలియం దగఁ జూడ నొప్పి శ్వా  
మల మగుచుఁ శిరీషకుసుమంబులఁ గట్టినకర్ణపూరముం  
గలదియొ నాఁగ; నేమి యిది ధ్రువెడి నీతనిహారమధ్యలోఁ.

806

చ. అరుణమణిప్రభాళి యిది యంబుజలోచన! కాదుకాదు లోఁ  
జొర గమకించుయావనపుఁజొక్కపు రాగము చూడు మింతిరో!  
కరము వెలింగెడిఁ వెలినిఁ గాంతరో! యీతఁడు చూచుఁ జామరాం  
తరములనుండి యీకడ నె ధంతగభస్మలు వర్ష సప్తయఁ.

807

శా. నైశంపాయనుతోడుతఁ సరససంభాషావిశేషంబు లా  
యాశాంతంబులు దంతకాంతివితతిఁవ్యాప్తి వళత్తంబులై  
కాశింపఁ హసితం బొనర్చు చిదిగో గావించు నీతండు నూ  
యోశాతోదరి! యున్నదీయసుకృతం బూహింప సామాన్యమే.

808

చ. తురగఖురాహతిఁ బొడముఁధూళిని ముంగురులందు లగ్నమై  
వరఁగెడుదానిఁ బంచశరఁవాహనపక్షమునట్లు పచ్చనై  
యరుదగు నుత్తరీయవసఁనాంతమునఁ దొలఁగించువాఁ డడే  
వరిచరుఁ డొ బలాధికుఁడు భామిని! గాంచుమ యీన్మపాత్మజఁ.

809

ఆ. లచ్చి కేలుఁదప్తిఁలాగున మృదుతల, మంఘ్రివల్లవంబు ధ నదిగో యెత్తి  
యడ్డముగను నుంచెఁనశ్వంబుపైఁ జూడు, మీతఁ డిగురుఁబోఁడిఁయింపెలర్చ.

తే. గజము కైవాలకబళంబు ధైర్యకొనంగఁ  
దొండమును జాపుక్రియ రక్తతోయజాభ  
మైన దీప్తాంగుళికరంబు ధ నందుకొనఁగఁ  
దస్తులంబును జాపెను ధ దరుణి! యిదిగో.

811

చ. ఎవలె పరిగ్రహించునొకొ యీతనిహస్తము నిర్జితాబ్జముఁ  
సవతి యగుఁ మహిసతికి ధ సారసగోహిని తోడికోడలై  
యవనిఁ గృతార్థుఁ లదియ; ధ యామెయ ధన్య యశేషధూమిభా  
రవహనదత్తు వీని నుదఁగంబున నెవ్వలె చాల్చి మోచెనో.

812

చ. అను నివి యాదిగాఁ గలుగు ధ నైకవిధోజ్జ్వలమంజభాషలఁ  
మన మలరంగ నాడు నలఁమూనిను లతులఁ గ్రోలుచుండ భూ

షణిననదంబులఁ బిలువఁ జ్ఞాంతములఁ వెనువెంట రాఁగ భూ  
షణనుజీరత్తిరజ్జువులఁ సంయతుఁ జేయఁగఁ బూజసల్పఁగఁ.

818

మ. నవతారుణ్యబలిప్రదానములచేఁ జ్ఞోజ్యవైలాపాలై  
పువులం గూడిన లాజలఁ బలుమఱుఁ భూరిశ్లఘద్యాహువ  
ల్లివినిత్రంసివశక్తకంఠములఁ లీలామనోజ్ఞంబుగాఁ  
గ వివాహినిని బోలెఁ జల్లఁ దనపైఁ గాంతల్ మదిఁ మీఱఁగాఁ.

వ. ఇట్లు చనిచని రాజకులంబుఁ దఱిసి.

815

—ఉత్తర రాజకులవర్ణనము. ఉత్తర—

శ్రీ. జాముజామున సేవఁ సలుపంగ వచ్చిన యంజనాద్రులఁ బోలుహస్తీఘటలు  
గండస్థలంబులఁ గ్రాలెడిమదవారిమసిపంకిలం బయి యెసఁగఁ జేయ  
నాశాముఖంబులఁ సంధికారితముల సలుప జలదవేళఁచందమునను  
దనరుచు నుద్దండధవళాతవత్రసహస్రసంకులమయి యతిశయలుచు

తే. నలరుదానిని ద్వీపాంతరాగతైక

దూతశతసంకటం బయి యోచుదాని

రాజమందిరద్వారమ్ముఁ నోజ మెఱయఁ

జేరి దిగె గుఱ్ఱమును దాను ఁ ఊతిపనుతుఁడు

816

క. దిగి వైశంపాయనుకే, ల్లగఁ గైకొని తనదుహస్తతలమున వినయం  
బు గదుర బలాహకుఁడు ముం, దుగ నరుగుచు దారిఁ జూపఁదోతెంచి వడిఁ.

ఉ. తెల్లనియంగరేకులునుఁ దెల్లనిచర్పయుఁ దెల్లపాగలుఁ  
దెల్లనిపుష్పదామములుఁ దేజరిలఁ ధరియించి పాణులం  
దుల్లసిలంగ వేత్రలతఁ లుద్భృతముల్ దెలిదీవివారు నా  
వెల్లనివేసమూనుటనుఁ వెల్లచు నున్నతదేహధారు లై.

818

చ. కృతయుగమర్జ్యులఁ దెగడిఁ కేరుచు నుండెడుద్వారపాలకుల్  
సతతము చెక్కఁబడ్డగతిఁ సల్లిఖయించినమాడ్కి జాగరూ  
కతఁ గొలువంగఁ దోరణపుఁగంబమున న్నిలుచుండి రేవగల్  
తత మగుద్వారదేశమునుఁ దాల్చినదానిని నొక్కచోటునఁ.

819

చ. కలసిన ముజ్జగంబు లనఁ గ్రాలెడిదానిని సశ్ర మంటుచుఁ  
సలితచంద్రశౌలనుఁ సంజవనంబులు వేదికాతతుల్

కలిగిన యగ్రభాగములఁ ♦ గాంతములై రజతాద్రిఁ గేరి సొం  
పలరు సుధావదాతనవహర్వ్యములఁ సహిమాచలంబుగాఁ  
జెలఁగెడుదాని నాటకముఁచెల్విన సాంకపతాకమై కడుఁ.

820

ఉ. ఆయుధసంతతుల్ గలిగి ♦ యాంతరసీమ మహాగభీరమై  
వాయుభుగా శ్రితంబు లగు ♦ పన్నగలోకములట్లు పొల్పు నా  
యాయుధశాలలం జెలఁగి ♦ యాయతమై తనరారుదాని గాం  
గేయశిఖండియప్టికలఁ ♦ గేరెడిదాని సచంచలంబు నాఁ.

821

సీ. చిత్రకంబళసమా ♦ స్తీర్ణంబులై మించు కనకవర్యాణముల్ ♦ గలుగునవియుఁ  
జలకర్ణ పల్లవముల ప్రేలుచామరతతులముద్దు లొనంగి ♦ తనువునవియుఁ  
గులయోషితలమాడ్కిఁ ♦ గొమరారి శిక్షలఁ గడువీసితములయిఁగ్రాలునవియు  
నైనయామక రేణుకావళి వీడని కఙ్కొంతరంబులఁ ♦ గ్రాలుదాని  
తే. శిఖరగతకేకికారవఃముఖరితముల, నరసిజాక్షివదాల క్తకరససి క్త  
రత్నశకలంబులను మించుఁరమ్యకేళి, శైలముల నొప్పుచుండెడు ♦ శ్రీలదాని.

సీ. కట్టుకంబంబునఁ ♦ గదలక నిలుచుండి కనుమూసి యొక్కింత ♦ కర్ణములను  
నిశ్చలంబులఁ జేసి ♦ నిర్భరానందంబు తనరారఁగా వామఁదళనకోటిఁ  
దొండంబు నిడివొని ♦ తూఁగుచు నభినవజలధరఘోషంబుఁచందమునను  
గంభీరమై వేణుఁఘర్షరీవల్లకినాదానుగత మయి ♦ నవక మెసఁగు

తే. సతతసంగీతమర్దళఁస్వనము లీల, వినుచు నిరుతట్ల ప్రేలాడుఁకనకచిత్ర  
కంబళముఁ చాల్చి గైరికఁకర్బురోరు, పక్షపుటములు గల వింధ్యఁపర్వతంబు.

తే. అనఁగ హస్తీపగీతంబు ♦ నాలకించి, హర్ష ముప్పొంగ నటచుచు ♦ సతిగభీర  
భంగి శ్రోత్రపుటంబులఁ ♦ బరఁగుచుండి, సంకుపేరులు మదజలఁశబలితములు.

తే. కాంచనమయాంకుశము ప్రేలఁ ♦ గర్ణములను  
గర్ణపూరంబుగతి; నొండుఁకర్ణచామ  
రమ్ము నా మదజలమలిఁనమ్ము మధువ  
కులము గండస్థలంబులఁ ♦ గొమరు మిగుల.

523

తే. పూర్వకాయం బుదగ్రమై ♦ పొలుచుకతన  
జఘనభాగంబు హాస్యమై ♦ జరుగుచుండ  
బలిగృహంబుననుండి దాఁ ♦ జైకి లేచి  
కచ్చుచున్నది నా నొప్పి ♦ వామనుగతి.

826



సీ. త్రిపదీవిలాసంబు ధీపింప; నిశవోలె నక్షత్రమాలికానన్ద మగుచు  
శారదారంభంబుఁజీరునఁ బ్రకటితాయణచారువుష్కరంబుచిర మగుచు  
స్ఫటికగురుతటిఁపారున సలగ్నహరిముఖప్రతిమాసమాత్మ మగుచు  
సమలంకృతునిమాడ్కి యంచలత్కర్ణవల్లవచుంబివదనసంప్లలిత మగుచుఁ

తే. గ్రాలుగంధమాదన మను యగంధగజము

తనర నొక్కడ నొప్పెడుదాని మిగులఁ

చారకాగణయుతము నాఁ యదాంతతుల

బొమ్మల సగృహదైవమై యాటించుదాని.

827

సీ. పట్టికంబలపటప్రచ్ఛన్నపృష్ఠముల్ ఘంటికారవలసత్కంఠములును  
మాంజన్యలోహితమంజు కేసరవాలపల్లవంబులు రాజవల్లభములు  
మంగళగీతికామధురనిస్వినదత్తకర్ణంబు లున్నతఁగాత్రములును  
సంతకపోలాత్తహరిమధురసాక్షలాజకబళముల యాలితములు

అ. నగ్రయవసరాశియగ్రస్థలినివిష్ట, మందురాధిపములు యమహితములును  
నైన వారువములు యనైకవిధములు, గలుగుసాహితములు యగలుగుదాని.

చ. సముచితవేషముల్ దొడిగి యచారుమహాన్నతవేత్తవీరులఁ

సముపనివిష్టులై చెలఁగుఁసారసభాభవనంబులందు ధ

ర్మమునవతారముల్ గతిని యరాజులు న్యాయవిచారణాధిపుల్

దమి వ్యవహారముల్ నడుపఁ దద్దఁ జెలంగెడిదాని నెంతయుఁ.

829

చ. జగ మఖలంబు నొక్కయిలుచాడ్చునఁ జూచుచు నెల్లవల్లియల్

నగరములు దదాఖ్యలు సనర్థముగాఁగ నెఱింగి చిత్రగు

ప్తుగతిని నేర్పున న్నిఖలభూవ్యవహారము లెల్ల వ్రాయుచు

న్నగణకవద్య లాజ్ఞలను యనైకము వ్రాయఁగఁ బొల్పుదానినిఁ.

880

చ. కనకమయార్ధచంద్రనిభఁకాయములఁ శబలంబులై కడుఁ

దనరెడుతోలుకేడములఁ దాల్చి నిశాసమయంబుచాడ్చునఁ

గనఁబడుచుఁ స్ఫురన్నిశితఁఖడ్గకరప్రకరాంకురంబులఁ

బొనరుచుచుఁ బ్రకాశమును యూరికరాళితమై చెలంగఁగఁ.

881

ఉ. తెల్లనిదంతవత్తములు యేజరిలఁ జెవులందుఁ; జేతులం

దుల్లసిలంగ ఖడ్గములు యుజ్జ్వలభేనుకలుఁ భుజంబులుఁ

చెల్లనిగంధచర్చికను యిగ్గులు దేరఁగ మాలిపాలి భా

స్విలఁగ నెత్తి కట్టి విలసిల్లెడుద్రావిడముఖ్యసేనకుల్.

882

చ. కొలువఁగ వారితోఁ గొలుపుకూటమునం దుదితాసనంబులఁ  
నిలిచి విపంచి మీటుచును \* నేర్పుచు శారిఫలప్రచారముఁ  
సలుపుచు ద్యూతకేళి యటు \* త్వాపరియాసము భిత్తిపాలికఁ  
జెలుపుగ వ్రాయుచుఁ నృపతి \* చేసినకార్యములఁ బఠింపుచుఁ. 883

సీ. కావ్యవినోదంబుఁ \* గావించుచును దమిఁ బరిహాసకథలను \* జరపుకొనుచుఁ  
గవిగుణంబులఁ గని \* గానంబుఁ జేయుచు ద్విపదిపాఠంబును \* దిద్దుకొనుచుఁ  
బ్రత్యంజంబులఁ \* బఠించుకొనుచును బిందుమతీగోష్ఠి \* నందుకొనుచు  
మదిని బ్రహేళికామథనంబు చేయుచు మాగధగీతంబుఁబాగు వినుచు

తే. వెల్లతలపాగలను దాల్చి \* విభుఁడు వెలికి

నెపుడు వచ్చునొ యనుచును \* నెలవి వేచి

యందు సామంతసరపాలఁకయాధతతులు

గలుగుదానిని విరివించే \* గ్రాలుదాని.

884

చ. జనపతి లేవఁ జట్టి యొకఁచక్కిని వైచిస రత్నపీఠికా  
కనదురుచిత్రకంబరనిఁకాయములఁ ససురేంద్రచాపమో  
యనఁ దగు కొల్లుకూటముల \* యంతములఁ గడు నొప్పు చెంతయుఁ  
దనరెడిదానిఁ గిన్నరులు \* తార్కొనఁ బొల్పెడుదాని నెప్పుడుఁ. 885

ఉ. అందెలు కాంచి నూడిగము \* లారవముల్ సలుపంగ ఘల్లునఁ  
స్కంధములఁ సువర్ణమయఁకామరముల్ ధరియించి యెప్పుడుఁ  
గ్రండుగ ఘల్లుతామరసఁకాండములఁ వెడఁజల్లునట్లు లిం  
పొంద నిజాస్యబింబములఁ \* బూతసురత్ననిబద్ధభూములఁ. 886

ఉ. వచ్చుచుఁ బోవుచున్న వరఁవారవిలాసినులఁ జెలంగుచుఁ  
మెచ్చగుదాని నొక్కయెడ \* మేలిమిబంగరుశృంఖలంబులఁ  
విచ్చక కట్టివేయఁబడి \* వీఁగడుకుక్కలఁ బొల్పు చిట్టటులఁ  
మచ్చిక సంపరించు మృగఁనాభిమృగాపళిసారథంబు బల్. 887

ఉ. క్రచ్చుకొనంగ నల్లెసలఁ \* గ్రాలెడుదానిని బంజరంబులఁ  
ముచ్చటలాడు శారికుఁకముల్ గలదానిఁజెకోరదంపతుల్  
మొచ్చుగఁ గూయ వీనులకు \* నింపుగఁ గోయిల పాడఁ బంచమం  
బచ్చవడంగ నందముల \* కాలయమై యలరారుదానినిఁ. 888

చ. కరిపతిదానసౌరభము \* ఘ్రాణపుటంబుల పోకినంత నీ  
నిరవధిక ప్రకోపమున \* నిల్వఁగ నేరక బొబ్బరించుచుఁ

సరభసవృత్తిఁ బై కెగిరి ♦ సారె కిలాధరకందరాంతరాం  
తరములనుండి తెచ్చిన కుఁధారణిజీవితవర్గ మో యనగ.

889

ఉ. బోనులయందు నుండుహరిఃపాతములగ గలదాని నిట్టటుగ  
మానుగ వీడి లోన ననుఁమానము సంచరియించుకుబ్బసం  
తానసమాకులం బయినదానిని నిత్యశుభాన్వితంబునై  
జానగుదాని సారభముఁ ♦ జల్లెడుపూఁబొదరిండ్ల నొప్పుచుగ.

840

చ. కనకపుసౌధకాంతులను ♦ గాంచి దవానలశంక జాయఁగ  
జనక విలోలతారకతఁ ♦ జయ్యన ఫీలిని దవ్వునవ్వులగ  
జనుచును బర్వువారు మృగఃసంతతిలోచనకాంతు లంతటగ  
జనగ విదిత్రితాశ మయి ♦ సన్నతి కెక్కినదాని నెంతయుగ.

841

క. కేకానుమేయమరకత, భూకలితశిఖండిచయము ♦ పూతమలయజా  
నోకహశీతచ్ఛాయుల, జోక న్నిద్రించుహంసఃసుందరు లలరగ.

842

సీ. బాలికాక్రియమాణఃపాంచాలికందుక కేళీవిలాసై కలాలితంబు  
సతతసంచాలితఃచారుడోలార్తభ్రతఘంటికారావిదిబ్బుఖంబు  
సౌధావర్త్యసంఘరితపారావత్స్థలపద్మినీస్థలీఃసమృతంబు  
శ్వసనభుజ్విరోకఃశంకితభుజగభుష్మియమాణవరహఃఃచయయుతంబు

తే. శారి కాకీరభాషితఃసతతసురత, సమయవిస్రంభసల్లాపఃసత్రపావ

రోధజనవిరాజితము సుఘాపితంబు, చిత్రవస్తువిరాజితాశేషగృహము 843

వ. మఱియు.

844

క. సరపతిచరితవిడంబన, పరత వినోదించురాజభామలచేతగ  
బరఁగుచు సౌధంబులపై, కరుగుచుఁ బడి మ్రోయు స్త్రీలఃకుండెలరవణిగ.

క. ఇనుమడిగ నఱచెడునికే, తనకలహంసముల ధవళితం బగు ముంగి  
ళ్లను గల్గి ప్రాంగణంబులఁ, దనరెడు మావులను బండ్లదళనంబు నొగిగ.

క. సలువును గృహదాడిమఫలములఁ గోయుచుఁ గుబ్జవామఃముఖజనములకుగ  
గలుగఁగఁ జేయుచు వెఱువును, దలఁగుచుఁదద్యావణములఁధరణివయించుచుగ.

క. చపలక్రీడల మెలఁగెడి, కపికులముల శోభితంబుఁ ♦ గరతలములఁ బ  
ట్టి పసిండిసండముం దా, ల్చి పవిత్రదుకూలములను ♦ ఊణవయసునగ. 848

క. ముడునలిసింహములట్టులు, వదలక సత్వంబుఁ బలితఃపాండురశిరులై  
పొదలుచు మంగళమయి లన, సదమలసౌశీల్యమయిలఁచందమునఁ గడుగ.

క. తనరుచు స్వభావధీరతఁ, గనుచు గభీరాకృతు లగుఁకంచుఁ జాల  
మృనయము కావలిఁగాయఁగఁ, బాసరెడునవరోధముననుఁబొల్పుచునుఱియుఁ.

సీ. నీలాగరుసుధామఁజాలంబులను జలధరసనాథంబునఁ, ధనరుదాని  
యామకుంజరఘటఁహస్తశీకరముల నీహారయతము నా ఁ నెగడుదాని  
ద్వారదేశస్థితఁదండపాణిగణంబుచే శివుగుడివోలఁ, జెలఁగుదానిఁ  
బద్మాకరోల్లసఁత్పద్మసౌంధమున సూర్యోదయముభంగి ఁ సొగియుదాని

తే. రత్నకంఠేభికాతురుఁరాజవలన  
సతరుణాతప మనఁగను ఁ జాలుదానిఁ  
దలఁప ధారాగృహంబుల ఁ లలిత మగుచు  
వర్షముతుయుత మనఁగను ఁ వఱుదాని.

851

సీ. ప్రకటమనోరమాఁరంభమై యొప్పుచు నప్పురస్తలివోలె ఁ నలరుదాని  
వివిధవర్ణశ్రేణిఁవేద్యమాననవార్థమై కవిగద్యాభ ఁ మైనదాని  
బాణయోగ్యావాసఁభరితమై యేప్రాద్దు శోణితపురివోలె ఁ సొగియుదాని  
వరకరసాహస్రఁవర్షితరత్నాలయమ్యుయి శశివోలె ఁ నలరుదాని

తే. సతతబహుదానసంతానఁసంయుతమయి, దిగ్గజముభంగి వెల్లొందుఁ తేజదాని  
సముచితస్థాపితావనిఁసకలకోశమయి పురాణంబుపగిదిని ఁ నలరుదాని. 852

సీ. అఖలలోకవ్యవహారజాతహిరణ్యగర్భంబు బ్రహ్మాండఁకంబువోలె  
నైకగీతాకర్ణఁనానందితనరంబు తనరుమహాభారతంబువోలె  
వంశానుగతశూరఁబలపురుషోత్తమకలితంబు యదువంశఁకంబువోలె  
భోగిమండలశతఁభూషితసుప్రకోష్ఠం బీశభుజవనఁచయమువోలె

తే. బ్రథమమధ్యమోత్తమపురఁవధృతసంప్ర  
దానకారకాదేశయుతంబును సయి  
సుక్రియావ్యయసువిభక్తిఁశోభితంబు  
నగుచు వ్యాకరణమువోలె ఁ నలరుదాని.

853

తే. చిత్రరేఖాసుదర్శితఁచిత్రసకల  
భూతలాకారమై బాణపుత్రికాని  
రుద్ధుల సమాగమమువోలె ఁ రుచిర మగుచు  
వెలయుదానిని విస్మయఁకలిత మగుచు.

854

తే. ఉదధివోలెను సంతర్గతోరుపక్షుఁసహితభూభృతృహస్తకఁసంకులంబు

కుక్షపక్షప్రదోషంబుఁజూబగునను ను, ధాకరసికాంబరవితానఁధారిలంబు.

సీ. గాంధికభవనంబుఁకరణిని స్నానధూపవిలేపవర్ణకఁభాసితంబు  
తాంబూలకగృహంబుఁడంబునఁ దక్కిలలవలీలవంగాదిఁలాలితంబు  
ప్రాభాతసమయంబుఁభాలిని బ్రాచీనరాగానుమితమిత్రఁరాజితంబు  
గణ్యవేశ్యాసమాఁగంబున ట్లవిదితహృదయవిచేష్టావికృతియుతంబు  
తే. లలితనక్షత్రమాలికాఁలంకృతంబు, గగనముంబలె; నువచారఁకలిత మరయ  
వేశ్యవిధమునఁ బరలోకఁవిరహితంబు, దుర్జనునిమాడ్కినై యెప్పుఁతోఁచుదాని.

సీ. కాముకజనతతిఁకరణిని బహుచాటునల్లావళితలాలఁకబ్ధితంబు  
ధర్మకార్యమువోలెఁ ఁ ధాదుణిజనమనఃప్రహ్లాదనక్రియాఁప్రస్తుతంబు  
ధూర్తమండలివోలెఁ ఁ దుష్టిదడవ్విణిశితభూషణాలేఖ్యఁసంచయంబు  
ప్రాగ్వాంశముంబోలెఁ ఁ భాసురనానాసరోల్లసత్పాత్రసముజ్జ్వలంబు  
తే. రఘుకులమువోలె భరతవిఁరాజితంబు  
మాద్రికులమట్లు నకులసఁమంచితంబు  
కరముఁ రామాయణమువోలెఁ ఁ కపికథాకు  
లంబు నయి యొప్పుదాని జఁగంబునందు.

857

సీ. ధనమువోలెను సర్వజనకాంక్షణీయంబు స్కందునిగతి శిఖఁచంచలంబు  
కులకాంతగతి సదాఁకలితశంకయుఁ గానయటువోలెను ద్విజగఁణాకులంబు  
శ్రీవతివక్షంబుఁచెలుపున శ్రీరత్నభాభాసమానదిఁగ్భాగకంబు  
బలభద్రువిధమునఁ బహుళ కాదంబరీరసవిశేషాస్వానరభసితంబు  
తే. మృదులకావ్యంబున టనన్యఁవిదితభావ  
నాళయావేదకము మఱిఁ ఁ యంత్రముగతి  
వివిధశబ్దరసాస్వాదఁవిలసితంబు  
నగుఁడుఁ జెలువొందుదానినిఁ ఁ నభినవముగ

858

తే. అంత్యజానిమాడ్కి నప్రాప్యఁ మైనవిషయ  
మలర నొప్పెడుదానినిఁ ఁ సంతకభట  
తలియుఁ బోలెను సుకృతదుఃస్కృతవిచార  
మూరఁ జేసెడుదాని నుచారసరణి.

859

తే. అదిమధ్యావసానకఁల్యాణకరము  
సుకృతమునుబోలె; నైకకంఠచుకిసహస్ర

సమధివసితంబు పాతాళఃజగమువోలె

జ్యోతిషమువోలె గ్రహమోక్షఃశోభితంబు.

860

తే వాసరారంభమునుబోలెఁ బర్వరాగ, పాటలీకృన్ని శాంతంబుఁబ్రావ్హణండు  
వోలె బద్ధాసనోద్దిష్టఁపూతలంబు, భారతమువోలె గృతవర్షఁభాసితంబు.

తే, జనవర! యగమ్యవిషయాభిఁసక్తమయ్య

శ్లాఘ్యమును స్ఫీతమయ్యను ఁ జరితనగ్న

లోకమును సన్తహాద్వారఁనైకమయ్య

దుష్ప్రవేశంబు నై యొప్పి ఁ తోచుదాని.

862

తే, ఆరయఁగ సవంతివిషయంబుఁనందునుండి

మాగధజనాధివాసమై ఁ మహికి నెల్ల

నేత్రవర్షం బానర్పుచు ఁ నెగడుదాని

రాజకులమును జొచ్చె నాఁరాజసుశూండు.

863

చ. సరభసవృత్తి వేగఁ జని ఁ సాఁగిలి మ్రొక్కిడి ద్వారపాలకుల్

కరము వినీతి మార్గమును ఁ గారవ మారఁగఁ జూప; రాజు లె

ల్లరు నిలుచుండి లేచి నతుఁలఁ సలుపంగ నుదూరవర్షు లై

శిరములు వంచి మాళిమణిఁశీర్ణ నురీచులు భూమిఁ బర్వఁగఁ.

864

చ. తెలువఁగ ద్వారపాలకులు ఁ తేకువ జేతులు మోడ్చి వేరులఁ

సలువఁగ వృద్ధభామినులు ఁ సన్తతితో నవతారమంగళం

బులు; భువనాంతరంబులటు ఁ భూరివిధాఖలప్రాణివర్గసం

కులముల సప్తకక్ష్యలను ఁ గోర్కులు మీఱఁగ దాఁటి లోపలఁ.

865

—ॐ చంద్రావీడుండు తండ్రియొద్దకుఁ బోవుట. ॐ—

చ. సతతము శత్రుధారణత ఁ శ్యామలహస్తులు నేత్రపాణిపా

దతలములఁ దొరంగి సముదాత్తవిధమ్మన లోహజాలసం

వృతముగఁ జేసి జేహమును ఁ వెల్లుచు; సామజదానసారభాం

చితములు లీనభృంగచయఁసేవితముల్ కరికట్టుకంబముల్.

866

చ. అనఁగఁ గులక్రమాగతులు ఁ నచ్చకులప్రభవుల్ మహోన్నతుల్

దనుజులమాడ్కి నూపములఁ దర్కవ్యవరాక్రములుఁ శరీర

క్షణకరణాధి కాగులును ఁ సన్తతి నొప్పెడివారునై న స

న్తనుజులు చుట్టుచుం గొలువ ఁ మంజుమరాళపళక్షశయ్యవై.

867

చ. అమలినసై కతోజ్జ్వలనుఁరాపగవారిని జేవతాకరీం

ద్రమువలె వారకాంత లిరుప్రక్కల వీచుచు నుండ నెప్పుడుగ  
దమి శిలచామరంబులనుఁ దద్దఁ జెలంగుచునున్న తండ్రిఁ గాం  
చె మనుజనాథనూనుఁడునుఁ జెప్పఁగఁ జూడు మటంచు ద్వారపుల్. 868

చ. చలితములై శిరోమణులుఁ చాల వెలుంగఁగ మాళి వాంచి ద  
వులనె కృతప్రణాముఁ డగుఁ పుత్రునిఁ గన్గొని మేను పొంగఁగాఁ  
బులకితుఁడై ధరాధిపుఁడుఁ భూరిముదత్రులు జాలువాట బా  
హులజత సాచి శయ్యవయిఁనుండియే నాయన! రమ్మ రమ్మట. 869

చ. అనుచును గూర్చువానిగతిఁ నానెడువాఁడును బోలె నైక్యముగ  
బొనరుచువానిచందమునఁ బుత్రు విసీతునిఁ గాఁగిలించె దా  
జనపతి బిగ్గ నెంతకు నశౌంతముదంబున వీడ నాతఁడుగ  
జనకుని పాదపీఠిసరిఁసఁగ వినయంబున వట్టి నేలపై. 870

క. తనయడవకత్తై వేగము, కొనితెచ్చినయొల్లై తీసికొని పొప్పుని మె  
ల్లనఁ జెప్పుచుఁ బాదాగ్రమ్మునఁ జిమ్ముచుఁ గూరుచుండెఁ; భూవరుఁ డంతఁ.

క. తనయునికంటెను మిక్కిలి, గని గాఢాలింగనంబుఁ గావించఁ దనుక  
మన మలర మంత్రినుతుఁడును, ఘనవీరముపై నఁ దనకుఁ గా నిడ నిలిచె.

ప. అంత. 873

ఉ. వారవిలాసినుల్ చమరఁబాలము వేయఁగ విస్తరించి యిం  
పారఁగ వాయుసంచలితఁపంకజదామనమాయతంబులఁ  
దారలఁ దారళారములఁ దర్జనపాతములఁ సమాదృతిగ  
వారక చూచుచుండఁ దనుఁ బానముచేసెడుమాడ్కి నెంతయు. 874

ఉ. ఇంచుక సేపు నిల్చి పితఁ యింపున వత్స! నినుం గనుంగొనగ  
సంచలితాత్మ నీజననిఁ చయ్యనఁ బోయి నమస్కరింపుమా  
గాంచుము సర్వమాతలనుఁ గాఢముదం బొడఁగూర్చు పోయి ర  
మ్మంచు వచింప లేచి వినయంబున నాప్యథివీశనూనుఁడు. 875

—ఇది చంద్రావీడుఁడు కల్గిన కాండబోవుట. ఇతి—

చ. పరిజనముగ సమస్తమునుఁ బంపి వయస్సునితోడ నర్హులౌ  
పరిజనముల్ బరాబరులుఁ పాటిల మార్గముఁ జూప ముంధుగా

నరుగుచు నేగుదెంచె వడి ♦ సంతిపురంబున కంత వేడుకల్  
వరఁగ నిజప్రనూగృహము ♦ ప్రవథమంబునఁ జొచ్చె భూవరా!.

876

వ. అందు.

877

సీ. ధవళకంచుకముల ♦ ధరియించి పెక్కుండు సౌవిదల్లులుకొల్పిసలుపుచుండ  
క్షీరోదవీదికాశ్రేణిచేఁ జెలువొందు వరమహాలక్ష్మీ నా ♦ వఱలు చెవుడు  
నతిశాంతమూర్తులు ♦ నలసంధ్యలట్టులు రక్తాంబరములఁ గ్రాలఁ గట్టి  
నఖిలపురాణోహాసక థాభిజ్ఞులౌ జరల్పప్రజితాళు లలరఁ

తే. బుణ్యకథలను జెప్పుచుఁ ♦ బుస్తకములఁ

జదివి ధర్మోపదేశముల్ ♦ జరుపుచుండ

వర్ష ధరు లంగనావేషవచనధరులు

వికటనైపథ్యములఁ దాల్చి ♦ వేడ్కఁ గొలువ.

878

చ. సతతము వీచుచుండ నవఁచామరసంతతి వస్త్రపుష్పసం

తతులను సంగరాగమును ♦ దమ్మలముఁ బటవాసభూషణ

వితతకలాది గిండియును ♦ వీరనయుఁ గ్రహించి యంగనా

తతి వలయంబుగా నిలిది ♦ తద్దయు నూడిగ మాదరింపఁగఁ.

879

చ. అభిమతలీలలఁ గనుచు ♦ నద్దములఁ బ్రతిబింబితాస్యమై

ప్రభనిధిఁ జొచ్చినట్టి ద్విజరాజును గన్నదినంబుచాడ్పునఁ

శుభమతిఁ దల్లినఁ గదిసి ♦ చొక్కపుథక్తి నమస్కరింపఁగా

విభుసతి గ్రుచ్చి యెత్తి సుతు ♦ వేయవతారశుభంబు లిచ్చుచుఁ.

880

చ. ద్రవమయి లోపలం గలనితాంతపుఁజ్రేముడి బైటి కేగుదెంచు

చువిధిఁ బయోధరంబులను ♦ జొబ్బిలి పాల్లరియంగ ధారలై

శివశతముల్ దలంచుచును ♦ జత్తమునఁ బిరియారఁ గాఁగిలిం

చె విరియ మోము బాష్పములు ♦ చిప్పిల మూర్ఖునుచుఁ శిరంబునఁ.

క. అటువలె వైశంపాయనుఁ, బటుగతిఁ బరిరంభణమును ♦ బాటించియుఁ దా  
నటఁ గూరుచుండి ధరణీ, తటమునఁ దమిఁ గూరుచుండుతనయువినయనిఁ.

క. తిగిచి బలాత్కారమునఁ, దగఁ బిలిచిన రాకయున్నఁ ♦ దనయంకమునఁ  
మొగిఁ గూరుచుండఁ జెట్టికొనె గగురుపొడువంగ మేను ♦ నీరంద్రముగఁ.

క. సరథసమునఁ బరిజనములు, సరగునఁ గొనివచ్చి యిడివ ♦ సత్ప్రితి మం  
తిరినూనుడు గూర్పుండఁ, గరము మునశ్రువులు గురియఁకాఁగిటనిడుచుఁ.



- క. సారెకు బాహుశీరంబులు, చారులలాటస్థలంబు ♦ సన్వత్సరంబు  
గూరిమి నిమరుచుఁ దల్లి కు, మారునితో ననియె నిట్లు ♦ మంజులభణితా.
- సీ నాముద్దునట్టి! నీనాయన కఠినాత్ముఁ డెటు కష్టపెట్టె ని ♦ నిన్నినాళ్లు  
ముల్లోకములమోహము న ముంచు నీమేను కష్టంబులెటులోర్చెఁగన్నతండ్రి!  
యతిదీర్ఘమగు గురుఁ యంత్రణం బేగతి సైఁదితి వార నీనాహసంబు  
పసివాఁడవయ్య నీపలుకైర్య మారార ప్రోడలకుంబలెఁ ♦ బాదలు నీకు  
తే. బాలకులతోడి తగులంబు ♦ పరిహరించి  
యాటపాటల విడనాడి ♦ యధికభక్తి  
నర్భకుఁడ వయ్య గురువుల ♦ కణఁగి మణఁగి  
కొలుచు నీమది కేమందుఁ ♦ గొడుక! చెపును! 886
- చ. జనకు సమగ్రహంబునను ♦ జయ్యన నేగతి విష్య లన్ని నే  
ర్చిన నినుఁ గాంచి హర్షమును ♦ జెందితి నాగతి నెప్పు వేగమే  
యనుగుణకాంతలం బరిణయం బయి యొప్పెడి నిన్నుఁ గాంతునో  
యని మది నువ్విఘ్నం గొనుదు ♦ నన్న! యటంచును గ్రుచ్చి కౌఁగిటా. 887
- క. తనవదనప్రతిబింబముఁ, గని వికచసరోజరచితకర్ణాభరణం  
బున నొప్పు చెక్కు ముద్దిడెఁ, దనయునిఁ జిటునవ్వు సిగ్గుఁ ♦ దనర నవనతుఁ.
- క. ఈవగిది నటను నించుక, నేపుండి యతండు కదలి ♦ శీఘ్రం బోలి  
దీపించు నంతిపురిఁ గన, నేపునఁ జని వారి కెల్ల ♦ నింపొదవించెఁ. 889
- ఆ. అచట వాసి ద్వారముందుఁ జెలంగు నిం, ద్రాయధంబునెక్కి ♦ తరలెనుకుక  
నానుఁ గాంచ నట్లై ♦ నానావనీపాల, పుత్రలోక మెల్లఁ ♦ బాలిచి గొలువ.
- సీ. వివిధకాస్త్రాంజనవిద్యోతితప్రతిభాతులు కార్యసమాగతులును  
నాబద్ధచక్రవాళైకదేశోపవిష్టులు శాక్యమునిశాస్త్రిశోధకులును  
జీవరవ్యాజోరుచిత్రధర్మాంకుకచ్ఛాదితు లనురాగచోదితులును  
రక్తాంబరములవిభ్రాజతుల్ పశుపతివ్రతదీక్షితు లనేకబాడబులును  
తే. వివిధయామకరీంద్రముల్ ♦ వివిధతురగ  
శతములు సమేయజనయాధసంచయములు  
కలిగి సమర్థసంబాధకలిత మగుచుఁ  
బగలు రత్రియుఁ జెలగునైఁధవముదాని. 891
- ఉ. లోనికిఁ బోయినట్టి నృపలోక మదంతకు రామి వేసట  
బూనుచు మావటి ల్విదురఁ ♦ పోవఁగ గంతల మచ్చి సక్థలం

మాని పిఠిందిప్రక్కలను \* నుండెడువారలు నట్టై యుండఁగాఁ  
బూనియుఁ బూసకే గుధలఁ \* బొల్చుచుఁ బట్టున నిల్చి తూలుచుఁ. 892

చ. అలరెడు సామజంబులును \* నైకసహస్రములుఁ జెలంగఁగాఁ  
గలకలలాడుదాని శుక\*నాసగృహంగణభూమిఁ జేరి త  
న్నిలు మని ద్వారపాలకులు \* నిల్చుకయున్న నృపాలయమ్మనఁ  
వలె దిగి గుఱ్ఱముఁ వెలిస \* పార్థివసూనుఁడు దాని నచ్చటఁ. 893

చ. ఉనిచి వయస్యకేలుఁ గొని \* యుజ్జ్వలభంగిని ముందుఁ బొలుచుఁ  
గనఁబజవంగ ద్వారమును \* గాచెడివారలు శ్రోవ నడ్డు వ  
చ్చినపరివారముం దొలఁగఁ \* జేయుచుఁ గొల్వఁగ వచ్చినట్టి రా  
జనికరముల్ నమస్కృతులు \* స్పృగ లేది కరంబు మోడుచుఁ. 894

చ. పలుకులు మానియుండఁ బరి\*వారజనంబులు దాన్వస్థహంకృతిఁ  
జలితములైన వేత్రముల \* సాధ్వస మంది సమస్తభూధవుల్  
సలుపక చప్పుడుఁ నడువ \* త్కృతిలి సంఘులు మెల్ల నూనుచుఁ  
విలిసితికీర్త్యముల్ గనుచు \* వేడుక రెండవరాజసద్కమా. 895

చ. అన విలసిల్లు నూతనసు\*ధాందితపార్శ్వసహస్రసంకులం  
బును శుకనాసమందిరము \* భూవిభూనూనుఁడు చొచ్చెఁ జొచ్చి నై  
కనృపసహస్రమధ్యమున \* గద్దె వసించి ద్వితీయతాత నాఁ  
జను సతనిం గనుంగొనుచుఁ \* జాలవినీతిని మ్రొక్కె దత్తవర్ణ. 896

మ. శుకనాసుండును నొలి లోన సకల\*క్షోణీధవుల్ లేవఁగా  
నకలంకాదృతి లేది సుంత యెదురై \* హర్షంబునం జోయి తా  
వికచాక్షుండయి హర్ష బాష్పకణముల్ \* వే నుబ్బఁగా రాసుతుఁ  
బ్రకటప్రేమను బుత్రుతోడ విగియా\*రక గాఁగించెం దమిఁ. 897

ఆ. క్షాగిలించి విడువఁ\*గా రాజసూనుండు, సాదరమున నిడిన \* చారురత్న  
పీఠ మవల నుంచి \* ప్రీతిని భూమిపైఁ, గూరుచుండె మంత్రి\*కొడుకుతోడ.

తే. రాజపుత్రుండు గూర్చుండ \* రాజు లెల్లఁ  
దిగిరి తమతమపీఠముల్ \* దిగ్గున నిలఁ  
గూరుచుండిరి వినయంబు \* గూర మంత్రి  
యొక్కరుండు దక్క నిశ్శబ్ద \* మలర నవుడు !. 898

క. క్షణ మూరకుండి సచివుండు, మనమునఁ గల హర్ష మెల్ల \* నుయినిండఁగ సం

- జనితమ్ములై న పులకలఁ, గనఁబఱచుచు నిట్లు లనియె ధృవపతినుకుతోఁ.  
 సీ. తాత! చంద్రావీడ! ధన్యండు మీతండ్రి పూర్ణయావను నిన్నుఁ బూర్ణవిద్యుఁ  
 గనఁ జాలనాళ్లకు ధృరాజ్యలాభంబు కలిగెను నేడె గాఁ గనె సమృద్ధి  
 గురుజనాశీర్వాదఁగోటియెల్లను నేడె ఫలియించె దొలిమేలిఁపను లవెల్ల  
 నేడె ప్రసన్నులై ధన్యగడిరి యిలువేల్పు లబ్బునే నీయట్టియాత్మజండు  
 తే. భూత్రయాద్భుతహేతు వఃపుణ్యులకును, నీయమానుషబలమేడ నీదుప్రాయ  
 మేడ విద్యాపరిగ్రహం ధేడ సకల, విద్యలగ్రహించినాడవు వింత గదుర.  
 తే. ప్రజలభాగ్యంబు పండెను బాలకుడవు, నీవు భరతభగీరథఁనిభుండ వైతి  
 వార భర్తవు నీ వాట కవని తోల్లి, యెట్టిసుకృతంబు చేసెనో యెఱుంగ నేను.  
 ఉ. మేను ధరించి లక్ష్మీ విను మేఘాన రాదఁబె యెట్టిమోహమో  
 మానఁగ నేర దింక నలఁమాయలమారి నిజేశువక్షముఁ  
 బూనుము తండ్రితోడ నిజభూభరముం గిటిరాజు దంష్ట్రపైఁ  
 బూనినమాడ్కి దోష్ఠులిని బొల్పుఁగఁ గల్గుశతంబు లింపునఁ. 403
- చ. అని వదియించి పుష్పముల నాభరణాంబరగంధచర్మలఁ  
 గొని యరుదెంచె దానె గడుఁ గూరిమిఁ బూజ యొనర్చి వీడుకో  
 లొనరుప లేచి యంతిపురి నున్న మనోరచయొద్ద కేగి తాఁ  
 గని నతుండై తదాజ్ఞఁ గొని గ్రక్కున నెక్కి నిజాశ్వరత్నముఁ. 404
- ఉ. తాను వసింపఁ దండ్రి మును ధద్దయుఁ బ్రీతి నపూర్వపద్ధతిఁ  
 మానుగఁ గట్టినట్టి భవనంబును మారలరాజసద్భావో  
 నా నవపాండుకేతనము నాదితమంగళతూర్యరావసం  
 మ్మానితదిజ్ఞుఖంబును విఘ్నానము పాండురపూర్ణకుంభముఁ. 405
- చ. వికచసరోజపుష్పచయవిస్ఫురితంబుఁ గృతాగ్నికార్యముఁ  
 బ్రకటగృహప్రవేశశుభఁ రాజవిరాజితపారివారముఁ  
 సకలస్పృశాత్మజల్ గొలువ ధృవపతిపుత్రుఁడు చొచ్చి వేడ్క నిం  
 చుక వసియించి యుండి విధుఁసోదరిమండపమందు శయ్యపై. 406
- క. ఆనృపతిపుత్రలోకముఁ, దానును స్నానాదిదివసంభర్తము నడపెఁ  
 లోన తనశయనసద్భావము, లో నింద్రాయుధ మునిచె నలోలప్రీతిఁ.

— శుభ నిశాముఖపర్వము శుభ —

- ఉ. అంత దినాంత మయ్యె గగనాంతమునుండి దినాబ్జకేహిని  
 కాంత దిగంగ జాఁచి పడు కంభవరాగనిజప్రభావిన

ద్రాంతరసీమనూపురమునట్టుల నొప్పుచు ముక్తపాదమై  
యంతకుతండ్రి బింబ మపరాంబుధిలోఁ బడె రాజశేఖరా!.

408

తే. అతనిరథచక్ర మార్గంబుననుసరించి, చనియెను జలప్రవాహంబునరణిఁగాంతు  
లప్పుతికకుప్పునకు నంతనర్కబింబమున నధోముఖవ్యాపృతముననునహము.

తే. కమలగాగం బశేషంబు ధ కడిగినట్టు, లభినవకిసాలయారణహస్తతలము  
నవలె సమ్యక్సముచేసి ధ నరవరేణ్య! పక్షు లెల్లను గూళ్ళకుఁబాటె నంత.

తే. కమలపరిమళపరిచయాగతమిలింద

బృందసంగతగళమయి ధ పెంపుమీఱు

జక్కనలజంట విడి పాటె ధ శమనుపాశ

ములను మెడ వైచి యిడ్చినపోల్కి నృపతి!

411

క. దిన మెల్లఁ గరవుటమ్ములఁ, దనివి సనం ద్రావినట్టి ధ తమ్మిచుధురసం  
బును సంధ్యాతపకై తపమున నూర్చుఁడు గ్రక్కగనమునఁబఱచుటనా.

సీ. వరుణదిశారక్తవారిజశ్రుతిపూర మాదిత్యుఁ డరిగెలో ధ కాంతరమున  
కంబరకాసారమందుఁ బూచినరక్తకమలిని సంధ్య తాఁ ధ గ్రాలుచుండఁ  
గృష్ణవంశకపంకకృతవత్తలతలట్లు తిమిరపంక్తులు పూని ధ దెసలఁ బ్రాకే  
సాంధ్యరాగము సముత్సరితం బగుచుండఁ దిమిరసంహతిచేత ధ దిజ్జుఖముల

తే. నబ్జినీవీత మాతప ధ మణిఁవఁ జొచ్చు

తిమిరవల్లవములు నాఁగఁ ధ దేంట్లగములు

నొయ్యనొయ్యన రక్తాంబుజోదరములఁ

దూఱుచుండంగ మగనుండు ధ మీఱుచుండ.

418

తే. బలుల నిడుచుండ సాంధ్యదేవతకు దిక్కు

దిక్కులందును; శిఖరాత్మతిమిరములయి

కేకికులములు లేకున్నఁ ధ గేకికులము

గలవివోలెను దోఁప శిఖండియన్లు.

414

తే భామ లెక్కమి నిశ్చలభర్తవీతములును మ్రోయనిగంటలు ధ పూని చెలఁగ  
సంతిపురిఁ గలఁదోలికలో; హర్ష్యులట్టి, శ్రవణనీలోత్పలములు పారావతములు.

తే. జాలవినరంబులను డాఁగ; ధ శారికీరములును సల్లాసములుమాని ధ ముడ్చిమేను  
భవసహకారశాఖలఁ ధ బరఁగుపంజరంబులను నిద్రపోవ నుఖంబుగాను.

సీ. సంగీతములు మాని ధ ద్రాంతరవంబులొ వీచెల నొకచక్కఁ ధ బెట్టుచుండ  
యువతినూపురశబ్దముపశమింపఁగ గృహకలహంసములు తాము ధ కడలకుండ్

రాజవల్లభహాయః రాజమందురముల దీపముల్ వెలిగింపఁ ♦ దివుగుచుండఁ  
దొలిజాము నేవకై ♦ తోఁచెడుకుంజరసంచయంబులు చనుదెంచుచుండ  
లే. మధుపకులశూన్యకటభిత్తిమత్తహస్తి, కర్ణములఁ బొల్పుశంఖసత్కత్తమాలి  
కాచమరవాలమండసఁకాండములను, దీసి వైచుచు నుండంగఁగదీప్రగతిని.

౪. అరుగుచు నుండ రాజునకు ♦ నభ్యుదయాధము స్వస్తిపాతముల్  
జరిపి పురోహితుల్; చనఁగ ♦ క్షౌఢతు లెల్లను రాజునానతిఁ  
బరిజనులెల్లఁ బల్చినయి ♦ పార నృపాలయకక్ష్య లన్నియుఁ  
విరివి ధరించినట్టులయి ♦ వెల్లుచు నుండఁగ నిస్సవనంబులై. 418

లే. వికచచంపకదళములు ♦ విరివిగాఁగఁ  
జల్లినట్టులు బింబితజ్వలితదీప  
శతములను నొప్పుచుండంగ ♦ సకలమణిని  
బద్ధభూములు; సింహముల్ ♦ పండికొనఁగ. 419

చ. పతి నడఁబాసి ఖన్నయగుపద్మిని నూఱడిలంగఁ జేయ నా  
గత మగులేతయాతపముఁకాంతిని మందిరదీర్ఘికాతతిఁ  
బతితము లై నదీపములు ♦ భాసితే మారుఁ డధిజ్యధనుఁడై  
ధృతశకుఁడై వరోధముచు ♦ దిన్నఁగ యామికునట్లు చేరఁగాఁ. 420

క. అవతంసపల్లవంబుల, పవదిని రతిదూతివచనఁపంక్తుల నునువఁ  
దవిలి సరాగంబులఁ జెవి; నవియఁగ విరహార్త లై నయతివలమనముల్. 421

ఉ. అంతఁ బ్రదోష మయ్యెను నృపాత్మజఁ డుజ్జ్వలదీపికాసమా  
క్రాంతుఁడు సగ్రయాయుజసఁకాండుఁడునై చని కాలినడ్కు శు  
ద్ధాంతముఁ జొచ్చి తండ్రీకడఁ ♦ దల్లికడఁ క్షణముండి వేడ్కఁ ద  
త్సావంతములు ల్లసిల్లఁ దనఁసద్దము చేరెను క్షౌతలేశ్వరా! 422

ఉ. చేరి యనేకరత్నరుచినేవితశయ్యను భోగిరాట్మణా  
వారముపై నశౌరిగతిఁ ♦ బండి సుఖంబున నిద్రఁ గాంచె ను  
ర్వీరమణాత్మజాతుఁ డట ♦ వేకువ మేల్కొని కాల్యకృత్యముల్  
తీరిచి క్రొత్తవేటతమి ♦ తీవర పెట్టఁగఁ దండ్రీ యానతిఁ. 423

సీ. ప్రాప్తు పొద్దుక మున్న ♦ పోయెను వేటకు నింద్రాయుధం బెక్కియింపెలర్ప  
భారేయకము లంతఁభర్తశృంఖలబద్ధకారేయకంబులు ♦ గ్రాల మ్రోల

- ముదుసలివులిచర్మమును నసనంబుగాఁ గంచుకంబును గాఁగఁగడఁగి తాల్చి  
పలురంగులఁ దనర్చుచున్నచీరములఁ దలవెండ్రుకలు పైకిఁ మలచి కట్టి  
తే. యెంటిచెవిజంపు భుజముపైఁ \* నోసరిలఁగ  
బుట్టరూపాలు ముఖ మెల్ల \* ముసరుకొనఁగఁ  
బట్టుదట్టిలఁ గట్టి చేపట్టి విండు  
ముందు వేటరు లఱచుచు \* మొనసి పాఱ. 424
- క. పెక్కుగజంబులు హయములు, నుక్కు దలిర్పంగఁ బడగుబొలసి కొలువఁగా  
నుక్కువఁ జొచ్చి మహాటవి, చిక్కువడంజేసఁ బెక్కుసింహంబులఁ దాగ. 425
- క. చెవి దాక నీడ్చి వికసిత, కువలయపాలాశకాంతికుంతౌఘములఁ  
బవినిభనారాచంబులఁ గవియంగా నేసి కూల్చె \* గరిశరభములఁ. 426
- క. బాణసనటంకార, స్వాసభయాక్రాంతచిత్తవనదేవతలుగ  
గానఁగఁ గ్రీగంటను దను, బూని వధించెను ననేకభూదారములఁ. 427
- క పరిమార్చి చమరవృగముల, హరిణంబులఁ గూల్చి వేల \* నన్యమృగములఁ  
హరియించె బ్రాణములతో, నరుదెంచెను మింటినడిమి \* కర్కం డంతఁ. 428
- నీ. స్నానం బొనర్చినచందాన మే నెల్లఁ దడిసి చెమ్మటబొట్టు \* పడుచునుండ  
దంతవిఘ్ననఁ \* దనరంగ మాటికి గలగలలాడంగఁ \* గల్లె మెపుడు  
శ్రమముచే ముఖమున \* స్రవియింప ఘేనంబు గంతపట్టిక నంటి \* గ్రాలనుర్చు  
చెవి ననగమనంబుఁ \* జెప్పుచుఁ బువ్వుల పల్లవస్త్రబకంబుబాగు నింపఁ  
తే. బొలుచు నింద్రాయుధము నెక్కి \* మొలచుచెమటఁ  
దడిసి మృగరక్తబిందుసంతతుల నొప్పు  
వారవాణంబు మయి కొక్కపన్నె పెట్ట  
వివిధపుష్పరాగసంసీతుఁ దగుచు. 429
- ఉ. చెమ్మటబిందువుల్ మిగులఁ \* జెచ్చువహింప హయాంఘ్రిరేణువుల్  
గ్రమ్మినపాలభాగమునఁ; \* గాల్బల మెల్లను వెన్నఁ జిక్కి కూ  
నన్యమయి యగ్రభాగ మలఁరారఁగ; శిష్టనృపాలనూను ల  
శ్వేష్టుల నెక్కి వేగమునఁ \* బాఱఁగ గూడనుఁ గొందఁ జిత్కిరి. 430
- క. ఈగతి మృగపతి ననకిటి, యీగతి ననమహిష మిట్టు \* లీగతి శరభం  
బీగతి హరిణం బని మృగ, యీగతవృత్తాంతములన \* యనుకొంచుఁ దమి. 431
- క. అరుదెంచెను దనఘంటికి, ధరణీపతిసుతుఁడు దిగను \* దనయశ్వంబుగ

- బరువిడి వే పరిజనములు, వరవీర మ్మునువ దానిఁపైఁ గూర్చుండెన్. 482
- క. తురగాధిరోహణోచిత, పరిధృతవేషంబు నెల్లఁ బాపి కవచమున్  
దవ్వరఁ దీసివైచి తోడినృ, వరనూనులతోడి సరసభాషణ మొప్పున్. 483
- చ. మలయఁగఁ జేసి వీవనల ఁ మందసమీరము చెప్పు టార్పఁగా  
నలసతఁ దీర్చఁ గొంతవడి ఁ నట్టై కనుంగవ మూసి హాయి యిం  
పెలయఁగ నేద దీర్చి కొని ఁ యేగను రాజతరత్నభర్తృస  
త్మలశశతాంతరస్థమణిఁకాంచనవీరికి మజ్జనోర్వికిన్. 484
- ఉ. స్నాన మొనర్చి శుభ్రవసఃనంబున నృప్తశరీరుడై తలం  
బూని దుకూలపల్లవము ఁ పూతసీతాంశుకమున్ ధరించి పూ  
జానతు లిచ్చి దేవతల ఁ సన్నుతులన్ బరితుష్టచిత్తులం  
గా నొనరించి వచ్చెను సుఁగంధవిలేపనభూమి కత్తటిన్. 485
- చ. నరవతి పంప మాల్యముల ఁ నవ్యబహూజ్ఞ వీలభూషణంబులన్  
వరవసనాంగరాగములఁ బార్థివమందిరపారిచారికల్  
ధరణిప! తల్లిదాసులును ఁ దక్కటివారల దాసవర్గమున్  
గర మనురక్తిఁ దెచ్చి యొసఁగెన్ దగ వానిని నోలిఁ గైకొనెన్. 486
- క. కొని తొల్లను వైశంపా, యనునకుఁ దా నలఁది పిదప ఁ నలఁదికొని యతం  
డనుపద మంతికవర్తుల, కును నలమైపూత యొసఁగెఁ ఁ గుతుకం జెసఁగెన్. 487
- క. కుసుమాంబరభూషణముల, నొసఁగియు నాగతిని వారి ఁ కుచితవిధి సము  
ల్లసితవివిధమణిభాజన, విసరమున సతారశరదఁవిష్ణుపదము నాన్. 488
- క. తనరెడు భోజనశాలకుఁ, జని యెత్తగు కుభమునందు ఁ సంవిష్టుం డై  
తనకుఁటఁగటఁ నదవ్వర్ణన, మును జేయుచుఁ గూరుచున్న ఁ ముఖ్యసఖునితోన్. 489
- క. తమ కర్తృంబగు భూభా, గములను నుపవిష్టులైన ఁ త్త్వాపనుతులతోన్  
దమ నిష్టు వీని కిది యొసఁ, గుము దీనిని వీని కంచుఁ ఁ గూర్చి దలిర్పెన్. 490
- క. సరసము లాడుచుఁ గేరుచుఁ, బరిహాసము లాడుకొంచు ఁ బహుభంగుల త్త్వా  
వరసుతుఁ డాహారవిధి, జరిపె నట ననుగ్రహతిశయము నుతింపన్. 491
- సీ. అంతఁ బ్రత్యుతిహస్తంజై తాంబూలమును గొని క్షణముండిఁముదముతోడ  
నించ్రాయుధముకడ ఁ కేగి నిల్చియె దాని గుణగణంబులనెల్లఁ గొనరికొనరి  
కొండాడి తత్కథల్ ఁ మెండుగఁ జెప్పచు నాజ్ఞావ్రతీతకుం ఁ లైనవారు  
పార్శ్వవర్తులు తనపరిచారకు లనేకు లున్నను దాని ముం ఁ దుంచి తృణము

తే. తాన తద్ధృతహృదయుఁడై ♦ తరలి రాజ  
మందిరంబున కేలేంచి ♦ మనుజువరుని  
మాతను విలాసవతిఁ గని ♦ మరలి శయన  
సదనమును జేరి యారాత్రి ♦ సలిపె నోలి.

442

తే. అంత మరునాఁడు వటువాత ♦ సరుగుదెంచె  
సంతిపురమున కెల్లను ♦ సధిక్కుతుండు  
నరవతిసఖుండు కైలాసఁనామకుండు  
సౌవిధల్లుండు నృపపుత్రుఁసవిధమునకు.

443

ఉ. ఆతని వెంబడించి యొకి యుంగన రాజకులై కవాససం  
జాత ప్రగల్భతాగరిమఁ ♦ జాలిన దయ్య విసీతురాలు బా  
లాతపయ్య క్తపూర్వహరిఁసంతము నా నరుణాంకుశోరుసం  
వీతశరీర వచ్చెను సఃవీనవయఃపరిఘాషితాంగి యై.

444

వ. ఆయింతి.

445

సీ. కించిదువగత మై ♦ యంచితతరుణిమ పెట్టనితోడ వయి ♦ పెంపెలర్ప  
నమృతనదీపూర ♦ మన నొప్పు లావణ్య మాలయం బెల్లను ♦ నాక్రమింప  
మంథరప్రేంభతఁమంజులభుజలత గోరులజిగిమిమఁ ♦ గురియఁ బ్రభలఁ  
గ్వణితపాదాంగదాఁలితాంఘ్రిలఱచునంచలనుబొల్చెడుసరోజములగలువ  
తే. నిర్భరోద్భిన్నములు కాని ♦ నజీకుచములు, క్రొత్తచెలువంబు మేనికిఁగుత్తకీయ  
మేలిబంగరుమేఖల ♦ గ్రాలఁ గటిని, రాజకులదేవత యనంగ ♦ రాజలెడిని.

చ. దెసలను బర్వహారముల ♦ దీధితులందు నిమగ్న జేహ యై  
యెసఁగు పయోబ్ధిమగ్నవదఁసేందిర నా సమవృత్తతుంగనా  
స సితకుశేశయాక్షి మఖశాలతెఱంగున వేదిమధ్య వే  
దసమితివోలె సుస్థితవఁదంబుల నొప్పుచు నుండె భూవరా!

447

తే. రత్నకుండలమకరపత్రములకాంతు  
లలమి శ్రుతిపల్లవంబుల ♦ నలరుమాడ్కి  
నలరుఁ దద్గండతలములు ♦ సధర మెపుడు  
తమ్మలరసంబునను దోఁగి ♦ తనరు చుండు.

448

క. నిన్నటిచందనతిలకము, చెన్ను దలిర్పంగ ఫాలఃసీమఁ జెలఁగుచు  
సన్నుతనవవనరేఖకు, సన్నని మైతీఁగ నొప్పి ♦ సరి యన నొప్పు.

449



తే. మేరువనలతవోలెను ♦ సారకనక

వత్రలతలను జెలువొంది ♦ వరఁగుఁ; గర్జ  
రాజ్యరమవోలెఁ గలితాంగఁరాగ యగుచు  
నలరు నాయితీ చెలువంబు ♦ నాన పొగడ.

450

క. ఆవిధి వచ్చినకంచుకీ, భూవిభునూనునీకి మ్రొక్కి ♦ భువి నిడి కుడిచే

వే వినమితగాత్రుండై, దా విన్నవ మాచరించె ♦ దగ నిట్లనుచున్. 451

క. విను మిటు లాజ్ఞాపించెడు, జనని విలాసవతి దేవి ♦ జనవరసుత! యీ

వనిత కులూతధరాధిప, తనయ సు తజ్జనకు గలిచి ♦ త్వజ్జనకుఁడు తాన్. 452

సీ. పసితనంబున మును ♦ బందీజనంబుతోఁ బట్టి తెచ్చెను దీని ♦ భద్రముగను

నంతిపురంబున ♦ కనిపెను బరిచారికను గాఁగఁ జేర్చుకొ ♦ మ్మంచుఁ దనయ

యనద యీముగుద తాఁనవనిపాలకసుత యనిపత్ర లేఖయంఁచాహ్వాయ మిడి

తనయకంటెను దీనిఁ ♦ దద్దయఁ బెంచితి నిరవధికప్రేమ ♦ నిచ్చ లేను

తే. నడపగా నుండ నర్హురా ♦ లనుచుఁ దలఁచి

పంపితిని నీదువజ్జకుఁ ♦ బట్టిఁ దీనిఁ

గనకు సామాన్యపరిజనఁకాంత గాఁగఁ

జాపలంబున కెడ మీకు ♦ స్వాంతమునను.

453

క. లాలింపుము బాలికగఁగి, బాలింపుము శిష్యుఁబోలెఁ ♦ బాటింపు చెలిం

బోలెను విస్రంభంబులఁ, జాలఁగలదు దీనియెడల ♦ సౌహార్దంబున్. 454

తే. నాదుడెందంబు దీనిపై ♦ నాదుతనయ, యందుఁబోలెనులగ్నమైఁయలరు దీర్ఘ

కాలనంపర్థితన్నేహఁకారణమున, నెట్లు కనుఁగొందువో దీనిఁనెఱుఁగఁదనయ!.

క. తగు నీనన్తానంబున, కగణితగుణరాజవంశ్య ♦ యగుటను నీకే

యగపడు నేతత్పుజనత, వగవగ నేఁ జెప్పనేల ♦ పట్టి! యెఱుఁగుమా!.

455

క. అతిదిరకాలోపార్జిత, తతసౌహార్దప్రవృత్తి ♦ దద్దఁ జెలఁగు నీ

యతివయెడ నాకు నీ కవి, దిత మేతచ్చీల మనుచుఁ ♦ చెలియఁ బలికితిన్.

క. పలుపల్కు లేల నీ కీ, నలఁతుక చిరకాలదాని ♦ నెయ్యిరియును నై

చెలఁగునొ యెట్టుల యెట్టుల, మెలఁగఁగవలె నెల్లపట్ల ♦ మిహిరనుతేజా!.

క. అని చెప్పి యతఁడు విరతవ, చనుఁ డగుటయుఁ బత్రలేఖ ♦ సలిపి కులీన

ప్రణతిని నొదుగుచు నిలిచినఁ, గని చంద్రావీడుఁ డట్టై ♦ గతనిమిషం దై.

తే. జననిసెలవును దలఁ చాల్చి ♦ సలుపువాఁడఁ

బొమ్ము నీ వని కంచుకీఁ ♦ బుచ్చు; నాఁడు

మొదలుకొని వత్తలేఖయు ♦ నుదితభక్తిఁ  
గొలువ సాగెను విడువక ♦ కుతుక మెసంగ.

460

తే. వగలు రాత్రియు సంజను ♦ బండుకొన్నఁ, గూరుచుండిన లేచిన ♦ స్వారిచనిన  
రాజకులమున కరిగినరాజనూను, ప్రక్కఁ బాయక కొలిచె నాఁపడఁదిమిన్న.

తే. కన్నదాదిగ దానిపైఁ ♦ గడలుకొనియె  
నిముసనిముసంబునకుఁ జ్రేమ ♦ నిస్తులంబు  
మనుజవతిసూనునకుఁ బ్రతిఁదివమునందు  
సధికమయ్యె ననుగ్రహం ♦ బవనినాథ !.

462

ఆ. పెక్కుమాట లేల ♦ యొక్కక్షణం బైన  
దానిఁ బాయఁ దాయఁ; ♦ దలఁచె దాని  
నాత్మహృదయమునకు ♦ నవ్యతిరక్తఁగా  
సర్వకార్యములను ♦ త్కృతలేశ !.

463

మాలిని, గరళమలినకంతా! ♦ కాందిశీకోరుశంతా!

ప్రరమదధనలుంతా! ♦ స్థారితోద్యదిక్కుంతా!

సురకులసుఖదాయీ! ♦ సూక్ష్మమాగ్ధానుయాయీ!

వరమపదవిధాయీ! ♦ భక్తచిత్రానసాయీ !.

464

గద్య. ఇది శ్రీమేధానక్షిణామూర్తిమంత్రోపాసనాభక్తివిత్వవైభవ చింతలపల్లి  
వంశవయఃపారావారరాకాశైరవబంధవ శ్రీవేరమాంబాత్వంబకప్రియత  
నూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయ ప్రణీతం బైన శృంగారకాదంబరి  
యను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధానక్షిణామూర్తిర్వర్ణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ.  
శ్రీరామ స్వహయాఽస్తు.  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.  
**శ్రీ శృంగారకాదంబరి**

పూర్వభాగము.

చతుర్థాశ్వాసము.



నిగమాంతవిహారీ !

ధ్యానసమాసక్తమానిధర్మోద్ధారీ !

దీనజనావనధారీ !

మానసజన్మాపహరీ ! మహితపురారీ !

1

వ. దేవా ! దయాయత్తమతి నవధరింపుము. అవ్వలికథావృత్తాంతము చెప్పెద. ఇట్లు కలిషయదినంబులు చన నొక్కనాఁడు ధరారమణుండు నిజతనయునకుఁ జంద్రావీడునకు యౌవరాజ్యాభిషేకంబు నేయ సమకట్టి తదుపకరణసంభారముల సమకూర్చు బ్రతీహారుల కాజ్ఞాపింప వారును దదాజ్ఞానిర్వహణపరాయణులై మెలంగుచుండిరి. అంత నొకనాఁడు బునుసంపాకై నిజదర్శనార్థంబు తనగృహంబునకు నరుగుదెంచిన సన్నిహితయావరాజ్యాభిషేకుం డగు నాచంద్రావీడునిం గొంచి సమాసాదితవినయుం డయినను నింకను మిగుల వినీతుం జేయుతలంపున సవిస్తరంబుగ శుకనాసుం డిట్లనియె.

2

శుకనాసోపదేశము. శ్లోకం

క. తెలియఁ దగువాని నెల్లను, దెలియుదువు సమస్తశాస్త్రతీరగుండవు నేఁ  
దెలుపం దగినది సుంతయుఁ, గలుగదు నీ కయిన వినుము ధృష్టాపతితనయా!.

చ. అతిగహనంబు కేవలము ధౌవనజాతతమంబు; దీని దీ  
పతతి హరింపఁ జాలదటె ధానుఁడు నార్చుగ తేఁడు రత్నదీ  
ధితు లణఁగింపఁ జాలవును; దీప్తము లక్ష్మీమదంబు ప్రాణ మే  
గుతటిని బాయ; దంజనము గూర్చిన నీశ్వరతాంధ్ర్య మేగదుకా.

4

సీ. శిశిరోపచారముల్ ధౌవనఁ బోవదు దర్పజ్వరోష్ణంబు ధారుణంబు  
మూలమంత్రంబులఁ ధూలదు విషయవిషాస్వాదమోహంబు నవీరతంబు

సంతతస్నానశౌచంబునఁ బాయదు ప్రబలరాగమలలేఁపంబు నెపుడు  
తెలవారుజామున ఁ మెలఁకువ గనదు రాజ్యసుఖజస్వానమఁజనె మరయ  
తే. నవుట విస్తారముగ దీని ఁ ననునదింతు, మనుజులకు లేనిశక్తియు ఁ జననచూది  
కలిసి యసమానచూపంబు ఁ నల నవీన, తరుణిమము ననగ్ధావలి ఁ ధాత్రిలోన.

తే. అవినయంబుల కెల్లను ఁ నాలయంబు

వీనిలో నొక్కఁ డొక్కఁడు ఁ వేఱఁ జెప్ప

వలయునే యన్ని యొక్కచోఁ ఁ బరఁగు నేని

చెడును సర్వవిధంబుల ఁ క్షీని జనుఁడు.

6

క. తలఁ జూపఁగఁ దారుణ్యము, కలువం బగు బుద్ధి; శాస్త్రఁకాండంబుల ని  
ర్మలముగఁ గడిగిన రాగముఁ, దలఁగవు ధనశంబు లయ్యుఁదరుణులదృష్టుల్.

చ. కొని చను పూసవుం బ్రకృతి ఁ కోరినయట్టులు వాత్సయెండుటా  
కునువలె దవ్వలఁ రజముఁ ఁ గూరఁగఁ జేయుచు భ్రాంతిఁ గొల్చి యా  
వనసమయంబునం గరణఁవాతమృగంబులఁ గొంచుఁ బోవుఁ బా  
యనియుపభోగనామకమఁహామృగతృష్ణ దురంత మెప్పుడుఁ.

8

చ. అల విషయస్వరూపములె ఁ యంబువులట్టులఁ గ్రోలఁ దీవులై  
చెలఁగును గ్రొత్తజవ్వనముఁచేతఁ గమాయితఁ డైనవానికిఁ  
దలఁపక మీఁదఁ దవ్వయత ఁ తద్విషయంబులయందు మానవుఁ  
గలఁది యడంచు నుత్పథముఁ ఁ గాంచినదిగృహియట్టు భూవరా !.

9

క. నినుఁ బోలుజనులె గా భా, జను లుపదేశంబునకును ఁ స్ఫూటికమణి యా  
మినివరకరములగతిఁ జొచ్చును నమలస్వాంతమునను ఁ సుఖముగ నదియుఁ.

క. అమలం బయ్యును గురువచ,నము కర్ణము పోక వేచు ఁ నాగాచంద్రై  
యమతికి సెలిలము వోలెను, నుమతికి శ్రుతిధూమ యగుచుఁశోభిల్లుఁ గడుఁ.

చ. అతిమలినాఘజాలము లఁయంబు నొనర్చు గురూపదేశ మం  
ధతమసముం బ్రదోషకశి ఁ నాశ మొనర్చెదురీతిఁ; గేశసం  
తతి సరయింపఁ జేయక నిఁతాంతగుణంబుగ మారు కాంతికిఁ  
గతమయి వార్ధకంబుక్రియ ఁ త్వౌపతిపుత్ర! గురూపదేశమే.

12

క. ఇదె తఱి యుపదేశింపను, సదమలమరి! విషయరసముఁదని యెఱుఁగ విఁకఁ  
మదనాశుగళిధిలం బగు, నుది నుపదేశంబు గలిత ఁ మగు నిల్వదు పో.

18

క. శ్రుతమును వంశంబును దు, ర్మతి కణఁకువఁ గూర్చ లేవు ఁ మలయజభవమా

హుతభుక్కు కాల్పఁడె ప్రచం, డతరము బడబాగ్ని కాదె ♦ నానిన నీటఁ.14

సీ, సకలమలాపహాత్మమజలస్నానంబు నపలితాజర మగునట్టిముదిమి  
యనువ్వు విరచిత ♦ మగ్రాన్యభూషణ మనుద్యేగప్రభాగరంబు  
మెదటిదోషము లేని ♦ మేటిగుగుత్వమ్ము జ్యోతిని మీఱినద్యోత మరయ  
సరవిచురితసాల ♦ మగు వప్రవలయంబు నసిదోడు గొననట్టి ♦ యాత్మరక్ష

తే, గురువునుపదేశ మన ధాత్రి ♦ బుగుమలకును  
ధరణిపులకు విశేషించి ♦ విరళు లట్టి  
వారి కుపదేశికులు వారివచన మంద  
ఱనువదింతురు ప్రతిశబ్దమట్లు భీతి.

15

తే, గరువ మనువాపు చెవులను ♦ గప్ప వారు  
వినరు నుపదేశమును విన్న ♦ వెగటు పుట్టె  
జేయుదురు కరి నిద్రించు ♦ చెలువు మెఱయ  
నిదురపోవుచు గురువుల ♦ గడుచుకొనుచు.

16

తే, అరయఁగను నహంకారదాహజ్వరంపు  
మూర్ఛ కన్నులఁ గప్పంగ ♦ ముగ్ధ మగుచు  
నవకమగును తేనిప్రకృతి; ♦ యనృతగర్వ  
మును నుమాదంబుఁ గల్పించు ♦ ధనము లహహ.

17

తే, తెలిపెదను లక్ష్మిఁగూర్చియె ♦ తొలుత వినుము  
సుభటకరవాలమండలఁజోభితోత్ప  
లవనవిశ్రమభ్రమరి యీలక్ష్మి గనుమ  
యీయ సాధ్వినీ జోలినయింతి గలదె.

18

సీ, మద్యంబువలనను ♦ మదము; కల్పకభూరుహంబునల్లను రాగ; ♦ మజ్జువలన  
నేకాంతవక్రత ♦ నాకాధిపుహయంబువలనఁ జలత, కొన్తుభంబువలన  
నతినిష్ఠురతహాలఁహలమువల్లను మోహశక్తియు నప్పురస్సతులవలన  
బహువిధపూరుషవరణంబు దేవతామణివల్లఁ జింతల ♦ మజ్జనంబు

తే, కూడ నుండినచనువున ♦ వీడి వారి  
సాగరమునుండి చనుదెంచు ♦ సమయమునను  
వారి విరహోషనోదాగ్ధ ♦ మారఁ గొంచు  
వచ్చెనో యన మించునీ ♦ లచ్చి మిగుల.

19

చ. దొరకినఁ బెక్కుదుఃఖములఁ ♦ దోఁగఁగఁ జేయును బాలనంబునఁ  
వరగుణపాశసంతులులఁ ♦ బట్టి చలింపకయుండఁ గట్టినఁ  
బరువిడుఁ గన్తొఱంగి యెటా ♦ భద్రమదాంధకరీంద్రయాభముల  
కరభృతశాతఖడ్గదృఢఁ కాయులు యోధులు గాచుచుండినఁ. 20

సీ. కాంచదుపరిచితిఁ గానదు కులమును గణియింపదును గులఁక్రమము మఱియు  
యాప మీక్షింపదు ♦ యాథమా శీలంబుఁ జూడదు ధర్మంబుఁ ♦ జూడ దీవి  
శ్రుతము నాలింపదు ♦ శుచిని బాలింపదు సత్యానువృత్తిని ♦ సల్ప దెపుడు  
నైపుణ్య మరయదు ♦ నయము పాటింపదు సకలజ్ఞతవిచారఁసరణిఁ జనద  
తే. యరయ గంధర్వనగరంబునట్లు చూచు  
చుండఁగ నె మాయమైపోవు ♦ నుండ దెచటఁ  
దిగుగు మందరపరివృత్తిఁ ♦ దిగుగుసుడులఁ  
గరము దిరిగిన యభ్యాసఁకలన నాఁగ. 21

చ. జలజవనీవిహారమును ♦ సల్పెడువేళను వానికాడలఁ  
జెలఁగెడుముండ్లు గ్రుచ్చుకొన ♦ నిల్పఁగ నేరక నాఁగ భూమిపై  
నిలువదు పాద మొక్కెడను ♦ నిర్భరవృత్తిని నెత్తి వైచుచి  
ల్లిలుఁ జరియించు చుండు భువి ♦ నిట్టియసాధ్య నెఱుంగ మెచ్చటఁ. 22

సీ. పరుమత నేర్పంగ ♦ పసియించునో యన నసిధారలం దెట్లు ♦ నధిపసించు  
విశ్వరూపతఁ గొను ♦ వేడ్కనో యన శౌరి దేహశ్రయంబును ♦ దెగడకుండు  
మత్తవారణగండఁచుధు వానియోయనఁ బరమేశ్వరహములఁ ♦ బడుచునుండు  
దివసాంతకమలంబుఁపగిదిని నుపచితకోశవండుని నైన ♦ నీకు వినుచు

తే. విటవకకులంబ వల్లరీవిధిని నెక్కు  
వసుజనని యయ్యుఁ ద్రిపథగఁభాతి నీటి  
బుద్ధగతి సస్థిర యగుచుఁ ♦ బొడలుచుండుఁ  
జెప్పుదును నేమి యాలక్ష్మిఁచేష్టితములు. 23

క. రవిగతితోలెను బ్రకటిత, వివిధసమాక్రాంతి; వర్షఁవేళయుఁ బోలెఁ  
నవరుచిరద్యుతికారణి, పవనాశనజగమునట్లు ♦ బహుళతమంబుఁ. 24

క. తలఁపఁగ హిడింబతోలెను, జెలఁగును భీమైకహార్యఁబిత్తయగుచుఁ చా  
నిల దుష్టపికాచీగతి, నలరు ననేకపురుషోభయంబు తెలుపుచుఁ. 25

ఆ. అలఁటిలాపుగల్లునాతని నున్నట్లు, జేయు సుగుణవంతుఁ ♦ జేరఁ బోధు

- భారతీగృహీతుఁ ♦ బరిరంభణముచేయ, దీనుచే ననంగ ♦ నింపుతోడ. 28
- తే. కనదు సుజనుని ననిమిత్తుఁ ♦ గాఁ గులీను  
సర్పమునుబోలె జను దాఁటి ♦ సరసఁ జేర్చ  
దు వినయుని బాతకీనిబోలె ♦ నవలఁ బోవుఁ  
గంటకంబులకుం బలెఁ ♦ గాంచి పూరు. 27
- తే. తలఁప దీవరి మదిఁ జెడుకలనుబోలె, బరిహసించుచు నున్నత్తుఁగిది మంచి  
మనసుగలవానిఁ గాంచి యఁగుంగభుగతి, నశికనత్తునిగణియింపదట్టె లచ్చి.
- తే. ఏని చెప్పుదు నీలక్ష్మి ♦ యిలను నింగ్ర, జాలమును జూపు నాఁ బరఁస్పరవిరుద్ధ  
నిజచరిత్రంబుఁ బ్రకటించు ♦ నిచ్చతార, విను మద్వైయ జెప్పెనఁగిరివిగాఁగ.
- చ. అనవరతోష్ణ మందఱను ♦ నంగరఁ జేయుచు బాధ్య మందఁ జే  
యును నభివృద్ధి చేయుచునె ♦ యొప్పుగ నీచతఁ గల్గఁ జేసెడి  
వననిధిఁ బుట్టి శృంగ నభివృద్ధన మంగరఁ జేయు నెఱుచు  
ల్కన ఘటియించుచుఁ బలముఁ ♦ గల్గఁ జేయుచు మిక్కుటంబుగఁ. 30
- చ. అన్యుతముతోడఁబుట్టువము ♦ యాఁ గలుపాక; యశ్వశృంగాలు దే  
హము గలదయ్యు; నీచజనుఁగందుఁ బ్రియం బాసరించుఁ బూరుషో  
త్తమరత యయ్యు; నావిలతఁ ♦ దార్మికఁ జేయుచు స్వచ్ఛుఁ గూరి రే  
ణుమయి యనంగ; చంచువిఁకోదిని లక్ష్మి నృపాపుత్ర కా. 31
- చ. ఇది యభివృద్ధియో కొలఁది ♦ నెందును గజ్జలకృష్ణకర్తమే  
కుదురుకొనంగఁ జేసెడిని ♦ గుంభిని దీపశిఖాంకుగంబు భా  
తి; దళకొనంగ నెట్లు లనఁదెల్పెన కాదకుమార! చూడు మి  
య్యది సుచరిత్రచిత్తముల ♦ నారఁగఁ దుచ్చెడు ధూమరేఖయా. 32
- చ. మఱియును. 33
- సీ. మోహదీప్తిస్వాసఁముగకు విధ్రువశఁ కుక్త కవళిక మన్మథఁగజమునకును  
ధనమదోరుపిశాచఁతతికి జేర్ల గృహంబు వధ్యాలయము సాధుఁభావమునకు  
నాశాలతాళికి ♦ నభివర్షనోదకధార రాహువు ధర్మఁతారవళికి  
కోపవేగగ్రహఁకోటి కుద్భవనది యావాసదరి కల్లఁపాహితతికి
- తే. విషయమధువులకాపానఁవిశ్య; సుగుణ,హంసలకకాలప్రావృష; యరయభూమి  
కారనాట్యంబులకు గీతికాగృహంబు, చెప్పుగా నేల గూఁజ్జిఁజ్జిలివళనయి.
- తే. కాత్తుదృష్టకుఁ జీకటి ♦ సర్వదుర్గ  
యములకుఁ బురఃపతాక యీయతివ; లేడు

దీనిచే వంచితుడు గాని + మానవుండు

కాగిలింపంగఁబడనట్టి + కానరుండు.

85

తే. కాన దీనినిబోలినకాంత నెందుఁ

బిలువకయ వచ్చి వైఁబడు + వలచి వలచి

చిత్రగత యయ్యుఁ బలియించుఁ + జింతనంబు

చేయుచున్నను వంచించుఁ + జిత్రగతుల.

86

తే. పొత్తములదూపుతో నున్నఁ + బానరఁ జేయు

నింద్రజాలంబు; శ్రుత యగుఁనింతి యయ్యు

మోసపుచ్చును; నీదృశముదితచేత

దైవగతిఁ జిక్కి రాజులు + దల్లడింతు.

87

సీ. లభివేకవేళన + యరుగు దాక్షిణ్యంబు తజ్జలప్రత్యుత్తికం బనంగఁ

దాల్చి యంతయుఁ దూలితలఁగుఁబురోహితదత్తాగ్రమార్గములోఁతలఁగెననఁగ

హృదయంబు మలినమై + పొదలుఁ దద్దోమాగ్నిఘనధూమసంతతిఁగప్పెననఁగ

వార్ధకాగమచింత + వదలును నుష్ణీషపట్టబంధము వెల్లఁగొట్టె ననఁగ

తే. నాతపత్రంబు లడ్డమైనట్టు లూర్ధ్వ, లోక మగపడ కుండునుఁలోలమతుల  
కవనిపతులకుఁ జామరఁపవనహృతము, నాఁగ సత్యంబు పాయనుఁనరవరేణ్య!

చ. సుగుణము వేత్రదండములఁ + జోదిత మైనవిధానఁ బోవు ద

వ్యగ; జయశబ్దనాదములఁ + బోలెఁ దిరస్కృతిఁ బొందు సూక్తులు

దగ యశమెల్లఁ గేతువసఁనంబుల మృవ్వము నాఁగ మాయుఁ; జో

టగుదురు సర్వదోషముల + కక్కట దీనికిఁ జిక్కి త్కృపతుల.

89

తే. శ్రమవశంబున శిథిలితఁశకునికంత

పుటమువోలెను జపలతఁ + బాలుచునవియు

మెఱపుగతిని ముహూర్తంబుఁమెఱయునవియు

నార్యజనగర్హితంబులై + యలరునవియు.

40

తే. నైసర్గులకు లోనయి + యవశు లగుచు, విత్తలవలాభగర్వికఁవిస్తృతాత్మ

జన్మ లయి నైకదోషోపజాతదుష్ట, రక్తమునుబోలు సమరాగఁసిక్తు లగుచు.

తే. వెతలఁ గుడుచుచు బహువిధఁవిషయాల

సములు నైదయ్య శతసహస్రము లనంగఁ

దోచునింద్రియములను దుండుడుకుఁ గనుచు

నడలుదురు కొంద టిభువి + నవనిపతులు.

42



తే. ఒక్క టయ్యను జగమెల్లఁ ♦ బెక్కుగతుల  
సహజచాంచల్యమునఁ బర్వి ♦ సల్పుఁ గేలి  
మనము; వానికి లోనయి ♦ మనుజపతులు  
పోవుదురు కొందఁ జది పోవుపోకలంద.

43

సీ. మదనశరంబుల ♦ మర్తాభిహతులు నా ముఖభంగకృతములమొనయుచుండ్రు  
గాఢప్రహారాభిఘాతులఁ జోలెను సంగముల్ ధరియింప ♦ నలసు లవుచు  
వరధనోత్పంబుచే ♦ వండఁబడెదరు నా బహువిధచేష్టలఁ ♦ బరఁగుచుందు  
రెండ్ర కాయలఁజోలె ♦ నెప్పుడడ్డముగాఁగ సంచరింతురు పూని ♦ సత్వ ముడిగి  
తే. యరయ సప్తచ్ఛదమురీతి ♦ సంతికమున  
నుండువారికిఁ దలనొప్పి ♦ మెండుగాఁగఁ  
గలుగఁ జేయుదురు రజోవికారములను  
బంగువులఁ జోలె నడపింపఁబడుదు రకట!.

44

తే. అంతికాగతమృత్యువులట్లు కనరు, బంధువులనైన జాతుపాధరణములటు  
పోవ్వదర్శన మెంతయు ♦ నోర్వ లేరు, కనరు తేజస్వి దృగ్గోగకలితులట్లు.

సీ. కాలదమ్ములువోలె ♦ గనరు ప్రబోధంబు మంత్రించినను మహామంత్రములను  
మదగజమ్ములువోలె ♦ మానమహాస్తంభనిశ్చలులై మాటఁనేరరు విన  
బాణంబు లట్లులు ♦ పానవర్ధితతైళ్ళ్యులయి పరవ్రేలితు ♦ లగుచు నుండ్రు  
దూరస్థితంబుల ♦ దుల్బుదుర్ కులములఁ బండ్లనువలె దండఁపాతములను  
తే. సురుచిరాకృతు లయ్యను ♦ ధరణినాళ, కారకు లకాలనుమములఁకరణి నెల్లు  
తైమిరిగులగతి నదూరఁదర్శనులును, నయ్యెదరు కొందఱు స్మృపాలుఁరవనిసిరిని.

చ. అద లొదవింతు, ప్రేతపటఁహంబులమాడ్కిని విన్నయంతనే;

యెదను దలంచిన న్నగులు ♦ నక్కొనఁగా నొనరింతు రెన్న ఘో  
రదురిత మాచరింపఁగఁ గఁరంబు గడంగినవారుఁజోలె; న  
ప్పు దురితపూర్ణులో యనఁగఁ ♦ బొల్తురు తుందిలులై స్మృపాలకుల్.

47

చ. మఱియు.

48

క. వ్యసనశతంబుల కిరవయి, కసిమసఁగుచుఁ బుట్టవైవికసవుతుడను చా  
వనియించు నీటిబిందువు, నసఁ బడుత మ్మెఱుఁగె రెపుడు ♦ పార్థివనూనుల్.

49

తే. ఇంకఁ గొందఱు సంస్థానఁపంకజాత, బకము లాత్మాధిసాధనఁపరులు విత్త  
పితగృధ్రంబు లునుసగుఁగితమతుల, చేత వంఁడి లగుదురుఁజీరిని స్మృవులు.

వ. అదెట్లనినఁ గొందఱు ధూర్తులు వీరిని.

51

సీ. పరదారగమనంబు ధరవిదగ్ధత వేటశ్రమము పానము విలాసం బటంచు  
మత్తత శౌర్యంబు మఱిద్యూతమువినోదముజితభృత్యతసౌఖ్యమందుటనుచు  
నిజదార వీడుట నిర్వృత్యనిర్వృత్యంబు స్వచ్ఛందతయ ప్రభుత్వం బటంచు  
సంగీతనృత్యవేశ్యాసక్తి రకసిత తరలత యుత్సాహాకర మటంచు

తే. దేవతల ధిక్కరించుట ధీరసరణి, పరిభవసహత్వ మొదిమి గురువుమాట  
యతకరించుట యొరుమాట యతకరింత, తప్పలెన్నమివిక్రమంబొప్పననుచు.

తే. కీర్తి మాగధజనములకీర్తనంబు, మోహుత్కృప లరయమి నెఱుంగకుంట  
వక్షపాతంబుననుచును బలికిదోషములనుగుణములుగా మోసపుచ్చుచుండు.

తే. విత్తమదమత్తచిత్తులై వెలయునపులు  
తెలివిలేమినిఁ దద్ధూర్తదివ్యవచన  
ములను నచ్చిక యిడి మోసపోయి తమ్ము  
దేవతాంకులఁగా నెంత్రు భావములను.

54

తే. మనుజు లయ్యను దివ్యాంశమున జనించి  
నార మనుకొని దేవతావారమునకు  
సముచితము లైనకార్యముల్ సలిపి సర్వ  
జనము లపహాన మొనరింపఁ దనరుచుండు.

55

తే. నేవకులు తమ్ము మేలముల్ చేయుచున్న  
నాత్మవేషంబులను దాల్చి యడరుచున్న  
నెఱుంగ కభినందన మొనర్తు లేమి చెపుదు  
వారియవివేక మింక నృపాలతనయ !.

56

సీ. తమ రెండుభుజములదలఁతురు లోరెండుభుజములు గలవంచుఁబాలువుమీఱ  
భావించెదరు తమఁఫాలమ్మును ద్వగంతరితత్వతీయాక్ష మంచతులముగను  
నెంతురు దర్శనంబుచిచ్చుటయును మహానుగ్రహం బంచును వ్యగ్ర లగుచు  
వినుతించెద రపాంగవిక్షణపాతంబు నుపకారదాన మం చూర్జితముగ

తే. మాటలాడుట గడు బహుమానముగను

దాఁక నిచ్చుట పావనతమముగాఁగఁ

బం పొసంగుట పరదానపరముగాఁగఁ

దలఁచెదరు తమ్ము దేవతాత్మలుగాఁ దలఁచి.

57

చ. అన్యతమహత్త్వగర్వమున ♦ సంజలి సేయరు దేవతాధికి  
జన రెడు రొజ్జ లాత్మభవఃసంబులకుఁ జనుదేర; విపుల  
మనుషరు పూజలఁ; సుజనఃమాన్యులఁ జాడరు మాన్యతఁ దమి  
దనువరు నర్చనీయులను ♦ దద్దయు నర్చనలఁ నృపాలకుల్. 58

చ. పరిహాసనం బొనర్చెదరు ♦ పండితులఁ విషయోపభోగముల్  
దొరఁగి నిరర్థక శ్రమలఁ ♦ దోఁగెద రంచును నెంచి; యాలకిం  
పరును జరాప్రలాప మనుభావన వృద్ధహితోపదేశముల్  
పరిభవ మం చమాత్యహితభాషితముఁ విస రెట్లు గర్వలై. 59

సీ. వానిని మన్నింతు ♦ వానిని బ్రక్కనఁ జేర్తురు వానికి ♦ గూర్తు రెల్ల  
వానిని మిత్తుఁగా ♦ భావింతు వానిని నాఁపుఁగాఁ దలఁతురు ♦ నాదరింతు  
వానితో సుఖముండు ♦ వానిమాటలుగొండు వానికిత్తురుబహుఁ మానములను  
వానితో నరససంభాషణం బొనరింతు వానిని శ్లాఘింతు ♦ వానిఁ గాంతు

ఆ. రెవఁ డహర్నిశంబు ♦ నెప్పుడుఁ బాయక  
దైవతంబునట్లు ♦ తలఁచి తనను  
గేలు మోడ్చి మొక్కుఁ ♦ గీర్తించు మహిమంబు  
మ్రతి యొనర్చు నొండుఁజోలిఁ గొనక. 60

ఉ. పంపులమారు లొజ్జలును; ♦ పార్థివభుక్తసముజ్ఘ్నే తేదిరఁ  
బొంపిరిఁబోవునాక; బరుఁపోడిమి చేడ్వడఁ జేయమంత్రముల్  
ఱింపలు దీయుశాస్త్రములఁ ♦ గోరిక; పేమరసార్ద్రసోదరుల్  
చంపఁగ నర్చు లేరి కలఁజ్జతవరాకుల కేది యుక్తమా. 61

ఉ. ఈగరిఁ గష్టచేష్టలను ♦ నైకసహస్రవిలోభనంబులఁ  
నేఁ గగు రాజ్యతంత్రముల ♦ వెండియు మోహదయావనంబునం  
జేగరి సంచరించెదవొ ♦ యెట్లు జనుల్ హనియింపకుండురో  
యాగతి సంచరించి గను ♦ మారవితారకీర్తి పుత్రకా! 62

సీ. నిండసేయకయుండ ♦ సిచ్చలు సాధువుల్ గురుజనుల్ ధిఃకృతిఁ ♦ జరుపకుండఁ  
జెలులు లిట్టక యుండఁ ♦ జింతసేయకయుండ విద్వాంసులునువెలిఁవేయకుండ  
విటులు దోపిడిని గాఁవింపక యుండంగ నేవకుల్ వంచన ♦ సేయకుండ  
ధూర్తులు లోఁగొనితులువఁ జేయక యుండఁ బడఁతులలక్ష్మిచేఁబడకయుండఁ

తే. నాట లాడింపఁబడకుండ ♦ నాముచేత  
మత్తుగాఁ జేయఁబడకుండ ♦ మదనుచేత

దివియఁ బడకుండ విషయాదిలిములచేత

నేల వలయును జూడుమా • స్మృతకుమార!.

63

తే. సహజముగ ధీరుడవు నీవు • జనకుచేత

సంస్కృతుండవు విత్తముల్ • చలచలాత్ము

బుద్ధిహీనుఁ బ్రమత్తుఁగాఁ • బూని చేయు

నైన నను సిగుణంబు లిట్లాడఁ జేసె.

64

చ. కులముగలానినైన నయఁగోవిదునైన నను ధీరుఁ బ్రాజ్ఞనికా

బలముగలానినైన జతఁనంబుగలానిని నైకమర్త్య నీ

కలుములచాన దుర్లయునిఁగాఁగ నొసర్చి యడంచు నంచునే

వలుములు నొక్కి చెప్పెనను • బాలక! దీనిని బుద్ధి నుంచుమా.

65

సీ. జనకుం డొనర్చు నూతనయావరాజ్యాభిషేకముంగళమును • జేసికొమ్ము

పూర్వరాజోధమై • పాలుపొందువంశానుగతరాజ్యభారంబుంగరిమఁ దాల్చు

వగతురశిరసులఁ • బయి కెత్తనీకుము బంధువుల్ తలలెత్తి • పరఁగ నిమ్ము

యభిషేచనం బైనఁయనుపదంబునఁ బోయి యిల నెల్లకడల జఁయించి రమ్ము

తే. తృప్తితాపంబు గనిపింపఁ • దరుణ మిదియె

విక్రమంబును జూపినఁవిభుఁడె జగతి

నప్రతిహతాజ్ఞఁడై మీఱు • నవనినాథు

లాదరింపంగ మేటియె • యుఖలదిశల.

66

ఆ. అనుచు నూరకుండ • నాశుకనాసుండు, రాజసూనుఁ డంత • రాజమాన

తదుప దేశవాక్కుఁధాధారలను బవి, ప్రీకృతుం డనంగ • దిప్యఁ డనంగ.

67

అ. నిర్మలుం డనంగ • నిర్మల్లఘో యన

భూషితుండు నాఁగఁ • బూతుఁ డనంగఁ

ప్రీతవృదయుఁ డగుదుఁ • బెంపుతోఁ గొండొక

నేవు కూరుచుండి • చేరె గృహము.

68

— చంద్రాపీఠనియావరాజ్యాభిషేకము. —

సీ. అంతఁ గొన్నాళ్లకుఁనారాజచంద్రుండు శుకనాసుండునునొక్కఁశుభదినమున

రాజ్యాభిషేచనఁరమ్యమంగళకార్యములఁ బూర్వ యొనర్చు • ముదముతోడ

సర్వసర్వస్తీర్థఁసాగరనదనదీజలములతోడనుఁసంభ్రమమున

నరపాలకసహస్రఁపరివృతుండయి సర్వరత్నైష్ఠ్యధీఘలఁరసముతోడ

తే. హర్ష బాహుంబుమిశ్రితంబై నమంత్ర, బలముతోడనుమ్మ త్రికాసమితితోడఁ  
గొడుగునభిషిక్తుఁజేసెను ♦ గోరి కలర, సర్వమంగళవాద్యముల్ ♦ పర్వదిశల.

ఆ. పాదపాంతరంబుపై నల్లుకొనుతీవ, యట్టు రాజ్యలక్ష్మీ ♦ యధిపు విడక  
యతని రాజపుత్రుఁసభిషేకసలిల్దార్జి, దేహుఁ జేరె నపుడె ♦ తేజరిలుచు. 70

వ. అంత రాజపుత్రుండు. 71

క. సకలాంతఃపురపరివృత, యకలంకప్రేమహృదయఁదైన జనని తా  
సకలాంగకముల నామో, దశలితసితగంధ మలంగఁ ♦ చా నలందుకొనెన్. 72

క. నవవికసితకుసుమంబుల, సవరించినశేఖరంబు ♦ సవరించి సిగఁ  
జెవి గణికకర్ణపూరము, తవిలిచి గోరోచనాక్తతనుఁడై మిగులన్. 73

క. ఉడుపలిధనళము నవ మగు, నిడుబడెదుకూలయగము ♦ నెఱిఁ గట్టి దమిఁ  
గుడిచేత నొజ్జగట్టిన, కడునొప్పుగు కంకణంబు ♦ గ్రాలుచు నుండన్. 74

ఉ. నూతనరాజ్యసూంబుజమఁనోజ్జ మృణాళమునాఁ దదుత్సవా  
యాతమహర్షి సప్తమహావలయం బనఁ బొల్పుహారముం  
బ్రీతి ధరించి; వక్షమున ♦ వ్రేలుచు జానువులఁ కళివ్రభా  
వ్రాహ్మణోహరం బగుచు ♦ రాజితశుక్ల సుమాలిదృబ్ధమా. 75

క. ప్రేమపు లావళి, ప్రాకటముగ మైని నిండి ♦ భాసిల్లఁగ శో  
భిషింపఁడురవేషన, మాకలితుండయి నృసింహుఁమాడ్కిఁ జెలఁగుచున్.

క. దిగఁజాతెడుసెలయేరుల, నగణిత మగువెండికొండఁయనువున; గంగా  
పగలిసజాలముగప్పిన, నగభేదిగజంబుమాడ్కి ♦ నయ మొప్పుంగన్. 77

క. ఫేనలవాకలితం బయి, జానగుక్షీరాబ్ధిమాడ్కిఁ ♦ జాలఁ వెలుఁగుచున్  
బూని జనకుండు వేత్రము, నూన సముత్సారణంబు ♦ నుత్సాహమునన్. 78

క. చనుదెంచి సభాభవన, మ్మున కటు చంద్రుండు మేరుభూధరశృంగం  
బును నెక్కుమాడ్కి నెక్కిను, గనకమయం బై నయొక్కఁగద్దియ సత్తుడున్.

వ. అంత.

80

❀ దిగ్విజయయాత్రాప్రయాణసంరంభము. ❀

చ. సముచితభంగిఁ గానుకలు ♦ త్కౌవతు లందఁ టొసంగ నంతటన్  
నిముసము తాళి మ్రోగఁ గడు ♦ నీరధివోలెను మందరాద్రిపా  
తమున రసాతలంబుగలి ♦ దంప్త్రీవిహారివిఘట్టనన్ సువ  
ర్ణమయము లై నకోణముల ♦ నాదితమై జయభేరి యెల్లచోన్.

81

చ. భవనము లెల్ల గర్భములు \* పూనినవో యన బూరటిల్లె నాకా  
జెవుడు ధరించెనో యనగ \* స్థితము లాయె ననగా విశాలతకా  
దవితె ననంగఁ దద్ధవ్విని \* దద్ధ చెలంగెను నిండి యంతటకా;  
బవితెను సంధిబంధములు \* బ్రద్ధలుగాఁ గకుభాళి కెంతయుకా. 82

సీ. భయవలితోత్తాన \* ఫణముల శేషుండు కవుఁగిలింపఁగ బలిభవనమందు  
సారెకు నెదురుగాఁ \* జని దంతముల నొత్తి దిగ్గజంబులు పిల్వ \* దిక్కులందు  
భయముచే నడ్డంబు \* వడిభ్రమియించుచు వలగొన రవిహరుల్ \* కలఁగి చదల  
నరునగుశంకరు \* నట్టహాసం బని భాషింప శివుఁడెద్ద భవునికొండ

తే. గట్టిగా ఘోరించుచు \* గడఁగి యెదురు  
చనఁగ నైరావతము సుర \* సద్దమందు  
నెన్నఁ డత్రుతరవ మని \* యెంచి కొమ్ము  
లడ్డముగ వంచి మ్రొక్కంగ \* యమునిపోతు. 83

తే. లోకపాలురు భీతి విఘ్నాలు రగుచు  
నాలకింపంగఁ దిరిగెను \* నఖిలలోక  
ములను నాదుండుభిధాన్ \* మలవృషేంద్రు  
దిగ్విజయయాత్రఁ దెల్పుచు \* దీర్ఘ మగుచు. 84

తే. అంత నాదుండుభిధాన్ \* మాలకించి, యెల్లయెడలను జయశ్రద్ధ \* ముల్లసిల్లి  
లేచె సింహాసనమునుండి \* లేవ నకల, శాస్త్రవక్త్రాలు తనతోడ \* త్త్వాపసుతుడు.

చ. ఒరసి యొకళ్లోకళ్లఁ జెగి \* యుర్విపయిం బడుతారహారముల్  
వరఁగఁగ దిగ్జయార్థగమ \* పావనలాజలు నాఁగ లేచి సం  
బరమున వెంబడింప నర \* పాలకకోటి విముక్తహస్తశీ  
కరిదిగిభాళి వెంట నరుంగంగఁ జెలంగు సురేభముం బలెకా. 85

చ. మఱియు. 87

చ. సితసుమజాలపాతమునఁ \* జెన్నువహించెడు కల్పవృక్షసం  
యుత మగుపారిజాతతరు \* నోజను; దారకవర్ష యుక్తది  
క్తతిని వెలుంగువ్యోమగతి; \* గాఢవయఃకణవర్షి మేఘసం  
గత మగువానకాదుగతి, \* గ్రాలుచు నేగెను గొల్వ వీడి తాక. 88

చ. ఇట్లు వీడి తనకుమున్నయాసనాంతరమునఁ బత్రరేఖచే సమధ్యాసితంబయి  
ప్రయాణసముచితముగ \* లాలంకారంబులఁ ధరించి చెలంగునొకగంధగజం

బును మావటిఁడు ససంభ్రమంబునం గొనితేర దానిపై నధిష్ఠించి మంకర  
వర్వతంబునఁ బరిభ్రమితం బయినపాల్కుడలినుడులవడువునం బరిభ్రమించుచు,  
రావణాసురుబాహుదండంబులపైఁ జెలంగు కైలాసవర్వతంబువిధంబున విరా  
జిల్లుచుఁ, జట్టును ముత్తైపుటాలరుల నొప్పుచు శతశలాకానిర్మితంబయిన శ్వేతా  
తపత్రంబు తనపై నెండపొడ సోకకుండఁ బట్టి, గంధగజంబుపై నుండియె  
స్తాకారంబున కవలిదావ్వరంబుననిలచి తనరాక ప్రతీక్షించునరవతులయుత్తయూ  
ఖంబులగు చూడామణుల, యిఁకమీఁద నివ్వటిల్లు స్వప్రతాపాగ్ని నాఁబొల్పు  
లత్తుకజిగిఁ హరించునాలోకబాలాతపమ్మనఁ బింజరీక్రియమాణంబు లయిన  
దశదిశలను, యావరాజ్యాభిషేకజం బయినతనయునురాగంబుచేతనో యన  
నెట్టిపాఠినభూతలంబును, శౌత్రవవినాశసూచకంబగుద్విధాహంబుననో నాఁగఁ  
బాటలీక్రియమాణం బయినయంబరతలంబును, నెదుర్కొన వచ్చినభవనతల  
లక్ష్మీచరణలాఘోరసంబుచే నాఁగ లోహితాయమానం బగు నాతపంబును  
గనుచు.

89

సీ. సంభ్రమప్రచలితఃసామజనాహస్ర లనోన్యసంఘట్టితాతపత్ర,  
లాదరాసంతో త్తమాంగసంశిథిలతమణిమకుటావళిఃమండితులును  
గండస్థలస్రస్థఃఘనమణికుండలు లాసతకర్ణపూరావళులును  
నిఖలసేనాధిపఃనిర్దిశ్యమానాభిధానులు సంకోచితప్రతీకు

తే. లు నయి రాజాధిరాజులు \* వినతు లగుచు  
నొక్క రొక్కరుగా వచ్చి \* మ్రొక్కి ప్రక్క  
కొదిగి నిలుచుండ గుంపులై \* యోరగంట  
నాదరించుచుఁ గని వారి \* నల్లనల్ల.

90

చ. సితసుమబద్ధదామచయః\*చిత్రితమస్తము రక్తచూర్ణతే  
పితతనువుం జెలంగ; ఊతి \* వ్రేలెడుమాక్తికజాలసంఘసం  
గత మవమూలకంబు గడుఁ \* గ్రాలఁగ సాంధ్యపుటెండతిర్యగా  
పతదమ రావగాఢురియుః\*ధవ్రజసాంద్రశిలాతలాగ్రముఁ.

91

చ. తగఁ గలమేరుకైల మనఁ \* దద్దయు నొప్పెడుగంధమాదనా  
ఖ్యగజము వెంట రాఁగఁ గనఃకాభరణాంశువు తెల్ల మేనఁ బ  
ర్వీ గరము చిత్రిత మ్మగుచు \* వేడ్కలు సింపెడు రాజవాజి యిం  
పుగఁ జనుచుండ మందగతి \* మ్రొలను దూర్పున కేగఁ దొల్లఁ దాఁ. 92

- ఉ. అంతః జలింప నేనుఁగులు ♦ నాతపవారణపంక్తు లాడ న  
త్యంతతరంగజాలపతిఁ తాంబుజశాత్ర వచింబచింబఁ  
ట్యంతపయోధినీరము క్రియఁ మహి నెల్లను ముంచి వైచుచా  
శాంతములం బ్రతిస్వనము ♦ లండఁగఁ జేయుచు నార్భటింపుచుఁ. 93
- క. కడలెను సైన్యము లెల్లను, బొదలుచుఁ బ్రహ్లానశుభము ♦ పొంపిరి పోష  
వదలక త్కృపకులెల్లను, ముదమునఁ గొలువఁ; దుకూలఁములను దొడిగి తాఁ.
- ఆ. సితసుమాంగరాగఁ నీవితగాత్రుఁడై, వెల్లగొడుగుఁ దాల్చి ♦ వేగచలిత  
కరిని నెక్కి యవరఁధరణీశుపుత్రుని, పగిది వచ్చె సదిపుఁపట్టి యటకు. 95
- తే. వచ్చి రవిప్రక్క నిలుచున్నఁ వనజవైరి  
గతిని యువరాజు ప్రక్కను ♦ గదిసి నిలిచె  
నంత యువరాజు వెడలెను ♦ నదిగొ యిదిగొ  
యనుచు బలములు పఱువెత్తె ♦ నవని యద్రువ. 96
- సీ. ఎదుగుగాఁ జనుదెంచి ♦ యెరఁగుభూపాలుర మణిసుకుటావళిఁ మహామువలన  
నుల్లసద్బహురోచిఁగన్తిమ త్కేయూరమణిమండలీప్రభాఁ మహామువలన  
నంశులతాజాలఁ కాంచితచూలికాపత్రభంగీప్రభాఁ శాలివలన  
బహువిధభూషణఁపం క్తిసముజ్జ్వలమణిమయూఘావళిఁ మహామువలన  
తే. దెసలు పది యొక్కచోటను ♦ దేవదారు, వల్లవంబులు పఱచినఁ భాతి నొకచో  
లేతయాతప మంటినఁలీల నొకచో, నసమయతటిత్తు లలమినఁ యట్టులొప్పె.  
వ. మఱియు. 98
- తే. కిక్కిగ పతత్రచూర్ణంబు ♦ కీర్ణమయిన  
చందమున, బర్హిచంద్రకఁశతము పడిన  
చందమున నొక్కచో నింద్రఁ చాపయతము  
లనఁగ నొప్పెను పదిదిక్కు ♦ లవనినాథ! 99
- తే. వివిధమణిజాలశబలితఁ విస్ఫురన్త  
యాఖచూడామణిమరీచిఁ రేఖలన  
ధారుణీశులగొడుగులు ♦ ధవళతమము  
లయ్యు మామూరము లనంగ ♦ నలరె నపుడు. 100
- సీ. యీమున కంత నాఁత్యైతలం బంతయుఁ దురగమయం బయి ♦ తోఁచె నధిప  
దిక్పత్రవాళంబు ♦ ద్వీరవమయంబయ్యె ధ్వజపనమయమయితనరెఁ జదలు



మదగంధమయమయి పాదలను గాడ్చులు భూపాలమయమయ్యె భువనసృష్టి  
యంతరితంబెల్ల ధాతపవారణమయమయి కనుపట్టె నుహిత మగుచు  
తే. నలరె గోటీరమయమయి యహ నుఖలము  
భూషణాంశుమయంబయి పాలించె దృష్టి  
యలరె జయశబ్దమయమయి యఖలజగము  
లడుగఁగా నేల తజ్జెత్రయాత్ర సాబగు. 101

సీ. కులపర్వతాకృతిఁ జెలఁగుచు గుంపులై కదలెడుమదగజకాండములను  
నుతావ్రతశశిమండలోపములై యాడునాతపవారణవ్రతములను  
సంసర్తకాంబుదసమగభీరస్వనదాఫలజయభేరికావళులను  
దారకావర్షప్రకారవిసర్పద్విరదశీకరాసారరాజవలన  
తే. నశనిపాతంబులకు నెనయైనపరుష, బృంహితంబుల యుభితాభిప్యభులభంగ  
చంచలాశ్వచయంబుల యతజబిందు, వర్షజకుంభసిందూరిపాంసువులను.

తే. దిశలు చీకట్లు గ్రస్తుంగఁ జెఱపి లేక  
కాటుసామజమదవారిధారసమితి  
దుర్దినంబున జగము దుందుడుకుఁ జెందఁ  
బ్రబలకోలాహలధ్వనిప్రకరములను  
బ్రళయకాలంబు నా నెల్లవల్లఁ జెలఁగె. 103

తే. ధవళకేతనచయసంవృతంబు లగుచు  
బలబహుళకలకలరవంబులకు నులికి  
పారెనో యన దిక్కులు పదియు నెటగొ  
పాఠెఁ గనఁబడకుండ నోపార్థివేంద్ర! 104

తే. వేత్రహస్తులు తమఘనవేత్రములను, వెడలనడుచుటనో నాఁగఁ వేగపాటు  
తురగఘరఘట్టనొత్థితధూళితీకి, వెఱచి నాముందుఁ జనఁడయ్యె వేవెలుంగు.

తే. ఆతపత్రావృతంబై సయాతపంబు, దంతికరశీకరాసారతీకి నోడి  
పఱచె నన నిరాతపమయివరఁగి దినము, దుర్దినం బన నొప్పెనుదోషితాత్మ.  
క. బలభరశిథిలితమదకరి, కులపదశతతాడితోర్వి ధూరతరముగఁ  
జెలఁగెను రెండవదుందుభి, చెలువున జగ మెల్ల వడఁక యీతిపతిచంద్రా!.

క. కరిమదజలముల హయముఖ, పరిగళదవదాతి ఘోషసంక్తులయందుఁ  
బరిపరి తోట్రిలఁ బడములు, సరిగను గాల్చులము లెల్ల సవనీనాథా! 105

క. హరితాలపరిమళాభము, కరిమదజలపౌరభంబుఁ ♦ గనుఁగొని గంధాం  
తరమును గొనుసామర్థ్యం, బరిగెను ద్విప్రమునకుఁబోలె ♦ నలనాసికకుఁ. 109

సీ. మును చనుబలముల ♦ జనకదంబకముల కోలాహలస్వనఁకోటివలనఁ  
దారతరారావఁదారుణకాహళిపటహాదితూర్యనిఁస్వనమువలన  
సంతతస్తుతితాలశబ్దసంయుత మగు నామజాడంబరఁస్వనమువలన  
గ్రైవేయకింకణిఁకవ్వణితానుగతములయి శబ్దించుఘంటికాఁస్వనమువలన

తే. ఖురపుటారావమిశ్రితఁఘోటకార

వంబువలనను సారెకు ♦ వాద్యమాన

డిండిమంబులయులివున ♦ నిండి కర్ణ

పుటము లగలంగ మూర్ఛను ♦ మునిఁగె జగము.

110

మ. పలువన్నెల్ గలభూమినుండి యెగిరెం ♦ బాంసువ్రజం బొక్కచో  
బలసంక్షోభమునఁ బ్రవృద్ధశవరీఃక్షుభ్రీధూన్రు మై  
మలినం బై గడు వృద్ధకంబళకరోఁమస్తామముం బోలెఁ; బిం  
గళమై జీర్ణకపీంద్రకై శికము వీఁకం దమ్మితుడుం బలెఁ.

111

మ. ధవళంబై యొకతావునఁ; మయసటాఁతొల్యంబునఁ మించుచుఁ  
శివుగుఱ్ఱంబు నెనుక్కుచోఁ బడినడింఁడిరంపురాశిం బలెఁ  
లవదాతంబయి యొక్కచోఁ దనరెడి ♦ వ్యవ్రాదినీవేణిభా  
తి పడిఁ శ్రీహరిపాదజాత మగుచుఁ; ♦ దీప్తోరుకోపంబు నాఁ.

112

మ. తమఁ బోనాడి, తృప్తిపాతంబుక్రియ నాఁగవ్యూహహస్తాంబువుల్  
దమిఁ బానం బొనరించుచుఁ, మధుపజాఁతం బట్లు దానాళిఁ గా  
మము చుంబించుచుఁ, బాద మూని గజకుంఁభశ్రేణి సింహంబు చం  
దమునఁ, బట్టుచుఁ డెక్కెముల్ విజయుచంఁదానఁ విజృంభించుచుఁ.

114

వ. మఱియు.

సీ. పక్షవంతముమాడ్కిఁ ♦ బైకి నేగుచు వార్ధకముగతి శిరమును ♦ గౌరవించు  
చాఘాణ మొనరించుఁనట్లు కర్ణోత్పలమధుబిందులగ్నమై ♦ మలపుగొనుచుఁ  
గనుముద్రయిడుచున్నఁకరణిఁ బత్నాంచలముల నివసించుచు ♦ ముసరుకొనుచు  
దంతావళిశ్రుతిఁతాలతాడనభీతిమనఁ గర్ణవివరంబుఁబండుఁ జనుచు

తే. నుస్తుభోర్వీకమకుటరఁతోర్నరుపత్ర, భంగమకరికావళిని ద్రావంగఁబడుచు

హరిముఖోత్తేపవిప్లుతిఁహరిఁఫేన, పల్లవగుళుచ్చములచే నెవరిన్యఁగనుచు. 115

ఉ. సామజకుంభసంజనితఃపారుతరోజ్జ్వలభాతుధూలి వే  
ప్రేముడి వెంట నంటఁ బృథివీపతి కేఖరపానినిస్సర  
ద్యూమిపతత్ప్రసూనరజఃముల్ దను లేవఁగఁ శాఁగిలింపఁగాఁ  
జామరజాలసంచలనఃజాతము లౌపటవాసఁజేసువుల్.

116

చ. దివసకర్తుఁ గ్రసించుచును ధీవ్రత నున్నటు లుండి భాత్ర్యుప  
న్లవకరిరావలవుం బలె; నృపాలకమంగళపుష్పమాలలఁ  
గవియుచు రోచనారజముఁగా నయి చందనధూనిధూసరం  
బవుచును రోదనీకువారఁ మంతయుఁ బర్యేసు దద్రజం బహః!

117

ఆ. అపరిమేయనైనృహతఃజేసి పెంపొంది, మెల్లమెల్ల సకలఃమేదినియును  
సంహరించునట్లు యమయసంభూతిమా, కాలమేధుమనఁగఁగ్రమ్మఁదొడఁగె.

వ. ఆక్రమంబున నతిప్రవృద్ధం బైనయారజంబు.

119

నీ. శాత్రునకులజలఃజాతనీహరంబు దినకరఃరవదృఃపనగజంబు  
రాజ్యేందిరా దేవిఃరమణీయవటవాసమార్గంబు నదనదీఃకోవణోష్ఠ  
మహితాతపత్రసిఃతాబ్జమండహిమంబు కువలయశ్రీశిరఃకుంతనంబు  
గగనమహితలాఃక్రాంతలయాంభోధిపూరంబు జయలక్ష్మీభూషణంబు

తే. ప్రళయకాలాగ్నిధూమసంభాసురంబు

నాంద్ర మాదివరాహకేశసరవిచిత్ర

మనవహృతచేతనంబు నిద్రాగమంబు

నగణితార్కాంధకారంబు యగుచు మఱియు.

120

మ. అతఃకాలసులబధభూగృహమునై యభ్రాంతసర్పాహిరా  
ష్టితియై ఋతువిహీనకృష్ణనిశితయైః కీలాలహీనాంబువా  
దృతునై చూడఁగఁ గేశవాంఘ్రిగతి దాఁబుఁగ మూఁడులోకంబులఁ  
దతన్మద్ధిం గని తద్రజంబు దనరెఁ యాతాళజాతంబు నాఁ.

121

చ. పదములనుండి వచ్చె నన యభాస్కరునుండి జనించెనోవియు  
త్పదముననుండి వ్రాలె నన యాయువునుండి వినిగ్గమించె నా  
నుదయముఁ గాంచె నో దెసల యూహ యొనర్పఁగ రాక యంతటఁ  
దుదయమొద లేర్పరింపఁగను యోచక పర్యేసు దద్రజంబు లాఁ.

122

ఆ. పాలకడలినురువుఃఖాతిః బాండుర మైన, తద్రజంబు గ్రమ్మి యై వనర్త  
మభివృద్ధిఃకంబు యాక్రమించినఁ ధోయ, వికచకువలవనము విధిని తెలిఁగె.

క. అవనీశ! ధూళిధూసర, రవిబింబం బొప్పె విగతశిరశ్చి యగుచుఁ దా  
నవచూలచామరముక్తిఁ, దివిజాఘగళలుష మయ్యెఁ ♦ దెలిపటముగలిగె. 124

క. నరపతిబలభారంబును, గురుతరమును నోర్య లేక ♦ కుంభిని మరలగా  
సురలోకంబున కేగెను, వరధూళిచమంబుకై తఁగంబున నృపతీ !. 125

తే. శ్రోలి యాతవ మెల్లను ♦ గొంతుబంటి  
యాఁపుకొన లేక తత్తాప మభినీటఁ  
బడెనొ యన భూరజం బెల్లఁ ♦ బడెను జలధి  
మృణ్మయంబయ్యె దివసంబు ♦ మేదినీశ !. 126

ఉ. ఇంచుక సేపులోఁ బృథివి ♦ యెల్లను గర్భగృహంబుఁ బొచ్చె నాఁ  
మించులయాభి డాఁగెనన ♦ నీరజజాంఘము దూరె నాఁ బ్రవే  
శించె ననగా మనూసనముఁ ♦ జేరె ననగా విలయోగ్రగర్భముగా  
మించె నగోచరం బగుచు ♦ మీఱినతద్రజ మెల్లఁ గ్రమ్మఁగఁగ. 127

తే. పుస్తమయ్యంబు లన దెసల్ ♦ పొడలె నధిప!  
పాంసుదూపంబుఁ దాల్చె నభిస్థలంబు  
నేకభూతమయం బయ్యె ♦ లోకమెల్లఁ  
దద్రజము గ్రమ్మి యేమందు ♦ ధారుణీశ !. 128

ఉ. అంతఁ బ్రశాంత మయ్యె రజ ♦ సంతయు నాత్మమదోష్ఠతస్తదు  
ర్దాంతమతంగహస్తవివశ్చరదచ్చపయఃకళాళి, న  
శ్రాంతకటస్తవన్నదకుశంబుల, హేషితకీర్ణవాజలా  
లాంతజలంబులగా, గని యశంతబలంబును విస్తయంబుతోఁగ. 129

వ. చంద్రావీడునిం గని వై శంపాయనుం డిట్లనియె. 180

సీ. రాజాధిరాజ తాఁరావీచనరపతి గెలువఁడే వేనిని ♦ గెలుతు వింక  
సాధింపఁడే దుర్గజాలంబులను భువి వేనిని సాధింపఁ ♦ బూను దింకఁ  
గా వాత్సవశములు ♦ గనఁగ నేదీప్తమ్ము లాత్మవశము లేని ♦ నాచరింతు  
లోఁగొనఁ డేదెసల్ ♦ లోఁగొందు వేనిని గడియింపఁడే రత్నకాండములను

తే. వేని గడియింతు వింక నేపృథ్విపతులు  
మ్రొక్క రెవ్వార లొసల ♦ మోస్తుకేలు  
సంఘటించరు; విసరను ♦ చామరంబుఁ  
బూని యెవ్వరు; యువరాజభువనలింక !. 181

- ఉ. బుగరుపట్టెచే వెలుగుఁగఱఁపాలతలంబుల నోలగమ్ము ను  
న్నంగ నొనర్ప రేరు ఓతిఁనాఘలు; బెత్తము లేరు చాల్చు రు  
ప్పొంగుచు; బాదపీఠిని సముజ్జ్వలమ స్తకరత్నరాశి రా  
ట్పుంగవు లే రొనర్చు నఁపూర్వగతిఁ బొడిగాఁగ రాపిడిఁ. 182
- తే. ఏరు జయశబ్దములఁ జేయఁ రెవరిమకుట, పత్రమకరంబు లవదాతఁపాదనఖర  
కిరణబాలమ్మఁ ద్రాగవుఁ కీర్తనీయ! మసదె నీతండ్రి విభవంబుఁ నమలచరిత!.
- చ. భరతదిలీపముఖ్యసరఁపాలకతుల్యులు పావనాస్వయూల్  
గరము చతుస్సముద్రజలఁగాహనసత్వమదావలిపులుఁ  
ధరణిపు లెప్పు సోనుపులుఁ తానకపాదరజంబు మాళిఁ దా  
ల్చురు శుభరత్నఘాతిగనుఁ దోషితులై కను వీరె పార్థివా! 184
- చ. అపరకులాచలంబు లనఁ నొనరవద్యులు వీరె దాల్చి రి  
ద్ధరణిని వీరి సైన్యములుఁ ధాత్రివరాత్మజ! నిన్నుఁ గొల్చు నం  
తరితదిగంతరంబు లయిఁ ధారుణి యీ ననొ యాకసంబు దాఁ  
గురియునొ గ్రక్కునో దితలుఁ కోరి స్పృశించెనొ వాసరంబునాఁ. 185
- చ. కనఁబడు; నేదిశం గనినఁ గాండములై బలియిల్లు గ్రక్కెనాఁ  
మనమున నెంచు నిత్రటి నఁచూసబలంబులభార మొర్వ కా  
ఘన మగుభారతాపావముఁ త్కౌతలి యంచుఁ దలంతు; భూవరా!  
యినుఁ డిదె మాళిదేశములఁ నెంచునీడంబులు నా ధ్వజాశులఁ. 186
- చ. తిరుగుచుఁ నాతుకంబుననుఁ దేజరిలుఁ; మదసామజతీర  
త్పురభిలదానవారిఝరఁతోయధిమగ్నధరిత్రి క్రాంతబం  
ధరకులర్పుంకృతిధ్వనులఁ భాస్కరజాసుతరంగమాలికా  
భరకలితం బనంగ నరఁపాలక! యొప్పెడిఁ జాడు మెల్లెడఁ. 187
- మ. బలసంక్షోభభయంబునఁ దివికి వేఁ పార్తెంది వాసించుశై  
వలినీసంఘములో యనఁ జెలఁగు నీప్రాంచద్ధ్వజవ్రాతముల్  
కలయం గప్పె దిగంతరంబు లివిగోఁ కంజారిశుభ్రంబులై  
పలుకుల్ చాలును బెక్కులేల కనుమాఁ భాస్వత్ప్రకారంబులఁ. 188
- చ. సకలకులాచలంబు లనుసంధులబంధము లెల్ల నూడియుఁ  
వికలము గాదు సైనికులఁవ్రేగున ధాత్రి విచిత్ర మయ్యెడిఁ  
బ్రకటవసుంధరాభరణభారము సైఁవఁగ లేక యల్లవా  
సుకీఢణకుడ్యముల్ వణఁకిఁ సోలవు పార్థివ! యేమి వింతయో. 189

చ. అని యిటు వల్కుచుండ నతఁ డాయవరాజ మనోద్ధృతోరణా  
వనకలితంబు భూసమయఃభాసురసాలసహస్రసద్దవే  
ప్రససితకంఠ్రమండపవిశాలము నైన నివాసభూమిఁ జొ  
చ్చెను దిగి సర్వకార్యములు డచేసె మహీశుంధువోలె నచ్చటఁ. 140

క. అలసకలనృపులు మంత్రులు, గొలువఁగఁ బితఁ బాసినట్టి డ్రోత్రవగవు తఁ  
గలఁపఁగ వివిధకథాగో, మ్రలఁ గడపెను దివస మెల్ల డ్దోఁగినాథా!. 141

క. తనశయ్య కనతిదూరం, బున నిహితం బైనమంచఃమున పైశంపా  
యనుఁడును గుఱఁగటఁ జెల్పఁసనమున భువి బత్తలేఖ డశయనించి దమిఁ. 142

క. వినుచుండ వారితోడను, జననీజనకులప్రసక్తి డసచివుప్రసక్తిఁ  
దనరంగ నడుమనడుమను, ఘనతరసల్లాపములను డగావించుచుఁ దాఁ. 143

క. కన కతిగాఢస్వాప, మ్మును దఱుచుగ మేలుకొనియెఁ డబుచ్చి నిశ నుమ  
స్సన లేచి తద్విధమ్మునఁ, జనె ననవరతప్రయాణఃసన్నాహములఁ. 144

చ. కొలువఁ బ్రతిప్రయాణమునఁ డగోటులు గోటులు గాఁగ వృద్ధియా  
బలములు; భూమి ప్రయ్యలుగఁ డబర్వతములే వణఁకంగఁ; గాననం  
బులు పోడి గా; సరస్సులును డబూడఁగ; నేరులు వట్టి పోవఁగా  
సలువును మిట్టవల్లముల డసామ్యమునం దనరారఁ జేయుచుఁ. 145

ఉ. ఇచ్చకు వచ్చినట్లు చరియించుచు భీతుల నూఱడించుచుఁ  
మచ్చిక మీఱ; నుద్ధతుల డమానవిహీనులఁ జేసి పంచుకొం  
చుచ్చవదాన నున్నతుల డనుంచుచుఁ బ్రోచుచుఁ ద్రాహియంచుఁ దఁ  
జొచ్చినవారిఁ గంటకుల డశోషిలఁ జేయుచు విక్రమంబునఁ. 146

చ. తులువల వ్రేళ్లతోఁ బెరికి డతున్నుచు లొంగినరాజపుత్రులఁ  
నిలువుచు వారితావులనె, డనిర్భరవృత్తిని గొంచుఁ గానుకల్  
సలువుచుఁ గీర్తనంబులను డశాసనములే లిఖించు చంతటఁ  
జెలఁగుచు నిల్పుచుఁ దనదుఢిహ్మములఁ జరియించె నెల్లెడఁ. 147

తే. తోయిధుల నెల్ల బలరేణుధూసరములఁ, జేసె వేలాపనంబులఁ డజేసె నుగ్గు  
తనదుచారిత్రమంతటఁ డదనరఁ జేసె, నిజయశం బెల్ల జగములఁనిండఁ జేసె.

తే. అగ్రజన్మలఁ బూజల డనలరఁ జేసె  
మునుల నెల్లను బాలించె డమోద మెసఁగఁ

దనప్రతాపంబు చవిచూపె ధాత్రి కెల్ల

నతనివిక్రమ మే మని యభినుతింతు.

149

మ. తొలుతం బ్రాచిని నావలఁ జముదెసఁ ధోయాధినాథాశ నా

వల నీకానునిదిక్కుఁ గెల్చె నట నఁపాన్ధాత్మజం డౌర భూ

తల మెల్లఁ జతురర్థిభాతవరిభాఁధానంబు మూఁడెండ్లలో

వల స్వామి త మొనర్చె ద్వీపములతోఁ యట్టిం చె శంఖంబులఁ.

150

చ. పిదప సమస్తలోకములఁ జే ర్వలయంగ జయించి యోలినిఁ

వదలక భూప్రదక్షిణ మఁచారితవృత్తి నొనర్చి రాజతా

ద్రిదరిని హేమకూటమునఁ ద్రిష్టురువ్యాధుల కెల్ల వాసమై

పొదలు నువ్వువత్తనముఁ బూర్వసముద్ర సమీపవర్తినిఁ.

151

ఉ. ముట్టడివేసి పట్టుకొని యభూతల మెల్లఁ జరించి శ్రాంతమై

నట్టి సమస్తసైనిక చయంబును నేదగొనంగ దింపి య

పుట్టునఁ గొన్నినా శృట నివాసము చేయుచు నుండి యొక్కనాఁ

డుట్టివడంగ వేటతమి యుల్లమునం జన గుట్ట మెక్కి తాఁ.

152

— శుభచంద్రాపీఠుఁడు కిన్నకమిథునమును జూచుట. శుభ—

క. చని యడవి సంచరించుచు, గనియెను నలవోక నచట య్రావగ్రతలం

బుననుండి భువికి దిగుచుం, దినకీన్నరమిథునముఁ వినిశ్చలనృష్టిఁ.

153

క. కని దానిసొబగు మునుఁ దాఁ, గనినట్టిది గాక మదికిఁ గాతుకమును గూ

ర్చిన దానిఁ బట్టువేడుకఁ, జననిచ్చెను దశ్శమీపఁసరణికి హయముఁ.

154

ఆ. దానిఁ గని యపూర్వఁమానవదర్శన, జాతఘోరిఁ బటవఁసాగె నదియు

దానివెంటఁ బార్శ్వఁతాడనద్విగుణిత, జవహయంబుఁ బటపి యచనియె నతఁడు

అ. తనబలంబు నెల్లఁ దక్కి యొక్కఁడె తాను

నరిగె దానివెంట యనుసరించి

యిచటఁ జిక్కుఁ జిక్కు యిటఁ జిక్కు ననునాశ

యీడ్చికొనుచుఁ బోవ యిదనుతుండు.

155

ఆ. అలిజవాశ్వఁ డగుట యరిగెను బదియెను

యోజనముల నొకముఁహూర్తమునను

నేకపదమునట్టు యెక్కె దన్విధునంబు

సముఖాగతౌరుక్షైలకోటి.

157

తే. కనుఁగొనుచునుండ నదియు నాఁత్యైథరాగ్ర

మెక్కుటయు రాకుమారుండు † మెల్లమెల్లఁ

దదనుగత మైనదృష్టిని † దప్పుఁ జేసి

పోవఁగా లేక తద్దుర్గఁభూమియందు.

158

తే. సముపజాతశ్రమస్వేదఁజలకఁగాంచి

తంబు నింద్రాయుధంబును † దన్నుఁ గాంచి

తనకుఁ దా నవ్వసొని కొంతఁతడవు తాళి

యిట్లు చింతింపఁ దొడఁగె నాఁయిననుతుండు.

159

—ఈ చంద్రాపీఠుఁడు కిన్నరమిథునముఁ బట్టుకొన లేక తనమనమునఁ జింతించుట. —

ఉ. ఊరక కష్టపెట్టితిని † నుల్లము బాలునిమాడ్కి నేమి చే

కూరును దీనిఁ బట్టుకొనఁ † గుంభిని నుండునె నిట్టిబాలికుం

జార నిరర్థకక్రియల † నాదట యేమొ యొనర్చితిగ వృథా

యార మదీయమాధ్య మకటా! చెడఁ బ్రస్తుతకార్యకార్యముల్.

160

ఉ. పట్టినఁ గిన్నరదవ్యయముఁ † బాటిలు నేమి మహాఫలంబు నేఁ

బట్టక యున్న నే మగును † బాడరె సత్ఫలకార్యజాలముల్

గట్ట! ముగింప నైతి గురుఁకార్యము నింకను ముక్తుకార్యముగ

బెట్టితి నట్టై రాజవిధిఁ † బెట్టితి వెన్నను నేమి చేసితిగ.

161

సీ. కా దింక వచ్చినఁకార్యంబు నావిష్టుగతి వీడి పరివారఁగణము లెల్ల

నేల యేతెంచితి † నింతదూరము వృథ యనుసరించితి నేల † యశ్వముఖులఁ

దలఁచుకొన్నను నాకె † గలుగును హాసంబు కరము సత్యంబుగాఁబరుల కట్టు

లెటుఁగ వెన్నంటి నఁన్నే తెంచునాపరివారంబు నెట వీడి † వచ్చినదియు

తే. నతిజవేంద్రాయుధము తెచ్చె † నార నిమిష

మాశ్రమున వచ్చునప్పుడు † మామకాశ్వ

నేగమునఁ గిన్నరయుగనిఁబిష్టదృష్టి

నగుట నేమార్గమున వచ్చి † నదియు నెఱుఁగ.

162

చ. అవిరళవృక్షకాఖలను † నల్లినతీవలగుంపుచే ననే

కవిధనికుంజపుంజములఁ † గాఱడవిగ నిపతజ్జరచ్ఛద

ప్రవికటమందు మూర్గమును † భావన చేయఁగరాదు నింక నే

పవిదీనిఁ బోవువాడఁ బరిఁవారమునొద్దకు నక్కటక్కటా!.

163



ఉ. మానిసిపురుష యత్నమున \* మానక యెంత పరిశ్రమించినా  
గానఁగ రా దెవం డీకను \* గన్నడఁ జేయు సువర్ణపత్తనం  
జేను దదుత్తరాళఁ గల \* దీయిలసీమయు దాని దాట ని  
ర్మానుషకాననం బవల \* రాజతశైలము నంచు వింటిఁ గా. 164

చ. ఇది రజతాద్రి యొక్కరుడ \* యే జనఁగావలె నివ్వు మాహచే  
బదిలముగాఁ గృతాంతుదెసఁ \* బట్టి కటా! తనతప్పిదంబుఁ దా  
వదలక పొందఁగావలయు \* వండురితిగ వృథ యంచు గుట్టముగ  
బద మనుచుగ మరల్పెఁ దనఁవామకరంబునఁ బట్టి కల్లెముగ. 165

వ. త్రిప్పి మగుడ నిట్టని చింతింపఁ దొడంగె. 166

క. దినలక్ష్మీరశనామణి, యనువున భాస్కరుఁడు భాసురాప్రోగుండై  
కనఁబడు నంబరమధ్య, మ్మున నిదె యింద్రాయుధమునుఁబూనెను శ్రమముగ. 167

ఉ. కావున దీని నించు కిట \* పూసము మేయఁగ నిచ్చి నీళులగ  
ద్రావఁగ నిచ్చి యేటనొ వ్రాదంబుననో సెలయేటనో యి కే  
తావుననై న స్నానమును \* దద్ద నొనర్పఁగఁ జేసియుగ శ్రమగ  
బోవఁగఁ జేసి నేను జలఁముగ గొని యొక్కడఁ జెట్టునీడలోగ. 168

ఉ. ఇంచుక విశ్రమించి యట \* నేగెద నంచు జలంబులగ గవే  
మించుచు సారె కిట్టటులఁ \* జేరుచుఁ జూచుచుఁ జూడ్కులం బ్రసా  
రించి యిసుంత ముందరఁ గఁగిప్రకరంబులు నీరు గ్రోలి యే  
తెంచినమార్గముం గన నుద్దీర్ణ పదోద్ధితపంకసక్తముగ. 169

సీ. సమృథాలనాళాంబుఁబాతకల్కాపిత మార్ద్రశైవలపల్లఁబాంచితంబు  
కువలయై రవఁశోరకచ్ఛురితంబు ఖండితసుమగుచ్ఛఁకర్షరంబు  
సుఖాతపంకాంకిఁబోల్లనచ్చాలూరకందరాక్షిప్తప్రకాశితంబు  
నభివసనుమసారఁభాంచితక్యామలమదజలసేవనఁమండితంబు

తే. దళికకుసుమోపవిష్టాళిఁకులవిలసిత, వనలతాక్తంబు నయినతద్వర్త మంటి  
యటజలాశయమొండుండుఁనంచునరిగె, రజతగిరిక్రిందిత్రోవనాఁరాజనుతుఁడు. 170

తే. అధిప! తన్మార్గవిభవంబు \* నభిమతింపఁ, దరమె బహుళశిలాతలఁభరిత మాట  
విరళతరత్పణిలుపరాజఁవిశ్రుతంబు, గంధసామానపరిమళఁబంధురంబు. 171

తే. తలలు వై కెత్తి చూడంగఁ \* దనరి మిగుల  
ఫణిరళము లయ్యఁ గొమ్మల \* ఫలర కుంట

విరళములువోలఁ జూపట్టు ♦ సరళసాల  
సల్లకీవృక్షవాటులఁ ♦ బారుతరము.

172

తే. వనమతంగజపాటితవరమనశ్చి, లారజఃపింగళంబును ♦ లలితకపిల  
పైకతస్థలరమ్యంబుఁ ♦ బారుచమర, మృగమదమ్మగీఘరావళిమిశ్రితంబు.

తే. పత్రభంగమ్మలటువోలె ♦ పక్రములయి  
ఖచితము లనంగ నొప్పెడు ♦ గ్రావభేద  
కస్తబకములు నడుమను ♦ గ్రాలుశిలలఁ  
బువ్వరసవాహినులఁ గడు ♦ భూషితంబు.

174

చ. సతతము కాటు గుగ్గులురఁసంబున నగ్రతలక్షరచ్చిలా  
జతురసవాహినిఁ దడిసి ♦ సౌరభముఁ వెదజల్లు తాల్ల సం  
గత మయి టంకనాశ్వఘురఁఖండితతాళరజఃప్రకీర్ణమై  
తతగిరికాళిభాతబిలఁదండవికీర్ణసువర్ణచూర్ణమై.

175

చ. తనరి యిరణ్యపంచజనఁదంపతు లెప్పుడు నాడుకందరా  
ననములఁ బ్రస్తరాగ్రముల ♦ నర్మిలి నుండుచకోరదంపతీ  
వనముల నొప్పుతత్సరణి ♦ వారక యించుక దూర మేగి తాఁ  
గనియెఁ దదుత్తరాళఁ దరుఁఖండము నొక్కటి సాంద్రదీర్ఘముగ.

176

చ. కుసుమరజఃకపాయమయి ♦ కూడి జలంబుల శీతలంబునై  
యెసఁగుచు శీకరంబులను ♦ నింపుగ మోయుచు మెల్లమెల్లనగ్  
మసలుచు వచ్చు చందనసమం బగువారితరంగమాలికా  
శ్వసనము గాఁగిలింపఁ దను ♦ సమ్ముఖ మై చనుదెంచి యాదటగ.

177

తే. కమలమధురస మాని యాఁకంతముగను  
మదముచే సొక్కి సోలుచుఁ ♦ బొదలుచున్న  
రాజహంసలు శ్రుతిహారిఁరావములను  
బిలువఁగాఁ జొచ్చె దత్తరుఁవీధి నతఁడు.

178

తే. చొచ్చి యాతరుఖండంబుఁ ♦ జోద్య మగుచుఁ  
దనరుతన్మధ్యసీమను ♦ ధరణి జేవి  
స్ఫటికమణిభూమిగృహము నాఁ ♦ బరఁగు నొక్క  
రమ్యకాసారమును గాంచె ♦ రాజనుకుండు.

179

అంతా అచ్చోదనరోవకవర్ణనము. అంతా

తే. తనరు నచ్చోద మనువేర † వనధు లెల్ల, నిర్లమించెడు త్రోవనా † నగడి లీన  
తుహినశైలంబునా నదిఁతోఁచుచుండు, జలవిహంగమసంరావఃకలితమగుచు.

మ. జల మైనట్టిహరాట్టహాసకమొ కాసారాకృతిం గన్నని  
ర్కలలోకత్రయపుణ్యసంచయమొ యాప్రాచేతనాదర్శమో  
సలిలాకారవిదూరశైలకులమో † చంద్రాతపస్యందమో  
సలిలీఘాతహిరణ్యవర్వతమొ యాశాచక్రనివ్వందమో. 181

చ. తెలియదు తత్సరోవరము † లేజరిలు శరదశ్రబృందముల్  
జలములుగాఁ గరంగి యొకఁచక్కినిఁ జేరెనో మానిమానసం  
బుల మృగలోచనప్రభల † ముతైపుఁగాంతుల సద్గుణంబులఁ  
సలివీరొ నాఁగ స్వచ్ఛతను † జాల వెలుంగుచు నుండు భూవరా!. 182

మ. కలయ న్నిండియు లోన స్పష్టమయి తాఁ † గాన్పించుటఁ సర్వముఁ  
జెలఁగుఁ నిర్జల మైనమాడ్కిఁ జలవీఁచీశీకరాసారిపాం  
సుల జన్మించిన యింద్రచాపశత మెఁచ్చో దాని రక్షించు నాఁ  
వెలయుఁ; గాననశైలముఁ మహిజాఁసీకంబుతో లోకముల్. 183

మ. ప్రతిమావ్యాజమునఁ నిజోదరమునం † బద్ధాక్షుమాడ్కిఁ సదా  
యతులశ్రీభరియించుఁ; బ్రత్యహము నఁయ్యంతభోజగర్భుండు త  
న్నుతనీరంబులఁ ద్రావఁ గొంచుఁ జను సంతోషంబునఁ గుండికఁ  
సతతంబుఁ గొలువంగ వత్తు రటకుఁ † సంధ్యఁ మహద్దుల్ దమిఁ. 184

ఉ. చేయవ నున్నరౌప్యగిరిశృంగమునుండి దిగంగఁబారి వే  
సారులు స్నాన మాడఁగను † శంభుఁడు వచ్చుచునుండుఁ దబ్ధిర  
స్తారకనాథనిస్సృతసుఁధారస మర్ధకపోలసత్ప్రభా  
పూరనిభంబు చేరీ యిటఁ † బూతజలంబులఁ జేయుచుండెడిఁ. 185

చ. దరికిఁ గుఱంగటం బాలిచి † దట్టములై ప్రతిబింబితంబులై  
పరఁగుతమాలవృక్షవనఁపంక్తులు గ్రమ్మఁగ నంధకారబం  
ధురజలభాగముల్ చను నఁధోభవిద్వారములో యనంగ భూ  
వర! పగలుఁ నిశాఢ్రమను † వందురు నందు విరాళి జక్కువల్, 186

ప. మఱియును 187

సీ. తఱుచుగా సావిత్రి † తాన మాడి దినంబుఁ గొనిపోవునునహస్రఁవనజములను  
గుంపులుగుంపులై † గూడి యిచ్చును వచ్చి స్నానంబుగావింతుఁస వ్తములు

కల్పలతావల్కః కాండంబు లనిశంబు నుత్తుకుచుందురు సిద్ధః సతులు గ్రుంకి  
ధనదునంతఃపురః పనితలు సతతంబు సఖులతోఁ గావింతుఁ సలిలకేళి

తే. వరుణహంసంబు లొకచోట ఁ వనజపుష్ప

రసముఁ దమిఁ గ్రోలుచుండు జఃరన్తృణాళ

దండముల నెల్లఁ బెకలించి ఁ తాఱుచూరు

చేయుచుండును దిక్కరుల్ ఁ చెలఁగు చొకట.

188

క హరవృషభం బొకపట్టున, దరిఁ గోరాడుచుఁ జెలంగుఁ ఁ దనశృంగములఁ

విరియఁగఁ గొమ్ములఁ జిమ్ముచుఁ, బరఁగునునురు వెల్లజమునిఁ వారువమొకచోఁ.

ఆ. పాండుధార్తరాష్ట్రః పక్షవిత్తోభితం, బగుచు భారతంబుఁ పగిది నొప్పు

మదనుధ్వజమువోలఁ ముకరాంచితంబయి, పరఁగుచుండుఁ గనులఁ పండువగుచు.

ఆ. అమృతమథనవేళఁ యుట్టులు శితికంత, పీయమానవిషము ఁ ప్రీతిమీఱ

ననిమిషాక్షరుచిరఁ మమరలోకంబు నాఁ, బుండరీకయుక్తిఁ ఁ బోలు నటవి.

సీ. కద్రువచనుదోయికరణి నాగసహస్రపీతపయోరాశిఁ ఁ బెంపుమీఱు

మలయాచలముమాడ్కిఁ ఁ మంజులచందనశిశిరపవనంబునై ఁ చెలఁగుచుండుఁ

గంసబలముమాడ్కిఁ ఁ గమనీయమధుకరకువలయాపీడమైఁ కొనురుఁ గాంచు

బాలకృష్ణచరిత్రఁ పగిదిఁ దీరద్రుమహరికృతజలపాత ఁ మగుచుఁ దనరు

ఆ. నురగకులమునోజ ఁ నుజ్జ్వలికతపత్ర, పద్మభాసురమయి ఁ పరఁగుచుండుఁ

గడునసాధుహేతుఁ గతి నదృష్టాంతమై, యలరు నాసరస్సు ఁ నవనినాథ !.

క. కనినంతనె యాకొలనును, జనియెను శ్రమ మెల్ల నంత ఁ క్షౌపతిపుత్రుం

డనుకొనఁ దొడఁగెను నిట్లని, మనమునఁ గడు నద్భుతంబు ఁ మల్లడికొనఁగఁ.

క. హయముఖయుగానుగమన, మ్మయినను నిష్ఫలము నాకు ఁ నయ్యె సఫలమా

రయ నీసరస్సుఁ గాంచుట, నయితిఁ గృతార్థుండఁ గంటి ఁ హర్షావధినే. 194

ఉ. చూచితిఁ జూడఁగాఁ దగినఁ చోటులయంతము వీక్షణీయముల్

చూచుటఁ గాంచు సత్ఫలము ఁ చూడ్కులకుఁ సమకూరెఁ బూర్ణమై

చూచితిఁ బ్రీతిసంజననఁ శోభితపారముఁ గన్నులారఁగాఁ

జూచితిఁ గా మనోజ్ఞముల ఁ చొక్కపుటొడ్డును నేడు పో భళి.

195

ఉ. ఈసరసీజలంబు సృజఁయించి సుధారసముఁ సృజించె న

బ్రాసనుఁ డేల వ్యర్థముగఁ ఁ జాలశ్రమంపడి యిన్నడించె దాఁ

జేసినచేత నియ్యదియుఁ ఁ జేయఁగఁ జాలుఁ బ్రమోద మెంతయుఁ

భాసిలఁగా సమస్తకరఁ గంబులకుఁ సుధవోలె నద్దిరా.

196

చ. కనులకుఁ బ్రీతిఁ గొల్పుఁ గడుఁ \* గ్రాలుచు నిర్మలతఁ మనోజ్ఞ మై  
తనరంగఁ జేయు సౌఖ్యమును \* దాఁకినఁ జల్లఁదనాన మెనిగి  
దనువును పూరిణముఁ వికచఃతామరసోజ్జ్వలగంధసంగతిఁ  
బెనుచు మరాళరావముల \* వీనులకుం బ్రమదంబు పెల్లుఁగఁ. 197

ఉ. స్వాదుత నాలుకం దనువు; \* శంకరుఁ డీరజతాచలంబుపైఁ  
బాదుకొనంగ నేల యెడఁబాయక యెప్పుడు నీసరస్సునం  
దాదట మిక్కుటం బగుట \* హా లెలిసెఁగ లవణాభిగ్రాయితఁ  
శ్రీదయితుండు గోరఁ డిఁక \* జేరఁడు దీనిఁ బరిత్యజించి తాఁ. 198

చ. కలుగదు తొల్లి యీసరసి \* కల్గిన నాతొలిపందిముట్టెచేఁ  
గలఁగినభాత్రి తా నలయఃగస్త్వనివీతసమస్తతోయముఁ  
జలనిధిఁ జొచ్చు నేల బలిసద్దము నంటి యగాధవారిచే  
నలరెడుదీన డాఁగినసహస్రవరాహము లై న నేచునే. 199

చ. కమలజాస్పత్తికిం దొలుతఁ \* గంజభవాండము లమృతంబులం  
చు మదిఁ దలంతు నవ్వి యొకఁచోటను జేరెను నీసరస్వరూ  
పమున; యుగాంతవేళ జలఃవాహము లిందలివీటిబాట్లనే  
క్షమ మునుఁగంగఁ జేసెడిని \* సంతతదుర్ది నబంధురంబులై. 200

ప. అని తలపోయుచు నతండు. 201

సీ. విద్యాధరోద్ధృతఃవికచక్రై రవసుమూర్చితవాలుకాలింగః \* చిహ్నితంబు  
నుపకూలగతదృష్టః \* దుపవిష్టజలనర సేవ్యమానాతపఃశ్రీ యుతంబు  
వరవసిష్ఠమహర్షి \* వరవర్ణినీద త్రదినకరాధ్యాయుణః \* వనజలసిత  
మవకీర్ణభసితసః \* మభ్యూహ్యమగ్నోత్థగణఁచ యోధూళసః \* కణకలితము  
తే. కఠినపాపాణశకలపైః \* కతమయంబు, దీర్ఘపాదాసుమితత్వపాః \* ద్వితీరింద్ర  
కన్యకాశ్వాపతారమాః \* ర్గంబు నై న, తత్సరోవరదక్షిణః \* తారమునకు. 202

ఉ. పోయి తురంగమమ్ము డిగి \* పుచ్చుఁగఁ బల్లము నేలఁ బొర్లి వే  
పాయ శ్రమంబు లేచి గొని \* వచ్చిక డిగి సరోవరంబులోఁ  
దోయము లిచ్చుఁ గ్రోలియునుఁ \* దోఁగియు వచ్చినదాని నొక్క ద్రు  
చ్ఛాయను దీసి కల్గెమును \* స్వర్ణమయంబగుత్రాటఁ గాలికిఁ. 203

ఉ. బందము వైచి కోసి కరఃపాలమున న్నవఘాసజాలముఁ  
ఘుండర వైచి యుంచి దిగి \* పూతకరుం డయి తత్సరోవరం

- బందు జలంబు లాని కడుఁపారఁగఁ జాతకముంబలెం దమిం  
జెంది రథాంగకంబుక్రియఁ జెన్నుఁ దలిర్చుమ్మణాశఖండముల్, 204
- ఉ. చేరి నవీనభగ్నముల ఁ శీతలవారికణాందితంబులఁ  
జారుమ్మణాశకంబులను ఁ సారసపత్రములఁ శిలాస్థలిఁ  
భూరిలతాగృహంబునను ఁ బొందిక ప్రస్తర మేర్పరించి భూ  
దారసుతుండు పండె నుపఁధానముచేసి నిజోత్తరీయముఁ. 205

ॐ చంద్రావీడుఁ జమానుషగీతస్థనిని వినుట. ॐ

- ఉ. అంత నొకింతసేపునకు ఁ నాసరసీధనదాశనుండి య  
త్యంతమనోజ్ఞ గాననినందం బొకఁ డద్భుతమై వివందికా  
తంత్రులయుంకృతిం గలసి ఁ తద్వయు వీనుల కింపు పెంపుచుఁ  
సంతసిలంగ మానసము ఁ చయ్యన వచ్చె నమానుషక్రియఁ. 206
- ఉ. ఆనినదంబుఁ దొల్లఁ దనయశ్వము కంధర మెత్తి గ్రాసముఁ  
మాని వినిశ్చలం బగుచు ఁ మ్రాన్పడినట్టుల యాలకింపఁగా  
వీనుల నాదెసం బఱపి ఁ వీనులవిందుగ నాలకించి భూ  
జానికుమారకుండు గడుఁసంభ్రమ మొప్పుఁగ నబ్బురంబునఁ. 207
- చ. విగతజనాటవీధులని ఁ విస్తయ మయ్యెడి నిట్టిగీత మే  
పగిది జనించె నంచు మదిఁ బాటిన వేడుక లేది చూడ్కులం  
దగఁ బరఁగించె నదైవకఁ తార్కొనె నదైన గీతికారవం  
బగవడ దయ్యె నేమియును ఁ నదైన దూరము గాన నెంతయుఁ. 208
- చ. వినఁబడ నాగె కేవలము ఁ వీనులవిం దయి యాసుగీతమే  
మనసునఁ బొంగుహర్ష మును ఁ మానఁగఁ జాలక యాసుగీతికా  
జనన మెఱుంగువేడుకను ఁ జయ్యనఁ బల్లముఁ బెట్టి యశ్వ మె  
క్కి నరవరాత్మజుండు చనఁ శ్రేష్ఠరకఁ మునుముందు కోరికల్. 209
- క. అలగీతముపైఁ బ్రీతిని, మెలఁగుచు మునుచ నెడు కానఁమెకములు త్రోవం  
దెలుపఁగఁ బ్రార్థింపక యే, కొలనికిఁ బడమరగ నుండు ఁ కునుమవనమునఁ. 210
- క. ఏడాకులనఁటితరువులఁ, గూడిన యేలాలవంగఁకోమలలతలం  
జూడ నయి వకుళ వాటిక, పోడిమి లవలీనికుంజపుంజంబులలోఁ. 211
- క. అళికులనినాదముఖరిత, సలలితదిజ్ఞాగదానఁసరణి యనంగా  
బాలిచెడుతమాలవీధుల, మలఁగుచు గీతంబు గుఱిచి ఁ చుఱియతఁడు చనఁ.

సీ. నవ్వుచున్గర్జరజలఁగళకలజాలంబులఁ గని జడత్వము; భంగఁకాండములను  
సంక్షుభితంబులఁ నలిపి వన్ముఖశిఖిశిఖలఁ జంబనములఁ జెలఁగఁ జేసి  
యత్తరకుసుమీమఁ నొప్పెడు నువిదల కర్ణోత్పలము లంటిఁ గారవించి  
యంబికఁచెవికమ్మఁ నలరెడు చిగురులఁ బట్టి చక్కఁగ దిద్దిఁ భవుని తేజ  
తే. వేయురోమంథడిండిరఁబిందుచయముఁ

దలను ధరియించి వుప్పొడిఁ దాన మాడి  
మందగతి వీచుకై లాసఁమారుతమ్ము  
లెదురుగా వచ్చి స్వాగతఁ మీయఁ దనకు.

218

ప. సమ్మదిత సావ్రితుఁడయి యాచంద్రావీడుండు కొంతద వ్వరిగి యాగీతం బేతెం  
చినస్థలంబుఁ జేరి యందుఁ జంద్రప్రభ నామకసరోవరంబునకుఁ బల్కిమతీరం  
బునఁ గైలాసపాదంబునకుం గుఱంగట.

214

—అథ కూలపాణి సిద్ధాంతవర్ణనము. అథ—

సీ. మరకతమణులట్లుఁ హరితంబులై హరిహరీతగుతిమనోహరము లగుచు  
సంభ్రమద్వంధరఁజాలనఖంబుల విదళితకుట్టులఁవితతు లగుచు  
మదవికకబళితఁమంజులసహకారకోమలపల్లవఁకోటు లగుచు  
మత్తపట్నదకోకఁమధురవవాచాలితరసాలకలికాయఁతంబు లగుచు

తే. సచకితచకోరచుంబితఁచారుమరిచ, పల్లవోల్లసితంబులైఁ పరఁగు చెవుడు  
శుకశతముఖసఖాగ్రవిశళకలితఫల, భాసురములయి సాంద్రతఁబరిధవిలుచు.

ప. మఱియు.

216

క. ఫలభారవినమ్రములై, చెలఁగెడు దాడిమకులాయఁమీమలయందుం  
బొలుపుగ నీనిన చటకా, కులముల రమ్యంబు లగుచుఁ గుతుకం బెసఁగఁ.

క. సంపెగవుప్పొడిరాసుల, సొంపుగఁ బింజరము లయినఁ సుకపింజలముల్  
నింపుగ మెసఁగెడు పిప్పల, గుంపుల నొప్పారిసాగనుఁగురియుచుమఱియుఁ.

క. కుసుమరజోరాసులచే, నెన చిత్రపువర్ణములనుఁ నెనసినఘనసా  
రసముల కావాసములై, యెసఁగుచు నాకాశమంటియెలమి నలరుచుఁ.

క. జలధరజలలుబ్ధములయి, కళవళపడి మోసపోయిఁ కడుదైన్యమునఁ  
విలపించుముగ్ధచాతక, ముల నాదకలితతమూఁపుంజము లగుచుఁ.

220

క. కరికలభలూసపల్లవ, పరిగతలవలీలవంగఁచలయము లగుచుం  
బరఁగుచు నవిరళఫలచయ, భరనమ్రసునారికేళవనతతు లగుచుఁ.

221

- క. అకఠోరపర్ణపుటపూ, గకుజాతవృతంబు లగుచుఁ ♦ గనులకు విందై  
ప్రకటితము లైన కలికా, నికగంబుల నెల్లయెడల ♦ నిండి చెలఁగుచుఁ. 222
- క. మదముఖర కేకిమధురని, నదములు సతతంబు నడుమనడమఁ జెలఁగఁగాఁ  
బొదలుచు; గాలికిఁ గదలెడు, మృదుకదళీదళము లెవుడు ♦ మెల్లఁగ వీవఁ.
- క. నూతనయావనమత్తక, పోతచ్చదపాదభగ్నపుష్పగుళుచో  
ద్వ్యోతితము లగును; విహగమ, శాతముఖోద్వలితచూతచారుఫలము లై.
- క. తనరుచు; కైలాసతరం, గిణుల తరంగములు పాటి ♦ గీల్కొన్న విశా  
లనుతపులిసస్థలమ్ములు, పాసరారఁగ నడుమ నడుమఁ ♦ బొదలుచు మిగులఁ.
- క. వనదేవతాకరతలము, లనఁగ నలక్తాంబులవసఁమా క్తంబులు నాఁ  
దనరెడు కోమలకిసలయ, వనముల ధరియించి సొంపు ♦ భాసిల్లఁ గడుఁ.
- క. తిని గ్రంధిపర్ణకబలముఁ, గని నిర్భరహర్ష మెదల ♦ గాఢస్వాసం  
బును మూలంబులఁ దవలిన, ఘనచమరీమృగకులంబుకాంక్షఁ గొలువఁగఁ.
- క. చెలఁగెడి బహువిధపాదప, ములు కన్నారాగరుప్రముఖములు క్రందై  
యలరెడిఁ గడు; నింద్రాయుధ, ములు నాఁగ ఘనావళులకుఁముఖ్యవసతులై.
- సీ. చొర నీక దినకరకరముల శీతలాంతరములై చనుఁగుముదంబులట్లు  
తతసుసన్నిహితవేత్తాసనంబుల నొప్పి పరఁగును భవనతాపసులమాడ్కి  
లాలితోద్యత్ప్రవాళలతాంకురము లయి తనరు నంబుధిపై కఠములవగిది  
సకలావధీపుష్పసత్ఫలయుతములై యలరును నభిషేకజలములట్లు
- తే. తనరుఁ బ్రాసాదములమాడ్కి ♦ ఘనకపోత  
యుతము లయి యొప్పురుద్రుల ♦ యొప్పిదమున  
నాగలతికానిబద్ధత ♦ నవ్యభంగిఁ  
బొదలు రాజేంద్ర! మఱియు నాఁఘూరుహములు. 229
- క. ఆతరువుల మధ్యంబున, నాతత మయి జ్యోత్స్నవోలై ♦ నవదాతం బై  
జేతోమోద మొనర్చెడు, భూతేశ్వరునాలయంబుఁ ♦ బొడగ నె సతఁడుఁ.
- క. కని పవనోద్ధాతమ్మయి, చనుదెంచెడు కేతకీరజంబున నితమై  
తనువెల్లఁ దనర శివద, ర్భనహేతువిభూతినోము ♦ నల్పఁ గడఁగె నాఁ. 231
- క. దేవాలయప్రవేశన, పావనపుణ్యములు తన్నుఁ ♦ బైకొనియెనొ నా  
భూవిభుపుత్రుఁడు చొచ్చెను, నావిభుశేఖరుగృహంబు ♦ నడరెడుభక్తిఁ.



డి. స్తంభచతుష్టయంబుగల \* స్ఫుటికమండపికం బ్రతిష్ఠితుఁ  
శంభుఁ జతుర్ముఖుం గనియె \* సర్వజగత్ప్రణతాంఘ్రిపంకజాఁ  
శంభదశేషలోకగురుఁ శోభితమాక్తికలింగుఁ బ్రాపితా  
రంభుని స్వర్ధనీవికచఃరమ్యసితాంబురుహార్చనాంచితుఁ.

288

డి. అప్పుడె కోసి తెచ్చిన తఃపజ్జము లూర్ధ్వవిపాటితంబులై  
యొప్పెడుఁ జంద్రఖండముల \* యోజను శేషపణాళిచుట్టుల  
ట్లాప్పుచుఁ బాంచజన్యమున \* కుద్దియకారులు నాఁ దనర్చుచుం  
జొప్పడు క్షీరవార్ధిహృదిఁచొప్పున నార్ద్రపయఃపువత్తులై.

284

వ. అందు.

285

శ్లోక మహాకేయకావర్ణనము. శ్లోక

క. అలశివు దక్షిణవదనముఁ, గొలుచుచు బ్రహ్మసనమునఁ \* గూర్చుండి మదిం  
దలఁచుచు శివు నెదురై భూ, తలమున నిలుచున్నయొక్కతనిన్విం గాంచెఁ.

సీ. ప్రళయవేళను బొంగి \* పాటుక్షీరాంబుధివారిపూరముమాడ్కిఁ \* బాండురంబు  
పాదపాంతరములఁ \* బ్రవహించు స్వర్ణదీప్రాతంబువేణినా \* శోభితంబు  
చిరకాలసంచితఃపరతపోరాశి నా నాశాంతరాళసంఘాతపుతంబు  
ప్రొవయి భూస్థలిఁ \* బొందినరజతాద్రిరమ్యదీధితులు నా \* రాజితంబు  
తే. దానిదేహప్రభాపూర \* మోనరేంద్ర!

సగిరికాననతత్ప్రదేశంబు నెల్ల  
దంతమయముగ నొసరించెఁ \* దత్ప్రభాళి  
ద్విగుణిత మొనర్చె రజతాద్రిఁలేజ మెల్ల.

287

తే. చూచువారలమనమును \* జొచ్చి నేత్ర  
పథమునను లోనఁ దత్ప్రభాఃపంక్తి నామె  
ధవళముగఁ జేయుఁ; దత్ప్రభాఃస్థితదేహ  
యగుచు స్ఫుటికగృహగతఃకయట్లు మఱియు.

288

తే. విమలచీనాంబరములోన \* నిమిడినట్లు, లద్దమున సంక్రమించినఁకయట్లు దుగ్ధ  
జలధిజలమగ్న మైనట్లు \* శారదాద్ర, పటలి గప్పినపగిది నఁస్ఫుటశరీర. 289

తే. పంచభూతమయంబులై \* పరఁగు ద్రవ్య, ములను బోవిడి కేవలఽలలితధవళ  
వస్తుసమితి నె ధాత యాఁవనితఁ జేసెఁ, గాక యుండిన వెల్లనైఁ గ్రాలు పెట్టు.

చ. ప్రియుఁ బ్రతికింప నీశ్వరుని \* ప్రీతిగడించుటపొంపె నేవకై  
ప్రియపడి వచ్చినట్టి మరుఁప్రేయసి నా నలరాహుదాడికిఁ

భయపడి చంద్రశేఖరుని \* పజ్జ వసించెడి చంద్రరేఖ నా  
మయిని ధరించినట్టితడు \* మాసతిమాససశుద్ధియో యనన్.

241

వ. మఱియు.

242

చ. హరునిగళాంధకారమును \* నట్టై యడంపఁగఁ బుట్టినట్టి జ్యో  
త్స్నరహి శరీర మెత్తిన పృథ్వీధ్వజధూళినఘాతిరేఖ నా  
హరునికృతాంతదిగ్వివహాసము బాహ్యధర్మాస్థింబు నాఁ  
బరఁగు నమానుమాకృతినిఁ \* బార్థివ! యాసతి నిర్మమాత్మయై.

243

వ. వెండియు.

244

సీ. పుడమికిదిగినట్టి \* బొమ్మతపస్సిద్ధి, మేనుఁ దాల్చినముని \* ధ్యానగరిమ,  
సప్తలోకభ్రమఁసంజనిత శ్రమశ్రాంతాదియుగవిధి \* చాగుకీర్తి,  
కలినవృధర్మశోకగృహీతవనవాస మగు శ్రయి, ధవళిమయవధినీమ,  
యతివహూపముఁ దాల్చి \* యలరెడునాగామిశృతయుగోజ్జ్వలబీజ \* కేవలంబు,  
తే. దశముఖోన్మూలనతోధ \* ధరణీపతిత, రజతగిరిలక్ష్మీ ద్విపాంత \* రములఁ జూడ  
నరుగుదెంచిన తెలిదీవి \* శుభికనన్య, శిలఁప నాబోటి పెక్కెల \* ధారణీశ!.

చ. బలిసదనంబుఁ బాసి భువి \* పై కగుదెంచిన శేషమేనిచా  
య; లలిని బుంజతం బయిన \* యాసితపక్షపు వీధిగాని యా  
వెలఁది వెలంది గాదు; పృథివీచర! ధర్మహృదబ్జజాత గా  
కల సరజాతయే తెలివి \* హంసల కామె యొసంగు వడ్డికిన్.

246

ఉ. పారదధారలం గడిగి \* పంకజనైరిగధ స్తికూర్పల్  
దోరముగాఁగఁ దుడ్చి సుధతోడుత వర్ణము వేసినట్టు లా  
సారసగంధిమేను ఘన \* సారనిధం బయి ధాళిధళ్యముల్  
మీఱఁ జెలంగు వెల్ల నయి \* మేదినిధర్త! నుతింప శక్యమే.

247

చ. అమృతపుసురుషముద్దలను \* హస్తైరదచ్చదసంచయంబులం  
గమలజఁ డానెలంతుకను \* గారవ మంద స్పృశించి వెండినీ  
రమున మెఱుంగు వెట్టి యల \* రారఁగఁ జేసెను నివ్వసుంధరన్  
విమలచరిత్ర! యాసలువ \* నేర్చున కేమన వచ్చుఁ జెప్పుమా!.

248

చ. మనుజవరేణ్య! తజ్జటలు \* మల్లట గుల్ములందు వ్రేలుచున్  
దసరుచు నుద్యదర్క \* కిరణంబులఁ జేసినయట్టు లెఱునై  
కనదురుచంచలాలతల \* కాంతిని నప్పుడె స్సాత గాన వాః  
కణములు పొల్చు నందు సతి \* కాలసులగ్నశివాంఘ్రిఘాతి నాన్.

249

మ. శివనామాంకితరత్నపాదయుగళిఁ ♦ శీర్షంబునం దాల్చి యా  
రవిరథ్యంబుల గిట్టల న్నలిగి చూర్ణంబైన నక్షత్రపాం  
సువిధిఁ నిర్మలమైన బూది నొసటఁ ♦ శోభిల్ల శృంగోపల  
ప్రవిలగ్నోదుకళాద్రిరాజసునితంబంబో యనం బొల్పెడిఁ. 250

చ. అతులితభక్తి రెండవసిఁతాంబుజమాలిక నాఁగ నొప్పు నా  
యతతతదృష్టి నొక్కమెయి ♦ నాశివలింగమునందుఁ గూర్చి స  
ప్రతి నియతాత్మ యై శివుని ♦ మానసవీరమునందు నుంచి సం  
తత మవికంపితాంగి యయి ♦ ధ్యాన మొనర్చుచు నుండె నెంతయుఁ. 251

చ. తనువు ధరించినట్టి విశఁసన్తుతివర్ణములో విశుద్ధహృ  
ద్వనజగళస్తులో స్వరవిఁతానమొ గీతగుణంబులో యనం  
దనరును గానవేళ స్ఫురితం బగునోవృపుటంబుగల్గు న  
వ్వనితముఖంబునుండి వెలివచ్చెడుదంతమయాఖిలముల్. 252

చ. అతివిమలంబు లైన నిగఁమార్గములట్లు విరించినక్రని  
ర్గతవరమంత్రవర్ణములఁకాంతిని బంకజనాభనాభికా  
నితజలజాతబీజముల ♦ చెన్నున నామలకీఫలప్రమా  
ణతను దదీయహస్తనళిఁనంబు స్పృశించి పవిత్రులం దముఁ. 253

ఉ. చేసికొనంగఁ దారలయి ♦ చేరినసప్తముషీంద్రులో యనఁ  
భాసిలు నక్షమాల మెడ ♦ భాసురమై చెలువొంద నొప్పు నా  
వాసితగాత్రి, గాలిగుడి ♦ పర్వంగఁ బొల్పెడు చంద్రమండలిఁ  
జేసి వెలుంగు పూర్ణిమనిఁశిం బురుడించుచు నుండె భూవిరా !. 254

చ. తనరునధోముఖం బయిన ♦ తచ్చివమస్తకపాలమండలం  
బనఁగను ముక్తిద్రావరమునఁయందలి కర్పూరకుంభయుగ్మకం  
బనఁగను దత్కుచదవ్యయము; ♦ హంసయుగంబునఁ బొల్పు శ్వేతగం  
గనయమునం తనర్చు నలఁకామిని యాచనుదోయిచే గడుఁ. 255

ఉ. చామరసన్నిభం బగుచు ♦ శంభుసతీమణిసింహికాసటా  
స్తోమమయంబు నాఁ బొలిచి ♦ శోభిలుకల్పకభూజవల్కముఁ  
నేమముమీఱఁ జన్నగవ ♦ నెన్నడుమఁ ముడివైచి కప్పి యా  
సోమగభస్తిజాల మన ♦ సొంపగు జందెముఁ దాల్చి భక్తిమై. 256

ఉ. బాసికపట్టునఁ బయికిఁ ♦ బర్వెడుపాదతలారుణద్యుతిఁ  
వాసిగ నెఱువైన తెలివల్కుల మాప్రపదీనమై తగఁ

- భాసురలీలఁ గట్టి తఱి ♦ వచ్చి విధేయత నిర్వృతాదుడై  
భాసిలు శిష్యమాడ్కి నెలఁపఱయము గొల్పఁగ భీతిభక్తులఁ. 257
- ఉ. చాపల మెల్లఁ బోవిడిచి ♦ చారునిలోచనమైన రూపముఁ  
బాపురె పెంచుకొన్న మృగఁపాకము వోలెను సేవసేయఁగా  
నేవునఁ గాంతిపూరమును ♦ నేమితపం బొసరించెనో యనఁ  
దాఁపక మేను గొల్ప కయిదండ నొసంగుచుఁ బూతచిత్తయై. 258
- చ. అలరుచు నుండె నాయుతిన; ♦ యంకతలంబున నుంచి వీణియఁ  
వలకయి భూతిపుండ్రముల ♦ భాసిలుదానిని నన్నిప్రేభులఁ  
జెలఁగెడి సంగుటుంగ్రములఁ ♦ జెన్నగుదానిని శంఖకంకణం  
బలరెడుదాని ముంగరమునందు నఖద్యుతి పర్వ మీటుచుఁ. 259
- సీ. ధ్రువబద్ధమై గ్రహఁతోరణంబువిధాన నాబద్ధకంఠమై ♦ హరమువలె  
రాగసంరక్తవర్ణం బయి కుపిత నా మంద్రతారం బయి ♦ మత్తమాడ్కి  
వివిధోరుభావానువిధయై మీమాంసగతిఁ గృతాఖలతాళఁగతుల నొప్పి  
యున్నత్తవిధమున ♦ నొప్పుచు శ్రావ్యమై సజ్జనసల్లాపఁసరణి మిగుల  
తే. నొప్పు గీతముఁ బాడు చఁయుగ్మనేత్రు  
దేవదేవుని నంబికాఁదేవిధవుని  
వేడ్కఁ బ్రత్యక్షగాంధర్వవిద్య నాఁగ  
స్తోత్ర మొసరించుచుండె నాశోభనాంగి. 260
- క. అలమణిమండవకంఠం, బులఁ దత్ప్రీతిబింబకములు ♦ పొల్పెఁ దదనురూ  
పలు వీణె మీటు నాచెలి, చెలికత్తె లనంగ మిగుల ♦ షీతిపతివర్యా!. 261
- క. స్నానార్చ్యలింగబింబిత, యానలినదళాక్షి, భక్తి ♦ నారాధితుఁడౌ  
స్థాణునిహృదయముఁ జొచ్చెనొ, నా నొప్పెను నరవరేణ్య ♦ నవలాపణ్యా!.
- క. ఆగానాకృష్టములై, యాగహనమునందుఁ జెలఁగు ♦ హర్యక్షవరా  
హఁగచరశరభకరిమృగ, గోగణముఖజంతుకోటి ♦ కుతుకం బొప్పుఁ. 262
- క. ఆబద్ధమండలములై, యాబాలిక చుట్టుముట్టి ♦ యాలించుచు వీ  
ణాబహువిధనినదము గా, రాబం బలరంగ నుండె ♦ రావడ వీనుల్. 263
- సీ. శివుశిరశ్శశికలఁచెలువున సప్రాప్తరాగయై శివుశరీరంబుమాడ్కిఁ  
దేజావిరాజితఁదేహయై దీక్షితవచనంబురీతి సప్రాకృతమయి  
యమధిలోదధివారిఁయట్టులు లోపల విమలయై వై దేహివిధము చెలఁగ  
జ్యోతిఃప్రవిష్టయై ♦ శోభిల్లి యసమస్తపదవృత్తిఁ గలిసి సద్వంద్య యగుచు

- అ. జాడబుద్ధిగతిని ♦ బరగ నిరాలంబ, యగుచుభూమిమాడ్కి ♦ నలరి వారి  
భృతశరీరయగుచు ♦ బీతామృతయనంగ, విగతతృప్తయగుచు ♦ వెలుగుచుండ.
- క. హిమసమయోషశ్రీచంద, కమునను బరిపీతనలిన ♦ నాథాతప యై  
యమితాక్షహృదయ యగుచు న, సమపణవిద్యావిశిష్ట ♦ సౌరున జెలగె.
- క. అలిఖిత మైనహాళిక, నాలలనారత్న మొప్పె ♦ నచలస్థితయై  
గ్రాలుచు యతిగణసముచిత, లీలలచే జెలగి యార్య ♦ లీలను నృపరా!.
- క. పదునెనిమి దేండ్లప్రాయపు, సుదతికలెం దోచు జాడ ♦ సురసతి యాటక  
విదితము గా దెవ్వరి కా, మనవతిప్రాయంబుకొలది ♦ మనుజాధీశా!.
- క. ఐన సహంకృతి మనుతయు, బూనదు మది మత్సరంబు ♦ బూనదు గరువం  
బూనదు పాశుపతవ్రత, మూని శివధ్యానవరత ♦ నొప్పుచు నుండె.
- క. కని యాకన్యారత్నం, బును డిగి గుట్టంబు నొక్క ♦ భూమిజవిలవం  
బునకుం గట్టి సమీప, మ్మనకుం జని భక్తి మ్రొక్కి ♦ ముక్కుంటి కటక.
- క. ఆనిర్జరవనితనె పృథ్వీనాథసుతుండు రెప్పవేయక యటె తా  
మ్రానువడి బద్ధులత్యం, డై నిశ్చలు డగుచు మరల ♦ నాలోకించె.
- క. ఆననితనూపసంపద, పావనతయు శాంతి గాంతి ♦ పరమాశ్చర్యం  
బావహిల జేయఁ దనచే, శోపిధి దలంచె నిట్లు ♦ తోడ్తో నతఁడు.
- చ. అనుకొననట్టివార్త లిల ♦ నావహిలుం గద జంతుకోటి కె  
ట్లన నలవోక వేటకయి ♦ యాగమనం బొనరించి యూర కే  
ననుగమనం బొనర్చితిని ♦ నశ్వముఖవ్యయి గంటి మానవుల్  
జనగ నగమృమై దివిజ ♦ సంచరణోచిత మైన దేశము.
- 278
- చ. కనులకు వింకొనర్చు నట ♦ గంటి జలంబుల రోయు చప్పురో  
జనములు స్నాన మాడఁ జనుచాగుసరస్సు; దదీయతీరలే  
ఖను బవళించి యుండగను ♦ గర్జములం బడె నీయమర్త్యగా  
ననినదముం దదానుగమనం బొనరించి యమానవావ్యసూ.
- 274
- ఉ. ఈదివిజాంగనం గనితి ♦ నీసతి దివ్యయై యేల సంశయం  
బీదయతోజ్జ్వలాశ్శయై ♦ యేర్పడఁ జెప్పక చెప్పు దివ్యత  
ఈదృశదీప్యగాన మిల ♦ నేగతిఁ బుట్టును నివ్వధూటి వే  
నాదుదృగధ్వని గడచి ♦ నాకతలంబున కేగ దేనియు.
- 275
- ఉ. ఎక్కక యున్న గాజతగిరింద్రము నే నట కేగి యెవ్వ రీ  
విక్రడి కేగుదేరఁ గత ♦ మెయ్యది నూతనయావనంబునం

దిక్కరణి వ్రతంబు ధరియింపఁగ నేటికి నామధేయ మే

మొక్కడ నీనివాస మని యేర్పడ నట్లెడ నెల్లసంగతుల్.

276

క. అద నిది యచ్చెరువుల కని, వడలక తత్స్పృటికమండఁవంబున నొకచోఁ

బొడలు చొకకంబమును దాఁ, గదిసి ప్రతీక్షించుచుండఁ గానసమాప్తిఁ.

తే. అంత నాకాంత గీతాంతమందు లేది

యనినదం బైననీనియఁ నవలఁ బెట్టి

శాంతమధుకరమధురుతిశాలిని యగు

కుముదినియుఁ బోలె శివు డలఁగొనియు మ్రొక్కి.

278

తే. సహజధావశ్యయుతము దుఃస్సహతపఃప్ర

భావగంభీరమును నయి యవరఁగుదృష్టి

నతని నూఱడఁ జేసి పుణ్యములచేతఁ

దాఁకి తీగజలంబులఁ దాన మార్చి.

279

తే. చిర తపస్సులఁ బరిశుద్ధి చేసి వరము

నొసఁగెడినా నాఁ బవిత్రతఁ నొసఁగునాఁగఁ

దిరిగి చూచి యానృపనూతిఁ పరునితోడ

మాట లాడఁగఁ దివిరె నామగువ యిట్లు.

280

—అథ మహాశ్వేత చంద్రావీడుని కతిభిసంభాషణంబు. —

క. స్వాగత మతిథికి నెట్టి భాగమునకు వచ్చి లీవు? పాపనచరితా!

యేగుడము రమ్మిక మహా, భాగా! కొను మతిథివ్రాజ యాత్మల్యమునఁ. 281

క. అనుటయుఁ జంద్రావీడుఁడు, మనమునఁ దను ననుగృహీతుఁమాన్యుఁగసంభా

షణములచేతనె యనుకొని, వినయమున లేచి మ్రొక్కివినతుం డగుచుఁ.

క. చిత్తము సెల వనుచును నా, బిత్తరిబడిఁ బోవసాగెఁ బ్రియశిష్యుఁడు నాఁ

బత్తిని బోవుచు నిట్లని, చిత్తమున సమర్థవంబు చేయఁగ సాగెఁ. 282

క. ననుఁ గని యంతర్ధావం, బును గన దీమగువ నాదు యుద్ధినిఁ బ్రశ్నిం

పను గొత్తూహల మగు నడి, గిసఁ దప్పక తనచరిత మథిలమును జెప్పుఁ.

క. మునిజనదుర్లభ మగునీ, యనుపమరూపంబు గల్గునామెకు నెట్టి

ఘనదాక్షిణ్యలితయం, బును బ్రతిపత్తియును గల్గెఁ బోల్పఁగఁ జాలఁ.

వ. అని తనమనంబున నిశ్చయించి కొంతదత్తు వని. 283

నీ. పగలును రాత్రిగా యనగవర్చు నిబిడతమాలవంక్తులు మ్రోలఁ గ్రలుచుండ

నిరుతట్లఁ బడునీతఁ ధ్పురజాలములు దావరముల వ్రేలుచామరంబులయి నెగడ

- వికసితసుమలతాః వేత్తకూజన్త త్తబంభరరుతి చేరుః వసు జలంగ  
నారి కేళీఫలః చారువల్కలమయధౌతపాదుక లాంకః ధనరుచుండ  
తే. ధవళపాషాణతలములః దవ్యసనుండి, పడుచుఁ బై కెగిరిపడుచుఁ ధ్రువరాగ్ర  
దళనజాతాంబుకణములై తనరునీటి, ప్రసవణములనీహారబద్ధ మనఁగ. 287
- చ. తనరుచు యోగపట్ట మొకః తావున వ్రేలఁగ రత్నకుండి గ్రా  
ల నడుమ మేనిభస్మమున ధాలితమై తగువల్కలశయ్య యొ  
ప్పు నొకకడం జలంగ నులి ధాగుగ మల్పినరీతిఁ జంద్రబిం  
బనిభము నై నభిచ్ఛవుఁ గఃపాలము శంఖమయంబు నొప్పుఁగాఁ. 288
- చ. ఘన మగుచుండు నొక్కగుహః గాంచెను నాతఁడు దానివాకిటం  
దనరు శిలాతలంబువయిఁ ధా వనియించెను; వీణ సంత నా  
వనరుహనేత్ర యుంచి తనవల్కలశయ్యతలాపియందు దొ  
ప్పును గొనివచ్చె సర్వమును ధాద్యము నాసెలయేటినుండి తాఁ. 289
- ఉ. వచ్చిన నాతఁ డిట్లనియె ధల్లతియంత్రణ చాలుఁ జాలు నీ  
విచ్చెడునాదరంబు గడు; నిట్టియనుగ్రహ మేల చాలు వే  
వచ్చెఁ ద్వదీయదర్శనమే ధావచయం బఘమర్షణంబున  
ట్లచ్చ మడంపఁజాలును బ్రయాసము మానుము గూరుచుండుమా. 290
- చ. అనుటయు నెంతకుఁ విడువ ధామె గడుంగడుఁ గక్కనింప వ  
ల్లను టుచితంబు గా దనుచుఁ దద్దయు నానతమాళి యాచుఁ గై  
కొనె సకలాతిథేయమును ధాగుసణంకువ తోఁప నెంతయుఁ  
మనుజవరాత్తజాతుఁ డనుమానము వీడి యనూనభక్తిమై. 291
- ఉ. ఈగతి నాతిథేయము నయించి ద్వితీయశిలాతలంబుపై  
బాగుగఁ గూరుచుండి యలఃభామిని యించుక యూరకుండి యా  
భోగసురేంద్రు నడ్డఁ దనఃపూరిహరిజ్జయ మాది కిన్నరా  
యోగమునం జరించు చట ధోలిని వచ్చుట చెప్పె సర్వముఁ. 292
- చ. విని సకలంబు లేచి తనఃభిక్షకపాలము చేతఁ బూని యా  
వనిత తదాశ్రమావనిజఃపంక్తులక్రిందికిఁ బోవఁగా స్వయం  
వినివతితంబు లయ్యె నలఃభిక్షకపాలమునిండఁ బండ్లు; వా  
నిని గొనితెచ్చి యాపృథివినేత భుజింపఁగఁ గోరె నప్పుడే. 293
- చ. మనమున నాతఁ డిట్లనుచు ధమంతనముం దగఁ జేయసాగె ధా  
త్రిని గలదే యసాధ్యవిధి ధీవ్రతపంబుల కెందు నింతక

- న్నను బరమాద్భుతంబు భువఃసంబులఁ గల్గ దచేతనావసీ  
జననములుఁ ఫలంబుల నొసంగుచు నీమె కనుగ్రహార్థమై, 294
- నేవ యొనర్చు చుండెడినిఁ జిత్రము గంటి నదృష్టపూర్వమం  
చావిభుసూనుఁ డచ్చెరువు నందుచు లేచి హయంబుఁ దెచ్చి యా  
తావున కంత గంత విడిఁ దగ్గఱఁ గట్టి ఝరోదకంబులఁ  
దా వడి స్నాన మాడి యమృతంబున కీ డగుతత్ఫలంబులఁ. 296
- ఆరగించి నిర్ఘ్నఁ రామలహిమశీత, వారిఁ గ్రోలి వార్చి వచ్చి యేక  
తమునఁ గూరుచుండఁధాత్రిశతనయుఁ డా, యంగనయును దానుసంతలోన.  
చెలఁగెడుఫలమూలంబుల, జలముల నాహారవిధిని సవరించి గడుఁ  
సలిపి దినాంతాచారం, బుల వచ్చి శీలాతలంబుఁ బొంది వసించెఁ. 297
- అంత. 298
- నరవరాత్మజుండు నల్లన చేరువ, కరిగి కూరుచుండి యనతిదూర  
మున నొకింతసేపుఁ మొనసి యూరకయుండి, వినయమలరనామకనియె నిట్లు.  
అమ్మ! భవత్ప్రసాదసమఁవాప్తిని బృంహిత మైనవేడ్కఁ దా  
మువ్వురమై కలంపఁ గడు ముగ్ధమనుష్యుల కెల్ల సాజమై  
యివ్వుహిఁ బొల్పులాఘవ మఁ దెంతయు నిష్టము లేక యున్నఁ బ్ర  
శ్న మైనరింప మంచు ననుఁ జాల బలాత్కరణం బొనర్చెడిఁ. 300
- కలుగఁగఁ జేయు ధైర్యమును గాతరచిత్తులకుఁ బ్రభుప్రసా  
దలవము నొక్కచో నునికిఁ దద్దయు నల్పమ యైనఁ గూర్చు నీ  
యిలఁ జనపుఁ మహాత్తరము; నించుకయైన సవర్య గొంటయుఁ  
గలుగఁగఁ జేయు స్నేహమును గావున నే నడుగం గడంగితిఁ. 301
- మిముఁ గనుఁగొన్న దాదిగను మేదుర మా కుతుకంబు దీన నా  
కమితము; నారిభేదకరమైన వచించి యనుగ్రహింపుమా  
యమలచరిత్ర! నీదునుదయంబునఁ బావన మయ్యె నేకులం  
బమరఋషీశ్వరావ్యయమై యచ్చరవంశమై యక్షవంశమో. 302
- నవసుమతోమలం బయినఁనవ్యవయస్సున నేల పూని తీ  
యవిదితకారణవ్రతము నచ్చెరు వయ్యెడి; నేడ యీవయ  
స్సు? వినతరూప మేడ? గడు శోభిలు నిత్రసుకాంతి యేడ? నీ  
యవినమనేంద్రియంబులను నాఁగుట యెక్కడ? పుణ్యరాశిరో! 303



- ఉ. పెక్కులు సిద్ధసాధ్యపరిః వేష్టితనిర్జరలోక సాధ్యముల్  
చిక్కుచు నుండ దివ్యమునిః సేవితపర్ణగృహంబు లెల్లచో  
నిక్కడ నిర్మనుష్యవని ః నేల వసించెద వొక్కదానవే  
యక్కట యల్లభూతముల ః నైదిటః జేసిన జేహ మీగతికా. 804
- ఉ. తెల్లగ నుండునీవిధ మః దృష్టము సశ్రుత మమ్మ! ముచ్చు మా  
కుల్లముత త్తరం బణఁపు ః మొప్పుగ సర్వము చెప్పుమా యటం  
చల్లన వేడ నానరవః రాత్తజఁ డంతట నామె యేమొ తా  
నుల్లమునం దలంచుకొను ః చూరక యుండి యొకింత సేవటే. 805
- సీ. అంతర్గతం బగుః నాత్మశుద్ధిని గొంచువచ్చుచున్నవో యన ః నచ్చువడఁగఁ  
బరఁగునింద్రియములః పాపవత్సం బెల్లఁగురియుచున్నవో యనఃః గొమరుమిగులఁ  
బరమతపోరాశిః పరరసనివ్యంధమును గార్చుచున్నవో ః యనఁగ నెదుట  
సగపడుధవళిమ ః సంతయుఁ గరఁగించి పారించుచున్నవో ః ధారుణి సనఁ  
తే. గడు వళతుంబులై మించి ః గండపాలిఁ  
దొట్రిలఁగ విశీర్ణములయి ః దొరఁగు చున్న  
ముత్రియంబుల కెనయయి ః మొనసి వల్కు  
లావృతకుచ్చాగ్ర సీమలః యందు బడుచు. 806
- తే. చింది తుంపరలై బద్ధః బిందువులయి, కాల్యలై పార సశ్రువుల్ః గన్ముగవను  
మూసి తలవాంచి నిశ్శబ్దః ముగను నేడ్వ, సాగె నచ్చెరువందంగ ః త్తాతలేళి.
- ఉ. ఆగతి నేడ్చు చున్ననళిః నాఠీఁ గనుంగొని రాసుతుండు వే  
వేగఁ దలంచె నిట్లు పృథిః పీవర! దుఃఖము లాపరాదు గా  
లోఁగొనె నప్రధృష్యము సః లోలమునై తగు సీదృగాకృతికా  
ఆగఁగ రాదు ప్రాణులకు ః నాపదల్క బయివచ్చు నేగతికా. 808
- ఉ. నామది నొండుకౌతుకము ః నాటుకొనె గని దీనిబాష్పముల్  
భూమిని నిట్టియాకృతు లః భూములు గాఁ గొన నల్పదుఃఖముల్  
భూమి యిసుంతపిడ్డనకుఁ ః బోలఁ జలించునె యెందు వేడ్కలో  
నాముకొనె బ్రవృద్ధమయి; ః యామెకు శోకములకా దలంపునకా. 809
- ఉ. పారఁగఁ జేసి యూరకయె ః పాపముఁ గంటి నటంచు దోషిగా  
నారసి తన్ను లేది చని ః యంజలిఁ బ్రస్తవణోదకంబులకా  
దా రయ మారఁ దెచ్చి ముఖః ధావనముకా దయనేయు మంచు భూ  
ధారసుతుండు నామెను సుః దారవిసీరిని వేడె వేడినకా. 810

ఉ. ఆమెయఁ దన్నిరోధమునఁ నశ్రుజలంబులు భారలై సదా  
యాముఁగొనంగ నించుక కఁపాయితమధ్యములై చెలంగుకం  
దామరసమ్ములం గడిగి ఁ దాఁ దడియొత్తియుఁ జీరచెంగుచే  
నామనుజేశసూనునకు ఁ నల్లన నిట్లనె వెచ్చు నూర్చుచుఁ.

811

చ. \*నృపసుత! మందభాగ్య నటు ఁ నిర్మృణచిత్తను బాప నేఁ గడుఁ  
వ్యవగతపుణ్య నాదు జనఁనంబు మొదల్కొని యాలకింపఁగా  
నుపమ యొనర్పఁగాఁ గనఁగ ఁ నోఁపఁగఁ జాలనిమద్విరాగతా  
లపనము వింటచేఁ గలుగుఁలాభ ముజేమి వచింతు నైననుఁ.

812

క. కనులాభ మేమి యైనను, వినుము మహాకౌతుకంబు ఁ వెలసిన నీకుఁ  
వినుపింతు ననుచుఁ జెప్పం, గనుదొణఁగెను నామె యుతఁడుఁకాంత విసంగఁ.

మాలిని. శ్రీతజనసురభూజా! ఁ చిన్మయానంతతేజా!  
నుతదివిజబిజాజా! ఁ నూతనోద్యస్త హజాజా!  
గతదురితవితానా! ఁ ఖండితారాతిమానా!  
ధృతవృషభవిమానా! ఁ ద్వీపిచర్మవధానా!.

814

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవితావైభవ చింతలపల్లి  
వంశపయఃపారావారరాకాక్షరవభాంభవ శ్రీవేరమాంబాత్రియంబకప్రియ  
తనూభవ సుజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి  
యను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిర్వరణమస్తు.  
శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

\* పాశాంతరము. క. ఇనసుత! యతినిర్దయది

త్తను బాపిన మందభాగ్యఁ ఁ దద్దయ నస్త

జ్జననం బాది విరాగత

గనిన యుదంతంబు వినను ఁ గర్మ్యము విననఁ.

శ్రీ.  
శ్రీరామ స్వహయోఽస్తు.  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.  
శ్రీ శృం గా ర కా దం బ రి

పూర్వ భాగము.



పంచమాశ్వాసము.

రమణవినుతమహిమో

దార! నిరాహారమానిధారితగరిచూ!

దారితమాయాచుహిమా!

దూరీకృతభక్తలఘిమ! ♦ దూషితకామా!

1

న. దేవా! యన్వలికథావృత్తాంతంబు చెప్పెదదయాయత్తమతి నవధరింపుము.  
అట్లామహాశ్వేత సవ్యవృత్తాంతము నివేదింపఁ దొణంగి యాచంద్రావీడుం  
గాంచి యిట్లనియె.

2

— ❁ — చంద్రావీడునకు మహాశ్వేత తనవృత్తాంతముఁ జెప్పుట. ❁ —

ఆ. అవనినాథతనయ! ♦ యమరలోకంబున, నప్పురస లనంగ ♦ నలరుస్త్రీలు  
కల రటంచు శుభముఁ గాంక్షించునీచెవి, బడియెముండుఁదఱుచుఁ బల్కనేల.  
తే. వారికులములుపదునాల్గు; ♦ వనజయోని, మనసువలననునొక్కటి ♦ జననమొందె  
సంభవించెను నొక్కటి ♦ శ్వసనువలన; నందెనొక్కటి యుదయంబున గివలన.  
ఆ. ఆగమంబువలన ♦ నావిర్భవించెను, నొకటి; యుద్భవించె ♦ నుదకములను  
నింక నొకటి; పుట్టె ♦ నిసకిరణంబుల, మఱియు నొకటి; మధ్యమాననుధను.  
తే. కలిగె నొక్కటి; శశిమయాభిములవలనఁ  
బుట్టె నింకను నొక్కటి; ♦ భూమివలనఁ  
బ్రభవ మందెను నొకటి, శంకపాలతలను  
మఱియు నొక్కటి జనియించె ♦ మాన్యచరిత!.

3

సీ. కలిగించె మిత్తియొక్కండు మన్తధుఁ డొండువంశంబు గలిగించె ♦ వసుధలోన  
దక్ష ప్రవాపతిలేనుజాత లిద్దఱు ముని యరిష్టయు నన ♦ ముద్దుసుతులు

గలరు వారికి మఱి • గల్గె గంధర్వలయందుఁ గులవ్యయ • మలరె నిట్లు  
పదునాల్గు కులములు • పరఁగె నాగంధర్వకులములు రెండయి • కువలయమున  
తే. నందు ముచిసుతు లావడు • నాద్యురందుఁ

జిత్రరథుఁ డొక్కరుఁడు; వాఁడు • మిత్ర లేజఁ  
డఖిలభువనత్రయభ్యాతఁయశుఁడు మఱియు  
సకలగంధర్వలకుఁ బతి • శౌర్యవసతి.

7

చ. దివిజలు సర్వులుఁ దనదుఁదివ్యపదాబ్జములఁ శిరంబులఁ  
దవిలిచి మ్రొక్కుచుం గొలువఁ • దద్దయు నాకము నేలుచుండువా  
సవుఁడు తదీయమిత్రుఁ డఁట • చాలదె తన్నహిమంబు నెన్న శై  
శవముననే గడించెను నిఁశాతశరానఁ గులాధిపత్యముఁ.

8

చ. ఇచటికి సుంతదూరమున • నిం పెసలారెడుభారతాఖ్యస  
ద్రుదిరసువర్ష మావలను • దోచును దద్దికయందుఁ జూడు భూ  
శచివరపుత్ర! కింపురుషశబ్దితవర్ష మునగదుఁ బొల్పు నొం  
డచలము హేమకూట మను • నాఖ్యను వర్ష గిరింద్ర ముర్వరఁ.

9

తే. అదె నివాసంబు నతనికి; నందె పెక్కు, వేలగంధర్వులువసించు • వేడ్కఁ దద్దు  
జాభిరక్షితులగువార • లతఁడె దీనిఁ, జైత్రరథమనువనమును • సలిపెఁగనుమ.

తే. అతఁడె త్రవ్వించె నచ్చోద • మను సరస్సు  
నతఁడె కట్టించె నీశివుఁనాలయమును  
నలయిరివ్వుకు నాత్మజ • లార్వులందు  
హంసుఁ డనునాతఁ డగ్రజఁ • డతులయశుఁడు.

11

తే. వాని రెండవగంధర్వవంశమునకుఁ, జిన్ననాటనె నధిపతిఁ • జేసెఁ జిత్ర  
రథుఁడు గంధర్వనాథుఁడుఁరహిని నతని, కతనివారల కాగిరి • యాలయంబు.

సీ. చంద్రగభస్తులఁసంజాత మైనయాయవ్వఁకులమున • నవతరించి  
యఖిలలోకంబుల • కభిరామయై మించి కరజలానుసరణఁగభితమైన  
చంద్రకళాజాలఁసకలలావణ్యంబుచే నిర్మిత యనంగఁ • జెలువుఁ గాంచి  
గౌరీసమాఖ్యను • గాంచి రెండవగౌరి యనఁ దగు శశికిరణావదాత

తే. కన్యను ద్వితీయగంధర్వఁగణవిభుండు

హంసుఁ డనువాఁడు పరిణయఁమాడె దుగ్ధ  
వార్ధి మందాకినిని బోలెఁ • బార్ధివసుత!  
యనుగుణసమాగమంబున • నలరె నదియు.

18

- తే. మదనుతోడి రతీదేవి, నూడ్కి శరద  
తోడి కమలినీ బోలె నా, తోయబాడి  
యతనితోఁ గూడి యలరుచు • సధికముదము  
గాంచి యతనికిఁ బట్టంపుఁ గాంత యయ్యె. 14
- క. అట్టిమహాత్ముల కడుపునఁ, బుట్టితి నిటువంటిపుణ్యము ర్తిని వృథాకే  
పట్టయి పలుదుగిఖములకుఁ, గట్టా! యొక్కతెన నేను • గతలక్షణనై. 15
- క. జనకుం డనపత్నుడు గా, వ్రన నాజన్మమును సుతునిపుట్టువుకంటె  
గొనియాడు చధికవిధవం, బున మిక్కిలి యుత్సవములఁ • బోల నొనర్చె.
- శ. పదవదినం బరుదెంచుడు, బొడలి యథావిధిని సమయపున్నద్విధుల  
వదలక యొనర్చు నర్థము, గదుర మహాశ్వేతనామకరణ మొనర్చె. 17
- క. \*ఆనేను జనకునింటను, వీణగతి మధురఫణితి • వెలయఁగ గంధ  
ర్వాసీకము లంకంబుల, నూనఁ దమిన్ మార్చి మార్చి • యుంటిఁ జిలుతనై.
- క. శోకము నాయాసంబును, నా కెట్టివొ తెలియకుండ • నాన్న పెనువ న  
స్త్రీకన్నేహరసంబున, జో కటు శైశవము గడచె • సుఖముగ నంతఁ. 19
- క. ఆమని మధుమాసముక్రియ, నామధువునఁ జగురువోలె • నం దలివోలె  
ఆమధువమందు మదమటు, నామేనను నడుగుబెట్టె • నవయావనము. 20

— వసంతబుతువర్ణనము. —

- సీ. శోమలసహకార, శోరక చయకృతకాముశోక్తిలికావి, కాసితములు  
మదకల కామినీ, వదనసీఘనిషేకపులకితవకుళద్రు, భూషితములు  
కంకేలితాడన, కన్యశితమనోహరమణినూపురా రావ, నినదితములు  
మధువకులకళంక, మలినీకృతోజ్జ్వలకాలేయకసుమోరు, జాలకములు
- ఆ. జృంభమాణనూత, నాంభోజవనములు, మలయవవనచలిత, మదనకేత  
నాంకుకములు నిర్భర, నందమధుమాస, దినము లలరె నంతఁ • దేజరిలుచు.
- క. రతిరసజలనిధిపూరము, వితలం బయి పొంగి పొరలి • విశ్వంబును జ్ఞా  
వితముగఁ జేసెను క్షౌఢతి, సుత! యుష్మధుమాసమందుఁ, జొక్కఁగ జనముల్.
- సీ. అవసీతలం బెల్ల • నవిరళసుమధూళినికతావదాత మై • చెలువుఁ గాంచె  
దిక్కు లెప్పుడు పడు, తీవ్ర కామేషునూత్కృతులచేత బధిరీకృతము లయ్యె

\* పాఠాంతరము. క. నే నుంటి జనకునింటను, వీణగతి మధురఫణితి వెలయఁగ గంధ  
ర్వాసీకము లంకంబుల, నూనఁగ నొక్కర్తు మార్చి యొకరే చిలుతనై.

బగలే వీధులు పంచః బాణరాగాంధాభిసారికాసంబాధః శాల లయ్యై  
వల్లభల్ మధుమదాః పశము లై నద్విలేపపాళిక లూఁగ నుఁ య్యాల లయ్యై  
తే. దారులెల్లఁ బ్రహోషితః దారజీవ  
హరణసంహృష్టమదనసః మాన్సుటితశ  
రాసనారావధ యవిదీర్ఘపథికజన  
హృదయరుధితార్ద్రీకము లయ్యై \* నెలమి నందు. 29

క. విరిసినమొగ్గలవాసన, కరుదెంచిన మధుపకులము \* లన్నియు నొకచోఁ  
బరఁగుచుగొమ్ములై మ్రోయఁగఁ, గరముమనోహరములగుచుఁ గ్రాలెనుమావుల్.

క. విచికిలపల్లవలవలీ, స్రవయములను డాఁగి మత్తవరభృతములు త్రా  
గి చిలుకరించిన సుమరస, గుచిరాపారములు గప్పె \* రోదోంతరముల్. 25

క. అల మధుమాసదినంబుల, జలకమునకు నేను జననిఁచనుదెంచితి మీ  
లలితాచ్ఛోదం బనియెడు, కొలనికి నుత్ఫుల్లనశినఁకుముదంబునకుఁ. 26

తే. అచట స్నానార్థ మరుదెంచి నట్టి శారి  
వ్రాసిన తటశిలాతలఁభాసమాన  
సగణశివచిత్రములఁ బాంసుఁసన్నిమగ్న  
కృతపదాభ్యుహ్యమునిజనఁకృతవినతుల. 27

వ. కని నమస్కరింపుచు. 28

సీ. మధుకరభరనమ్రఁమంజులసుమగుచ్ఛరశ్యకుంజం బిది \* రమణీ! గనుము  
మదశిఖిధ్వనిభీతఁ మారుతాశనము క్తచందనావళి యిది \* చాన! చూడు  
పికవిదారితకోరఁకకులసప్తవన్ధుసి క్తచూతం బిది \* చెలియ! యిదిగొ  
సుమపరాగనిమగ్నఁ సుమరాశిపదరమ్య తీరతలం బిది \* తెరవ! యిదిగొ

తే. వికచసుమపుంజపాతనిఁవేదితవన  
దేవతాందోళనాంచితఁదివ్యలలిక  
ఙ్గోల యిది చూడు మని సఖు \* లోలిఁ దెలుపఁ  
గనుచు మలఁగుచు నిటు నటుఁ \* గాంక్ష నుండ. 29

చ. వికసితమై వనంబు గడు \* వెల్లుచు నున్నను సౌరభాంతర  
మ్ము కదియనీక తుమ్మెనలు \* మొత్తములై మును నే నటంచుఁ బా  
యక చనుదేగ వెంటఁ; దనిఁకుంగను నిండఁగఁ జేయుచుఁ వికూ  
ణిక; పరుదెంచె బో పనసఁసీతము పుష్పసుగంధ మొ క్కెడఁ. 30

క. మనుజేశతనయ! తద్వా, సస నే మని పొగడుదాన ♦ సన్నతమును దా  
నసరభవనోచితంబును, ననుసమమును మతియు మున్ననాఘాతంబున. 81

తే. దాని మూర్ఖుని యొక్కింతతడవు కనులు  
మూసికొని హాయి గని యియ్యపూర్వగంధ  
మెక్కడి దటంచుఁ గొతుకం ♦ బక్కజంపఁ  
బోయితి నొకింతదవ్వుఁ గొంపోవ నదియ. 82

!

—ఊఊ మునికుమారపర్ణవము. ఊఊ—

చ. చని కనుఁగొంటి నొక్కమునిచంద్రసుతుఁ హరనేత్రవహ్ని కిం  
ధన మయినా సుమాయుధుఁడు ♦ తద్వ్యసనంబున మానివృత్తి చే  
కొనినవసంతకుఁడో యనఁగఁ ♦ గోర్కులు నించెడునాని నీశ్వరుఁ  
దనవతుఁ జేయ నేమమును ♦ దాల్చినకాముని బోలువానిని. 83

తే. ఏమి చెప్పుదు నాతఁ డాయందుమాళి  
యాదల వసించు శశి తాను ♦ నఖిలమండ  
లంబు గొనువేడ్కఁ దాపసఃపక్షణమును  
దాల్చి చరియించు నిల ననఁ ♦ దనరుచుండు. 84

చ. ప్రచలతిట్టితారచిత్రపంజరమధ్యగతుఁడో; యగ్నికీ  
లచయనలగ్నగుంఁడో; యవిలత్యతపార్కుని మధ్యగుంఁడో నా  
రుచిరమహాజనుం డగుట ♦ రూఢిగఁ దోచును నాతఁ డున్నిమ  
త్ప్రచురకడారదేహుని ♦ భర్తమయంబుగఁ జేయు చవ్వని. 85

ఆ. తత్త్విశంగజటయుఁ ♦ దనకు గోరోచనా  
రసవిలులితమైన ♦ రమ్యవాస్త  
నూత్రసన్నిభ మయి ♦ చూడ్కులఁ దనువుచుఁ  
గోమలంబు నగుచుఁ ♦ గోమరు మిగిలి. 86

తే. ఆతనిలలాటపట్టికయందు మెఱయు, భస్మరేఖలు భారతీభామఁ బొందఁ  
గోరి యుత్కంఠ నిడినట్టి ♦ సారగంధ, సారరేఖలు నానొప్పెఁజారుమూర్తి!.

తే. పెక్కుశాపంబు లొసఁగెడువేళఁ బుట్టు  
బొమ్మముడియింటివాకిటఁ ♦ బొచ్చుచుండు  
తోరణం బనఁ గనుబొమఁదోయి తోచు  
నలరువిల్లునివిండ్లు నా ♦ నలని కధిప!.

తే. పొడ వగుచుఁ గడుమించునామునికుమారు, ప్రేక్షణావళిసంగ్రథితాక్షమాల  
యనఁగ నొప్పును; జంకలఁకతఁడెతనదు, నేత్రశోభను బంచిచ్చెన్మృపకుమార!.

తే. అలరు నాతనిఘ్రాణంబు ఁ నాయతంబు, నెత్తునై వంశదండంబుఁ నెనసి మోవి  
లేతజవ్వన మరుగంగఁలేక లోని, కచటనిలిచెనాయనఁగడుఁనరుణ నుగుచు.

తే. మీసములురానియాతని ఁ మించుమోము

భ్రమరపంక్తులు గ్రస్తునిఁబాలకమల

మునకు నెన యయి పాలుచుచు ఁ ముద్దులొలుకు

చుండె లావణ్యపూరంబు ఁ నిండి చెలఁగ.

41

క. మగువంటి యల్లెత్రాడన, నరుదయి తప మ నెడుచెరువుఁసందలినళిసి

వరభిసతంతు వనఁగ భాసుర మగుఁ గుండలితబ్రహ్మఁనూత్ర మతనికిఁ.

42

తే. అఖిలవిద్యాపగలు చేరుఁసట్టిచోటఁ

బాలుచు నావర్త మనఁగను ఁ బాలుచు నతని

నాభిముద్రిక; రోమాళి ఁ నవ్య మగుచు

మోహతమ మేగువదవి నాఁ ఁ బొల్పు బొజ్జ.

43

సీ. ఒక కేలఁ దొడిమతోఁ నుండెడుపొగడకాయకు జోడునీడయై ఁ యలరుకుండి

యొక కేలఁ బ్రియనాశఁవికలితరతిబాష్పజలబిందుతతిఁ జోలుఁస్ఫటికమాల

మొలుచుందు నిజ తేజఁమునను సూర్యునిగెల్చి కొన్నకాలిగుడునాఁనున్నమాంజి

జరతచకోరలోఁచనపుటపాటలభాసురకల్పకఁవల్కలంబు

తే. తనర,ధర్మంబుతారుణ్యఁమనఁగఁ,బల్కు,సలివిలాసంబు నా;బ్రహ్మఁచర్యభూష

ణంబునా;సర్వవిద్యలఁనాఘఁ డనఁగ, నలరు నాతపస్వితనయుఁ ఁ డమలచరిత!.

వ. వెండియు.

45

తే. చనును సాషాఘుడై గ్రీష్మఁసమయముగతి

వికసితప్రియంగుమంజరిఁవిశదుఁ డగుచు

హిమసమయకాననం బన ఁ నెలమిఁ బొల్పు

సకలశాస్త్రసంకేతితఁస్థల మతండు.

46

క. తనయీడువాఁడు తనకను, గుణుఁడును నగుమునికుమారఁకుం డొక్కఁడుతోఁ

జనుదేర దేవతార్చన,మునకుం గావలయు పుష్ప ఁ ములను జిడుముచుఁ.

47

క. స్నానార్థం బాసరసికి, మానిత మగునొక్కకునుమఁమంజరి చెవియం

దూని చనుదెంచె నాతఁడు, భూనాథతనూజ! యవరఁపుష్పకరుఁడు నాఁ.

48



సీ. ఆమనిఁ గనుఁగొని ♦ యలరుకానవలక్ష్మి మందహాసప్రభాభృంద మనఁగ  
మధుమాస మభినవఃసులయసరూపుఁడె జల్లఁ గడఁగుసుమాంజలియనంగ  
రతిపరిశ్రమఖన్నరతి దేవిఘర్తాంబుకణజాలకానలీగణ మనంగఁ  
బంచబాణమదేభఃపై జయంతికచిహ్న వికచచామరము పిచ్చిక యనంగ  
తే సుమరమాదేవియా వసఃశోభ యనంగఁ

బాలుచు నాసుమమంజరి ♦ చిలుకు చమృత

బిందువులఁ గృత్తికాకారఃకందుకమును

బోలి పూర్వ మదృష్ట మై ♦ భూవతనయ!

49

తే. లన్యసుమసారధం బెల్ల ♦ నణఁచివైచి,యలరునీసారధముదీనిఁగనుచుమదిని  
నిశ్చయముచేసి తన్మనీనేత్ర యువను,జూచుచటెనేను దలపోయఁజొచ్చితినిటు.

తే. పద్మయోనిసురూపనిష్పాదనోప, కరణభాండార మది యెంతఃకలదొ యపుర  
తఱుఁగ దెంత వెచ్చించినఁ ♦ దలిరువిల్తుఁ, ద్రిభువనాద్భుతరూపునుఁ తేజఁ జేసి.

తే. అతనికంఠెను మిన్నయై ♦ యందములకు, నాకరంబయి చెలువొందునట్టి వీని  
నవరమన్మథు మానిమాఁయాచుయాత్ముఁ, జేసెఁ బద్మజఁ డాతనిఁసృష్టి యార.

మ. జగదానందకర్తు సుశీతలకరుం ♦ జంద్రుఁ మహాలక్ష్మికి

భిగ్మహంభోజములఁ సృజింపఁ దొలి హఃభిఁ వీనివక్త్రాబ్జముఁ

దగ నిర్మించియె కాళలాభ్యసనముం ♦ దా నట్లు నిర్మింపఁ దా

త గడుఁ జేసెను దుల్యవస్తువుల సంఘదర్శించునే యూరకే!

53

ఉ. శ్యామలపక్షిశీతకరు ♦ సర్వకళల రవి తా సుషుమ్నా

మామలరశ్మిఁ ద్రాగు నని ♦ యాడు టబద్ధమ యవిష్ట యన్నియుఁ

ఈమహానీయు దేహమును ♦ నిమ్ముగఁ జొచ్చెను గాక యీమహా

ద్దామతపఃప్రవిష్టమునిఁ ♦ దార్మ్యము నేగతి నిట్టికాంతి పో.

54

అతి మహాశ్వేతామదనావస్థావర్ణనము. అతి

చ. అని తలపోయు చుండఁగనె ♦ యాత్మను బుష్పశరుండు నూత్నయో

వనసులభుండుఁ బుణ్యమును ♦ బాపముఁ జూడనిరూపపక్షపా

తి నను వశంబుఁ జేసికొనఁ ♦ దేకువ నూచ్చి మధువ్రతిఁ బలెక

ననమద, మేమి చెప్పుదును ♦ నాగతి పిమ్మట రెప్పువేయకే.

55

సీ. వశనైతి నీ కని ♦ వదిలించుదాని చందమునఁ బానముచేయుఁదానిపగిది

నదురుగా హృదయంబునిచ్చెడుదానిచందమునలోఁజొఱఁబడుఁదానిమాడ్కిఁ

దన్తయత్వముఁ జెందఁ ♦ దలఁచెడిదానిచందమున నేమో యుడు♦దానిభంగి  
మరుఁడు నా బాధించు♦మనుచుమటంచునుశరణుజొచ్చెడిదానిచందమునను  
తే. ముడిచి పత్తంబు లించుక♦మొనసియూర్చు, రెప్పవాల్చుంగ మఱచి నేఁదప్పకట్టె  
వక్రచంచలతారశఁబలితగర్భ, మైనవలకంటఁ జిరకాల ♦ మతనిఁ గంటి. 56

ఆ. కులకుమారికలకుఁ ♦ కూడని పని యిది, సిగ్గు పోవుఁ గన్న ♦ నెగ్గు గదురు  
నట్టిపని యొనర్చు నేఁ దొడంగితి నని, తెలిసి యుండియు మదిఁ ♦ ద్రిప్పలేక.

ఆ. నిలువఁబడితి నకట ♦ నిశ్చలావయవ నై, మ్రానుపడినదానిమాడ్కిఁ జిత్త  
గతనుఁజాలె ఖచితగతిని సంయతమాడ్కిఁ, బట్టుకొన్నయట్లుపరఁగ నవరో.

క. అప్పటినావ్యామోహము, చెప్పఁగ రా దకథితము సశిశీతమును దా  
నొప్పు స్వసంవేద్యం బై, ద్రిప్పుఁగ రా దయ్యె మనసు ♦ దివ్యచరిత్రా!. 59

ఉ. ఆతనిరూపసంపద యొ ♦ యాతనిపైఁ గలనాదుకూర్చి యో  
నూతనయావనం బొ మదనుం డొ మ తేది యొ నామనం బొ న  
న్నాతటి నట్లానర్చినది ♦ యక్కట నేను నెఱుంగ నూరకే  
యాతనిఁ గాంచుచుంటి మది ♦ నన్య మెఱుంగక యేమి యాయె నో. 60

వ. అంత, 61

నీ. మది నెడ మొసఁగ నామదనుండు గల్పింప వెడలె నిట్టూర్పులునిడుద లగుచు  
నెడ నాభిలాషమం ♦ చెఱిఁగింపఁ దలఁచె నాఁజలితముఖంబయ్యెఁజన్నుదోయి  
ఘర్తాంబులవరేఖఁగడిగినపగిదిని జాతెను లజ్జయు ♦ సకల మెటగొ  
న్నరుఁ డేసెమనిశాత ♦ శరపరంపరలకు భయపడె నా మేను ♦ వణక సాగె

తే. నతనిరూపంబు గనువేడ్క ♦ ననఁగ నడరెఁ  
బులక లాలింగన మొనర్చు ♦ జెలఁగు నంగ  
ములను; రాగం బకేషంబుఁ ♦ బొందె నెదను  
స్వేదధాత మై యంఘ్రిల ♦ వీడి నాఁగ. 62

తే. అంత ననుకొంటి నిట్లని ♦ యాత్మయందు  
సురతవృత్తాంత మెఱుంగని ♦ పరమశాంతుఁ  
డితని వలపించి నన్నెంత ♦ వెతలఁ గుడిపె  
న్నరుఁ డనార్యుండు ననుచితాచారుఁ డకట. 63

తే. వడఁతు లతిమూఢహృదయలు ♦ వలపు నిలువఁ  
దగినచోటు లెఱుంగరు ♦ తపములకును

- నేజములకును ధామ మై ♦ తేజరిల్లు  
 నీతఁ డెక్కడ మరుచేష్ట ♦ లేడ తలఁప 64
- తే పామరులు వాని శ్లాఘింతు ♦ పాపమతులు  
 తలిరువిల్తుని త్రిప్పులఁ ♦ దవిలి నలఁగు  
 సన్నుఁ గనుఁగొని మదిలోన ♦ సప్తకొనును  
 దప్ప కీతండు కార్యంబు ♦ తప్పె దప్పె. 65
- తే. చిత్ర మయ్యెడి నెఱిఁగియుఁ ♦ జత్తజన్మఁ  
 చెయ్యులను నేను వానికీ ♦ జక్కి పెక్కు  
 వికృతులకు నెల్ల గుఱి నైతి ♦ వీని మాన్పఁ  
 జాలకున్నాను నీగతిఁ ♦ జాలిఁ గనుచు. 66
- ఉ.\* ఏ నొకదానఁ గాను భువి ♦ నీగతి నైనది యన్యకన్యలు  
 బోనిడి సిగ్గు భర్తలను ♦ బొందిరి కొందఱు తామ; యన్య లీ  
 సూనకరుండు దుర్జనుఁడు ♦ సూనరి పెట్టెడు పెక్కు బాధలఁ  
 బూని సహించి; రీగతిని ♦ బొక్కరు నెవ్వరు గాంచివంతనే? 67
- చ. అరనిముసంబు గాంచితిని ♦ సంతన మానస మన్వతంత్ర మై  
 పరఁగె; గుణంబు వేళయును ♦ బంచశీలీముఖు దుర్నివారితఁ  
 గర మొనరించు; మత్కుసుమ ♦ కాండవిచేష్టితలాఘవంబు వీఁ  
 డరయకమున్న పోవుటయ ♦ యర్హము శ్రేయము వీడి యిచ్చుటఁ. 68
- క. అసభిమతాంగజవికృతిని, గని కుపితుం డయి యితండు ♦ గాంచక శాపం  
 బునకు న్నను గుఱిసేయును, మునిప్రకృతి యదూరకోపము గద తలంపఁ.
- క. అని నిశ్చయించి యపస, ర్పణకుతుకిని నగుచు జగతి ♦ బాడబులు మహా  
 జనవంద్యులు; వీరలద, ర్చన మఘహరణము; నిరాదఃరము తగ దంచుఁ. 70
- సీ. తదవ్వదనంబువైఁ ♦ దనరుచూడ్కుల లాగి కనుదోయిపత్తముల్ ♦ గదలనీక  
 జాఱి చెక్కిళ్లపై ♦ జేరాడుశ్రుతిసుమమంజరు లొక్కింత ♦ మలచి పైకిఁ  
 జవలకుంతలలతా♦జాలంబుపై నొప్పు కుసుమావతంసంబు ♦ కొమరు మిగుల  
 మణికుండలంబులు ♦ మఱియు సంసంబుల డోలాయితంబులై ♦ గ్రాలుచుండ
- \*పాఠాంతరము. చ. కల రితరాంగవల్ భువిన్కిగ్ధాంతులఁ బొండ్రినవారు సిగ్గుబోఁ  
 డొలచి, వెలండు లన్యలును ♦ దుర్జనమరణిశాతహేతులఁ  
 గలఁగినవారణం గలరు; ♦ గల్గరు మాద్యక లెందు నేన పా  
 తలఁపఁగ నిట్లు లైతి నలఁతాపనీఁ గంటిగొ లేదొ యక్కటా!.

తే. సనభివీక్షితభూతలఁ నగుచు సంకు

చితశరీర సగుచు సముచితవిసీతిఁ

జకీతచకీత సగుచు మదిఁ సంచలంప

మ్రొక్కితిని నేను నామునిపుత్రునకును.

71

వ. మ్రొక్కుటయు.

72

సీ ఆవిలంఘ్యశాసనంఁ డవ్రుటను సంగజం డతిరమ్య మగుటను నాప్రదేశ

మవినయబహుళమై యలరుట నెలస్తాయ మతిచంచలం బాటఁనాత్మవృత్తి

దుర్నివారము లొటఁదుర్విషయాభిలాషలు నింద్రియములుచంచలములొట

నయ్యయివస్తువు లట్టుకాఁదగియుంటమదదమై యామని పొదలుచుంటఁ

ఆ. బెక్కు లేల యిట్టియిక్కట్టులను వానిఁఫాలమందు బ్రహ్మఁ వ్రాసియుంట

నాయదృష్ట మిటు లఁనాథమై యుంటను, వాఁడుగూడ మదనువలలఁబడియె.

తే. వననహతమైనదీపంబుఁపగిది వాని, ధైర్య మెల్ల మద్వికృతినిఁదర్శనమునఁ

దరళితం బయ్యెనంతనాఁతపసిమేను, కంచుకీలమా యెవోమాంచఁకంటకముల.

తే. మత్సమీపంబునకు వచ్చుమనసునకును

దారిఁ జూపంగ నా ముందుఁ దరలె నూర్పు

లక్షమాలయుఁ గరగతఁ మదరె బతము

చెడుట భీతిల్లి నా మేనుఁ జేరె వణఁకు.

75

క. నేదాంబుకీకరావళి, ప్రాదుర్భవ మందె గండఁపాళిని శ్రవణా

పాదితసుమగుచ్ఛం బోకఁ, దాదృతమయ్యెనొ యనంగఁ నలర నృపసుతా!

క. సనుఁ గాంచువేడ్కఁ దెలిచిన, కనుఁగవ యుత్తానతారఁకం బాజేశ

మ్మును బుండరీకమయముగఁ, గవఁబఱచుచుఁ జెలఁగె మిగులఁత్యాపతిపుత్రా!

క. ప్రసర త్తడఁకాంతుల, విసరం బచ్చోదజలము విడిచియు వడి నా

కసమున కుత్పతితం బై, వెన వచ్చెడుకువలవనముఁవిధిని యదృచ్ఛక.

78

క. పదిదెసల నాక్రమించెను, బొదలుచుఁ దప్పికటవికృతిఁ బొడగని ద్విగుణ

న్నదనావేశను నై నేఁ, గుదురైతిని నిట్లవర్ణ్యఁఘోరదశలకుఁ.

79

క. సురతసమాగమన ర్తన, వరలీలల నేర్ప నొజ్జఁ పంచశరంజే

సరులకు నుపదేశించును, ధర నై కవిలాసములను దద్దయుఁ బ్రీతిక.

80

క. ఎన్నడు బహువిధరసయాత, సన్నతముల నిట్టి విషయఁసంగతుల మదిగ

దిన్నఁగఁ జొనపనియితనికీ, నెన్నఁగఁ నీవృగ్విలాసఁ మెట్లవడె నో.

81

- చ. రతిరసముఁ స్రవించెడి నాఁ రాల్పెడి నో సుధ నాఁ దనర్చి యు  
త్యతిసుదమీలితం బనఁగఁ నాగతి న్వావజడంబు నాఁగ నీ  
యతిసుతుదృష్టి యొప్పెడినిఁ హర్ష భరంబున మందతారకా  
గతి యయి త్యక్తచంచలతఁ గ్రాలెడి భ్రూలత గల్గి యెంతయుఁ. 82
- క. కనులే చెప్పక చెప్పెడి, మనమునఁ గలకౌతుకంబుఁ మఱి మంజుగతిఁ  
గనఁ జాల నెచట నేర్చెనో, ఘననైపుణ్యంబు దీనిఁ గమనీయంబుఁ. 83
- క. అని నే ననుకొనుచు మదిఁ, గని సమయము నొద్దకరిగిఁగడు వినయమునఁ  
బ్రణతి యొనరించి రెండవ, మునిబాలకుఁ దత్సహచరుఁ మొనసి యడిగితిఁ. 84
- క. ఎవఁ డీతాపసయువకుం, డెవనితనూజుండు నామఁ మెయ్యది యేవే  
రివిటసినుమగుచ్చుం బీ, యువకునిచెవి నుండునది మఁహోజ్జ్వలకాంతిఁ. 85
- క. మనమున కమితానందము, నొనగూర్చెడి నాకు నిద్రిఁ యుర్వి నెపుడు మూ  
ర్ఖున మిట్టిపారభంబును, దనరు నసాధారణ మయిఁ తద్దపరువుఁ. 86
- క. అన నాతం డించుక నగి, వనితా! యిట్లడుగ నేమిఁ వచ్చును నీకై  
నను గొతుకమాయె నొకో, వినిపింతును విను మటంచుఁ వివరించె దమిఁ.

— ౯౯ కపింజలుండు పుండరీకోత్పత్తిని చెప్పట. ౯౯ —

- చ. కలఁడు త్రిలోకపూజతుండుఁ గాఢతవుండు నుదారకీర్తి ని  
ర్మలమతి సిద్ధసాధ్యసురఁమానితపాదసరోరుహుండునుఁ  
దులితసరోజయోనియు సఁదోషుండు నిర్జరలోకవాసి ని  
స్తులముని శ్వేతకేతుఁ డనఁ శోభిలుచుండు మనోజ్ఞరూపుఁ డై. 88
- క. ఆమునిరూపు సురాసుర, భామలకుం మరలుగొల్పు, వజ్రసుతునకుఁ  
గామునకు నీనుఁ గొల్పును, భామిని! లోకాతిశాయిఁ భావింపంగఁ. 89
- మ. ఒకనాఁ డాతండు దేవతార్చనకుఁ దో, యోద్ధృదముల్ దేర దే  
వకరీంద్రుమదోదబిందుచయసంబద్ధోజ్జ్వలచ్చంద్రకో  
దక మై సాంబళివాట్టహాసనిత మై డైవారు నాకాళగం  
గకు నేతెంచి జలంబులందు దిగి తాఁ గంజాతముల్ గోయుచోన్. 90
- చ. కమలవనంబులం దెవుడుఁ గాఁపురముండెడు లక్ష్మీయొక్కన  
ద్విమలసహస్రవత్తనీతఁవిస్ఫుటవంకజసింహపీఠికఁ  
బ్రమదమునఁ వసించి గనెఁ బంకరుహంబులఁ గోయునాతనిఁ  
సుమశరుఁ డంత నామె మదిఁ జొచ్చెను నేసెను బువ్వుటమ్ములఁ. 91

చ. కనుఁగవఁ బ్రేమభారమునఁ ♦ గాఱ ముద్రలు వీచు లై యొకిం  
త సమన మొండఁ జేసి యటు ♦ తారక లార్పఁచుఁ జూడసాగె నా  
మునివరునంద మే తమిని ♦ మున్నును మీరెడునావులింతలఁ  
గనఁబడనీక కేలునను ♦ గప్పుచుఁ జిత్తము తత్తరింపఁగాఁ. 92

తే. చూచినంతనె సౌరతఃసుఖముఁ గాంచి  
యాసనీకృతతద్విశఃదాజ్ఞమందె  
ధన్యురాలయి గనె నొక్కఃతనయు నంత  
శ్వేతకేతున తొసఁగెను ♦ వ్రీతి నతని. 93

తే. అతఁడు గొనిపోయి బాలుర ♦ కర్ప మైన, క్రియల నెల్లసలిపిపుండఃకీకమందుఁ  
బొడముటనుజేసి యతనికిఁ ♦ బుండరీకుఁ, డనుచుఁ బేరిడి పెంచెను ♦ సధికరక్తి.

తే. సకలవిద్యల నుత్తీర్ణ ♦ సలిపి మిగుల  
బ్రహ్మచర్యాదివ్రతములఁ ♦ బరిణతునిఁగఁ  
జేసె నాతఁడె యీతఁడు ♦ చెప్పదు నిఁకఁ  
గుసుమమంజరివృత్తంబు ♦ నెసఁగ వినుము. 95

క. సుర లగుగులు క్షీరాబ్ధిని, తరువఁగ నటఁ బారిజాతఃతరువు వొడమె నా  
తరుమంజరి యిది యీముని, వరుచెవి నె ట్టైక్కె నదియుఁవదియింతు నిఁకఁ

క. ఈదినము చతుర్దశి యని, యాదేవుని రౌఢ్యభూధఃరావాసు నుమా  
నాకునిఁ గొల్పఁగఁ బారం, బేదినభక్తిని నితండు ♦ నేనును రాఁగఁ. 97

వ. సందనవనోపమార్గంబున వచ్చుచుండ. 98

సీ. మధుమాసలక్ష్మీ దామమతః బ్రత్యక్షమైకై దండయొసఁగంగఁ♦గౌతుకమునఁ  
గుసుమపల్లవములఁ♦గుప్తంగంబడి జానువుల వ్రేలుకంతమాఁలలను దాల్చి  
పకుళమాలికలచేఁ ♦ బచరింపఁబడినట్టి మొలనూలు కటిసీమఁబానరఁదొడిగి  
క్రొవ్వాచిదిగురాకుఁగుత్తిని జెవిగవ్వు చేసి పుష్పాసవం ♦ బాసఁ ద్రావి

తే. మదముచే దూఁగియాడుచు ♦ మంజుగతిని  
వచ్చె నీసుమమంజరిఁ ♦ బాణిఁ బూని  
సందనోద్యానదేవతః ♦ వందనంబుఁ  
జేసి యితనికిఁ గేల్తోడ్చి ♦ చెప్పె నిట్లు. 99

చ. మునివర! ముజ్జగంబులను ♦ మోహసముద్రమునందు ముంచునీ  
యనువమహుపసంపదకు ♦ సర్వతమం బగునీయలంకృతిఁ

గొనుమ యనుగ్రహింపు త్రుతిఁగోటిని నుంచుమ దీని నిట్టిభూ  
మణ మిల దుర్లభంబు గడుఁసార్థము యీ తెలిమ్రానివుట్టువు. 100

చ. అనుటయు నాత్మరూపమును ధ నాగతి సంస్తుతి చేయుటఁ ద్రపా  
వనమితవక్తఁ డై యతఁడు ధ పాటన నేయక దాని పల్కులఁ  
జనఁగఁ దొణంగె; నామెయును ధ జయ్యన మాబడి యేగు జేర నేఁ  
గనుఁగొని దోష మేమి యిట ధ గైకొను శ్రీతి నొసంగుదీనిని. 101

క. అని నేను దానిఁ గైకొని, కొన కున్నను గన్తి శ్రవణఁగోటి నిడితి నీ  
నన యెఱువఁడే డితఁడౌ వ, చెప్పు నేగతి వీనిచెవికిఁ ధ జెప్పితి నెల్లఁ. 102

క. అని చెప్పుచుండ నతఁ డా, మునియువకుం డించుక నగి ధ ముదమున నాతో  
నన నిట్లు లేల యడిగెడు, గన జేల ప్రయాస మంతఁకన్రుసురభియే. 103

క. కొను మిదె యని తా డగ్గఱి, యనిచెను నాచెవిని దాని ధ నుజ్జ్వలకలని  
స్వనముల సురతసమాగమ, మునకుం బ్రార్థించునట్లు ధ పాలిచెడిదాని. 104

ఉ. ఆతనికే లొకించుకయ ధ యంటినయంతనె తత్పుఖంబుచే  
నాతతమై జనించె బులఁకాంకుర మప్పుడె నాకుఁ గల్పభూ  
జాతసునుం బొకం డిడినఁచాడ్చున నాయనతంసదేశ మం  
దాతఁడు మత్కపోలతలఁమంటుట నైన సుఖాతిరేకతఁ. 105

తే. కంపితాంగులిజాలకఁకరతలంబు  
నుండి జపమాల సిగ్గుతో ధ నుర్వీఁ బడియె  
నదియు నెఱుంగం డతం డంత ధ నవనిఁ బడక  
మున్న గొని నేను మెడలోనఁ ధ బూని దాని. 106

తే. తదృశాశ్లేషసౌఖ్యంబు ధ దర్శఁ గాంచి, న ట్లనిర్వాచ్యమోదజఁలార్ణవమున  
నోలలాడితి నాజపఁమాల యవుడు, మా క్తికాపూర్వదామ మైఁమదికిఁదోఁచె.

తే. మునుక లిడుచుండమేమట్టిఁమోహవార్ధి, గొడుగు పట్టెడుదాని నాఁకడకువచ్చి  
యన్తుమీతల్లి జలకంబుఁలాడెనింటి, కరుగుతఱియయ్యెస్సానంబుఁకరుణసేయు.

చ. అనుటయు దానిమాట ప్రథంమాంకుశ పాతము నన్యసామజం  
బునువలెఁ దీవ్రమై మిగులఁ ధ బొక్కఁగఁ జేయఁగ నన్ను మీసకే  
తనశరజాలకీలతమొ ధ తన్తుఖకాంతిసుధాభిమగ్నమో  
ఘనపులకొరుకంటకనిఁగాధవిలగ్నమొ నాఁగ లగ్న మై. 109

అథ కపింజలుఁడు మదనపరవతుఁడగు పుండరీకుని కుపదేశించుట. అథ

ఉ. లాగఁగరాని దృష్టిని బలాత్కరణంబున లాగి యెట్లా నే  
నేగితి న్నాన మాడ నట ధనించుక రెండవమానిపుత్రుఁ డా  
యోగిష్ఠలస్తనంబుఁ గని ధయోర్వక కోపనునట్లు నిట్లనుక  
బాగు సఖా! భవాదృశులపద్ధతి కియ్యది సాధువృత్తి యే?.

110

క. ఇది తుద్రజనులు త్రొక్కిన, పదవి; తపోధనులు దీనఁ ధబద మూనరు నీ  
హృదయము విహ్వల మయినను, బదిలింపవు ప్రాకృతునటు ధపరికింతు వికర్క.

క. ధైర్యధనులు సాధులు నీ, ధైర్యం బెం దేగ మరునిదాడికి లో నై  
యార్యవిగర్హణ కిల్లై,కార్యమె యింద్రియజయంబు ధగడుఁ గోల్పోవక.

112

ఉ. ఎక్కడ నామనోవశిత ధయెక్కడ నాగురుశాంతి నాదమం  
బెక్కడ నల్ల వేదములు ధనేడఁ గులాగతబ్రహ్మచర్యమ  
దైక్కడ సర్వభోగము ల ధవేడ న దేడ గురూపదేశ మిం  
కెక్కడ నత్తపోభినుచి ధయేడనా సౌఖ్యపరాజ్ఞుభత్వము.

113

క. ఎక్కడ విషయనిరీహత, యెక్కడ వైరాగ్యబుద్ధు ధలెల్లను మఱి నీ  
వెక్కడ యావసమదమును, జక్కడఁ చెడునింద్రియములఁ ధజక్కడఁచుటయు.

సీ. నిరుపకారక మాయె ధనిరతగురూపదేశము నిరర్థక మయ్యె ధసంస్కృతియును  
నిర్గుణం బాయెను ధనిరుపమధర్మశాస్త్రభ్యాస మది తెల్వి ధవ్యర్థ మాయె  
నిష్ప్రయోజన మాయె ధనేటివ్రబుద్ధత యెల్ల నిష్ఫలం బయ్యెను ధనిండుప్రజ్ఞ  
నిష్కారణం బయ్యె ధనిర్నిర్ద్రతవ మెల్ల నిర్భీజ మయ్యెను ధనిరళవత్స

తే. మకట! మిముబోండ్లై యిట్లు రాఘాంధు లగుచుఁ  
గలుషతను గాంచ నజ్ఞులఁగతి యిఁ కేమి  
హస్తమందుండి జపమాల ధయవని జాఱి  
పడుట యెఱుఁగవె యహహ! నీపారవశత.

115

తే. అదిగో చూడుము జపమాల ధనామె గొనుచుఁ  
బోవుచున్నది యదె గొనిబోవుచున్న  
హృదయమును దీని వారింపు ధకదలనీకు  
కీర్తనీయునుగుణ! శ్వేతఁకేతుపుత్ర!.

116

క. అని వచియింపఁగ నాతఁడు, విని వేరుగఁ దలఁచెదే కపింజల! సన్ను  
గొనిపో నిత్తునె యాదు,ర్వనితను నోర్తునె మహాపరాధము దీని.

117



క. కను మిదె యంచుచు నించుక, కనలినగతిఁ గనులు కోపఁ కాంతంబులుగాఁ  
బెనవైచి బామలు జతనం, బునఁ బెడవులు ముద్దుఁ గొనఁగఁఁబోలె నదరఁగఁ.  
క. కనుఁగొని ననుఁ బలికెను నో, వనితా! నిలునిలుము నాదుఁపరజపమాలఁ  
గొని యెట కేగెద వీయక, చన కావల నడుగుదాఁటి యచనకు ముటంచుక.

చ. అది విని నేను గొ మ్మనుచు యాత్మగళంబుననుండి తీసి నా  
వదనముఱిచ్చఁ గంచు నిలుపంబడి చాచినతత్కరంబునఁ  
మదనునినర్తనాదిని సమర్పితసత్కుసుమాంజలిఁ పలక  
బాదలుమదేకయష్టి నిడి యపాలెడుతజ్జపమాల యంచు నే. 120

శా. స్నానం బాదినదాననయ్యుఁ జెమటఁ యాస్నానంబు గావించితిఁ  
భూనాథాత్మజ! మల్లి నెచ్చెలులు గొంఁపోవఁ బ్రయత్నంబునఁ  
మానీశాత్మజ నాతనిం దలఁచుచుక యున్నాతలో నింటికిఁ  
నే నెట్లొ చని యుండితిఁ నగరునఁ నిర్విద్రవై రేవగల్.

అంతః పాదంబులకు నమః కృత్యంబునావర్ణనము. అంతః

చ. అది మొద లేను వచ్చితిన్ యచ్చట నుంటిన్ యింట నుంటిన్  
నిదుర వహించుచుండెదన్ యెట్లన మేల్కొని యున్నదానన్  
పాదిగొనఁ జుట్టు నెచ్చెలులు యపాలెడుదానన్ యెంటిదానన్  
యిది పగలో విభావరియొ యెట్లను నుంటిన్ మిన్నకుంటిన్. 122

ఉ. ఊరక యందున్ సకియ యాఁగొన ముచ్చటలాడుచుందున్  
సారము లెవ్వయో యటు లసారము లెవ్వయొ యేది రమ్యమో  
యారయ నేది కాదో సుఖమో యిది దుఃఖమో యంచు నేదియన్  
నేరను వ్యాధిబాధితన్ నీరుజన్ యెఱుంగ న్నృపాత్మజా!.

చ. తెలియక మారవృత్తమును దీనత నెయ్యెడ కేగుదానన్  
పలికెద నేమి కాంచెదన్ యాటన నేయుదువేని మాటలన్  
సలుపుదు దీని కేమి ప్రతి చాలిన దంచు నెఱుంగ కేమి కే  
వలము కుమారికాజనము వాస మొనరెడు సాధ మెక్కితిఁ.

చ. సకియల నెల్ల వీడి పరిచారికలన్ జూరనీయ కెవ్వరిన్  
సకలము మాని యొక్కతెను సన్మణిహాలగ వాత్సల్యమందె ని  
ల్కుకొని ముఖంబు నద్దెసనె పుల్కునఁ జూచుచు నుంటి నూర్పు పు  
చ్చక యచలస్థితి మనసుసాగఁగనీయక యెందు నే గతిఁ.

ఉ. ఆదెస పూర్ణిమాశశిఃకుంచితమో యనఁ బుష్పితంబు నా  
క్షాదక మయ్యె నామదికిఁ నామృతపూరసమాప్తుతంబొ నా  
వాదము లేల రత్ననిధిఁవాసితమో యనఁ దత్సనాథతఁ  
బోదు మనంబు దృష్టియును, బోవిడి యాదెస నొందుచోటికిఁ. 126

చ. అనిలుఁడు నేగుదెంచినను, నాదెసనుండి శకుంతరావముల్  
వనసుమసారభంబులును, వచ్చినఁ దన్మనిపుత్రువార్తలకా  
మన మలరంగ సద్గుచును, మాటికిఁ గోరిక లూర మొలుచుకా  
గొనఁగఁ దలంచుచుకా దవము, ఘోరము నాతని కింపుఁ బెంపఁగకా. 127

చ. అతఁడు పరిగ్రహించుటను, నామునివేషమె రమ్య మంచుఁ దా  
నతఁ డుచితాస్పదం బగుట, యావన మొప్పిద మంచుఁ బారిజా  
తతరుసుమంబు తచ్చుఁగినిఁ, దార్కొనుటకా గడు రమ్యమంచు స  
న్ముతి కిరవయ్యెఁ దన్మనిసుతుండు వసించుట నాక మంచునుకా. 128

వ. మఱియు. 129

ఉ. ఆతనిరూపసంపదనె, యంగజఁ డంతటి దుర్దయుండు నం  
చాతలిరాకుబాకు గలఁయాతఁడు దెప్పినయట్లు లెల్ల నా  
చేతమునం దలంచుచును, జేష్టలు తక్కి తదేకచిత్త నై  
యాతనివై పె చూచుచును, సల్పె చలింపక యుంటిఁ బెద్దయుకా. 180

ఉ. దూరగుఁ డయ్య నామునిసుతుండు కసంబడసాగె ముందలకా  
హరిత దేకయష్టి యపహరిత మయ్యును వానిచేత నా  
ధారిత మయ్యెఁ గంతమునఁ, దాల్చితిఁ గర్ణమునందు నల్ల మం  
దారసుమోరుగుచ్చమును, దత్కర మంటినహయిఁ బుల్కలకా. 181

—ॐ నుహశ్వేత తనవృత్తాంతమును మరలఁ జెప్పట. ॐ—

తే. అంతఁ దాంబూలపేటిక, నావహించు  
నాదుసహచరి తరళికనామధేయ  
నాబడిన నేగుదెంచెను, స్నాన మాడ  
నది యొకించుక యాలస్య, మాచరించి  
యవలఁ జనుదెంచి ననుఁ గాంచి, యనియె నిట్లు. 182

సీ. భర్తృదారిక! మునిబాటర నిరువుర దివ్యరూపుల సుతఁదివిజనిభులఁ  
గనుఁగొంటి మచ్చోదఁకాసారతటమున వారిలో నొక్కం డుదారచిత్తుఁ

డవతంసముగఁ జేసె • నలివ! యెవ్వఁడు నీకుఁ దెలియనిపువుగు త్రిఁదేజరిల్ల  
 నతఁడు రెండవవాని • కగపడకుండఁ దా నవని నల్లల్లన • నడుగు లిడుచుఁ  
 తే. బువ్వఁదీవెలమాటునఁ • బొంది పొంది, యింటి కే తెంచునా వెంటఁసంటివచ్చి  
 భర్తృచారిక నినుగూర్చి • పలికె నిట్లు, మంచమందమ్మదూక్తులఁజిందరసము.  
 క. బాలిక! యెవ రీకన్యక, పోలఁగ నెవ్వనికుమార్తె • పోవు నెటకు నీ  
 బాలికవే రెయ్యదియో, వాలాయం బెచట నుండు • వదియింపు మనఁ.

క. వినవొకొ శశికిరణంబుల, జనియించిన శుష్పరసను • సన్నతి గారిక  
 జనియించె నామె కీయమ, ఘనయశుఁ డగుహంసుఁ డనెడు • గంధర్వనికిఁ.  
 తే. లతఁడె గంధర్వులకు నెల్ల • నధిపుఁ డతుల, సకలగంధర్వకోటిరఁచారుత్తు  
 కోటిఘట్టనమస్పటితఁకోమలాంఘ్రి, సఖరచక్రండు డమితారిఁనరవరుండు.

వ. మఱియు.

187

తే. పాదపీఠీకృతేందిరాఁపాణిపంక  
 భవుఁడు విశ్రుతసితకీర్తి • ప్రణయసుప్త  
 మధురగంధర్వకామినిఁమంజుగండ  
 పత్రలలికావిరాజితఁబాహువిటపి  
 శిఖుఁడు నాతనిదుహిత యీఁచెలియ వినుము.

188

తే. ఈమెపేరు మహాశ్వేత • హేమకూట  
 మునకుఁ బోవుచు నున్నది • మునికుమార!  
 యనుచు నేఁ జెప్ప సంత నాఁమునిసుతుండు  
 మిన్న కొక్కముహూర్తంబు • మెదలకుండ.

189

తే. మనములో నేమొ తలఁచుచు • మాటిమాటి  
 కపగతనిమేషలోచనుం • డగుచు నన్ను  
 గాంచి వేఁడుకొనెడువానిఁగతిని దమిని  
 సనునయ్యపురస్సరంబుగా • సనియె నిట్లు.

140

తే. బాల! కల్యాణి! బాలికాభావమూని, యున్న సీరూపుసుగుణములుంటఁదెల్పు  
 నొక్కయగ్ధంబు నర్థింతు • నొనరిచెదవె, యనఁగ సాంబలిబంధ నైఁయితివినీతి.

చ. మునివర! పల్క నేల యిటు • పూజ్యులు మీరు జగత్ప్రయంబునఁ  
 ఘనతరపుణ్యబాలములు • గల్గక యూరక సర్వపాపముల్  
 దునుమఁగఁ జాలు తావద్భతులఁతోరవుఁజూడ్కులు మమ్ముబోంట్ల వై  
 బనుపడు నొక్కొక్క యిడఁ • బల్కఁగ నేల మునీంద్రసందనా.

142

- చ. ఏమి యొనర్పఁగా వలయునేను వచింపుము శంక దక్కి నే  
మేమియు నూన కుల్లమున † నీజనముగ గొను దాసి గాఁగ నా  
నామునినూనుఁ డంత నను † నారసి నెచ్చెలిఁ బ్రాణదాత్రిగాఁ  
గామితకామధేనువుగ † గాఢముగాఁ గొనియాడి యప్పుడే. 143
- ఉ. చేరువ నున్నయొక్కచిటుఁచీఁకటిమ్రానికిసాలయంబులఁ  
దా రయమారఁ దెచ్చి దృఢఁదంబున నూరి రసంబుఁ దీసి స  
చ్చానుమదేభదానజలఁసౌరభవాసితద్రసంబునఁ  
జీరి స్వవల్కలంబు నొకఁచీరికయందుఁ గనిష్ఠికం దగఁ. 144
- శా. ఈపత్రంబు లిఖించి దీనిఁ గొని యాఁయేఁకాక్షికిం జేర్చుమా  
చూపంగాఁ దగ దేరి కంచు నొసఁగెఁ † జ మ్మంచు నాపత్రముఁ  
జూపెఁ నాకడపంబునుండి గొని తాఁ † జూడ్కుల్ ప్రమోదింపఁగా  
నాపంకేరుహనేత్ర తద్విషయ మా † యాలాపశబ్దంబులు. 145
- ఉ. ఆతనిస్పర్శసౌఖ్యమును † నాంతరసీమ జనింపఁ జేసె నా  
నాతతభంగిఁ గర్ణముల † సంఠినయంతన రోమహర్షసం  
జాత మొనర్చె నంగముల † సర్వములఁ గడు నాకు నామనో  
జాతుని నావహించు మనుఁచందమునఁ నీవ మెత్తఁ జేసె నాఁ. 146
- వ. అంత మనసు నిలుపంజాలక తత్కరతలంబుననుండు తద్వల్కలపట్టికం గై గొని  
యం దభిలిఖితం బయిన యీశద్యంబుం గంటి. 147
- క. బిససితమాక్తికలతచే, నెన మోసము చేసి యాశ † లెసఁగఁగ హంసఁ  
వెన దూరము గొనిపోయిన, ససి; నామానసభవుఁ గొని † చని తీవు కటా!.
- సీ. దిక్కు తెలియమి వోలఁ † తెరు వెటుంగనివాని కంధున కమవసఁయామినిగతి  
దుష్టనిద్రయుఁ బోలె † దుర్విషవిహ్వలునకును మూకకు జిహ్వ † నటికి నట్లు  
లోకాయతి కవిద్య † వీకను బాపికి బ్రవగంబునకు మద్యఁపాన మట్లు  
పరఁగ జ్వరప్రలాఁపప్రస్ఫుత్తియుఁ బోలె వజ్రునసంబద్ధఁభాషి కకట  
తే. మత్తునకుఁ గల్లు వోలిక † మటి విశాద, యుతున కావేశవిధివోలఁనుగ్రదోష  
వికృతివృద్ధికి హేతు వై † వెలిగె మన్మథార్త నగునాకునా లేఖఁయధికగతిని.  
తే. దాన వెల్లువ నది వోలె † ధరణినాథ, తనయ! వ్యాకులచిత్త నైతనువునిల్వఁ  
జాల నైతిని మేను వశంబు గాక, సొటసొటలు వోవఁగాఁజొచ్చెఁశుభచరిత్ర!.
- ఉ. ఆతనిఁ గాంచుట మరల † నాయడపఁ గృతపుణ్యఁ గాఁ గడుఁ  
బీతసుధన్త వాసపుని † వీట వసించెడుదానిగాను సం

జాతసమస్తదేవతరజబాలను గాఁగఁ ద్రిలోకరాజ్యసం

వీతనుగాఁగ దైవతనివేళనుగా మది నెంచుచుఁ దమి.

151

చ పరిచితయైనఁ గ్రోత్తదిగఁ బజ్జ వనించెడిదైన నెప్పుడో

యరుదుగఁ బ్రాప్తవర్షవఁగఁ నాత్మకుఁ దోషఁ బ్రియంబు మీఱఁగా

నరయక స్వామిభృత్యతనుఁ నంటుచు ముంగురులుఁ గపలోముల్

సరస వనింపఁ జేసి సురసర్వమునఁ వనియించుదానిఁగాఁ.

152

చ. మనమున నెన్నుచుఁ మిగులఁ మన్నననేయుచుఁ బల్కరించుచుఁ

వనిత! వదింపు మల్లమునిఁ బాలకు నేగతిఁ గాంచి తాతఁ డే

మనియెను నెంతదప్పు వెనునంటుచు వచ్చెను మమ్ము నెంతనే

పు నిలిచి తీవటంచు మదిఁ బొంగుచు నడ్డితి దాని మాటికిఁ.

153

తే. దానితోడ నాప్రాపాదతలమునందె, తత్కథాలాపరసవార్ధితరఁగలందు

మునిఁగి తేలుచుఁ బరిచనములను నేరి, జొరఁగనీయకగడపితిఁ బొరయవగలు.

వ. అంత.

154

క. గగనోపాంతస్థలికిని, దిగె రనిబింబంబు నామదియును నదియునుఁ

సగముగఁ గైకొనెనో యన, వగవగ రాగంబు మిగులఁ భాసుర మగుచున్.

క. ఆతపలక్ష్మీ సరాగ, ద్యోతన విరహంబు పైఁచఁ నొల్ల మి నొ యనం

గాతర నాఁగను బంకే, జాతముల శయించుచుండెఁ బని పాండురతన్.

157

క. కైరికగిరిజలసేచన, కారణపాటలితవన్యగజఘటలొ యవన్

సూరగభస్తులు గుంపై, సారసవనములను బాసిఁ చనుచుండె వడిన్.

158

తే. గగనసంచార మొనరించిఁ ప్లానిఁ గాంచి

విశ్రమింపంగ నేగెడిఁ పేడివెలుగు

వాహపేమారవప్రతిధ్వనులతోడ

మేరుగిరిగహ్వర మహంబుఁ చేరుచుండె.

159

తే. సూర్యవిరహంబునను గల్గుసామ్యచేత

నంధకారితవ్యాదయంబుఁ లై నమాడ్కిఁ

బద్ధినులు మీలనం బందెఁ బంభరములు

ముకుళదంభోజవనములఁ మొనసి చొరఁగ.

160

క. మెనవెడితామరతూడుల, వెన వీడి పరస్పరంబుఁ విడివడి యెదలం

దెసఁగెడువిరహానలమున, గనుగుచుఁ జక్రాంగకములుఁ కదలుచు నుండెన్.

—అథా కపింజలుఁడు మహాశ్వేతయౌద్ధకు వచ్చుట. అథా—

ప. అప్పుడు.

161

క. ఛత్రగ్రహిణి నాకడ, కాత్రంబున నేగుదెంచి యాతాపసరా

ఋష్ట్రులయం దొక్కఁడు నృప, పుత్రీ! యిట వచ్చె ద్వారమున నుండు నిజే.

క. చనుదెంచితి జవమాలిక, గొనిపోవఁగ ననుచుఁ జెప్పఁ గోమలి! యడుగన్  
బనివినియెడ నే నని యా, పనిత వదించి యరిగె నటఁ యార్థవతనయా! 168

క. మునిసుతుఁ డస్పంతన యా, మునిపుత్రుఁడె వచ్చె ననుచు యుదమందిమదిన్  
బనిదితి నొకకంచుకఁ దో, కొని రమ్మని యతని నేను యగుతుకం బెసఁగన్. 164

క. చెలువునకు యాననముగతి, నలయావనమునకు మరునియట్లు మరున కా  
యలయామనిగతి నామని, కలనక్షీణవపసునట్టు యలయాపుం డై. 165

క. తనరెడు నాతనిమిత్రుఁడు, చనుదెంచెను గొంతపడికఁ జంద్రికవెంటన్  
జనుదెంచెడుబాలాతప, మనఁగ జరాధవళ దేహుఁ డగుకంచుకితోన్. 166

క. తనరుఁ గపింజలనామంబున నాతఁడు వ్యాకులుండుఁబోలె విషణ్ణం  
డును శూన్యండునుబోలెను, గనఁబడె మది నేమొ తలఁపుఁగలవానిగతిన్.

తే. ఏగుదెంచెడునాతని యెదురు నడచి, భక్తిఁ బ్రణమిల్లి కొనివచ్చి పనుప కెవరి  
నేనె వీరంబుఁ గొనివచ్చి యిడితి నిష్ట, పడకయున్నబలాత్కారవహియతని.

క. చరణములఁ గడిగి వయ్యెద, చెఱఁగునఁ దడియొత్తి యతని చేరువధూమిక  
గరము విసీలిని నిలిచితిఁ, దరువాత నతం డిసుంత తాళుచు నేమో. 169

క. పలుకం దలఁచిన యాతని, చెలువున నాచెంత నున్నచెలి తరళికవై  
బొలయించె జాడ్కు లాతఁడు, తెలిసి తదీయాశయంబుదృష్టి నేనున్.

క. మునివర! దీనికి నాకును, గనఁబడ దించుకయు భేదగతి యిది నేనే  
యనుకొని నిర్భయముగ వచ్చినకార్యముఁ జెప్పమనుచుఁ జెప్పఁగ నతఁడున్.

—అథా కపింజలుఁడు మహాశ్వేతకుం బుండరీకవృత్తాంతముఁ జెప్పుట. అథా—

చ. నృపనతు! యేమి చెప్పుదును యెట్లుకొనుం ద్రప నోరు నాడదు  
వివినములగా వసించుచును వేడ్క భుజించుచుఁ గండమూలముల్  
వ్యవగతదోషులై మనెడుఁపావనమానిజనంబు లెక్కడ  
జనబనోదితంబు సుమఁచాపవిలాసవిశేషకీర్ణమున్. 172

చ. ఘనవిషయోపభోగరుచిఁకల్పముగా గదురాగదూషితం  
బును నయి మోహవారినిధి యున్నచు నుండెడు నీవ్రసంచ మే

- ఉ ననువపన్న మింతయుఁ గఁడంగెను నేమి యొనర్ప దై వముగ  
జనులను హాస్యభాజనుల ఁ సల్పుఁ గదా విధి యప్రయత్నతన్. 173
- చ. ఇది యుచితంబొ వల్కముల ఁ కెన్నఁ దవంబున కర్తృమో జటా  
విదలసదృశమో మఱియుఁ ఁ బెద్దయు ధర్మసుబోధనాంగమో  
విదితము గా దపూర్వమగుఁజేడబ మియ్యది మాకుఁ బాటిల్గ  
మదవతి! చెప్పఁగావలయు ఁ మానఁగ రా దని యెన్నిభంగులన్. 174
- చ. కనబడ దొండుపాయ మిటఁ ఁ గల్గదు దీనికి మారుసేతయున్  
గనఁబడ దనన్యరక్షణము ఁ గానము దిక్కును వేరు; సంభవిం  
చును వదిలింప కున్నఁ గడు ఁ శోకముఁ గూర్పు ననర్థకంబు నూ  
మనువుము మిత్రుఁ, బ్రాణమును ఁ మానియు నైన నటంచుఁ జెప్పెదన్.
- ఉ నీవు గనుంగొనంగఁ గడు ఁ నిష్ఠుర మాగతి నాడి యాతనిన్  
బోవిడి వూలు గోయఁగను ఁ బోయితి నొం డెడ కేను వేగ యా  
తావును వీడి కోపమునఁ ఁ దత్క్షణ మింటికి నీవు నేగి నా  
వావల మల్లి వచ్చితిని ఁ నచ్చట నించుక యాలసించి యేన్. 176
- ఉ. ఏమి యొనర్చు నొంటి నితఁ ఁ డిప్పు డటం చెద సంకయించుచున్  
భూమిరుహాళిమాటుగొని ఁ పొంచుచుఁ జూచితి నాప్రదేశమున్  
భామిని! లే డతం డచట ఁ భావమునందు జనింపసాగె నే  
మేమియొ శంక లంత వినుఁమీ యింక నేమి వచింతుఁ జెప్పుమా. 177
- శ్రీ. మదనపరాయ త్రామానసుం డయి దాని ననుసరించుచుఁదానుఁసరిగె నొక్కొ  
యది పోవఁగాఁ దెల్పిఁనంది సిగ్గున నాదుఁమ్రాలకు రావెఱఁఁబూనె నొక్కొ  
కినుకఁగో ననుఁ బాసిఁచనియె వీడని వన్నువినుగుచు నెందెందుఁవెతకునొక్కొ  
యం దందు వెతకనఁవచ్చుచుక యెందును దిరిగి యిచ్చటికరుఁదెంచునొక్కొ  
లే. యని విఁల్పించుకొను చెనఁ ఁ నందె యుంటిఁ  
గొంతసే పంత పుట్టావు ఁ గోలె నన్ను  
వీడి చనినాఁడు గాఁ డని ఁ వీడి వాని  
నుండఁగా లేక పెన్వగ ఁ నిండుకొనఁగ. 178
- చ ఇతఁ డొకవేళ ధైర్య మిటు ఁ లేదుటకుం గడు సిగ్గు నంది మే  
ను తొఱఁగినం దొఱంగుఁ ద్రవ ఁ నూల్కొనఁ జేయదు దేని, నొంటి గా  
నితనిని వీడఁగాఁ దగదు ఁ నన్నఁగ నంచు మదిం దలంచి పో  
యితి చెదకంగ నెందుఁ దిలఁకించినఁ గన్నడఁ డయ్యె వాఁ డహః!, 179

క. కనఁబడ కుండుకొలందిని, మనమునఁ గడుఁ జెలిమి బలిమి \* మల్లడిఱొస నా  
గెను దత్తవశోధనములు, వనవానన! మరల నొక్కఁపరి కలయంగన్. 180

క. తరులతికాగహనంబుల, నురుచందనవీధికలను \* నుజ్జ్వలలతికా  
వరమండపములఁ గమలా, కరతటముల వెదకితిఁ జరఁకాలము మిగులన్.

వ. అంత. 182

చ. ఒకసరసీసమీపమున \* నుజ్జ్వలపుష్పసుధువ్రతావళి  
పికమయమో యనంగ శిఖి \* వేష్టితమో యన సాంద్రతా మహా  
త్సుకమధుజన్మభూమి యన \* శోభిలునొక్కలతాగృహంబునఁ  
వికలితచిత్తుఁడై మదన \* వేదనఁ నూలెడివానిఁ గాంచితిన్. 183

చ. సకలము మాని స్తంభితునిఁచాడ్చున లేఖతునట్లు సుపుమా  
డికి మృతునట్లు యోగిక్రియ \* డింది సరాగత నొప్పి పాండుతా  
ప్రకలితుఁడై యొకం డగుచుఁ \* బంచశిలీముఖుఁ గూడి యూరకే  
యకట! తపించు చుండె నట \* సంకజకీలిమహోగ్రకీలన్. 184

చ. తలఁప న్వృత్తచంచలుఁడు \* దద్దయు సెళ్ళలుఁ డయ్యునుఁ శిలా  
తలసమవిష్టుఁ డయ్యును ని \* తాంతము పంచత నుండువాఁడునుఁ  
బలుకక యుండియుఁ గథిత \* పంచశిలీముఖు వేదనుండు నై  
కలఁవఁగ శాపభీతి ననఁ \* గన్నడకుండ స్వరుం డజన్రమున్. 185

చ. హృదయగర్త బ్రియఁ గనను \* నేగెనొ లోనికి నా; ననవ్యాతా  
ప్రదరముచేత డాఁగె ననఁ, \* బాసెనొ నా మదిఁ గందఁ గిన్నతోఁ  
గదలక యుండ నింద్రియగఁగంబులు దేహమునందు నెంతయుఁ  
గదలక మూఁగవానిగతిఁ \* గామవశుం డయి పొల్పె నత్తఱిన్. 186

చ. మదనహుతాశనుం డెదను \* మండుచు నుండఁ దదీయధూమముల్  
పొదువుట నా నిమిలనముఁ \* బొందినకన్దపసందులందు బల్  
గుడు లయి బాష్పముల్ గురియఁ \* గూర్చుచు దుర్దిన మాన్ధలమ్మునఁ  
బొదలుచుఁ గ్రిందు గన్గొనుచుఁ \* బొక్కుచు సంధునిమాడ్కి నొప్పుచున్.

చ. అల హృదినుండి పై కెగయు \* సంగధ వానలకీల నాఁ గడుఁ  
జెలఁగెడు లోహితాధరరు \* దిం గొనివచ్చెడునూర్పుగాడ్చులఁ  
దొలఁచుచుఁ జేరువఁ బాలుచు \* తోరపుఁ దీవెలఁ బుష్పకేసరం  
బులను మరందబిందువుల; \* మోదము దక్కి కలంగుచుఁ మదిన్. 188



- క. అలరెడువామకపోల, స్థలమునకుఁ శయన మైనఁశయతలనఖకాం  
తులు పర్వీ నొసటఁ జందన, తిలకము తీర్చినవిధంబుఁ ధేట పఱుచుచున్.
- సీ. తెలిమ్రానిచెవిగమ్మఁ ధీసివైచిన నింక నవశిష్టవాసన ధరుగుదెంచి  
కలరుతి నెవమునఁ గామసంమోహనమంత్రంబుబసియించుమాడ్కిమూఁగి  
రొద నేయఁతుమ్మెదఁగొడమల శ్రవణంబు నీలాబ్జయుతము నా ధ నెగడుచుండ  
లలితతమాలపల్లవసంయుతమ్ము నా నభిరామ మై మఱి ధ నలరు చుండ
- తే. రోమకూపంబులం దెల్ల ధ నాముగొనిన  
శంబరారాతిసుమశరశల్యశకల  
నికరమో యన మే నెల్ల ధ నిండుకొన్న  
యుత్సుకతఁ బుట్టురోమాంచ ధ మొప్పుచుండ. 190
- తే. కరతలస్పర్శనానుభవంబుకీతము  
యనఁగ నఖరాంశుపాలక ధ మలమి యలరు  
నవినయపతాక మగు మాక్షికావళి నెదఁ  
దాల్చి దక్షిణకరమునఁ ధ దనరు చుండె. 191
- చ. సుమతరు లోఁగొనం దగిన ధ చూర్ణము నాఁ దగుపుప్పొడిగ మహి  
జములు నిబాంకగంబులను ధ జల్లుచు నుండఁగ నాత్మరాగసం  
క్రమణ మొనర్చునో యనఁగఁ ధ గ్రాలునశోకకీసాలయమ్ములుగ  
జమురుచునుండ దేహమును ధ జల్లఁగ గాలికి వీచు చెప్పుడున్. 192
- చ. స్వరుఁడు సధూమత ప్తశరశల్యములో యన గంధ మానఁగాఁ  
బరివినగండుతుమ్మెదల ధ భాసిలుచంపకకుట్టలంబులగ  
బరవుచునుండ నుచ్చి చనఁ ధ బై పయి దక్షిణమారుతుండు బం  
ధరకులధుంకృతిధ్వనుల ధ మాటి కదల్చఁగ హంకృతిగ బలెన్. 193
- తే. అలరెడువసంతజయశబ్దకలకలములఁ  
బొదలుమదకలకోకిలములకలకల  
ములను మధుమాస మెంతయు ధ ముమ్మరముగ  
నాకులంపడఁ జేయంగ ధ నడరు చుండె. 194
- తే. ప్రొద్దుపొడుపునఁ జంద్రుండు ధ పొల్చునట్లు  
పాండురాంగతఁ బొల్చుచు ధ నెండకారు  
నేలుగలి నెండిపోవుశరీర మొప్పు  
మన్మథావేశవతుఁ డయి ధ మఱిగ చుండె. 195

తే. వేరుజన్మంబు గాంచినఁ తీరుదోఁచ, రూపుమారెనొయనఁదొలిఁరూపు నెఱుంగ  
రాక మునుగన్నవాడుగా ఁ నాకళింప, రాక పరిచితుగతిఁదోఁపఁరాకయుండె.

ఆ. లోన వీతిహోత్తుఁ ఁ బూనినచందన, విటపి వోలె వాడి ఁ వెలయ కంగ  
జాతమయ్యుఁ డనంగఁఫలితుం డనంగను, బధిరుఁ డనంగ నెవరి ఁ పలుకు వినక.

తే. మడనపరవశుఁ డయి వేఁగు ఁ మద్వయస్యు

గతనిమేషుండ నై యట్టె ఁ గాంచి మదిని

గదుర భేదంబు తలపోయఁ ఁ గడఁగితి నిటు

పలువిధంబులఁ బయి పయిఁ ఁ బరువగను.

198

ఉ. ఇంచుక సేపులో నితని ఁ నేగతిఁ జేసెను దుస్సహించు పో

నంచఁగ మన్నఘం డకట! ఁ యెందునకుఁ గొఱఁగాక పోయె నే

సంచిత మైనజ్ఞాన మది ఁ సర్వము చిత్రము నొక్కమాటునఁ

మించినవాడు నన్నుఁ గడు ఁ మేలిగుణంబులప్రోక యారయన్.

199

ఉ. శైశవ మాదిగా నితఁడు ఁ శౌర్య మెఱుంగఁడు రూఢి ధీరుఁ డై

వాసికి నెక్కినాఁడు మునిఁబాలకు లందఱలోన నెంతయుఁ

బేతఁజుఁ డంచు నస్థలితఁనిర్భరసద్వృత్తుఁ డంచు మించె స

ర్వాశల, నీతఁడుఁ మదనుఁనంపఱకుఁ గుటి యయ్యె నక్కటా!.

200

చ. పరఁగఁ దపఃప్రభావమును ఁ బాటన సేయక జ్ఞాన మెల్లనుఁ

బరిభవ మందఁ జేసి యటు ఁ పాదు గడల్పి గభీరతఁ గడుఁ

న్నరుఁ డవివేకిఁ జేసె మునిఁమాన్యుని నీతని నొక్కపెట్టునఁ

దరుణిమ దుర్లభంబు గద ఁ ధాగుణి నస్థలితంబు చూడఁగఁ.

201

చ. అనుకొను చేగి దగ్గఱకు ఁ నాతనిప్రక్కన నాళిలాతల

మ్ముననె వసించి యంసమునఁ ఁ బోలఁగ హస్తము నుంచి తట్టుచుఁ

గను మిటు వుండరీక! సఖ! ఁ కారణ మేమి యి టుంటుకుఁ వచిం

పు నను నెఱుంగవే గనుల ఁ మూఁతల విప్పుము చూడుమా ననున్.

202

చ. అనుటయు నతండు.

203

ఉ. సంకతఁబోదనారుణము ఁ సంప్రవదశ్రుజలాకులంబు న

త్యంతసిఠాంబరాంతరితఁతామరసారుణసన్నిభంబు రు

ట్కృంతము నా సబాధ మన ఁ గాఢనిమిలనలగ్నమో యనఁ

న్దాంతము నై నయత్నేయగఁళంబును విప్పి కడుఁ గడంకఁబోన్.

204

చ. అలసతఁ జాలినేవు నను \* నట్టై గనుంగొని యూర్పుచు గడుగ  
గూఁపఁగ సిగ్గు గద్దదికఁ \* గంతము రాపడ మిత్రమా! కపిం  
జల! నను నడ్డై దేల యిటు \* సర్వ మెఱింగియు నంచు మెల్లనగ  
బలికెను నెట్టకేని కట \* భామిని! యే మనువాడ నే నికఁగ.

205

క. విని యాపలుకులఁ దనవ,స్థయ మాన్పఁగ రాని వికృతి \* తథ్య మ్మిది యై  
నను నెచ్చెలి దుష్పథవ, ర్తిని మిత్రుని శక్తికొలఁది \* దేర్పఁగ వలయు.

చ. అని మది నిశ్చయించివొని \* యాతనితోడుత నిట్టు లంటి మె  
ల్లన సఖ! పుండరీక! సకలంబు నెఱుంగుదు నీదువృత్తముగ  
గను మిటు లొక్కఁ డడ్డెదను \* గార్యమె నీ కిది చెప్పి రేరు దు  
ర్జనములు నేర్పిరో గురులు \* శాస్త్రములగ గనినావొ చెప్పుమా

207

సీ. ధర్మార్జనమునకుఁ దగినయుపాయంబొ స్వర్గమనార్హసాధనపథమొ  
మోక్షసంప్రాప్తికి \* మొదలిటియుక్తియొ సద్వృత్తానుష్ఠానచారురహమొ  
యన్యప్రకార మై \* యడరెడునియమమో యన్యన్యశంబయియలరుతపమొ  
చిత్తనిరోధంబు \* సిద్ధింపఁజేసెడు సాధనమో యోగసాధనంబొ

ఆ. యిది యెఱుంగ నీకు \* నెదను దలంపను, దగున చెప్పఁజూడఁ దగదటంచుఁ  
జెప్ప నేల యజ్ఞ \* నొప్పున మన్తథ, హతకుత్రిప్పటలను \* హతుడ వైతి

ఉ. పామరుఁ డచ్చుచెల్ల స్వయంబారికిఁ జిక్కి గలంగుగాక యీ  
కామసుఖంబు లార్యజనగర్వి తముల్ జడసప్తుతంబు లొ  
నేమి సుఖాక వీనికయి ట్లకటా! పరిహాసచాతురిగ  
గాముఁ డొనర్చుచున్న నిను \* గానవు గా నినుమంత యేనియున్.

209

సీ. వివలతావనముల \* విడువక యే ప్రౌఢు ధర్మబుద్ధిని బెంచు \* దంటవాఁడు  
నిస్త్రింశలతికను \* నిర్మలకుమారుదామకం బని యెదఁ \* దాల్చువాఁడు  
కృష్ణసర్పంబును \* గృష్ణాగరువుధూమరాజయంచును గొనుఁగమణవాఁడు  
జ్వలదగ్నిహోత్రునిఁ ర్కలరత్న మనియెంచి చే దాఁకఁ దివిరెడుఁ దనఁటివాఁడు

తే. దుష్టగజదంతమును దమ్మిత్తుఁ డటంచుఁ

బెల్లగించెడువాఁ; డెవం \* డుల్లమునను

దలఁచు సుఖదంబు లని హానిఁ దొయకముల

విషయభోగంబులను వాఁడు \* విశ్వమందు.

210

ఆ. ఎఱిగి విషయతత్త్వ \* మెల్లను మిఁగురు  
పురువు వీరిహోత్రుఁ \* బొందు మాడ్కిఁ

బొందె దేల వానిఁ డ బొల్లయ్యె నీతెల్వి

తివియ లేవు మనసు డ తిరుగుచున్న.

211

చ. ప్రబలరజఃప్రసారమునఁ డ బ్రాహ్మకళంకములై యభేష్టము

బ్బి బహుముఖంబులఁ దెసలఁ డ బేరమువాతెడునేర్పబోలికఁ

బ్రబలెడునింద్రియంబులను డ వారణచేయఁగఁ జాలవారయీ

శబరసపత్నుఁడేమినిను డ సల్పునొచూతముధైర్యమూనుమా.

212

క. అనియేను బల్కుచుండఁగఁ, గనురెప్పులసందుచుండి డ గాల్యలగుచుఁ బో

గున జడిగొంచు దొరంగెడు, ఘనబాష్పర్పురంబు దుడిచిఁకరతలమునఁదాఁ.

క. తనకేల నాడుకేలును, గొని మద్యచనమ్ము నాఁవి డ కూర్చిని నతఁ డి

ట్లనఁ బెక్కుమాట లేటికి, విను సఖ! స్వస్థుంః పివు డ వెతలెఱుఁగుదునే

చ. ఫణివిషవేగదుర్విషహఃపంచశలీముఖభాణపాతముఁ

గన వినుమంతయేనియు సుఖంబుపదేశ మొనర్తు వొడ్లకె

వ్వనికి మనంబు గల్గునొయెవండు గనుఁ విను విన్నదానిని

ల్పునొమది మేలుకీ శ్లరయఁబుద్ధియు నుండునొ నింద్రియంబులఁ

దనరునొయేని కర్తుఁడయతంబుపదేశ మొనర్చు నంచఁగన్.

215

క. కలుగవు నాకేమియు నివి, తెలివియు ధైర్యంబు మనసు డ స్థిరమై యుంటఁ

జనఁ గడు దూరం బెట్లొ, తనువునఁ బ్రాణములఁ దాల్చుఁదరలక యుండఁ.

చ. చనె సుపదేశవేళ ప్రతిసంఖ్యకుఁ గాలము మీతె ధైర్యముఁ

జొనిపెడువేళ దప్పె మదిసొక్కడఁగింపను లేదు వేళయుఁ

నిను విడి యెవ్వఁ డింక నను డ నెవ్వఁగ మాన్చి హితంబు తెల్పుఁగా

ననువగువాఁడు వేనివలు డ కాదృతి గొందును బంధు వేఁడిలఁ.

217

ఉ. ఏమి యొనర్తు నింకఁ దను డ వేగతి నిల్పుదుఁ గాంచి తిప్పుడే

మామకదుస్థితిఁ గనుల; డ చూటలకుఁ దటి గాదు; చూడుమా

భూమిని దేహముండఁగనె డ భూరిలయోదిశభాస్కరోగ్రుఁ డి

కాముఁడు వీనిఁ గూల్చి నను డ గావుము చేయుము, తత్ప్రయత్నముఁ.

218

ఆ. పుటము వెట్టి నట్లు డ పొంగెడు సంగముల

మండునట్లు మేను డ మసలు చుండు

చూడునట్లు లోప్పుఁ డ జూడ్కులు హృదయంబు

కృతిత మైనమాడ్కిఁ డ గ్రలుచుండు.

219

తే. ఏమి యొసరింపఁ దగు నిట + నీవె యెఱిగి

సల్పు దానిని శీఘ్రంబ + జాగు మాని

యనుచుఁ జెప్పి మఁ తేమియు + ననక యతఁడు

మిన్న కుండెను ననుగనుచున్న ! యంత.

220

ఉ. సారెకు సారెకు విమలశాస్త్రములఁ సనిదర్శనంబులఁ

సారత రేతిహాసములఁ జారుమృదూక్తులఁ జాటువాక్కులఁ

గూరిమి మీఱఁగా ననువు + కూరఁగ నూఱవ బోధ చేసితిఁ

మీరక పాని కేఁ గనఁగ + మీఁదు చెవిం బడదయ్యె నొక్కఁడు.

221

చ. ఇతఁ డతిభూమిఁ జెందె నని + యేమి యొసర్చినఁ బాయు నీవెతల్

వితథము లయ్యెఁ గాన కటఁ వేదపురాణహితోపదేశముల్

జతన మొనర్తుఁ బ్రాణములఁ + జయ్యన రక్షణ నేయ నంచు నేఁ

గృతమతిన్ సమీపగతఁ కేళిసరస్సున కేగితిఁ వడిఁ.

222

వ. ఏగి.

223

చ. జలకణికాంచితంబు లగుఁసారనీనీచ్ఛదనంబులఁ రణో

విలసితసారభాంచితనఁ వీనమనోహరకై రవాంబుజం

బులఁ గమలంబులఁ సరసఁ భూరిభిసంబులఁ దెచ్చి యాలతా

నిలయమునఁ రచించితిని + నిర్మలశయ్యను వానికిఁ దగఁ.

224

ఉ. అందుఁ బసుండఁ బెట్టితిని + హాయిగ నచ్చటికిఁ గుఱంగటఁ

గ్రం దగుగంధసారతరుఁరాజిమృదూజ్జ్వలపల్లవంబులం

బొందికఁ దెచ్చి నూరి రసఁముం గొని నై జనుగంధిలంబు ని

వ్యంధతుసారశీతమును + నారసముఁ మెయినిండఁ బూసితిఁ.

225

వ. మఱియు.

226

చ. విదళితవల్మలంబు లయి + వెల్లుచు నచ్చట నుండుకప్రపుఁ

గదళులసందులఁ దొరఁగుఁకప్పురముఁ గొనిదెచ్చి చేతితో

మెదిపి తదీయసాంసువుల + మెత్తితి మాటికి మాటి కెక్కుఁడై

పొదలెడుచెమ్మటల్ దొలఁగఁ + బుష్పశరుం డణఁగంగ నెంతయుఁ.

227

ఉ. సారెకుఁ దామరాకులను + శయ్యలఁ గ్రొత్తగఁ జేసి కూర్చుఁ

సారెకుఁ గప్పురగివుఁబొడి + చల్లు చడంచుచు ఘర్తవారులఁ

సారె కసంటివీవనలఁ + జందనగంధసులంది వీచు చా

యారని వానితాపమును + నట్టై కనుంగొని యిట్లు లెంచితిఁ.

228

ఉ. కామున కెం దసాధ్య మిలఁ ♦ గల్గదుగా హరిణంబు చాడ్చునన్  
 నీమమునన్ వనంబునను ♦ నిత్యము నున్ని నిసర్గముగ్ధమా  
 నీమునిలోక మెక్కడ నఁహీనవిలాసరసాభిలోఁ గడున్  
 భామలమిన్నయైన యలభామిని యెక్కడఁ జిత్రమాఁ గటా!.

229

చ. జగమున లేదు వీనికి ససాధ్య మకార్యము దుర్లుటంబునన్  
 వగవ వశంబు గానిదియుఁ ♦ బాల్చడఁ డెవ్వఁడు వీని మార్కొనన్  
 విగళితచేతనంబులను ♦ వీడు దలంచినఁ గల్పు నోపు నొ  
 క్కగణనయే సచేతనులఁ ♦ గల్పుట యక్కట! యొక్క నింతయే.

280

నీ. కై రనంబులకును ♦ గల్పించు దినకరఖరకరరాగంబు ♦ గాఢముగను  
 జలజాతములకునుఁ ♦ చొలఁగించు హిమకరకరగతవై రంబు ♦ కానఁబడఁగ  
 రాత్రిని బగలుతో ♦ రహిని గూడఁగఁ జేయుఁ జీఁటి వెన్నలఁ ♦ జేరఁజేయు  
 నీడయు నెండయుఁ ♦ గూడ నొక్కటఁ జేయు మెఱపును మొగిలునఁస్థిరముఁజేయు  
 తే. జరను దరుణిమలోఁ గూడ ♦ దిరుగఁ జేయు

నార యెంతకుఁ జాలఁ డీమారహతకుఁ

డవని దుస్సాధ్య మే దింక ♦ నకట యితని

కీదృశాగాధగాంభీర్య ♦ నిట్లు చేసె.

281

ఉ. ఎక్కడఁ దత్తపోవ్రత ము ♦ దెక్కడ నీదశ యప్రతిక్రియం  
 బక్కట యీయుపద్రవము ♦ హా యిపు డేమి యొనర్చువాడ నే  
 దిక్కునకేగువాడ నిక ♦ దీనత నెవ్వరి నాశ్రయించెదన్  
 దక్కవు ప్రాణముల్ దడవు ♦ తాళిన నేమి యుపాయ మిచ్చటన్.

282

ఉ. ఎవ్వఁడు దోడ్చుడున్ శరణ ♦ మెవ్వనిఁ జొత్తును; నేమి యుక్తి నా  
 కెవ్విధ మాచరింపఁ దగు ♦ నేనిపుణశ్వుము నెట్టి యుక్తి పెం  
 పెవ్విధి నేనమాశ్వునన ♦ మేప్రతిధన్ గనుపించినన్ గటా  
 నెవ్వగ మాని జీవమును ♦ నిల్పఁగఁ జాలును నీతఁ డంచు నే.

283

తే. వలువిధంబులఁ దలఁచుచుఁ ♦ బలవరించు

నతనిఁ గన్గొని యుల్కుచు ♦ నాత్మయందు

మరల నిట్లని యనుకొంటి ♦ మగువ! యేన

వట్టితలఁపుల నే మగుఁ ♦ బట్టువలయు.

284

క. నిలువఁగ వలయును సగువుల, సలిపి శుభంబో యశుభమొ ♦ సత్వరవృత్తిన్  
 సలుపఁగఁ దగ దాఁస్యము, సలుపం దగు నేమి యిపుడు ♦ సంతరింపన్.

సీ. తత్సమాగమ మొందు డక్కంగ నొండుచాయంబు లేదీతనియనువునిలువ  
నప్రగల్గుడు బాలుఁడౌటను నీతండు దర్పకుచెయ్యలు డ తాపసులకు  
నపహసనీయంబు డ లనుచితంబు లటంచు మది నెంచితానెయామగువఁగదిసి  
కొనయాపిరిని యున్నతనకోర్కు లీడెప్పుకొనఁ జాలఁ డవ్వలమనఁగ లేడు

తే. అతివిగర్హితకృత్యంబు డ నైనఁ జేసి  
మనుషవలె మిత్రు నని పెద్ద డ లనుదు రిలను  
గడుఁ ద్రపాకరమైన సకార్య మైన  
వలయు సలువంగ నేమే సవత్సవ మకట.

236

ఉ. ఏమి యొనర్తు నొండుగతి డ యెయ్యది? యేగద దానియొద్దకే  
యీమరుబారి నెల్ల వచియించెవఁ దేటపడంగ నామెకుఁ;  
ఆమెయ వీని కింక గతి డ యంచు మనంబున నెంచి వేగమే  
యే మనునో యెఱింగి నను డ నిట్టి యనర్హవిధిప్రవర్తకున్.

237

చ. వల దను నేమొ లజ్జ నని డ వానికిఁ దెల్పుకయే నెంబునఁ  
వలనున లేది వచ్చితిని డ వారిజలోచన! పాసి యచ్చట్లుఁ  
దెలిపితి నవ్వు సర్వమును డ దెల్లముగా నిటులుండ నీతటిఁ  
సలువఁగఁ జోలు నేమి యది డ సల్పుము ధన్యులఁ జేయు మమ్ములన్.

238

ఉ. ఏ సరుడెంచినందులకు డ నీదృగపూర్వమహాసురక్షికిఁ  
జానగు నేది నీకు నిట డ జానగు నెయ్యది దానిఁ జేయఁగఁ  
జాన! వలంతి వీవ యింకఁ డ జాలునటంచును మిన్నకుండె నా  
యాననముం గనుంగొనును డ నట్టై వచింతునో యేమి యంచునే.

239

క. విని నే నావచనంబుల, ఘనసౌఖ్యసుధాభిరుక్తుఁ డ గమ్రురసాంభో  
ధినిమగ్ను నాఁగఁ గోర్కుల, కొన సర్వానందములయుఁ డ గొనను నిలిచితిన్.

సీ. తత్కాలజాత మై డ తనరెన్ సిగ్గున నించుక తలవాంచి డ యిలను గనుచుఁ  
బడకుండఁ జెక్కిల్ల డ నెడ లేక గూర్చినముత్యాలసరసుని డ మోహ మొదవఁ  
గనురెప్ప లడ్డంబుగామిని విడి విడి పయిపయి నెడ లేక డ పడుచు నడరి  
తోరఁగు నానందాశ్రుతోయకణంబులఁ దెలుపుచు హర్షంబుఁ తేటపడఁగ  
తే. దలఁచితిని నిట్లు మనమునఁ దైవవశత, నీయనంగుండుననుఁ బోలెఁగితినిఁ దవిలె  
నిక్కమే నిది విరహాగ్నిఁ స్రుక్క నన్నుఁ, జేసిననుఁ జేయుఁగాకేమిఁ చేసెవలను.

ఉ. నిక్కము గాఁగ నిట్టిదక డ నక్కొను నేనియు వానికిఁ మరుం  
డక్క మహాఘోషకారమును డ నస్తరణీయ మొనర్చినాఁడె పెం

పెక్కఁగ నాదుకోర్కొలను ♦ నెల్లను గూర్చినవాడె వీనికి  
మిక్కిలిచుట్ట మెవ్వ రింక ♦ మేదిని నాకుఁ దలంచి చూడఁగన్.

242

చ. తలఁపఁ గపింజలుం డితఁడు ♦ తాపసచంద్రుఁ డబద్ధ మెన్నఁడే  
బలుకు నె స్వప్నమం దయినఁ ♦ బాల్పడఁ డంతటిక్రూరవృత్తికి  
సలుపుదు నేమి నే నిపుడు ♦ సన్తుని కీతని కేమి చెప్పుదు  
దెలియఁగ రా దటంచు మదిఁ ♦ దీవ్రత నేఁ దలపోయుచుండఁగన్.

243

చ. కనుకని నొక్కయంతిపురి ♦ కావలిక త్తియ వచ్చి యమ్మ! మీ  
జనని గనంగ వచ్చె నిను ♦ స్వాస్థ్యము చాలమి నీకు నేవకీ  
జనములు చెప్పఁగా ననుచుఁ ♦ జయ్యనఁ జెప్పఁగ నంత నామహా  
జనములసందడి వెఱచి ♦ సన్తుని యాతఁడు లేచి వేగమే.

244

చ. ఇనసుత! పోయివత్తు నిట ♦ నేఁ దడ వయ్యెను వచ్చి పోవలె  
ఇనుఁ డదె య స్తమించెడిని ♦ నింక వదించెడి దేమి మిత్రుని  
మనుపు మటంచుఁ గేల్కగిచి ♦ మానిని! మ్రొక్కడఁ జాలు నా కి దే  
ఘనమగుచారితోషికము ♦ గాఁగఁ దలంచెద నేమి చేసెదో.

245

మ. అని ప్రత్యుత్తర మే మొసంగుదునొ నే ♦ నం చైన నీక్షింపకీ  
చనె నాతఁడు మదంబ ముందరను వే ♦ చందెంచుదావారికా  
జనమూకాంగవిహీనవర్షధరకుఁబ్రవ్యాధవామాంగస  
న్నివదవ్యాకుల మైనద్వారసరణికి ♦ వే శ్రోసికొంచుక గటా!.

246

చ. జననియు మత్సమీపమునఁ ♦ బాల వసించి తదీయవేత్తకు  
జనియెను; నామె వచ్చి యట ♦ సల్పెను నేమి వదించె నేమి యం  
చు నెఱుంగ నేను నేమియును ♦ శూన్యమనస్కను నంత భానుడు  
జనియెను బల్చిమాశకును ♦ త్కౌతల మెల్లను గ్రమ్మఁ జీకటుల్.

247

శ్లోక మహాశ్వేత తరళితోఁ గ ర్తవ్య మాహించిమట. శ్లోక

లే. ఏమి యొసరింప నెటకును ♦ నేగ మనసు  
కొలుప కాతరళిక బిల్చి ♦ కూర్చి యెసఁగ  
నడిగిరిని నిట్లు నెచ్చెలి! ♦ యవగతంబు  
కాదొ నాయున్ని కన్నులఁ ♦ గనిన నీకు.

248

క. హృదయము గడు నాకులమై, యదరెడుఁ గరణంబు లెల్ల ♦ వవశములగుచు  
బదరెడు నేమి యొనర్చును, గదలపు నా కేమి చేయఁ ♦ గలుగదు మనసున్.



ఉ. ఏమి యొనర్పఁగా వలెనొ ధి యించు కెఱుంగను నేను జెప్పమా  
యేమి యొనర్పఁగాఁ దగును ధి నిప్పుడు నా కిట నీవు చూడఁగా  
నాముని యిట్లు చెప్పి చనె ధి నన్యవరోధులఁ బోలె నేనును  
దీమస మేద సిగ్గు విడిధి తేకువ మానియు శీల మెంచకన్. 250

చ. వివరము వీటిఁబోవఁగ వివేకము వీడి జనాపవాదము  
గనక యశం బడంగుటను ధి గాంచక వంశము నెంచ కెంతయు  
గనులను గప్ప రాగ మటు ధి గాంచక తల్లియుతండ్రి సమ్మతి  
గొనినఁ దదీయహస్తమును ధి గూరును వారినిమీఱుదోషమున్. 251

ఉ. వీనిఁ దలంచి ధర్మమును ధి వీడక యెండుకపక్ష మూని నేఁ  
బ్రాణముఁ బాయునుం దెగినఁ ధి బాయుఁ గపింజలుచెల్లి తొల్ల నేఁ  
బూనితి వానితోఁ జెలమి ధి పూజ్యుఁడు నాతఁడు తానె వచ్చెఁగా  
గానఁగ నన్ను నక్కట వఁగఁ దగ దాతనిమాట మీఱఁగన్. 252

చ. ఇది యటు లుండ దీనికిని ధి నెక్కుడుపాతక మొందు కల్గెడి  
బొదలఁగ నాశపెట్టితిఁ దపోధనుఁ డాతని కేను దాని కే  
నొదవిన భంగ మాతఁ డిఁకఁనూరక ప్రాణము వాయకుండునే  
వదలునె నన్ను మానివధిపాతక మక్కట కొన్నయట్టు లొ. 253

చ. అని వచియింపు చుండ నుదయాద్రిపయి బొడసూపె జంతుఁ డా  
తనివిరళావలోకనము ధి తార్కొని వాసవదిక్కు తెల్ల నై  
తనరె వసంతకాననము ధి దద్దయుఁ బుప్పొడినొప్పు నొప్పున  
ఘనపథ మెక్కె సంత శశి ధి శారమయాఖము లుల్లసిల్లఁగన్. 254

వ. అంత. 255

సీ. చంద్ర కేసరికరఁసంవిదారితమఃకరికుంభమాక్తికఁఘనరజంబొ  
యుదయాద్రిగతసిద్ధిమదవతీకుచగళచ్చందనసంచూర్ణఁసంచయంబొ  
ప్రచలితజలనిధిఁభంగానిలోన్ఘాతతటసికతాతలఁపటురజంబొ  
యుద్వేలమై పొంగునుత్తుంగజలనిధిచంగ త్రరంగాంబుశకలచయమొ.

తే. చంద్రదర్శనసమ్మోదఁసన్నితోజ్జ్వ  
లన్నిశాకాంతదశనవలత్ప్రభాళి  
యనఁగఁ జెలువొందుధవళచంద్రాతపమునఁ  
దూర్పు మణు లారపోసిననేర్పు చెలఁగ.

256

తే అంతః బాతాళముననుండి ధి యవనితలము  
చీల్చుకొని పైకి వచ్చెడుఁశేషునుధణ

మండలము నాఁగఁ జంద్రుండు ♦ నిండువండు

వెన్నెలలు గాయఁ జదలున ♦ వెలుఁగఁ దొడఁగె.

257

సీ. సకలలోకంబులు ♦ సంతోషజలనిధివీచుల జలకేళి ♦ వేడ్క సలుప  
వలరాజు చెలరేఁగి ♦ యలికులవేణులఁ దలఁకక యవలీల ♦ వలకుఁ దార్పఁ  
గామినీకాముకుల్ ♦ కలహంబులను మాని లీలల రతిరాజుఁ మేలుకొలుప  
నిల నెల్లయెడలను ♦ నేవునఁ బ్రాణులు సురతమహోత్సవఁ పరతఁ దేల

తే. బాలభావంబు నించుక ♦ పాసి పోవ

సముపజాతానురాగుఁడై ♦ జవ్వనంబు

వగిది నోలిని దివి కెగఁ బ్రాకె విధుఁడు

యామినీకాంతకోర్కులు ♦ నడరె మిగుల.

258

ఉ. చేరువ మీఱు సంద్రమునఁ ♦ తెన్నలరారుప్రవాళదీధితుల్  
గూరెనొ, స్నేహకోపమునఁ ♦ గోమలి రోహిణి తాఁచఁగాఁ దదీ  
యూరుణపాదలాక్షరస ♦ మంఠెనొ; ప్రాగ్గిరిసింహపాణిసం  
దారితరంకుకోణితము ♦ దార్కొనెనో యన లోహితాంగుఁడై.

259

—అథ మహాశ్వేతాకామపీడాభివృద్ధిః—

చ. మలయుహిమాంశుఁ గాంచి మది ♦ మండుచు నున్నను మారవహ్నికిఁ  
గలఁగి తమోంధచిత్త నయి ♦ గాసిలి మత్సభయంకపీతముఁ  
దలగడగాఁ బరుండియును ♦ దర్పకు చేతికిఁ జక్కి ప్రుక్కుచుఁ  
దలఁచితి మిత్తి గన్గొనుచుఁ ♦ దామరసారిని గాంచు చీగతిన్.

260

చ. మలయసమీరుఁడుఁ మధుఁడు ♦ మారుఁడు నాదిగఁ గల్లునెల్లరుఁ  
దలఁపఁగ నొక్కయెత్తు హిమః ధాముఁ డితం డొకరుం డొకెత్తు దాఁ  
గలఁచెడి దోషకారి నను ♦ గాటముగా నిఁక నైఁపఁ జాల నే  
గలఁగెడి మారవేదనకు ♦ గాసిలి నాహృదయం బి దక్కటా!.

261

తే. ఈచలివెలుంగురాకడ ♦ యెంచ శీత, లార్తునకు హిమపాతంబునట్ల నార  
తజ్వరార్తున కంగారః ధారవృష్టి, గరళమూర్ఛితునకుఁ బాముః కాటు గాదె.

తే. అనుచు నీగతిఁ దలఁచుచు ♦ నడరుచుండ

హిమకరోదయనీత మై ♦ యెసఁగు కమల

వనములను వాడ్చు నిద్రనాఁగను దనర్చు

మూర్ఛ నను గప్పె గనుఁగవ ♦ మూఁతపడియె.

262

చ. తరళికసంభ్రమంబునను ♦ దత్తుణమే వ్యజనానిలంబులఁ  
సురుచిరగంధచర్చలను ♦ సొప్పును దెల్ప నొకింత దేరితిఁ;  
దరళిక చంద్రకాంతిమణి ♦ తారిచి మన్నిటలంబు ధారలై  
దొరఁగెడుబాష్పవారులను ♦ దోఁగఁగ నానన మేడ్చుచుఁ గడున్. 264

చ. కనుఁగవ విచ్చి గాంచునను ♦ గాంచి వినీతిఁ గృతప్రణామయై  
ఘనహరిచందనార్ధికర ♦ కంజయుగంబును మోడ్చి పల్కెనో  
యినసుత! యేల సిగ్గుపడు ♦ దేటికిఁ దల్లియుఁ దండ్రి నుండ నేఁ  
బనువుము నన్ను నీడువెలిస్త్రాణము జీవితనాథుఁ దెచ్చెదన్. 265

చ. చను మట యింత యేటి కీక ♦ జాగు నొనర్పఁగ నేల నీవె లె  
మ్మనఘమతీ! హిమాంశునుదయంబున నేవునఁ బొంగి పొల్లుతో  
యనిధిగతిఁ జెలంగెడునఁనంగుని నోర్వ వలంతి వప్పు డీ  
వని వచియించుదాని గని ♦ యంటిని నే నిటు వెచ్చ నూర్చుచుఁ. 266

నీ. \*సందియంబుల నెల్ల ♦ సన్నగిల్లఁగఁ జేసి యఖలవిఘ్నంబుల ♦ నణఁచి నైచి  
శంకల నెల్లను ♦ సంహార మొనరించి సర్వవికల్పముల్ ♦ చనఁగఁ జేసి  
కాలాతిపాతంబు ♦ చాల దూలఁగఁ జేసి వలకుల నెల్లను ♦ బిలుకుమార్చి  
సిగ్గునెగ్గులనెల్ల ♦ నుగ్గునూఁచఁగఁ జేసి యాత్మాభిగమనైచ్య ♦ మణఁగఁ జేసి

తే. యతనియొద్దఁగొ మృత్యుదైవతముకడఁగొ

కుముదినీకాంతుఁ డీతండు ♦ భ్రమను బాపి

తీసికొని పోవు నీతుంట ♦ తీయవిల్లు

తోడఁ బని యేమి యింక నోత్రోయజాక్షి !.

267

అథ మహాకైర ఫుండరీకునియొద్దకు రాఁ బ్రయాణ మగుట. అథ-

ఉ. తామస మేల లెమ్ము నను ♦ దద్దయు గాసిలఁ జేయు నామన  
స్సాన్వమినిఁ జేరి యూడిగము ♦ సల్పుచుఁ బ్రాణము నిల్పుకొందు నిం  
కేమియు నేల యీక్షణమ ♦ యేగుద మేగతి నై ననుఁగ సఖి  
యేమి ఘటించునో విధి; మఁతేమి యటంకము లేగుదెంచునో. 268

చ. అని మరుతాపభేదమున ♦ సంగము లెల్లను డిల్లవోప నా  
యనుఁగువయస్య నూఁతఁగొని ♦ యంతట లేచితి లేవ నాదుద

\* పాతాంతరము. చ. మదనునితోడ నేమి పని ♦ మానిని సిగ్గును సందియంబులఁ  
వదలఁగఁ జేసి విఘ్నముల ♦ వారణచేసి వికల్పకోటులఁ  
గదిమి సమస్తరక్తముల ♦ గం దడఁగించి సుధాంకుఁ డీతఁడే  
గదియఁగఁ జేయు మృత్యువునో ♦ కాంతుని నాతనినో కలఁపఁగఁ.

క్షీణనయనంబు కంపమును ధిగింపెను దుశ్శకునంబు దెల్పుచు  
గనుగొని దాని భీతి విధి గల్గెగఁ జేసె మఱొండు దేవినో.

269

చ అనుచుఁ దలంచు చుండ నట ధిగింపెను నాకసభిని గొంతవత్సన  
గనఁబడెఁ జంద్రమండలము గాయఁగ వెన్నెల గంధసారవా  
రినిఁ దొలికించు నా సుధసరిత్పతిపూరముఁ గ్రుమ్మరించు నాఁ  
బెనుమినువాఁక వెల్లువలఁ జెల్లుగఁ గ్రక్కెడు నా వెలుంగుచున్.

270

న ఇట్లు త్రిభువనప్రాసాదమహాప్రణాలాయమానుఁడై చంద్రుండు తనపండు  
వెన్నెల లెల్లయెడల నిండి బ్రహ్మాండ మెల్లఁ ధిగింపఁగఁబునడుపునఁ గడు  
నడర సకలజనంబులు తెలిదీవిఁ మెలంగునంగునఁ జంద్రలోకంబుం బొందిన  
చందమున నమందానందమునఁ దొప్పదోఁగ నింటింట మచ్చకంటులు కుముద  
గంధంబులఁ జందనోదకంబున నాకుముదబాంధవునకు నక్ష్యంబు లొసంగ;  
రాజమార్గంబులు రాజీవనేత్రులు తమజీవితేశ్వరులఁ గొనితెర నింపున నంపిన  
దూతికలగుంపులసంకులంబులై యింపుపెంప; వికసిల్లునల్లకలువలజిగులు మొ  
ల్లంబులై గవ్వనొప్పుకమలవనలత్తులు నా నొప్పుఁ గొల్పునభిసారికాసారసా  
క్షులు సారసారాభిరకరంబులకును వెఱచి యొడలెల్ల నల్లనిజలుగువలువల  
ముసుంగు లెసంగం ధరియించి యిటునటుఁ జటులగతిం బఱవ; భ్రమరం  
బులు కుముదననంబులఁ దండంబులయి మూఁగి భవనద్వీర్ణికలం గలకుముదినుల  
ర్పుంకారమధురిగానంబుల మేలుకొలుప; వికసితకుముదవనబహుళధూళిధూస  
రితం బయి యంతరిక్షంబు నిశానదీపులినాయచూసం బగుచు వెలుంగ; జీవ  
లోకంబు రతిరసమయంబు నా నుశ్వవమయంబు నా నిలాసమయంబు నాఁ  
బ్రీతిమయంబు నా మహార్ణవంబుచందంబునఁ జంద్రోదయానందనిర్భరం బై  
చెలంగఁ, జంద్రకాంతశిలాప్రణాలంబు లతివేలంబు లయి ప్రవహింప, నెత్త  
మ్ములు మొత్తమ్ము లయి ప్రమోదముఖరమ్ము లగుచు నృత్తమ్ము సలుప, నట్టి  
యెడవివిధకుసుమదామకంబులను, దాంబూలాంగ రాగపటవాసచూర్ణంబులం  
గొని తరళిక వెంట నంటి చనుదేర స్వీయజనంబుల కేనియు నెఱుకపడకుండఁ  
బద్ధరాగప్రభానిర్మితంబు నాఁ దనరురక్తాంబరంబున నవకుంతితసర్వాంగ నై  
యామందారమంజరీస్ఫటికాక్షమాలలఁ గర్ణావతంసకంతాభరణంబులం జేసి  
కొని మూర్ఛాసమయనిశ్చింతంబు లగుచందనచర్పాంగ రాగంబులును గించి  
దాశ్వాసచందనలలాటికాలగ్నధూసరాలకలంబు లట్టై యుండ నాప్రాసాద  
శిఖరంబు మెల్లఁగ డిగి తత్పారిజాతకుసుమవాసనాసమాకృష్టంబు లగుచు

కూనీకృతతోద్యానంబు లయి కుముదామోదంబునుదిగనాడి పరుగులిడుచుధు  
కరనికరంబులు నీలవటావకుంతనం బై దోఁప ప్రమదవనంబు దిడ్డివాకిటం  
బడి పరిజనంబుల నేరినిం జీరక తరళికాద్వితీయనై వానిచెంతకు నేగుచు నన్నుం  
గాంచి మనంబున నిట్లని వితర్కించితి. 271

చ. ప్రియతము లుండు చోటులకుఁ ♦ బ్రేముడి నేగెడు వారి కేల యీ  
బయట మెలంగు నూడిగవువారలు; వీరె యొనర్తు రా పనుల్  
నయమున; నెక్కుపెట్టి విలు ♦ నారసముం గదియించి శంబరా  
రి యనుసరించు; గొంచుఁ జను ♦ రేదొర చేతు లొసంగియూఁతగాన్. 272

చ. వడుదునొ జాటి కా లనుచుఁ ♦ బట్టుకొనుం బ్రతిపాదమందు న  
న్నడరేడురాగ మార; హృదయంబును సిగ్గును ద్రొక్కి వెనక్కుక్కు  
వడిఁ బరువెత్తు; ముందు కరణంబులతోడుత నన్ను వీఁపుపై  
నిడికొని పోవునుత్కలిక ♦ యెక్కుడు భక్తిని నిక్కువంబుగన్. 273

క అని మనమునఁ దలపోయుచు, గని తరళిక నితఁడు శీతకరహతకుఁడు నన్  
గొనిపోవువగిది వేగమ, గొనివచ్చునొ యతని నీడ్చుకొని యిచ్చటికిన్.

వ. అనుచున్న నన్నుం గాంచి తరళిక యిట్లనియె. 275

చ. ముగుడ వెటుంగ వేమి నృపపుత్రిరొ! యీశశి కేమి వానితో  
నగునది? యీతఁడే సుమశరాద్రుఁడు నా నిను గాంచి నల్పెడు  
వగవగ వెట్టిచెయ్యుల నఁపారములం గనరావె నీ కివే  
మగువ! యెటుంగవే యితని ♦ మాయలు తెల్పెద నాలకింపుమా. 276

సీ. చెవ్వుటబొట్లచేఁ ♦ జెలఁగు నీచెక్కిళ్లఁ దమిమీఱ ముద్దాడుఁ ♦ దరచి తరచి  
లావణ్యానిధులు నా ♦ లలితంబు లగుపయోధరముల నంటును ♦ గరము లదర  
నిర్మలనఖిలగ్నఁనిన్తులమూర్తియై నడుగులఁ బడి నిన్ను ♦ వడిగి కొనఁగ  
రశేనామణుల మృదుఁరాజితకరములఁ బొరిఁ బుడ్కుచునుమదిఁగరఁగఁజేయుఁ

తే. దరుణి! యీతఁడు ప్రతిబింబదంధమునను

శుష్కపాటీర లేపనశోభితావ

దాతలనుఁ దాయె మదనసంతాపముననొ

బిసవలయసితకరుఁ డయ్యెఁ ♦ బెల్లు గనుమ !.

277

క. ప్రతిబింబవ్యాజంబునఁ, బతితుండగు స్ఫటికమణినిబద్ధస్థులన్  
సితకరమణులను సలిల, స్రుతితముల నంటుఁ జూడు ♦ సొగయుఁ గరములన్.

తే. కేతకీగర్భకేసరక్కిర్ణపాండు, పాదుఁడై కైరవప్రాదఁపంక్తులందుఁ  
గ్రుంకునంభోజవనములఁగూడ వెఱచు, వానితాపంబువర్ణింపఁవశము గాదు.

వ. ఇట్లు తత్కాలోదితంబు లగునితరాలాపంబుల నాడుకొంచు నాప్రదేశంబుఁ  
జేరి

280

తే. త్రోవఁ గలపువ్వుఁదీవెలఁగూళి గ్రమ్మి, ధూసరము లై నపదములఁదోయబారి  
కిరణములుపోకి గరఁగినఁగిరిశశైల, చంద్ర కాంతశీలార్ఘూరిఁజలములందు.

తే. కడిగిఁగొనుచుండ నామునిఁకాంతుఁడున్న

కొలఁకుపడమటిదెసనుండి ఁ కలఁగ మనము

వీనులం బడె రోదనఁధ్వాన మొందు

మగయెలుఁగువోలె నవ్యక్త ఁ మగుచు నాకు.

282

తే. ముందె కుడికన్న నదరున ఁ సందియంబుఁ

గన్న నాగుండె గలగుండు ఁ గాంచె మిగుల

దాన నిన్మడి; నే మందుఁ ఁ దలఁపునందుఁ

జెఱుతలంపు లవేవేనా ఁ కడలుకొనియె.

288

తే. చిత్తము వివర్ణమై యేమి ఁ పొత్తుపోక

తరళి కా! యే మిగంచును ఁ దద్దఱిలుచు

నడుగుచును వేపమానాంగి ఁ నగుచు వేగ

పోయితిని దాని కెదురుగ ఁ భూవత్సయ!

284

వ. అంత.

285

శ్లోకపింజలుని శోకము. శ్లోక-

నీ. నొచ్చితిఁ గాలితిఁ ఁ జచ్చితిఁ గటకట మోసపోయితిఁ గడు ఁ మూర్ఖ నైతి  
నేమి చేసితిఁ దుగఁ ఁ కేమాయెఁ జెడితిని పాప! నిర్వుల! పంచఁబాణ! మదన!  
యేల చేసితి విట్టిమూలయశ్యత్వంబు దుష్కృతకారిణి!దుర్విసేత!

పాపిని! నీ కేమి ఁ పాపంబు కటకట చేసెఁ జెప్పుము మహాశ్వేత! యయ్యయ్య  
యకట దుష్కృతిత్ర! ఁ యంభోజశాత్రవ! ధన్యండ వైతి సుఁధానిధాన!

తే. దక్షిణానిల! యుగతఁదక్షిణత్వ! నిండె నీకొర్క లెల్లను ఁ బండెఁ బంట

చేయఁ దగువానినెల్లనుఁ ఁ జేసి తింక, మనసువచ్చినగతి వీచిఁమలగుచుండు.

ఉ. అక్కట శ్వేతకేతు గన ఁ వాత్సను దొంగిలినా యముండు నీ

మక్కువపుత్రు; నిన్నుఁ గనుఁమానిసి యెవ్వఁడు ధర్మనూ! యిఁక

- నిక్కువ మోతపంబ! యిక \* నీవు నిరాశ్రయ వైతి! భారతీ!  
యక్కట నీవును విధవ \* వైతివి; నీగతి యేమి సత్యమా!.
- చ. అమరపురంబ! పాడుపడి \* తక్కట మిత్రును! నేను వత్తు నుం  
డుము నినుఁ బాసి యొక్కరుడ \* డొంకక యుండ వలంతినే గటా  
నిముసము చూడకున్న నినుఁ నెవ్వగఁ గూరెడు సన్ను నొక్కనిఁ  
దమమునఁ ద్రోచి పోయెదవు \* ధర్మవె యన్యనియట్టు లొక్కటఁ.
- ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చె వచిఁయింపుమ యీకఠినత్వ నుక్కటా  
యొక్కడి కేగువాఁడ విడి \* యే నిను నెవ్వరి నాశ్రయింతునో  
యక్కట చీకునైతి దెస \* లన్నియు శూన్యము లయ్యె నాకు నిం  
కొక్కడిజీవితంబు తప \* మొక్కడ సర్వము వ్యర్థ మయ్యెఁ బో.
- ఉ. ఎవ్వనితోడఁ గూడి యిక \* నేకత ముండుదు మేలమాడుదుఁ  
ఇవ్వసుధాస్థలంబు సుఖఃపీనముగా సఖ! యుత్తరంబు ని  
మ్రేవ్వరి కొప్పగింతు నను \* నొక్కడఁ బోయెను నాద్వై న నీ  
కవ్వరసాహృదంబు కట! \* యక్కట నీచిటునవుమాటలుఁ.
- చ. అను నివి యాదిగాఁ గలుగు \* నన్యములఁ గడుఁ బేరుకొంచు నిం  
కను నెలుఁ గెత్తి దీనముగ \* గట్టిగ నేడ్చుకపింజలుఁ గటా  
వినితిని నవులఁ జెవులు \* వ్రీల నిశీఢముగాన వ్యక్త మై  
విసఁబడఁ బ్రాణముల్ తనువు \* వీడినవో యనఁ బెద్దపెట్టునఁ.
- ఉ. అక్కడనుండియే దెసలు \* హా యన నాద్రిని గూరి యేడ్చుచుఁ  
స్రుక్కుచు మిట్టపల్లములఁ \* జాడక పాదము బాటి దొర్లుచుఁ  
చిక్కి సరస్వతీలతలఁ \* జిన్నఁగఁ జీరచెఱింగు చూడకే  
యక్కట పోయితిఁ గలుగుఁసంతయంబునఁ నత్ప్రదేశమున్.
- ❦ మహాశ్వేత మృత్యువయన పుండరీకుని గాంధులు ❦
- ఉ. ఆసరసీతలంబునకు \* సంతికనీహను శీకరస్రవో  
ద్భాసిత మైనయొక్కహిమఃపానశిలాతల వేదివైన సం  
వాసిత్వకరవాంబురుహఃపన్యబహూజ్జ్వలపుష్పమూలికా  
భాసుర మై ప్రసూనశరఃప్రాణయయం బన నొప్పకయ్యవై.
- నీ. మత్పాదశబ్దంబు \* మమత నాలించు నా స్పందనరహితుఁ డై \* వరఁగువాని  
మది గలంగిన కొల \* గుదియింప నాఁ బ్రాణయమము నొనర్చు నానడరువాని

నవుడే సుఖస్వాప్నః • మందె నో యన లోనికినుక నారినమరుకీలివాని  
 నీకతంబున నిట్టి నెగు లాయె నా కని వివరించునెట్టిని పెదవివాని  
 తే. గలిగె గా నీకు నాకంటె • గడుఁ బ్రియంబు  
 గూర్చుజన మొం డటంచును • గోపమునను  
 జీవితము వీడె నా గతఃజీవుడైన  
 వాని మునిసుతుఁ గంటి భూజానితనయ!.

294

చ ఎదుగుగ నుం. లేక శశి • కించుక నొత్తిలి పండియున్న యా  
 చదునరివీపుపైఁ బడినఁచంద్రగభస్తులు మన్మథాగ్నికీర్ణ  
 జెడరెడుటొమ్ముపై నిడినఁచేయినఖద్యుతికై తపంబునఁ  
 విదళితవృష్ణసీమ లయి • వెల్కిని వెల్వడె నాఁ జెలంగెడిఁ.

295

ఉ తాను వినాశ మొంద జనితం బగుదర్పకచంద్రరేఖ నాఁ  
 గాను దనర్చుశుష్క సితఁగంధిలచందనరేఖ ఫాలమం  
 దూని మృణాళసూత్రము సముజ్జ్వలముఁ సరసంబు జందెముం  
 గాను ధరించి వల్కముగఁ • గప్పి యనంటులగర్భపత్రముల్.

296

ఉ. తాలిచి తారహారమును • దజ్జవమాలగఁ బచ్చకప్రము  
 ధ్ధాళితభూతి గాఁగఁ దెలితొరము గాఁగ మృణాలలంతులఁ  
 చాలిచి మన్మథవ్రతము • దద్దయు మత్సహవాససుంత్రముఁ  
 జాల జపించు నా నలరె • త్తొవతిపుత్ర! యతండు మాని యె.

297

తే. పంచకరుబాధతోఁ గూడఁ • బ్రాణములను, దా నె వీడి నిశ్చేతనఁతానుఖంబుఁ  
 గాంచుచున్నాఁచొ నాఁగనుఁనించువిల్లు, యోగవిద్యనుధ్యానించుఁనోజనలరె.

తే. అతనికడ కేను వచ్చున • ట్లఁవరించి  
 యలరి మదనుండు తత్ప్రాణములను దీసి  
 పూర్ణపాత్రం బొసంగినఁబోల్కి నూత్న  
 ప్రాణయమ మభ్యసించు నాఁ • బరఁగె నతఁడు.

299

ఉ. ప్రాణము లేగుచోఁ గలుగుఁబాప్నములఁ సతతోరురోదనో  
 చ్ఛూనత నెట్టివాటి గడు • శోషిలినట్టితదీయనేత్రముల్  
 గానఁగ వయ్యె రక్తమును • గార్చెడి నాఁ గఠినాత్మ! దర్శనం  
 జేసియు నీయవైతి వని • యెన్నడి నాఁ సతఁ డొప్పె వానిచేఁ.

300

చ. అర వివృతాధరమ్ము గలఁయాతనివక్తమునుండి నిర్గమిం  
 చు రదనకాంతు లొప్పెను సముల్ గొన లోఁ జొరఁ బడ్డ చంద్రముఁ



కిరణము లో యనన్ హృదయఃకీలితవాసుకరంబు ప్రాణముల్  
పరుగిడువేళఁ దస్థ ననుఁ వానిబడిఁ జనకుండఁ బట్టు నాన్.

801

చ. వెలికిల నై సఖిద్యుతుల ఁ వెల్లెడుతత్కర మొందు పోల్చె స  
న్దలయజమున్ స్రవించు నన ఁ మంజుల మై; ద్విజరాజపాదముల్  
పొలయక యుండ నడ్డ మిడుపొంకమునన్; మెడ నెత్తి యప్పుడే  
తొలఁగినప్రాణముల్ జనెడుఁ ప్రోచ కనుంగొను నాఁ దదంతిక  
స్థలినిఁ దపోవయస్కుడగు ఁ చారుకమండులు వొప్పె నక్కటా.

802

చ. గళము మృగాశవేష్టితము ఁ కంజవిరోధి తదీయప్రాణముల్  
తలఁగఁగఁ జేయఁ దత్కిరణఁచారుణపాశములన్ బిగించె నా  
నలరుచు నుండె; నన్నుఁ గని ఁ యక్కట చంపకు చంప కావలన్  
దొలఁగు తొలంగు మంచుఁ గడు ఁ దూరము నుండియెయ్యార్థ్య బాహుఁ డై.

చ. ఇనుచుడి పెద్దపెట్టునను ఁ నేడ్చుచుఁ గంఠము గాఁగిలించి పె  
న్తునుక లిడం గపింజలుఁడు ఁ పొంగుచుఁ బొర్లుచు నుండు బాష్పవా  
రినిధితరంగవంక్తులను ఁ రేఁగువగన్ వసియించియుండఁ బ్ర  
క్కనుబడి; గాంచితిన్ విగతఁకాయుని నాతని మందభాగ్య నై.

804

చ. అట్లు విగతజీవితం డై పడియుండినయామునిపుత్రుం గాంచి విదీర్ణహృదయ  
నై తత్క్షణంబ సామ్యమోయి రసాతలంబు చొచ్చినవిధంబున నంధీభూత నై  
యొక్కడి కేగుదెంచినదియు నే మొనర్చినదియును దుఃఖించితి నా యనియు  
నేమియు నెఱుంగనేరక హాస్యహృదయ నై.

805

చ. అతికఠినంబు నాహృదయ ఁ మాటనొ, దుఃఖము లెన్నియేని యీ  
హతకశరీర మోర్వఁగల ఁ డాటనొ, బ్రహ్మ లిఖించి యుంటనో  
వెతలు మదీయఫాలమునఁ ఁ బెల్లుగ, దేవుఁడు గర్హుఁ డాటనో  
వెతలు నొసంగువేళ; ననఁవిత్తుఁడు మిక్కిలి వాముఁ డాటనో.

806

చ. ఏమిట నో యెఱుంగ నవు ఁ డేగఁగ లేదు మదీయప్రాణముల్  
భూమిపవుత్ర! నే నెఱుంగఁ ఁ బో నదియున్ గట మూర్ఖదేజీ నే  
భూమిని నగ్నిఁ బడ్డగతిఁ ఁ బొక్కుచు శోకవిదహ్యామాన నై  
తామస నై గనుంగొనితిఁ ఁ దల్లడ మందెడు నన్నుఁ బొర్లుచున్.

807

క. తనర నసంభావ్యం బై, చనుతన్మరణంబు నాదు ఁ చాకుండుటచే  
మనమున నమ్మక యిట్లని, పనరితి వావిడిచి యేమి ఁ వచ్చె నటంచున్.

808

అథా మహాశ్వేతావిలాపము. అథా-

- సీ. జీవితకారణ! ♦ పోవిడి నను నొంటి యెట కేగెనపు నాకు ♦ నెవరు దిక్కు  
నిర్భూణ! నీకయి ♦ నే నందినయవస్థఁ దరళిక నడుగుము ♦ వరగుణాభ్య !  
యొక్కదినంబును ♦ నక్కట పుచ్చితి యుగసహస్రమ్ముగ ♦ నోర్చి యెట్లా  
కనుఁగొను మీఁదెసఁ ♦ గరుణించు నావయి మాటాడు మొకసారిమమతదీప  
తే. భక్తవాత్సల్య మించుక ♦ పారఁ జేయు, నామనోరథ మొసఁగుమ♦నాథ నాత్త  
బాల ననురక్త నగతిక ♦ భాగ్యహీన, దీనురాలను మదనవిదీర్ఘరాల. 809
- ఉ. చేసితి నేమితప్పిదము ♦ చెప్పుమ యేవనిఁ జేయ నీకు నేఁ  
జేసితి నెం దనాదరము ♦ చెల్లరె పల్కును మాగు దేననుక  
దాసజనంబు వీడి చనె ♦ దారుణవృత్తి నటన్న నిందకుఁ  
గాసిల వేల నిర్దయతఁ ♦ గాంచితి వేల యకారణంబుగఁ. 810
- ఉ. ఇంకను దాల్తుఁ బ్రాణముల ♦ నిస్సీరో నాయనురాగ మంతయుఁ  
బొంకు; ప్రతారణైకమతిఁ ♦ బో కట పాపినిఁ గూళ నేఁ గటా  
మంకును; మందభాగినిని ♦ మద్విసయంబును బంధు లెల్ల నీ  
వింకితి రెట్లు కాలగతి ♦ కేమనుడుఁ బరలోకముం జెడఁ. 811
- ఉ. ఈగతి నిన్నుఁ గష్టముల ♦ నీడగఁ జేసిననాకుఁ బాపికి  
బాగగు నేల పుణ్యగతి ♦ పాటిలు నేల ధరిత్రి నుండు నే  
నాగతి క్రూరచిత్త యలఁనాఁడు నినుఁ విడి యాదృతుఁ గటా  
యేగితి నింటి కింక గృహ ♦ మేల సఖుల్ దలిదండ్రు లేటికి. 812
- ఉ. పరిజన మేల నాకు మఱి ♦ బాంధవు లేటికిఁ జొత్తు నెవ్వనిఁ  
శరణము; నాలకింపు కృప ♦ నామనవిఁ బరిభిక్ష పెట్టుమా  
నిరుమలేజ! దేవ! భవ! ♦ నీదయ నాపయిఁ జూపవే వసుం  
ధర! యసుదాన మి మ్మితని ♦ నర్కలిఁ బ్రోవుఁడు మీరు దేవతల్! 813
- మ. సకలానుగ్రహకారిణీ! రజని! నాఁచాయ్ విలోకింప వే  
ల కృపఁ జూపపు చొచ్చితిఁ శరణు కై లాసంబ తండ్రి! నినుఁ  
అకలంకం బగునీదయాళుతను నాఁయందుఁ బ్రసారింప రా  
దె కటా యేమి యథుం బొనర్చితిని న ♦ స్నెహ్వరలుఁ గావరే. 814
- చ. అనునివి యాదిగాఁ గలుగుననన్యము లెన్నియొ యెన్ని జ్ఞప్తియం  
దునుతును బేరుకొందుఁ గడు ♦ నుష్ఫలికించితి వెట్టిపోలికఁ

- బెనఁగొనినట్లు భూతములు ♦ బిట్టు గ్రహంబులు పట్టుకొన్నభం  
గిని బ్రవహించు బాష్పములు ♦ కీలితధారలు నేటు లై వడిగ. 815
- తే. పయి బయి దొరంగుబాష్పంబు ♦ సాళికలను  
శంబ గా కారమునుగొన్న ♦ చందమునను  
గరఁగి ద్రవ మయి యందులో ♦ గలసినట్లు  
తోచితిని జూపదులకే నధూషితాత్మ. 816
- చ. రదనమయాఖసంగతిని ♦ గజలునాప్రవిలాపవర్ణముల్  
పొదలెను సాశ్రుధారలనఁ ♦ బొల్పె గళత్కుసుమాలకంబులుగ  
వదలెడిబాష్పబిందువులు ♦ నాఁగను బ్రస్తుతరత్నభాసముల్  
సదసులభూషణంబులును ♦ సంయదితంబులు నాఁగఁ దోచె బో. 817
- చ. అతఁ డుపలబ్ధజేవుఁడుగ ♦ నాత్మఁ దలంచితిఁ జావనుం గటా  
మృతుఁ డయినఁ జొరంబడఁగ ♦ మేగొనితిఁ దమి వానిచిత్తముగ  
సితతతకుష్మచందననిఁషి క్తజలం బగుఫాలభాగముగ  
వృతరసనాళసంగతిని ♦ వెల్లెడిస్కంధములగ స్పృశింపుచున్. 818
- చ. మలయజవారిఖిందులవ ♦ మంజులకోమలపద్మినీదళం  
బుల నవకుంఠితం బగుచుఁ ♦ బొల్పెడుతద్వృదయంబు గండముల్  
దలమున నంటుచుగ మిగుల ♦ దారుణచిత్తుఁడ వార్తను న్ననుగ  
దలఁప వటంచు దూఱుచును ♦ నద్దయు మాటికి నూటడించుచున్. 819
- ఉ. సారెకుఁ గొఁగిలించుకొని ♦ చాలఁగ నేడ్చితి ము ద్దొసంగితిగ  
గూరమనస్క నే మరలఁ ♦ గూడెడునంతకు వీనిప్రాణముల్  
గూరిమిఁ బ్రోవ వైతి వని ♦ గోపమునగ గడుఁ దారహారముగ  
మీఱఁగఁ దూల నాడితి నఁమేయకుగంబుధి పొంగి పొర్లఁగాన్. 820
- చ. దయఁ గను మీతనిం దనువుఁ ♦ చాల్చుఁగఁ జేయుము నన్నుఁ బ్రోవు మా  
యయయొ కపింజలా! యనుచు ♦ సంఘ్రిలపైఁ బడి మాటిమాటికి  
దయ గలుగంగ వందురితిఁ ♦ చాలిమి దూలఁగ సారెసారెకుం  
బయి బడి నాదుదాసిమెడ ♦ బాహువులం బెనవైచి యెడ్చితిన్. 821
- చ. తలఁచిన నెంతరావిపుడు ♦ తత్సమయంబున నెట్లువచ్చెనో  
కలమృదుచాటు సూక్తు లవి ♦ గాంచను నెప్పుడుఁ జెప్పరెవ్వరుగ  
దలఁపనువాని దీనములు ♦ తత్సరసోక్తులు తత్ప్రీలాపముల్  
దలఁప నపూర్వముల్ నృపసుతా యవి యెల్లను నన్యపద్ధతుల్. 822

చ. ప్రళయతరంగసంతతులఁభాతిని నాత్మను బొంగుబాష్పముల్  
చెలఁగుచు వారియంత్రములఁచేఁ బరిముక్తములట్లు ధారలై  
యిలఁ దొరఁగెన్ బ్రలాహములు • నేపున మొల్కులునోలె లేక మూ  
ర్ఖలు ప్రసవించు నా వెతలు • త్కాధరకూటములట్లు వర్ధితెన్. 822

క. అని తనవృత్తాంతంబును, విచుచుచునే యామె కడిది • వెతను నతీతం  
బును మగుడ సనుభవించెనొ, యనమూర్ఖనుబ్రజ్ఞవప్తి • మనవిషయఁబడెన్.

చ. అవని శిలాతలంబుపయి • నాపగిదిం బడునామె వేగ భూ  
ధవతనయుండు పట్టుకొనెఁ • దత్పరిచారకునట్లు కన్క నిఁ  
డవులఁ గరంబు చాచి వగ • దార్కొన నామె పయంటకొంగుచే  
నవిరతబాష్పసిక్తమున • నల్లన నీచి ప్రబుద్ధఁ జేసెఁ దాన్ 824

తే. తుడిచి యుద్వేల మై గడుఁ • దొరఁగుబాష్ప  
ములను జెక్కిల్లఁ గడిగె నాఁముదిత మూర్ఖఁ  
జేటి కనువిచ్చి చూడంగఁ • దివిరె సంత  
నామె కిట్లనె నృపనూనుఁ • డడరుకృపను. 825

ఉ. పావుడ నేఁ గడుఁ దలఁచ • భామిని! నీవగఁ గ్రొత్త రేపితిఁ  
బ్రాపిత మయ్యె నీకు నిటువంటియవస్థయు దీన సక్కుటా  
యోప విసంగ నీకథను • నుజ్జన నేయుము చాలుఁ జాలు నీ  
పాపముఁ బాపుకొందు నెటు • బాపురె యేమి యొనర్చినాడ నో. 826

చ. అనుభవసన్నిధం బయిన • యారటముం గలిగించుదుఃఖముల్  
చనినను నెన్నఁడో యిపుడు • సంస్కరియించినయాంతనే సుహృ  
జ్జనుల; కొనర్ప కష్ట యెటా • సాగక నిల్చిన యాయసువ్రజం  
బు నసులభంబు సంస్కరణఁభరతిశుగ్మికి నింధనంబుగాఁ. 827

—అథ మహాశ్వేత మరలఁ దనవృత్తాంతంబుఁ జెప్పట. —

క. అని చెప్ప నామె యాతని, కనియెను ని ర్వేద మెసఁగ • నశ్రులు గ్రమ్మం  
గని వేడిగ నిట్టుారిచి, పెనఁగొనుగద్దదిక నిట్టుఁబిట్టువగచుచుఁ. 828

క. జననాథతనయ! యతిదా, గుణ మగునాహతకణిశ సమగ వంట గడుని  
ర్మూఁముఁబయిన గాయసువులు, చను నేననుఁ బాసియిపుడు • చను నెనులువుగాఁ.

క. కనుఁగొనఁ డపుణ్యహతకను, ననుఁ బావిని యంతకుఁడును • నా కేగతి వ  
చ్చును శోకము క్రూరాత్మకుఁ, గనఁగ నలీకం బి దెల్ల • త్కావతితనయా. 830

తే. అన్నివిధముల నిష్క్రప • మైనపాడు, మనసు నను నిష్క్రవల కెల్లఁమునుగఁగింపఁ

జేసె నావిష్కృతాంగజఁచేష్ట సగుచు, ననుభవించితి నట చెప్పునడుగ నేల.

చ. కలుగునె దీనికన్నఁ గడుఁ గవ్వతమం బిల నొందు నూఁకొసం  
బలుక ననర్హ మీయశనిఁపాతము పిట్టల నేమి యాయెనో  
తెలిపెన నావిదిత్రమును ఁ దీనము లీయసువుల్ ధరింప హే  
తులవము వోలె వ్యక్తమయి ఁ దోఁచక తోఁచెను నొందు; దానినిఁ. 382

చ. తెలిపెన నే దురాశ న్ముగఁతృప్తిక నీతనువుఁ నిరర్థముఁ  
దలఁప గృతస్మముఁ మఱియు ఁ ధాత్రికి భారము నన్యదీయముఁ  
వలె వహియించితిఁ వినుము ఁ పార్థివపుత్రక! యంత నాస్థితిఁ  
బలవి బహుప్రకారములఁ ఁ బాయఁగ దేహము నిశ్చయాత్మ నై. 383

చ. తరళికఁ జూచి లె మ్మిఁకను ఁ దారువుం గొనితెచ్చి వేర్చు ని  
మృరహృదయా! చితిఁ గళము ఁ శోషిల నేడ్చెన వేల జీవితే  
శ్వరువెనువెంటఁ బోయెదను ఁ సత్వర మే ననుసంతలోన నం  
బరముననుండి వచ్చె నొక ఁ మానవుఁ డద్భుతదివ్యదేహుఁ డై. 384

సీ. స్థూలముక్తాఫలఁకోభితం బయి యొప్పు సతితార మగుహార ఁ మఱుత ప్రేల  
నుభయకర్ణాందోళఁనోల్ల సత్కుండలమణిగభస్మలు గండఁమహిని గ్రాల  
వరవశఁదుకూలఁపల్లవకల్పితోష్ణీషంబు మస్తకఁగీమఁదనర  
నలికులశ్యామలఁలలితకుంతలజాల మవతంసమయి మాలి ఁ నలరుచుండ  
తే రమ్యకైరవకర్ణపూఁరంబు వెలయఁ, గామినీకుట్టల సైవకలితపత్ర  
భంగలాంఛితవత్సుఁడై ఁ భాసమాన, కుముదభవశాంగుఁడై గడుఁగొమరుమిగుల.

చ వినులజలావదాతమయి ఁ వెల్లెడుదేహగభ స్థిశాలముల్  
క్షునును సను సైదిక్కులను ఁ తొలఁనముఁ సలువక సుగంధిలాం  
గములు తుహారవృష్టి యనఁ ఁ గ్రాలునుధాబుంకణంబు లొల్కుఁగా  
సుసులయజోడక చ్చటలఁశోభను జల్లు చతిప్రమాణుఁ డై. 386

❦ చంద్రాశిడుని మృతశరీరమును దివ్యపురుషుఁ డెత్తుకొనిపోవుట ❦

ఉ. నీరజవైరిమండలవినిర్గతుఁ డై చరుడెంచి యుప్పు స్తం  
బేరమహస్తపీఠరసుఁపేళల బాహులశీతలంబులం  
బారుమృణాళగారకరఁశౌఖిల నాతిని నెత్తికొంచు గం  
భీరరవంబునం బలికెఁ ఁ త్రేముడి యచ్చువడంగ నీగతిన్. 387

తే. సాయకన్తు మహాజ్యేత! ఁ ప్రాణములను  
మరలఁ గలుగును నేతత్ప్రమాగమంబు

నీకు నని తండ్రిపోలిక ♦ నగులు వాయఁ

బలికి వానిని గొని చనఁ ♦ బవనవీధి.

838

క. అది గని వెఱ విస్తయమును, గదురంగ మదిఁ గాతుకంబు ♦ గడలుకొనంగా  
నిది యే మనుచుఁ గపింబలుఁ, బవరుచు నడిగితిని మోము ♦ వైకెత్తి కటా.

క. తత్తరమున నాతండును, నుత్తర మొసఁగకయె లేది ♦ యున్నత్తుడ! నీ  
వెత్తుకొని యెటకుఁ జోయెడు, సత్రము నామిత్రు ననుచు ♦ సత్వరుడగుచున్.

క. తనయు త్రరీయచల్కముఁ, దనరంగ నడుమునకుఁ జాట్టి ♦ దద్దయుఁ గినుకం  
జనియెను గగనంబున కా,తనివెంబడిఁ దాను నెగిరి ♦ ధాత్రీకసుతా!.

841

క. తారాగణమధ్యంబును, జేరిరి వారెల్లరేను ♦ జంతఁ గనంగాఁ

గూరెను వగ ద్విగుణితమై, మీఱఁ గపింబలునిపోక ♦ మహిరసులేజా!.

842

తే. ఏమి చేయను దోచక ♦ యేను దాసిఁ

దరళికను గాంచి యేమిది ♦ సరగఁ జెపుమ

యెఱుంగ నేనన నాయెంతి ♦ యెంతి కిలను

సవాజ మావెఱ శోకంబు ♦ సన్నగిల్ల.

843

తే. మేను వణకంగ భయమునఁ ♦ బూని యేను

జత్తు ననుశంకచేత వివాద మంది

ఏమి చేయను దోచక ♦ యెఱుంగ కెదియు

ననియె నిట్లని కృపదోచ ♦ నవ్వరాకి

844

చ. తెలియఁగఁ జాల నేను నిది ♦ తెల్పుదు నేగతి భర్తృదారికా!

గలిగెడి నద్భుతంబు గడుఁ ♦ గానఁగ నీపురుషుం డమానుషుం

డలరఁగ నిన్నుఁ దండ్రిగతి ♦ నాశ్వసనం బొనరించె జాడమా

పలుకవ యిట్టియాకృతు లభద్రములగ గలలందును భువి.

845

చ. కలుగ దబద్ధముగ బలుకఁ ♦ గారణ మీతఁ డొకింత యేనియుగ

దలఁచిన నెంత; ప్రాణములఁ ♦ చాల్చుము వీడు గడంకఁ జావఁగాఁ

గలిగను గాదె యిట్టితఱి ♦ గాఢసమాశ్వసనస్థంబు నూ

కలికి! కపింబలుండు చనఁ ♦ గాదన కాతనివెంట వెండియుగ.

846

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చె నితఁ; ♦ డెవ్వఁ డితండు గతానునీని వాఁ

డెక్కడ కేగఁ దీసికొనియేటికి నేగను; భర్తృదార! ని

న్నిక్కరణి న్నమాశ్వసన ♦ మేల యొనర్చెను నక్కజంబుగా

నెక్కడ లేనియాశ జనియింపఁగఁ జేసి పునస్సమాగతిగ.

847

చ కనుఁగొని వీని నెల్ల నటఁ డ గాంచెడు పంచత జీవితంబునో  
గన నగు దీనిఁ బిమ్మటను డ గాదె యదుర్లభ మెందుఁ జాపు చూ  
కనక కపింజలుండు నిను డ గల్గినఁ బ్రాణము లుండు నేకటా  
తనువు ధరింపు మాతఁ డిట డ దార్కొను దాఁగను నై నఁగోమలీ. 848

చ. అనుచు వచింపుచుఁ బడె మఃపంఘుల; జీవితత్వస్థ యేరికిఁ  
జనఁగను రామి నీఱి; యటు డ చానస్వభావము తుద్ర మాట; వ  
చ్చును మగుడఁ గపింజలుండు డ చూడఁగ న న్ననునాళ; నద్దయే  
యను వగు నంచు నప్పటికి డ నాత్మఁ దలంచి త్యజింపఁ బ్రాణముల్. 849

శ్రీ. కాలరాత్రికి నీడు డ గడుపాపకారిణి యాతనామయమయి డ యడరునదియు  
దుఃఖిమయంబునాఁ డ దోఁచుచు నారకమయ మసంగను గడుఁమలపునదియు  
యుగసహస్రాయితఁమగు చ పారంబయి పావకమయమునాఁ డ బరఁగునదియు  
యమముఖగవ్వారఁమనభయదంబయి పాతాళగృహమునా డ నటలునదియు

తే. నై నయాఘోరరాత్రిని డ నవనివై ని  
ధూళిధూసరితాంగినై డ దోరముగను  
దొరఁగుకన్నీటఁ జెక్కిల్లు డ దోఁగుచుండ  
వీడి కొప్పెల్ల మోమునం డ దాడుచుండ. 850

తే. తరళికయు నేను నాసరఁ స్థలమునందు  
గొంతుపగులంగ నేచ్చుచుఁ డ గుసిలికుసిలి  
గడపితిని నెట్లా యారాత్రిఁ డ గాళరాత్రిఁ  
దెల్లవాఁడను సంతలో డ ధీరవర్య! 851

తే. అంతఁ బ్రత్యూషమున లేచి డ యాసరసిని  
గ్రుంకి తప్పితికై యలఁకుండికయును  
నల్లజపమాల వల్కము డ లల్లవియు నె  
తీసికొని నిశ్చితాత్మనై డ రోసి జగము. 852

శ్రీ. సంసార మెల్ల నఁసారమంచు నెఱింగి  
నామందభాగ్యత డ నాకలించి  
వ్యసనోపపాతంబు డ లలిదారుణము లని  
యలినిష్ఠురుఁడుదేవు డ డనుచుఁ దెలిసి  
యనివార్యములుకుక్కు డ లనుచు నెంచియు మైత్రి  
యతిదుఃఖబహుళంబ డ టంచు నెంచి

సర్వభావము లశాశ్వతము లంచుఁ దలంచి

క్షణభంగురము సుఖం బనుచుఁ జూచి

తే. తల్లిదండ్రుల గణింపఁ బెట్టి బాంధ  
పులను బరిజనులను వీడిఁ తొలఁచి మనము  
విషయసుఖములవలననుఁ బివిధగతుల  
నాశ లెల్లను దిగనాడిఁ యరయఁ కెదియు.

853

వ. మఱియు.

354

తే. ఇంద్రియంబులఁ గుదియించిఁ యలమి బ్రహ్మ  
చర్యమును దాల్చి తైలోక్యశరణు నార్త  
శరణు దేవుని శంకరుఁ బరణుఁ జూచి  
యితని నేవ యొనర్చుచుఁ నిచట నుందు.

855

ఉ. ఆమఱునాడు తాతయునుఁ నంబయు బాంధవవర్గమెల్ల నిం  
కేమనుజుఁడొ చెప్ప వినిఁ యెల్లయుదంతము వచ్చి రేప్పుచున్  
నామదిఁ ద్రిప్ప నెన్నియునొఁ నవ్యహితోక్తుల సాంత్యనంబులన్  
సామమునన్ బ్రయత్నమునుఁ జాల నొనర్చిరి రాఁగ నింటికిన్.

356

చ. మలప నసాధ్య మీకడఁకఁ మానిచి యీమె నటం చెఱింగి వా  
రలు విగతాశులయ్యు ననుఁరాగము వీడఁగ లేక నాపయిన్  
వల దని యెంత చెప్పిననుఁ వారక సారెకుఁ బోక యింటికిన్  
గలఁగుచు నిల్చి రెన్నియొ దినములు నచ్చట నే నృపాత్మజా!.

357

వ. ఎన్నిదినంబు లున్నను ఫలంబు గానక మిక్కిలి వగచి మదీయచిత్తదార్థ్యం  
చెఱింగి యింకఁ బ్రయోజనంబు లే దని దలంచి వచ్చినవార లెల్లరున్ మగిడి  
గృహంబుల కేగిరి.

358

చ. అది మొదలేఁ గృతజ్ఞతనుఁ నశ్రువిమోక్షణమాత్ర వానికిన్  
విదితము చేయు చాతనినిఁ వీడట నైన దురంతవేదనన్  
గదిరి కృశించి నట్టిహతఃకాయ మలజ్ఞ యమంగళం బనే  
కదురితబాహుళంబు నటుఁ కష్టసహస్రనివాసభూతమున్.

359

చ. పలునియమంబులన్ దలుఁగఁ వన్యఫలంబులఁ గాయగూరలన్  
సలుపుచు దేహయాత్రను ద్రిశంధ్యల స్నానము నీసరస్సునన్  
దలఁచుచు నాతనిన్ జవముఁ దద్దయుఁ జేయునెపంబునన్ దమిన్  
సలుపుచుఁ దద్గౌఢుగణానంబును బ్రత్యహ మిందు కేళురన్.

360



చ. కొలుచుచు నుండు నీగుహనె • గూరుచు ఘోరదురంతదుఃఖనూ  
యలవనికై నేనును నంహంబులు పెక్కులు నిట్టి నేను ని  
ష్ఫలభరజీవితక గడున్మౌళంసను నిన్నుఖ నిస్త్రుపాత్మ ని  
ష్ఫలజననగ గిరాలికనుఁ • బాపి విలక్షణ గర్వాణీయనుక. 861

చ. అగునది యేమి బ్రాహ్మణవధాధును నావలనక బుమర్శ మే  
మి గ నెదు నన్నుఁ గాంచినను • మిన్నక ప్రశ్న మొనర్చినక శ్రమం  
బె గద యటంచు వావిడిచి • యేడ్చెను గట్టిగ పాండువల్కులా  
గ్రగము నొనర్చి మోమును నిరంతరబాష్పము లాఁగ కెంతకుక. 862

చ. తొలుతనె యామెహాపమును • దోరపుఁ దియ్యనిపల్కులక గడుక  
విలసదతిప్రకాంతిని వినిర్మలదక్షిణతగ వినీతి న  
త్యలఘుతపోమహత్త్వ మనంహంకృతి సౌఖ్యపరాజ్ఞువిత్వముక  
దలితమమత్వముక హృదయధార్ధ్యముఁ జూచి జనించె నామె పై. 863

చ. సమధికభక్తి గౌరవము • త్కృపలినానున కిన్మడించె నా  
యమ యిపుడాత్మ వృత్తమును • నంతను నడ్గినయంత సాధుభా  
వమును వహించి చెప్పుట నంపారముగా నవి; యంత వాఁడు చి  
త్తము ద్రవి మొంద మెల్లఁగను • దామరపాక్షికి నామె కిట్లునుక. 864

— చంద్రావీడుడు మహాశ్వేత నూఱడించుట. —

చ. జనములు క్షేకభీరువులు • సౌఖ్యపరాయణులై కృతఘ్నులై  
యొనరుపలేక స్నేహమున • కుద్ది యనం దగుకార్యముక బ్రయో  
జనరహితాశ్రుపాతమును • సల్పుచుఁ దెల్పుచు స్నేహ మమ్మ రో  
దన మొనరింతు రింతె గద • థాత్రిని సీయటు తెల్పు నేర్తురే. 865

చ. ఒనరువ వేమి స్నేహమున • కుద్దిగఁ గార్యమునక సమస్తముక  
దనర నొనర్చు చీ వకట • దారుణరోదన మాచరింతు పె  
వ్వనికయి వానికై సకలఁబాంధవులక జననంబుదొట్టి ప్రో  
చినప్రియులక ద్యజించితివి • చెల్ల యసంస్తుతులక బలక భల్లీ. 866

ఉ. చేరువ నున్ననుక విషయోపసీమల భూససమంబుగాఁ దిర  
స్కార మొనర్చినావు దివిఃజప్రభువై భవ మెల్లనుం దృణీ  
కార మొనర్చువై భవనుఁఖంబుల వీడి యనర్హ బాధలక  
సారసీసిగలిగి మిగుల • సన్ననిమేనును సన్నగించి తొ. 867

ఉ. తాలిది బ్రహ్మచర్యమును ♦ దద్ద మహాతప మాచరించెదే  
 (స్త్రీ)లకు దుష్కరంబు వనఃసీమల వాసము దానిఁ గంటి వో  
 బాల! పరిత్యజించెదవు ♦ బాధలవా లొనరించి దేహము  
 లీల మహత్తరం బయిన ♦ కేశమునక బడఁద్రోసి పూనిక. 868

చ. అనుమరణంబు నిష్ఫలము ♦ నార్యవిగర్హితమార్గము గటా  
 తనువుఁ ద్యజించినక సఖులు ♦ దల్లియుఁ దండ్రియు నన్నదమ్ములు  
 దనయులు భర్తయుఁ దనువు ♦ దాఁ ద్యజియించుట చూడ మోహజృం  
 భణ మవివేకివద్దతియుఁ ♦ బాలిశకార్యము తుద్రదృష్టియు. 869

ఉ. తానుగ వీడ జే నునురు ♦ దాఁ ద్యజియింపఁగ రాదు; చూడఁగాఁ  
 బ్రాణమును ద్యజించు టిది ♦ స్వార్థును, దుర్భరశోకదుఃఖముల్  
 మానుప మం దిదొందు, భువి ♦ మారణ మొందినవాని కేగుణా  
 ధానము చేయఁ జాల దను ♦ దానమునక బ్రతికింప నేర్చునే 870

స్తీ. ధర్మాభివృద్ధిః ♦ దాఁ గారణము గాదు శుభలోక మొదవింపఁ ♦ జొప్పుగాదు  
 నిరయపాతము మాన్పు ♦ నేరదు తనప్రియుఁ జూడ నుపాయంబుఁ ♦ జూపలేదు  
 నిరువురఁ గూర్చంగ ♦ నురుసాధనము గాదు సాంత్యనోపాయంబు ♦ సరణి గాదు  
 తనప్రేమ యతనికిఁ ♦ దార్ప హేతువు గాదు సుఖజన్మ మొదవించు ♦ శుభముగాదు  
 తే. నేదియును గాదు మృతునికై ♦ యేడ్చి యేడ్చి

ప్రాణములఁ బాయు టది గడు ♦ పాపహేతు  
 వాత్సఘాతంబు నిజకిర్త ♦ మవతుఁ జేసి  
 తత్తదనుకూలగతులను ♦ దార్చు జనుని. 871

క. బ్రతికి జలాంజలిదానము, మృతునకు దనకును నొసంగు ♦ మేటిశుభములక  
 మృతిఁ జెందిననుభయాలకును, గతు లొదవింపంగ గతము ♦ గాదు దలంపక.

\*స్తీ. అబలామనోహరుఁ ♦ డైనమారుఁడుభర్త హరహృతాశనదగ్ధఁ ♦ డైనయపుడు  
 బాలమృగాంకుని ♦ పగిది నేత్రానందకరుఁ డర్జునునినుతుఁ ♦ డరిగినపుడు

పాశాంతరములు.

\*చ. తొకఁడగు ప్రాణమల్ మగఁడు ♦ తొయజసాయకుఁ డంగనామనో  
 హరుఁడు హరాగ్నిదగ్ధఁడయి ♦ నప్పుడు తద్రతిదేవి పత్ని యు  
 త్తరయును లోచనోత్పవిత్రధాయకుఁ డాహరిమానుమానుఁ డు  
 ద్ధరుఁ డతిమిత్రమందు పటు ♦ దోక్ష్మలుఁ డేగినయప్పు డక్కటా. 1

ఉ. ఊరువులందు నుంచుకొని ♦ యజ్ఞస్వలాలసపాలనంబులక  
 నూలుగురన్నలు ♦ దనమనోరథముల్ సమకూర్చు చెప్పుడుక

హరద త్తవరదానః ధరగర్వః డగుసింధు రా జన్తునునిచేత ధ్రానినపుడు  
సకలారిపూజితః చరణః పాండుపు మునిశాపవహ్నిచే ధ్రముగిసినపుడు  
తే. చచ్చిరే వారిభార్యలు ధ సచ్చరితలు  
రతియు నుత్తర ధృతరాష్ట్ర రాజదుహిత  
కుంతియును నింక నెందఱో ధ కోమలాంగు  
లసుపులను బాయ రాత్తేళు ధ లరిగినపుడు. 873

తే. మతియు నెందఱో రాక్షసమానిసులును, దేవగంధర్వమునిసరః దేవసుతలు  
ధర్మవిరహితై ధృతః ప్రాణులగుచు, నుందు రనివిందునున్నారోః కుండవలదు.  
చ. వదలుము జీవితం బతఁడు ధ వచ్చుట సందియ మేని; వింటి వే  
గదుర సమాగమోక్తి దివిఃగర్వములారఁగ నీవె యిప్పు డే  
పొదవ వికల్ప మేల యిఁకఁ ధ బొందెద నట్టిమహాత్ము లెన్నఁడు  
బదరగు వ్యర్థవాక్యములఁ ధ బల్కు రబద్ధము వేయవచ్చినన్. 875

చ. బ్రతికినవారు ప్రాణములఁ ధ బాసినవారలతోడిసంగతి  
బొదలెద రన్న నెట్టి దలఃపొందు దలంపఁగ నిక్కువంబుగా  
గదుర మనంబునం గరుణ ధ గాఢముగాఁ బ్రతికింప నీతనిన్  
గదిసెను నత్తికొం చతఁడు ధ కారుణికుండు సువర్చలోకమున్. 876

తే. క్షీణి మహాత్ములమహిమ లఃచింత్యములుగ, కర్మశక్తులుబహువిధఃకఠినగతులు  
బహువిధంబులు సంసారఃపద్ధతులును, జిత్రములు దై వమును దపఃస్నిద్ధులరయి.

తే. అరసినను నెంత నిపుణత ధ సతనిప్రాణ  
దానముసకంఠె నొందు నిదానమతనిఁ  
గొంచుఁ బోవుట నూహ కఃకోచరంబు  
తలఁపకు మసంభవమిదని ధ తరుణి! నీవు. 878

సీ. విశ్వావసుం డని ధ వెలసినగంధర్వరాజుచే మేనకాఃరమణియందుఁ  
బ్రభవ మందిన ప్రమఃదర్శయనుకన్యక యహిదప్త యై మృతి ధ నందినపుడు

గూరిమిఁ బెంపఁగాఁ బెరిగి ధ కోమలి నా నుతిఁ గన్న దుస్సలా  
పానగంధి చచ్చె నొకొ ధ నైంపులఁ డర్జనుచేతఁ జచ్చినన్. 2

చ. సకలధరశమానినుమఃజాలనువాసిరపాడపీతుఁడున్  
వికలితకఃక్రూరూధవుఁడు ధ విశ్వధరాబలి భాగభోగస  
న్నికరుఁడు నైసాండుసరఃశేతయుఁ గిందమమానిశాపవ  
హ్నికి నురుదారు నైనఁ బృథ ధ యేగనె తానును వానితోడతన్. 3

భాగవత్ప్రపంచనిపాత్రుడు రురు వసుప్రచుతిసూనుడు మునిబాలకుండు  
తనయాయు వందర్థమును నిచ్చి బ్రతికించె న్నూలకేశాశ్రమఁబోడి నామ  
తే. యశ్వమేధతురంగానుఁయాయు నగుడు  
తనసుతుండైన బభ్రువాహనునిచేత  
బాణహతుఁ డయి యాజనిఁ బడ నులూపి  
నాగకన్యక బ్రతికించె • నరుని వివవె.

379

చ. మఱియు

380

సీ. అర్జునుపాత్రుండు • నభిమన్యుసుతుండును నగువరీక్షితుండు దానశ్రుగురుని  
తనయుఁ డశ్వత్థామఁదాగుణాస్రాగ్ని దల్లిగర్భమునంద • దగ్ధుఁ డగుచు  
మృతి నొందియే నిర్గమించిన నుత్తర గడు దీనముగ నేడ్వఁ • గరుణ పుట్టి  
భగవానుఁ డగునలవాసు దేవుడు వాని బ్రతికించె దుర్లభఁప్రాణ మొసఁగి  
తే. నిక్క ముజ్జని సాందీపిని ద్విజసుతుండు  
యమపురమునుండి శైకొని • యగుగుదెంచి  
యిచ్చె నావాసుదేవుఁడె • యిటను నట్టి  
జేడి యైనను నొదవజే • యేల యడల.

381

తే. బ్రతుకఁ డను చేయునది యేమి • బాల! సివు  
దూఱు దెవ్వనిఁ గడు విధి • దుస్తరంబు  
నియతి బలవతి యాత్మేచ్ఛ • నేర చూర్ణ  
దైవవిలసిత మతిఘోరఁదారుణంబు.

382

తే. వైఁపఁ డవ్యాజ మగుప్రేమఁ • జాలకాల, మల్లదుర్విధిఃసుఖములనాయతస్వ  
భావభంగురములు;దుఃఖభారములును,నాయతస్వభావములగునవనిఁదఱుచు.

చ. కలయిక యొక్కజన్మమునఁ • గ్గును నెల్లా మహాప్రయత్నతః  
గలుగు సహ స్రజన్మములఁ • గాదె వియోగము ప్రాణికోట్లకుఁ  
దలచకు మస్తు నింద్యనుగఁ • దల్లి! యనింద్యను నిన్ను మార కే  
తెలియు నివన్ని సంస్మతిని • జేలుచు ముగ్ధుచు నుండువారికిఁ.

384

తే. ధీరు లగువార లావడుఁ త్తిర్ణు లగుడు  
రనుచు నీదృగ్విధంబుల • నన్యములను  
మధురమృదులోపసాంత్యనశకథనములను  
నూఱడిలఁ జేసి యింత యాయువిద మరల.

385

తే. దోయిటను దెచ్చి నిర్ఘ్నరతోయములను  
వలదు వల దన్న విడకనిర్బంధమునను

గడిగి కొనఁజేసి మోము నృకాంతసుతుఁడు

ప్రాప్త వ్రాలెను నింతలో భూవవర్య!

886

— సాయంకాలపర్వము. —

తే. విని మహాశ్వేతవృత్తాంతమును సకౌకుఁ, జైనగతి వీడి దివసకృత్యంబులెల్ల  
రవియును సదోముఖుం డయ్యెఁదివసమంత, దళిగెరవింబమెఱ్ఱినఁ తనరెవ్రాలి.

తే. విరళకాసుంభరసరక్తవరదుకూల, కోమలాస్తాతపం బెల్లఁ గొంచెకొంచె  
మరిగె దిబ్బులులు వీడియాకసంబు, పింగళిత నయ్యెఁ గాలిమఁవీడి మిగుల  
నే. కోకిలవిలోదనచ్చుచిఁ గొమరుమిగులు

సాంధ్యరాగంబున జగంబుఁ సాంద్ర మగుచు

నరుణితం బయ్యె నొకఁడొకం ఁ డలరెఁ జదల

గ్రహములు యథాప్రధానతఁ గలిగి యంత.

889

ఆ. కారుడున్నపోతుకరణి మలీమన, నుయిన శార్వరతమఁ మాకసంబు

విరివి నవహరించిఁ పగువుచు దిక్కులఁ, గాలిమంబు గాంచిఁగ్రాలఁ దొడఁగె.

సీ. వచ్చఁదనం బెల్లఁ బాయుచు గహసంబు లగుచుండె పృథ్వీరుఁహళి మిగుల  
హిమవారిబిందువుఁ తెనఁ మాంధ్యము గని వనసుమసారథంఁ బనుగమించి  
విలపలతాబాలవీధుల కెల్లను నానందవర్తనంఁ బావహించి

సాంధ్యశ్రమము వాసిఁ బడలినగతి మెల్ల మలయుచుండగఁ బవఁమానుఁడంతఁ

తే. బళ్ళులెల్లను గూళ్ళనుఁబండుచుండ, నలసగతి లేచిప్రతాళిఁతాంఘ్రియగుచుఁ  
గుండికొదకమునసంధ్యఁ గొలిచి భక్తి, వచ్చి వల్కలశయ్యపైఁవగపుటొడ.

నే. వేడివిట్టూర్పు నిగిడించిఁ విసుగుతోడఁ

గూగుచుండె మహాశ్వేతఁ భారుణిశ!

తనయుఁడును సంధ్య వారిచిఁ వినయమునను

గుసుమసహితాఘ్న మిడి లేచిఁ యెసక మెసక.

892

తే. వచ్చి రెండవపాపాణఁఫలకమునను

మృదులపల్లవముల నెఱ్ఱఁ నొదవఁ జేసి

యందుఁ గూర్చుండి సారెకుఁ నాత్మయందుఁ

దన్వహాశ్వేతవార్త నేఁ తలఁచుకొనుచు.

898

ఉ. ఈకునుమాయుధుం డకటఁ యెంతటిక్రూరుఁడు నప్రతిక్రియో

జ్ఞేకుఁడు దుస్సహుండును సశీలుఁడు వీనిశరణిఘాతముగ

సోక మహాత్ములు మిగుల \* శోషిలి ధైర్యము వాసి యప్పుడే  
సోకడ పెట్టుకొంట్రునుఁబోలఁగఁ గాలము దాయకుండినఁ.

394

తే. త్రిభువనాభ్యర్చితోజ్జ్వలదివ్యతేజ!  
మకరకేతన! వేయినమస్కృతు లివె  
యనుచు మనమున నెన్నుచు \* నామె సతఁడు  
మగుడ నిట్లని ప్రశ్నించె \* మనుజునాథ !.

395

తే. అప్పు! వనవాసమిత్రంబు \* నఖిలదుఃఖ  
సద్విభాగిని నీపరిఁచారిక యెటఁ  
జనియెఁ దరలిక చెప్పుమ \* యనఁగ నంతఁ  
జెప్పఁ దొడఁగెను నిటుమహాశ్వేత యవుడు.

396

— కాదంబరీజన్మకథనము. —

నీ. విను మహాభాగ! నే \* మును వచించినసుధాసంభవం బైనయ \* పురకులాన  
జనియించె మదిర నా \* జనుమదిరేక్షణ వానిఁ జేపట్టె గంధర్వవిభుఁడు  
చిత్రరథుండు తఁబ్బిత్రగుణాకృష్టచిత్తుఁడై తక్కిన \* చేడియలకుఁ  
బడయంగ రానట్టివరవేత్రచామరచ్ఛత్రకర్పరపట్టచారుచిహ్న  
తే. దీపితం బగుతన్మహా \* జీవిపదము, నిచ్చి యంతఃపురస్రీల \* కెల్ల రాణిఁ  
జేసి ప్రాణపదంబుగాఁ \* జేసి మిగుల, నేలుచుండెను గంధర్వజాల మెల్ల. 397

తే. అంత యావనసౌఖ్యంబు \* ననుభవించు  
నమ్మహాదంవతుల కొక్క \* యాత్మజాను  
రత్న ముదయించె నాశ్చర్యరాశి యగుచు  
నేకజీవిత మై వారి \* కెల్లరకును.

398

తే. తనరుఁ గాదంబరి యటంచు \* దానిపేరు  
పుట్టినదిగోలె నేను నా \* పువ్వుఁజోడి  
యేకశయ్యాన్నపానాద్య \* నేకవిధులఁ  
బెరిగితిమి యొక్కటన యెం ద \* భేదబుద్ధి.

399

తే. వరఁగ రెండవహృదయ మా \* బాల నాకు  
బాలమిత్రంబు విస్రంభ \* భాజనంబు  
ప్రేమ కాస్థానభూమి; యా \* విడయు నేను  
సృత్తగీతాదు లొక్కట \* నేర్చినాము.

400

తే. పుచ్చితిమి బాలభావంబు • నొచ్చె మేమి

యెఱుంగ కేమిట నిర్బంధ • మేమి లేక

తైశవశ్రీదలం దెల్లు • చాలముదము

గనుచు నిర్భరచిత్తంబు • గనుచు నెలమి.

401

చ. అది విని నాదువృత్తమును • సంతయు శోకపరీతచిత్త యై

గుదికొనుశోక వేగమున • గుందుచు నుండఁగ నేను చాను మా

నెనను వివాహ మంచుఁ దనఁ నెచ్చెలులెల్ల వినంగ నాడినన్

నదలక తండ్రి యొక్కనికీ • బాణిగృహీతిని జేయ నందినన్

402

చ. పరలెద జీవితంబు విషవహ్నిలనేని యుపాస ముంటనన్

బెదయురిత్రాలునేనియును • వేపురు వచ్చిన మాన నిక్కువం

బిది యనుచున్ బ్రతిజ్ఞ యొనఁరించె; నిదంతయుఁ గండ్రి సేవకుల్

విదితము సేయఁ దా వినియె • విన్కిపరంపరనున్ సృపాత్మజా!.

403

చ. చనఁగ నొకింతకాల మిటు • చారుమహోద్వలయావనంబునన్

దనరెడికూఁతు నామెఁ గని • తాళఁగఁ జాలక తాప మందుచున్

దన కది యొక్కబిడ్డగుటఁ • దద్దయుఁ శ్రేమనిధాన మాటఁ జె

ప్పును నిసుమంత చాలక యుపాయము గానక యొండు తోచకన్.

404

సీ. తనసతి మదిగతోఁ • దద్ద విచారింది యర్హ మప్పటి కది • యనుచు నెంచి

క్షీరోదుఁ డనువేరి • నేవకుఁ బిలిపించి నన్ను! మహాశ్వేత • వచ్చి సీపు

త్వద్వియోగంబున • దగ్ధహృదయుల మా మాకుఁ గల్గిన దీని • మాన్వవస్తు

కాదంబరిదేవికలక మాన్వగ సీపు ద క్కొండుశరణంబు • చిక్క దిప్పు

అ. డనుచుఁ జెప్పి వాని • నంపించె నిచటికి, మత్సమిపమునకు • మమతఁ జిత్ర

రఘుండు వాఁడు నేటిఁ ప్రత్యూషమున వచ్చె, సంత నేను సర్వ • మాకలింది.

చ. గురుజనగౌరవంబునను • గూరిమిక త్తియపై నిశ్రీతినిన్

వరసఖ! యేల చేసెదవు • పండురంగన్ గడు పండువారినిన్

గురువచనంబు మీఱ కని • గోరెదవే నను మన్వ జెప్పి యా

తరలిక సంపితిన్ నృపనుఁతా! యట కిప్పుడె వానితోడుతన్.

405

అ. వార లేగి రిప్పుడ • వచ్చితి విచటికి

సీపు నింతె ధరణిఁ నేతృతనయ!

యనుచుఁ జెప్పి యామె • యట్టె యూరక యుండఁ

దూర్పు కొండపై నఁ • దోచె విధుండు.

407

నీ మునికుమారకుప్రాణమును గొని గైకొన్న ఘోరపాతకమునుగూరె నొక్కొక్క  
దక్షశాపనలదాహదిహ్నుము చిరకాలలగ్నమును ధ్రువు నొక్కొక్క  
శోకాగ్నిదగ్ధవిఠ్తోభితాంతరమహాశ్వేతాత్మయనుకృతః శేయు నొక్కొక్క  
కోకిలియొక్కొక్కఘోరకీలాభిల ధూమజాలము లంటి దోచు నొక్కొక్క  
తే యనఁ గళంకలబు మధ్యంబునందుఁ దోఁపఁ  
గలితథస్తాంగరాగోరుశార మగుచుఁ  
గృష్ణమృగచర్మసంవీతః కేవలార్ధ  
మయినయంబిక డాచన్నో యనఁగ విధుఁడు.

408

తే. దెసలు ధవళంబు లయి గడుఁ దేజగిల్లఁ  
గుముదవనములు స్ఫుటము లై కొమరుమిగుల  
మానినీమానసంబు లనూనభయము  
నూన నోలిని గగనచుం దూనె పదము.

409

వ. అంత.

410

నీ, కైలాసశశిమణిగ్రానంబు లంతటఁ గరఁగి నిర్ధరము లై గాఱఁ దొడఁగె  
సితకరకరజాలయతము లై తారకాదీధితు లందందఁ తీయఁ దొడఁగెఁ  
గమలవనంబులు కమలారికరములు చూఱకొన్నట్టులు శోభ వెడలె  
ద్రాఘిష్ఠవనీచితాతతిచాలితంబు లై విరహీచక్రాంగముల్ విరుతి చేసె  
తే. హర్ష బాష్పంబు లుకుల విద్యాధరాభి  
సారికలు గగనచర లై సాగు చుండఁ  
మింటినడుమను జంద్రుండు మెలఁగు చుండఁ  
బండుకొనె రాజసుతుఁ డందఁ పార్థవేశ!

411

తే. అతఁడు పండుటఁ గని చిగురాకుపాన్పు  
నందె మెల్లఁగ శయనించె నామె యపుడు;  
పత్రలేఖయు నరపాలపుత్రచయము  
ప్రాణమిత్రము నను బాసి పరర కున్నె.

412

తే. అనుచు మదిలోన నందందఁ నననిధపుని  
తనయుఁ డనుకొంచునే నిద్రఁ దవలె; నంత  
మేలుకొని వేకువనె సంధ్య మిహిరుఁ గొల్చి  
వచ్చి కూర్చుండి రాతిన్నవైని ధక్తి.

413



❖❖❖ తరళికాయఁ గేయూరకుఁడును వచ్చుట. ❖❖❖

తే. సదభుమర్షణజపమును ♦ సల్పుచుండె, నలమహాశ్వేత; రాసుతుం ♦ డంత లేచి  
ప్రత్యుమఃకృత్యముల నెల్ల ♦ బరఁగ జేసి, వచ్చె; నచటికిఁ దరళికవచ్చెనపుడ.

ఉ. వచ్చెను ఖేడశాబ్దముల ♦ వాఁడు మహాజ్వలమూర్తి యొక్కరుం  
డచ్చెను వొంద దానిబడి ♦ నల్లన గంధగజంబు పోలిక  
మెచ్చె బదంబు లూనుచును ♦ మేదిని లీల విశాలపక్షుఁ డై  
యొచ్చెము లేనియాకృతి నిరూదరతన్ బ్రవిభక్తమధ్యుఁ డై. 415

ఉ. బంగరుసంకెలన్ నడుము ♦ బల్కి బిగించి ధరించి చల్ల డ  
మ్మంగము నిండఁ బూసి మలయాచలజాతసుగంధ మిమ్ముగాఁ  
బొంగెడు దీర్ఘవృత్తవృథుభూరిబలాధ్యభుజాభిరాముఁ డై  
చంగదురుప్రకౌష్ఠమణి ♦ సదవలయంబులు నూఁగ నుద్యోలల్. 416

మ. శ్రుతిభూషామణి తల్లక్రిందుగ రుచుల్ ♦ శోభిల్లఁగాఁ జల్లున్వ  
ర్పలిచాపావళి యేకదోశ్చిరమునన్ ♦ వర్ణోత్తరీయంబు నాఁ  
దతమై యొప్పుగఁ జాతవల్లవము నాఁ ♦ దర్కస్థంబు తాంబూలరా  
గతిరోభావితదంతవాసమును దాఁ ♦ గ్రాలన్ మహాద్యచ్ఛవిన్. 417

మ. శ్రుతిపారంగత మై న్వభావసీత మై ♦ శోభిల్లు నేత్రదవ్వీ  
సితిమన్ దిక్కుల నెల్ల నూతనసుధాశ్రీమంతముల్ చేయుచున్  
సితనీరేజమయంబు నా దివసమున్ ♦ జెన్నొందఁ గావించుచున్  
సితసాధోజవనంబులన్ గురియు నాఁ ♦ జెల్వొందు వాఁ డెంతయున్. 418

తే. కనకపట్టవిశాల మై ♦ తనరువాని  
ఫాల; మలికులనీల మై ♦ పరఁగుఁ గేశ  
జాల; మాతండు గంధర్వజాతివాఁడు  
నలరుఁ గేయూరకుం డను ♦ నాహ్వయమున. 419

ప. అట్లేలెంచి తరళిక, చంద్రావీడుం గాంచి యితం డెవండాకో యపూర్వం  
డని నముపజాతకుతూహల యై చిరం బాలోకించి మహాశ్వేతకుం గడుంగుఱం  
గటకుం జని యత్యంతవినితా గృతప్రణామయై కూర్చుండుటయుఁ గేయూర  
కుండును సంతంతన నమితోత్తమాంగుఁడై సమస్కరించి మహాశ్వేతాదృష్టి  
నిర్దిష్టంబైన నాలిసమీపగతం బగునొక్కశిలాఫలకం బధిష్ఠించి యదృష్ట  
పూర్వం బయి కుసుమాయుధుం దిరస్కరించి సకలసురాసురగంధర్వవిద్యాధర

రూపంబుల సభఃకరించు నాదంద్రాపీడునిరూపాతిశయరూపంబుఁ గాంచి విస్త్ర  
యావిష్టచిత్తుఁడై నిర్నిమేషదృష్టికా విలోకించు చుండె నంత. 420

తే. అల మహాశ్వేత జపమాల ధ నవలఁ బెట్టి  
జపముఁ జాలించి చిత్తంబు ధ జగము వంకఁ  
ద్రిప్పి కనువిచ్చి గనుఁగొని ధ తిన్నదనము  
మెఱయఁ దరళిక నడిగెను ధ మీఱ నిట్లు. 421

శ్లోకాదంబరీ ప్రతిసందేశము. శ్లోకా

తే. కంటె కాదంబరిని నీవు ధ కట్టనుంగు  
చెలినిఁ గుళలమె మనమాట ధ చేయు నొక్కొ-  
యనుచు నడుగంగఁ దరళిక ధ యతివినీతి  
నింత బాటంగఁ జెవిగమ్మ ధ నెఱఁగి మాలి. 422

శా.కంటిక దృష్ట్యు భర్తృదారికను నేఁ ధ గాదంబరిక భద్ర మే  
యంటి న్నీ వనుమన్న దంతయును నే ధ నావంతయు న్నీడకే  
కంటక బాష్పము లేఱులై దొరఁగ నాఁకంజాఱీ రోదించుఁగ్రేఁ  
గంటక జూచుచుఁ జెప్పి పంపిన మహాకారుణ్యవాక్యంబులన్. 423

చ. మనవి యొనర్చు వీఁ డిదిగొ ధ మానిని! వీనిని సంపె నామె వీ  
ణను వహించుచువాని సని ధ సంటు జనింపఁగఁ జెప్పి మిన్నకుం  
డెను నతఁ డిట్లు చెప్పెను విఁనీతిని దృష్ట్యు చెప్పినట్టిదా  
నిని వినుపింతు నిట్లనియె ధ నీసఖ శాఁగిటఁ గ్రుచ్చి పేముడిన్. 424

క. చెలి! యీతరళిక చెప్పిన, పలుకులు నామనసుఁ దెలియఁ ధ బలికితో జనకుల్  
పలుకు మని కక్కసించిరొ, యిలు విడువనితప్పిదంబు ధ నెత్తి పొడిచెదో. 425

క. చెలిమిని వదలఁగఁ గోరెదొ, దలఁగఁగ ననుఁ జేయుకుట్రాతరుణి! కినుకయో  
లలిసహజప్రేమాంచిత, సలలితమగునామనంబు ధ సఖ! యెఱుంగుదువే. 426

క. ఈగతి నతినిష్ఠురముగ, వేగ తెగం జెప్పి వుచ్చు ధ వెరవే సఖ! నీ  
కేగతి సిగ్గు జనింపదొ, యీగతి వచియింపఁ బెద్ద లెవ్వరు లేరో. 427

క. ఎప్పుడు ప్రియభాషణములు, చిప్పిలఁగ వదించునీకుఁ ధ జెప్పిరి యెవ రీ  
యొప్పునిపలుకులు చెప్పఁగ, నప్పుడొ యిటు లాడుకొంటఁయిల నవ్వరికేన్. 428

ఉ. నెప్పుది నుండువాఁడయిన ధ నెక్కొనఁ జేయునె యిట్టివేళలం  
దిప్పుది నిట్టికార్యముల ధ నించుక పండితుఁడైనవాఁడు నూ

- యన్ముకచెల్ల! దుఃఖముల ♦ నాహతచిత్తుల మమ్ముబోంట్లనున్  
కిన్మన నేల! మానసము ♦ ఖన్నత నంద సుహృద్వ్యభిధాన్ గడున్. 429
- ఉ. ఏటిసుఖాశ నిర్వృత్తియు ♦ నెట్టిది భోగము లెట్టివో సుమా  
యేటివి మందహాసములు ♦ నిట్టిపథక సఖ యుండ నేను నే  
పాట వివంబుమాడ్కి దగ్గ ♦ బాటిలఁ జేయుదు సప్రియంబులన్  
బోటిరో! దారుణుం డయినఁపూవిలుఁ గాము సకాముఁ జేయుదున్. 430
- చ కమలిను లస్తమింప రవి ♦ కాటియఁ గూరఁగఁ జూచి కోకముల్  
తమపతియంగసౌఖ్యములఁ ♦ దామును వీడునుఁ గూడ నున్న దో  
సమునకుఁ జెప్ప నేటి కింక ♦ సారిసగంధులఁ జూడ నాదుకూ  
రిమిసఖ యన్యపూరుషుని ♦ రేవగలుగ గన కాత్మ గుందుచున్. 431
- చ. పతివిరహార్తి నామదిని ♦ బాయక యుండఁగ మర్త్యుఁ డన్యుఁ డే  
గతి నివసించు వెండి సఖ ♦ కాంతవియోగము దుర్భరంబుగా  
వ్రతములఁ దీవ్రముల్ సలిపి ♦ వందురు చుండగఁ గర్మితాంగి యై  
కుతిలపడఁ! వివాహమును ♦ గోరుదు నేమని యాత్మసౌఖ్యమున్. 432
- చ. కలుగును నాకుసౌఖ్య మెటు ♦ కాంతలకున్ సరిగానిధార్మ్యముగ  
దలఁకొని యీపనిగ సడిసి ♦ చాల్చితి నీపయిఁ జేసెన్ స్త్రీదనం  
బుల కురుభూషయైనత్రపఁ ♦ బోవిడితిన్ గురుమాట మీటితిన్  
దలఁపక లోకనింద; నటు ♦ తాడ్కొనుదున్ మఱి నేనె యీపనిన్. 433
- చ. చరణము లంటి కేల్లాగిచిసల్పి నమస్సు సనుగ్రహింపుమా  
యరిగితి వీవు కానకు మదాయువుతో నని యంటి నంచు నీ  
వరిగి వచింపుమా యనుచు ♦ నాయను చెప్పె నటంచుఁ జెప్పి యో  
నరవర! యాతఁ డూరక విఠనమ్రత నుండెను నంత నామె తాన్. 434
- క. విని తద్వచనంబులఁ దా, మనమునఁ దలపోసి మఱియు ♦ మథియించిగడున్  
జను మేన వచ్చి స్వయముగఁ, గని సల్పెన వర్తమనుచుఁ ♦ గఱపి యతనికిన్.
- క. పనిపెను నాకేయూరకుఁ, బనివిని యాతండు చనఁగ, ♦ బార్థివమానుగ  
గనుఁగొని చంద్రావీడుని, మన మలరఁగ నిట్టు లనియె ♦ మంజులభణితిన్. 436

❧ చంద్రావీడుడు హేమకూటమునకుఁ బోవుట. ❧

తే. రాకుమారక! విను గడుఁరమ్య మిలను  
హేమకూటంబు చిత్రమ్ము ♦ నేమి చెపుదు

చిత్రరథరాజధానియుఁ ♦ జిత్రతరము

కింపురుషవిషయంబును ♦ నింపుఁ గూర్చు.

487

తే. అల్ల గంధర్వలోకంబు ♦ నడుగ నేల, యఖిలకాతుకవేశలంబగుచు నెగడు  
భర్తృదారిక నాబహిఃప్రాణపదము, సరసహృదయకాదంబరి ♦ చారుచరిత.  
సీ. అతిభేదకర మని ♦ గతి నెంచవేనియు గురుకార్యధంగంబు ♦ కొఱల దేని  
మద్యచసం బీవు ♦ మన్నింతు వేనియు సంతచసప్తస కే ♦ నర్హ నేని  
మన సదృష్టచరంబు ♦ లనువిషయంబుల కని వినోదింపంగఁ ♦ గడఁగు నేని  
యాశ్చర్యదర్శనం ♦ బానందదం బేని పరిచయలవ మింత ♦ పరఁగు నేని  
తే. తగ నిరాకృతి కే నని ♦ తలఁతు వేని, యే ననుగ్రహ్య నని మది నెంతు వేని  
యొక్కయర్థంబు నర్థింతుఁమ్రొక్కి నిన్ను, వ్యర్థపుచ్చకుమామ కాభ్యర్థనంబు.  
మ. చని నాతో నల హేమకూటమునకుఁ ♦ సద్రవ్యాతాభూమికిఁ  
గని కాదంబరి మత్స్యఖఁ దలఁగి తత్కాబుద్ధి మోహంధ్యముఁ  
దిన మొక్కం డట నిల్చి వత్తు విటకుఁ ♦ దీప్తంబు మర్నాడు ర  
మ్ము నినుఁ గాంచి యహేతుబాంధవుని లోఁబొంగారుదుఃఖంబునన్. 440

చ. పరివృత మైననామనసు ♦ ప్రాణితమయ్యెను; సహ్యమై గడుఁ  
బరఁగెను నాదుశోకము నృపాలకుమారక! నీకు విన్నుటఁ  
గర మరలించు సాధువులఁ ♦ గాంచుట దుఃఖితు లై నవారినిఁ  
పరసుఖముల్ ఘటించె నె భవాదృశసాధుగణోదయంబులున్. 441

క. అనఁ జంద్రావీడుండను, ననెను మహాశ్వేత కిట్టా ♦ లమ్మరొ నిన్నుఁ  
గనినది గోలె వశుఁడ నీ, కనుపుము నీచునను వచ్చి నట్టులఁ బనులన్. 442

క. నను నడుగ నేల వచ్చెద, నని కదిలెను నామెతోడ ♦ సంకఁ గ్రమమునఁ  
జని హేమకూటమునకును, గనె గంధర్వాధిపతియఁ గారం బశఁడున్. 443

ప. కాంచి తోరణాంచికంబు లగునస్తకత్యోంశరములం గడచి కన్యాంతఃపుర  
ద్వారంబుఁ దఱిసె 444

మాలిని. సకలవిబుధపంద్యా! ♦ చానువృత్తావ్యసంద్యా!  
ప్రకటనటనసంధ్యా! ♦ భాసురోద్యత్ప్రీతివింధ్యా!  
నికటధనదమిత్రా! ♦ నిర్మలాంతఃపవిత్రా!  
వికలితభగవేత్తా! ♦ విశ్వలోకైకమిత్రా! 445

గద్య. ఇది శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తిచరప్రసాదబద్ధసరసకవిత్వవైభవ చింతలపల్లి  
పంశపయఃపారావారిరాకాశైరపబాంధవ శ్రీవేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ  
తనూభవ సుజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి  
యను మహాప్రబంధంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్చణమస్తు శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్త్యర్చణమస్తు.  
శ్రీ శ్రీ శ్రీ ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ.

శ్రీరామ స్మరణాయనమః.

శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీశృంగారకాదంబరి

పూర్వభాగము.

షష్ఠాశ్వాసము.



మద్వృషభతురంగా

హైమవతీచిత్రభృంగాయరిమనభంగా!

సోమోజ్జ్వలోత్తమాంగా!

భామాశృంగారితాంగా! భాస్వదపాంగా!.

1

వ. దేవా! నయామత్రమతి నవధరింపుము. అవ్వలికథావృత్తాంతంబు చెప్పెద. అట్లు చంద్రావీడుండు మహాశ్వేతం గూడి హేమకూటంబునకుం జని గంధర్వ రాజకులంబుఁ బ్రాపించి కాంచనతోరణాంచితంబు లగుసప్తకక్ష్యోంతరంబులం గడచి కన్యాంతఃపురద్వారంబు సమీపించుటయు.

2

తే. కని మహాశ్వేత నల్లంతఁ ♦ గడురయమునఁ  
బర్హులెత్తుచుఁ జనుదెంచి ♦ భక్తి మ్రొక్కి  
ద్వారపాలురు కనకవేత్తములఁ దాల్చి  
దారి చూప మహీనాథతనయుఁ డతఁడు.

3

తే. కన్యకాంతఃపురద్వారంకంబుఁ జొచ్చి, స్త్రీమయం బైన మణియొకఁజీవలోక మన నసంఖ్యేయవనితాసహస్ర చుధుర, రవకుమారిపురాభ్యంతరంబుఁగనియె.

అంతః పురారాభ్యంతరవృత్తాంతము. ఇతి.

అ. పురుషరహిత మగుచుఁ ♦ బాలుచు సగ్ధాంతర, మన నపూర్వమైనయతివ దీవి యనఁగఁ బురుషవైరి ♦ యజ్ఞభవాపర, సృష్టి యనఁగ వెలయుశ్రీలఁ జెలఁగి.  
క. పెదయొడవస్త్రీయుగ మనఁ, బొదలుచు బహుకల్పములను ♦ బాలఁతుల నల్ప  
బదిలమ్ముగ ప్లాపించిన, మనగజగమనోరుకోళ ♦ మనఁగఁ దలిర్చెన్.

6

మ. అతివిస్తారముఁ జ్ఞావితాశమును నై యాదీ కృతానంత మై  
తతపీయూషరసంబునఁ దివసముఁ దా నేకముం జేయుసం  
గతి గాతుత్తభూషణద్యుతులతోఁ ద గాశించునీమంతినీ  
తతిలావణ్యర్పురంబునఁ దదవరోధం బొప్పు విస్తేర మై.

7

సీ. చంద్రబింబసహస్రఃసంఘటితంబు నాఁ జంద్రికారచిత్రసంస్థాన మనఁగ  
విభ్రమనిర్మితఃవివిధసామగ్రి నా రతివిలాసరచితఃరాజి యనఁగఁ  
దారుణ్యవిలసనఃపరిభ్రాతాశం బనఁ గంతుచరిత్రావకాశ మనఁగ  
భూషణద్యుతికృతఃభూరిదిగంతర మనఁగ మన్మథమయః మనఁగఁ దనరి

అ. రాగలి ప్తసకలఃపరమ్యదేశం బన  
సురతదైవమయమోఁ సుందరత్వ  
మయ మనంగఁ గుతుకఃమయమో యనంగను  
నలరుఁ దదవరోధః మధిపతనయః!

8

చ. అతిజహ్నుశాంగనాజనము యలాస్యగభస్తులఁ జంద్రబింబవృ  
ష్టితతిని గురున్యనట్టులునుఁ జేసెడి నాఁగ నసాంగదృష్టులఁ  
క్షీతితల ముత్పులప్రచురఃసిక్తముగఁ; జకురాంధకారనం  
తతి నసితప్రదోషసముదాయములఁ ఘటియించునట్లుగఁ.

9

క. అతినిభృతభూలతికా, తతవిభ్రమనిచయములను యదర్పకచాప  
ప్రతతుల జళిపించెడు నా, స్థితకాంతులఁ బుష్పమయముఁక్షీతిఁ జేసెడినాఁ.

తే. భూషణాస్త్రేంద్రచాపాలిఁ బోల సదన  
కేకిబృందంబు లెగిరెఁజువీక దోఁచ  
యావనవికారముల మన్మథాయుతములఁ  
బ్రభవ మందంగఁ జేసెడిభాతిఁ దనర.

11

చ. పొలయఁగఁ జేయునట్టులను యబంపిరి నూరుపుగాడ్చువాసనఁ  
నులయసమీరబాలకుల; యంజకపోలతలావరోకనం  
బుల మణిదర్పణంబులను యభూరిగ నంతట నిల్చినట్టులా  
యలరునఖిద్యుతిస్ఫురణ యంగజాతూపుఁ నవ్వదిక్కులఁ.

12

తే. కప్పినట్టులఁ గరశలఃకమ్రరాగ  
మునను రక్తాబ్జవనవర్షఃమును దొరంగు  
జీవలోకంబు నా నందుఁ జెలఁగుచుంటఁ  
గాంచె భూనాథశనయందు యేన్ను లలర.

13

వ. మఱియు నారంభ భావమూర్తి పురాభ్యంతరమున.

14

సీ. పాణిగ్రహం బాళిపాణిగ్రహంబున సఖరక్షతము వీణ ధ్వజంబులను  
గరతలాఘాతంబు ధ్వజంబు క్రీడల ముద్దులు వంశంబు ధ్వజంబులను  
జరణాభిధూతంబు చారుకంకేళుల సంతతంబులు తేజస్వలముల  
జఘనకంపంబులు సారణీలల మధుమలుకంబు కేసరీక్షీణిజముల

తే. హారసుమపాతములను సత్కారములను

బువ్వలతలకు జలములఁ ధోయుకలశ

కంఠములఁ గాఁగిలింతలఁ గనె నపూర్వ

సురతమును నేర్చు నా నొప్పునుపతులందు

15

సీ. కర్ణోత్పలంబులు కన్నులే; మైపూత లజ్జవలహసితవిద్యోశనములె  
యాననతొళన మమలగండస్థలాలోకమే; యద్వము వీచుచును  
లీలాంబుజంబులు లోలకరంబులె; వల్లకీర్ణములు సంభాషణములె  
యధివాసగంధంబు లమలనిశ్చసితంబు; లధరద్యుతులె కుంకుమానులేప

ఆ. మంబరావకుంతంసంబు దేహప్రభః, కుటిమోపహారకుసుమతేజులు

సఖరరత్నరుచులె; నారుల కాయంతి, పురమునందుఁ జూడఁబురుషవర్య! 16

సీ. లాఠోరసంబును లలితాంఘ్రిభారంబు; వస్త్రభారంబును వాఙ్గతము

కేసరమాలికాభాసురమేఖలాకలనమ్ము గతివిఘ్నకరణహేతు

వంగరాగభరంబు సద్ధికోచ్చసితహేతు వవతంసద్భుతియును సద్ధిక్రమము

మంగళప్రతిసరసంగంబు కరతలకంజాతకంపనకారణంబు

ఆ. కర్ణపూరకమృతకలితబంధరకుల, పక్షిమారుతమున బాధ కలుగు

నచటిస్త్రీల కార యతిసుకుమారత, పొగడఁ దరమె వారి సుగుణధుర్య! 17

వ. మఱియు.

18

తే. చెలుల దర్శింపఁ జేయూతఁ చేసికొనక

లేది యెదురేగుటయుఁ గడు లెస్సతెగున;

యలగు బ్రతికర్తములయందు హారభార

సహనశీలత కుచకగ్ధశత్రవమహిమ.

19

తే. పూలు గోయట రెండవపువ్వుఁ గొనుట

యంగనానర్హకృత్యమై యలగు నచట

గన్యకార్తంబులై నట్టికళలయందు

బూలు కట్టుట కోమలస్త్రీలవిధము.

20

వ. మఱియు

21

తే. దేవతలకు నమస్కృతుల్ ధీర్బునపుడు  
మధ్యభంగంబు గలుగుట మాన్యవరిత!  
కన్యకల కందు నాశ్చర్యకరము గాద  
యెంత వర్ణింతు నొర యాయంతిపురము.

22

వ. ఇ ట్లతిమనోహరం బయి మహానందసంధాయకం బయి యొప్పునక్కుమారీ  
పురాభ్యంతరంబు నాచంద్రావీడుండు సొచ్చి యించుకదవ్వుఁ జని కతివయ  
కక్ష్యాంతరములుగడచి యటనిటునటు సంచరించుకాదంబరీసమాసన్నవరిజనం  
బునానావిధమనోహరాలాపంబుల నాలించె నెట్లన.

23

నీ. లవలీలతాళిక ధీవలిక! పాదుల రదియింపు కేతకీరజముతోడ  
రత్నవాలుకఁ జల్లు ధీమణియగంధోదకవకదీర్ఘికల సాగరిక! నీవు  
గంధపాత్రుఁ దావి ధీటియింపు మకరిక! కన్నూరపల్లవఃకుసరజమున  
రజనిక! పెట్టుము ధీరత్నదీపంబులఁ దాపించవాటికాఽతమములందుఁ

తే. గృత్రిమాంభోరుహంబులఁ గ్రీడ నల్పు  
జంత్రపుంజక్కువలపై నఁ జల్లు కుంకు  
మరజము మృణాళికా! నీవు ధీమంజుగతిని  
మధురికా! పుష్పభూషలు ధీమఱి ఘటింపు.

24

వ. మఱియు.

25

చ. కుముదిక! మా క్తికావళులఁ గూర్చుము దాడిమిపండ్ల కల్లవే  
గుము లయి వచ్చెడి శకునశోటులు; రత్నపుఁబుత్రికాకుచా  
గ్రముల లిఖింపుమా నిపుణికా! తగఁ గుంగుమవత్తరేఖలఁ  
గమలినికా! రథాంగవృథుఁకంబుల కీయవె తూండ్ల క్షీరముల్.

26

తే. కదళికా! గేహమరకతఃఖచితవేది, నూడ్చు కనకసమ్మార్జన ధీతృలాక్షి!  
వకుళసుమమాలికాగేహవాటికలను, కేసరిక! చల్లు ముఖశీఘ్రికరణములను.

తే. భవనకలహంసములఁ ద్రావు ధీవంకజాత, మధురసంబును ననినిక! ధీమదనదేవ  
భవనదంతవలికను ధీబటలమును, జేయు సిందూరరజమున ధీశ్రీ లెసంగ.

క. కదళిక! ధారాగృహములఁ గదియింపుము గృహమయూరఁగణముల వీనిఁ  
గదళిక! వెన్నెలపులుఁగుల, కొదమల నెక్కించు కేళికుధరశిఖరముఁ.

27

చ. భవనచారిత్రవృత్తములఁ జల్లవికా! భుజియింపఁ జేయుమా  
నవమరిచాగ్రపల్లవగణంబులఁ బంపుము గానకాలకుఁ



- గవకవలాడు కిన్నరయుఁగంబు మయూరిక! పంజరంబులఁ  
రవితచకోరకంబులకు ఁ రావియిగుల్లిడుమా లనంగికా!.
- తే. పద్యములఁ జెప్పు హరిణిక! ఁ పంజరస్థ  
శారికాకీరముల కని ఁ చారుఫణితిఁ  
జెప్పుకొనుచుండి రొండాదుల్ ఁ షీతివవర్య!  
తత్సమాసన్నపరిజనఁతతులు వేడ్క.
- ప. మఱియుఁ గొందఱు పరిచారికాసుందరులు.
- చ. తెలుపుచు లేనిముగ్ధతను ఁ దిన్నఁగ నెవ్వనిఁ గూడ సారికా!  
దలఁచెద వోసి; జవ్వనపుంఁదల్కులఁ జల్కెడుమత్తకాశినీ!  
తెలిసె నురోజకుంభభరఁతీవ్రత వ్రాలఁగ మేను పట్టెదే  
విలసితరత్నజాలముల ఁ వెల్లెడుకంబపుఁగేకీజాలముఁ.
- చ. రతనపుగోడలం బడినఁరమ్యనిజప్రతిబింబకంబుతో  
సతి పరిహాసకాంక్షిణిరో! ఁ సల్లపనం బొనరించె దేమి; మా  
రుతహృత్పైఠ! హారలతఁరోచులఁ గప్పుచు సారెసారె హ  
స్తతలము నొవ్వఁ జేసెదవు ఁ చాలును బయ్యెదఁ జక్కనొత్తుమా.
- క. మణికుట్టిమోపహారక, వనజాతస్థలనభీత! ఁ వర్జించి తె నీ  
కనదాననాబ్జబింబము,లను నీమాగ్ధ్యంబు గడు విఁలక్షణ మరయఁ.
- చ. సుమబిసకోమలత్వమును ఁ జూఱగొనెన్ నిజకోమలత్వ మం  
చమితమదంబుఁ గన్నసతి! ఁ వొడువె పోరణగండ్లఁ జొచ్చున  
ట్టిమహితపద్మరాగరుచిఁతీవిని లేతప్రకాశమంచుఁ జ  
త్తమున భ్రమించి హస్తతలఁతామరసంబును గొడ్డు చేయుదే.
- చ. శ్రమమునఁ బాణిసంకలితఁచామర ముర్విని జాఱిసద్దనుఁ  
విమలనఖప్రభావళుల ఁ వీచెద వింకఁ బ్రమత్తచిత్త! ని  
ల్పు మను ని వాదిగాఁ గలుగు ఁ పొల్పుగు నన్యములఁ రసోక్తులఁ  
దమి విను చాన్యపాత్తిజఁడు ఁ తన్నుపపుత్రిగృహంబు చెంతకుఁ.
- చ. చని యట పైకతం బనఁగ ఁ సత్ప్రేమదావనవల్లరీగళ  
ద్వనమును రేణుజాలములఁ ఁ గర్పరపుంబెనుదీవి నాఁగఁ గాం  
చునకుసుమోపహారములఁ ఁ జంచలకీరనఖక్షతాంగణ  
వనిసహకారసస్యరసఁవర్షమునఁ బెనుదుర్దినంబు నాఁ.
- చ. గళితగుమంబులం దిరుగుఁగంధమధువ్రతబృందతామసిగా  
సలితవంజలద్రుమవంశం బన; మారుతకర్ణశీసరో

జ్వలమధుధారధూళులను ♦ సాంద్రహీనుం బన నొప్పు నొక్కని  
ర్మలనువిశాలమార్గమును ♦ మంజులరత్నమయంబుఁ గాంచె దాఁ. 39

వ. మఱియు నామార్గంబు.

40

సీ. సంచరచ్ఛ్విజనఁచరణలాఘోరసర్పరముల రాగసాఁగర మనంగ  
నంగరాగామోదఁసంగతిఁ బీయూషసంభవవాసరఁచయ మనంగఁ  
గర్జపూరాశోకఁకప్రపల్లవజాలకములఁ గోకనదోరుఁగహన మనఁగ  
దంతపత్రప్రభాఁసంతతప్రతతుల ♦ గంధఫలీద్రుమఁగహన మనఁగ

తే. లలితలావణ్యమయసాలఁలక్ష్మీ బొల్చి, నేవకై వచ్చి యిరుతల్ల ♦ శ్రేణి గాఁగ  
నిలిచియున్నట్టి స్త్రీజనఁనివహమునను, దీర్ఘరథ్యాముఖాకృతిఁ ♦ దేజరిల్లె. 41

క. ఆదారిసడుమ నొరయుచు, హృదినిగతిఁ బాటుభూషఁజాంతుద్యతులం

దీడుచు నెదురుగ నేగెను, భూదారసుతుండు హంసఁపుత్రియుఁ దానుఁ. 42

క. చని గాంచెను బ్రతిహారీ, జనమండలసంశ్రితాగ్రఁసద్భాగం బై  
తనరెడుశ్రీమండపమును, మణిమయమును వివిధశిల్పఁమయమంజులముఁ.

క. ఆమండపమధ్యంబున, శ్యామలచేలావృతంబు ♦ శయనతలమునఁ

గోమలసితోపధానము, శ్రీమలయఁగ నానుకొనుచుఁజే యూఁది లలిఁ. 43

చ. సురుచిరభూషణావళుల ♦ శోభిలి కల్పలతాచయంబు నాఁ

బరఁగెడుకన్యకాజనము ♦ భాసిలఁ జుట్టు సహస్రసంఖ్య మై

ధర సువవిష్ట మై ప్రథమఁదంష్ట్రరదస్థితధారుణీగతిఁ

స్థిరమతిఁ గూరుచున్నయలఁచిత్రరథాత్మజఁ గాంచె నాతఁడుఁ. 45

—కాదంబరీవిర్లనము. —

ఉ. చేరువ రత్నకుడ్యముల ♦ శ్రీమణికుట్టమమండపమ్ములఁ

మీఱుచు బింబితాంగి యగుఁనీరజలోచన యద్వదికృతుల

మాదుతభోజనుల్ సురలు ♦ మానుగఁ బ్రక్కను గ్రిందుమీఁదులఁ

గూరిమి మీఱఁ గొంచుఁ జనుఁగోమలతఁ గనుపట్టె భూవరా!.

46

తే. సంచలింపంగ భుజలతల్ ♦ చామరముల, వీచుదాసీజనంబు లాఁవెలఁదివిస్త  
రాంగలావణ్యపూరంబుఁనందు నీడు,లాట లాడుచునున్నట్లు ♦ లలరి రెలమి.

క. ఆతరుణిఁ గాంచువేడుక, చేతను నరుదెంచి యొకటఁ ♦ జేరినలోక

వ్రాతం బన బహుచిత్ర, వ్రాతము వెలుఁగొండెఁ జుట్టు ♦ రాజాననకుఁ. 48

తే. భూషణారావన రక్తఁభుజగభోజి, వితతఁచంద్రకచిత్రితఁవేశ్యకంబు

వేయుగన్నులవిప్పియాఁవెలఁదివేడ్కఁ, గాంచుచున్నదొయననొప్పుఁత్యుతలేక!.

తే. ఆత్మపరిజనమును నామె ♦ నాశఁ జూడ  
దివ్యచతుష్కృతను గాంచి ♦ తేజరిలెనొ  
యనఁగ ననిమేషనయనమై ♦ యలరు చెప్ప  
డావెలందినె గాంచుచు ♦ నడరుచుండె.

50

తే. సర్వలక్షణములు నల ♦ సారసాక్షి  
దేహ మెల్లను నిండారి ♦ తేజరిల్లు  
బ్రబలరాగాంధము లనంగఁ ♦ బార్థివేంద్ర  
యెంత వర్జింతు నాయితె ♦ వింతసాంపు.

51

తే. అకృతపుణ్యం బటంచు నాఁయితివ వీడె, బాలభావంబు; నవ్వుడే ♦ పంచబాణ  
పరవశత నాఁగ నాబాల ♦ పలుక కున్నఁ, జేరె నెల్లప్రాయ మల్లన ♦ సిగ్గు వీడి.

సీ. నిశ్చలపదరాగఁనిర్నిద్రదీధితుల్ ప్రత్యుద్గతంబు లై ♦ పరఁగు నొక్కొ  
యావకరసపాటలఁబయితలావణ్యవారిధారలు జాలు ♦ వారు నొక్కొ  
పరిధానితారుణాంబరదళాకాంతులు విరళంబులై ముందుఁప్రేలు నొక్కొ  
పాదభూషణరత్నభాసురకాంతిరేఖలు పువోగాము లై ♦ గ్రాలు నొక్కొ

తే. మృదులనఖవివరంబుల ♦ రుధిరధార  
లొలుకు నొకొ యన సంగుళీదళము లెసఁగ  
నవనితారాగణం బన ♦ నలరునఖర  
పంక్తిఁ జెలువొందు నబ్బలఁపదయుగంబు.

58

ఆ. గురునితంబభరణఁఘోరపరిశ్రమ, ఖన్నసక్తి యుగికిఁ ♦ గే లొసంగి  
తోడ్పడంగఁ బైకిఁ ♦ దోతెంచు నాఁగఁద, త్కటినినూపురమణిఁ కాంతులొప్పు.

తే. నలువ గట్టిగ నొత్తిన ♦ నడుమునుండి  
గాఱి జఘనోపలప్రతిఁఘాతమునను  
రెండుపాయలుగాఁ బాటు ♦ నిండుకాంతి  
వారిపూరంబె యానారిఁయూరుయుగము.

59

చ. పరపురుషావలోకనముఁ ♦ బాపెడి నాఁ; గుతుకంబువేర్చిని  
విరివిని గాంచె నాఁ; దనువు ♦ వెండి స్పృశించుటఁ బుల్కరించె నాఁ  
బరఁగి; ప్రసారితాయతగఁభ స్త్రీచయంబున నొప్పుకాంచి యా  
సరసిజనేత్రమధ్యమునఁ ♦ జాల వెలుంగుచు నుండె భూనరా!.

60

తే. అలరు నాతన్విజఘనంబు ♦ నఖలలోక  
హృదయభరపాతమున నాఁగఁ ♦ బొదలి గురుత  
గురుతరకుచంబు లడ్డమై ♦ కూరకున్న

నాననాలోక మావేత ధంది కుంది

చిక్కె నన సన్నమై యొప్పు ధిన్నినదుము.

57

తే. సాకుమార్యంబు శోధింప ధిలజభవుండు, తాకి యొత్తిన యప్పుడుఁతవిలినట్టి  
యంగుళీముద్ర యనంగ నాయులివనాభి, తనరు గంభీరమైననుల్ల ధిదనరిమిగుల.

ఆ. గెలిచి ముజ్జగముల ధివలరాజు వ్రాసిన, విజయగీతవల్ల ధిసీధి యనంగ

జెలగు నావెలందిధిచీమలబారు నా, దనరుసోమరాజ ధి ధారుణీశ!.

59

చ. అతిభరఖన్యమానహృదయంబు తదంతరసీమబింబిత

శ్రుతికిసలాఖ్యహస్తమున ధిక్షోణికిఁ ద్రోయంగ బడ్డయిందిరా

సుతుపదవీతమో యనంగ ధిశోభిలు నాసలిచన్నదోయి బా

హుతటకహాయితుంబు నయి ధియున్నతి దాల్చి నిరంతరంబునై.

60

తే. అమలలావణ్యజలములధియందుఁ జేలు, మృదులబిస కాండములనంగధిమేదినీశ!

దిగువఁ బ్రసరించుతత్కర్ణధిదివ్యభూష, దీధితులు నాంగ బాహువులఁతేజరిల్లు.

క. మణిపలయగౌరవశ్రమ, జనితస్వేదాంబువేణిధిజాలము లొలికిం

చు ననంగ సఖరమయూఖము, లనుఁ దొరఁగెడుదానికరతలం బొప్పు నృపా!.

క. సైనభరమున వంగెడుముఖమును బై కెత్తంగ నాంగ ధిమునుకొని చుటుకం

బును నుచ్చైఃకరములచే, తను నంటుచు దానితారధిదామక మొప్పుక.

63

క. నూతనయావనపవనో, ధూతం బగురాగజలధిఁ ధిదోచునలలు నా

నాతన్విపెదవు లొప్పును, లేతప్రవాళంపులతలధిలీలఁ దొగరు లై.

64

తే. పాటలస్వచ్ఛకాంతిని ధిబరంగి మిగుల

నిండి మదిరారసంబున ధిమెందుకొనుచుఁ

బొలుచుమాణిక్యశుక్తిసంధిపుట మనంగఁ

దనరుఁ దత్కపోలయుగళి ధి ధారుణీశ!.

65

క. గతి కడ్డం బొనరిందిన, శ్రుతియుగళముపైనఁ గినుక ధిచూపెనొ యన లో

హితనయనాంతం బై తగు, సతికనుంగవ, నేత్రమయము ధిసల్పుచు జగతిక.

తే. మత్తయావనకుంజరధిమదజలంబు, రేఖ లన మించు భ్రావల్లభీయుగంబు;

నానికావంశ మలరారు ధిసలిసకరుని, చానపరివాదినీతత్కొకొన మనంగ.

67

తే. రాగపరవశమదనాంతధిరంగ మెల్ల, వదనసంలగ్న మయ్యె నా ధివనితనొసటఁ

బరంగుచుండు మనశ్శిలాధిపంకలిఖిత, తిలకబిందువు; నృపవంశధితిలక! వినుచు.

తే. కేశవీధిని ముద్గాడి ధి కెరలుమాళి, మణిమయూఖనికాయంబుధిమదిరభంగి

బాటలీకృతఫల మై ధిభామదీర్ఘ, కేశపాశంబు గప్పుచుఁ ధిగెరలుచుండు.

69

చ. పతి తనయర్థ దేహమున ♦ భాసిలునంచు సగర్వ యైనయా  
క్షీతిధరరాజపుత్రి గడు ♦ సిగ్గును జెందఁగ దేహ మెల్లెడఁ  
రతిపతి భాసిలంగఁ దనఁరారుచు యావనరూపసంపదఁ  
క్షీతి కెఱుంగంగఁ జేయు చల ♦ చిత్రరథాత్మజ యొప్పు భూవరా!.

న. మఱియు. 70

చ. ఉరమున నొక్కలచ్చి వసఁబోదగుఁ డూని ప్రమాదమంది తా  
గరువముఁ జెంద దానిఁ దలఁగంగను నా నిజబింబకమ్ములఁ  
సిరిశతముల్ సృజించు; శశిశేఖరుఁ డూరక యొక్కమన్నఘృ  
హరణ మొనర్ప నీనున నఁనంగజకోట్ల సృజించు నాత్మలఁ.

తే. శిరనుపై నుంచికొని యొక్కశీతకరుని  
హరుఁడు గడు విస్మితుఁడు గాఁగ ♦ నతనిగర్వ  
మడఁచ నాఁగను సవిలాసఁహనితములను  
గోటిచంద్రుల నుంచు నాఁబోటి దెసల.

ఉ. రాతిరియెల్ల మేల్కొనినఁరాయిడిఁ గూరుకుపాట్లు గొంచు నా  
బ్రాతిరథాంగయుగ్మములు ♦ పండుకొనంగ విలాసనిమ్మగా  
వ్రాతములఁ విశాలమృదుఁపర్వరచస్సికతాతలంబులఁ  
శ్రీ తనరక ఘటింపు మనిఁసేవకులఁ బనిగొంచు నంతయుఁ.

చ. పరిజననూపురధ్వనులఁ ♦ బర్వలువాతెడు హంసయుగ్మముఁ  
సరసమృణాలశృంఖలను ♦ సంయమనం బొనరించి తెప్పు నా  
సరసకు నంచు హంసముల ♦ సాఁకెడుదానికి నాజ్ఞ యిచ్చి పం  
జరగతకీరశారికల ♦ చక్కికి నేగుచుఁ బల్కరించుచుఁ.

తే. పచ్చికస వని తొడవుల ♦ పచ్చెతాల, జిగుల మెసవెడుసాఁకుడుఁజింకపిల్ల  
కల్లచెలిపెవి నుండెడుఁయవసకిసల, యప్పుఁ గొని నోటి కందిచ్చు ♦ చధికరక్తి.

తే. తాను బెంచినతీఁగెలు ♦ తాల్పెఁ దొలుతఁ  
బువ్వ లని చెప్పవచ్చినఁపూలతోట  
కాఁపరి కనర్థరత్నసంఘచిత మైన  
భూషణవ్రాత మొసఁగుచుఁ ♦ బాలువు మీఱ,

ఉ. ఆననసౌరభంబునకు ♦ సంధము లై చనుదెంచి మూఁగుచుఁ  
దోన కరాభిహృతమున ♦ దూరముగాఁ బయిక్కిరి మూఁగుచుఁ

దో నరుడెంచి చిత్రముగఁ ♦ దో చెడు శ్యామలకందుకంబులో

నా నలరాగు బంధరగఁగంబులతో విహరించుచు గడుగ.

78

తే. పంజరనివాసహారితభాషితముల, నాలకించి సాధిస్తాయహాసవదనఁ

జామరగ్రాహిణిని గాంచిసన్నితాస్య, యగుచులీలాబ్జమున దానినడచు చట్టె.

క. చనుగఁగఁ బ్రతిబింబించిన, తనము తైపుఁజంద్ర రేఖఁ ♦ దా నేదపృష్ఠ

ద్దణచితనఖరపదం బను, కొని పటవాసమున నచటఁ ♦ గొట్టుచు నడపగ. 80

క తనవాలవ్యజనగ్రా, హిణిచెక్కిలియందుఁ బ్రతిఫలించిన మణిక

వ్వునునఖపద మని సాకత, మనుమిమఁ దనశ్రీహరిసలఁయుము మాఁటిడుచున్.

వ మఱియు నిట్లు చెలులుం దానుచు బహుభంగుల వినోదించుచుఁ బృథివియుం

బోలె మహాకులభూభృదవ్వరవ్యతికరంబుల నెల్లఁ బాసి కేవభోగంబులఁ గనుచు

మధుమాసలక్ష్మీవడువున పట్టనపటలావహ్నియమాణపుష్పరజోధూసరపరా

గయు, శరత్సమయంబుభంగి మానసభవపతంగరవంబుల నీలకంఠమదంబు

నసనయించుచు, గారీవిధంబున క్వేతాంశుకరచిత్రోత్తమాంగాభరణయు, జలధి

వేలావనలేఖయుం బోలె మధుక రాకులనీలతమాలకాననయుఁ, జంద్రశరీరంబు

వగిది సుద్దామమృతద్రవిలాసంబుల గురుకళత్రంబుఁ బరిగ్రహించి మించుచు,

వనరాజమాడ్కిఁ బాండు శ్యామలవలీలతాలంకృతమధ్యయుఁ, బ్రాతఃకాల

లక్ష్మీగతి భాస్వన్నుక్తాంశుభిన్నపద్మరాగప్రసాధనయు, నాకాశకమలనిచంద

దంబున నిర్మలాంబరపరిదృశ్యమానమృణాలకోమలోగుమూలయును, మయూ

రావలిమాడ్కి నితంబచుంబిళింపఁ భారవిస్ఫురచ్ఛంద్రకాంతయుఁ, గల్పతరు

లతయుంబోలెఁ గామప్రదయు నై.

82

సీ. అతఁ డెవ్వఁ డెవ్వనిఁ యాత్మజుం డాతనిఁ బిలుతు రేమనుచు నీయిలను జనము

లాతనియందంబు ♦ నాతనిచందంబు నెట్టి దాతనివయ ♦ సంత చెపుమ

యేమన నాతండు ♦ నేమంటి వీవుచు నంతనే పాతనిఁ వింతఁ గనితి

వలమహాశ్వేతకుఁ నాతని కెబ్బంగిఁ బరిచయం బొదవెను, ♦ బాధింపుండా

తే. యాతఁ డేటికి నరుడెంచె ♦ నటకు, నిటకు

వచ్చునో యాతఁ డనుచు సఁపార్థివేంద్రు

తనయుఁ గూరిచి కేయూరఁకునిని సారె

కడుగుకాదంబరిని గాంచెఁ నధిపనుతుఁడు.

83

తే. చందుకుని గన్నసంద్రంబుఁ చంగమునను

హర్ష ముప్పొంగ నుద్వేల ♦ మగుచు రాజ

తనయుఁ డిట్లని మనమునఁ ♦ దలఁప సాగె

వర్ణనాతీత మాహర్షి వార్ధి నృపతి!

84

ఉ. నాసకలేంద్రియంబులను, నారజసంభవుఁ డేల కన్నులన్  
గా సలుపఁడొ; నేత్రములు, గాంచఁగ నీమెను నేమి నోములన్  
జేసినొ పూర్వజన్మమునఁ, జెప్పఁగఁ జాలను నిర్మిరోధతం  
జేసి గనుంగొనున్ నలువ, చేసె నిదొండు వివోదసీమ పో.

85

చ. అతిశయచారురూపపరఃసూనువు లీయని యేడఁ జిక్కె నా  
కతధృతి; కాతఁ డీసతిని \* సల్పెడుచోఁ జెయి తాఁకుగానికీ  
యతివ సహింప కేడ్చి గళిఁతామ్రచయంబులఁ బుట్టె నుత్పల  
ప్రతక్షులు కై రవాంబురుహాభాసురహస్తాక కానసంబులున్.

SE

చ. అని తలపోయుచుండఁగ నె యానృపపుత్రునిచూడ్కు లామె లో  
చనయుగళంబునైఁ బొలసెఁ బారుగతిఁ దనవల్లకివహుం  
డనిన యతండు వీఁడె యపు నంచు మనంబున నెంచి లోకమో  
హనరమణీయరూపమును నట్టై కనుగొని విస్మితాత్మ యై.

87

చ. సరసిజనేత్రయుం బఱపె ♦ త్కృతపుమానునిపై నఁ జూడ్కులక  
నురుచిరమందహాసరుచి ♦ శోభిల నిశ్చలబద్ధలక్ష్మ్య యై  
నరవరసూనుఁ డద్రుగతి ♦ నాతినిఁ గాంచుటచేత న్నభుఁ డై  
గరము వెలింగెఁ దన్నయనఁకాంతి వశక్షశరీరుఁ డె కడున్.

88

❀❀❀ చంద్రాపీఠుని గనినకాదంబరి శృంగారభావోదయార్థము ❀❀❀

క. కనుఁగొనినంతనె యాతని, మును రోమోద్గమము విడపఁ బూఁపారవ మా  
వెనుకను గాదంబరి ది, గ్గన లేచెను సంభ్రమమునఁ గుతుకం బొప్పన్. 89

89

సీ. కలిగించె నామకు ♦ చలరాజు చెప్పుట రథసాక్షికిమఁగట్టు గాంచె  
గతి నడ్డగించెను ♦ గంపంబె పాదాంగదాకృష్ణహంసాళియందె చూఱు  
చలియింపఁ జేసె నిఁశ్శాన్వసమే పయ్యెడఁ జామరవ్యజనంబు ♦ సడిసి గాంచె  
నాళికించె నార్తంబెయ్యురు బాష్పములు చలత్కరపువ్వరజంబుఁగాంచెమిమను

ఆ. నాత్మసంప్రనిష్ఠుఁడై నచంద్రావీడు, స్పర్శనాభిలాష • శయితలంబు  
గదిసె నెరను నదియెఁనునకుచావృతి హేతు, వయ్యో నామె కవుడు • నవనినాథ!

వ. ముఱియు.

91

చ. పలుకక యుండఁ జేసె గదఁ బాపపులజ్జయె ద్వాపర మయ్యెఁ బో  
సలలితవక్త్రసారసము బారథ మానఁగ వచ్చు బంధరా

వల్లి; ప్రథమాంగజాతశరఃపాతమే నీత్క్రితహేతు వయ్యే నా  
కలికిఁ గేతకీకుసుచుఁకంటకవేదన మందెఁ దిట్టులన్.

92

వ. మఱియు.

93

క. వణఁకించె గరతలంబును, ఘనవేషధువే; తలంపఁ కలికి నేమా

మనవి యొనర్పంగా లేచినపొగ్గడిక తైయాఁపుచెందె నెపంబున్.

94

తే. అపుడ కాదంబరిని జేరె కంగజన్ముఁ, డామెతోఁ గూడ రెండవయంగజన్ముఁ

డనఁగ నారాజపుత్రునిఁయంతరంగ, మందుఁ జొచ్చెను సంగజంఁడవనినాథ! 95

చ. జనపతిసూనుఁడుఁ దలఁచెఁ జానకలాపగభస్తు లెల్లఁ ద

క్షణమ మటుంగుపాటుగనుఁ దద్ధృదయస్థితినిఁ బరిగ్రహం

బునుగను; భూషణారవముఁ బొల్పుగఁ దత్పతిభాషణంబు గాఁ

గను; సకలేంద్రియాహరణఁకార్య మనుగ్రహణంబుగా మదిన్.

96

తే. అంతఁ గాదంబరియు నతియత్నమునను

సంభ్రమోత్థిత యై యింతఁ చని యెదురుగ

నలమహాశ్వేతఁ బరిరంభఁ మాచరించె

నిర్భరస్నేహ మేపారఁ నిండు భక్తి.

97

వ. చిరదర్శనజాతోత్కంఠ యగుమహాశ్వేతయు సోత్కంఠంబున దృఢతరదత్త

కంఠగ్రహ యై చంద్రావీధుం జూపుచుఁ గాదంబరి కిట్టనియె.

98

—అంతఁ మహాశ్వేతి చంద్రావీధుని పర్చించి కాదంబరికిఁ జెప్పట. అంతఁ

నీ. చెలియ! కాదంబరి! ఁ క్షీతి భారతావ్యాయవర్షంబునం దొక్కఁపార్థివుండు

బహుతురంగమఖురఁవదనసముల్లేఖచితసాగరముద్రికాయుతుండు

నలరుఁ దారావీడుఁ ఁ డనువేర; నాతని సూనుఁ డీతఁడు మహాఁక్షోణి నెల్లఁ

దసభుజప్రస్తరఁ స్తంభవీతంబున విశ్రమింపఁగఁ జేసి వినుతిఁ గాంచె

తే. నలరు నిలను జంద్రావీడుఁ ఁ డన్నవేరఁ

గన్న దాదిగ నితఁడు నిఁహారణాత్మ

బాంధవుం డయ్యె నాకు స్వభావసరఁ

గుణములను నాదుమనము లోఁగొనియె నితఁడు.

99

నీ. కమలజనిర్మాణఁకాశలంబును యాపనిస్సవత్తత భాగ్యఁనిస్తులతయు

మానవాగ్రామ్యుతఁ మర్త్యలోకపుసురలోకాతికాయినుఁజ్ఞోకితయును

మానుషలోచనఁమంజుసాఫల్యంబు భారణీసద్భక్తృతానుఖంబు

సుభగలైశ్వర్యంబుఁ కుభజేవతాంచితస్థానాభివసనఁచారిమంబు



- తే. సకలవిద్యల కొక్కచో ♦ సంగమంబు  
కాంతు నీతని నావలె ♦ గాంచి నీవు  
ననుచుఁ గొని తెచ్చితిని వీని ♦ నలిననయన  
యరు నహేతుకమిత్తుఁ డియవనిలోన. 100
- తే. ఇతఁడు దాక్షిణ్యపరవశుం ♦ డతులహృదయుఁ  
డనుపమానవిధగుండు ♦ నమలచరితుఁ  
డతివ! వీనిని గూరిచి ♦ యతిశయముగఁ  
జెప్పఁ బనిలేదు సర్వంబు ♦ చెప్పితి సఖి!. 101
- చ. తలఁగి త్రవణ నవీనుఁ డని ♦ తాల్చి కవిశ్వసనీయత్న మదిన్  
దెలియనివాఁ డటంచు మఱి ♦ తెల్లము గా వని శీలవంశముల్  
తొలఁగి భయంబు వీనియెడఁ ♦ దోయజనేత్ర! మెలంగు మట్టులన్  
మెలఁగుదు వెట్లు నాయెడల ♦ మిత్తుఁడు బంధుఁడు వీఁడు నీ కింకన్. 102
- చ. అని తెలుపంగ నామె తను; ♦ నాధరణీధరసూనుఁ డంత మ్రొ  
క్కను మదిరాతనూభవకుఁ ♦ గేవలభక్తిని నోరగంట నా  
తనిఁ గనుచున్ ముదత్రువృషతంబు లపాంగగతాగతశ్చిమా  
జనితకనీసికాంబువుల ♦ జాల మనం గురిపించె నామెయున్. 103
- చ. సరభసప్తతి వచ్చుతనఁస్వాంతరజం బనఁగా సుధావళి  
ఊరుచిరహాసకాముదివిఁ కాసముఁ బర్వఁగఁ జేసె నలైసల్  
గరము ప్రణామసంతతులఁ ♦ గాంతుని నీతని గారవింపుమా  
శిరమ! యటంచు దానికి వఁచింపఁగ నా బొమ యెత్తె నొక్కఁడున్. 104
- ఉ. వ్రేలులసందులన్ దొరఁగుఁ పేళలగారుడరత్నముద్రికా  
వేలమయూఖలేఖలను ♦ విభ్రమసంగ్రహవీటికలబు నాఁ  
బోలుకరంబునన్ మిగులఁ ♦ బొంగుచు వచ్చెడునావులింతలన్  
లీల నణంచుచుండె సతి ♦ నిస్తునితఘర్షణాందితాంగి యై. 105
- ఉ. స్వేదజలంబులన్ గడుగఁ ♦ జెన్నలరా రెడుకాంతిఁ బొల్పు నా  
వైదలియెల్లయంగముల ♦ భాసీలుచున్ బ్రతిబింబితాంగుడై  
భూదయితాత్మజం డతఁడు ♦ పొల్పును రెండవమన్మథుండు నా  
వాదము లేల యావిధము ♦ వర్ణన చేసెద నాలకింపుమా. 106
- క. నిసదత్తఃసీమాపురపుటిఁ, దనరుచు మణిభువిని రాయఁతన్మదవతిబా  
ట్టనవ్రేలిఁ బిల్వఁ బడెన్, యనఁ జరణసఖంబులందు ♦ నాతఁడు వ్రాతన్. 107

క. కనుఁగొన నతిరథసంబునఁ, జనుఁదెంచి తదీయహృదయఁసఖుఁడు దనను దాఁ  
గొనిపోవు ననఁగఁ గనఁబడె, స్థనమధ్యమునం దతఁడు త్వాపతివర్య!.

తే. వికచకువలయదామకఁవిధిని మిగుల, దీర్ఘమై యొప్పునాతనిఁనృప్తివంక్రి  
పాన మొనరించు నా గండఁపాలియందుఁ, గానుపించెను సకలభూఁజానితిలక!.

చ. అతని సపాంగవృష్టులను ఁ హర్షమునం దిలకించుకన్యకా  
ప్రతతిచలత్కనీనికలు ఁ భాసురకర్ణకలాపభృంగసం  
తతులను దూఱి నిర్లమసతత్పరచి త్తము లైనయట్లనా  
రతము పరిభ్రమించె రుచిఁరంబుగ నప్పు డి కేమి చెప్పుదున్.

తే. అంత గంధర్వపతినుత ఁ యధికరథసమున సముత్థితయై వేగ ఁ మ్రొక్కి యతని  
కలమహాశ్వేతతోఁ గూడ ఁ నధివసించె, శయనతలముననవిలాసఁసరణి దోఁప.

తే. పరిజనంబులు పరువెత్తి ఁ భర్తృపాద  
ధవళవసనావృతం బయి ఁ తనరుగద్దె  
నొకఁడు గొనివచ్చి యునువ నాఁయుర్వరేశ  
సుతుఁడు గూర్చుండె నందుపై ఁ శూరవర్య!.

తే. ద్వారపాలిక లాభర్తృదారికాళి, యమును గనుఁగొని సంపిహితాధరాత్త  
పాణిసంజ్ఞను వేణువిఁపించికాది, వాద్యఘోషంబు లాఁపిరిఁపార్థివేంద్ర!.

అథ చంద్రవీడనపర్య. అథ

క. చని వేగ పరిజనంబులు, గొనితెచ్చినసలిలములను ఁ గొని తమి మదిరా  
తనయ మహాశ్వేతాంఘ్రిల, విసయంబునఁ గడిగి తుడిచిఁవేడ్కఁ బయంబున్.

క. తిరుగఁ దనమంచ మెక్కెను, ధరణీతలనాథసుతుపదంబులఁ గాదం  
బరిసఖ మదలేఖయనఁ, బరఁగిన విస్మయభాత్రుఁబలిమిని గడిగెన్.

మ. శ్రుతిభూషాంశువు లొల్కునంసమున సంశుంభత్కరం బుంచి, యా  
యతప్రేమంబునఁ జక్క నొత్తుచు ద్విరేఁపాలీభరానమ్రక  
ర్ణతటాంభోజముఁ జామరశ్వసనపర్యస్తాలకాలిఁ సఖి  
నతనవ్రాంబుజ మెత్తి భద్ర మడిగెఁ ఁ హాళి మహాశ్వేత దాన్.

మ. సతి కాదంబరియ౯ దొరంగియు వయఁస్య నెమ్మది గీమునఁ  
సతతం బుంటకు సిగ్గు నూను చడిగెఁ ఁ స్వశ్రేయసంబు సఖి,  
వితతార్తిం గనుచున్న నప్పుడు మహాశ్వేతానందీక్షణ  
మతియై యున్న సపాంగవీక్షణములఁ ఁ మూఁడు రానూనువై.

చ. గుడుసు వడంగఁ గార్చుకము ♦ గుప్పెడువాని, మరల్పలేక తా  
నడలుచు నుండె; రాతనయుఁ ♦ డంతికవర్తివయస్యచెక్కిలిక  
గడుప్రతిబింబితం డయినఁ ♦ గాంచెను నీర్వ్య గగుర్పు గప్పు గ  
న్నడమిఁ దదీయబింబము స్త్రాసస్థలియందు వియోగవేదనన్. 118

వ మఱియు. 119

ఉ. స్వేదముచేత నార్ద్రమగు ♦ చిన్నియరస్థలి దోచుపుత్తసిక్  
సాదరబింబితం డయినయంత సతండు సపత్నిరోషము  
బాదుకొనంగఁ జేసెను, గనంబడికున్నముదత్రుధారలక  
వేదనఁ గాంచె సంధ యయి ♦ వీనపయోధర యామె భూవరా!. 120

తే. అంత నొక్కింత తడ వుండి ♦ యావెలంది  
తనకుఁ దాంబూల మీయంగఁ ♦ దలచి లేవఁ  
గడఁగుటయు మహాభీత యాకాంతఁ జూచి  
యనియె నిట్లని యల్లన ♦ నవనినాథ!. 121

ఉ. ప్రాతల మేము నీకు మముఁ ♦ బాటన యంతగఁ జేయ నేల యీ  
భూతలనాథనూనుఁ డె సుపూజ్యుఁడు నూతనుఁ డౌట నెచ్చెలీ!  
యీతమలం బొసంగు మిదె ♦ యీతని కంచు వచింప నామె, యీ  
నాతి యిసుంత ద్రిప్పి వదలంబును వంచి శిరంబు మెల్లనన్. 122

చ. పరిచితి లేని నే నిటులఁ ♦ బ్రాభవ మందఁగ సిగ్గు గూరెదఁ  
వరసఖ! నీవె గైకొని నృపాలక నూనున కీయవే యనఁ  
మఱిమఱి చెప్ప హంససుతఃమానస మీవికి నున్ముఖంబుగాఁ  
బరగఁగఁ జేసెఁ జిత్రరథుఁప్రాణతనూభవ యెట్టకేలకున్. 123

శ్లోక కాదంబరీ చంద్రావతనకుఁ దాంబూల ముసంగుట. ఉత్తర

నీ. వ్యాకులదృష్టిమై ♦ వడఁక నంగములెల్లఁ బైపయి నూర్పులు ♦ పరఁగు నట్లు  
కందర్పసాయకఃపూతమూర్ఛను ఘర్తజలముల స్నానంబు ♦ నలిపినట్లు  
ఘర్తవారినిపాతఃపునభయంబున నిమ్ము చేయూత యనుచు యాచించునట్లు  
సాధ్యసాధీన నై ♦ జాటిపడుదు నంచుఁ బట్టుకొనఁ బ్రయత్నపడినయట్లు  
తే. లలమహాభీతముఖమువై ♦ నిలిపి దృష్టి, పీడికాగర్భమై గడువెలుగువాన్  
వల్లవము సాచె గంధర్వపతితనూజ, రాజనూనునిదెసకు నోరాజచంద్ర.  
చ. జనపతినూనుఁడుఁ దనదుఁచారుతరంబు స్వభావపాలం

బును జయకుంభకుంభములఁ దున్నుటఁ జెందిర మంటెనో యనం  
గను; గచపాళ మీడ్చునెడఁ గాసిలి యేచ్చెడుశత్రులక్ష్మిలో  
చనసలింబు దుప్పునెడఁ సంగతకజ్జలబిందువో యనన్. 125

ఉ. చాపగుణావకర్షణనుఁ జాతకిణాంకిత మాచుఁ, దాఁగఁగా  
నేపున నింద్రియక్రియ లఁజేనును నొక్కట రాగవంత మై  
ప్రాపును గాంచెనో యనఁగఁ భాసిలుసంగుళులక వహించుచుకొ  
దీపితమై సఖవ్రథల; దీర్ఘమునై దగు పాణి జాపె దాన్. 126

తే. అపుడు సుఖపున జనియించునధికవిభ్ర  
మనికరముఁ జూచు కౌతుకమునను నాఁగ  
సఖలరసములు చనుదెంచి యావరించె  
జిత్రరథుకూతు, నెటనుండిఁ చేరె నొక్క. 127

చ. జనపతిసూనుహస్తజలఁ జాతగ వేషణపొంటెనో యనం  
గను సఖరాంశుజాలములు యగ్రక్కునఁ బర్వలువాట ముందుఁ, గం  
పనమున సంచలించి మృదుఁభావణముల్ పచరించునో యనక  
మణిపలయానళుల్ మృదులఁమంజురవంబు లొనర్ప; హస్తమున్. 128

ఉ. చాపి యొకింత ఘర్కజలఁసంస్మృతిపూర్వము గాఁగ నింక నీ  
ప్రాపున నుండుఁ బాయ దని యాణము నుంచెడు నాఁగఁ, దమ్మిపూఁ  
దూపులవాఁడె యీజనముఁ దోరపుఁ బ్రేమను నిచ్చుఁ గొప్పటం  
చేపునఁ దన్నొసంగు సనఁ నిచ్చెను దమ్మల మాసితాక్షి తాన్. 129

క. కరకిసల మీడ్చుకొనుతటి, స్థరచాపవిభిన్నహృదయఁసంపుట మనఁగా  
ధరఁ బడ్డరత్నవలయముఁ, బరికింపఁగనేర దాయెఁ బరవళత నృపా! 130

ప. మటియొందుతాంబూలంబుఁ గొని మహాశ్వేతకుగ సమర్పించి యొకింతయిష్ట  
కథాగోష్ఠి దవిలి యుండ నప్పుడు. 131

తే. కుముదకేసరపింజరఁబోమలాంఘ్రి, యుగము చంపకకలికాభఁ మైనముఖము  
కువలయదళాసితంబు లై కులుకు రెక్క, లలర నొకశారి వచ్చె నాయతివకడకు.

ఆ. గుహనుపదీనయింద్రుఁడొదండ మనఁ గంత,మునఁ ద్రివల్లరాగమున మరకత  
పక్షితులఁ బ్రవాళఁబల్లవచంచులఁ, నలరు నొక్కచిలుకఁ యనుగమింప 132

చ. పరువిడి వచ్చి రోషమునఁ బల్కెను నిట్లని భర్తృదారికా!  
యురుసుభగాభిమానుని సముద్ధతు వీని విహంగమబ్రువ్రా

- గర మిటు లూరిపై విడిచి ♦ గాంచుచు వారణ నేయ వేలతో  
నిరతము నాదువెంటఁ బడి ♦ నవ్వగఁ గూర్చెడు దీనిఁ జూడుమా. 184
- ఉ. ఊరక యుందువేని యింక ♦ యుగ్మలి దేహము వాసెదన్ నిజం  
బాదయవచ్చు నీదుచరణాబ్జము లంటి వచింతు నే నిదే  
క్రూరత కోర్వఁ జాల నని ♦ కూయిడఁ జిత్తరథాత్మజాతయున్  
స్త్రీముఖాంబుజాత యయి ♦ మిన్నక పల్కుక యుండె భూవరా! 185
- తే. అలమహాశ్వేత కది యేమి ♦ యవగతంబు  
కాక మదలేఖ నడిగెను ♦ గాంత! యేమి  
పల్కు నిది యని; యాకాంత ♦ పలికె నిట్లు  
వినయ మలరారఁ దనదేవి ♦ వినుచు నుండ. 186
- క. ఇది కాళిందిసమాఖ్యను, బాదలెడుగొరువంక మదిరఁపుత్రికిఁ జెలి యా  
యది పరిహాసాఖ్యశుకము, చదురుగ నొసరించెఁ బెండ్లి ♦ సఖ యిద్దరకున్. 187
- తే. ఈదిన మహర్ముఖంబున ♦ నీశుకంబు  
చిత్తరథపుత్రియడపయుఁ ♦ జేరి యొకట  
మంతనం బుండి యేమేమొ ♦ మాటలాడఁ  
గాంచె నీశారి యదిమొదల్ ♦ గాంతు నితని. 188
- తే. కనదు తాఁకదు పలుకదు ♦ కడకుఁ బోదు  
కినుకఁ జూచుటఁ జూచుచుఁ ♦ గేవలేర్పఁ  
బూని మే మెంత చెప్పినఁ ♦ బులిమిపుచ్చి  
కినుక మానక యూరక ♦ వనరుచుండు. 189
- చ. అని వదియింప రాతనయుఁ ♦ డల్లన నవ్వీ స్ఫురింపఁ జెక్కిళ్లుల్  
వినఁబడెడు న్నగళ్ల నిది ♦ విన్కిచరంపరదిక్కులందునున్  
వినఁ గొఱగాని యీకథయ ♦ వింటిమి మేమును దీని వెల్పుటన్  
జనములు చెప్పుకొందు రితె ♦ సత్యము నేవకులున్ వచించెదన్. 140
- క. మరగి తమాలికఁ గాదంబరియడవను బంచబాణఁపరవళ మగుచున్  
బరిహాసాహ్వయకీరం, బరిగినదినములను గూడ ♦ వరయ దటంచున్. 141
- క. జగ మెఱుంగును బోనిం డింక, నగ పేటికి వీడి భార్యఁవామాచారం  
బగునీచిలుకకు నిశ్రువ, యగునీసతిఁబడితగుఱి ♦ మర్నంబె యగున్. 142
- క. తగునా కాదంబరి కిది, వగవగ నీదుష్టదాసి ♦ వారింపమి హా  
యగపఱచె నామె యప్రియ, మగునే యీచిలుక కీయ ♦ నాకాళిందిన్. 143

ఉ. ఏమి యొనర్చు నిప్పు డిది \* యింతులకుఁ సవతిఁ ఘటించుటల్  
భూమిని గోషకారణము \* ముఖ్య మపారవిరాగ హేతు వా  
యానుప రాభవస్థలము \* నమ్రరొ కేవల మప్ర గల్భ యీ  
వాను తలంప మిక్కిలి యభాగ్యుఁడు వీరికిఁ బ్రీతిగాఁ గడున్. 144

ఉ. ఆశల నెల్లఁ గోసి విషమైన భుజింపదు నీట వహ్ని నేక  
వానికి నెక్కఁగాఁ బడ దుఃపాసము నేనియుఁ జేయదుఁ గటా  
గాసిలు నూరకే లఘిమఃకారణ మింతుల కింతకంటె నే  
దేశమునందు లేదు గడుఁ \* దీవ్రను యియ్యది యిట్టిపట్టునన్. 145

చ. కలసెడునేని దీని నిది \* కన్తు నృదూక్తులు పల్కినంతనే  
తలఁగఁగఁ జేయఁగా వలయు \* వపుల దీనిఁ బరాభవించి చీ!  
పలుకు నెవం డెవండు గనుఁ \* బాపిని దీనిని బిల్చు నేఁ డనక  
గిలకిల నవ్వి రందఱును \* శోభివచస్సు లటంచు సంగనల్. 146

మ. పరిహాసుండును రాసుతుం డనిన యాపర్యాయనర్హోక్తులక  
గర మాలించి పచించె నిట్లనుచు నోత్తానాథపుత్రుండ! నే  
ర్పరి దీనిం బ్రతరింప నీతరమె యెవ్వారల్ సమర్థుల్ భవిక  
బరికింపంగ నెఱుంగు నిట్టివి గడుక \* వక్రోక్తు లెన్నేనియున్. 147

ఉ. ఈపరిహాసజల్పముల \* నిద్రి యెఱుంగును దీనిబుద్ధియుక  
భూపనివాససంగతిని \* నూత్నవికాసము గాంచె నాఁగుమా  
చూపకుమీ భుజంగజననూక్తులఁ బోటిది కాదు వానికిక  
గోపప్రసాదచిహ్నముల \* గుర్తెఱుంగుక సమయంబు వానికిన్. 148

క. ఇది యిటులుండఁగఁ గంచుకీ, గదిసి మహాశ్వేత వినతిఁ \* గాంచెడు వేడ్కక  
మదిరయుఁ జిత్తరథుండును, బొదలుచు నినుఁ బిల్చురనుచుఁబోలఁగఁజెప్పెన్. 150

ప. అంత. 150

తే. అల మహాశ్వేత యటఁ బోవ \* నభిలషించి  
కాంచి కాదంబరిని సఖ! \* త్వాతలేందు  
తనయుఁ పితఁడు చంద్రాపీడఃఫరణినాథుఁ  
డెందు వనియించు ననఁగ నాఁయిందువరన. 151

తే. చాల జేమొకొ పెక్కండ్రఃసతులహృదయ  
సదసశతనివాసం బని \* స్వాంతముఃసనె

నవ్వుకొని వెలి కీట్టు లాఁయతివఁ గాంచి  
పలికె నఖి! యేల యీలాగు ఁ పలికె దీవు.

152

చ. కనినదిగోలె నీయననిఁకాంతసుశ్రుండె ప్రభుండు మేనికొ  
గనుఁగొన నింటికొ బరిజనంబు పరుగ్; నిరి కెల్లనుగ్ బ్రభుం  
డని వదియింప నేల మఱి ఁ యవ్వురొ వీనికి నీకునుగ్ దుచిం  
చును నెట నుండ నీతఁ ఁటఁ ఁ జొక్కుచు నుండెడువాఁడు నచ్చెలీ!.

153

తే. అల మహాశ్వేత యాపలు ఁ కాలకించి  
నీదుసౌధంబుచెంతను ఁ నివ్వటిల్లు  
ప్రమదనమునఁ గ్రీడాద్రిఁవైన గత్తు  
సదనమున నుండువాఁ డని ఁ చనియె నామె.

154

ప. తననంతరంబ చంద్రావీధుండును నామహాశ్వేతతోడ బయలు వెడలి తనయు  
బునుపోకకుం గాదంబరీప్రేషితు లగునీణావాసనభతురులును, వేణువాద్యనిపు  
ణులును, జిత్రలేఖనాప్రణిలులును నగుకన్యకాజనంబు లనుగమింప నుష్ట  
పూర్వం డగుకేయూరకుండు ముందు నడచుచుగ్ దారిఁ జూపఁ గ్రీడాపర్య  
తమణినుందిరంబున కేగుటయు గంధర్వరాజపుత్రియు సమస్తపరిజనంబును  
సభిజనంబును వీడి పరిమితపరిచారిక యయి నిజస్రాసాదం బధిరోహించి.

155

—అఖి కాదంబరీ కామవికారజనితఁ. అఖి—

తే. సెజ్జవై మేనుఁ బడఁజేసి ఁ చెంతఁ జేరి  
యొదిగి నిలుచుండి వరపుడుఁటువిద లెల్లఁ  
గొలుప, నెటనుండియో వచ్చి ఁ కుదురుకొనఁగఁ  
జేతనం; బొంటిగా నుండి ఁ చిత్తమునను.

156

సీ. చపల! యీగతి నేల ఁ సలిపితి వని లజ్జచే నిగ్గుహీతయై ఁ చెలఁగునట్లు  
మదిగాతనూభవ! ఁ మంచిదే నీ కిది యని వినితిని దిట్ల ఁ సందినట్లు  
లరిగె నవ్యుత్పన్న ఁ మైనబాల్యం బెందు నని ముగ్ధతాపరిఁహసితభంగి  
పై వ్ర! యథేచ్ఛుఁ ఁ సంచరింపకు మని యలకుమారతబోధ ఁ మందినట్లు

తే. తగదు కులకన్యలకు నిది ఁ తగ దటంచు  
మహిమచేతను నువదిష్టఁమాడ్కి మఱియుఁ  
గాచుకొను మవినయ మని ఁ కడలుకినుక  
భర్తృత్తయుఁ బోలె స్వాచారఁపదము నేత.

157

వ. మఱియు.

158

తే. అలరువిల్లుడు ని న్నంత యగడుపఱచె  
ననుచు శీఘ్రత యైనట్లు లాభిజాత్య  
మునను, జంచలచిత్తతఁ బూని తెట్టు  
లనుచు ధైర్యంబుధిక్కుతి నందినట్లు  
తనదు సేతకు గడు సిగ్గు దాల్చె నతివ.

159

ఉ. శంకల నెల్ల వీడి మది సంచలియించుటఁ జూపుచుక హతా  
శాంకిత నై విమోహమున సందిత నై యిపు డేమి చేసితి  
గొంతును తెందనైతి గట నూతనుఁ డంచును; నాదు నెల్లదం  
బింక నెఱింగినక జన మదేమనునో యని యెంచనైతి బో.

160

సీ. ఇతనిమనోవృత్తి యెటులుండు నని మూఢచిత్తనై గడుఁ బరీక్షింపనైతి  
దరళనై యితనికిఁ దగుదునో తగినానో యని విచారము మది సరదనైతి  
గై కొనునో నన్నుఁ గైకొనో యనుపరితాపంబునను భీతిఁ దాల్చునైతి  
గురుజనంబులు విన్నఁ గోపించరా యని భయ మింతయేనియుఁబడయనైతి.

తే. దలఁపలోకాపవాదంబుఁదలంపనైతి, నల మహాశ్వేత దుఃఖతయనుచుఁబాడ  
నైతి మోమాట లేమని సరయనైతి, నెట్టివనిఁ జేయ నెంచితి నివృడకట.

ఉ. అంతికవర్తనుల్ సకియ లారయరా యని చూడనైతి స  
త్యంతము ప్రక్కఁ బాయక యహర్నిశ ముండెడు పారివార మొ  
క్కింతయుఁ జూడదా యెనుచు నెంచగ నైతిని సప్తచిత్తనై  
యింత వివేకహీన ధర నెందును నుండదు నక్కటక్కటా!

162

మ. తెలియ నేర్పరు స్థూలబుద్ధులును దావృజ్యద్వినీతిచ్యుతి  
జలజాతాయుధువృత్తముక సకలముక గన్నామహాశ్వేత రా  
ట్కులసంవాసవిదగపారిజన మాకూతజ్ఞముక సర్వస  
త్కలం దేరిననెయ్యరాండు తెలియంగా నేరకే యక్కటా

163

ఉ. అంతిపురంబుబానిసలు సందఱికన్నను నేర్పుకత్తెల  
త్యంతము నిట్టిపట్టులను; హాచెడిపోయితి నెల్లభంగులం  
దింతయు మీఁదు నేను గణియింపగ నైతిని నే మొనర్చునా  
కెంతయు మేలు చాపు; హానియింపగ జీవిత మూనుకంటెనుక.

164

చ. ఇది విని దల్లిదండ్రులును నే మనువారలు చుట్టలుక గటా  
యెది ప్రతికార నింక నిట, నీయవినీతదురింద్రియభేద



- ర్కదము వచింతు నెవ్వరికి, \* మాటంగ నీస్థలనం బుపాయ మె  
య్యది? యొనరించితి బ్రతిస, నాప్తవయస్థలమ్రాల నాగరిన్. 165
- తే. అలమహాశ్వేతకై యిట్టు \* లాచరించి, చెప్పి పంపితి గేయూరుచేత నట్టు  
లేమి గతియొక నతఁ డిటు \* కేల వచ్చె, నేల తెచ్చె మహాశ్వేతయితని నిటకు.
- ఉ. ఎవ్వఁడు తెచ్చెనో యెఱుంగ \* నీ తని నాహతపుష్పధన్వజో  
యవ్వధిపంచకుండొ కట \* యాహతమృత్యువో పూర్వజన్మమం  
దెవ్వగ లేక మూఢనయి \* యే నొనరించినపాపరాశియో  
యెవ్వరో వింతవా రితని \* నీయెడకుం గొని తెచ్చి రక్కటా!. 167
- ఉ. ఎవ్వఁడో యీతఁ డే నెఱుంగ, నెన్నఁడు చూడను, నాలకింప లే  
దెవ్వధ మూహయుం గనను, \* నేయనుభావము లేదు, మోసకే  
యివ్వసుధాతలంబునకు \* నీతఁడు వచ్చెను, జూచినంత నే  
యివ్వధ మైతి నింక మఱి \* నేవిధ మాదునొ చెప్పఁజాలఁబో. 168
- చ. కరణము తెల్ల గట్టిగను \* గట్టి యొసంగెనొ, మారుఁ డంపపం  
జరమున నుంచి యిచ్చెనొకొ \* చారుగుణోరుధనం బొసంగ నీ  
వరపునుసంబె యమ్మెనొ, యుపారపురాగ మొసంగెనో ననున్  
వరపుడ నైతి నీతని క, పాంగలిలోకనమాత్ర నక్కటా!. 169
- ఆ. కలుగుఁ నేమి నాకుఁ \* గార్యంబు వీనితోఁ, జపలుతోడ ననుచుఁజ్ఞానము మదిని  
దలఁచె గాని మదిరితనయ యంతటిదైర్య, మూస నాహసంబు \* నూనదయ్యె.
- సీ. కార్యంబు నాతోడఁ \* గలుగ దే నిదె పోదు ననుచు హృద్గతుఁ డగుఁసవనినాధ  
తనయుఁడు హృత్కంపఃతరళితుం డయి వేగఁ జను చపహాసంబుఁసల్ప ననఁగ  
నతని వీడఁ దలంచిఁసప్పడ వెడలిస యాలింగితప్రాణ \* మడుగ ననఁగఁ  
గడిగి కన్నులు మల్లికను విడ నితఁ డద్దుఁడౌఁ గాఁడోయని యశ్రుఁలనఁగననఁగఁ
- తే. బాపెదను నీదుదైర్యంబుఁ \* బ్రాణములను  
ననుచు మదనుండు బెడరింప \* ననఁగ మగుడఁ  
జిత్రరథపుత్రి యాతనిఁ \* జిత్రమునను  
నిలుపుకొన వీడ దైర్యంబు \* గలుగ కకట. 171
- తే. ప్రతిసమాధాన మెల్లను \* బాయ బలిమి  
నతిశయప్రేమఁ బరవశ \* యగుచు లేచి  
జాలవాతాయనముఁ జేరి \* చారుకేళి  
పర్వతమువంకఁ జూచు చాఁపడఁది యుండె. 172

చ. కనుఁగొనదాయెఁ గన్నులను • గాంచె దలంపుల నానృపాల్మజా  
వనజదళాక్షి హర్షజలఁవాహిను లడ్డము వచ్చు నంచు నాఁ  
గను, గరళాఖిలం దొరఁగుఁఘర్మజలంబులు తుట్టి నేయు నాఁ  
గను లిఖించెఁ జింతను జొఁ కాటవుఁదూలిక వ్రాసుదాయెఁ జో. 173

చ. గగురువు లడ్డపెట్టు ననుఁకాతరచిత్తశ నాఁగ నక్కునక  
దగఁ బరిరంభముకొ గొనక • దద్ద మునంబునఁ గాఁగిలింపె నా  
మగువ నృపాత్మజుకొ గనఁగ • మానసముకొ బనిచెకొ విలంబితం  
బగుటకు నైఁవఱో యనఁగ • నంపక తత్పరిచారి కావళిన్. 174

—ఇతి పద్యత్సకుఁడగు చంద్రాపీఠునిస్వగతచింత. ఇతి—

వ. అటఁ జంద్రాపీఠుండును రెండవకాదంబరీహృదయంబు నాఁ గడుస్వచ్ఛం బయి  
నయామణిగృహంబుఁ జొచ్చి యం దిరుకెలంకుల మిగుల నురువు లగుననేక  
షట్టోపధానంబులం బొలుచు శిలాతలసమా స్తీర్ణం బయినకుఠాసనం బధిష్ఠించి  
కేయూరకుండు నిశాంకంబునం దిడిఱొని పాదసంవాహనంబు నేయ యథా  
దిప్తంబు లగుభూమిభాగంబులం దుపవిష్ట లై కన్యకాజనంబులు పరివేష్టించి  
ఱొలువ దోలాయమానమానసుం డై తనమనంబున. 175

చ. సకలజగన్మనోహృతియఁశంబును గాంచిన యాలిలాసముల్  
ప్రకటితకీర్తి చిత్రరథఁపట్టికి దీనికిఁ దోడఁబుట్టులొ  
శుకరథుఁ డాన్వరుండు ననుఁ • జొక్కఁగఁ జేయఁగ నేర్పెనో యహే  
తుకళరుణుం డతండు మదిఁ • దోఁచెడుదేవుండు వేడకుండినన్. 176

చ. హృదయములోపలం బడెఁనునిత్యుధనుశ్శరపుష్పరేణువుల్  
గదిసెనొ నాఁద్రిభాగమును • గమ్రముగా నొకయింత వంచి చూ  
చెను నను నోరగంటఁ దమి • చిందఁగ సాస్త్రసరాగ యై త్రవక  
దనుఁ గన నే వళిహాసితద్యుతిఁ గప్పు దుకూలముంబలెన్. 177

చ. కనుఁగొని నన్ను సిగ్గున ముఖం బిటు ద్రిప్పి కపోలదర్పణం  
బును బ్రతిజింబకస్పృశిని • భూరితరాశను నా నొసంగు, నా  
కు నెడ మొసంగినందులకుఁ • గోపమునకొ బ్రథమాపరాధ లే  
ఖను లిఖించు నా నెదకు • ఖట్వి లిఖించును గోటికోటితోన్. 178

చ. తమలము నా కొసంగుతటిఁ • దార్మొనినట్టి పరిశ్రమాతిరే  
కమునఁ జెమర్చినట్టి ముఖంకంజముఁ గోకనదశ్రమశ్రమ

దృశ్యగురచయంబు మూఁగ విధుఁతం బగుహ స్తతలంబుచే నాయా

రము గదురంగ వీచుకొను • రమ్యతమూలకిసంబునక బలెన్.

179

క. మనుజులకుఁ దఱచు నులువయి, తనరెడు లఘిమంబు నట్టితలఁపుల నను వం  
చననేయునొమగనుఁడొ యో, వనసుదమో తెలివినూడ్చి ప్రమదునిజేయన్.

సీ. తిమిరోపహతమైనఁతీరున యువదృష్టి కను నల్పకలువతఁ • ఘనము గాఁగ

న్నేహలనంబును • జెందించు విస్తృతి వారించంకమునయోననమదంబు

కవివలె నేమీమి • కల్పింపఁ జాలదు తరళత బహువిధతర్కకలిత

తరుణునోవృత్తితానేమి ప్రాయదు స్కవచిత్రవర్తికచందమునను

ఆ. నననుభూత మయినఁయర్థంబుఁ జూపించు, కలయుఁబోలెఁ గోర్కిఁగడుదురాశ

యింద్రజాలపింఛఁమెలమి నసంభాష్యమునుజెలంగ నిలుపుఁమ్రాల నహహ.

క. ఈమానసభేదంబున, నేమగు; నాయితమనను • నిట్టిగ యోద

త్కాముఁడె యుప్రార్థితుఁడై, యామానినిభావములును • నేర్పడఁ దెలుపున్.

తే. అతఁడె యీసందియముఁ దీర్చు • ననుచు లేచి

కూరుచుండి యాకన్యలఁ • గూడి నేడ్క

సారెలను గేయముల నిష్ఠసంగతులను

గొంత యిష్టకథాగోష్ఠిఁ • గూర్చి నెఱిసి.

183

తే. ఉపవనాలోకకాతూహలౌజ్జ్వలాత్ముఁ

డగుచు నారాజచంద్రుండు • నట్టై వెడలి

కేళికాశైలశిఖరంబు • కెరలు చెక్కి

తత్తదుద్యావకోభలఁ • దనియు చుండె.

184

క. మదిరాతనయయు నాతని, ముద మొదవఁగఁ గాంచఁ జాలఁప్రాద్దయ్యె నికక

గదియ దని మహాశ్వేతా, పదవిం గనఁ గిటికిఁ బాసి • ప్రాసాదశిఖన్.

185

క. గిరిజాసతి కైలాసశి, ఖరమును బలె నెక్కెఁ గుసుమఁకాండాతుర యై

విరళములై పరిజనములు, పరఁగఁగఁగొలువంగఁ దన్ను • వసియించి యటన్.

తే. సకలశశిమండలమువోలె • స్వచ్ఛ మైన

హేమదండాతపత్రంబు • నెలమిఁ బట్ట

నండపొడ వైనఁ బడకుండ • నించుకయును

వీవ వింజామరల ఘనవిశదములను.

187

శ్రీకాదంబరీ పర్యాకురీభావము

చ. శిరమునఁ బుష్పవాసనకుఁ • జేరి వ్రమించెడు బంధరాలి భా

సురముగ శ్యామలాంకుకము • కోభ వహింపఁ బగంటివేళ నే

- ధరణిపునానుదగ్గటకుఁ • దర్శనా నా సభిసారికాగతిఁ  
బరంగుచు నుండె రాసుతుని • బాఱుక చూచుచుఁ గోర్కు లుబ్బఁగన్. 188
- సీ. ఖామరాగ్రంబును • సారెకుఁ బట్టుచు ఛత్రపండంబును • సారె గొనుచుఁ  
గరము తమాలికాఁస్కంధంబుపై నూఁది సారెకు మదలేఘసరసఁ జీరి  
పరిరంభ మొసంగుచుఁ • బరిజనాంతరీతాఖిలాంగయై చూటికిఁదొంగి తొంగి  
క్రేఁగంటఁ గనుచు సారెకుఁ బరివర్తితమ్రినళీపలయ యయి • తిరిగి తిరిగి  
తే. గండఫలకంబు ప్రతిహారిఁకరతలస్థ  
వేత్రలతికాగ్రమున నూఁది • వీటిఁ గేలఁ  
గొనుచు నల్లన మోవిపై • నునిచి యురక  
గనుచు నుండెను నెంతకుఁ • తనివి గనక. 189
- తే. సారెసారెకుఁ గర్ణాంబుఁబాతమునను  
బరిజనంబును బ్రహరించి • పరుగువాఱ  
వారు; తానును బరుగెత్తి • వారి నెంటఁ  
గనుచు నవ్వుచు నాతనిఁ • గాంక్ష లూర  
190
- తే. అతఁడు తనుఁ గన విసతానఁనాంబుబాత  
యగుచు ముసిముసినగవులు • సలఁ వేడ్కఁ  
గనుచు సఖులకు విదితంబు • గాక యుంకఁ  
గాల మెం జేగినది యామె • గాంచ గొండె. 191
- ప. అంత. 192
- తే. పైకి నరుడెంచి ప్రతిహారి • భర్తృదూహిత!  
యరుగుదెంచె మహాశ్వేత • యనుచు మ్రొక్కి  
తెలుప సాధోపరితలంబు • దిగ్గి వచ్చెఁ  
బరిజనంబులు తాను నాభర్తృదూహిత  
193
- తే. స్నానపానాది సత్క్రియాసమితియందు  
మంధరాదర యయ్యై నామగువ మగులఁ  
దన్యహాశ్వేతమాటను • దాటలేక  
దివసకృత్యంబు లెట్టెటో • తీర్చె నగను. 194
- క. అల చంద్రావీడుండును, సలితగతి దిగ్గి వచ్చి • స్నానాదివిధుల్  
సలువఁగఁ దల్పరిజనములు, సలిపి శిలాఫలకమునను • శంభునిఁ గొల్పెన్. 195
- క. ఆ కేళిశైలముననే, యాకంతుసముండు నరవఁరాత్మజుఁ డంభఁ

జోక సహాకృత్యంబుల, వీరకు నాహారవిధుల, వెలయంగ జేసెన్. 196  
 వ. ఇట్లాచంద్రావీడుండు క్రమంబుగఁ బరిసమాప్తితాహరంజై యేతెంచి. 197  
 సీ. అతిమనోహరమును, హరితపారితంబు పృథ్వీమంథాంబు, బిందుయతము  
 తాలాంకమలభయః స్తంభితరవిసుతాసనీయవేణికాభాసురంబు  
 తరుణిగణోజ్జ్వలిఁచురణలాతొరసశోమయూఘాళిఁశోభితంబు  
 కుసుమరజస్సంద్రఁశోమలసికతిలవరలతామండపఁపరివృతంబు  
 తే. కేకికానాట్యసంగీతఁ కేలిగృహము, సగుచుఁ జెలువొందు క్రీడాచలార్కభాగ  
 భాజి యగుమరకతశిలాఁఫలకమందు, గూరుచుండెను నృపసుతఁకుంజరుండు.

అథ మదలేఖ తావహముఁ గొని చంద్రావీణయొద్దకు వచ్చుట. అథ.

చ. బలముగతిఁ దిసంబుఁ గడు, యోశనముఁ సవరించుచుఁ మహి  
 గలశపయోధియట్లు ప్లవనంబు నొనర్చుచుఁ దూడుపోలిక  
 దళతళలాడునాతఃముఁ, ద్రావుచు దిక్కుల నెల్లఁ జల్లుచు  
 మలయజవర్ష మట్లు సుధఁమాడ్కి వియత్తల మెల్లఁ బూయుచు. 199

చ. ధవళము భూరిధామ మయి, దద్దయు వెల్లెడు నొక్క వెల్లఁ గాం  
 చె వసునుతీరరాత్నజుఁడు, చింతన చేయఁగ సాగె నిట్లు జ  
 క్కవగమిసూడు చందురుఁ డకాండమునం దుదయించె నేమొ  
 పవనవికీర్ణ వారికఁభాసురదేవధునీప్రవాహమో. 200

చ. అని తనమనంబున నెన్నుచు నెక్కడినుండి వచ్చెనో యాయతిలోకాలోకం  
 బని విస్మయపరీతచిత్తుం డై యశికుతుకంబున నాయాలోకంబు వచ్చినచాయ  
 కుం జూడ్కులం బఱపుటయ్యు. 201

సీ. ఇరువంకలను బెక్కు, శరణులు గొలువంగ వింజామరలు రెండు, వీచుచుండఁ  
 ధవళాతపత్రంబు, ధరియించి నిశ్వాసహార్యంబు లగుకల్ప, కాంశుకములఁ  
 బరిధాతనిర్లోకఁపరిశుద్ధములఁ గొని కేయూరకుండు దారిఁ, గెలనఁ జూప  
 మాలతీసుమధామఁమండితహస్త యై యల తమాలిక తన్ను, ననుగమింప

తే. నార్ద్రవస్త్రావృత సనం, బగుచుఁ జంద, నానులేపనకలితమా, నారికేళ  
 సంపుటం బుంచి డాకేలఁసస్యకరము, దేవిప్రతిహారి యూతగాఁ, దీర్చినడువ.

తే. అరుగుదెంచెను మదలేఖ; యామెనజ్జ  
 ధవళపసనావృతంబయి, తనరుచిఱుత  
 పెట్టె నొకతారహారంబు, పెట్టికొనుచు  
 వచ్చుతరళికఁ గాంచె భూపాలసుతుండు.

తే. సలిసనాభునినాళికాసలిసనాళ, మనఁగఁ జందురుఁబొట్టు \* వనఁగ; మథన  
సమయజశ్రమపరిముక్తసర్పరాజ, కంచుకం బన హారంబు \* గ్రాలుచుండె.

వ. మఱయు.

204

ఉ కన్యపుఁగొండత్రిప్పటల \* ఖండము లై యొకచోటఁ బడ్డయా  
మవ్వపుఁజందువెల్లుగమిఁగుండలమో యన శ్రీనగో యన  
బుద్ధిలుకానిపేరిగజఃసూర్ధమునందలితారమాల నా  
నవ్వరతారహారము నుఁహద్యుతిపుంజము నా వెలింగెడిగ.

205

ఉ. శారద మేఘఖండముల \* సన్నతచిత్రఘాత్యజామనో  
హారిసుహాపనిఘ్నమునిహస్తమనఃప్రకరంబులగ దగఁ  
సారససంభవుండు తనఁచాతురిఁ జూపఁగ సత్సనో యన  
మీరి సమ స్థరత్నముల \* మేటిగురుం డన క్షీరసాగర  
స్ఫారయకస్సమూహ మన \* భాసిలు నానవహార మెంతయుగ.

206

ఉ. వెన్నెలజీవితం బనఁగ \* వెన్నెలజేనిసవత్సుఁడో యన  
వెన్నునిచానచిత్త మన \* విస్ఫురదంబుజనీదళస్రవ  
త్సన్నతవారిబిందువిలసత్తగళం బయి శార జేందుభా  
తి న్నవమాక్తికాంకువితతి నివేశదీకృతదిజ్జుఖంబు నై.

207

తే. అతులగంగాప్రవాహంబునట్లు త్రిదశ  
భామినీకుచపరిమళవాహి యగుచు  
సంతతప్రభావర్షియాఁచానుతార  
హారమును గాంచి నృపతికుఁమారుఁ డంత.

208

క. కత మియ్యది మాబోధిత్వా, ద్యుతిహరధవళిను కటంచు \* యోజించి సము  
త్థితుఁ డయి దవ్వల సముచిత, వితతాచారక్రమంబు \* విధి నడిపి తమిగ.

క. చనుదెంచుచున్నచుదలే, ఖను నదురుగఁ బోయి తెచ్చిఁకాతుక మొప్పు  
ఘనమరకతమణిశిలవై, దనరఁగఁ గూర్చుండె బెట్టె \* ఛాత్రీనాథా!.

210

క. మదలేఖయుఁ గొండొకవడి, బొదలుచుఁ గూర్చుండి లేచి \* భూవసుతునకుఁ  
బదిలముగఁ జూపి యామృగ, మదకుంకుమచంద్రకలితఁబలయజచర్చుగ.

తే. ఆదుకూలద్యయంబు సమర్పితంబు

జేసి కట్టించి యాజాజ్ఞచిన్నిపూల

దామకంబును సిగఁ జాట్టి \* తారహార

మును గయిధరించి యిట్లనె \* నిససుతృపకు,

212

అతి మదలేఖ చాటూర్తిశృంగముగఁ జంద్రాపీడునకుఁ దారహారముసంగుట. అతి

చ. అరయఁ గుమార! నీదునిరహంకృతి కాంతసుపేళలత్య మె  
వ్వరి నొనరింపలేదు వశవస్తులఁ జేమకు; నెట్టివారి కీ  
వరవినయంటె తా వొసంగుఁ; బ్రాణధవుండవు కావె యేరికీ  
నిరువమరూపనంపదనునీవు వచించుగ నేల యూరకే. 218

ఉ. కారణ మేమి లేక యిటు ధాటపువత్సలభావ మేర్పడఁ  
గూరిమిఁ జూపునీచరిత ధూర్పదు చుట్టటికంబు నేరికి?  
నీరమణీయవర్తనము ధాటెల్లెఁ జేయదు నీకు నేని నీ  
సారనిసర్గకోమలవిశాలగుణంబులు కూర్చ వేరికిన్?. 214

మ. తగు నీమూర్తియె నిండకుగ; మొదటిసంధర్శనంబె విశ్వాసముగ  
దగులం జేసెను; లేకయున్న దగునే ధాత్రీసహాభ్యాత స  
త్కుగుణాఘ్యం దగునీయెడఁ సలుపు నీతుంతుర్ప మెల్లె; భా  
యగు సంభాషణము లభూకృతిగ నాహా మాయవృష్టం బరే 215

నీ. ఆవరంబును బ్రభుత్వాభిమానముఁ జూపు స్తుతియునాత్మోత్సేకవిశతించెల్లు  
నువచారమును మాదుఁచవలతఁ దెల్పును నీవియు మాపరీభావ మగును  
మనవియుఁ బ్రాగ్భక్తియును గానుపించును నేనయుఁ జంచలభావ మగును  
బ్రీతియు నాత్మజ్ఞతాతిశయం బవుఁ బ్రణతియు మామనఃప్రకృతిఁ దెల్పు  
తే. నే మొసంగఁగఁ జాలుదు ధామము మాదు  
హృదయముల నెల్లఁ గొన్న నీ కింక; జీవి  
తమునకును నీశ్వరుండవు ధారుణీశ  
తనయ! యే మున్నది యొసంగ ధానికంటె. 216

చ. తొలుత నె యేగుదెంచి యిటఁ దోరపుఁజేమ మహాపకారముగ  
సరిపిననీకు నేమి ప్రతిసత్క్రియ! ప్రాణఫలంబు నిచ్చి నా  
వలరెడుదర్శనంబునఁ; ద్వందాగమనం బెటు నేయువార మో  
ఫలసహితంబు; రాతనయ! పల్కంగ నేరమిఁకేమి యొక్కుడుగ. 217

చ. తనప్రణయంబుఁ జూపెడిని ధన్వదిరాసుత యీనెవంబునఁ;  
దనవిభవంబుఁ జూపదు; కనంగ ననర్థము గాదె యీయ స  
జ్జనవిభవాన్యనిష్ఠుత; నిజంబుగ నావిభవం బటుండ నీ  
తను నినుబోటివాని కింక ధానిని గా వొసంగఁ దలంచి తా. 218

చ. తలఁప దకార్యమంచు నిది; తన్ను నొసంగిన విప్రలబ్ధగాఁ

దలఁపదు; జీవితం బొసంగి ♦ తాపము పెందదు వెన్న నెన్నఁడుగ;  
దలఁపదు సన్నహత్వ మిలఁదాను దిరస్కృతుఁ జేయఁజ్రేయసుగ;  
గలుగదు దాత కెట్టిత్రవ ♦ గల్గునొ యట్టిది వేడువానికిగ.

219

చ. తలఁచుఁ గృతాపరాధనుగఁ ♦ దన్నదిరాసుత యిచ్చి దేని నీ  
కులుపగ; నద్ది పాల్కుడలి ♦ నుద్ధరభంగి మథించునప్పుడుగ  
గలిగినరత్నరాసుల నొకం డవశిష్టము శేషనామకం  
బు లలితహార; మంబుధి యఃపూర్వ మటంచు నొసంగె దీని నా  
జలపతికిగ గృహంబునకు ♦ సన్నతి వచ్చిన వానికిగ నృపా!.

220

తే. అతఁడు గంధర్వరాజున ♦ కతఁడు తనదు  
కూతు కాదంబరి కొసంగఁ ♦ గుతుకమునను  
నామె యీభూషణమునకు ♦ సర్వ మగును  
నీదుమే నని పంపెను ♦ నిశ్చయముగ.

221

తే. ఆకసము గాక చంద్రున ♦ కపనితలము  
సర్వ మగు నొక్కొ యైనను ♦ నాత్మసుగుణ  
భూషణాలంకృతాంగులై ♦ పోలుచు మీకు  
నన్యభూషలు బరువు తా ♦ నవనినాథ!.

222

తే. అయినఁ గాదంబరీప్రీతి ♦ నాత్మఁ దలఁపు  
కొస్తుభాహ్వయపాపాఃఖండ మెదను  
దాల్చుడే శౌరి సిరివెన్నుఁ ♦ దన్నిపుట్టె  
నన్నయభిమానమున నీవు ♦ నల్లె చాల్చు.

223

ఉ. ఇంచుక యేని కొస్తుభము ♦ నీమణిహారముఁ బోల నేర్పునే  
యించు మనోజాతండ్రి నిను ♦ నెన్నఁగ మీరఁగఁ జాలునే యిఁ కా  
చంచలచిత్త లక్ష్మీయును ♦ జాలదు పోలఁగఁ గొంచెమైన మా  
యందితగాత్రి చిత్రరథుఁ♦నాత్మజ నిక్కువ మెన్ని భంగులగ.

224

ఉ. కావున నర్హురాలు గనఁగా మదిరాత్మజ యీబహుకృతిగ  
నీవలనగా నరేంద్రసుత! ♦ నీవును నీప్రణయంబు కావుమా  
వేదిధిఁ దిట్టి హంససుత ♦ వేసరిలంగ నొనర్చి కాయముగ  
నీవు గనుంగొనంగ విడు ♦ నిక్కువ మెన్నఁదిరస్కరించినగా.

225

తే. ఆమహాశ్వేత తానుగ ♦ నంపె దీనిఁ  
జరళికను నీదుపజ్జకుఁ ♦ చారజార



మొసఁగి దీనిని సం దేశ ♦ మెసక మెసఁగ

మనమునం దైన నిరసంపఁ ♦ గనఁగఁ దగదు

226

క. తొలిప్రణయప్రసరం బిది, తలఁపఁగ మత్స్యభక్తి దీనిఁ ♦ దలఁపకు చెఱువఁ  
దలఁపున నంచును నాచెలి, నిలిపెను నాహార మతని ♦ నెఱివత్తుమునఁ.

వ. అంత.

227

ఉ ఆనరనాథనూనుఁడును ♦ నచ్చెరు వందుచుఁ బల్కె నీగతిక

జాణపు చెప్పఁగా వలెనె ♦ సందు నొసంగక మాఱుపల్కఁగఁ

గానఁబడంగఁ జేసితివి ♦ కాళల మంతయు వాక్కుమత్స్యతిక

బూనఁగఁ జేయ ముగ్ధ! మముఁ ♦ బోల స్వతంత్రులఁ జేసి పల్కెదో.

228

చ. చెలి! మదలేఖ! యెవ్వరము ♦ చేకొనఁ జేకొనకుండ దీని మే

మల మదిరాతనూభవయె ♦ యన్నిటి కీకృతి పోయె నాకథల్

సలిపెను మీదు సజ్జనత ♦ నాధనముంగ ననుఁ సపర్యకుఁ

బలుకఁగ నేల మీమనసుఁవచ్చినమట్టులు సఱుఁ డంతయుఁ.

229

క. అలిదక్షిణకాదంబరి, గతదాక్షిణ్యంబు లామెఁక ప్రగుణంబుల్

కుతలమున నేరిదాసుల, సతతము గావింప లేవు ♦ సన్నతి! చెపుమా.

230

తే. అనుచు మదిరాసుతాలాపముననె సారె

కాదు చటఁ బెద్దయుం బ్రొద్దు ♦ సధివసించి

యనిపె మదలేఖ నంత నాఁయినతనూజఁ

డనతిదూరంబు మదలేఖ ♦ యరుగుటయును.

231

తే. దేవి చిత్రరథాత్మజ ♦ దివ్యగంధ, హారసుదుకూలధవళుఁ డై యలరు కేలి

శైలగతుని జం ద్రాపీడఁజనవఱేణ్య, సుతుని నుదయాద్రితటగతఁసోమనిధుని.

తే. కాంచువేడుక నెక్కను ♦ గనకసాధ, శిఖరమును ఛత్రచామరఁచిహ్నుములను

దీసివైచి పరిజనంబుఁ ♦ ద్రోసివైచి, కొని తమాలిక నొక్కతెఁగూర్చియెసఁగ.

తే. అచటఁ గూర్పుండి మగుడను ♦ నట్లై వివిధ

విధ్రమతరంగితంబు లై ♦ వెలయువికృతి

విలసిలాలోకనంబుల ♦ వేడ్కఁ గనుచు

నారనిమనంబు లోఁగొనె ♦ సలివ తాను.

234

—ఉత్తర ద్వితియావస్థ యగుకాదంబరిచేష్టావర్ణనము. ఉత్తర—

సీ. కటిసీమ జాకేలు ♦ ఘటియించి వలకేలు ప్రాప్తతాంబర మంటి ♦ పరఁగ శ్రేల

నిలిచి వ్రాసినమాడ్కి ♦ నిశ్చలతారయై యాపులింతల నాఁప ♦ హస్తతలము

తప్పి తన్నామంబు • తరలుగీతిని నాఁగ మాటికి వదనంబు • మాటుకొనుచు  
నూర్పువాసన కయియుటికైత్తి చనుదెంచి రొదనేయుతువ్వెదఁగొదమగములఁ  
తే. బైఁటచెఱంగునఁ బిలువ నాపార్థివేంద్ర  
సుతునిఁ బంపెడి నా సారె • జోవు చలమి  
చికురసుమముల దోయిటఁ • జీరి చేర్చి  
మ్రొక్కువిధమున మూర్కొంచు • ముదము మెఱయ.

285

వ. మెఱియును.

286

ఉ. పైఁట తొలంగఁ దెప్పెరకు • బాహుయుగంబున సంభ్రమంబునన్  
మాటుచుఁ జన్నుదోయిఁ బలుమూరు నొనర్చును నాఁగ పైఁగఁ దా  
గాటపుఁగొఁగిలింతలకుఁ; గామశరవ్యథఁ దెల్పు చొప్పునన్  
మాటికిఁ గే లివ్విదిర్చుచును • మానుగఁ జల్లినవూలఁ దొట్రిలన్.

287

వ. పెండియు.

288

క. హృదయోత్కంఠతఁ దెల్పెడు, చదురునఁ దర్జనుల రెంటు • సారెకు లీలన్  
బొదలుచుఁ ద్రిప్పుచు మాక్షిక, సదమలహారంబుఁ జారుసరణి దలిర్చున్.

289

క. మొలనూలు జాటివడి వద, ములగలి నాఁచంగఁ దవ్విఁపూవిల్తుఁడు దా  
నెలమిని గట్టి యొసంగిన, చెలువున నిలఁబడుచు సారె • జేష్టలు దక్కన్.

240

ఉ. సారెకు నుద్దొడల్ గదలి • జాటుదుకూలముఁ జక్క నొత్తుచున్  
ధారుణిఁ జీరియాడువసఁసంబుచెఱంగును గొంచు మాటుచున్  
జారువయోధరంబులను; • సన్నగిలం ద్రినఘో భయంబు లోఁ  
గూరఁగఁ గొంచుచున్ మరలి • కోరిక లూరఁగ మాటిమాటికిన్.

241

చ. చికురము లంసభాగమునఁ • జిందులు ద్రొక్కుచు నుండ వీడి సా  
రెకుఁ గరసారసం బద్రువ • రేఁగుటఁ బాయఁగఁ జేసి ముద్దుచున్  
వికటకటాక్షపంక్తులను • వే ధవళ శ్రవణాసితాబ్జమై  
ప్రకటవిలక్షణసనుధఁపాంసులు గ్రవ్వుఁగ ధూసరంబు నై.

242

చ. వెలుఁగుముఖంబు నై కరసఁవిస్ఫురితంబును ద్రిప్పి మాటికిన్  
జెలఁగుచుఁ జూచుచుండె; నటఁ • జేపురిలన్ దివసంబు; చల్లనై  
జలజమనోహరుండు రవి • సర్వజగత్పరిపాలకుండు లో  
పలిజలజానురాగమున • భాసిలె రంజితుఁ డైనచాడ్పునన్.

243

తే. ప్రాప్త గ్రంథెను జీకటుల్ • పాలయ సాగ  
నింక రాఁ డయ్యెఁ బ్రియతముఁ • డేల యనుచుఁ

గినుక గదిరినకామినీజనులదృష్టి

రాగ మంబెనో యనఁ జదలఁ రక్త మయ్యె.

244

అ. రవివియోగమునను ధ రాజీవచయములు

మీలితంబు లయ్యె ధ మిగులఁ గమల

వనము లెల్లఁ బచ్చఁదనము వహించెను;

గుముదవనము లెల్లఁ గూరఁ దెలివి.

245

సీ. ఎఱ్ఱబాటెను దిక్కు ధ లెల్లను శర్వరీముఖ మెల్ల నల్లనై ధ మొలయ సాగె

గాదంబరీది త్రుగ్ధాధానురాగాచ్చి పొంగి పొల్లెనో యన ధ భూతకోటి

సంస్థావితం బయ్యె ధ సాంధ్యరాగంబునఁ దత్కాలసంజాతఁదర్పమునను;

దిగిభక రాక్షిర్ణఁదివ్యశీకరఖిందుతతి నాగ దివి ఋక్షఁతతులు చెలఁగె

తే. దర్పకాశుగవహ్నివిదహ్వమాన, చక్రవాకమనశ్శతఽజాతధూమ

మనఁగఁ దిమిరంబు మానినీజనులకనుల, వారిపూరం బపారమైఽపాటిసాగె.

తే. మరలఁ గల్గు దినశ్రీసమాగమం బ

టనుచుఁ బేరాశ నో యన ధ నధికరక్త

దీధితులతోడ మెల్లనఁ దిగ్గకరుఁడు

వశ్చిమాంబుధిఁ గ్రుంకెను ధ బాధివేంద్ర!

247

తే. అంతఁ గాదంబరీదేవి ధ యవతరించె

సాధశిఖరంబునందుండి ధ త్వాతలేంద్ర

తనయుఁడును దిగ్గఁ గ్రీడాద్రిఁతటమునుండి

కానఁబడమిని నొంఱారుల్ ధ గనుట మాని.

248

సీ. ప్రణయకుపితలు నా ధ వాడినమోములఁ దనరుదిబ్బుఖములు ధ చాల్పఁ దెల్పి

కైరవిణీతతుల్ ధ గాల్గపైఁ బడి తమ్ము మన్నింపుమని బలిఁమాలు చుండ

మేల్కొను ననుశంకఁమొలపున వర్జించి నిద్రఁ గూరుసరోజిఁనీచయంబు

లాంఛనచ్చలమున ధ లాలించి తమి రేయి, నీలాంబరముఁ చాల్చి ధ నెగడుదివిని

తే. జేరి యభిసారికనువలె ధ శ్రీచెలంగ

బహుశవల్లభుఁ డౌట సౌభాగ్య మెల్లఁ

జల్లు చుదయించె నెఱ్ఱనై ధ చంద్రుఁ డతివ

తాడనాలక్తకాంకితఁతనుఁడు వోలె.

249

చ. జగముల నెల్ల నేలుసుమఁసాయకునాతపవారణంబు రే

మగువనిలాసవృత్తమణిఁమండితకర్ణకలాప మిందుఁ డా

తొగచెలికాడు వ్యోమమునఁ దోచెను నెత్తున దవ్వునందుఁ దా;  
నగవడ వెల్లునై భువనమంతయు దంతమయం బనన్ గడున్.

260

ప. అంత.

251

సీ. తతతరంగవళిఁ ధాతసుధాద్ధునసాపానపాళికాఁసన్నతంబు  
విరహనలజ్వాలఁవిప్లుప్తవాచాలచక్రాంగయుగ్గకఁసంగతంబు  
తనుసముత్తుంగోర్తిఁతాలవృంతానిలవీజితంబు మనోజ్ఞఁపీరుధంబు  
సాంద్రచంద్రాతపఁసతత మై కై రవసుమచుయ మో యనఁ శోభితంబు

ఆ. సుప్తహంసమిథునఁశోభితంబును నయి, నెగడుభవనకుముదిఁసీప్రతీర  
భూమిఁ బొల్చునొక్కఁభూరిమాక్తికశిలా, పట్ట మధివసించెఁ బార్థసుతుడు.

ఉ. నాలుగుమూలలన్ గుముకఁనవ్యదళంబులఁ బత్రికాలతల్  
గ్రాల లిఖించి తెల్ల నయిఁ రాజులువావిలిపూలదండలన్  
వ్రేల నలంకృతం బయి వినిర్మలవీతపటీరవారిసం  
తొలిత మై తనర్చునలఁచారుశిలాఫలకంబు భూచంః.

253

క. మదిరాతనూజవరవుడు, సుదతులు గనుపింప నందుఁ ట్లోఁగీశసుతుం  
డెదఁ బొదలు చుండ నంతటఁ, బదరుచుఁ గేయూరకుండుఁ వచ్చె నచటికిన్.

శ్లోక కాదంబరి చంద్రాపీఠుని జాడవచ్చుట. శ్లోక

తే. వచ్చి కాదంబరీ జేవిఁ వచ్చె మిమ్ముఁ  
గాంచ నని చెప్పె; నంత భూఁకాంతసుతుఁడు  
సంభ్రమసముత్థితుం డయిఁ చని యెదురుగఁ  
గాంచె గాదంబరీ జేవిఁ గాంత లూర.

255

సీ. పరిజనంబులనెల్లఁ బాసి కొందఱు సఖుల్ బలసికొలువఁ దన్నుఁ, బరిహరించి  
రాజచిహ్నములెల్లఁ, రాజ్యతై కావళిమాత్రభూషణ యయిఁ మందగరిసి  
నమలామలపటీరఁ మలఁచి ధవళతనూలతిక యై శశికళాఁబలితమృదుల  
కై రవరళములఁ గర్ణపూరముఁ జేసి కల్పద్రుమదుకూలఁకమును గట్టి

తే. యేకకర్ణావసక్తమై యెసగుదంత  
పత్రమును దాల్చి మదలేఖఁ పట్టఁ గేలు  
తల్పమయరమ్యవేషంబుఁ దాల్చి యెవరో  
యన విధూదయ జేవతఁ యనగ వచ్చె.

256

ఉ. వచ్చియుఁ బ్రీతివేళలతఁ భాసిలఁ బారిజనోచితావనిన్  
మచ్చికఁ బ్రాకృతక్రియ సమంచితమై తగఁ గూరుచుండెఁ బెం

- పచ్చపడంగఁ జిత్తరథుఁనాత్మజ; రాసుతుఁడుఁ గుమార! యీ  
యచ్చపుఁ బ్రస్తరథలమునందు వసింపు మటంచు నెంతయున్. 257
- చ. అల మదలేఖ కస్తీతను ఁ నాదట మాటికిఁ జేసినన్ ధరా  
తలముననే వసింఁచె; నట ఁ ధానునినాథసుతుఁడు సర్వులున్  
జెలఁగుచుఁ గూరుచుండఁగ వచ్చింపఁ దొడంగె నిసుంత నేవు తాఁ  
బలుకక యూరకుండి యటుఁచచ్చగళాయతనేత్రతోడుతన్. 258

అతి చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరితో సంభాషించుట. అతి

- ఉ. దేవి! కటాక్షపాతమునఁ ఁ దియ్యము నందెడుదాసులందు సొం  
భావిత మానె వల్లదల ఁ భాషణ మాదిగ సుప్రసాదమున్?  
భావనమై చెలంగునిటువంటి యనుగ్రహ మేల చెప్పుగా?  
భావన చేసిన న్నిగులఁ ఁ బాటిల దిట్టియనుగ్రహార్హ మా. 259
- చ. గుణలవ మొందు నాయెడలఁ; గోమలి! నీసుజనత్వ మద్దిరా  
ఘనసరళత్వ మార మెటు ఁ గల్గెను నీ కివి; గార మంతయున్  
జనఁగ విమాత్స నేవకజఁనంబును నీగతి నాదరించె దే;  
యనుకొనె నూడిగంబులను ఁ హార్యనిదత్తేణుఁ గాఁగ దేవి! వన్. 260
- చ. కలుగును దేవి! యేనిపయి ఁ గాటవునీదు నియంత్రణంబు వాఁ  
డిలను గృతార్థుఁడాను గద; ఁ యేటికి నింత సమాదరంబు నా  
దలను ద్వేదియశాసనము ఁ దాల్చి యొనర్పఁగఁ జాలుభృత్యుపైఁ  
గలిగెడి సిగ్గు నాకు నిను ఁ గాంచినయపుటినుండి యగ్గమై. 261
- చ. తలఁపఁ బరోపకారపరఁతంత్రము దేహము; జీవితంబున్  
జాలకన గడ్డిపోచకును; ఁ జూడఁగ న న్నరుదెంచి నట్టిని  
కులుపఁగ దేని నిత్తు! నిక ఁ నుగ్గలి! యీర్ష్యగనుగ్రహార్హ మా  
యులువ ధరిత్రి లేదు గద ఁ యూరకకంటి ప్రయాస మీయెడన్. 262
- మ. కల దీజీవిత మేమునుం గలమ యీఁగాత్రమ్మునుం గల్గెడిన్  
గల వీయింద్రియముల్ ధరాధిపసుతా! ఁ గ్గళొమ్ము శ్రేష్ఠంబుగాఁ  
దలఁతో దేనిని వీనిలోపల మదిన్ ఁ దానిన్; విచారింపఁగా  
వల దంచున్ పదియింపుచుండఁగను దఁదావృక్యంబు చారించుచున్. 263

తే పలికె నిట్లని మదలేఖ ఁ మొలకనవ్రస  
పొలయ సరియంత్రణం బిట్లు ఁ భూవతనయ!

యుండనిమ్ము; విపాదంబు ♦ నొందు సకీయ

చిత్తరథసుత యే లిట్లు ♦ చెప్పె దీవు.

264

చ. ఇది సకలంబు చెప్పకయె ♦ యీమె గ్రహించెను; మల్లి సందియం

బాదవగఁ జేసె చేల యిటు ♦ లు త్రసవర్యనిరర్థకోక్తులఁ

వడలుమ యొండుయోజనము ♦ బౌద్ధివపుత్ర! యటంచుఁ జెప్పె; నా

మదిరతనూజ కొంతవడి ♦ మానముఁ దాల్చి ప్రసంగ మేర్పడఁ.

265

సీ. రాజశేఖరుఁడు తా♦రావీడనరవరుం డెట్టివాఁ డాతనియింతి యెట్టి

దల విలాసవతియు; ♦ నాతనిసచివుండు శుకనానుఁ డెట్టిఁడుఁచూడ నెట్టి

దుష్టయినీపురి? ♦ యుండు నెంతటిదవ్వు భారతవర్షంబు ♦ వరగ నెట్టి

దల మర్త్యలోకంబు ♦ నగు నె మంజులమిలఁగనఁగమనీయముల్♦గలవెయందు

తే. ననుచు సకలంబు నడుగుచు ♦ నడర నిట్టి

కథలచేఁ జాలనే వుండి ♦ కడలి యతని

యొద్దఁ గేయూరకుఁ బరుండ ♦ నొసఁగి యాజ్ఞ

శయనసాధాగ్ర మెక్కి నాచాన యంత.

266

ఆ. అచటసితుడుకూల ♦ మమరవితాన మై, యలరుశయనతలము ♦ నధివసించె

నాశిలాతలమ్మునందె చంద్రావీడ, పార్థివేంద్రసుతుఁడు ♦ పండుకొనియె. 267

మ. అల కేయూరకుఁ డంఘ్రిలఁ దొడలపై ♦ సంకించి యొయ్యెయ్య నొ

త్త లలిఁ జిత్తరథాత్మజాసరసతా♦దాక్షిణ్యగంభీరతా

గభీతాహంకృతితాభిరూపతల నా♦గంధర్వలోకోత్తరం

బలహంసాత్మజవత్సలత్వమును భృత్యావీమహత్త్వ వృన్దుఁ.

268

క. మరలేఖాసౌజన్యము, సదమలకింపురుషవర్ష చారుత్వంబుఁ

మదిఁ దలపోయుచుఁ గడపెను, విదిశాధిప! క్షణమునట్లు♦వే క్షణదసు దాఁ.

తే. అంతఁ జంద్రుండు చిత్తరథాత్మజాత

మరలి వచ్చును గనుఁగొంద ♦ మంచు రేయి

మేలుకొనియుండి శ్రాంతుఁడై ♦ మేదినిశ!

పండుకొనఁ బోయె నా వ్రాతఁ ♦ బల్బిమాశ.

270

చ. కలుగును వే వియోగ మని ♦ కందులతాంగులవేడియూర్పులఁ

మలినము లయ్యె నా నపుడు ♦ మ్లానము లయ్యెను జంద్రికల్ నృపా!

సలిపి నిశ్చ విలాసవతిసత్పుతదర్శనగూఢకామ నా

సలలితకై రవంబులను; ♦ సారసపంక్తులఁ బండె లక్ష్మీ తాఁ.

271

చ. వెలవెలఁ బాతె దీపములు † వేగ విభావరి కామినీజనం  
బులశ్రవణోత్పలవ్రహరఃముల్ దగ జ్ఞప్తికి రాఁగఁ గుండె నాఁ ;  
మలసఁ బ్రభాతవాయువులు † మాదుఁడు బాణము లేసి యేసి తా  
నలసి నిగుడ్చునూర్పులను † నంది లతాసుమసారభంబులఁ ; 272

చ. అరుణునిదాడి కోడి విబుధాద్రిలతాగృహసీమ డాఁగ నా  
నరుగుచు నుండఁ దారక ; లహస్కరుఁ డుద్గతుఁ డయ్యె నంతలో  
నరుణిమఁ జక్రవాకహృదఃసుస్థితిమిశ్రిత రాగమో యనఁ  
బరఁగ ధరించి ; రాసుతుఁడు † ప్రస్తరపట్టమునుండి లేచి తాఁ . 273

క. కడిగిఁగొని మోముఁదమ్మిని, వడి సంధ్యావందనంబు † పచరించి కరం  
బడరుచుఁ దమ్మలముం గొని, యడిగెను గేయూరకునిని † నశఁ డీపగిదిఁ . 274

తే. ఓయి కేయూరకా! దేవి † యుండు నెచట  
మేలుఁగొనియెనొ లేదొ యీ † వేళ నరయు  
మనుచు నడుగుటయును హసా † దంచు వాఁడు  
నరిగి చనుదెంచి మగుడ హస్తాబ్జములను 275

తే. మొగిచి మందరప్రాసాదఃసునకుఁ గ్రింద  
యజరసాధవిశర్దిక † సధివసించి  
యల మహాశ్వేతతో ముచ్చ † టాడుచున్న  
దనుచుఁ జెప్పంగ నచ్చటికి † నరుగుదెంచె . 276

— ❧ చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరిని జూడఁబోవుట. ❧ —

వ అందు. 277

సీ. పరిపక్వవరతాళఃఫలవల్కులోహితపల్లవాంశుకములఁ † బరఁగఁ దొడిగి  
రక్తపటవ్రతఃరాజతలై మించి సితపటమ్ములఁ జన్నులతుకఁ గట్టి  
వర్ణిచిహ్నము లై నఃపల్కలాజినజటాదండమాంజీబంధఃధారు లగుచు  
మహనీయవ్రత్యక్షఃసుంత్ర దేవత లన శ్వేతాంబరోజ్జ్వలఁచిహ్నములను

తే. నలరుచుండు తాపసులును ; † నలిక భాగ  
ములను వెలిబూచి నొప్పు శేఖరము చాల్చి  
యక్షమాలికఁ ద్రిచ్చుచు † హస్తములను  
ధాతురాగారుణాంశుకఃఫరణు లగుచు. 278

ఆ. పశుపతివ్రతంబు † పట్టినభిక్షుకీ, గణము లొలిసి కొలిచి † స్కంధగిరిక  
శక్రజనవీరించి † శాంకర స్తవములఁ, బాడుచుండ నొక్కఁభద్రప్రీతి. 279

అ. కనఁగ వచ్చినట్టి గంధర్వనరపతి, బంధువృద్ధజనుల భాషణముల

నదురుచును లేచి యెలమి నాసన్నాస, నములఁ బెట్టుటలను \* నతులతతుల.

తే. గారిమించుచుఁ గూర్చున్న \* కగుణమతిని

నల మహాశ్వేత; నామెకు \* నవలఁ గొంత

దూరమునఁ గొల్చి నారదఁదుహిత మధుర

వంశములచేతఁ గిన్నరుల్ \* భాసురముగ.

281

తే. తానములఁ బాడఁగను భారతంబు చదువ

వినచు నవధానమున ముందు \* నునిచినట్టి

మణిముకురమందుఁ దాంబూలమధురరాగ

కృష్ణికాంధకారితమధ్యఃకీలితంబు.

282

తే. రదనచంద్రాతపద్యుతిఁ రాజితంబు, గతమధూచ్ఛిష్టపట్టంబు \* గతిని శ్వేత

రక్తమగునోవృంబింబంబు రమణఁగనుచు, సగముచెదిరినతిలకంబు సరిపఱచుచు.

తే. కర్ణపూరశిరీషంబుఁ \* గాంచి దానిఁ, బాఁచితీఁగెలగుం పని \* పైకి దృష్టిఁ

బఱపి చుట్టును దిరిగెడు భవనహంస, గమనహేలను వలగొన \* క్షావిధంబు.

తే. తనరఁ గొలువున్న గంధర్వమనుజనాథ

తనయుఁ గాదంబరినిఁ గని \* దగ్గఱిల్లి

కృతసమస్కారుఁడై యందె \* వితతమైన

యాసనంబునఁ గూర్చుండి \* హర్షమునను.

285

తే. అల మహాశ్వేత ముఖమును \* నట్టై గాంచి

కదలఁగఁ గవలమధ్యంబు \* గడలుకొనఁగ

మందహాసంబు నొనరించె \* మనుజనాథ

తనయుఁ డంత మహాశ్వేత \* దాని నెఱిగి.

286

తే. చిత్రరథసుతతో నిట్లు \* చెప్పె నితఁడు

నీదుగుణములఁ గరఁగెను \* నీరజారి

భానువులఁ జంద్రకాంతంబు పగిది; సకియ!

పలుకఁ జాలక యున్నాఁడు \* పడఁలి! కనును.

287

తే. ఇతని పృథ్వాంతమేమియు \* నెఱుకపడక

రాజచక్రంబు కుందుచు \* రాజవదన!

వెనుక నున్నది యూరికిఁ \* జనఁగఁ దలఁచు

వీసఁగు మానతి ప్రేముడి \* యెసక మెసఁగ.

288



తే. దూరమున నున్నమీప్రేమ ♦ తోయబాత

తోయబాతాపులకుఁ బోలె ♦ దొగలతేని

తొగలకును బోలె సతతంబు ♦ తొలఁగ కెపుడు

ప్రళయమందును వర్ధిల్లి ♦ ప్రబలుఁ గాత.

289

చ. అనుచు వదింపఁ జిత్తరథుఁనాత్మజ నెచ్చెలి! యింత యేల యీ

జనము సపారివారముగ ♦ త్యాపతినును నశీన మీయెడఁ

దనదుమనంబుభంగిని గొఁనందగు నడ్డము గల్గ దస్తురో!

యని పరివారముం బిలిచి ♦ యాజ్ఞ నొసంగెను; నీకుమారకుఁ.

290

అతి చంద్రాపీఠంబు మరల స్వదేశమునకుఁ బ్రయాణమగుట. అతి

చ. కొనిచని యాత్మదేశమును ♦ గూర్చుఁ డటంచును; సంత లేచి రా

తనయుఁడు హంసపుత్రి కకుఁ ♦ దద్దయు భక్తిని మ్రొక్కి దొల్ల; నా

వెనుక నెఱంగి చిత్తరథుఁప్రేముడికూతునకుం బ్రయంబునఁ

గనుఁగొన నామె చిత్తమున ♦ గాఢపుఁగూర్చి వహించి యిట్లనెఁ.

291

చ. పలుకుదు నేమి దేవి! బహుభాషుల నెవ్వరు నమ్మ రిద్దరఁ

దలఁపున నిల్పి వేఁడెదను ♦ ద్విత్యఖివారముఁ గూడియాడుచోఁ

జలజదళాయతాః! యని ♦ చయ్యనఁ దలైను బాసి యచ్చటఁ

జేలఁగుచుఁ గన్యకాజన మఁజేషము తత్సగుణావకృష్ట మై.

292

చ. పరవశ మైనయిట్లతనిపజ్జ హాజరముదాఁక వచ్చి మం

థరగతి నేగఁ గా మరలి; ♦ తన్నదిరాసుతపల్లకీపహలం

డరముగఁ దెచ్చినట్టి యొకఁయశ్వము నెక్కిప్రయాణ మయ్యె నా

నరపతిసూతి తత్పరిజనంబులు వెంబడిఁ గొల్చి రాఁ దమిఁ.

293

క. చనుదెంచునతని కవలంబన మాగంధర్వరాజభామిని వెలి లో

నన కా దఖలాళాలం, బన మయి కనఁబడఁగ సాగెఁ ♦ బరఁగుచు నెచటఁ.

చ. సయింపఁగరానితద్విరహఁసంతపనంబున వెన్న లగ్న నా;

రయమునఁ ద్రోవకడ్డ మగుఁరాణను ముందు; వియోగవేదనఁ

బయివయి మీరునుత్కులిక ♦ పై కెగవైచినభంగిఁ బైనఁ; ద

న్తయదృఢచిత్తుఁ డాట నల ♦ మానిని గన్నడ వాని కెల్లచోఁ.

295

వ. అట్లోలి మహాశ్వేతాశ్రమంబుఁ జొచ్చి యింద్రాయుధఖురపుటంబులజాడం

జనుదెంచి యచ్చోదసర స్తీరంబునఁ గూర్చుండి యున్నతనస్కంధావారంబుం

గాంచి ప్రహస్తమానసుం డయి తద్గంధర్వకుమారవర్గంబు నెల్ల సెల వొసంగి  
యనిపి స్కంధావారజనంబులు సానందులును సకుతూహలులును సవిస్మ  
యులు నై మ్రొక్కుచుండ స్వభవనంబుం జొచ్చి సమ్మానితాశేషలోకుం డై  
యాచంద్రాపీఠండు. 296

అ. పరమమిత్రుఁ డగుచుఁ ♦ బరఁగువైశంపాయ

నుండు పత్రలేఖ ♦ మెండుకొనెడు

తమిని నడుగ హంసతనయ యీర్ష్య శ యంచు

మదిరతనయ యిట్టిమగువ యనుచు. 297

తే. అల్ల కేయూరకుం డిట్టి ♦ డంచు మఱియు

నల్ల మదలేఖ యిట్టిది ♦ యల తమాలి

కయును నీదృశ యం చిట్టికథలఁ జెవుచుఁ

గడపె నాదిన మెల్ల నాఁత్రాపనుతుండు. 298

❦❦❦ చంద్రాపీఠునియొద్దకుఁ గేయూరకుండు విచ్చుట. ❦❦❦

ఉ. ఆమరునాఁడు సూర్యుఁ డుదఁయాద్రిపయిం బొడనూప లేచి తా

నామదిరాసుతం దలఁచు ♦ చాంతరిసీమను గొల్వకూటమం

దామనుజేశనందనుండు ♦ హర్షమునన్ వసియించి యుండఁగా

నామె విపంచి కావహకుఁ ♦ డచ్చటికిన్ జనుదెంచె ద్వార్ధస్థతోన్. 299

క. చనుదెంచి నమితశిరుఁ డై, వినయంబున మ్రొక్కునతని ♦ వే రారార

వ్వుని తొల్లఁ గటాక్షవిలోకనముల నట నెదనునంతఁ ♦ గడుఁ బుల్కలతోన్.

క. తరువాత బాహువులతోఁ, బరువిడి యాలింగనంబుఁ ♦ బచరించి గడున్

ద్వరపెట్టఁగ వేడ్క సమా, దరమునఁ గూర్చుండఁ జేసి ♦ తనపార్శ్వమునన్.

తే. చెలిమి యెల్లను ద్రవమయి ♦ యొలుకు ననఁగ

హాసితపీయూషధవళిక్యతాక్షరముల

మధురవాక్కుల ని ట్లని ♦ మనుజనాథ

సుతుండు కేయూరకుని మదిఁ ♦ జొక్కు చడిగె. 302

❦❦❦ చంద్రాపీఠుండు కేయూరకునితో సంభాషించుట. ❦❦❦

క. మదిరాసుత కాదంబరి, పొదలునె సౌఖ్యమునఁ; జెలులు ♦ పొదలుదురెతమిన్

బొదలుదురె పరిజనంబులు,ముదమున; హంసాత్మజాత ♦ ముదితయె యెలమిన్.

క. అన వాఁడు ప్రీతిపెంపున, జనితం బగురాజనూను ♦ సర్వీతమున మ

జ్ఞనమును ననులేసంబును, గనినట్లు పథశ్రమంబు ♦ గత మగుడు దమి. 304  
క. నతుఁ డయి విసయం బొప్పుఁగఁ, గుతుకంబున ననియె నిట్లు ♦ తోణీశనుతా!

తత్తకుశల యిపుడు మదిరా, సుత నీవిట్లుగుచుంటఁ ♦ జొక్కపుఁ బేర్చి. 305

చ. అని బిసమాత్రబద్ధముఖ ♦ మార్ద్ర సటాంతరితంబు నార్ద్ర సవం

ననఘనపంకసంఘటితః సవ్యమృణాలకకంకణాంకితం

బును నగుకంజనీదళసముద్గకమున్ పడిఁ దీసి యందుఁ బా

పెను మదిరాతనూజ కడుఁ బ్రీతిని నంపినప్రేమగుర్తులన్.

306

చ. మరకతపీతసద్రుచిరః పంజరు లై వ్యతనీతచర్మతః

సురుచివయస్సు లై వెలుఁగు ♦ శోభితపూగఫలంబులన్; మనో

హరళుకిగండపాండురముఁలై తగులేఁదెలియాకులన్; మహే

శ్వరశశిఖండఖండఘనః సారముఁ గస్తురితోడి గంధమున్.

307

ఆ. కానుపించి యతఁడు ♦ కడుభక్తి నిట్లని

చెప్పఁ దొణఁగె ముదము ♦ చిప్పిలంగ

రాజపుత్ర! చిత్రః పథసుత కేల్తోయి

గీలుకొలిపి మాళి ♦ లీలఁ దనర.

808

తే. మృదులకరశౌఖికారంధ్రః విదలరక్త

కిరణజాలము లెల్లడఁ ♦ బరఁగ నిన్ను

గొలుచు చున్నది సతతంబు ♦ కూర్చి యెసఁగ

నలమహాశ్వేతయును నిన్ను ♦ నడిగె శుభము.

309

తే. మాళిమాణిక్యకాముదీఁపాళి జాటి, యాననం బెల్లి నభిషేక ♦ మాచరింప

విసతిశతముల మదలేఖ ♦ విసుతినేయు, మకరి కాకోటికోణంబు ♦ మహిని స్తోక.

తే. కన్యకాలోక మెల్లను ♦ గాల్గె కెఱిగి

పూజ లొనరించుఁ బదరజః పూత మగుచుఁ

జెప్పఁగా నేల యందలి ♦ నేపకాళి

గొలుచు సతతంబు భక్తి చిఁగుర్మిసంగ.

311

చ. మనుజవరేణ్య! హంససుత ♦ మాననిప్రీతిని నీకుఁ జెప్పిపం

పిసవచసంబులన్ వినుతుఁ ♦ బెంపు దలిర్పఁగ నాలకింపుమా

యవి పలుకం దొడంగె నతఁ ♦ డాయమ చెప్పినవాని నెల్ల ని

ట్లని జననాథపుత్రునకు ♦ హర్ష సుధానిధి పొంగిపొర్లఁగన్.

312

అథ చంద్రావీడునకుఁ గేయారకుండు కాదంబరియ్యనను వర్ణించెప్పట. అథ-

ఉ. ఎవ్వరికన్నులం బడవొ ధి యీవు కృతార్థులు వారు చూడఁగా  
నివ్వనుధన్; నరేంద్రసుత! యే మనుడు హిమశీతలంబు లై  
యవిధి నీసమక్షమున ధి నల్లమయంబులు నాఁగఁ దోచె నీ  
యవిమలారుసద్గుణము ధి లంబుజనాధమమంబు లిత్తటిన్. 818

మ. అమృతోత్పత్తిదినంబువోలె మదికిన్ ధి హర్షప్రసంబై గడున్  
విమలంబై విధిలబ్ధమై యెసఁగుచున్ ధి వెల్లొందుతద్వాతము  
ప్రము వాంఛించెన రెట్టులైన మగుడన్ ధి రా నెల్లరున్; దృద్ధియో  
గమునన్ పృత్తమహోత్సవాలసమునాఁ ధి గాన్పించు మాప్రోల్ నృపా! 814

ఉ. త్యాగము చేసితిన్ సకల ధి మంచు నెఱుంగుదు నన్ను నైననున్  
వేగ మకారణాపు నిను ధి వేడక యున్నను నాదుమానసం  
బాఁగినఁ గోరెడున్ గనఁగ; ధి నామదిరాసుతయున్ నితాంతము  
దేవీగిని మారకల్పు స్థితవినుస్ఫురితానను నిన్ దలంచెడున్. 815

ఉ. కాపున నొక్కమార్తరల ధి గారవ మారఁగ వచ్చి మమ్ములన్  
నీవు గుణోన్నతుండ వని ధి నెమ్మి తలంచెడునట్లుచేయుగా  
భూవరపుత్ర! వేడఁగను ధి బోలదె మాకు నుదారమానమో  
ద్దాపనచేయ దెవ్వరి కపారబహుకృతిఁ జెప్పనేటికిన్. 816

తే. చను నవశ్యంబు మాదృశజనుచనవు, నలజడిని దీని నైఁచంగ ధి నవనినాథ  
తనయ! నీదగునుజనత ధి తగకయున్నఁ, జెప్పిపంప బ్రగల్భతఁచేయు మాకు.

తే. పంపితిని దీని మీ రిటఁ ధి బాన్పునందు  
మఱచి పోయినశేషాఖ్యమంజహరి  
మనుచుఁ గేయారకుం డెల్ల ధి మనవి చేసి  
బయిరవాసంబుకొంగున ధి బద్ధ మయ్యు. 818

తే. నూత్ననూత్రాంతరస్రుతఃసుపమసమితిఁ  
దెల్లముగఁ దోచుదానిని ధి దీని యెసఁగె  
జానురగ్రహిణీహస్తజలజమునకు  
సంత నారాజపుత్రుండు ధి హర్ష మొప్పు. 819

చ. పరిజను నన్ను నీగతిని ధి భావన నేని మహాప్రసాదమున్  
బరఁగఁగఁ జేసె జిత్రరథుఁవట్టి; యి దంతయు హంసపుత్రికా  
చరణసమార్చనాఫలమ ధి సత్య మటంచును దాని సంతయున్  
శిరమునఁ దాల్చి తానె గొనెఁ ధి జంద ముదశ్రులు నిర్దురంబులై. 820

- మ. అల కాదంబరిగండపాలికగతంబై నట్టి లావణ్యమో  
జలతం గన్నతదీయహాసరుచియో \* చర్చింప నిష్క్రందితో  
జ్వలతచ్చాగుగుణోమో ద్రవమయఃస్వాంతంబో నాన్లఁది యె  
లలితస్పర్శము సారభాంచితమునై \* లాలించుతద్గంధమున్. 821
- తే. అలఁదిఱొని ప్రీతి నాహార \* మఱుతఁ దాల్చి  
తన్మలంబునుఁ గైఱొని \* దడసి ట్టణము  
లేచి నిలఁబడి డాకేల \* లీల నూఁది  
యల్ల కేయూరకునియంస \* మందు నగుచు. 822
- తే. అర్హిభంగిని సమ్మాన \* మాచరించి  
ముదితచిత్తులఁ గావించి \* మొనసి యనిపి  
ముఖ్యస్పృహలోకముల నెల్ల; \* భూపసుతుఁడు  
గంధమాదనహస్తాని \* గనఁగఁ జనియె. 823
- చ. ట్టణ మటనుండి దాని కిడి \* చారునఖద్యుతిజాలసాంద్రమున్  
ఘనసమృణాల మో యనఁగఁ \* గ్రాలెడుగడ్డికడిన్ స్వయంబుగాఁ;  
జనియెను నల్లభాశ్వముల \* సాహిణముం గన; సంత నేగుచున్  
గనఁ బరివాహమున్ పదనఁకంజము నడ్డము ద్రిప్పి ప్రక్కలన్. 824
- ఉ. ఆతనిమానసం బెఱిఁగి \* నట్టివినీతులు ద్వారపాలకుల్  
ఆతఁడపరివారమును \* సంతయు నాఁగుచు వెల్ల నంపఁగా  
భూతలనాధువుత్తుఁ డటఁ \* బోయెఁ గెయూరకుతోడ నొక్కఁడే  
జాతభయంబుచే నొదిగి \* సంభ్రమియింపుచు మందురాధిపుల్. 825
- తే. ప్రణతు లొనరించి చనుచుండ \* వినయమునను  
జక్క నొనరించి యొకప్రక్క \* జాతి సుంత  
యలగునిం ద్రాయుధాశ్వప్రసానగుంత  
నాంశుకమ్మును నానగ \* నాధసుతుఁడు. 826
- ప. మఱియు 827
- తే. కనులకడ్డము పడుదాని \* కపిలకేస  
రముల నెగఁ ద్రోసి; ఖురభూమి \* రమ్యముగను  
జరణముల నుంచి మెల్ల న \* సాహిణంబు  
దారువున, దేహభారంబు డద్ద \* నిలిపి. 828
- తే. మదిని హర్షంబు క్రేల్లుబ్బ \* మమత దోఁప  
ననియె నిట్లని కేయూర; కా! పదంపు

మేను వచ్చినవదపడి • యేమి జరిగె

నచట గంధర్వనృపతిగృహంబునందుఁ

బుచ్చె నుబుసును గంధర్వపుత్రి యెట్లు.

829

తే. ఏమి చెప్పెను మదలేఖి యేమి చేసె, నల మహాత్వేత పరివారమాడు కొనియె

నేమి సల్లాపములు; చేసి • లేమి నీవు, గలవె! యస్తత్కథాప్రసంగంబులచట.

తే. అనినఁ గేయూరకుం డిట్టులనియె దేవ! వినుమ చెప్పెద సర్వంబునీను లలరఁ

దరలి రా నీవు కన్యకాంతఃపురంబు, సర్వమును లేచె నీవేగు సరణి గనఁగ.

తే. హృదయములు వేయి నీవెంటఁ • గడతె నవుడు

మ్రోగువటహాధ్వను లనంగఁ • బువ్వుఁబోండ్ల

కాలియందెలరవములు • ఘల్లు మనుచు

నొక్క పెట్టున మ్రోగెను • నుడుగ కట్టె.

832

చ తురగరజఃప్రసారమున • భూసరితం బగునీదుత్రోవఁ దా

సరయంగ నెక్కెఁ జిత్తరథునాత్మజ సాధతలంబుఁ గొల్పఁగాఁ

బరిజన మెల్లఁ దన్ను; సరఃపాలకుమార! మఱుంగుదాఁక నిగ

గరమనురక్తి గాంచె సఖిస్కంధమునఁ ముఖ ముంచి యెంతయుఁ. 833

ఉ. ముంచుచు నా దిగంతమును • భూరిపయోధి వశక్షదృష్టులఁ

మించుసితాతవత్తమిష • నీరజవైరి దినేంద్రఘృష్టులఁ

వంచుచు నుండ నచ్చటనె • వారిజలోచన చాలసేపు నిగ

గాంచుచు నుండె నీ వటఁ గఃసంబదకుండిన విన్ననౌమదిగ.

834

క. దిగి యాసాధాగ్రంబును, వగఁ గూరుచు నెట్లా యొక్క • వగను క్షణం బా

మగువ వసియించి యాస్థానగతం బగుమండవమున • నట లేచి నడిగ.

835

చ. స్థలసభయంబుచే ననఁగ • వట్టదముల్ గలనిస్వనంబులఁ

దెలువ సుమోవహారముల; • దివ్యసఖాంశుల వారిధారలఁ

తలఁపునఁ గ్రేంకృతుల్ సలుఖునాగభుగావళిభీతిఁ ద్రస్తయె

గళదురుకంకణంబులను • గంతనిరోధము చేయునో యనఁ.

836

వ. మఱియు.

837

చ. ప్రసవసీతంబు లై నగృహంబులుఁ బల్లవకోరకంబులఁ

బాసఁగఁ గరంబునఁ మదిని • భూవరపుత్రక! నీగుణంబులఁ

వెసఁ గడునూతఁ గాఁ గొనుచు • నీవు వసించిన కేళికాద్రి కా

బిసగుహనేత్ర వచ్చెఁ దమిఁ పెట్టున నెందును బ్రృద్ధ పోవమిఁ.

838

వ. వచ్చి.

889

సీ. గంధోదసారభాగతలీనబంధరజటిల మీశిల యిందు ♦ స్నానమాడె  
సునుధూనిసికటిలవిమల మీగిరిసదీతట మిందు నిటలాక్షుఁ ♦ దమిని గొలిచె  
ధిక్కుతశశధరదీధితి యీస్ఫటికోపలస్థల మిందు ♦ నోరె మందె  
సంక్రాంతచందనసలిల మీమాత్మికప్రస్తరస్థల మిందుఁ ♦ బవ్వళించె  
తే. మరకతగ్రావమకరికామంజులోత్ప

సివ్యమానలతాగృహసీమఁ బొల్చు

శీకరిశిలాతలంబు వసించె నిందు

ఊతివసుతుఁ డని నీసానఁచిహ్నుములను

దెలుప సారెకుఁ గాంచు చాఁదినముఁ గడపె.

840

ఉ. అంత దినాంత మయ్యె మనుబాధిపపుత్రక! హంసపుత్రికా  
త్యంతమహాప్రయత్నమున ♦ సభ్యవహార మొనర్చె నిష్ట మొ  
క్కింతయు లేక యుండినను ♦ నెట్టెటా నాస్ఫటికంపురత్నవే  
త్కాంతమునందె; గ్రుంకె రవి ♦ యందెను సభ్యదయంబు చంద్రుఁడ౯. 841

చ. అచటనె యుండి కొంతతడ ♦ వజ్జశిలామయి నాఁగ వెన్నెల౯  
విదికిలగంధి యార్ద్ర మయి ♦ వే తను వొప్పగఁ; జొచ్చుఁ జంద్రుఁడ౯  
ప్రచురభయంబుచే ననఁ గఁరంబులఁ జెక్కిఁతులందుఁ జేర్చి యెం  
చుచు మది నేమియో కనులఁ ♦ జూడక దేనిని మూసి ఆచ్చయె. 842

చ. ఒకక్షణ ముండి లేచి యట ♦ నుగ్గలి గోళ్లను బడ్డచంద్రబిం  
బకములబర్చుచే జడిమి ♦ పంబెనొ నా సవిలాసమంధర  
ప్రకటగతి౯ బదంబుల సఁబాధముగాఁ బయి కెత్తి యూనుచు౯  
వికసితపద్మనేత్ర చనె ప్రేగునఁ ♦ దాఁ దనపాన్పుటింటికె. 843

చ. చని పడవైచి దేహమును ♦ శయ్యపయిం దలయేరుచేఁ గడు౯  
దనుకుచు దాహరూప మగుదారుణ మైనజ్వరంబుచే వగ౯  
గనుచుఁ దదాది యేదో యొకఁగాఢమనోవ్యథ మూయకే కనుల్  
దనరుచుఁ జక్రదీపకుముదంబులతోడను బుచ్చె నానిక౯. 844

తే. ప్రత్యుపస్సునఁ బిలిచి యాభామ నన్నుఁ  
బంపె నీవార్తల నెఱుంగుభావమునను  
బలికి సోత్పాసముగ నిట ♦ పార్థివేంద్ర  
తనయ! యెఱుంగుదు వెల్లను; ♦ ననఁగ నేల.

845

అథ చంద్రాపీఠం మరల గాదంబరిని జూడఁబోవుట. అథ-

- క. అనుటయుఁ జంద్రాపీఠండు, విని తద్వచనంబు నరుగుఁవేడుక మదిలోఁ  
బెనఁగొన గుఱ్ఱము గుఱ్ఱం, బనుచును నిలువెడలె; నంత ఁ హయపరిజనముల్.
- క. కొని వచ్చిరి యింద్ర యుధ,మును బల్లముఁ బెట్టి వేగమున నెక్కి కుభృ  
త్తనయుఁడు మదలేఖను పెన్నను నధిరోహితను జేసి ఁ కడు రథసమునన్.
- క. మొనగానిని వైశంపాయను నొనరిచి సేన కెల్ల ఁ నన్యతురంగం  
బును గేయూరకుఁ డధిరో,హణమును గావించి పెంట ఁ నరుదేరంగాన్. 848
- క. పరిజనము నెల్ల మరలిచి, చనియెను వసి హేమకూటశైలంబునకున్  
జని కాదంబరిభవనాం, గణముసమీపమున దిగ్గె ఁ గంధర్వంబున్. 849
- క. దిగి ద్వాపరపాలుచేతికిఁ, దగఁ దురగము నిచ్చి మదిరత్తనయను గనఁగా  
నెగిచెడుచి త్తముగల యా,యగణితమతి వత్తలేఖ ఁ యరుదేర బడిన్. 850
- క. చొచ్చి మదిరత్తనూభవ, యెచ్చట నున్నది యటంచు ఁ నెదురుగఁ దనకున్  
పచ్చెడు హెగ్గడి నడిగెను, హెచ్చినతమకంబుతోడ ఁ నింపు దలిర్పన్. 851
- తే. మ్రొక్కి యాతండు వినయంబు ఁ నెక్కినంగ  
మదళిఖావల కేకీకామహిధరంబు  
క్రింద జలజాతవనవాపిక్రేవ నున్న  
హిమగృహంబున నున్నది ఁ యిసవరేణ్య!.
- తే. అనుచుఁ దెలువంగఁ బ్రమదావనాంతరమునఁ  
జనియె నొక్కింత దూరంబు ఁ సరణిఁ దెలువ  
ముందుఁ గేయూరకుఁడు చన ఁ భూపసుతుఁడు  
మదిని హర్షంబు పొంగార ఁ మనుజనాథ!.
- తే. బాలత్పణములఁ గావించి ఁ పంకజావు  
కిరణములనెల్ల; దినమును ఁ హరితముగను  
జేయుదీప్తుల మరకతశ్రీవహించు  
కదళికాగామమును దానిగర్భమునను.
- తే. తామరాకులపై కప్పు ఁ తనర నెవుడు  
నలరుహిమ గేహమును గాంచె ఁ నధిపసుతుఁడు  
గాంచె నటనుండి వచ్చు నాకమలగంధి  
పరిజనంబుల శిశిరసఃపర్యవతుల.
- సీ. అర్థ గ్రహసంకై తఃపాచోదజలముల సంవృతోజ్జ్వలదేహఃపాకులతలు



నాభరణంబులఁజూర్చు భుజాధృతచిసవలయవళుఁ విసరితాంగు  
లాపాండురై కకఃకర్ణాత్మకై తకదళ తాటంకహసితోరుఁదంతపత్ర  
లాల్లితపటిరఃజాలలలాటికాభాసురాననపద్మఃభాసమాన

తే. లగుచుఁ బగలును స్పృశియింప ఁ నాశఁజేసి

బింబితములై సకళధరఃబింబము లన

నొప్పుచందనబిందుల ఁ నుద్యహించు

గండఫలకంబులను జారుఁగాత్తు లగుచు.

356

వ. మణియు.

357

చ. సకలశరీరపుష్పముల ఁ చారిమ మంతయుఁ గొల్లగొన్నయా

ప్రకటితకై వల స్తబకఃపాలికలఁ గృతకర్ణపూర లై

వకుళసుమావళీవలయఁవాసితగంధరసాప్లుతంబులఁ

లికుచకుచంబులఁ జలజఃసీదళముల్ ఘటియించి కప్పగఁ.

358

చ. అవిరళగంధసారరుచిఁరాప్రవిలేపనపాండురంబులఁ

అవిరతతాపకోపమ్మదిఁతాబ్జకరంబుల నాఁ గరంబులఁ

ధవళమృగాళదండములఁ ఁ దామరతూఁడులచామరంబులఁ

దవిలిది; పుష్పమంజరులఁ ఁ దామరసంబులఁ గైరవంబులఁ.

359

ఉ. తామరసచ్చదంబులను ఁ దాలిచి యుద్గతనాళకంబులఁ

గోమున ఛత్రముల్ల రవిఁగోవుల నాఁగుచు; వారిచేమతా

స్తోమము నాఁగనుక వరుణఃసోమసహోదరిగుంపు నా శర

త్సముదయంబు నాఁ దటినిఁసంఘము నాఁగను బొల్చుచుక గడుక. 360

తే. అరుగు దెంచెడుతనైదిఁరాత్మజాత, పరిజనంబు తదీయాంగఁప్రాణమయము

దేహపరిచారకము మ్రొక్కిఁ తెరు వొసంగఁ, బాదసఖపాతభీతినాఁబఱచి వేగ.

అంశ కాదంబరీతాపనివృత్తిర్థము శిశోపచారకల్పనాప్రకారము. అంశ

సీ. చందనకర్దమఁసత్కృతవేదులు ఘంటికాయితసీతఃకమలతతులు

వికసితసీందుకఁవిస్ఫురత్సుమగుచ్చచామరంబులు మణిఁచారిమములు

లంబమానన్ధాలఁలలితసద్వల్లికాముకుళహారావళీఽధూషితములు

నాబంధితలవంగఁహరిపల్లవగంధసారమాలాజాలఁభారకములు

తే. శోలికాయితకై రవఃమాలిగోరు, వై జయంతులు చిసవేత్రఁపాణిరుచిర

కుసుమభూషణదర్శకాఁగు వైములును, నగుకడళితోరణంబులఁయడగుత్రోప.

చ. చని కలయంగ నంతటను ♦ జాపి కనుంగవఁ గాంచె నొక్కతా  
పున నిరుతట్లఁ బాఁతినప్రభూతతమాలకిసాలబద్ధకా  
ననఘనవం క్తులఁ గుముదఁనవ్యరజఃపులినాళులఁ బట్టి  
రనిరతగంధసారజలఁరాజతగేహనదీపదంబులఁ.

363

చ. నిచుళగుళుచ్చసంఘటితఁనిస్తులశోణితచామరవ్రజ  
ప్రచురజలాభిషి క్తమృదుఁరమ్యవితానతలంబులఁ లన  
ద్రుచిరము లై నచెందిరపుఁదోరపుఁగుట్టిమసీమలందు స  
న్నిచితము లై నశోణతరఁసీరజశయ్యల నొక్కపట్టునఁ.

364

ఉ. వలకినీటఁ జల్లఁబడు ♦ చెప్పుడు నంటి కనుంగొనంగఁగాఁ  
జాలిన గోడలం దనరు ♦ స్సాటికగేహము లొక్కచోటునఁ  
గ్రాలు శిరీషపత్తములఁ ♦ గట్టిన శౌద్వలభూములఁ మృణా  
లాళికవారియంత్రభవఁనాగ్రములం దిడుయంత్రకేకులఁ.

365

మ. ఒకచాయఁ సహకారసస్యరసవాఁరుత్పి క్తజంబూకిసా  
లకసంబాధితమధ్యవర్ణగృహజాఁలం బొక్కచోఁ గాంచె వే  
రొకచక్కిఁ విహరించుకృత్రిమగజఁపూహకులత్కాంచనా  
బ్జకులంబుఁ దిలకించె రాజసుతుఁ డాఁచక్కిఁ మహాద్యద్వ్యతిఁ.

366

సీ. తోరంబు లగుతమ్మిఁతూండ్లఁ గాలుగఁ జేసి మొగలిరేకులదోనఁలుగ ఘటించి  
కలువపంక్తుల నెల్లఁ ♦ గావించి చేఁద్రాట్లు పత్రపుటము చేఁదుఁబాన చేసి  
స్ఫటికంపుటిటికల ♦ బావుల గట్టించి క్రిందు సుధాపంక ♦ మందఁజేసి  
యనఁటికంబంబుల ♦ నమరించి కంబముల్ పట్టివేరుల నడ్డఁపట్టెఁ జేసి  
తే. చందనోదక మెల్లప్పు ♦ చంద్రశాంత, కుట్టిమంబులఁ బాఁతింపఁగువలయాతు  
లచటనొకచోటఁగప్రంపుఁటనఁజెట్లఁతోటలకువేసరకమోటఁదోలఁగాంచె.

చ. స్ఫటికబలాకవంక్తికృతఁశంబరధారలఁ గల్పితాంబుము  
గృటలములఁ వినిర్మితదివస్సతిచాపములఁ మఱిండుచోఁ  
బటుమధుపాళికింకిణుల ♦ వాఁగెడుపుష్పసుదామదోలలఁ  
జిటిచిటి మంచుఁజిన్నులను ♦ జిల్కెడుయంత్రపలాశపత్యులఁ.

368

ఉ. చేరువ మొచ్చి యింపెనఁగుఁశ్వేతయవాంకురశోభితంబులఁ  
జారుసవీనజాతిసుమఁజాలకదంతురితోర్కిపంక్తులఁ  
మీరెడుచందనద్రవవినిర్మితదీర్ఘి కలందు ముంచుచుఁ  
సారెకు శీతలంబులను ♦ సల్పెడుహారము లొక్కచోఁ గనెఁ.

369

చ. సతతము ముత్తియంపుఁబొడి \* సల్పినపాదుల ఘోలవారిబిం  
దుతలిన దుర్గినంబు మడిఁ \* దోషఁగ నించెడుయంత్రవృక్షసం  
తతులను నొక్కచోట; నొకఁతావునఁ జంద్రకేసాలయద్రవ  
వ్రతలినవాసితంబు లయి \* భాసెలుతామరతూండ్లవస్త్రముల్.

370

ను. ఉదరాహాఢము లై బహిర్గతము లై \* యున్నాశయుక్తంబు లై  
ముదమారం గనుపట్టుచుండునలినీఁపూతచ్ఛనంబుల్ గడున్  
వదనంబుల్ గయినేయఁగాఁ బోలుచు పూర్ణస్వర్ణకుంభంబులన్  
బొడలంగా నొకచోఁ దమాలవనిలో \* నూత్నప్రకారంబులన్.

371

తే. కదళికాంతర్గత స్తంభఃకమ్రదండ

చారువంశానుకృతిసుమః స్తబకములను

జేయఁబడుచున్నగొడుగులఁ \* జెలఁగు చొక్క

చాయఁ గనుఁగొనె మఱియు నాఁతైఃపనుతుఁడు.

372

తే. రాతిపలకలయం దుంచి \* రమ్యసరణిఁ, దామరాకులసురఁటులఁ, \* దవిలి యెవుడు  
వీవఁబడునావధీరసఁవిసరములను, శీతలంబుల నొకచోటఁజీతివవర్ణ!.

373

తే. లలితలవలీఫల ద్రవఃకలితములను, మంజుత్పణశూన్యమంజరీఃపంజితములఁ  
గర్జపూరంబులనునవ్యఃకల్పనములఁ, గాంచె నొకచోటనాజీతిఁకాంతసుతుఁడు.

వ. ఇట్లు పరిజనంబులచేఁ గృతంబులును గ్రియమాణంబులును నగుబహువిధ  
శిశిరోపచారోపకరణకల్పనావ్యాపారంబులఁ గనుఁచుఁ జని చని.

375

—ఊఊ హిమగృహవర్ణనము. ఊఊ—

సీ. హిమనగరాధిపుఁ నెదయొ ప్రచేతసునలిల కేళీసద్దఃసాధ మొక్కొ  
సకలఁచందనవనఃసావిమి పుట్టినచోటా సకలేందుమణిజనిఁస్థల మి దొక్కొ  
మాఘమాసక్షపఃమంజునివాసంబొ వర్షర్తుసంకేతఃవాస మొక్కొ  
సర్వావగాగ్రీష్మఃసంతాపవారణక్షమమనోహరమహఃసదన మొక్కొ

తే. సర్వజలధరవై ద్యుతఃజ్వలనదహన

తాపమార్పంగఁ జాలినఃస్థాన మొక్కొ

యన నలరునొక్కహిమగృహఃభవంతరంబుఁ

జొచ్చె నారాజపుత్రుండు \* ఊఁగినాథ!.

376

వ. మఱియు.

377

సీ. అఖిలాంబుధులు బడఁబానలతాపంబు నపనోదమును నేయుఁనాలయంబొ

చంద్రవియోగంబు • సైంధవ కుముదినుల్ ప్రాద్దు పుచ్చంగ వచ్చుభూతలంబొ  
హరహుతాశనతవు • దై నకందగుండు తాప మార్పుకొనెడుదీప్తవతలమొ  
ప్రియవిరహాగ్నిచేఁబెట్టి చక్రాంగముల్ తాప మార్పంగ వచ్చుభరణితలమొ  
తే.యనంగ నాహిమగృహ మొప్పు • నవనినాథ  
యంబుయంత్రకధారాసహస్రములను  
దటుమఁ బడినట్టిరవికరఁతతులు శీత  
మునకు భయపడి నా నందఁ • జనంగ వెఱచు.

378

వ. మఱియు.

379

ఆ. కుసుమసౌరభంబు • గుత్తుకబంటిగా, నాని యాము నంది • యఱచుతేంట్లు  
దంతమయవిపంచిఁవంత నాగృహమును, శబ్దితంబు చేయు • జారుఫణితి.380  
తే. సతతమధుకరసంచయఁజటలుగల్గు, పువ్వుదీవెల నల్లనిఁపుట్టమునను  
గప్పికొన్నవిధంబున • గ్రాలుచుండు,నల్ల హిమగృహ మే మందుఁనవనినాథ!.  
తే. చొచ్చి యాహిమగృహ మోలి • జూచు చతఁడు  
వెలిని లోపల మిక్కిలి • పిండహార్య  
మో యనంగను నొప్పారు • చున్నశిశిర  
శీతలస్పర్శమున లిప్తఁబిత్తుఁ డగుచు.

382

సీ. తనమానసంబును • దామరసారాలిమయమంచుఁ; గై రవఁమయము లంచు  
నఖలేంద్రియంబుల;•నంగంబులెల్లనుజోత్పన్నమయములంచు;•జోక్కు బుద్ధి  
బిసమయం బని; విభావనుగభస్మల నెల్ల హారమయము లంచు;•నావసమును  
జండనమయ మని; • శ్వసనునిగర్హారమయఁ డని; జలమయ • మనుచువేళఁ  
తే. ద్రిభువనంబుల నీహారవిభవమయము  
లనుచుఁ దలపోయ సాగెను • మనుజనాథ  
తనయుఁ; డేవంవిధ మ్మయి • తనగుచున్న  
యల హిమగృహంబునం దొక్క యులులనీమ.

383

~\*~ ఆనంగసంతప్తయగు కాదంబరిని విడించుట. ~\*~

చ. సకీయలు చుట్టునుం గొలిచి • సల్పంగ నేవలు సర్వనిమ్మగా  
ప్రకరపరీత యైనహిమఁవదిరిగహ్వరమధ్యదేవదీ  
ర్భికయొ యనంగఁ; జంద్రరసఁకీలితనిర్భర మొప్పు జాట్లు కు  
ల్మికరణిఁ; దూండ్లకంబములఁయచ్చవునుటపికాతలంబునఁ.

384

- చ. కుసుమశయంబునఁ మరుఁడు † కుండఁగ జేయఁగ శృంఖలంబులఁ  
గసుగబిగించెనో యనఁగఁగొందికనూపురహారకంకణా  
ద్యసమవిభూషణంబులను † నబ్జమయంబులఁ దాల్చి; చందురుం  
డెసఁగెడిప్రీతిఁ దాఁకె నసఁనింపున గందము మోమునం దగఁ. 885
- చ. ఘనమగు బాష్పపూరములు † గ్రమ్మిన నేత్రయుగంబు పాళి చుం  
బనము నొసర్చు నాఁ దనర; † వర్ధితనిశ్చింసనానిలాసనం  
బనయుము వాయుదప్త మన † నాకులతం దగ; నెల్లయంగముల్  
దిసకరుఁ డధ్యసించె ననఁ † దీవ్రతనొందఁ బ్రతాపతప్తయై. 886
- ఉ. చెమ్మటఁ దోఁగి మే నలర † జీవన మెల్ల ను గాఁగిలింపె నా;  
నిమ్ముగ మారదాహమున † నేవున దీపితమై హృదంబుజా  
త మ్మనలాగృహీత మనఁ † దాపము నొందఁగ; మన్మథార్ధిచే  
గ్రమ్మకొనంగఁబడ్డ మది † రాసుతఁ గాంచె నృపాత్మజం డటఁ. 887
- వ. మఱియు. 888
- ఉ. ఏ మని చెప్పువాఁడ నిఁక † నిత్యుధనుఃకఠినాంతరంగ మా  
భామమనంబుతోడఁ బ్రియుఁపాలికి నేగెనొ నాఁ దదంగముల్  
సోమరు లయ్యె దుర్బలత; † శోషిత నాసుభగత్వ మంతయుఁ  
భూమివరా! సుపర్వలును † మ్రుచ్చిలిగో యన నదృశ్యతంబుగాఁ. 889
- చ. వదలక తారహారములు † వైచిగొనంగఁ దదస్రజాలక  
మ్మదికెనొ నాఁగ నెండి మయియందలిగందము పాండురత్వముఁ  
గదిరినపుల్క లాయువతిఁ గాత్రమునం జెలువొందె బెల్లుగఁ;  
గుదిగొని గండపాలికలఁ † గూరెడుచెమ్మటనీటితుంపఱఁ. 890
- ఉ. రెక్కల గాలి వీచుచు హఠించును నాయమ నూటడించు నా  
నక్కట కర్ణపూరములయందలిభృంగము లల్లనఁ నృపా!;  
చొక్కి వతంసభృంగరవశుష్కమునఁ బరితప్త నా శ్రుతిఁ  
మిక్కిలి కొల్కులం దొరఁగుఁమేదుర బాష్పయురంబు తద్వెడుఁ. 891
- చ. వైవయిఁ గాటునశ్రువులు † పాటుప్రణాళిక నాఁగఁ దచ్చుగ్రితఁ  
దోపినకేతకీకలిక † దోఁవఁగ; దీర్ఘము వైసయూర్పులఁ  
వేపితమై పయంట కడు † వేదన సైఁవఁగ లేక భీతిచే  
వే పరువెత్తుదేహరుచి † వేళిక నాఁ దొలఁగఁ గుచంబులఁ. 892
- ఆ. ప్రచలనామరములు † ప్రతిబింబితము లయి, ప్రియునిసరస కేగఁ † బెట్టికొన్న

రెక్కలనంగఁ దనరఁవికెడ్డుకుచకుంభ, యుగముఁ గేలఁగప్పుఁచుస్ఫురనుచు.  
 సీ. సారెకు హిమశిలాఁసాలభంజకలను బిగియారఁ శాఁగీటఁ ధిఁ బెట్టికొనుచు  
 బలుమారు మృదుగండఁఫలకమ్ముచేఁ జంద్రపుత్రికాశ్లేషంబుఁభూరిగొనుచు  
 సారెసారెకుఁ బాదఁజలజాతమున గంధసారపంకప్రతిఁచ్ఛాయఁ గనుచు  
 సారెకుఁ గుఱుకీ నా ధిఁ ప్రసవించితం బైనతనముఖంబును మల్లి ధిఁ తనను గనఁగ  
 తే. నాత్మప్రతిబింబవల్ల వఁమందు నున్న  
 కర్ణపూరకిసాలయఁకంబుచేతఁ  
 జంబితకపోలఫలకమ్మై ధిఁ సాగయు మిగులఁ  
 దద్వియోగ్నిదాహంబుఁ ధిఁ దవిలి యబల.

394

వ. మఱియు.

395

తే. ఇంక నుదయింప వల దని ధిఁ యిందుఁ బట్టి  
 ప్రాణముల నంటి చేసెడిఁబాస చేయు  
 మనుచు నుంచెనొ యనఁగను ధిఁ దనరుచుండ  
 రత్నదర్పణ మురమున ధిఁ రాజచంద్ర!

396

తే. కరిణిపోలిక సమ్ముఖాఁగతిని నొప్పు, ప్రమదవనగంధవారణఁపరతచేతఁ  
 గరముఁ జాఁపుచుఁబ్రస్థితఁకరణిఁదోఁప, నదరుచును యామృతవాతమ్ముఁగాగతికిని,  
 తే. మదనునభిషేకవేదికఁచదు రెసంగఁ, గరముకమలావృతములయి ధిఁ గంధసార  
 ధవళములునయి తగుపయోఁధరకలశము, లేకసార్వావ్యవలంబతఁనెసక మెసఁగ.

తే. అలరుస్వచ్ఛాంబరతలంబునందుఁ దోచు  
 నుజ్జ్వలమృణాలికాకోమఁలోరుమూల  
 యగుచు నాకాశకమలినిఁయందమునను  
 జూడ నొప్పెను గంధర్వఁసుదతి యధిప!

399

తే. శిశిర మెల్లను హరియించి ధిఁ చెలఁగు చుండె  
 నల్ల మధుమాసదేవత ధిఁ యనఁగ మిగులఁ  
 గునుమదాపంబువిధమునఁ ధిఁ గునుమసాయ  
 కాధిపిఁతగుణగోటి ధిఁ యగుచు మఱియు.

400

తే. అభివిధంబున సుమమార్గఁజాకుల యయి  
 యలరుచు ననంగరాగమ్మై ధిఁ మలయజాంగ  
 రాగకలితాంగి యయ్య నాఁరాజదుహిత  
 పరఁగు మన్మథజననియై ధిఁ బాల యగుచు,

401

తే న్మదుమ్మగాలినియయ్య నాఁముదిత దలఁచ  
ఘనహిమస్వర్సనంబును † గాంక్షనేయు  
నతివిచిత్రతచరితయై † యలరుచిత్ర  
రథసుతనుఁ గాంచె నచట నాఁరాజసుతుఁడు.

402

తే. అంత నాకాంత రాసుతుఁనాగమంబు  
పరిజనంబులు రయమునఁ † బఱచి వచ్చి  
తెల్పు రెప్పుల నార్పుచుఁ † దెఱచి కనుల  
నందఱను గాంచి మెల్లఁగ † ననియె నిట్లు.

403

తే. అరుగుదెంచెనె నిజముగ † సధిపసుతుఁడు  
చూచితే యెంతదవ్వునఁ † జూచి తేడి  
యనుచు నడుగుచు నెదురుగ † నరుగుదెంచు  
నతని నల్లంతఁ గనుఁగొని † యబ్రవడుచు.

404

అథ చంద్రాక్షికునిఁ గని కాదంబరి సంప్రమమున లేచుట. అథ-

సీ. నూతనసంగ్రహఁనూతంగివిధమున ఘనతరోరు స్తంభఁఘటిత యగుచుఁ  
గనుకని జాఱంగఁ † గనకోత్తరీయంబు హారాంకువుల నెద † నలమిఁకొనుచుఁ  
దనపాపఁ గై దండఁ † గొనఁగోరెనా వామపాణిని మణిభూమిఁ † బట్టిగొనుచుఁ  
బూఁబాన్పుతావికిఁ † బోలయు లేటులు లేవనైతై నా నవశత † నట్లా లేచి

తే విడినతుఱుమును ముడివేయఁ † బొడమునలఁతఁ

జెప్పుట దొరంగువలకేల † నిమ్మగాఁగఁ

త్రోక్షణ మొనర్చి తన్నిచ్చు † పోల్కిఁ దెలుసఁ

గదల నూగారు త్రినఖలు † పొదల మిగుల.

405

సీ. సర్వరసంబులు † స్వరుఁడు పిండునొయనఁ ద్రిప్పి త్రికంబును † నొప్పు మెఱయ  
సుందరపాలభాఁక్యందనధరమున నన ముఖం బించుక † యవనతముగ  
లీల లోజొచ్చినఁఫాలచందనరస మనఁగ హర్షాశ్రులు † గనులఁ దొరఁగి  
గదలి వతంసంబు † పొదివినధూళిధూసరితకపోల జేఁకంబుఁ గడుగ

తే. జాలువాఱంగ నానందఁజలము మిగులఁ, దక్షిణ మపాంగపుంజితఁతారకంబు  
తద్యదనలగ్నమోయనఁ † దనరి దీర్ఘ, మైనవృష్టిని నాకృష్ట † యైనభంగి.

తే. లేచె బూఁబాన్పువై నుండి † లేమ యంత

రాజసుతుఁడును ముందటిఁయోజ జాసి

మొదల నల మహాశ్వేతకు ♦ మ్రొక్కి పిదప

సవినయంబుగ మ్రొక్క నాచాన కతఁడు.

407

తే. ప్రతిసమస్కారమును జేసి ♦ ప్రీతి మరలనల్ల పూసెజ్జపై ననే ♦ యధివసించె  
జత్తరథపుత్రి; హెగ్గడి ♦ శీఘ్రముగను, నొక్కబంగరుగద్దియ ♦ నునిచె నంత.

తే. దాని నవరత్నఖదితమై ♦ తనరుదాని, సంప్రీ నవలకు నెట్టి దా ♦ నవనిపై నఁ  
గూరుచుండె నతఁడు; కేఁయూరకుండు, పత్ర లేఖను గనుపించి ♦ పలికె నిట్లు.

తే. దేవి! యీసతి నరపతి ♦ దేవసుతుని, యశవ పత్ర లేఖాఖ్యను ♦ నలరు చుండుఁ  
ద్వత్ప్రసాదోర్వి యీసతితరచి తరచి, చెప్పఁగా నేల యనఁగ నాఁక్షితిపపుత్రి.

తే. కాంచి యాకన్య మానవ ♦ కాంతలందుఁ

దామరసజన్మపక్షపాతం బయారె

యనుచు మదిలోన నెంచు చాఁయతివ మ్రొక్క

రమ్మ రమ్మని సరసకు ♦ నిమ్మగఁగ.

411

తే. చీరి పరిజను లెల్లరు ♦ గోరి చూడఁ

గుతుక మెసఁగంగఁ దనపజ్జు ♦ గూరుచుండఁ

బెట్టెఁ గనుఁగొనినంతనె ♦ ప్రీతి పుట్టి

సారెఁ దడవుచుఁ గేల్లమ్మి ♦ మీరఁ జెలిమి.

412

ప. అంతఁ జంద్రాపీడుండును గృతసకలాగమనోచితాచారం డయి తదవస్థ యగు

చిత్తరథతనయం గాంచి యిట్లని చింతించె.

413

శ్లోక చంద్రాపీడు కాండబరితో నుపాలాపము లాడుట శ్లోక

ఉ. ఇంకను నమ్మకున్నయది ♦ యెంతటిమూఢము నామనం బహో

పాఠముమీర నీసతిని ♦ భూరిచమత్కృతిఁ బల్కురించెదన్

శంక యిఁ కేల యంచు మదిఁ ♦ జయ్యన నెంచుచు వెల్కి నిట్లన్

బంకజనేత్ర! నా కెఱుక ♦ భావజరాగము కారణంబుగాన్.

414

చ. కలిగెను నీకు నీరుజ ప్రాగాఢముగా ఘనతాపహేతువై

కలఁచెకు ని న్ననారతము ♦ కామిని! నిక్కువ; మైననున్ మమున్

వలె నిను గాసిపెట్టదుగ ♦ వారిజలోచన! మే నొసంగి యే

దలఁచెద నిన్నుఁ గావఁగను; ♦ దన్విరో! యీకుసుమేఘగాసిచేన్.

415

చ. కలఁగెడుని వ్రనుంగొనినఁ ♦ గారుణికం బగు నామనంబు తా

గలఁగినభాతిఁ గంపిలెడు ♦ గంపిలుచుండెడునీకుఁగఁ గడున్



- వెలదివొ; నీభుజాలతలు ♦ వేదన నెంత కృశించెఁ జూచితే  
చెలంగ ననంగదంబు లయి, ♦ చెప్పెసి దే మింక నీదుదృష్టియున్. 416
- మ. అతిగాఢం బగుతాపతప్తమయి తా ♦ సందేశస్థలాంభోజినీ  
గతి రిక్తత్వ మపార మోయువతి! దుఃఖం బొందఁగా నీ వనా  
రతబాహ్మీదకబిందుపాతమున నాఁరంగూరె ముక్తాకలా  
పత త్వత్పూరిజనంబునందు నకటా ♦ భావింప శాతోదరీ!. 417
- చ. కొనుము స్వయంవరార్హములఁ ♦ గోమలమంగళభూషణంబులన్  
మినుము వెలుంగు నూత్నలత ♦ నిర్భరపుష్పశిలీముఖాలిచే;  
సన మదిరాత్మజాత కుసుమాఘ్రుచే నుపదిష్టయో యనన్  
గ నతనిధంగివాక్యములఁ ♦ గల్లునిగూఢమహార్థనైపుణిన్. 418
- చ. తెలిసికొన్గ సమస్తమును ♦ దేటపడ న్నది బాల యాట నా  
కలికి స్వభావమార్గ్యమును ♦ గల్గిన దయ్య మనోరథంబులన్  
దలఁపక యట్టిభాగ్యమును ♦ చాల్చింగ నర్హము లంచు సిగ్గుచేఁ  
బలుకక యూర కుండెఁ దలఁపంచి పయంటను జక్క నొత్తుమున్. 419
- ఉ. ఆననసారభంబునకు ♦ నల్లన మూఁగెడు తేంటగుంపులన్  
బూనినయంధకారమున ♦ బ్రుంగినయాతనిఁ గాంచనో యనన్  
గా నొనరించె నన్యమిమఁ ♦ గల్పన చేసి స్మితావలోకమున్  
మానుగ; నంత నిట్లనియె ♦ త్యాధవ! యామదలేఖ తోడనే. 420
- తే. ఏమి వదియించెదఁ గుమార ♦ యీదురంత  
తాప మతిచారుణము చెప్పఁ ♦ దరము కాదు  
వెండియుఁ గుమారభావంబు ♦ విడువ కున్న  
యీమెసంతాప మది చెప్ప ♦ నేల! యింక. 421
- చ. చలువలు గ్రమ్ముతామరకిఁసాలయమున్ శిఖ యయ్యెఁ; జూడ వె  
న్నెలయును నెండ యయ్యెఁ; గడు ♦ నెట్లనఁ బల్లవతాళవృంతసం  
చలనజవాతపోతముల ♦ స్వాంతమునన్ జనియించుభేదమున్  
దెలియవొ; ప్రాణముల్ నిలుప ♦ ధీరతయే కత మామెకం చనన్. 422
- తే. చిత్రరథపుత్రియును దనఁచిత్తమందు  
నల్ల మదలేఖ చెప్పినయాలపంబె  
రాజసుతునకుఁ బ్రత్యుత్తరంబుఁ జేసె  
రాజసుతుఁడును సుభయార్థఁరాజితముల. 423

తే. చతురతద్భాషితంబులఁ సంశయంబుఁ జెంది మనమున నలమహః శ్వేతతోడఁ  
బెద్దయుంబ్రద్దు న్నేహఃఖిన్వద్ధిచతుర, కథలచేఁ బుచ్చి మిక్కిలి శక్తమునను.

తే. వీడికొని వారి బలములు • విడిసి యున్న  
తావునకుఁ బోవ సమకట్టి • తరలి చిత్త  
రథసుతామందిరమునుండి • రాజచంద్ర!  
వారువం బెక్క నుంకించు • పార్థసుతుని.

425

తే. డాని వెనుకను నంజలి • చేసి వినయ  
మలరఁ గేయారకుం డిట్టు • లనియె దేవ!  
మనవి యొనరించు మదలేఖ • మదిరతనయ  
వ్రథమదర్శనజప్రీతి • వ్రబల మైన.

426

తే. పత్రలేఖను నిట డించి • పదఁడు మీరు  
వెనుకఁ జనుదెంచు నని వేఁడుకొనెడు ననుచుఁ  
జిత్త మని చెప్పుగా నల • క్షీతిపతనయుఁ  
డతనిమాటల నాలించి • కుతుకమునను

427

తే. తలఁపఁగాఁ బత్రలేఖయధన్యరాలు, నంత స్పృహణీయయ్యెనుఁనింతలోనఁ  
జిత్తరథపుత్రికకుఁ గడుఁ • జిత్త మరరె, దుర్లభం బగు తప్రీతిదొరకె లీల.

తే. పిలుచుకొని పొ మ్మటంచును • బలికి ప్రీతి  
మగుడ వేలమ్మనకు వచ్చి • మనుజనాథ  
సుతుఁడు గనుఁగొనె మును దాను • జూచినట్టి  
జనకుకడనుండి కమ్మను • గొనుచు నవుడె  
యరుగుదెంచినలెంకను • నవనినాథ!.

429

తే. గుఱ్ఱమును బట్టుకొని యట్టై • కుతుకమునను  
ప్రీతివిస్ఫూరితాత్ముడై • పిలిచి వాని  
దూరముననుండి యడిగెను • నోరి! తల్లి  
దండ్రులకు డేమమే? వారు • తనరు చుండ్రె!.

430

తే. పారిజనులకు శుద్ధాంతభామినులకు  
భద్రమే! యంచు నడుగ నా పార్థసుతుఁడు;  
భద్ర మెల్లర కని డాయ • వచ్చి యతఁడు  
వినయమున మ్రొక్కి లేఖకాద్వితయ మొసఁగె.

431

తే. అందుకొని వానిఁ గన్నుల \* నద్దుకొనుచు

శిరమున ధరించి యువరాజు \* చింపి తానె

యోలి నిట్లని చదివెను \* నుర్వరేళ!

భక్తితాత్పర్యములు మదిఁ \* బరిఢవిల్ల.

482

సీ. స్వస్తి సర్వోర్వీశః జాలశిఖావతంసీకృతపదసరః సీరుహుండు

వీరమాహేశ్వరః బిరుదాంచితః మహారాజాధిరాజాళిపూజతుండు

ప్రీతిఁ దారాపీఠః పృథ్వీశః చంద్రుండు సర్వసంపదలకు \* స్థానమైన

తనయుఁ జంద్రాపీఠఁ \* దద్దయు దీవించి చూడఁ మణిమరీచిఁ చుంచుచిరసు

తే. ముద్దుఁగొంచుఁ బ్రహర్షంబుఁ ముప్పిరిగొన, నుజ్జయినినుండి పంపెడుఁ నుత్తరంబు

కుశలినులు సర్వప్రజలునుఁ గూర్చి పట్టి, యెన్ని నాల్లాయె నినుఁ గనిఁచిన్నికూన!.

తే. నిన్నుఁ గానక దేవియు \* నిఖలమైన, యంతిపురమును నిచ్చలు \* వింతవంత

నంతచిక్తనాయెఱుఁగవఁ యెదలుమావి, బలవదుత్తంతములయిఁబడలుచుండు.

తే. కాన నీకన్దు చదివినఁకడనె గమన, భేరి మ్రోయించి పయనమై \* వేగ రన్దు

యనుచు శుకనాసప్రేషితం \* బైనయవర, లేఖనీయర్థమే యుంట \* లీలఁ జదివె.

తే. ఇట్టి సమయంబుననె వచ్చి \* యినతనూజు

దాసి శుకనాసపుత్రుండు \* తీసి తనకుఁ

ప్రేషితం బైనలేఖకాఁ ద్విత్తయికంబుఁ

జూపె; నీయర్థమే యందుఁ \* జూపఁబడియె.

486

~\*~ చంద్రాపీఠఁ దుజ్జయినికిఁ బోవుట. ~\*~

తే. అంత భూకాంతసుతుఁడు తా \* నాత్మజనకు

నాజ్ఞ నొదల ధరియించి \* యట్లై యశ్వ

మక్కి ప్రస్థానభేరి మ్రో \* యించెఁ జెంతఁ

బెద్దయాశ్వికపై న్యంబు \* పెం పెలర్ప.

487

తే. నిలిదియున్నట్టిని న్యాధిఁ నేత మేఘ, నాధుని బలాహకాత్మజు \* నయవినీతుఁ

గాంచి నీవును బత్రలేఖయును నొక్క, సారి రమ్మని యాజ్ఞనుఁ సలిపి మఱియు.

~\*~ చంద్రాపీఠఁడు కాదంబరికి సంక్షేపమంపుట. ~\*~

ఉ. ఉన్నటు లుండి తప్పిచను; \* నొప్పు పహేతుకవత్సలత్వముగా

బన్నుగ నేరి ప్రేమములు \* పాయక; తవ్వనుజస్వభావ మి

దైన్యఁగ దుర్గ హంబు చన ♦ వెన్నదు; చూడదు నిర్నిరోధమున్  
దిన్యఁగఁ జెప్ప నేల గడుఁ ♦ దీప్తము నింద్యము ముజ్జగంబులన్.

439

నీ. కవటజాలికతను ♦ గదియించితిని బ్రేను ననృతకాకుప్రాధి; నదిమి భక్తి;  
నధిశివచారమా; త్రామలాత్కార్యమును ధూర్తతను ద్రోసి; తిని గడంగి;  
వాఙ్మనసములకుఁ ♦ బ్రకటించితిని గడు భిన్నార్థకత్వంబు; ♦ చన్న యిట్లు  
దివ్యయోగ్యం బైస; దేవికి సయిత మస్థానప్రసాదయన్ ♦ సడిని గలుగఁ  
తే. జేసితిని; జెప్పుకొన నాకు ♦ సిగ్గు గదురుఁ, గలుగఁ జేయును గద సిగ్గు; కడకధూమి  
పాలిసదనుగ్రహమృతా; పాంగదృష్టి; యేమి చేసితి నీగతి ♦ నేగుడెంచి. 440  
తే. అల మహాశ్వేతఁ గన్న నా; యంతరంగ

మెట్లు హీభరజడ మాను ♦ నట్లు కాదు  
దేవిఁ గనుఁగొన్నఁ; చెలిపెను ♦ దేవి కామె  
నన్ను నగుణుని నొకగొప్ప ♦ నరునిఁ జేసి.

441

ఉ. నాకడ లేనియట్టిసుగు; ణంబుల నెల్లను మోపి నాపయిన్  
బోక స్తుతించె నంచు ననుఁ ♦ జూచి యయోగ్యునిపై నఁ బడమున్  
దాఁకె నటంచు హంససుతఁ ♦ దప్పక తిట్టును దేవి యక్కటా!  
వీకున; నేమి నేయుదును ♦ వెంగలిన్ యిటు వచ్చినాడ పో.

442

ఉ. ఎక్కుడు దేహిమాత్రమున ♦ కెల్లను నీభువిఁ దండ్రియాజ్ఞ నూ  
మిక్కిలి హేమకూటగిరి; మీఁద వసింపఁగఁ గోరుచి త్తమే  
నిక్కముగా లిఖించితిని ♦ నీరజనేత్రకు దాస్యవత్తమున్  
దక్కిలి వేయిజన్తముల; దాఁక నటంచును నక్కజంబుగాన్.

443

ఉ. ఈమది కేగఁగా సెలవు ♦ నీయదు గొల్చుకునట్లు బోయ కీ  
కామినిసత్పనిసాద మటె ♦ గ్రన్నన; నేగెదఁ దండ్రియాజ్ఞ చే  
మామకపత్తనంబునకు ♦ మానస మొప్పుక యున్న సర్వదా  
యీమనుజుబ్రువుండు స్మరి; యింపఁ దగున్ జనకీర్తనంబులన్.

444

తే. జీవ ముండిన మరల నీ; చిగురుఁబోడి  
చరణజలజాతవందన; సౌఖ్యముదము  
ననుభవించక యుండఁ డీ; మనుజుఁ డనుచుఁ  
దలఁపునను నిల్చు మని చెప్పు ♦ తరుణితోడ.

445

నీ. అల మహాశ్వేతకు ♦ వలగొని కిరనుతో; జరణంబులకు మ్రొక్కు; సలుపవలయు  
నధిలాశ్లేషంబు ♦ నామద లేఖకు వినతులతో విన్న; వింపవలయు

గాటంపుఁ గాఁగిటఁగదియఁగా నొనరించి యాతమాలికఁజే మఁమడుగవలయుఁ  
జిత్రరథాత్మజాఁజేష సేవకులకుఁ గుళలానుయోగంబుఁ గూర్చవలయుఁ  
తే. సూర్య మామంత్రణము హేమఁకూటమునకుఁ  
గేలు మోడిచి మాకుఁగాఁ జాలసాకు  
లనుచు నీగతి వానికిఁ నాజ్ఞ యొసఁగి  
సాగిపోవంగ సెలవిచ్చిఁ సాహృదాది  
సాధనముల కనాయాసఁసరణి ముందు.

446

వ. స్కంధావారంబునకెల్ల వైశంపాయను నధిపతిం గావించి తా నింద్రాయుధం  
బధిరోహించి ఖురతాండవంబుల ధరణిఁ ఖండఖండంబులం గావించుచు,  
గమన హేలాహర్ష హేపారవంబుఁ గైలాసగిరి గ్రక్కదలించుచుఁ గాంతకుంత  
లతావనంబుల వహించుతరుణతురగప్రాయం బైనయశ్వస్థైర్యం బనుగమింపఁ  
బల్లంబుం బట్టికొని వెంటం బరుగిడివచ్చునా లేఖహారకుని యుజ్జయినీమూర్గం  
బడుగుచుఁ గాదంబరివియోగంబున నత్యంతశూన్యం బయినహృదయంబు  
తోడం గ్రమంబునం జని చని.

447

శూన్యకాననవర్ణము

నీ అత్యున్నతప్రకాండాయుతపాదపప్రాయంబు గాఢాంధఁబాహుళంబు  
గజపతిపాతితఁజ్ఞాతపరిహారపక్రీకృతాఘీలఁవర్తకంబు  
మాలతీవల్లరీమంటపప్రాప్తమంజులతరుఖండఁమండితంబు  
జనజనితపలాశఁశమ్పేంధనసహస్రప్రకటితనరఘాతఁభాక్షులంబు  
తే. తృప్తితపాంధవిఖండితోఽదీర్ఘధాత్రి  
ఫలచయంబును ద్రుమమూలఁభాగలిఖిత  
విహినదుర్గంబునై గడుఁ వెఱపు గొల్పు  
శూన్యకానన మాన్యపఁసూతి కాంచె.

448

నీ. వికసితపాపింఛవిస్ఫురత్పుమగుచ్ఛదూళిధూసరతటీఁపాలికలును  
దటపాలితరుబద్ధఁపలుపటచ్చరపటశకల కేతనచిహ్నఁసన్నతములు  
నిష్టకాస్థితరసఁహీనపల్లవసమాస్తరణోహ్యపథికవిఁత్రామములును  
విశ్రాంతకార్పటఁవిధుతాంఘ్రిధూళిధూసరవల్లవాంకితఁస్థలయుతములు  
తే. వత్ససంకరపంకిలాఁస్వాదువర్ణ, విరహితాశిశిరాసురఁభీకృతంబు  
విలసితమ్ము లయినమహోర్బుధవిహిన, కూషములఁబొల్చునాశూన్యఁఘోరవనము.



ననగ నలరు నల మహాధ్వజాభిముఖము  
నాగ నించుకదూరంబు కదలి యుత్తడు.

458

❧ చండికాగృహవర్ణనము. ❧

చ. కనుగొనె గేతకీకుసుమకంటకజాలకపాండువన్యవా  
రణదళనారరంబును; గిఠాతముఖాభివితర్కలోహద  
ర్బణవనరాజశోభితము కర్తవ్రక్కిర్ణకభాసితంబునై  
తనరెడుచండికాలయము దారుణలోహమయోరుతోరణం. 459

చ. కలిగినద్వారదేశమును గల్గియు లోహితగంధహస్తకం  
బుల రుధిరారుణార్కసుతధూరికరాస్ఫుటితంబొనాగ ను  
జ్వల మయి శోణితాణుమతిసక్తశివావభిలిహ్యమానర  
క్షిలభయదాక్షియై వెలుగుకేవలలోహలులాయ మొక్కఁడు. 460

తే. అంజనాశ్శవితర్జ్విక నభిముఖముగ, సుప్రతిష్ఠితమై తగఁ, జూచువారి  
కతిధయద మగు నాచండికాలయమ్ము, శాకినీధాకినీభూతసంధ్యకమ్ము. 461

సీ. వనచరపాతితవనమహిషాక్షులు నాగ నొక్కడఁ గోకనదము లొప్ప  
సింహనఖములనఁజెలువొందెడునగ స్త్యసుమకుట్టలము లొకచోట మెఱుఱు  
వ్యాఘ్రసాస్పృశ్శుభరానళులన నొక్కకడను గింతుకజాలకములు తనరఁ  
దరుణపిశితఖండతతులనఁగా నొక్కచోట బంధూకముల్ సొబగు నింప

అ. వివిధపుష్పనిహితవివిధోపచారమై, యింక నొక్కయెడను నంకురితమొ  
యనఁగఁ గుటిలహరిణి ఘనశృంగకోటుల, నలరు నల్ల చండికాలయంబు.

చ. ఫలిత మనంగ ముండతతిఁ బల్లవితం బన నార్ద్రజిహ్వితా  
కులశకలాయుతంబులను; ఘోరతరారుణలోచనంబులై  
జెలుగుచుఁ బుష్పితం బనఁగ జీవసహస్రసమర్పణంబులై  
దెలుపుచు నొప్పె దద్భవము తీవ్రభయానకజన్తభూమియై. 463

క. శాన్తసభయంబునఁ గొమ్మల, లీనాదుణతామ్రచూడలేఖలను సదా  
పూనుచు నకాలదర్శిత, మానగుళుచ్చంబులనఁగ శోభిలుచు గడు. 464

క. అరుణాశోకద్రుమములు, పరగును దత్పాంగణమున బలిశోణితపా  
నరతిని జనుదెంచినభీకరబేతాళంబులనఁగ ఘనతాళంబుల్. 465

సీ. శంకాజ్వరంబుచే జలితంబు లోయన గంపించుకదళికాశానములఁ  
దతభయోత్కంటకీతములు నా గంటకిశ్రీఫలద్రుమఖండశ్రేణికలను

ప్రాసార్థ్యసంయతః కేశంబు లో యన ఖహ్మారతరువనః కాండములను  
నుచ్చాటితము లన ః నూఁగుమహోన్నతనాః కేళీపూగః వారములను  
తే. జుట్టు గహనీకృతం బయి ః బెట్టిదంబు  
నగుచు బగలును గాడాంధ ః మాక్రమించి  
భీతి నా నూర్చునకు నప్రఃవేశ్య మగుచు  
సలరు నాచండికాలయ ః మమనాథ!.

466

చ. దలితవనేభకుంభగళిః తంబుల శోణితమాక్తికంబులఁ  
బలిసవశోణితారుణితః క్తకణమ్ము లటంచుఁ గుక్కుట  
మ్ములు గొని ముగ్ధతఁ విడిచి ః పోవఁగఁ జల్లుచు దుర్గ పెంప దు  
ర్లలితము లై నసింహశిశుః రాజము లాడుఁ దదంగణంబునఁ.

467

చ. కనుఁగొని భూరిరక్తమును ః గాంచినమూర్ఛినిపాతితుండు నాఁ  
గను బ్రతిబింబితుం డయిన ః కంజమనోహరుఁ డస్తతామ్రఁదై  
ఘనతరతామ్రవర్ణములు ః గాఁగ నొనర్చినశోణితాంబువా  
హినులు తదంగణంబున నఃహీనములై దగుఁ బేరి గట్టిగఁ.

468

నీ. వెలుఁగుదివ్యైలపాగ ః మలసి మాసినరక్తయవనిక ప్రేలాడ ః నడ్డ మగుచు  
మంత్రపూతములై నఃచుహితకంకణములు భుజగభుగ్గళములఁబోలుపు మీఱ  
దంతార్గళంబులఁ దనరి లసత్ప్రితనీలారుణాదర్యః జాలకముల  
స్ఫురితబుద్బుదపంక్తిః శోభిల్లి త్రపుసింహవదనగహ్వరమధ్యః బంధితముల

తే. స్థూలలోహితకంటకః జాలకముల  
సలరుసరదవ్యయంబుచే ః నడరి; పిష్ట  
పాండుఘనఘంటికాపంక్తిః భారి యగుచుఁ  
బోలుచు గర్భాలయద్వారః భూమి యచట.

469

తే. సర్వపశుజీవితంబులు ః శరణు చొచ్చె, ననఁగ యావకవస్త్రంబు ః లాత్మచరణ  
జలజములపొంతఁ బిండికాః సనమునందుఁబొనరఁ జండిక భీకరః సూర్తితనరు,

ఉ. ప్రాణులమస్తముల్ నలుకుఁపట్టున లగ్నము లై నకేశసం  
తానములో యనఁ జెలఁగఁ ః దద్దయు బింబితనీలచామరల్;  
పూని భయానకం పెనఁగ ః భూరిపరశ్వభపట్టిసాదిక  
ప్రాణిపథార్హకస్త్రచయః భాస్వరకాంతులు పర్వి చీకటుల్.

471

చ. పొలయఁగ; వానిమధ్యమునఁ ః బొల్చురసాతలవాసినీగతిఁ  
సలిపి ప్రసాధనం బరుణః చందనలేపనభాసమానస



తృప్తిసంసంగబిల్వదళః దామములః శిశుముండదామకం

బు లనఁగఁ దోచువానిఁ దలఁపున్మలఁ దాలించి చండి యచ్చటఁ. 472

తే. క్షతజతామ్రకదంబకః స్థబకజాల

కార్చితాంగంబులను దేవి యలరె భయద

పశుసమర్పణనాదితపటహరతిత

రససముద్భూతరోమాంచరాజి యనఁగ.

473

సీ. ఛాలభాగంబున ధర్మపట్టము గట్టి సిందూరతిలకంబుఁ బొందు పజచి

కరము దాడిచునుమఁకర్ణపూరము వెట్టి తత్ప్రభఁ జెక్కిల్లఁ దనరఁ దొగరు

నధరపుటంబులు నరుణంబులై మీఱ రుధిరతాంబూలంబు రుచియెసంగఁ

గనుబొమల్ బొమముడిగదిరి తొగర్మొనుకనులమోమున నల్మఁగానుపింప

తే. శబరయువతులు గై నేయఁ జండి యచట

మేలికొనుంధ పాటలఁమృదుదుకూల

మును ధరించి మహాకాలుఁ గనుఁగొన నభి

సారికావేషమూనినసరణి డెల్పు.

474

ఉ. నల్లనిగుగ్గిలంపుఁబొగ నాలుగుమూలలు గ్రమ్మి మెల్లఁగా

నల్లుకొనంగ; నెఱ్ఱనయి యాడెడుగర్భనిశాంతదీపికా

వల్లికలఁ బులాయనఁభక్షకునెత్తురు సోకి యెఱ్ఱనా

ప్రేక్షను స్కంధపీఠమును వేమగు చుద్ది త్రిశూలవండుముఁ.

475

చ. కదలిచి తప్పుచేయువనఁకాసరముఁ బెరవించునో యనఁ

బొదలుచు నుండు దుర్గయట భూరిభయంకరమూర్తియై గడుఁ;

గుదురయి ఛాగముల్ వ్రతము కూరినభంగిఁ బ్రలంబకూర్పముల్

గదురఁగఁ గట్టివేయఁబడి కంబములఁ వెలుఁగొందు; భూవరా!.

476

సీ. జవపరంబులు నాఁగఁ జవలాధరంబులై చెంతనిలిచియుండుచిట్టెలుకలు

ప్రతిశయితములు నా పజలి కృష్ణాజనప్రావృతాంగంబులై పరఁగులేళ్లు

మస్తకోపరిధృతఁమణిదీపము లనంగ ఫణరత్నదీధితిఁ బరఁగుఫణులు

స్తవపరంబులు నాఁగఁదారుణవాక్కుల నజఁడెడుకాకులు సహరహరంబు

తే. గొలువ నాయాయివిధముల ఘోరమూర్తి

కాకినీధాకినీభూతసహిత యగుచు

వాసమొనరించు నాకృత్తివాసుపత్ని

మనుజపశ్వాదిజంతులఁ గొనుచు నచట.

477

వ. ఇ ట్లతిథయంకరంబైన యాచండికాలయంబున విడిసి గుట్టము డిగి తదాల  
యంబుఁ బ్రవేశించి యథంగురథక్రిం బ్రణమిల్లి ప్రదక్షిణం బొనర్చుచు నిరు  
పరోధం బైననిర్మలప్రదేశంబు నారయువేడుకఁ పరిభ్రమించుచుండ నొక్క  
యెడ.

478

శ్లోక జరద్రివిడధార్మికవర్ణనము. శ్లోక

క. కాలినమ్రో డనుశంకను, వ్రాలినకృకలాసగోధఁ వార మనఁగఁ గ్రాల్  
స్థూలస్థూలప్రళిరా,జాలముల గవాక్షితుండఁ జాలఁ గృశుడునై. 479

క తనరఁగ నలక్ష్మీ త్రవ్విన, ఘనలక్షణభూము లనఁగఁ గ్రాలెడుపిటక  
వ్రణబిందువులను జిత్రిత, తనుఁ డగునొకవృద్ధద్రవిడధార్మికుఁ గనియెన్. 480

క. రుదురక్కపేరు పోలికఁ, గుదు రయి చెవికమ్మ గాఁగఁ గూర్చినసిగయున్  
బొడలెడు కంటియు నంబా,పదపతనశ్యామఫాలభాగమునః దగన్. 481

క. కారపుటలాబుబంకను, గూరిచి దంతురత్తఁ బోవఁ గొట్టాకొనఁ బ్రతీ  
కారము చేయుచుఁ బ్రత్యహ, మారఁగఁ గంబళపుటోపి యాదలఁ గ్రాలన్.

ఆ. ఎప్పుడును గువాది యిచ్చినసిద్ధాంజ,నమున నొక్కకన్ను నలఁగిపోవ  
నిచ్చి యిచ్చి కాటు కిరతనేత్రమునకు, నఱిగినట్టిపుడక యలరఁ గేల. 483

సీ. సతతంబు పయిపయి సల్పెడుకటువర్తిసేవఁ దిమిరవృద్ధి సిద్ధపఱచి  
పాపాణభేదనఁపటుపటిష్ఠం బైనపందికోరను గేలఁ బాదుకొల్పి  
యింగుదీఫలములసంగతం బగునట్టు లొషధాంజనముల నలవరించి  
కౌశేయకోజ్జ్వలఁకొకావృత్తితప్రణితపాదాంగుష్ఠమును ధరించి

ఆ. చెడురసాయనంబు నేవించి నేవించి,యసమయజ్వరమును నావహించి  
ధాతువాదపరతఁ దాగొన్నఁగా జేసి, తనరు వృద్ధద్రవిడధార్మికుండు. 484

ఆ. దక్షిణావధంబుఁ దనకుఁ బట్టముఁ గట్టి  
వర మొసంగు మనుచు వామమార్గ  
మునను దుర్గఁ గొలుచు ముసలివాఁ డయ్యును  
నతఁడు రాజవర్య యహరహంబు.

485

తే. దుష్టశిక్షితబిక్షుకాదిష్టతిలక  
బద్ధవిధవాశుడై యెప్పు వరఁగుచుండు  
హరితపత్రరసాంగారసురుచిరమపి  
మలినశంబూకములఁ దాల్చి మనుజుఁ డతఁడు.

486

తే. దివ్యదుర్గాస్తవంబులఁ జేజరిల్లఁ  
బట్టికల వ్రాసి పొగచూరినట్టిరక్త  
యావకాక్షరకూహకఁ యంత్రమంత్ర  
తంత్రతాలవత్తకృతపుస్తములఁ దాల్చి. 487

తే. పృథ్వీవోపదిష్టుడై యిద్ధతైవ  
మతము నెల్లను లిఖించి యమహిని వెలయుఁ  
జేయుచును నిధివాదంబు యేయుఁ దెగులు  
తగులు కొని దానిబాధను బాగులు చెప్పుడు. 488

తే. అసురవివరప్రవేశమహాపిశాచి  
వట్టి తనుఁ ద్రిప్పఁగా యక్షపంకజాక్షి  
కాముకత్వమనోహరాఁగాధమోహ  
మగ్నమానసుం డయి సముద్విగ్నుఁ డగుచు. 489

సీ. సలుపు చంతర్ధానసన్నంత్రసాధన మెఱిగి శ్రీగిరివార్తఁ లెల్లఁ గరము  
సారెకు మంత్రించి చల్లు తెల్లవాలు బాటుభూతావిష్టవార మెల్లఁ  
జిందులు త్రొక్కుచుఁ జేసెడుకరతాడనములను నగలఁ గర్ణములు పెలుచు  
దుర్బహితం బైనతుంటివిపంచికాధ్వనిఁ బఱికులు వెఱఁ దలఁగి పాఱఁ  
తే. జీకటిఁగలు గీపెట్టు యెన్ను దోచ  
ను త్రమాంగంబు కంపింప నుగ్రు నుతులఁ  
బాడి నేవించుచును భక్తిపారవశ్య  
మూను చపుశప్పు డూరక యూగు చుట్టె. 490

తే. అటవపాటలఁ బాడుచు నమలదేవ  
నిమ్మగాస్తోత్రముల భక్తి నృత్య మెలమి  
సలుపుచును సైంధవబ్రహ్మచర్యమునను  
జరుపు దినముల నాతఁ డాచండినండ. 491

తే. అన్యదేశాగతోపితమాన్యవృద్ధ  
మస్కరింబులను లోకగౌన మానినీవ  
శీకరణచూర్ణమును సారె సిద్ధపఱచి  
సంప్రయోగించు వారిపైఁ జతురనుతిని. 492

సీ. ముఖభంగవికృతిని మొనసి చండిని గూడఁ బరిహసింపఁగ భయపడినివాడు  
నప్తపుష్పంబులు వ్యత్యస్తముగ వైవఁ గోపాగ్ని నొకతఱిఁ గురియువాడు

నొకతటిఁజోటుకై యొందొందు కలహించి బాహుయుద్ధముచేయుఁ బాటసార్ల  
నడ్డపెట్టఁగఁ జోయియుట్టె యవనిఁ ద్రెల్చి సంభగ్నవృష్టవంశంబువాఁడు  
తే. నొక్కయప్పుడు నపరాధ ఁ మొనరఁ జేసి  
పాటుబాలకులను బట్టఁ ఁ బరుగువాటి  
జాతి తలక్రిందు లై పడి ఁ సంస్కృతితతి  
రఃకపాలవికటకంధఁరంబువాఁడు. 493

తే. సంస్కృతుఁడు గామి నేమేని ఁ సల్పువాఁడు  
కుంటివాఁ డౌట నల్లల్ల ఁ గునియ వాఁడు  
చెవిటి యకాటను సంజ్ఞలఁ ఁ జేయువాఁడు  
రేయిచీకటి దినమున ఁ ద్రిప్పురీఁడు. 494

సీ. ప్రసవములో చిదుమువోఁ ఁ బైకి తేదిన తేంట్లు కఱప శీర్షీకృతాంఁగంబువాఁడు  
పాడుగుళ్లను నేలఁ ఁ బయలించి కాలసర్పములచేఁ గఱవంగఁ ఁ బడ్డవాఁడు  
దూరపాతము లై నఁమారేడుకాయల దళితోత్తమాంఁగంబుఁ ఁ దాల్చువాఁడు  
ఫలపాతనామర్షఁవలిముఖనఖహతిచ్చిత్రితోత్తాననాసికమువాఁడు  
ఆ. జీర్ణ దేవమాతృఁసిద్ధాశ్రమావాసి, భల్లనఖరదళితఁపాండుగండ  
తలమువాఁడు నెన్నిఁతడవలో యాతండు, చెప్ప నేల వాని ఁ ట్టిలిపవర్షి! 495

చ. జనములు మీఁదఁ జల్లుచు వఁసంతము; కుక్కిని నృద్ధవాసితో  
నునిచి వివాహముఁ సలిపి ఁ యూ ర్షిలించుచుహోత్సవంబుచే  
సిన నవుటాలకుఁ మదిసి ఁ జెందెడువాఁడు ముదంబు నెప్పుడుఁ  
జనవర! పెక్కుతోవెలఁసాప్యముఁ జెందియు నిష్ఫలుండు నౌ. 496

చ. తనదుకుటుంబముంబలెను ఁ దౌఢ్యమునుం బహువోగవేష్టితం  
బును వహించు మూర్ఖతను ఁ భూరితరవ్యసనానుసంగతిం  
బును బలుబిడ్డలం గలదిఁవోలెను జూపు; ననేకదండపా  
తనిచితగాత్రగండముఁ గ్రుఁధక ఫలితంబును బోలెఁ జూపెడిక. 497

మ. సకలాంఁగంబుల దీపదాహముగతిఁ ఁ సంతాపముఁ గూర్చుగం  
డకసంభావిత మైనక్షేతమును నిండాఁరంగ వే మోముఁ  
బ్రకటించుఁ సర్పరంబువాఁ దగువరీభావంబు నిర్దేశకుక  
ప్రకటాక్షి ప్రజనాంఘ్రిఘాతకతసంభారం బతం డోద్భువ బో. 498

తే. ఎందులీగల నల్లి నఁబెండుపెద్ద  
పూలపుట్టును బూజకుఁ ఁ బూలు గోయ

నెదురుదోటిని ధరియించి • పదము లంటి

ప్రేలునంగిని దొడిగి తా • విలుగు నతడు

499

తే. కాంచి యాతండు తననైస్యకారణమున

నజుచు చేడ్చుచు గుపితుడై • నడరుచుండ

నవ్వుకొని పెద్దయుంబ్రొద్దు • నరవరాత్త

జాతుఁ డదలించి కలహించు • పై నికుంను.

500

సీ. సరసభావణశతఃసాంత్యనంబుల నెట్లొ శాంతునిఁ గావించి • చతురసరణి

జన్మభూమియు విద్య • జాతినీ వయసును నాలుబిడ్డల నోలి • నరసి విభవ

మడిగి హేతువతండుఁయతియాటకునుదా నెయెఱిఁగియాతఁడుచెప్పఁనెల్లగతులఁ

దనపూర్వకౌర్యంబుఁఘనతను రూపంబు విభవంబు నతఁడు వేఁవిధులఁ బొగడఁ

తే. దనరఁ జిత్తవినోదమై • తనకు విరహ

తన్తప్పొనయున కది యింత • తాప మణఁప

జాతపరిచయుడై యల • త్నావతీంద్రు

తనయుఁ డాతని కిప్పించె • దమ్మలంబు

501

వ. అంత భగవంతుం డగుసప్తస్త్రియస్తంగతుఁ డగుటయుఁ దోడిరాజపుత్రులు

యథాసంపన్నంబు లగుపాదపతలంబు లావాసంబులుగఁ బరుండ, గుట్టంబు

లవనీతశాఖావనీతతపనీయవర్యాణంబులయి తీతితలలుతితగాత్రంబులయి పాం

సులసటార్పూటంబు విడిలించిగొని యమితోత్సాహంబునఁ గతివయఃసూసకబ

ళంబులఁ గ్రహించి సలిలంబులఁ గ్రోలి స్నానార్ద్రస్వప్తంబు లగుట విగత

శ్రమంబులై పురోభాగవిఖాతకుంఠయష్టులఁ సంయతంబులుగా పై నికజనంబు

దినగమనపరిశ్రాంతనియమితయామికంబయి శయనింప నేనానివేశంబు బహు

పావకప్రభలఁ బరివీతతమం బగుదినంబుచందంబునం బ్రకాశించుచుండఁ

జంద్రాపీడుం డొక్కయెడఁ సంయతేంద్రాయధంబుమ్రాలం బరిజనకల్పి

తంబయి ప్రతిహారీని వేదితం బయినశయనంబునకుం జనియె.

502

చ. శయననిష్ఠాఁడైన యల • త్నాధపుపుత్రుని మానసంబునఁ

రయమున దుఃఖఖడ్గము కఠిరంబు నిమగ్నముగాఁగఁ చాఁకె త్త

త్రియవరివర్ణముఁ విడిచె • దేనను జిత్తము హత్తముఁ గడుఁ

బ్రియులను బార్శ్వవస్త్రులను • బిల్వక పల్కక యుండె మానియె

503

సీ. మూసి నేత్రములు కింపురుషవిషయము వే చనియెను మనసుతోఁసారెసారె

ఘాటిమాటికి హేమఃకూటంబు స్ఫరియించెఁ జిత్త మొంఢొకచోటఁ జేరనీక

చిలించె నల మహా శ్వేతాస్త్రసాదంబు నిర్దేశతుబంధుత \* నమ్మి సారె  
మాటిమాటికి గోరె \* మదిరాతనూజాతవరదర్శనము జీవఃఫలము గాంగ  
ఆ. నవగతాభిమానఃమై వేళలంబైన, ప్రవిమలమదలేఖఃపరిచయంబు  
గోర సాగె సారె \* గోరెను దరళిక, గాంచ మదిని మనుజుకాంతసుతుడు.  
క. వచ్చునొ కేయూరగుండని, హెచ్చినతమి నూహ లెల్ల \* నడఁ దివిరెను నా  
యచ్చపుహిమ గేహంబును, మచ్చిక గనె జత్తచిత్ర, మండితముఁ దగ్గ. 505  
తే. వేడినిట్టూర్పు లిబ్బడి \* విడువ సాగె, నిలిపె నెక్కుడు ప్రేముడి \* లలితశేష  
హారమునఁ బత్రలేఖను \* నధికపుణ్యు, రాలుగఁ దలంచె నట నుంట \* రాజవర్య!  
ఉ. ఈగతి నిద్ర లేక నిశ \* నెల్లను బుచ్చి తలంచుకొంచునే  
వేగఁగ లేచి యాతనియభీష్టము నిండఁగ విత్తరాసులగ  
బాగుగ నిచ్చి రమ్యవసాభాగములగ నివసించుచుకొ దమి  
వేగ కొలందిప్రాద్దులనె \* వీటికి నుజ్జని కేగ భూవరా!.

507

—అంశ చంద్రాపీఠః చుజ్జయినఃశేరుట. అంశ—

ఉ. ఉన్నటులుండి వచ్చుట సముత్సుకతగ్ గని సంభ్రమంబుచే  
సున్నతసాధవీధికల \* నుండెడుపౌరనమస్కృతాంజలుల్  
గన్నుల వర్ణకంజముల \* గై కొనురీతిగఁ గొంచు జొచ్చె నా  
సన్నతమూర్తి రాసుతుడు \* చయ్యనఁ దెల్పక యేరికి బురిగ. 508  
ఉ. ఏమును నేము నంచు మది \* నెక్కుడుహర్షరసంబు పొంగ ను  
ద్దామత వచ్చుకింకరులు \* ద్వారమునందుఁ ద్వడియసూనుఁ డో  
భూమిప! యున్నవాఁ డనుచు \* బొల్పుగఁ దెల్పఁగ లేచి నిర్భర  
ప్రేమను మందగిల్ల నడ \* వే పృథివీపతి సంభ్రమించుచుకొ. 509  
సీ. కంధిజలంబును \* మందరాద్రియఁ బోలె జాతినపై వల్లె \* జక్కఁ గొనుచు  
ముత్రియంబుల రాల్పుఁబుధపాదవమువోలెఁగనులహర్షాశ్రుల్ \* గార్చుకొనుచు  
బజ్జ నుండెడుజరాఁపాండురమాళులు వృతనవత్సేమసంఘీత దేహు  
లుష్టీవమకుటకేయూరులు కేళికుల్ చందనచర్చితఁచారుతములు  
తే. ఛత్రతామరకేతనఁచారువేత్ర  
ఖడ్గధారులు నయి రౌద్రగ్రావబహుళ  
బహుళకలకాభిముగు భూమి \* బరఁగఁ జూపు  
వసుమతీనాథకతముల \* బడిని గొంచు,

510

తే. కాలినడకను నెదురుగఁ ♦ గదలి వచ్చె;  
వచ్చుజనకుని దవ్వున ♦ భక్తి గాంచి  
వారువంబును దిగి మాలి ♦ భాసమాన  
రత్నదీధితు లొలయంగ ♦ రాజసుతుఁడు.

511

తే. మ్రొక్కెఁ దండ్రికి నంత నాభూవరుండు  
చేతులను జాపి రారమ్మ ♦ చిన్నితనయ!  
యనుచుఁ జీరుచుఁ బరిరంధ ♦ మాచరించె  
విడువ కెంతకుఁ గట్టిగ ♦ వేడ్క సుతుని.

512

తే. అప్పు డట నుండువారికి ♦ నర్హులకును  
నెఱుంగి నిలిచినకొడుకును ♦ నెలమిఁ గేలు  
పట్టికొని పోయెను విలాసవతి గృహంబు  
నకును నామెయు నాగతి ♦ సతిముదమున.

513

సీ. సకలశుద్ధాంతంబు ♦ చనుచేర వెంటడి నెదురేగి స్వాగతం ♦ బిచ్చి యతనిఁ  
గొనివచ్చి కూర్చుండు ♦ మని చెప్పి యాగమమంగళాచారముల్, మమత నడపి  
దిగ్గయసంబంధఁ దివ్యకథలఁ గొంత యివ్వకథాగోష్ఠి ♦ నెలమి నెరపి  
శుకనానుఁ గన నేగి ♦ సుచిర మచ్చట నిట్టిక్రమముననే యుండిఁగదురముదము  
తే. తెలిపి నేనానివేశానఁనిలిపి నీదు, తనయు సనయు వైశంపాయఁను నరుదెంచి  
నాఁడఁ గుళలియె యని చెప్పి వేడుకలర, నలమనోరమకడ కేగిఁయధివసుతుఁడు.

క. కని యామెను విసయంబునఁ, జనుదెంచి విలాసవతినిఁ శాంతమునందే  
జనవర! యవశుండయి మజ్జనముఖసత్క్రియల నెల్ల ♦ సలిపె నొకమెయిఁ.

తే. ప్రాద్దు పడమర కేగంగఁ ♦ బోయెఁ దనదు  
గృహమునకు; నందుఁ దహతహ ♦ కెరలి మదినిఁ  
గలఁపఁ గాదంబరిని విడి, ♦ కాదు తనను  
నొక్కనినె యిల్లు నగరంబు ♦ నుర్వి యెల్ల.

516

తే. శూన్యము లటంచుఁ దలఁచెను ♦ ఖోడినాథ!  
యంతఁ గాదంబరీవార్త ♦ లాలకింప  
సుత్సుకుండయి మనమున ♦ నూట లూర  
నరయు చుండెను బ్రతలేఁభాగమంబు.

516

శ్లోకాదంబరియొద్దనుండి పత్రలేఖ వచ్చుట. శ్లోకా

వ. ఇట్లు మహాత్మ్యనంబునుంబోలె నీపితవరప్రాప్తికాలంబునట్లు లమ్మతోత్పత్తిస  
మయంబునుంబలె దత్తత్రలేఖాగమంబున కెదురుచూచుచుండఁ గొన్నాళ్లకు  
మేఘునాదుఁడు పత్రలేఖం గొనివచ్చి నమర్చింప నది కృతనమస్కారయై  
నిలుచుటయుఁ జంద్రావీడుండు దూరంబునన యెలనవునం బ్రేమం బచ్చుపడ  
లేది సహజవల్లభ యయ్యుఁ గాదంబరీప్రసాదప్రాప్తిసంభావనసౌభాగ్య  
నా వల్లభతరతఁ గాంచినదాని గాఢాలింగనంబు గావించి ప్రణతుఁ డగుమేఘు  
నాథుఁ గరకిసలయంబున నంటుచు సముపవిష్టుండయి యిట్లనియె. 518

సీ. అల మహాశ్వేతకు ధ నడరునే క్షేమంబు తనరునా శివము కాదంబరికిని  
బరఁగునా భద్రంబు ధ పరిజనంబున కెల్ల నొదవునే శుభము కేయూరకునకు  
మన తమాలిక లెస్సఁచుచునొకో మదలేఖ భర్తృదారికయొద్దఁబరఁగునొక్క  
సకలశుద్ధాంతముల్ సౌఖ్యంబులే కద హేనుకూటమునకు నెలమి కలదె

ఆ. చెపుమ పత్రలేఖ! చిప్పిల మోదంబు  
ననుచు నడుగుటయును నవనినాధ  
సుతుఁడు; పత్రలేఖ వితత మాభక్తిని  
జెప్పఁదొడఁగె మోడ్చి చేతు లిట్లు. 519

చ. మనుజవరేణ్యపుత్ర! విను మానిని దేవి యొనర్చి కేలుదో  
యిని సిగదండ గాఁగ నిను నంతయుఁ గూరిమిఁ బూజ సల్పెడి  
దనపరివారము సఖులు దండఁ జెలంగఁగ నంచు జెప్పఁ దా  
నిని గొనిపోయె వీడి క్షీతి నేతల నెల్ల గృహంబులోనికి. 520

ఉ. అందును నుత్తలంపడెడు నాత్మను గొతుక మాఁపలేక రా  
జేందుసుతుండు దూరముగ నెల్లబలంగము నన్ని యస్త్ర పెం  
పొంది సమున్నతం బయిసయ్యుద్ధతనాళపలాశపంక్తిచే  
బొందినయట్లు ఛత్రమును బొల్పునలంబుజనీవనాంతరిక. 521

చ. మరకతకేతనాయితసమంచితపర్ణసుమండపంబుక్రీ  
ధరణిని జొక్కి పండినసిఁతచ్చదదంపతుల బదంబున  
జరిపి వసించి తా నడిగె సత్వర మారఁగఁ బత్రలేఖ! నీ  
వరిగి యె టుంటి వచ్చుట సహంబులు నెన్ని మతేమి సంగతుల్. 522

ఉ. దేవియనుగ్రహం బెటుల లేజరిలుక; మము నేడు హెచ్చుగా  
భావననీయు; నెవ్వనికి భాసిలు నెక్కుడుప్రీతి మాయెడ



- ఏవిధమైన ముచ్చటలు \* నట్టికథల్ జరిగె వచింపుమా  
పోవిడనాడ కొక్కఁడును \* బొల్పుగ నం చడుగఁ సచాగుండై. 523
- వ. పత్రలేఖ కరంబులు మోడ్చి వినయంబుతో నిట్లనియె. 524

పత్రలేఖ కాదంబరీపృథ్వింతమును జెప్పట. ఖం

- క. మీ రిట వచ్చిన నేఁ గేయూరకుతో మగిడి వచ్చి \* యువిడకడకు నా  
చారుతరకుసుమశయనము, చేరువఁ గూర్చుంటి సంత \* క్షీణిపతితనయా!. 525
- క. కాంచుచు నవనవజేవీ, ప్రాంచితసదనుగ్రహలిఃపరవశ నగుచున్  
మిందుచు నుండితి సుఖముగ, నెంచక మీవిరహ మంత \* నిససుతవర్యా!. 526
- ఉ. ఆదిన మంత నాకనుల \* నామెకనుల్ మఱి మేను మేనునన్  
వాదము లేల పాడుకొన \* వాణి మదాహ్వయవర్ణపంక్తిలోఁ  
బాడుకొనన్ దదీయ మగుఁస్వాంతము నెప్పుడు మత్ప్రియంబునన్  
భూధవపుత్ర! ప్రొద్దు దిగఁబోయెడుసంతకు నుండి యచ్చటన్. 528
- క. కొని నన్నూతగ హిమగృహ,మును విడిచి యభేచ్ఛమీరఁబూని తిరుగుచున్  
జనె వల్లభ బాలాఖ్యను, దనరెడు నుద్యానమునకుఁ \* దరుణీమణి దాన్. 528
- చ. అచట సుధావళిమయి \* యామునవారితరంగమాలికా  
ప్రచయమయంబులో యనెడుఁపచ్చలమెట్టుల నొప్పుభామినీ  
రుచిరవనోరువేది నధిరోహితయై మణికంబ మూఁది నీ  
లచికుర కూరుచుండెను విలశితయై యిసుమంత నే పటన్. 529
- చ. హృదయముతోడఁ జాలతడ \* వేమొ విచారము చేసి నిశ్చయం  
బిది యని తెల్చి యేమొ యనునిచ్చను నిశ్చలతారపక్షముల్  
గదురఁగ నాముఖంబుఁ గనె \* గాంత చిరం బిటు గాంచు చప్పుడే.  
మదనధనంజయుం జొరఁగ \* మానసమున్ దృఢనిశ్చయంబుగాన్. 530
- చ. ఒసరిచి ఘర్మవారిధురి \* నుగ్మలి స్నానము చేసె; దానఁ గం  
వనమును గాంచె; దాన భువి \* బాతము నొందును నన్నభీతిచే  
గొనెను విషాద; మంతఁ గనుఁగొంటిని దద్ధృదయాశయంబు నే  
జనవరపుత్ర! తన్మఖముఁచాయను నిశ్చలదృష్టిఁ జూచితిన్. 531
- వ. అట్లు నిశ్చలనిబద్ధదృష్టినై సావధానమునన్ గనుంగొని దేవి! యిట్లెలచూచెదవు.  
భవదీయాశయం బానతి మ్మని నివేదించుటయు. 532
- చ. వినుఁ దనమంతనం బనుచు \* వెగ్గలపుండ్రవ నాత్మబింబమున్  
బనుపఁగ నాఁగ నవ్వలకు \* వ్రాయుచు బొట్టనవేల నాయ్యనా

య్యన మణికుట్టిచుస్థలిని; \* నాలయహంసల బాటఁదోలుచున్  
ఘనమణికుట్టిచుస్థలినిఁఘర్షణకల్పితనూపురధ్వనిక.

533

ఉ. చెమ్మటబిందువుల్ గురియుఁచిన్ని మొగంబును వీవఁ దాళవృం  
తే వ్యగుపైఁటచెంగునను \* దచ్చివణోత్పలవిభ్రమద్విరే  
పమ్ములఁ దోలుచున్ భవనబర్హికి లంచ మొసంగునో యనన్  
దమ్మల మర్థముం గొఱికి \* దంతములన్ సగ మిచ్చుచున్ దమిన్.

534

ఉ. సారెకుసారెకుం దెసలు \* సంశయ మందుచుఁ జూచు చిట్టటున్  
గూర నెలుగు గల్గదిక \* ఘోరపుసిగ్గున నేమి చెప్పఁగన్  
నేరక యూరకుండె ధరఁణివరపుత్రక! చెప్ప నెంచియున్  
సారసగంధి వక్త్రజలఁజాతము వంచి యొకించు కేనియున్.

535

స్తీ. కడఁగిభగ్గనిమండుఁకామాగ్ని దహియించి కేవంబు లేకుండఁజేసె ననఁగ  
సంతతధారఁగా \* సతతంబు ప్రసహించునేత్రోదకముల మునింగె ననఁగఁ  
బయిపయి జొరఁబడు \* బహుళదుఃఖంబులు ప్రసరింపఁగానీక \* పట్టె ననఁగ  
నడలేక పైఁబడు \* నించువిల్తుళరంబు లడరంగఁ దుత్తుము \* రాయె ననఁగ

తే. మదినిఁ గలపెక్కు తలఁపులు \* నదిమె ననఁగ  
వెడలు నూర్పులు వెడలంగ \* నడఁచె ననఁగ  
నూర్పులను గ్రోలుతేఱులు \* నూకె ననఁగ  
బయట రా దయ్యెఁ దద్వాణి \* పార్థతనయ!.

536

ఉ. ఊరక గండపాళికల \* నూనక కాతెడుబాష్పవారి లోఁ  
గూరినదుఃఖఱోటులను \* గోరి గణింపఁగ నక్షమాలికన్  
గూరుచు నాఁగ ముత్తైములఁ \* గూర్పుచు దుర్గిన మాన్మలంబునన్  
వారిజనేత్ర యుండెఁ దలఁవాంచి కనుంగొన కేరినిన్ నృపా!.

537

స్తీ. లజ్జావిలాసంబు \* లజ్జయు, వినయాతిశయమును వినయంబు, భయముభయము  
ముగ్ధత ముగ్ధత, మురిపంబు మురిసమున్, విభ్రమంబును గడువిభ్రమంబు  
వరవిలాసంబును \* వరవిలాసంబును, నిపుణతయును మహానిపుణతయును,  
దుస్సహభేదంబు \* దుస్సహభేదంబు, వేపధువును దీప్త \* వేపధువును,

తే. నేర్పుకొనె నామెకడ నపు \* నేతృవర్య!  
యంతఁ దాదృశయైనయాఁయతివఁ గాంచి  
మనవి యొసరించితి నిదేమి \* మగువ! యనుచు  
సంత నాకాంత లోఁ గాంచి \* యలమిగొనఁగ.

538

తే. రోహితోదరనేత్రసఃరోజములను

దుడిచికొని దుగిఖభరమునఁ ♦ దూఁడుపోల్కి

మృదుతరం బగుభుజలత ♦ మేదినీశ!

కుంజసుమపాలికాకృతఃకుసుమమాల

539

తే. పట్టుకొని యొక్కబొమ్మ యెత్తి ♦ నైకి మిత్తి

చారిఁ గనుఁగొనుగతిఁ గని ♦ తరుణి నన్ను

వేడినిట్టూర్పు నిగిడించె ♦ వెతకుఁ గతము

చెప్ప మని యెంత వేడినఁ ♦ జెప్పదాయె.

540

ఉ. వ్రాయునొ తెల్పఁగావలయుఁ వార్తల నాఁగను గోటికోటితో

వ్రాయుచుఁ గేతకీదళముఁపై నఁ; గదల్చుచు మోవిఁ దెల్పఁగాఁ

బాయనిసిగ్గునఁ శ్వసితఃపంభరజాలముతోడ మంతనం

బాయమ సల్పుచున్న దన ♦ నట్టై వినిశ్చలదృష్టి భూభలిక.

541

చ. కనుఁగొను చూరకుండెఁ జరఁకాలము దృష్టిని మన్తుఖంబుపై

సునిచి క్రమంబునఁ మరల ♦ నుగ్గలి సారెకు సారెఁ గన్నులఁ

ఘనతరబాష్పపూరములు ♦ కాలువలై దిగజాఱఁ దప్తయః

కణముల మన్తభద్రలనఁగాఢతమాసితధూమధూసరం

బును వచనంబుఁ దాఁ గడుగుఁపోలికఁ దోఁచగఁ జేయుచుఁ నృపా!.

542

ఉ. భీతిని విస్తృతంబు లగుఁపేరునఁ బొల్పునపూర్వవర్ణముల్

ఆతతబాష్పబిందువులఁవ్యాజమునఁ ద్రపతోడిస్తైరసం

ఘాతమునఁ వెలుంగురదఁకాంతులఁ గూర్చెడి నాఁ దనర్పునా

భీతకురంగనేత్ర మదిఁ ♦ బేర్కొనఁజేసెను నున్తుఖంబుగాఁ.

543

ఉ. ఏమిఁకతంబొ నే నెఱుఁగఁ ♦ నేర్పడ నాహృదయంబు నమ్మునిక

భామరొ! పత్రలేఖ! విడి ♦ ప్రాణవయస్యల నెల్ల; నెవ్వరిక

వేమఱు తిట్టుదుక; జెప్పుదు ♦ నెవ్వరి కన్యల కీతిరస్మృతిక

నామదినుండుదుగిఖమును; ♦ నాతిరొ! యెవ్వరితోడఁ బుచ్చెదక.

544

శా.నీ కీదుస్సహదుఃఖభారమును బూఁన్కిం దెల్పి యీప్రాణముం

బోకార్పం గలదాన నిక్కువముగాఁ ♦ బూఁబోడి! జీవంబుతో

వీఁకం జేయుదు సత్యముక; వినును యీవృత్తాంతముక నే మదిక

జేకొన్నం గడుసిగ్గుఁ గాంతుఁ; బెఱలక ♦ జెప్పంగ నిం కీటికిక.

545

చ. రజనికరావదాత మయి ♦ రాజులువంశము నన్నుఁ బోలు నే  
గజగమ చేయు నిండలను ♦ గండఁ గులక్రమసంగతత్రవ  
బ్రజఁ గనకుండ వీడు? కులభామలకుం దగనట్టి యీపనికా  
నిజహృదయంబుఁ జొన్నెడిని ♦ నిండలకుఁ గుటి యాచుఁ గుండెడుకా. 546

చ. తలఁపదు తల్లి న న్నొసఁగఁ ♦ దండ్రి యొసంగఁడు పెద్ద లొప్పురుకా  
బిలువఁగ లేదు నేను బిలిపింపఁగ లే దటు నాదునాకృతికా  
దెలుపఁగలే దనాధగతిఁ ♦ దేకువఁ జెందనిదానిఁబోలే నకా  
దలఁచి నృపాత్మజుం డకట ♦ దార్చె ననుకా గురుగర్హణీయతన్. 547

క. సదమలనవబిసకిసలయ, మృదు వగుమధృదయ మిట్లు ♦ మెదుపఁగ నగునే  
యిది పెద్దలయాచారమొ, యిది ఫలమో పరిచయమునకెఱుంగనుజెపుమా.

సీ. అవని యుపలకెల్ల ♦ నపరిభావ్యము గదా చర్చింపఁ గన్యకాజనము మిగులఁ  
దఱుచుగాఁ దొల్లఁ గంధర్పకాగ్ని దహించునీగ్గుచు; నావెన్కఁజిత్తమునును  
గుసుమేషుకరములుఁగోయునుఁదొలుదొల్త విసయాదికంబును, బిదపఁ గులము  
నవల నాచారంబు, ♦ నావెన్క శీలంబు, మమత నావెనుకను, ♦ మర్మములను  
తే. గాన నడిగెద నిన్నొక్క ♦ కాంక్షితంబు  
నీకు నెక్కుడుప్రియసఖు ♦ లెవరు నాకు  
మాటు మేనున నీదుసమాగమమున  
మఱువ కీదగు నాకు నోఁసుంజువాణి!. 549

అ. మేను వదలుట నెడు ♦ మేలుపాచితమును  
నాచరించి నాదుఁనభుము లెల్లఁ  
బాచికొందు ననుచుఁ ♦ బలికి కన్నుల నీగు  
నించి యూరకుండ ♦ నీరజాక్షి. 550

వ. అంత. 551

ఉ. నేనును సంగతికా దెలియఁనరమి సిగ్గును భీతి విస్మయం  
బూనినయట్లు మోహమును ♦ నూనినపోల్కిని నిక్కువంబుగాఁ  
బూని వివర్ణులై చెపుమ ♦ భూభవపుత్రి! యెఱుంగఁ గోరెనకా  
మానవనాథపుత్రుఁ డతిమానుషమానుఁడదేమి చేసెనో. 552

చ. కలిగెను నేమి తప్పిదము ♦ కైరవఁగోమల మైసనీమదికా  
గలఁప ననర్హముకా గలఁచెఁ ♦ గామిని! యేయవినీతి; దాని నేఁ

- దొలుతను నాలకించి విడుతున్ సతి! ప్రాణము లీవు పిమ్మట  
దలఁగు మటంచుఁ జెప్పఁగను ♦ చామరసాంబక మల్మియిట్లనున్. 553
- చ. విను మవధానతఁ వినుతు ♦ వీడి త్రవణ బ్రతిష్ఠున మక్కటా  
గనఁబడు సారెకున్ గలల ♦ గాఢవిచక్షణధూర్జుఁ డాతఁ డో  
వనిత! యొనర్చు దూతికల ♦ పంజరశాసనలఁ గీరకంబులన్  
బసుప రహస్యవార్తలను ♦ బల్కఁగఁజాలను వానిచెయ్యలన్. 554
- ఆ. నిదురఁ బోవు నాదుఁసదమలశ్రుతిదంత  
పత్రగర్భములను ♦ వట్టికోర్కి  
మోహితాత్ముఁ డగుచు ♦ మొనసి సంకేతిత  
స్థానములను వ్రాయఁ ♦ దగునె యిట్లు. 555
- చ. అనువును చెప్పుట దడిసి ♦ యక్షరముల్ చెడినన్ నిజంబు సాం  
జనవతితాశ్రువించువులఁ ♦ జయ్యన నాత్మదళన్ వచింపుచున్  
ఘనతరమోహతృప్తలను ♦ గన్నడఁ జేసెడుమారలేఖలన్;  
దనయునురాగము న్నలఁదుఁ ♦ దద్దవదంబుల లాక్షనంబలెన్. 556
- తే. అవినయంబున నిశ్చేష్టుఁ ♦ డగుచు నఖర  
బింబితుం డగుతనుఁ గాంచి ♦ ప్రీతిపాత్రు  
ధన్యునిఁగ నెంచి మురియును ♦ దరుణి! యతని  
చెయ్యి లెన్నని వివరింతుఁ ♦ జెప్పు దరమె 557
- మ. 'ఎలదోట' విహరించు చొక్కదిన మే ♦ నేనాక్షి! యుండంగఁ జం  
చలుఁ డీతం డట వచ్చె; బట్టు ననుచున్ ♦ శంకన్ వడిన్ బాఱఁగా  
నిలిపెన్ బయ్యెదకొంగు పట్టి చిగురుల్; ♦ నిట్టూర్పు న స్పృష్టియి  
చ్చెలతాళుల్; త్రవ మార్కొంగు బయిననన్ ♦ జేర్చెన్ గవుంగింటిలోన్. 558
- మ. స్తనసీమన్ లిఖించుచుచున్ మకరికల్ ♦ చా వక్రశీలుండు నే  
ర్చును మత్పాకృతముగ్ధచి త్తమునకున్ ♦ బూఁబోఁడి కొటిల్యమున్  
గనుఁ జిత్తోత్పలికాతరంగపవనూఁసప్రాధులన్ శీతలా  
ననవాతంబుల సేవదవిప్రువములన్ ♦ గండమ్ములన్ వీచెడున్. 559
- ఉ. చెప్పుటఁ బట్టు తప్పి పడఁ ♦ జెందోవ పట్టికరంబుచేత ని  
క్కమ్ము యవాంకురమ్ము లనఁ ♦ గ్రాలునఖాంకులఁ జేయుకర్ణపూ  
రమ్ముల దుర్వివగ్ధుఁ డలఁచాసుతుఁ డింటియశోకభూమిజా  
తమ్మును దన్న నెత్తువనఁతాడన ఘంధను చాను నొదలన్. 560

ఉ. వల్లభబాల కేసరముఁపైఁ బుకిలింపఁగఁ గ్రోలి శీఘ్రపుణ  
మల్లవనంబునం దుమిసి ఁ మాటికిఁ ద్రావును గొప్పుఁ బట్టి నఁ  
జెల్లరె! ద్రుప్తమన్తభవిఁచేష్టితమూఢమనస్కు నేగతిఁ  
జెల్లెల! యుద్ధగించెదను ఁ జెప్పుమ తోచదు నాకు నేమియుఁ. 561

సీ. ఈసుగా భావించు ఁ నింతి! నిరాకృతిఁ; బరిహాస మని నింపఁ ఁ బరిగణించు  
మాటాడకుంటయుఁమానం బని తలంచు; నపవాదమునుగీర్తి యనుచుఁదలంచు  
నవమతి నెంచును ఁ నప్రతిహత మైనప్రణయమంచును; దోషఁవర్జనమును  
స్మృత్యుపాయం బనిఁబిందించు; దోషముల్ గుణములుగా మదిఁగోరు నెల  
తే. యేమి నేయుదు నైపుదు ఁ నెటుల వీని  
తులువతనముల నెల్లను ఁ దొలఁచు దాన  
విన్న నెవరైన గతి యేమి ఁ సన్నుతాంగి!  
కన్న నింకేమి చెప్పంగఁ గలను జెవుమ. 562

తే. అనుచుఁ జెప్పెడు నాయమ ఁ నట్టై గాంచి  
మదిని హర్షంబు ను ద్వేల ఁ మగుచుఁ దనర  
నాఁపుకొనలేక మది నిట్టు ఁ లనుకొనంగఁ  
దొడరితిని రాజచంద్రమ! ఁ తోడుతోడ. 563

క. చంద్రావీడునిమిత్త ము, పేంద్రతనూభవుఁడు దీనిఁ ఁ బెంపఁ జేసెన్  
సాంద్రాకుగచయముల ని, స్తంద్రగతిఁ బరపి యరరె ఁ దారుణుఁ డగుచున్.

క. మదిరాతమాజనెవమున, మదనుమనోవృత్తి యింత ఁ మమత గలదిగాఁ  
బొదలిన మాయేలికపైఁ, బదివే లగుదెంచె మాకుఁ ఁ బండెఁ దపంబుల్. 565

సీ. సాదరవర్ధితఁసహజగుణంబులు సలిపెఁ బ్రత్యుపకృతి ఁ త్యాధపునకు  
దెస లెల్ల నీతనిఁదివ్యయశంబునఁ గడువశక్షములయి ఁ గ్రాలు మిగుల  
రతిరససాగరఁరమ్యవీచులు రత్నవర్షంబు గురిసె నీఁప్రభువుపైన  
శశియందు యశావసఁసద్విలాసంబులు వ్రాయు నీరాట్మ్యతఃపరునిపేరు

ఆ. నిందుకళలువోలె ఁ నితనిపై లావణ్య, మమృతవృష్టి కురిసె ఁ నధికముగను  
నాత్మలక్ష్మీ మెఱసె ఁ నమలసౌభాగ్యంబు, సర్వ మమరె మాకుఁస్మరునివలనఁ

చ. అమరె విఘ్నాదయంబునకు ఁ నర్హతమం బగువేళ నేటికిఁ;  
సమకుతె లేతతెచ్చెరకు ఁ సత్సమయంబును; నర్హలాభముఁ  
సమకుతెఁ జైత్రమాససుమఁసంపదకుఁ; గనియెన్ సురారసా  
ఘము సుగుణత్వ మాననము ఁ కామయుగాగమనంబు చూపె భో. 567

తే. అని మనంబున ననుకొని యంత నవ్వి, వెలికి నిట్లని యంటి నావెలదితోడ  
దేవి! యిటులై నఁ గోపంబుఁదిగిది వైచి, కమ్మింకఁ బ్రసన్నచిత్తవోఁకాంత! నీవు.

ఉ. మారుఁడు తప్పుచేయ నిటు యానిని దేవర దూఱఁ బోలునే  
క్రూరసుహృచ్చెయ్యి లివి యోమలి! రాట్సుకు వేల యయ్యెడుగ  
సారసగంధి! యూఱడిలు యాలు నటం చనఁ గాతుకంబునఁ  
మారుఁ డటంచుఁ జెప్పితివి యారుఁ డనంగ నెవండు చెప్పవే.

569

తే. ఆతఁ డేరూపమున నుండు నతివ! చెవుమ  
యనవు డామెకు నిట్లంటి నధివతనయ!  
యెక్కడిది రూప మతనికి నేజనయన!  
యతనుఁ డై నధిసంజయుం డతఁడు దేవి!

570

సీ. కలిగించుఁ దాపంబుఁ గానుపింపక శిఖాకాండంబుల నతండు కంబుకంఠి!  
గాఢించు కన్నీటికాల్వలఁ బెల్లుగ వెలివుచ్చకయ ధూమవిసరములను  
నావిర్భవింపించు నంగ పాండిమమును గనుపింపకయ భస్మకణచయంబు  
దహియించు దేహంబు యారుణవృత్తిని దాయక దూరంబు తలఁగి యున్నఁ  
తే. ద్రిభువనంబుల నాతని తీవ్ర బాణ, ఘాతమునకు కరవ్యంబుగాని ప్రాణి  
గలుగదిప్పుడుమునులేదు గలుగఁబోదు, నెవఁడుభయపడఁడితనికిఁగింతి! చెవుమ.

వ. మఱియు.

572

సీ. క్షామండలంబెల్ల సమకుచితోర్వియాఁబ్రియునియాకారంబుఁ బ్రేమ వ్రాయ  
గగనమండలముసంకటమానుడలఁపులఁ బ్రియముభేదసహస్ర వితతిఁగాంచఁ  
గాల మల్పంబయి గానుపించును దేవి! ధవనమాగమనుఖతతినిఁ దలఁప  
సంఖ్యయు నల్పమై సతి! కనంబడియెడు గాంతుగుణంబులు గణన నేయఁ  
తే. వినగ; నీపెనుభూత నూవేళ మయినఁ  
గాంతలకు నెల్ల నేమందుఁ గంజనేత్ర  
పెక్కుమాటాడ దీవాణి ప్రియునికథలఁ  
గుసుమచాపంబు ధరియించి కులుక నితఁడు.

573

చ. అన విని నాదుపల్కు తుణఁ మారసి యిట్లను బత్రలేఖ! నీ  
వనినవిధం బొనర్చె గునుఁచూయుఁ డీజనముగ నృపాత్మజా  
తునివయి బక్షపాతమునఁ దొయ్యలి! యేయవి వీనిరూపులం  
చనితివో నాయెడఁ గలుగు నయ్యవి వానికి నెక్కుడుగటా.

574

చ. మదికి నభిన్న వై తివుడు \* మానిని యుద్ధప సిన్నె యాయెడన్  
గుడు రగు నాకు నెద్ది యది \* గోరి వచింపవె. యిట్టి వార్తలన్  
గదిసి యెఱుంగ నెన్నఁడును; \* నాతలిదండ్రుల లోకనిందలన్  
గదురంగఁ జేసి లజ్జఁ గడుఁ \* గాంచెడఁ బ్రాణము లేల నా కింకన్. 575

తే. జీవితముకంటె మరణంబె \* శ్రేయ మనుచుఁ  
దలంచు నామది యది గాదె \* తగును నిప్పు  
డనెడు నాసతిఁ గని యిట్టు \* లంటి మగుడఁ  
జాలుఁ జాలును నామాట \* నాలకింపు. 576

చ. మరణముచేత నేమి యగు \* మానిని! యూరక నేవ లందకే  
వరము నొసంగె నున్నఁడు \* పారదయామతి; నీకు నున్నదే  
గురజననింద యాయెడను; \* గోమలికిన్ దగువానిఁ గూర్చుగా  
స్త్రుఁడు తలంచు నొజ్జగతి; \* సమృతి నేయును దల్లిపోలికన్. 577

ప. మఱియు. 578

చ. జనకునిపోల్కి నిచ్చు; జెలిఁచాడ్పున నుత్కలికం జనింపఁ జే  
యును; నుపమాతచందమున \* నుజ్జ్వలయశావనకాలమందు నే  
ర్పును రతివిధ్రుమంబుల; సఁబోజముఖ! యింక భీతి యేటికే  
వినవొకొ తామె ధర్తలను \* వే వరియించినవారిఁ గొందఱన్. 579

చ. ఇది తగ దేనియున్ విఫల \* మేనియుఁ గన్యల కేల శాస్త్రముల్  
వదరు స్వయంవరంబువిధి \* వారిజలోచన! లేరు మింక నీ  
పదములఁ బట్టి వేడెదను \* బ్రాణము వాయుకడంక మానుమా  
యిదె కొని తెత్తు నీప్రియుని \* నేగెద నిప్పుడె వత్తు వేగమే. 580

చ. వసువుము నన్ను నీప్రియుని \* పజ్జకు నేమి వచింతు చెప్పుమా!  
యన విని చూడ్కి హర్షమున \* నార్ద్రముగా ననుఁ ద్రాగుపోలికన్  
గనుఁగొని నడ్దగించినను \* గామశరాహతి జర్జరత్రవన్  
మునుకొని వ్రచ్చి దారిఁగొని \* మూఁకలుగాఁ జనురాగలీలన్. 581

ఉ. ఆకులితాత్మయై ప్రియునిహర్ష వచశ్శ్రవణోత్సవంబునన్  
సోకినచెమ్మటన్ జడిసి \* శోభిలుపయ్యెన నెత్తి పుల్కులన్  
వీక ధరించునో యనంగఁ, \* బ్రేంభతకుండలపద్మరాగవ  
త్రైకశిఖాగ్రులగ్నమయి \* యాసతికంతమునున్ బిగింపఁగా. 582



ఉ. మారుడు వై చిసట్టిమ్మడుఃమారణచంద్రకరాత్మపాశమా  
హారముః జక్కఁదీయుచుఁ బ్రహర్ష మదంబున విహ్వలాత్మతః  
గూరియుఁ గన్యకాజనులఁ గూడ జనించిన లజ్జ యూతయై  
మీరఁగ మెల్లమెల్ల వినుమీ యని దిక్కులు చూచు చిట్లనెత్.

583

మాలిని. కరకలితకురంగా! • గాంగభంగోత్తమాంగా!

కరుణలసదపాంగా! • కామభస్మోజ్జ్వలాంగా!

నరహరిమదభంగా! • నందిరాజత్తురంగా!

కరివరదవిహంగా! • కామినీచిత్తభంగా!.

584

గద్య. ఇది శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవితవైభవ చింతలపల్లి  
వంశపయఃపారావారరాకాశైరవబంధవ శ్రీవేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ  
తనూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి  
యను మహాప్రబంధంబునందు వస్త్రాశ్వాసము సంపూర్ణము.

పూర్వభాగము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తిర్వర్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి, శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ఓం త త్స త్.



శ్రీః  
శ్రీరామ స్వహయాఽస్తు  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.  
శ్రీ శృంగార కావ్యం బరి

ఉత్తర భాగము

ప్రథమాశ్వాసము.



కరశుభకరనామా!

పాకారిప్రముఖవిబుధభావితధామా!

ప్రాకటమహిమోద్ధామా!

నాకారిప్రచయభీమ! • నయగుణధామా!.

1

ప. దేవా! అవ్యలికథావృత్తాంతంబుఁ జెప్పెద. దయాయత్తమతి నవధరింపుము.  
అట్లు పత్రలేఖ యడుగుటయుఁ గాదంబరి హస్తోత్తరంగితాంతరంగయు  
యల్ల న నిట్లనియె.

2

❀❀❀ కాదంబరి సంజీవము. ❀❀❀

చ. ఎఱుంగుదు నీకు నాపయిని • నెక్కుడుప్రీతి చెలంగు నంచు నె  
త్రైఱుగున సంతధైర్య మరుఁదెంచు శిరీషసుమంబుపోల్కి నే  
డైఱ మృదులస్వభావ లగుఁతీవియఁబోడుల; కందు బాల్కమున్  
గొఱులిసకన్యకాజనులఁకున్ మఱి చెప్పుగ నేల నచ్చెలీ!.

3

ఉ. కొందఱు భామ లేగుదురు • కోరి స్వయంబుగఁ జెప్పి పుత్తురున్  
జెందరు సిగ్గు నెగ్గు మదిఁ • జెప్పుదు నే మని వారిసాహసం  
బందెద సిగ్గు సాహసము • నంది స్వయంబుగఁ జెప్పిపంపుచున్  
సుందరి! బాల నే మెఱుంగఁ • జూడక ముందును వెన్క నక్కటా.

4

ఉ. ఏ మని చెప్పి పంపుదును • నిత్రటి నాతని కేను జెప్పుమా  
యేమిగఁ దోచునో యతని • కేమనినన్ గట పౌసరు క్త్యమా  
సావీరి! యతిప్రియుండ వన; • వారవధూలపితంబు నీపయిన్  
బ్రేముడి యెక్కు డన్న; జడఁపుచ్చ ప్రియాత్మను నీకు నే ననన్.

సీ. నినుఁ బాసి బ్రతుక నేననుటయు ననుభవమునకు విరోధమైముదిత! తోచుఁ  
బరిభావించెడు సన్నఁబంచబాణుండంట యాత్మదోషోద్ధాటముగునుదలఁప  
ననవిల్లుఁ దోసఁగె నీ కనుటయు మెల్లఁగ దగ్గఱఁ జేరంగ దగినవెరపు  
బలవంతముగ నిన్నుఁ బట్టెన ననుటయు బంధకీధార్మ్యమై పరిణమించు

ఆ. సరుగుదేవలయుఁ నత్యవశ్యం బిట  
కనుట భాగ్యగర్వ మోచు దోచు  
నేనె వత్తు నంటఁ నెలఁతలచపలతఁ  
గానుపించు లోనుఁ గంబుకంటి.

6

వ. మఱియు

7

చ. పరిజన మీను దింగొకరిపై ననురక్తము గాద టంటయున్  
బరఁగును నాత్మభక్తిపరిపాటినివేదనలాఘవంబుగాఁ  
గరము నిరాకరించు ననుకాతరతన్ మఱి చెప్పిపంపకుం  
టరయఁగ మేలుకొల్పునుఁ నప్రతిబుద్ధనకుం దలోదరీ!

8

చ. కనెదవు నాదు కూరిమినిఁ గాయము వాసినవెన్క నంటయున్  
గనఁగ నసంభవంబ యది; కాంచి వియోగము మేనఁ బ్రాణముల్  
గనెద నటన్న దుఃఖమునఁ గాలెద నంటయుఁ దోచు నెక్కుఁ జౌ  
ప్రణయముగాఁగ; నే మనుచుఁ బంపుదు నింక వచింపుమా సఖి!

9

వ. ఇది యట్లుండె మఱియు.

10

క. \*కొనివచ్చిన నాతని నిట, ఘనతరతారశ్యముననుఁ గడులజ్జితమై  
కననీయదు సిగ్గే సను, గనుఁగొనెను వృథాశ్రమంబుఁ గంజదళాక్షి!

11

సీ. పంచబాణవికారఁబాధావిలక్షణ మౌవైలక్ష్య మే ముందుఁ పడదు నిలువ  
నప్రతిపత్తిభయంబున జడమైన జడతయే డాయంగఁ జనదు వాని  
స్వయముగ డాయంగఁ జన లఘు వగు లాఘవంబె తత్ప్రతిపత్తిపరఁగనీదు  
బలవంతముగ వానిఁబట్టి తెచ్చినదోషమునకు వెఱచువెఱఁ మొనయదెదుర

తే. వృద్ధము లివన్ని నన్నెట్లుఁ వానిఁ గూర్చొ  
యదియె మదనుగ్రహంబుగ నతిప! తలఁతు

జన్మసాఫల్య మగు నెట్లుఁ సకీయ లెల్ల  
గోరినకుండఁ జూడుమా కీర్తి గనుమ.

12

సీ. గురుజనాపత్రపఁ డగురుటనో రాజకార్యానురోధముల్ డగురుటలనొ  
నుహ్మదాననాబ్జంబుఁ డజూరుటనో జన్మభూమిపైఁ బొడమినప్రేమముననొ  
తనగృహంబుననున్కితమినితామగుడరాఁగూరుభేదముపాపిఁగొనెడుమదినొ  
చిరకాలమునకు నీఁగిఁచినబాంధవజనముల విడిచి రా డైఁవమినినొ

ఆ. యీజనంబుపై న డనిచ్చలేకుంటనొ  
చరణములను వ్రాలి డసకియ! నీవు  
వేడుకొన్న సతఁడు డవెడలి రా కుండినఁ  
జెప్ప నేల నాదు డజీవితంబు.

18

చ. వికచదళారవిందమధుఁబిందుసుగంధవహుండు గంధవా  
హకుండు సమస్తదిక్కులకు డహర్షముఁ గూర్పుప్రదోషవేళ ద  
ర్పకుండు స్ఫుటోల్లసత్కుసుమఁవాసన భామలమానగ్రంథులఁ  
బ్రకటగతిక వదల్చు శశి డసాండుకరంబుల వెన్నెలక జడిక.

14

చ. కురియఁగఁ జంద్రకాంతమణిఁకూటము లిందుకరంబు లంటుటక  
గరఁగి యురంబులై దొరఁగ డగాధరవంబుల మ్రోగుకేళికా  
గిరికటకస్థచక్రములు డగీడ్పడఁ జెన్విరహనలంబుచే  
దిరుగఁగ వెన్నెలల్ మెసవి డతీఱనికూర్కి జకోరదంపతుల్.

15

సీ. మధుమదముఖరితఁమధుకరకులకలకలారావసంకులభరంబు  
విరహీజనస్వాంతఁవేదనాకరకోకకోకస్తనీదీనఁకూజితంబు  
భాసురసుమసారఁభాకులదశదిశాభాగంబు శీతలాఁవాసకంబు  
సర్వసర్వసహఁసౌందర్యసందోహభూతంబు శశికాంతఁభూషితంబు

తే. నయిననీహరగృహనుండు డనతనికేలు  
తగిలినసుఖంబుచేత స్వేదంబు గ్రమ్మె  
ననఁగను హరిచందనరసాభ్యంతితోరు  
మహితముక్తాశిలాపట్టమంచమునను.

16

ఉ. భామిని! పువ్వశయ్యపయిఁ డబర్లము లెల్లను రేఁగఁ దావు లా  
కాముఖసీమలందు వెదఁచల్లెడుకైరవిణీతటంబునం  
దీమనుజేశసూతి గన డనవ్వలె నా మదిరాతనూజ నే  
నే మధికంబు నాకు నిపు డేర్పడె ముందటికంటెఁ జెప్పవే.

17

వ. మఱియు.

18

చ. కనఁబడె వేని కీమనుజఁకాంతకుమారుండు తొల్ల నెవ్వ వా  
నిని గనఁగోరు నాకనులు డనిచ్చలు నీయవి, యవ్వయే గదా;

- యొసరుప నేమియుం దెలియ • కూరక యుత్తల మందు నీమనం  
బును నదె లోనఁ జూచ్చినను • బూసఁగఁ జాలదొ యెద్ది నెచ్చెలి! 19
- సీ. అదె యీశరీరంబు • నాతనియొద్దను నూరక చిరకాల • ముండ నేది  
యదియె యీ కేలును • ననృతగురుల కోడి చేసెఁ దన్దానకుండఁ జెనఁటియేది  
యతఁడె చంద్రావీడుఁడనవేక్షి తాన్యార్తివారదవ్యయం బుండిఁపఱచె నెవఁడు  
వరపి నాపయి ఊణబాణుఁ డాటను నొడ్ల నే మొనర్పనిపూవుఁటిటకాఁడు  
తే. నతఁడె యెవ్వని నటమఱి • డనుచు సకియ!
- పెక్కుభంగుల వర్ణించి • పెద్దనేపు  
పెక్కుతార్కాణములతోడ • నక్కజముగఁ  
జెప్పిలివి నీవు నింకేమి • చెప్పదాన. 20
- ఉ. నీ విటు కుండుచుండ నెద • నే నొసరించుకొన న్నివాహ మం  
చావిధిఁ జేసితిఁ బ్రతిన • హంసతనూభవతోడ నామెతో  
నే వదియించితిఁ మఱియు • నిర్మలమానస యామె యిట్లనె  
దేవి! యొనర్ప కిట్లు మదిఁ • దెంపు వహింపకు మాను మి య్యెడఁ. 21
- క. అతిదారుణుఁ డీమదనుం, డతిచావుఁడు ప్రయజనంబు • లగవడ కున్నఁ  
దతజనితహృదనురక్తిని, గులెలపడఁ బ్రాణములను • గొనును నొకప్పుడ. 22
- క. అనుచు వదించెను లే దది,యును నాకును సంతభాగ్య • మొదవు టటు కృపా  
మన మూనె నిష్ఠురుండగు, ననవిల్తుఁడు నేమియందు • నాభాగ్యంబుక. 23
- చ. మదునుఁడొ దైవమో మదమో • మానిని! యీవిరహంబొ కూర్మియో  
హృదయమో యావసంబో మఱి • యేదొ యెఱుంగను నాకు నిచ్చ నా  
మదససముక గుమారకుని • మానునని భాసనమయుఁ విచిత్రమా  
నెదురుగ నున్న సందఱును • నేరికి సిద్ధునియ ట్లదృక్కుడై. 24
- చ. సతతము దర్శనం బొసఁగు • సారెకు నాకు; నతండువోలె నీ  
క్షితిపరిమానుఁ డున్నటుల • స్నిగ్ధజనంబుల నిష్ఠరాత్తుడై  
వెతఁ గుడుపండు వీడి చని; • మీడు భయంపడు నావియుక్తిక  
క్షితికి మగండు గాఁ డితఁడు; • చేరఁడు భారతిచెంత కెప్పుడుక. 25
- చ. వగలును రాత్రియుక గమలఁపజ్జ మెలంగఁడు; కీర్తి వర్ధిల్  
వగవఁ డవార్చితంబు నిలువంబడియున్నను గూరుచున్న ని  
ద్ర గదిరినక మెలంకువను • దార్కొనుచున్నఁ జనించుచున్న నా  
కగపడుచుండు మూసినను • సక్షియుగంబు గలం బరుండినక. 26

సీ. శ్రీమండపంబున • సెజ్జను గృహమున భవనదీర్ఘకలను • బద్ధినులను  
గేలికావాపులఁ • గ్రీడాచలంబుల దివ్యబాలాపగాఁతీరములను  
బ్రమదావనంబున • బాలోపవనములఁ బ్రసాదశిఖరాగ్రభాగములను  
లలితలతాజాలఁకలితకుంజంబుల భవ్యోరుసుమవనఁవాటికలను

ఆ. నిచట నచట ననుచు • నింతి! చెప్పఁగ నేల

కాంతు నతని నెల్ల • కడల మూఢ  
జనవిడంబునై కంచతురుఁ జంచలశీలుఁ  
జెప్ప నేల యింకఁ • జెపితి నెల్ల.

27

ఉ. కావున వాని నిచ్చటకుఁ • గైకొని వచ్చెడు వార్త మానుమీ  
నీ విక నంచు నన్కొననిఁచిర్భరమూర్ఛను గాంచె నాఁగ నా  
భావజనాశుగం బవుడు • పక్షశిఖాసమపిండితంబులై  
వావిరి బావ్వుముల్ దొరుఁగ • వారిజనేత్రయుగంబు మూసి తాఁ.

28

ఉ. వేదివితానమధ్యమున • విస్ఫుటదామపటంబు నూతగా  
నూదినదోర్లతఁ ముఖ మఁనూసమనోజ్ఞజలప్రసూతయా  
బోదమృణాలి నంబుహతిఁ • బొందినకోకనదంబుచాడ్చునఁ  
బాదుకొనంగ; లోఁ గిను కఁపారముగా నటె మిన్నకుండఁ బో.

29

క. కీలిత యుత్పీడిత నాఁ, గ్రాలుచు ద్రవ మయినమాడ్కి • రాజులుచుఁ గడుఁ  
దాలిది మానము లోపల, జాలిం గనుబాలఁ గాంచి • స్వాంతమ్మన నే.

30

వ ఇ ట్లని తలంచితిని.

31

తే. తలఁచ సంకల్పమయుఁ డగు • ధవుఁడె విప్ర

లంభినుల కెల్ల జీవితాఁలంబనంబు  
నిక్కము కులాంగనల కందు • నెక్కుడుగను  
గన్యకలకు విశేషించి • గా ధరిత్రి.

32

సీ. పదములపైఁ బడి • బలిమాల దూతికఁ బనుపఁగాఁ బనిలేదు • ప్రతినిమేష  
మెన్నిసాల్లైనను • నిచ్చుఁగలయవచ్చు నిచ్చ వచ్చినయట్టు • లేకవచ్చు  
నెప్పుడైనను; రతి • నెడలదు కన్యాత్వ మారతిఁ జనుదోయి • యాఁకవలసఁ  
గలుగుదుఁఖములేనిఁగాఢపరివ్యంగ మలవడు నఖదంతఁహతులవలనఁ

తే. గలుగువ్రణములఁ గని సిగ్గు • గాదు చికుర

పాలి చెదరనికుంతలఁపాశమహాము

లస్యననిధువనంబులు † నలరుచుండు  
నితనితోఁ గూడి క్రీడించునింతులకును.

28

క. కనఁబడ వధరక్షతములు, కనినక గురుజనము లెడరు † గల్లు ననుచు భీ  
తిని సంకోచంబును నటు, గనఁగాఁ బనిలేదు విరహఃకాతర్యంబున్.

24

క. అని తలఁచుచుండ నేను మ, దనురాగకథారసంబునం చాష్టవమున్  
గనె నన నరుణం బాయెను, దిన మట రవిమండలంబు † దిగె పడమరకున్.

35

క. అనుపదమున మదిరాసుత, యనుపమరాగప్రపూర్ణ † మగుహృదయంబున్  
గని సిగ్గునఁ బరువిడె ననఁ, జనె రవిబింబంబు వేగ † త్కృపతితనయా!.

26

ఆ. రాత్రి పఱచె సాంధ్యఃరాగపల్లవశయ్య  
యామినీముఖంబు † యామినీశ  
కాంతతల్ప మంతఁ † గల్పించె నేవకు  
వగిదిఁ గడువినీతి † పరఁగ నధిప!.

37

వ. అట్టియెడ బాలికాసహస్రంబులు నిశ్శబ్దంబుగ న్వననియోగంబు లనుష్ఠింపుచు  
గంధతైలావసీక్రంబులై సురభిగంధోద్ధారంబు లొనర్చుదీపంబులఁ దాల్చి  
యేతెంచి దూరంబుగ మండలాకృతిన్ నిలువంబడుటయు.

38

మ. తనలావణ్యమునందు బింబితములై † తార్కొన్నతద్దీపికా  
వనముల్ దేహవిలగ్నమారవిశిఖఃఖ్యాలావళుల్ నాఁ గడున్  
దసరన్ సంతతనవ్యకోరకములన్ † సంఘన్న మైనట్టికాం  
చనవల్లిగతి నొప్పుచానఁ దదవఃస్థం గాంచి యిట్లంటి నేన్.

39

చ. మనముఁ గలంచుతాపమును † మానిని! గైకొన నీకు నర్హమే  
గనుము వ్రసన్నతన్ దొలఁగు † గాటపుఁగోపరయంబు నే నిదే  
చనియెడ నానృపాత్మజానిఃసన్నిధికిం గొనివత్తు నిప్పుడే  
తనువు ని టల వంతలకుఁ † దార్చెదు కప్టము లోర్వః జాలుదే

40

చ. అనుటయుఁ దావకాహ్వయసఃమంచితమద్యచసంబుచే విషా  
పనయనమంత్రయుక్తి విషభావితమూర్ఛయఁ బోలె నప్పుడే  
కనుఁగవ విచ్చి నన్నుఁ గనిఃకాంక్షలు పైకొన నెవ్వఁ డిచ్చి నం  
చును బరివారముం బిలిచెఁ † జూడ్కుల వేడ్కులు తొంగింపఁగన్.

41

సీ. ధవళాంకుకంబులఁ † దాల్చి ద్వారంబున సంకుచితాంగులై † శంక నున్న  
జమదగ్నిసుతశరఃశ్విత్రనిర్గతరాజహంసపంక్తులు నాఁగ † నలరుకన్య

లంసభాగమ్మల • నలరుమాక్తికకుండలాంశువుల్ చామరి • లట్లు తనర  
నానతిఁ గొన వడి • నరుదెంచు నాఁ బతత్కర్ణికకిసములై • గ్రాల శ్రుతులు  
తే. కమ్రుకలహంసకలపాపకలనినాద

ములను బ్రతిశబ్ద మిచ్చునాఁ • జెలఁగఁ జరణ  
కటకములు; కుండలము లూఁగ • గండపాలిఁ  
బరుగువాఱుచు వేపురు • వచ్చి రంత.

42

వ. అట్లు వచ్చి.

43

తే. దేవి! 'ఆజ్ఞాపయ' యటంచుఁ • దిన్నదనము

గదుర నిజముఖవర్తంబుఁ • గనుచు వారు  
నిలువఁబడి యుండ నాజ్ఞకై • నీరజాక్షి  
యోలిఁ గాంచుచు వారిని • నూర కట్టె.

44

తే. పండి పచ్చలరాతిన్న • పైని నన్నుఁ

గాంచి యిట్లనెఁ బ్రియ మని • కాదు చెలియ!  
చెప్పెదను నీకు నినుఁ గని • జీవితంబుఁ  
దాల్చెదను బత్రలేఖ! నేఁ • దభ్యముగను.

45

తే. అయిన హఠపట్టి తేని నీ • పజ్జవదన!

సలుపు నీకోర్కి సాధింపు • పలుక నేను  
ననుచు నీభూషణంబులు • నంశుకాంగ  
రాగతాంబూలభూషణరాజి నొసఁగి.

46

తే. అచ్చుపడఁగ ననుగ్రహం • బలిశయముగ

ననిపె నాయమ నీయొద్ద • కనుచుఁ జెప్పి  
వాంచి యంచుక మస్త మాపత్రలేఖ  
మరల నిట్లనె మెల్ల న • మనుజనాథ!

47

ఉ. దేవినినూత్నసాతిశయః దీవ్యదనుగ్రహ మింత గల్గ సం

భావితనై ననేను నల • భామినివంతఁ గసంగఁ జాలమి  
దేవర! విన్నవించెదను • దేవరయ్య! దదవస్థ దేవిని  
భావమునం దలంప కిటు • బారికి నగ్గము చేయు టొప్పునే.

48

చ. చనునొకొ దీనవత్సలత • సద్యశ మందినయట్టిసీసభా

మున కిది యంచు నాతలిరుఁబోడి పచింపఁగ నెత్తిపొద్దుచు  
దను నటు లానృపాత్మజఁడు • దద్దయు స్వేహరసప్రపూర్ణమై  
తనర గభీరమై మిగులఁ • దావముఁ గోపముఁ గూర్పు చెంతయ్య.

49



- సీ. సానురాగంబును ♦ సాధ్యర్థనంబును సప్రసాదంబును ♦ సస్పృహంబు  
సాభిమానంబును ♦ సావహేళనమును బరిహాససహితంబు ♦ భావయుతము  
సాత్కార్యమును ♦ సావధారణమును నిర్వేదసహితంబు ♦ నిస్తులంబు  
సాకర్షణంబును ♦ సాధ్యనూయంబును సంస్తవావృంధంబు ♦ సంయతంబు
- ఆ. నగుచు మధుర మయ్య ♦ నశ్రవణీయంబు  
సరస మయ్య శోభనంగతంబు  
మృదుల మయ్య బిరుసు ♦ గదిరి విసమ్రంబు  
నయినదానెలకు ♦ నాలకించి.

50

— ౧౦ చంద్రాపీఠుడు పత్రలేఖ కనుకాపాతరం బొసంగట. ౧౦ —

- చ. కని కని దుర్భావ్యధను ♦ గాతెడునశ్రుల నాప్తుతంబులై  
తనమఃశాలనేత్రముల ♦ చాల్చినతన్ముఖ మట్టె నిశ్చలే  
క్షణముల ధీమః డయ్య సహజంబుగ నిల్పగ లేక చిత్త మా  
మనుజుల కేగిపుత్రుడు సమాకులమానసుఁ డయ్యె నెంతయున్.

51

వ. మఱియు.

52

- సీ. మదిరాతనూజాత ♦ మయినుండి యాలాపపములతోఁ గూడి ♦ వచ్చె ననంగ  
నొకసారిగ నెఱిసి ♦ యుల్ల మందెను గిన్న చేరెను గంఠంబు ♦ జీవితంబు  
నధరపల్లవమును ♦ నాక్రమించెను గంప మానసం బందెను ♦ నాశ్వసితము  
నాసాగ్రమందుని ♦ వాసంబు చేసెను స్ఫురితంబు; బాష్పముల్ చొచ్చెగనుల

తే. నెల్లవిషయంబులను నామె ♦ నెనసి యంత

సంప్రవచ్చావ్పవిత్రేపసరణి వ్యాకు

లాక్షగుం డయి గట్టిగ ♦ నాతఁ డిట్టు

చలికె జలధరగంధీరఃఫణిలి నృపతి.

53

- క. శృంగారనర్తనంబుల, సంగతి కాచార్యుడై నసన్నరఁ డీతం డీ  
యంగనచే నేమేమియఁ బొంగుచుఁ జేయించె బెక్కు పోకల నాకై.

54

ఉ. వానిని నెల్లఁ జేయఁ దనఁ ♦ బండితుఁగా మది నెంచి యింతయే

జ్ఞానము లేకయండినను ♦ జ్ఞాని నటంచును దుర్విచగ్ధ మై

పూనుచు దుష్టశిక్షలను ♦ బుద్ధియు దుష్టము గాఁగ నన్యు కె

ద్రాని నలీకదైర్యమును ♦ చాల్చినవెంగలిడంద మిద్ది చాన్.

55

- చ. ఒనరుప నేను నేమియును ♦ నుల్లములోనివికారజాలముల్  
గనఁబడవంగ, మన్మథుడు ♦ కాంతను సల్పగఁ జేసె వేని వా

నిని మును చూడమిన్ రుచిర, నీరజనేత్రకు నట్టిచూపుపెం

పున కనురూపమై తగునఁపూర్వవిలాసము లుండు నంచు నేన్.

56

చ. మనమున నెంచుటన్ మఱియుఁ మానిని! తాదృగదృష్ట మూన భా

జనమును గాను నే ననుచుఁ నల్పుట భావన నవ్వె యెల్ల నా

వనితకుఁ దోడఁబుట్టు లనిఁ పారనిసందియ మంద నన్నుఁ జే

సినహతమానసంబె ననుఁ జేసెను ద్విత్యుత్సాహరనిందకున్.

57

ఉ. దేవిఁ గలంచుచుండు నలఁ తీవ్రతరవ్యథకుం గతంబుగాఁ;

భావనచిత్త! నా దయినఁపాపము గల్గునె యిందు లేక మే

భావన నేయుదున్ మదినిఁ బాయక మానసమోహకారియై

తాపసమాన మైనయొకఁడారుణశాపమె యీయ దంచు నేన్.

58

క. అదిగాక యిన్న దేనను, బొదలదు సందేహ మప్రభుధులకును నా

హృదయభవుచిన్న లెదుగుగఁ, బొదలఁగ నాబుద్ధి యెట్లుఁ మోహముపొందున్.

చ. కలుగును నెవ్వ యొందుమెయిఁ గన్నడ వెవ్వ సుసూక్ష్మవృత్తులై

యల చిటునవున్ చూపులునుఁ నానరసోక్తులు నావిలాసముల్

లలితవిహారముల్ రుచిరఁలజ్జయుఁ జేప్తులు నింక నెన్నియో

కల వని యుండ ని మ్ముటులఁ గాటపుఁగూర్చిని నాత్మకంధరన్.

60

చ. వదలక యెన్నినాళ్లుగనొఁ వాస మొనర్చెడు తారహారమున్

వదలిచి యాత్మకంఠము నభాగ్యుని నామెడ వైచె నప్పుడే

విదితము కాదె దీన నళివేణి మనోంబుజభావ మెంతయో

విదితమె నీకునుఁ దుహినఁవేత్తమునందలివృత్త మంతయున్.

61

క. పొలయలుకఁ గూరి యాగతిఁ, బలికెనొ నాయెడల నెఱుఁగఁభామిని! చెపుమా

తెలిసెను నాయజ్ఞతచేఁ, గలిగెను నీదోష మెల్లఁ గావున నివుడే.

62

అ. అసువు లొనఁగి యేనిఁ యతినిష్ఠురాత్మకుం

డితఁ డటంచు నన్నుఁ నింతి! మదినిఁ

దలఁప కుండులాగుఁ తప్పక యొనరింతు

ననుచుఁ బలుకు చుండఁ సంతలోన.

63

శ్లో. విలాసవతి వంద్రాపీడునిం బిలువనగుట, శ్లో.

సీ. కరమున వేత్రంబుఁ పరఁగఁ బ్రతీహరి తెలువకయే వచ్చిఁ తీవ్రగతిని

గృతనమస్కారుడైఁ నతుండయి యిట్లునె యువరాజ! వినువిలాసవతి యిట్లు

- లానలిచ్చెడి నేను ♦ ననుకొనఁ బరిజనుల్ వింటిని నీవెంట ♦ నంటి రాక  
యచ్చటనే యున్న ♦ యల పత్రలేఖ తా వచ్చె నిప్పుడు మల్లి ♦ వరకుమార!
- తే దానియందును నీయందుఁ ♦ దనయ నాకు  
న్నహాభేదంబు లే దెన్నఁ ♦ జన్మనాఁడు  
పెందితిని నేన దానిని ♦ బ్రీతి మెఱయ  
రావె యిట దానితోఁ గూడ ♦ రయము మీఱ.
- తే. మంచిసమయంబు నీకును ♦ మమ్ముఁ గాంచ  
నరయ నభిలాషశతముల ♦ నందినట్టి  
నీదుముఖపద్మమును జూడ ♦ నెప్పునంబు  
వేగించెడిఁ గలుగ దే! వేళ నైన.
- ప. అని నివేదించుటయు నాచంద్రావీడుఁడును నామాట లాలించి తనమనంబున  
నిట్లని తలంచె.
- చ. అరరె మదీయజీవితము ♦ నందెను సంశయదోలఁ దల్లి న  
న్నరనిముసంబు గన్గొనక ♦ యందు మహావ్యథఁ, బత్రలేఖచే  
ద్వారఁ జనుదె మ్మటంచుఁ జెప్పిపంపె సకారణవత్సలంబు దు  
ష్కర మగుదేవ్యనుగ్రహము; ♦ సాధ్యమె రెండును జేయ నేరికి.
- నీ. వాంఛాకులఁ బెద ♦ వదలంగఁ దగనిది జన కాంక్షి సేవసంసౌఖ్య మరయఁ  
బుట్టువు దొరఁగొని ♦ పారిపెంపుఁ గన్నట్టి జననీప్రియత్వంబు ♦ ఘనతరంబు  
మథియించు నెక్కుడు ♦ మన్తథహతకుండు గురుజనలాలనఁనురుచిరంబు  
తహతహ యన్ననో ♦ తరముగాదు సహింప బాంధవప్రేమంబు ♦ బంధురంబు
- తే. సభినవాగ్ధేచ్చ చూడంగ ♦ సతికుతుకిని  
ప్రియతమానససారసప్రేక్షణంబె  
జీవితఫలంబు గడుదొడ్డఁచిత్రరథుని  
గూఁతుపైఁ గలకూర్చియు ♦ గూఢ మగుచు.
- ప. మఱియు.
- చ. జనపతుల్ గా మదీయముఖసారసదర్శనలోలు రెప్పుడు;  
మనము విలంబనాసహము; ♦ మానఁగరానిది జన్మభూమి; గై  
కొనఁ దగు దేవి చిత్రరథఃకూఁతురు; దూరము వింధ్యపర్వతం  
బునకును హేమకూటకులఁభూమిధరంబునకుఁ గడుఁ గటా.

చ. అనుచుఁ దలంచు చిట్లు ప్రతిహరినివేదితమార్గుఁడై వడిక  
జనియెను బ్రత్రలేఖకరఁసారసముం గొని తల్లియొద్దకుఁ  
జనవిభుసూనుఁ డచ్చటనెఁ సల్పెను నాదిన మెల్ల మాతృలా  
లనసుఖసంపదక మదిఁ గలంచెడునుత్పలికఁ గణింపకే.

71

అథ చంద్రాపీఠ విరహావర్ణనము. అథ

వ. అంత.

72

సీ. ఆత్మచింతయఁబోలెఁ సరుదేర యామిని చీకటుల్ గ్రమ్మంగఁజేసి దెసల  
విరహవేదన పైఁపఁజెర వెఱుంగక చక్రవాకముల్ వాపోవఁ నజలఁ గరుణ  
యంబోలనుమపాంసుఁ లాపాండుచంద్రాగ్రకరములు స్మరణాతఃశరము లేయ  
వ్యాఘోచకుముదిసీఁశ్వాససురభివాహిసాంధ్యమారుత మొయ్యిఁ సంఛరింప  
తే. శయ్యపైఁ బండి ముద్రితఁచతుఁ డగుచుఁ

గరము నిద్రావినోదంబుఁ గాంచ కట్టె  
తలఁచుకొనసాగె గంధర్వఁధరణినాథు  
తనయరూపంబు సుమశరఁధామకంబు.

73

సీ. హేమకూటమునుండిఁ యేగుదెంచినగ్లానిఁ బదవల్లవచ్చాయఁబండ్ల ననఁగఁ  
బిక్కలమీఁదుగాఁ నెక్కిసంహతము లొసక్తుల లగ్నమైఁ జరుగు ననఁగఁ  
ద్రివలిసోపానముల్ తీరుతియ్యంబులై యలర మధ్యం బెక్కిఁచెలఁగుననఁగ  
నతిపరిణాహమై యడరునితంబోరుఫలకంబుపైఁ జెక్కఁబడియె ననఁగ

తే. నాభిముద్రిక మునిఁగె నఁనంగ నారు  
నందు నుల్లసితంబయిఁ నలరె ననఁగ  
విస్త్రుతోన్నతకుచములఁ విడిసె ననఁగఁ  
బాయ దాతనిచిత్త మాఁపడఁతిరూపు.

74

వ. మఱియు.

75

తే. ప్రాణ మెల్లను బాహులఁ బాదుకొలిపి  
హస్తతలమును నూతగాఁ నరిగి గళముఁ  
గొంగిటను జేర్చి చెక్కిల్లఁ గాఁపురంబు  
చేయునో యన నాతనిచిత్త మలరె

76

తే. అధరపుటమున నుత్కిర్ణఁ మనఁగఁ జెలఁగి  
పరఁగ ముకుదారమున గ్రువ్వఁబడియె ననఁగ

వికసితము నాఁగఁ గనుఁగవఁ డెలసి ఫాల

శాల వసియించె నన నొప్పెఁ డబాలసేపు.

77

తే దెసలనెల్లను బాటుచుఁ దేబరిల్లు

తత్ప్రభాపూరమునఁ దోఁగి యతలె ననఁగఁ

జకురభారాంధకారంబుఁ డేరి యందు

లీన మాయెను నానృపుఁడూను మనము.

78

ప. ఇట్లు నృపపుంగవనూనుండు తద్రూపోపవనంబునఁ దనమనంబు హత్తింది నాటంగోలెఁ దద్గంధర్వరాజపుత్రియందు నాత్మీయుబుద్ధి గలుగ నిబద్ధనిర్భర స్నేహార్ద్రచిత్తుం డై దానిం బ్రోవ బద్ధకంకణం డయి కుండలితకార్డుకుండయి కుసుమకోదండుం డానాఁతివైఁ బ్రయోగించునిశితశరపరంపరలకుఁ దనమే నడ్డంబు నొడ్డుచు నన్తూనమాలతీకుసుమమంజరీగంధంబును నతిశోమలంబును నై నతనులతికను నిర్దయుండవయి ప్రహరించునీకు సిగ్గల గదుర దని కుసుమ నారాచు దూటు నా నహర్నిశం బుత్తరళత్తారకాంతర్బాహువుండయి గనుం గొనుచుఁ, గుసుమశరప్రహరజర్జరితాత్మయై మూర్ఛిల్లినయారాజపుత్రిం బ్రబు ధ్దఁ గానింప నా స్వేదజలంబుల మేనెల్లం చాల్చుచుఁ, గడునడరునిట్టూర్పుల నిగుడించుచు, దానిసేదచేగుటకు ముద మందినపగిది మే నెల్లం బులకలు చెలంగ నలరుచు, మదనవేదనను నైఁపునొ నైఁవదో హృదయము నడుగుద మని శూన్యమానసుండయి తనరుచు, న దేమి చెప్పునో వింద మనినగతి మాన ముద్రం చాల్చి తదాననావలోకనాంతరిత మన దేనినిం గన కూరక యుండె మఱియు

79

సీ అమృతధామం బయ్యి యసబ్జబింబము తనియింప లేనయ్యెఁ దఁదీక్షణములఁ దద్వచఃపరివ్రాటితశ్రవణుండు నాఁ బడవయ్యెఁ దచ్చృతిం యబలుకు లెవ్వి యతని డాయంగను యసలఁతులై వెలుపలఁ బడియుండె వల్లకీఁ ధ్యానములును లలితసుభాషితఁములకుఁ బ్రవేశంబు నలవడదయ్యెను యసతనియొద్ద

తే. మిత్రుపలుకులుఁ గటువులై యిం చె బంధు

జనులజల్పంబులును దమి యసలువ వయ్యెఁ

దనదుభావంబు బయలుగఁ డదలఁకి నాఁగ

నీయఁ డాయెను దర్శన యెవరి కతఁడు.

80

చ. సతతము మండుచుండునుమఁచాపహుతాళనుఁ డంతరంగముఁ ధతుఁడయి గాల్చుచుండినను యదద్దయుఁ బెద్దలసిగ్గునన్ సము

ద్భ్రతనవశీతలాంబురుహాదివ్యకయంబును జేరఁదాయె సం  
గతములఁ జేయఁదాయె బిసఁకాండములకా సరసంబులకా హృదికా. 81

చ. అనయము ధారలై తోరఁగునంబుకణంబుల శీతలార్ద్రమై  
తనరుచు దుర్దిసంబుగతిఁ దద్దయు నొప్పెడు ధారికాగృహం  
బును గనఁదాయె నెప్పుడును బుష్పరసంబులు పాటి చల్లనై  
చనునడుచక్కిచే బొలుచుచారులతాగృహహర్ష్యవాటులకా. 82

వ. మఱియు. 83

క. మలయజలలులితములై, చెలఁగెడిమణికుట్టినములఁ దత్తముసంధుకా  
దలఁపఁడు పరుండ నెప్పుడు, దలిదండ్రులసంగ నెంత తలఁచి గనుమా. 84

క. హిమకరకరసంక్రాంతిని, గమనీయము లై నచంద్రకాంతముకురముల్  
హిమధామములు పట్టినఁ, దమిఁ దిలకముఁ జక్క దిద్దఁదలఁపఁడుమదిలోకా.

చ. పలుకఁగ నేల పెక్కు లిఁకఁ బార్థివశేఖర! యాతఁ డెన్నఁడుకా  
దలఁపఁగఁ జారుచందనముఁ దా మును గొంచు నలంద కుండినకా  
జలరుహనేత్ర లిచ్చమెయిఁ జర్చ యొనర్తు మటంచు వేడినకా  
భలిరె యలందఁ డంగముల పాసనభీతి ననెంత లజ్జయో. 86

ఉ. ఈగతి రాత్రియుంబవలు నెప్పుడు నందక నిర్వృతికా గడుకా  
వేగ జ్వలించుచున్నను హావిర్వహనామము లేక దాహముకా  
వీఁగుచుఁ జేయుచుండినను స్నేహమయేంధనజాలసంతయం  
బీఁగి వ్యథానుభూతికినె యిటుకరాసనవహ్ని బూదిగాకా. 87

చ. సలువుచు లో వెలికా దనువు పాల నలంపఁ గృశించియుకా గడుకా  
దలఁగఁడు మేనిపారును తుణుతుణునర్థనశీల; మాగతికా  
దలఁగఁగ రామినికా బ్రతియొసర్పఁగ రామి వివర్ధమానుడై  
చెలఁగెడుమన్నఁగుం డతఁడు నేవ యొనర్చుచు నుండినకా సదా. 88

క. తనయాకారమే జనులకుఁ, గనఁబడ కుండంగఁ జేయఁ గలిగెను బ్రాణం  
బును స్మరనారాచములకుఁ, గనఁబఱువక యుండ వలఁతి గాఁడయ్యె నృపా!.

నీ. తనుకార్ప్య మెంతెని దాల్చె నాతడు శ్రవా  
కార్ప్య మొక్కింతయఁ గంచఁ దాయె  
బ్రజల రా వల దనఁ బ్రబలునుత్కలికల  
రా వల దనులెంపు మోవఁ దాయె

బ్రాణధారణనుండు ♦ వదలె నాదరణంబు

వంశస్థితిని దాని ♦ వదలఁ డయ్యె

సుఖములనే గడు ♦ శోషిల్లఁ జేసెను

దైర్యశోష మొనర్పఁ ♦ వలఁవఁ డయ్యె.

తే. ముందఱకు నీడ్వ గంధర్వభూధరాత్మ

జాతనూపగుణంబులు ♦ నూతన లగుచు

నూపిరి యొసంగఁ గాఁ బద ♦ మూసుకొన్న

బలవదనురాగ మాతనిఁ ♦ బట్టి యిట్లు.

90

చ. గురువులపై న నెక్కుడుగఁ ♦ గూర్చినయాశ్వుధరాగ మంతయుఁ

బరువడి లాగ వెన్నకును ♦ బంధితుఁ డయ్యెను రెంట నాగలిక

సురుంగక మీరి స్వస్థితిని ♦ సోమునిచేత సముత్తరంగమై

వరఁగెనునా గరంబుక్రియఁ ♦ బార్థివసూతి గభీరుడై గడున్.

91

వ. ఇట్లు మదనానలహ్వలావలీధగాఢమానసుం డయ్యె నారాడపుత్రుండు గురు  
జనత్రపచే వెలికి రానీయక యొక్కదినం బొక్కయుగసహస్రంబుగ నొక్కమె  
యిం గడపుచు సాధాంతరమ్ముల నెమ్మది గడురమి నాత్మకృతసకాళంబు నా  
నొప్పుపురబాహ్యసీమకు నేతెంచి యం దభంగభంగానిలశీతలశీకరాసారభా  
సురంబులై కలకలారావకలహంసచ క్రవాకచక్రబలాకాక్రాంతసరససుకుమార  
పైకతతలాభిరామంబు లగుచుఁ జెలఁగునీప్రావదీతీరంబులం బట్టి పోవుచు  
నొక్కయెడఁ గడురయంబునక బఱచుచు నొండొంటిం జేరుచు విడిచ  
నుచు గుంపులుగుంపులుగఁ గూడి సగు లిడివచ్చుచు నత్యుత్సాహంబున  
నొండొంటిం దాచుచు ముందునకుసాగి పేరెములు పాటుచు బారులు తీరక  
యందందు నిలుచుచు జాణిపడుచు లేచుచు రాతులకుం మెదగక శిశీతంబు  
లగుచు నిట్లు బహుప్రకారంబుల విహరించుచున్న పెక్కుతురంగంబుల దూరం  
బునుండి గాంచి యతికుతూహలితస్వాతుండయి వానిం గనుంగొని రా నొక్క  
పురుషునిం బంపి తానును మొలబంటినీటన్ సీప్రాసదీన్ దాటి చని యల కా  
ర్తికేయాలయంబున వానికై ప్రతీక్షించి చూచుచు నావాజిబృందంబుపైఁ  
జొడ్డులు నిగిడించి యతిమాత్రప్రహర్షితనావ్ంతుం డగుచుఁ బ్రక్కనున్న  
పత్రలేఖను గేలక దగ్గఱకు రాఁ దివిచి యిట్లనియె.

92

చ. కనుఁగొను పత్రలేఖ! యదె ♦ గ్రాలెడి మ్రోల నెవండా చంచల

త్కనదురుబద్ధిబద్ధమయఃకమ్రుతరాతపవారణంబు దా

ల్పి నళినబాంధవాంశువులఁ ♦ జేరఁగ నీయక వచ్చుఁ జట్టునుఁ  
దనరఁగ నశ్వవారములు ♦ దగ్గఱకుఁ దెలియంగ రాదు గా.

93

మ. కనరా దాననసారిసం బెఁడఁడి నిఁక్కం బారయఁ రాదు నూ  
మనకేయూరకుఁ డానా? యా నతఁడె భామా! సందియం బేల యిం  
కనుచుఁ జెప్పుచు నుండ రాకొమరుఁ డాయబ్బాక్షితో, సంత వ  
చ్చెను కేయూరకుఁ డశ్వ మెక్కి యటకుఁ ♦ శీఘ్రంబుగా భూవరా! 94

సీ. ద్రుతగతి వచ్చుట ♦ ధూళిఘాసరమయి శ్యామలంబై దేహఁమలరుచుండ  
రూపాంతరముఁ గన్నఁరూఢిని దృక్పాంగరాగుండై సంస్కారఁరహితుడగుచుఁ  
జెన్ను వీడినమోముఁ చెప్పు విపాదంబుఁ జూపఁ జూడ్కులు లోనిఁశోకభరము  
నడుగ కున్నను మడిఁరాత్తజాకప్త మనక్షరంబుగఁ దెల్పు ♦ చవతరించి

తే. వారువంబును గనుచుండ ♦ వచ్చుచున్న  
యతనిఁ గని ప్రీతివిస్తారితాక్షుఁ డగుచు  
రమ్మ రమ్మని పిలిచి సంఠరంభమునను  
బోయి యెదురుగ నారాజపుత్రుఁ డంత. 95

తే. బాహువులఁ జూచి దవ్వుగఁ ♦ బ్రణతుఁ డగుచు  
దగ్గఱకు వచ్చునాతని ♦ బిగ్గఁ గాఁగి  
లించె నాతఁడు తను విడిఁపించుకొనుచు  
మగుడఁ బ్రణమిల్లి నిలువ నామనుజవరుఁడు. 96

తే. వానితోఁ గూడ వచ్చిన ♦ వారి నెల్ల  
హర్ష మొదవ ననామయం ♦ బడిగి యెదుర  
నున్న కేయూరకుని సారె ♦ కుల్ల మలరఁ  
గనుచు నిట్లనె కే ల్వట్టిఁకొని యతండు. 97

చ. తెలిపెడి నీదురాకడయ ♦ దేవికిఁ దత్పరివార మంతకుఁ  
జెలఁగును భద్ర మంచు; మఱి ♦ చెప్పెదు నెమ్మది విశ్రమించి యా  
వల నరుదెంచినట్టిపని ♦ వారక యంచును మావట్టిఁడు వే  
నిలిపినహస్తీ నెక్కి యతఁనిఁ వసియింపఁగఁ జేసి వెన్నులఁ. 98

తే. పత్రలేఖను నెక్కించి ♦ భవనమునకు, నేగి యచ్చట నృవలోక ♦ మెల్ల ననిపి  
వల్లభోద్యానమున కేగి ♦ పరిజనయుతుఁ డై నకేయూరకునితోడఁనడరుమిది.

తే. దివసకృత్యంబు లెల్లను ♦ దిద్ది యెఱుక  
లేకయే పత్రలేఖతో ♦ నేకతమున



నుండి పరిజనముల నేరి ♦ నుండ నీక  
ననిపి కేయూరకుని బిట్టి ♦ యనియె నిట్లు.

100

అతి చంద్రాపీఠనకుఁ గేయూరకుండు కాదంబరియనన్గ జెప్పట. అతి

తే. చెపుమ కేయూరకా! దేవి ♦ చిత్రరఘుని  
పుత్రి మదలేఖ గారీనుఁపుత్రి యేమి  
చెప్పి పంపిరొ యనుచు నాఁజ్ఞీతిపతనయుఁ  
డడుగఁ గేయూరకుం డిట్లు ♦ లనె వినీతి.

101

నీ. దేవర! యేమని ♦ తెల్పుదు దేవియు సలమహాశ్వేతయు ♦ సంపినట్టి  
వాచికలవమును ♦ వజలదు నాయెడ, సరనాధసుత! మేఘునాధుతోడఁ  
బ్రత్ర లేఖను బంపి ♦ ప్రతినివర్తిలి నేను ననితి మీరూరికిఁ ♦ జనినవార్తఁ  
గనియూర్ధ్వమొక్కింతఁగడుదీర్ఘముగనూర్చియిదియిట్లైయని లేచిఁబిట్లు వెడలి  
ఁ. మరలఁ దవము నేయ ♦ సరిగె మహాశ్వేత  
స్వాశ్రమమ్ముఁ గూర్చి ♦ యధిపతనయ!  
మదిరతనయ దేవి ♦ యద సయోఘనమున  
నిహతయైనమాడ్కి ♦ నిఘరముగ.

102

ఉ. ఉన్నటు లుండి ను సైమున ♦ సుగ్రమహాశని కూలినట్లుగాఁ  
గన్నులు మూసి లోనివ్యథఁ ♦ గాంచినయట్టులు మూర్ఛ, పంచనగ  
గన్నదియో యనగ ముషిత ♦ నాఁ బరిభూతయొ ముక్తచిత్త నాగ  
జన్నది శౌరిపుత్రి యనుఁసంగతియుఁదెలియంగ నేరకే.

103

చ. చిర మటు లుండి నేత్రములఁ ♦ జన్మగఁ దెర్చి విలక్ష నాఁగ న  
చ్చెరువును గాంచెనో యనగఁ ♦ జెందెనొ విస్మృతి నాఁగ నీసునుగ  
బారసినయట్లు న న్ననిపి ♦ పొమ్ము వచింపుము హంసపుత్రి కం  
చరవలితాననాబ్జయయి ♦ యామదలేఖను గాంచి యిట్లనగ.

104

చ. చెలి! యొరుఁ డేడు చేసె మును ♦ చేయును నింకను రాసుతుండు దా  
సలిసినదాని; సం చనుచుఁ ♦ జయ్యన లేచి సఖిజనంబులగ  
బలఁగము నెల్ల రావలదు ♦ పజ్జ కటంచుఁ బరుండె సెజ్జపైఁ  
దలకు ముసుంగు వెట్టికొని ♦ తద్దయఁ బయ్యెదకొంగు రాసుతా!

105

క. సలిపెను నాదిన మెల్లను, బలుకక మదలేఖతోడఁ ♦ బ్రాణప్రియతోగ  
ఖిలువక యేరిని నాసతి, తెలవాటెను నెట్లొ తనకుఁ ♦ దెలియకయె సృపా!

సీ. మఱుసటి దినమున • పఱువాత డాయంగ నేగిననన్న నా యేణయన  
దృఢగాత్రులగుమీరు • తెగులుగొన్నటులుండఁబండియీదృగవస్థఁనుండుదానఁ  
బనియేమి మీతోడఁ బార్శ్వవర్తులతోడ నిలుతురుముందేలఁతోలఁగుండవల  
నని దూఱునది వోలె • నధికకోపంబున బెనరించునదివోలె • ముదము తక్కి

తే. యశ్రుపూరసమాకులిఁ తాఱి యగుచుఁ

గనియెఁ జరకాల; మట్టుల • గాంచ నాజ్ఞ

యిచ్చినట్టులె పో యసియెంచి దాని

కెఱుకపఱవక వచ్చితి • నిటకు నేను.

107

చ. నిను శరణంబుగాఁ గొనినఁ నచ్చెలిజీవముఁ ప్రోవఁగా మదిఁ

గొని గడునాకులంపడుచుఁ • గుండెడునీతని విన్నవంబు నీ

వనయము నాలకింపఁగ సమాదృతచిత్త మొసంగి సాకతం

బును నొసంగంగ నర్హుడవు • భూవరపుత్ర! వదింతు నే మిఁక.

108

మ. అల కన్యాలలికావనాఖిలము నీయాద్యాగతిఁ సౌరభా

కులమందానిలుచే వలెఁ జలితమై • గోల్పోయె నెల్లప్పుడే

యల మారుండు సమస్తభూతలమనోహరుఁ నినుకొ మాధవుఁ

వలె వీక్షించి యశోకవల్లరిగతిఁ • వామాక్షినిఁ బట్టెఁ బో.

109

క. కనుచున్న దివుడు నీకై, పెనువ్రంతను జిత్రరథునిఁ ప్రియపుత్రిక దా

దినకరునుదయము దొరఁగొని, దినకరకాంతోపలాగ్నిఁ తెఱఁగున నెవుడుక.

క. పొగ లెగయకుండ బూదియు, నగపడ కుండంగ గాలి • నాశింపకయే

భగభగ యని శబ్దంపక, తగ మండెడుఁ ద్వద్వియోగఁదావాగ్ని నృపా!.

111

సీ. కోమలపల్లవఁగుంభితవృజనముల్ విశువక పరిజనుల్ • వీచుచున్నఁ

దాళవృతంబులఁ • దడిపి పన్నీటను జలకణాసారంబుఁ • జల్లుచున్న

సరసచందనవంకఁ సలిలచ్ఛటలు మేన సంచితంబుగ గ్రుమ్మఁరించుచున్న

దళితముక్తాఫలఁలలితవాలుకఁ దెచ్చి పిడికిళ్లు పిడికిళ్లు • వేయుచున్న

తే. యంత్రమయరాజహంసంబు • లంబుధార

లోలుకుధారాగృహంబుల • నుంచుచున్నఁ

బ్రళయకాలాగ్నిహోత్రంబుఁభంగి భీక

రాకృతిని మండుచుండుఁ జుల్లార కద్ది.

112

ఉ. చల్లనివారిధారలను • జల్లుకొలందిని వారియంత్రముల్

పెల్లుగఁ బ్రజ్వరిల్లెడిని • విద్యుదుషర్పణుతోడఁబట్టు నా

నల్లలనామతల్లి చుడఁనాగ్ని కడున్ శిశిరోపచారముల్

మొల్లమి మొల్ల మొగ్గలటు • పొల్పెడుచెమ్మటబొట్టఁ బెంచెడిన్.

118

ఉ. అచ్చెరు వయ్యిడున్ స్వరహుఁతాశనుఁ డెప్పుడుఁ గాల్పుచుండఁగా

నచ్చపలాక్షి మేనిజిగి • యగ్నివిశుద్ధపటంబు చాడునన్

హెచ్చుగ నిర్మలం బగును; • నీదృశతాపమునం గలంగియున్

బచ్చదనంబుఁ బాయ నల • భామిని యే మనువాడఁ జెప్పుమా.

114

క. మదగజయానలహృదయము, మృదుశీలం బయ్యి బిటుసుఁమెయిఁగొనును గదా  
యుదకము ముక్తాఫలతను, గదిసిన్ గఠినశ్వ మందుఁగతి పని తలఁతున్.

115

సీ. ఎట్లుచెప్పుదు నేను • నేమి యొనర్తును నేవృత్తి వర్ణింతు • నేమి యుక్తి

యేయుపాయంబున • నేఁ బ్రకటించెద నెబ్బంగిఁ దెల్పుదు • నెట్లు మాన్తు

ననుభవవేదనాఁఘనవివృప్తప్రాణ దానిని బ్రతికింతుఁ • దద్ద వగను

బ్రియసమాగమవాంఛ • పెద్దగదా భువి దానన యిన్నాట్లు • తనువుఁదాల్చె

తే. దెలియరా దేమొ కలలను • దీప్తబాధ

ప్రాణులకుఁ బ్రత్యహంబును • బడఁతి పడెడు

నాయవస్థను గనుచున్న • నరయ కీట్లు

చూచు చూరక యుండెడు • చోద్య మగును.

116

ఉ. వేయిప్రచండభానువుల • వేయిప్రకాశములన్ సహించు శ

య్యాయితసారసంబుల రఁయంబున మిక్కిలి వాడివత్తులన్

జేయుచుఁ దత్సరోజముఖ • నీరజవల్లభుమూర్తిఁ గేరెడున్

మాయురై తత్తనూవ్త మది • మాదృశ లెన్న వచింప శక్యమే.

117

క. కరుణారహితుఁ డకారణ, విరసుండు కాముండు పెట్టుఁపెనుబాధల కా

తరుణి యొనర్చెడు చెఱ్ఱులఁ, దరమే వదిలింప నాకు • ధాత్రీశసుతా!.

118

చ. అతిశతనాత్మమానసముఁనందు వసించెద వేల దేవి! యీ

యతిమృదువుష్పశయ్యపయి • హాయి వసింపు మటంచు నెచ్చెలుల్

సతిఁ గొనితెచ్చి యెట్లొ యొకఁచందమునన్ బడవేయ నందు నా

సతి వసియింప దొక్కనిమిఁషంబును నేమనుదున్ నృపాత్మజా!.

119

మ. అతితాపచ్యుతపాదయావకరసం • బంటంగ నత్యంతశో

ణితశయ్యాకుసుమంబులన్ దనదుహృఁస్నిఘ్నాతసాస్పృశ్నిరో

గ్రతరాహాధశరంబు లంచుఁ గడు శంకన్ జెంది వే లేచు నా

సతి సంరంభమునన్ దిగున్ శయనమున్ • త్రూపాలపుత్రా! కటా.

120

చ. నిను స్మరియించుటఁ మదిని ♦ నిత్యము పుట్టెడురోమహర్షణం  
బును మయినిండఁ దాల్చు మరుముల్కులు దాఁకక యుండఁ గత్తళం  
బును వలె; రోమహర్షణము ♦ బొందినదన్నులయందు శ్వాసవా  
తనివతదంశుకంబుఁ దనఁదక్షిణహస్తకు శేషయంబుచేన్. 121

చ. ఉనుచును ముండలపాన్పువ్రతఁమూనఁ దలంచెనొ నాఁగ నిన్నుఁ జే  
కొనునభిలాష; డారకము ♦ కుండఁగ దాపలిచెక్కు మోసి మో  
సి నిలువలేక స్తబ్ధతను ♦ జెంద; జ్వలన్మదవాగ్ని క్రమ్మఁగా  
ననఁగను, బద్ధ రాగవలఁయాంతులు క్రమ్మినకే లివ్విదిచ్చెడున్. 122

చ. అనవరతంబు ధారలయి ♦ యశ్రులు రాలఁగఁ దదృశుంబునన్  
గనుకనిఁ బాటుచుండునయఁసంబు లనన్ నభినీదళంబులన్  
దనరినతాళవృంతములఁ ♦ దార్కొనుగాలికి లేచి పోవు నా  
కనదురుకర్ణపూరములఁ ♦ గాంచు చెగాదిగ నూర కుండెడున్. 123

చ. అతికృశతఁ బ్రతిక్షణము ♦ నందెడు నాసతి మాటిమాటికిన్  
బతనభయాతిరేకమునఁ ♦ బట్టదు మంగళకంకణంబునే  
సతతము షోలికాగతిని ♦ సంచలియించెడు మానసంబుచున్  
క్షీణితతనూజ! పట్టుకొనుఁ ♦ జేచిగురాకున పారె సారెకున్. 124

ఉ. కేళిసరోజమాల యనఁ ♦ గేవలశీతలవారిబిందులన్  
రాలుచు దేహసన్నిహితఁరమ్యసఖిజనపాణిరాజి నా  
బాలిక గ్లానినొందుఁ గడు ♦ భూపతనూజ! యిఁ కేమి చెప్పుదున్  
జాలదె యింక నేఁ బలుకఁజాల వినుండు వచింతు నొక్కఁడున్. 125

సీ. రశనాకలాపంబు ♦ రమ్యాంఘ్రియుగళినిహృదయంబు సంగమాభీష్టమునను  
గడుకృశమధస్థంబు ♦ కటివిస్తరంబున జెక్కిలి చేదమ్మి ♦ నక్కున నిను  
గళమున జీవంబు ♦ సలిలజనీదళప్రావరణం బురోభాగమునను  
బాష్పనిపాతంబు ♦ భవదీయకథలను జందనంబు లలాటఁజబ్బజమునను

తే. సంసమునఁ గచభరమును ♦ నతివ యిపుడు  
దాల్చుచున్నది ఛాత్రీశతనయ! నీదు  
వీక్షణముపొంటె హృదయంబు ♦ ప్రీతి గోరు  
మూర్ఖ సఖివోలెఁ దచ్చిత్తఁమును స్పృశించు. 126

తే. తప్పి పేరును జెప్పిన ♦ తప్పిదమ్ము  
నకునువలె జీవమును దాల్చుటకును మిగుల

సిగ్గుపడును; మహాత్కంఠఁ ఁ చెలివిధానఁ  
దత్పతిని లేపు మృదుసుమఁతల్పమునను.

127

సీ. పరిచారికాగతిఁ ఁ బట్టి మనోవ్యథ త్రిప్పు నస్తాంగియైఁ ఁ తెఱవ తిరుగుఁ  
దహతహ నురఁటికైఁ ఁ తలిరులఁ గోయునుననుభీతి నదరు నాఁ ఁ ననిలమునకుఁ  
గదలుచుండెడులతిఁకామండపంబును దూఱును సారెకుఁ ఁ డోయజాఱి  
యురిత్రాడు సేయునఁనురుభీలతాపాశములఁ బూలమాటినఁపువ్వువనము

తే. సారెసారెకుఁ జొరఁబడుఁ ఁ సతతపతిత

రోదనాతామ్రనయనసఁరోజవింబ

ములను గొనునెజ్జకను భీతిఁ జలజములను

లోన డాచె నన సరసిలోన మునుఁగు.

128

సీ. చనుదెంచి యటనుండిఁచనుఁ జయ్యనఁ దమాలవీధికి నటఁ గొవ్వుఁ ఁ నూఁదినట్టి  
యూర్ధ్వదోష్టికపైఁ ఁ నుంచి ముఖంబును ముకుళితనేత్రయైఁ ఁ ముదము తక్కి  
చంపకవల్లరీఁపంబద్ధగళ యన శంక జనింపంగఁ ఁ సల్పు చుండి  
యొక్కముహూర్తంబు; ఁ నొంది విశ్రాంతిని జను నట సంగీతఁశాల కంఠ

ఆ. నచట వాసి మురజఁహతి మధురధ్వని

లయసురుచిరస్మృత్యఁభ యమువలన

ముక్తధార మగుచుఁ ఁ మొనయుధారాగృహ

మునకు నెఱ్ఱివోలెఁ ఁ ముదిత చనియె.

129

క. ఘనజలధారాశీకర, వనమునఁ గాదంబకలికఁవడువున మేనఁ

బాసరఁగఁ బులకలు వణఁకుచుఁ, జనియెను శుద్ధాంతజలజఁసరసీతటికిఁ. 130

ఆ. అచట భవనరాజఁహంసనిస్వనముల

విని సహింప లేకఁ ఁ చనుచు నవల

నపుడు జాఱిపడినఁ ఁ హంసకముం గని

పొగడుఁ గృత నిపుణఁబుద్ధివోలె.

131

చ. వలయములఁ ఘటించి బిసఁవల్లుల నెల్లను వాఁడఁ జేసె నం

చలఘటరప్రకోశమునఁ ఁ నాశ్చటముల్ పచరించు చాడ్పునఁ

గలకలకూయుచుండెమనిఁకాయవిహారమనోజ్ఞ వాపికా

విలసితచక్రవాకములఁపిండురవంబుల కుల్కు నెంతయుఁ.

132

వ. మఱియు.

133

- చ. శయనవిలాససంమృదికః చారుసుమన్తచయంబులై క్రుధా  
మయము లనంగ హుంకృతుల • మాటికి దత్ప్రియదావనాళిసం  
చయములు భీతి గొల్పు నలఁసారసనేత్రకు నేమి చెప్పుదుఁ  
భయమును గొల్పు నేదియును • భామకు దాని క దేమి చిత్రమో. 184
- చ. తమి మధురస్వనంబులను • దమ్ము జయించె నటన్నయీర్ష్య నా  
సుమమ్మదులాంగిముంగిటను • శోభిలుమాపుల నుండుకోయిలల్  
గుము లయి యాకులంపఱచుఁ • గో యని కూసి కలస్వనంబులకా;  
సుమశరపాండుగంఁజితఃసూతనమధ్యదళాంశు కేతకుల్. 185
- చ. చలమున ముండ్లు గ్రుచ్చు ననఁ • బాల భయంపడఁ జేయ సాగె నా  
చిలుకలకొల్కి; నట్టి స్తర • చేష్టలఁ గుందుచు నెట్లె టో పవల్  
సలుపు; విధూదయంబునను • బాట ముదంబు తమంబుపోలికఁ  
నిలువఁగ లేక డెందమును • నెవ్వఁగ గూరును దూఱుఁ జందురుకా. 186
- చ. కమలమయం బనంగఁ గడుఁ • గాసిలు డెందము; మీన కేతువుకా  
గుముదమయుండు నాఁ గెరలుఁ; • గోకమయంబులు నాఁగఁ గోర్కులుకా  
విముఖము లాచు వీడి చను; • వీక్షణయుగ్మము శీతభాసుకాం  
తమయ మనంగఁ జెప్పుగిలుఁ • దామరసాక్షికి నార యత్తటికా. 187
- చ. చెలఁగును సాగరంబు లనఁ • జెప్పుకు నూర్పులు వర్ధమానమై;  
పలుకు ననక్షరంబుగను • బాల ఓపాకరతాపముకా విధూ  
పలమణికుట్టిమాంతరసిఁ సాతనిశాకరబింబమందు శీ  
తలవిషమజ్వరా ర్తవలెఁ • దార్పును వేపభునకా వణంకుకేల్. 188
- ఉ. మారకర ప్రదీర్ఘ మగు • మానసమందలిచంద్రఘృష్టులకా  
సారసనేత్ర సీత్కృతుల • సద్రదనాంశువు లకామిషగా సము  
ద్ధార మొనర్చు; వేపభులఁ • దా వ్యజనీకృతరంభవర్ణకం  
పోరుహితోపదేశమటు • లుగ్ధలి కై కొనుమాటిమాటికికా. 189
- తే. కంతగత మైనజీవంబు • కదలుత్రోవఁ  
దెలుపు ననఁ దోచు నాపులింకలను; వెలఁది  
బాష్పమాక్షంబులను స్థూలఁ బాష్పరాజి  
వేడి బాటించి వ్రవమైనవిధము తెల్పు. 140
- తే. తప్పి పేరు వచించిన • తరుణమునను  
సిగ్గుచే గల్గుచిలునవ్వుఁ సిగ్గు లలమ

- హృదయతలమునఁ బడినట్టియిటుధన్యు  
శరసుమరజంబుఁ గ్రక్కు నాఁ జానఁ దోచు. 141
- తే. చంద్రమణిదర్పణంబులఁ సంక్రమించి  
పెక్కురూపుల వెలుఁగు నావెలఁది నూఱు  
పరియలుగ వ్రీలెనో యనఁ బార్థివేంద్ర  
తనయ! దోచుఁ దదార్థి నే మనుదుఁ జెవును. 142
- తే. కుసుమశయనంబులను బండుఁగొన్న వెలఁది  
తత్పరిమళాగతమిళిందఁ తండ మెల్లఁ  
గ్రమ్మ మదనాగ్నిధూమంబుఁ గ్రమ్మె ననఁగ  
రాకుమారక! చెలఁగునాఁ రాజవదన. 143
- క. సలితజలజాస్వరణంబులఁ గేసరపాంసుపుంజములచేతను బిం  
గలదేహ యగుచు నొప్పును, జ్వలనాల్లిథాంగి యనఁగఁ సారసముఖ తాఁ. 144
- క. చెప్పట యణంగ మెత్తెడు, నిమ్మగుకపురంపుఁబొడులఁనిలి తనువు భ  
స్మ ప్పుటిసగతిఁ దోచును, జు మ్మర్వీనాథతనయ! యోద్యం బగుచుఁ. 145
- చ. తెలియఁగ రాదు ముగ్ధతనోఁ తీవ్రతరోన్నదనంబుచేతనో  
కిలికిలిససంగతినోఁ కామిని గానమృదంగరావముల్  
సలుపఁగఁ గేకికారవముఁశంకను మూయును వారియంత్రక  
మ్ములఁ గలయశ్శగర్భఫణిఁభోజనజాలమునాననంబులఁ. 146
- సీ. లిఖించు నుత్కంఠఁ లేఖు సంతల్పసంగమాభిజ్ఞానఁసరణి తెలియఁ  
గలలండుఁ జేసినఁగాటంపుఁదప్పుల దూఱును సంపుచుఁ దూతికలను  
విడిపోవు ననుభీతిఁ వడిఁగట్టుఁ దూఁడులఁ గుడ్డచిత్రితకోకఁకులము సంజ  
శ్రవణోత్పలంబులఁ జల్లార్చు మణిదీపములను జంతారతఁములకు మొదల  
తే. మగువ, దానికి నరుడెంచుఁమలయమారు  
తంబుతోడ నె మూర్ఖు చందనసుగంధ  
పరిమళమువోలెఁ జక్రశాపంబువోలె  
క్షణదతోడ వచ్చును బ్రజాగరభయంబు. 147
- మ. ప్రతిశబ్దంబు లనంగ వేళ్ళవలభిఁపారావతారావసం  
తతితోడఁ జనుదెంచు దుఃఖములు; నుద్యాసప్రసూనాళిసం  
గతసౌరభ్యముతోడ వచ్చు మరణాకాంక్షల్ ద్విరేఫక్రియఁ;  
సితధామాంకువులఁ స్పృశింపఁ గమలుఁ నీరేజముం బోలుచుఁ. 148

చ. జలకణికాగర్భి సరసిజాతదళస్థిత యైనయట్టియా

వెలది చలించుచుండు; బ్రతిబింబము చాడ్చున స్ఫాటికోవలం

బుల మణికుట్టిమంబులను ధ బొల్పుగునద్దముల జలంబులో

వలం బరిదృశ్యమాన యగు ధ భామ జనంబుల కెల్లనుక నృపా!.

149

ఆ హంసిగతి మృణాళి కాహారసంగతి, జీవయాత్ర సలుపుం ధ జెలగుం గువల

కుముదసంగ సౌరభమును వహించుచు, ససుమబాణ యగుచు ధ శరవయట్లు.

క. జలజప్రకరంబులం బ్రస్థలితంబులు గాంగం బడకి సాలయములు దా

మలగుచు నిట్టటు కలువల, చెలిమూర్తివిధంబు రాత్రిం ధ జెల్లించు నెటో.

151

క. కుముదినీగతి రేయెల్లను, గుముదావృణికిరణములను ధ గూరుకు రామి

దమకుచు మేల్కొని మేల్కొని, కమలాక్షి యలీకనిద్రం ధ గడపును బవలుక.

క. మురిపుజలశయనక్రియ, వరమందోచ్ఛ్వాసశేషభాసుర యగుచుక

దరమాలితలోచనయై, పరగుచు నే మేమొ మదిని ధ భావించును దాక.

153

క. మలయాపగావిధంబున, సలలితహరిచందనార్ద్రాచారుకిసలయా

కులితశీలాతలములం బడు, నలికులకచ లేచు మగుడ ధ నడరి వడిం బడుక.

క. గాసిలు వనవపనమునకు, భాసురహిమసిక్తపల్లవస్థిత యగుచుక

దా నుమకోమలి నృపసుత, వేశల మగు మల్లెమొగ్గవిధమున నెపుడుక.

155

ఉ. తాపము నోర్వలేక నలంబ్రాచుగర్భి హరిచందనద్రుమం

బాపికవాణి కౌగిటను ధ నట్టై గడించి శిఖండికేకలక

దాపము నొందు; కేసరివితానము జేరదు జంకపోలిక

నైఘంజ లేక త్వద్వ్యభి నంజన మలంపం గలంపం జిత్రముక.

156

సీ. చరితార్థ గా దయ్యె ధ స్వప్నసమాగమమునను బాణాసురపుత్రివోలె

బరంగె నతితామఃభాసురశ్యామయై వజ్రలెడుగ్రీష్మసంపదయుఁబోలె

సుమశీలిముఖముల ధ శోభిల్లు నెలదోట కలికెను మరువింటింకట్టువోలె

హరితలోహిత చంపకాశోకములకును వెఱచు నసురల కుండ్లీడవోలె

తే. దానియంగము లెల్లను ధ మీనకేతు, వేదనల వేశ్యకమలినీచిసలతికలు

వలయరచనల, సకియలవచనములుప, దేశములం దటంగె మిగులుతేలకుండ.

వ. మఱియు.

158

మ. ఎలదోటం గలపువ్వులెల్ల వ్యయ మయ్యెక దత్తుతీశయ్యకై;

జలజాతాస్తుశరంబులుక దటంగె నశ్రాంతప్రయోగంబులక;



బలుకుల్ పెక్కు లిం కేల సర్వజనముల్ • త్వన్నామధేయంబులే;

చలంగె నీ వయి యెల్లమంతనము లాసీమంతనీమాళికె.

159

మనిను రప్పించునుపాయమున్ వెనకుటన్ • నిర్విద్రులై రెల్లరున్;

అనుయోగంబులు నెల్ల నీయుబుసుసం • దాసక్తముల్ నిచ్చులున్;

వినుమా మాగధభద్రగీతములు త్వన్నిందోదరంబుల్; సదా

గనుటన్ స్వప్నము లెల్ల నిన్ను పునరుక్తంబుల్ నృపాత్తంసమా.

160

చ, సకలవినోదముల్ కథలు • సంభరితంబులు నీదుభావలన్;

మకరవతాకితాపమున • మండుచు బల్మెడువిప్రలాపముల్

ప్రకటభవద్ద్రవప్రచురభాసురముల్; భవదాహ్వయప్రభో

ధకములు మోహవేగములు; • తన్వీకి గార్యము నిన్లిఖించుటే;

161

తే. అనుచు వదిలించుకేయూరకునిని మదిర

తనయవేత లెల్ల నాలించి • వినంగఁ జాల

నిలుపు మింక నిమిలితనేత్రసంజ్ఞ

సలిపె నన రాజసుతుమూర్ఖు • నిలిపె నంత.

162

వ. ఇట్లాచంద్రాపీఠం గ్రమ్మకొన్నయమృహమోహంబు కేయూరకుం గాదంబరీ

వృత్తాంతంబుం బలుకకుండ నొనర్చెగాని తదవస్థానివేదన వేదనాపరిసమాప్తి

గావింపఁ జాలదయ్యె. అట్లుమూర్ఖానిమిలితలోచనం దగుచు నాకాదంబరిని

ధ్యానించు నా నిస్తభుండైన యారాసుతున్ సంభ్రమప్రతిపన్నశరీరుండైన

కేయూరకుండును సంగృహీతతాలవృంత యగు పత్రలేఖయు భావ్యర్థస్రావణ

పటిష్ఠ యగునియతియు మూర్ఖుండేర్ప నాచంద్రాపీఠం డించుక దేరి కనులు

విచ్చి, తా నతని కట్టిదళ ఘటింపఁజేసి మహాపరాధంబుఁ గావించితిని గదా

యని భయంపడినయట్లు సిగ్గుం గాంచినచందంబున విలక్షుం డైనవిధంబున

నిభృతస్థితుం డైన యన్న కేయూరకుం గాంది యంతర్బాష్పనిరుద్ధకంతుండైన

యెట్టకేలకు నాలుకికు మాటలు చెచ్చికొనిపలుకులు తొట్టెల నతని కిట్లనియె.

చ. తనవయిఁ గూర్చి లే దనుచుఁ • దద్దయు నిష్ఠురమానసుండ నం

చును నను నెంచి త న్నగుడఁ • జాడఁగ వత్తు నటన్నయాశ ద

వ్యాసరిచి నన్నుఁ దె మ్మనఁచు • నుత్పలలోచన దేవి నిన్నుఁ దాఁ

బసుపఁగ లేద; యావగిదిభావనచేతనె హంసపులియన్.

164

ఉ. ఏమియుఁ జెప్పి పంపడఁట • యెన్నఁ తాదృగనుగ్రహంబుఁ దా;

నామదలేఖ యొండె నను • నాగతిఁ డిట్టడ; పత్రలేఖ యా

భామకుఁ దెల్పె మన్నిఖలఁ భావములకుఁ గొఱవెట్ట కొక్కఁడుకా;

భామని యేలకో యిటులఁ భావన నేయుఁ దలంప రాదు గా.

165

చ. సరళత నాభిజాతతనుఁ సన్నహిమంబునఁ దుల్యశీలతక

బరమగభీరతక బ్రకృతిభాసురవేశలతక దలంప నా

సరసిజనేత్ర చిత్రరథఁస త్తనుజాత యెటుంగ దాత్మక దా;

గరము విచారముం గను నశకారణవృత్తివి; నేమి చెప్పుదుకా.

166

చ. అరయ నచేతనం బయినయంబుజశాత్రవకాంతనామతక

బరఁగడువ్ర స్రరంబు హిమభానుశరీరము పోకినంతనే

గరఁగును గాని తత్కరముఁ గాంచెడుభాగ్యము గాంచలేదు? బం

ధరములు వక్షపాతమునఁ భాసిల్లుక బువుఁ జేరు సంతయే

167

తే. తేనె బుట్టింపఁగా లేవు; తేనెపుట్టు, గోరకస్థితజ్ఞంభయేఁ కారణంబు;

కైరవంబులు పగలెల్లఁ గ్రాఁగుఁ గాని, చంద్రి కానిక తద్వీకాసంబు సలువు.

చ. సరసత యున్న లోనఁ గడుఁ చైత్రికమాసరమాపరిగ్రహం

బిరుదుగ లేక పాదపముఁ లేమి యొనర్పు నిగిర్చి రక్షిమక

దెరలినఁ; దప్పు చేసె నిటఁ దేవియనుజ్ఞయె దానుఁ డుండ వా

తెరఁ గదలింపఁ గాచిగానిఁ లేకున భక్తిని మ్రాల నిల్చుదుకా.

169

చ. తనను నియుక్తిచేయ కిదిఁ దారుణనిర్దయస్ఫుర్తి బూని దే

వినిఁ గను చూరకుండఁ గడుఁజేదన లీయ వలంతి హయికిక

ఘనమగుసూడు సిగ్గు హితకారిణిగాఁ గనుపట్టుఁ బ్రాణముక

గోనను దెగించు నొడ్డు కనుఁగోడును గాంచ దటంచుఁ దెల్పకే.

170

క. ఏమీ వ్యామోహం బా, భామని పరిజనములకునుఁ బలవంతముగా

నామకు నుపదేశింపరు, తా మక్కట చూచు చుండు, తగ దిటు చేయక.

చ. \*తనపదదానుఁ గన్న నిటుఁ దాల్చుగ నేటికి సిగ్గు, గారవం

బును గనుపింప నేల, మదిఁ బూన నవిశ్వసనంబు నేలకో,

గనఁ బ్రతిబంధ మేమి వృథఁ గానిలఁజేసె శిరీషకోమలం

బును మనసుకా; మదీప్సితముఁ బూని కృతార్థక జేయ దక్కటా.

172

\* పాతాంతరము. తనపదదానుఁ గన్నఁ ద్రసఁ దాల్చుఁ యెట్టిదో చెప్పుగారవం

బును గనుపించు యెట్టిదయి, పూను టవిశ్వసనంబు నెట్టిదో;

కనఁ బ్రతిబంధ మెట్టిదయి; గానిలఁ జేసె శిరీషకోమలం

బును మనసుకా; మదీప్సితముఁ పూని కృతార్థక జేయ దక్కటా.

చ. పుగుమలఁ గన్నఁ జాటునకుఁ † బోవుట (స్త్రీ)లకు నోలి నాగతం  
 బరయఁగ హెచ్చు బాల్య మడుగంటఁగ వీడక నాలిబుద్ధమై  
 పరఁగెడుముగ్ధచిత్తమున † వాస మొనర్చెడుకన్యకాళికే;  
 దరుణి త్రపం ద్యజింపఁ బడఁదాసుని న న్నని యోపదాయెఁ దా. 178

నీ. హరియింపరానిసంఘముధనంబులుగలమును లేడుహృదయంబుఁ మ్రుచ్చిలింప  
 రక్షించుకొనలేరొ; † రాజులకును బట్టుపడనట్టితస్కరిఁ ప్రవరుఁ డెవఁడొ  
 వెలివేయఁ బడనట్టిఁ వెలివాడవాఁ డేడొ శుచికహర్వం జేసి † సోకు జగతిఁ  
 బ్రాణిసహస్రముల్ † భస్మీకృతములైననార కుండెడశ్శశాఁనాగ్ని యెవఁడు  
 తే. దోషములకెల్ల నిరవయి † తోచు మేను, లేనితెవు లేడు రూపంబుఁ లేనివాఁడు  
 నెల్ల రూపంబులను హరిఁయించువాఁడు, మర్కఁభేదకుఁ డీహతఁమన్తఁకుండు,

ప. మఱియు, 175

తే. అపుడ ప్రాణంబులను దీయుఁననువుకాఁడు  
 మంచినెడుగులఁ జూడకఁమలఁగువాఁడు  
 పరుల కపకార మొనరింపఁ † బండితుండు  
 కపటధార్మికుఁ డీతఁడు † గలుగు స్వయము. 176

ప. ఇట్టిమన్తఁకుఁడు. 177

చ. కలఁపఁగ దేవిమే నిటుల † కాంతకు రెండవడెంద మైనయూ  
 చెలి మదలేఖయూ సరకుఁచేయకయుండె? న దెట్లు లోర్చెనో  
 తెలియఁగ రాదు, నాచెవికిఁ † దేవలదా యట నున్నయప్పుడే;  
 సలుపుదు విన్న నే మిపుడు † చాలదినంబులు పట్టు పోవఁగా. 178

చ. మలయసమీరబాలకుఁడు † మంజులమందగతిఁ జరింపఁగా  
 జలజల రాలువూలహతి † సైఁపని దాసలిమేను; మారుము  
 ల్కులు పవినారనిష్ఠురవిఁకుంతనచిత్తుల మైనమాకునుఁ  
 దలఁపఁగ దుస్సహంబులు; యుఁగంబున కే మగునో యెటుంగనే. 179

ప. తఱుచు కాదంబరి కీవిషయం బవశ్యానుభవనీయంబు. 180

చ. వెతలనె యియ నుత్తుకుఁడు † వెండియు దుర్బటనాఘఁజైకపం  
 డితుఁడు నకారణక్రధుఁడు † నిష్ఠురచిత్తుఁడు నైనవాఁడు నీ  
 హతవిధి, తద్విసంఘలమఁహాద్భుతసృష్టిని జూడఁజూడఁగాఁ  
 బ్రతుకఁడు వీఁ డటంచు మది † భావన నేయదు నింతకాల మే. 181

ప. అట్లు కా దేని. 182

సీ. అశ్వముఖులవెంటఁ నమనుజభూమికిఁ దేరకు నేఁ జనుఁదేరు లేడ  
చనుదెంచి తృప్తితుండైఁ నలిలంబులరయుచునురుచిరాచోదంబుఁ జూచు లేడ  
చూచి తత్తటమునఁ జొక్కి విశ్రాంతిని గని యాసుగీతంబు వినుట యేడ  
విని దాని సరయంగఁ జేడుకపడి మహాశ్వేతావలోకంబు చేయు టేడ

తే. యటకుఁ దరళికతో నీవు నరుగుచేర  
నాడుగమనపుమాటలు నడుచు లేడ  
హేమకూటంబునకు నేను నామెతోడఁ  
చనుట కాదంబరిముఖంబుఁ గనుట యేడ.

188

ఉ. దేవికి నీజనంబువయిఁ దీరనికూరిమి పుట్టు లేడ నా  
భావములోనికోర్కు లవి పారము నొందక మున్న నేను రాఁ  
బావనమూర్తి తండ్రి యనివార్యము శాసన మిచ్చు లేడ పో  
యావిధి మాదుకర్తబల మాడఁగఁ జేసిన యట్లు లాడుఁ గా.

184

క. సారాసార మెఱుంగని, క్రూరాత్మఁడు నాత్మబుద్ధికూరని వాఁడు  
ఘోరాకారుం డావిధి, దూరం బెక్కించి మమ్ముఁ ద్రోచె దిగువకుఁ.

185

క. అయినను దేవిని నూఱడ, నయమగుజతనం బొనర్తు ననుచుఁ దమిని నా  
నయవిదుఁ డాన్మసతనయుండు, దయ తోఁపఁగఁ జెప్పుచుండఁ దపసుండుగ్రంథెఁ.

క. ఈమదిరాసుతవార్తనె, భూమిధవనూనుఁ డితఁడు పో తప్పుడు దా  
నే మరల నాదులేజన, నే మని తాపం బొనర్తు నీతని కనుచుఁ.

187

క. జాతదయుం డాయెనొ యన, భూలేశ్వరదిగ్విక్రీర్ణ భూరిజటాసం  
ఘాతానుకారము పిశం, గాతతకరజాల మడచె నర్కం డంతఁ.

188

క. ఆతనితోడనె యున్నత, భూతలజాతాగ్రములను బొల్పెడునార  
క్రాతపశకలంబులఁ గొని, వే తనరంగ దినము సరిగెఁ బృథ్వీశనుతా!

189

న. అంతఁ గ్రమంబున.

190

సీ. కరుణానుబంధంబు కలదివోలె జలార్ద్రపటము నా రాగంబు పఱచె సంధ్య  
రాత్ర్యాగమంబును రాజతనూజండుశూన్యదిత్తుడు వీనిఁ జూడ నేల  
యను చావుగతి శ్యామలాంశుక మెల్లచోఁబఱచు నాఁ దిమిరంబువర్వ జేసె  
గమలంబులును కోపఁకారితాపం బోర్వజాలక తల్పంబుసల్పు ననుచు

తే. భీతి నా ముకుళంబును బెరయఁ దొడఁగె  
బాను పగుటకు నా శుచి ప్రకృతియుతము

లవుట నార్దార్యముదము ♦ లహమహమిక

జెంగలింపంగఁ దొడఁగెను ♦ శీలిపతనయ!.

191

సీ. చక్రవాకంబులు ♦ సహచరీవరహానభిధురంబులయి కడు ♦ విసుగుఁ జెంది  
చిత్తరథాత్మజ ♦ చెంతకుఁ జను మని బోధించు ససఃరాజపుత్రునకును  
సారెసారెకు నయ ♦ జనియింప గట్టిగఁ గుత్తుక లెండంగఁ ♦ గూయఁ దొడఁగె  
నఖిలలోకోల్ల సదాతపత్రోపరికలితసుధారాప్య ♦ కలక మనఁగ

తే. పూర్వదిగ్వినితాననాపూర్వగంధ, తిలక మనఁగ సభోలక్ష్మీ ♦ దేహకాంతి

నీరజాకర మనఁగను ♦ నిఖిలలోక,ములకు నాహ్లాదకరుఁడు కుఁముదసువిభుఁడు.

ఉ. ఆననాధునూనుని సుఁశాంతిహస్తములన్ స్పృశింప నా

జానగునూటం బెనువఁ ♦ జాలినవెన్నెలనీట వానికిన్

స్నానము సంఘటిల్లఁగను ♦ సల్పఁగ నా నుదయాద్రికోటిపైఁ

దా నధిరోహితుం డగుచుఁ ♦ దారసిల్లె దిశల్లె భాసిల్లె.

193

క. ఆత్మజిఁ జంద్రావీడనృపోత్తముఁ డల వల్ల భావాన్యోయోద్యానమునన్

జిత్తడియై వెన్నెలఁ గడు, మెత్తనిశశికాంతవేది ♦ మేఁ జేర్చుటయున్.

194

క. పదముల నొత్తఁగ నొడ్డుకుఁ, గదిసిన కేయూరకునిని ♦ గని యిట్లనియెన్

మది రాసుత మే ననువులఁ, గదియించునో మనము పోయి ♦ కాంచెడు దాఁకన్.

సీ. వలఁతియే మదలేఖ ♦ కలికి నందాఁకఁ గొలిపి విసోదంబు ♦ నిలుప మేను

నల మహాశ్వేత తాఁసరుదెంచునే దేవి మరల నూటడఁ జేయుఁమమత నటకుఁ

గొనునె తత్ప్రార్థనఁ ♦ దను పూన మామకపరిచయోద్విగ్నయాశాఁపడఁతి దేవి

చూతునా మగుడ నే ♦ సుదతిస్మక్వోపాంతసురుచిరదరహాసఁకోభితంబు

తే. చలితతారకమును ద్రస్తాఁచారుహరిణ, శాబకాయతనయనంబు ♦ సన్ముఖంబుఁ

జెవును కేయూరకా!యేమిఁచేయువాడ, నేమి యెఱుఁగనుదోఁపదుఁ నేమిమదికి.

క. అనవుడు నాతం డిట్లను, జనవరసుత! దీమసంబు ♦ సల్పి మనమునన్

జనయత్తు మొనర్పుము పరి,జనుల సఖుల నిట నిలుపుముఁచను మొక్కడవే.

క. నినుఁ గనవలె ననునిచ్చయె, గొనను నిమేషంబు నేవ్విచ్చు ♦ గూర్చుడు సతికిన్

మనము సమాగమ వాంఛయె, గన స్తబ్ధతఁ జేయు ముఖము ♦ గనునూర్పులనే.

క. ఘనరోమాంచమె మేనును, త్తేణమును విడనాడి పోదు ♦ సతి రేవగలున్

గనుత్రోవఁ గాచి యుండును, ననయము బాష్పాంబుజేణి ♦ యవనిపతనయా!.

క. రేయిని జాగారమె కను, మూయక కనిపెట్టియుండు; ముదితను నెటఁ బో

నీయద యరతియె నొంటిగఁ, బాయదు కంఠంబు వాసిఁప్రాణం బెందున్.

200

- క. అని చెప్పెడుకేయూరకుం, బనిచెను విశ్రాంతిపొంటెఁ బయనవుఁదలఁపుల్  
తనుఁ జొచ్చుటయునునృపవర, తనయుఁడు మదినిట్టులనుచుఁదలఁపఁగపాఁగెన్.
- చ. తెలుపక తల్లిదండ్రులకుఁ దివ్యపదంబులకున్ నమస్కృతుల్  
సలువక మాళి మూర్ఖునుచుఁ సంతస మందుచు వా రొసంగునుం  
గళదములై నదీవనలఁ, నై కొన కేను యథేచ్ఛఁ బోయినన్  
గలుగును నెట్లు సౌఖ్య మటఁ గల్గును శ్రేయము నెత్తెఱంగునన్. 201
- క. కలుగు మహాఫల మేగతిఁ, గలుగును నటు హృదయసుఖముఁ గనఁగా నెపుడో  
గలిగెడుదానికిన్ చింతిల నేటికి నుండనిమ్ముఁ తీవర మేలా? 202
- చ. జనకుండు దుస్తరాహవవిశాలసరిత్వతిఁ దాట నేతుబం  
ధనము నసంధ్యవాంఛితనుఁదానసురద్రువు వైరిశౌర్యకీ  
ర్తిని జనకుండు నాఁగుదృఢఁదీర్ఘతరాగ్ధళదండు మెల్లలో  
కనిలయమున్ ధరించుఁ బటుఁబంబము నౌ స్వభుజంబునుంకి దాన్. 203
- ఉ. దించి సమస్తధూభరముఁ ధీరత నాపము మోపె నేనుచే  
క్షించి యెరుగువాఁడను నశేషనృపాలి నపారదంతిరా  
ట్నంచయనైంధవోరురథఁజాలములన్ ధర ట్టుబ్ధమై రజో  
భ్యంచితమై చెలంగ భవజఁవారములన్ గ్రహరాక్షయాఖముల్. 204
- ఉ. ఆకలితంబులై కెరలఁ నాతపవారణమండలంబులన్  
దాఁకక యుండ నెండు పొడఁ దాల్చి భటాభిపాతీ బరాగముల్  
వీడను రేఁగి సర్వవృథిఁవీవలయంబును ముంప ముందు న  
స్తోకతురంగముల్ నడువఁ స్తోమములై వెనువెంట సైన్యముల్. 205
- చ. కొలువఁగ వచ్చుచున్నగజఁకొటిబలంబులతోడ శ్రాంతులై  
యలఘుబుభుక్షిచే గడువ్రఁయాసము నందుచునున్నవార ల  
య్యలఘుగతిఁ దొఱంగకయఁ యుద్విని నెల్లను బర్వి భారుణీ  
కులు నను వెంబడించెదరుఁ ను మ్మెటు వారలఁ న్రోసివేయదున్. 206
- క. కొలువ సముత్సుకు లగురాజులమాట యటుండఁగాకఁ నుఖసంగతులై  
చెలఁగుప్రజలు జనకుఁడై, విలసిల్లెడుకూర్చిసతులఁ బిడ్డల నెల్లన్. 207
- క. విడనాడి యేగుదెం శ్రుతి,యెడదన్ బరికింతు నింకఁ నేమి యొనర్తున్  
విడి నన్నుఁ దాకకును నీపుడమిని బ్రియఁ డొరుఁ డెవండుఁ పొల్పును జూడన్.
- ఉ. పోయిన నేను, బోయిననుఁ బోవక యున్నను నేమి వీనితోఁ  
బోయని నాపమున్ మిగులఁ బొంపిరిపోయెడుప్రీతి నేనివై

- స్థాయి నొసర్చి దుర్వివయఃశాలి యితం డనుకోప మోర్చి నా  
నాయన యుండునో; యకట + నాజనయిత్రియు మన్మథాబ్జమున్. 209
- చ. కనుచు సుఖాయితాత్మయగుఁ గాథమర్తి నను గానకున్నచో  
నను గొనితె వ్వుటంచు వగ + నాయన నేమన కూరకుండునే  
జనకుండు నుండ నాబడిని + సర్వసుహీతల మున్నయట్లై నా  
వెనుకను నప్పు డే నకట + పెల్లుట యేడనొ యుండు లేడనో. 210
- శ్రీ. విశ్రాంతిఁ గొను లేడ + విహరించు లెక్కడ భుజియించు లెక్కడఁబోవు లేడ  
మనము దాచుటయేడఁమఱి నిద్ర యెక్కడఁబడుకొనులెక్కడఁబలుకు లేడఁ  
జని యెంటి మగుడనేఁజనుదెంచి యిచటికి వరస మొగులకుఁగఁనప్పలుతునెట్లు  
లెవ్వఁ డే నడిగిన + నేమియు త్తర విత్తుఁ దిగుదుఁ దలయెత్తి + ధరణి నెట్లు  
లే. దైవయోగంబుచే నెట్లో + తప్పి దారి  
వెడలితిని నొక్కవేళను + నిడుమఁ గుడుఁ  
దగనితండ్రిని దత్ప్రిసాఁసంబువలన  
వ్యసన మెఱుంగనితల్లినిఁ + గనుగ మిగుల. 211
- ఆ. మద్వియోగదుఃఖ + మనుమహర్షవమునఁ  
ద్రోసి యసుముఁ గాంచిఁతుచ్చు నొదు  
నేమి చేసినట్టు + లెన్న స్కంధావార  
మెన్ని దినము లాయె + నేగి యింక. 212
- ఆ. బహుదినప్రవాసఁబహుభిన్నమై యుండుమనలుచున్న దొక్కొనుగిడి రాదు  
కాన నవరసంవిధానంబుచే నర్థవథమునుండి మరిలఁవలయు నకట. 213
- ఉ. తాతకుఁ దల్లికిఁ దెలిపి + తద్దయు వార లొసంగ నానర్తి  
వే తగుసంవిధానమున + వెల్పడుదున్ మఱి వచ్చి యేమి నేఁ  
దాతకుఁ దల్లికిఁ జెప్పుదుఁ + దా మదిరాసుత నాపయి న్నితాం  
తాయత మైనభాగింతి నిడి + యల్ల సుమాయధుతేతఁ బెల్లుగన్. 214
- క. ఆయాసపలుఁక బడు నని, యాయువతీరత్నము పయి + సగ్గల మనురా  
గాయతి నా కని యుండునొ, యాయువతిని బాసి యనువులంపననుదునో.
- క. దానికి నా కిరువురకును, బ్రాణాలంబనవిధానఁపరిపాకం బొ  
మానిని హంసాత్మజ చం, ద్రాననఁ జేపట్టఁ జెప్పి + యంపె ననుదునా. 216
- క. కని తద్దుఃఖం బోర్వొంగను శక్యము గామి నఱ్ఱుఁ + గైకొని పోవం  
జనుదెంచెనుగేయారకుఁడనుదునొమఱియేమియంచుననుదునొయెఱుంగన్.

సీ దొరకడు మఱియొక్కఁ • డురువగుమిష దీని కరయఁగ మఱలనేనరుగనటకు  
వసుధయెల్ల జయించి • వచ్చితి నిప్పుడే హయనత్రయమును • నరుగ లేద  
యింకను నైన్యంబు • లేగుదేరఁగ లేదు కతముఁ దెల్పక యెట్లుకదలువాడ  
విడుతుగు న న్నెట్లు • గడుకూర్చి గలవారుదల్లియునొండెదాఁవంద్రియొండె.

ఆ. మిత్రసాస్య మగుచు • మెలఁగునీవిషయాన

నెడరు దొడరె నేని • యే మొనర్తు

నొకఁడ నేను నొద్ద • నుండఁడు నాచెలి

ప్రాసముఁడు మంత్రిఁగూనుఁ డకట.

217

ఆ. ఏ మొనర్తు నేను • నెవ్వని నమగుదు, నెవనితోడఁ జెప్పుదు • నెవఁడు నాకు  
హితము చెప్ప నిశ్చయించు నిట్లని యెవ్వఁ, డెవని కుండు సంతయింగితంబు.

ఆ. ఎవనినూట విందు • నెవ్వండు నేర్పుచు

జెప్పు నాకు సంత • చెలిమి యుండు

నెవని కొరుని కింక • నక్కడై నాపయి

నెవనితోడ నేను • నీడు తలఁచ.

219

సీ దుఃఖించు నొరుండెడు • దుఃఖంపఁగా నేనుసుఖయించు నెవ్వఁ డేసుఖపడంగ  
నన్యఁ డేడు రహస్య • మావేదనము నేయ సముచితస్థానమైజరుగువాఁడు  
సన్య నెవ్వని నీక • నాధారముగఁ జేసి పనులభారం బెల్ల • నునిచి నేను  
నిర్వృతాత్మంశనై • నిచ్చలు సుఖయింతు నన్యఁ డెవ్వఁడు నన్నునాదరించు

తే. నన్యఁ డెవ్వఁడు మత్కార్యమందు వ్యగ్రుఁ

డగు నొరుం డేడు కుపితుల • సంబం దిండ్రి

శాంతచిత్తులఁ గావించి • సత్వరముగ

నన్నుఁ గొనితేర వలఁతియౌ • సన్నుతుండు.

220

తే. అనుచు ననుకొను చుండంగ • నెవనినాథ

తనయుఁ డాత్మను నారాత్రి • చనియె దుఃఖ

దీర్ఘ మయ్యును వేగంబు • దివ్య తేజ !

తెల్లవాఁడను విశదదీధితులఁ దూర్పు

221

క. జనములు స్కంధావారము, చనుదెంచెను దశపురంబుసరస కనుచుఁ దా

మనుకొనఁ దొడఁగిరి నటువా,తనె వినె నావార్తనృపతితనముం దంతఁ. 222

వ. అట్లు జనవ్యాపృతం బైసస్కంధావారాగమనపార్త నాలించి సముల్లసిత

మానసుండై యాచంద్రావీడుండు తనచునంబున.

223



- మ. అరరే ధన్యుడ నైతి బో విధికి నశ్యురం బనుగ్రాహ్యుడన్  
 స్మరియింపంగన మద్విలీయహృది వైశంపాయనుం డద్దిరా  
 యరుదెంచెన్ గద యంచు నుండుగఁ బ్రహ్మద్యాయ త్తచి త్తంబుతోన్  
 బరుగుల్ వాటుచు; దవ్వునన్ విసతులన్ ♦ గావించుచున్ మోడ్చి కేల్.
- క. చనుదెంచెడు కేయూరకుఁ, గని రాసుతుఁ డనియె నిట్లు ♦ కరగత మని ని  
 ధిని దలఁపుము కేయూరక, మనవైశంపాయనుండు ♦ మనకడ వచ్చెన్. 225
- క. అనుటయు వాఁ డామాటను,నిని పయనము సాగ దనుచు ♦ వేగ మనమునన్  
 గని చింత మదిని బై కిటు,లనియెను మే లాయె మదికిఁబోయి యొడవెఁ బో.
- క. అనుచునె డాయఁగఁ జని ప్ర,క్కను వైశంపాయనుండు ♦ గడుదగ్గఱకున్  
 జనుదెంచిన సల్లాపము,లను జెప్పుచుఁ గూరుచుండి ♦ లలిఁ గొంతవడిన్. 227
- తే. పరిజనములెల్ల సన్నచే ♦ బాయుటయును  
 గాంచి రాసుతు విసయంబుఁ ♦ గానుపించి  
 యంజలి ఘటించి యతిసమిఁతాంగుఁ డగుచుఁ  
 బలికెఁ గేయూరకుం డిట్లు ♦ భావ మలర. 228
- నీ. జలదాగమంబును ♦ సర్వత్ర విలసిల్లుశంపాలతికవోలె; ♦ జలము రాక  
 శ్యామలంబై మించుఁజలద రేఖయిఁబోలె;నితధామునుదయంబుఁశ్వేతకాంతిఁ  
 గానుపించెడుతూర్పుఁకరణి; నామనిరాక నామోదిమలయానిఁలాగమంబు  
 విధిని; బల్లవసముఁద్యేవమధ్యచ్ఛితమదనమామధుమాసఁమావిధంబు
- ఆ. ప్రసవనిర్దమంబుఁ ♦ బ్రాప్తరాగం బైన,పల్లవోద్ధమంబుఁపగిది; వికచ  
 కాశకుసుమగుచ్ఛఁగతి శరదాగతి, నీయవస్థ తెల్పు ♦ నీదుగతిని. 229
- వ. దేవా! భవదీయం బైనయీయవస్థయె భవదాగమనంబు నిస్సందేహముగఁ  
 దెల్పుచున్నది. వేఱఁ జెప్పం బని లేదు. సందియంబు వీడి యవశ్యంబు దేవి  
 యొద్దకు నరుగవలయు. చంద్రికావరహితుం డగుచంద్రుని నెవ్వం డేని  
 యెన్నం జైన నెం దైనం గని యొట్టుగునే.కమలినీశూన్యం బైనకమలాకరం  
 బుండునె. లతావియు క్తం బైనయారామంబు గలదే. మఱియు సర్వజన  
 సుందరం బయ్య మధుమాసంబు సహకారకుసుమచుంజరీపరిగ్రహంబు లేక  
 ప్రకాశించునే యూభవతివదనంబు మదదానధారావిలసితంబు గాక భాసిల్లునే.  
 వైశంబ తరలవలయు. వైశంపాయనుం డరుదెంచి వానితోడఁ గార్యాలోచ  
 నంబుఁ గావించి గమనసంవిధానంబుఁ గావింపఁ బెక్కునాళ్లు వట్టు. అంతకుఁ  
 దేవి నైచదు. ఆమె యవస్థ సర్వంబు నీకు నివేదించితిఁ గదా. అన్నిటికీ

బ్రత్యాశ బలవత్తరం బయి శరీరధారణంబుం గావించు. దేవీహృదయం  
బిపుడు భవత్పునరాగమనంబునందు నిష్ప్రత్యాశం బని చెప్పం బనిలేదు.  
అమె యెవ్విధి నూఱికిల్లి యుండును, నే నిట కరుదెంచినవార్త నెఱింగి యా  
దేవి మేనఁ బ్రాణమున్నఁ గార్యం బుండు. ఎన్నిదుఃఖములైన నైది యీశ  
శరీరముఁ దాల్చెన నని మనంబునఁ దలంచి యొక్కమెయి యూఱి యుండు.  
కావున నామనవి యాలకించి చిత్తంబుచే మున్న యిరిగినవాడ వయ్యా శరీరం  
బుచే నిపు డనుపదం బవశ్యం బరుగవలయు నని ప్రార్థించెద.

280

ఉ. నే నిటనుండి యేమి పనినిర్వహణం బొనరింతు నొందు; నా  
చానకుఁ దానకాగమనఁసన్నహవార్తను దెల్పఁ బోవ నా  
కానతి నిమ్మ నాదు హృదయంబు భవత్ప్రియతాప్రసాదస  
మ్మానవిశ్మంఖలం బగుచు ధ మాన కనుగ్రహ మీయఁ గోరెడు.

281

క. అని విజ్ఞాపన చేయఁగ, ననఘుండు కేయూరకుండు మహాంతఃపరితు  
ష్టిని వికసిత మై గడు విరిసిన కువలయపూజమాల ధ చెలువున మిగుల.

282

క. అలరెడిచూడ్కిఁ బ్రసాదముఁ, దెలుపుచు రాసుతుండు పలికె ధీవిలసిత! నేఁ  
బలుకుదు నేమని యిం కిటఁ, దెలియుదు పన్నియును నీవ ధ తెల్పఁగ నేలా.

చ. కలుగును నేని కన్యసకుఁ ధ గాఢీయ మామక; మోర్వ కీగతి  
దలంపక యాత్మకక్తియును ధ దాల్చును నిట్టి ప్రయత్న మేఁ డిటఁ;  
గలుగును దేశ కాలములఁ ధ గాంచెడువిజ్ఞత యేరి కొడ్లకుఁ;  
గలుగును నేని కన్యసకు ధ గాఢముగా నిటు భక్తి మాయెడ.

284

ఉ. చేసితి మంచియోజననె, ధ శీఘ్రముగాఁ జను; మేము పత్తుమం  
చానను గొల్చి ప్రాణముల ధ నాఁగను దేవికీఁ దెల్ప నిప్పుడే  
యాసతి సాకతంబునకు ధ నగ్రతలం బగుపత్రలేఖ తా  
బాసట యాచు నీకు సతిఁపాదతలంబులయొద్ద కేగుత.

285

ఉ. దీనిని గాంచి నుం తయిన ధ దీమస మందు సవశ్య మంచు నే  
మానసమందు నెంచెదను ధ మానిని దీనికి నుండు దేవిపై  
మాననిభక్తి స్నేహ మనుమానము లే దని వెన్న నున్నయా  
చానను గాంచె రాసుతుండు ధ చయ్యన నాసతి మోము వాంచుచు.

286

తే. ఒసఁగు మాజ్ఞాక్షరములను ధ నుర్వరేశ  
తనయ! యంచును నాసతి ధ మనవి చేయ

నిశ్చయము చేసి తత్పతీనిర్గమంబుఁ

బనిచె మేఘనాదుని బిలువంగ భటుని.

237

తే పిలుచుటయు వచ్చి దవ్వునఁ జేర్చి మ్రొక్కు

సలిపి మ్రొలను నాజ్ఞకై నిలిచియాన్న

యతని స్వయముగఁ బిలిచి యాయవనినాథు

తనముఁ దాల్లేష మొనరించి యనియె నిట్లు.

238

చ ఉనిచితి మేఘనాద! నిను నుత్పలలోచనం బత్రలేఖఁ గాం

చు నరుగుదేర నెచ్చొ నల చోటికె దీనిని పత్రలేఖకఁ

గొని చను వీనితోడ నిను గూడెద నేనును వచ్చి యంతలో

మనప్రియమిత్రుఁడైనవరఁమంత్రి సుతుం గని వాజినేనతోఁ.

239

చ. అనుటయు వాడు చిత్త మని యంఘ్రిలకుఁ బ్రామిల్లి వేగమే

చనుటకు సంవిధానమును సల్పఁగఁ జొవుడ; దేవరా! విలం

బన వింక నేల యంచు జనఁ బ్రసీతుఁడై నిలువంగఁ బడ్డ రా

తనయవివందికావహునిఁ దా నృపమాతి ప్రియంబు మీరఁగఁ.

240

చ. పిలిచి సబాష్పదృష్టిఁ దమిఁపేర్చిని సారెకు సారె గాంచుచు

బులకిత మైనదోర్లతల భారి గవుంగిటఁ జేర్చి వాచికం

బు లలి ననేకవర్ణపరిఘామిత మాతనకర్ణపూరముఁ

దలఁగి స్వకీయకర్ణమును దచ్చుతి నుంచి సబాష్పకంఠుఁడై.

241

చ. తవిలి యెలుంగు కుత్తుకను దట్టువడంగను నక్షరంబులఁ

దివిచి బలాత్కృతిఁ మిగులఁ దిన్నఁగ మత్పియివల్లకీవహ!

యవలికి నాదువాచికము నొక్కఁడు నీకు వచింప లేదుగా

సవ తగుడైనవాచికము చానకుఁ బంపుదు నేమి చెప్పుమా.

242

చ. సరగున దేవితో మనవి సల్పుచు; యందు నలీక మాత్రపా

భరవహనంబుచే నిను సఃపారముగా శ్రమపెట్ట నేల యీ

వరమతి పత్రలేఖ సతిపాదసరోజసమీపఘామికఁ

యరుగును గాదె యాయదియ యంతయుఁ జెప్పు నటంచు నుండఁగాఁ.

243

చ. తను నెడఁబాసి యున్నటుల దర్లవలె స్తన యన్న వేదనఁ

జనితము లైనసబాష్పములు జాలయి కాట నమంగళం బటం

చు నిలుప లేక యాఁగినను సూన్యవిలక్షణదృష్టిచారయై

తనచరణాభివాదనముఁ దార్చుగ వచ్చినపత్రలేఖకఁ.

244

అథ చంద్రాపీఠసందేశము. అథ

చ. కని ప్రణయంబుచే నభిముఖంబుగ నిల్చి మొగిడ్చి కేలు రా  
తనయుఁడు పల్కె నిట్లని నితాంతవినీతినిఁ బత్రలేఖనో!  
వినతి యొనర్చి సాంజలిని విస్ఫుటమామకమాళిచేత నా  
వనజదళాక్షి దేవికి నఃపారగభక్తిని బల్కు మిగలిగె 245

చ. తొలుతటిదర్శనంబుననె ధీరపుసాకతమున్ స్వభావవ  
త్సలతను గానుపించినయుఁదారనునస్కను దేవి భక్తిమై  
సలిపి ప్రణామమైన నొకఁచాడున మన్నన నేయ కూరకే  
సలిపి యవజ్ఞ వచ్చి ఖలఁసన్నిధి నెన్నికఁ గంటి నక్కటా. 246

సీ. జడమయ్యెనాప్రజ్ఞ ధంచలంబయ్యెను ధైర్యమెల్లను; దెల్విఁభావై మొఱకు  
న్నహవల్లరి తాను జెందెను రాక్షసింబు; గారవంబెల్లను గాంచె లఘుతఁ  
బ్రియవాదితయుఁగోరెఁ బేరుపారువ్యంబు; నృదుష్పాదయత్నంబుఁగదిరెలిరును  
స్థైర్యమెల్లను బొందెఁ జంచలభావంబు నార్జవంబెల్లను నడఁగె మాయఁ

తే. బల్కఁగా నేల పెక్కులు ధరమక్యవత  
పొందె నిస్త్రీంశతను సిగ్గు పొందె ధార్మ్య  
మలఘుభక్తి యవజ్ఞాన మందె మృదుత  
కఠినతను జెందె నే మందుఁ గంజనేత్ర! 247

తే. ప్రశ్రయం బెల్ల నభిమానిభావ మందె  
శీల మెల్లఁ బురోభాగినిరి వహించె  
క్షుద్రతను బొందె సౌందర్యశోభ యెల్లఁ  
దవలెను గృతఘ్నుతఁ గడు కృతజ్ఞతయును. 248

ఉ. మారెను దోషములేగ మటుమాయఁగ సర్వగుణంబు లీగలిగె  
సారసగంధి వేడుకొను సద్గుణ మొందితఁ జేమి గాంచి తఁ  
గూరిమి మీరఁగా మరలఁ గొప్పు; దేవియు నెట్లు గైకొనుగ  
మారకరాగ్నిహోత్రమున మంటలఁ ప్రసీదయీకనిగ గటా. 249

సీ. అన్యతాత్మదానంబు నగపడఁగాఁ జేసి పొలఁతిదెందము మోసపుచ్చ లేదు  
ప్రకృతివేళల మగుభామినీహృదయంబు మ్రుచ్చిలి నేఁ గొనిపోవ లేదు  
ప్రాణసందేహంబు పడఁజేయనీశ్వరీరావణ నదయుండ నొమఁ జూడఁ  
గాధు దీనికి నేను గత మని సర్వదోషాశ్రయం దగునేను నంఘులఁ బడి

తే. వేడికొంటి నటంచు నావెలది నన్నుఁ

గైకొనునొ దేవి? యెటుల నిఁహ్మరణముగఁ

గైకొనును నేగుణంబులు ఁ గలుగ కున్న

దేవిగుణములె యెబ్బంగిఁ ఁ దేవ నాకు.

250

ఆ. ప్రకృతి సరస మగుచుఁ ఁ బరఁగు నీ దైవయీ

సరసతయె ప్రసూనఁసాయకాగ్ని

దవ్యామానుఁ డగుచు ఁ దవున నుండునఁ

గాచుచున్న దివుడు ఁ గాసి మాన్వి.

251

సీ. సారెకుఁ దన్నేహఁసదవ్వల్లియె పిల్చుఁ దత్త్విరప్రజ్ఞతఁ ఁ తననుఁ దార్చుఁ

జతురత ప్రాభృతుఁ ఁ సల్పు; వాత్సల్యంబుగైకొనఁగాఁ జేయుఁగరుణ మీర

మృదుహృదయత్వంబుఁ పదములఁ బడినట్టిదనుఁ దిరస్కారంబుఁసలువకెపుడు

గ్రుచ్చి తేవఁగ నెత్తిఁ మచ్చికను మహానుభావత పాటించు ఁ పరమనీవ.

తే. పలుకు ప్రియవాదితయును రాఁభావ మొసఁగు

హృదయమునఁ బోటు; సైనను ఁ వదలి లజ్జ

మరల దర్శన మిమ్మని ఁ యరుగఁ దెగువఁ

దాల్చుగా దేవిసత్ప్రసాదములె కతము.

252

చ. మలరహితంబు లొ చెపును ఁ మాంసక యుండుట నత్యుదారతఁ

గల పవుటఁ దదాశ్రయముఁ గాంచిసయ్యావిశదప్రసాదముల్

గలిగినవైనఁ దక్షణమ, ఁ గల్గఁగఁ జేయవె జీవితాశలఁ

గొలుపు మదీయసేవ్యతను ఁ గోమలికీ స్మరణంబు తప్పకే.

253

చ. కలుగఁగఁ జేయు నుత్సుకతఁ గాంతపదాంబుజసేవఁ జేయఁగాఁ;

దెలుపును గొల్పునేర్పు; మఱి ఁ తెల్పును దానియుపాయవద్ధతుల్;

పలుకుఁ బ్రియోక్తు లంచు బహుఁవారము నాజ్ఞ యొనర్చు నీ గరిఁ

మెలఁగు మటంచుఁ దామ కలు ఁ నేర్పును నీపదనుగ్రహంబులే.

254

వ. మఱియు నీదేవీప్రసాదంబులు.

255

చ. పదనముఁ గాంచఁగాఁ జనెడుఁవారి నకాలమునందుఁ జొచ్చుటఁ

గదిరినకిన్క నూఱడిలఁగా నొనరించు; బ్రమోదవేళలఁ

గుదురుగ సద్గుణంబులను ఁ గొండలుగా వదియించి సాకతం

బాదవఁగఁ జేయు; లజ్జ నట ఁ నోసరిం దగఁ బట్టి తార్చెడుఁ.

256

లే. ఈయ వవకాళ మొండొక యెడను నుండఁ

దత్ప్రసాదంబు లివి సాకతంబు గలుగఁ

జేయునవి కాన వీడంగఁ జెల్ల దటుల

గురువు లొటనె నూతగాఁ గొనఁగ నయ్యె.

257

లే. విస్తరము లొట దాటంగ పీలు కావు

వరిహరింపంగ నవి గడు బాహుళములు

దూరగతుఁ డైననన్ను దాఁ దోయజాతీ

ముదల నీకున్న గొనిపోవు ముదితకడకు.

258

చ. చనఁగ ననుజ్ఞ వేడకయె సద్గుయంత్రణ బోదు సంఘ దా

మనవి యొనర్చె నేది యల మందసరస్వతీయే నివేదనం

బొనరుచు నాదురాక వృథ నొందదొ శూన్యతఁ బొందదో జగం

బును నెటు లట్లు మే నిలువఁ బూనవలె జలనంబు దేవి లాఁ.

259

చ. అను మని చెప్పి యిట్లనియె నాధరణీశసుతుండు వెండియున్

నను విడిపోవఁగా వలసె నన్న నెత్త మది బూనకయ్యె త్రో

వను నొడ లోముటం గనకు పాటనసేయమి, నోగిరంబువే

ళను జనకుండు మీరి; యవిలక్షితమార్గమునందు దేవనే.

260

చ. చనకును చూడ కేదొ యొక్క చక్కి వసింపకు నిల్వకయ్యె యె

వ్వనినొ యెటుంగనట్టినికీ భావన సేయక యీకు మీయెడం

బును నెప్పుడు శరీరమునఁ బోవిడు సేమలుపాటు పత్రలే

ఖ! నలఁగ కూర కిష్టములు కాంతరొ! నీకును దేవిప్రాణముల్.

261

చ. కనుకనె వాని నిల్చుకొనఁగా నిటు లొంటిగ నిన్ను వీడితిన్

గను మిదె నీదుహస్తమునఁ గ్రాలును మామకజీవితంబు నీ

వనయము నెల్లభంగులను నాత్మను రక్షణ సేయఁగా వలెన్

విను మని కాఁగిలిందిలొని వీడ్కొని కూరిమి మీర దానినిన్.

262

క. కని కేయూరకు దీనిని, గను మవధానత నటంచుఁ గావించి విధిన్

ననుఁ బిల్చుకొని చనఁగ రమ్మనుచు మహాశ్వేతయాశ్రమావని కనుచున్. 263

లే. అనిపె వానిని రాసుతుం డంతఁ బత్ర

లేఖయును వానితో బోవ లెస్స వేగ

పోయిరో లేదొ నడుమను బోవు చుండ

సంతఃప్రాయంబు లేమైన నాఁగు నేమె.

264

తే. మరల నిట కెన్నిదినముల • కరుగు దెంత్రొ  
యనుచు నత్యంతశూన్యమై • మనము దనర  
వొక్కక్షణ ముండి ప్రతిహారి • నొకని బంపి  
నై న్యవార్తల నెఱిగింపఁ • జక్కఁగాను.

265

తే. పెక్కునాళ్లుగఁ జూడనిఁప్రియవయస్యు  
ననఘమతిని వైశంపాయఁనుని కెదురుగఁ  
బోవ ననుమతి వేడంగఁ • బోయె జనకు  
పాదజలజంబులసమీపఁభాగమునకు.

266

ప. అట్లు పోయి చంద్రావీడుండు ప్రతిహారిమండలంబు ససంభ్రమప్రధావితంబయి  
యతివిశాలమార్గం బొసఁగి యిరుపాశ్వంబుల నిలువ దూరమునం దుండియె  
వలకేలుఁ పలమోఁకాలుఁ విమలమణికుట్టిమంబుపై మోపి ప్రతిబింబి  
తాంగుం డగుచు నాయతకుంతలకలాపంబు రెట్టింపఁ దండ్రికి నమస్కరించు  
టయుఁ దారావీడుండు దూరంబునన నమస్కరించుచంద్రావీడుం గాంచి  
నిర్భరస్నేహగర్భం బయి సలిలభరమంథరజలధరధాన్వననిభధాన్వనంబున రమ్మ  
రమ్మని సరసకుం బిలువఁ గనుకనిం బలుచుచు శుకనానునకు నమస్కారంబుఁ  
గావించి తనప్రక్క కేతెంచి మణికుట్టిమంబుపై నధిపసించుకొడుకుం దివిది  
నిజోత్సంగంబుపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని యులోకనకౌతుకం బెంతకుఁ  
సమయనిచూడ్కులఁ జూచుచు నవనవయావనాభిరామంబు లగునంగప్రత్యిం  
గంబులఁ గరతలంబున నిమిరుచు సమీపవర్తి యగుశుకనానుతో నల్లన  
నిట్లనియె

267

సీ. కనుఁగొను శుకనాన! • కనకమహీధరనీలమణిప్రభ • నివ్వటిలుచు  
గంధసింధురగండఁబంధురమండలోద్భాసి యామదరేఖఁభాతిఁ గనుచుఁ  
ద్విటప్రతికాంతులఁ దేజరిల్లుచుఁ గడుఁగ్రాలెడుశశిలక్ష్మఁకాంతివోలె  
గడువికస్వరళోభఁగాంక్షించుకమలాకరవిలసన్తధుకరఁరాజివోలె

తే. రూపచిత్రవిలేఖనఁరుచిరమేచ  
కాంజనశలక, తారుణ్యకాలినీర  
దాసీతిమరాజు; తత్ప్రీతఁపాగ్నిధూమ  
రాజి యితనిలసచ్చశ్రుఁరాజి యలరు.

268

తే. మన్మథోద్యానవనగతఁమాలవల్లి, ఘనసముజ్జ్వలస్తరదీపఁకజ్జలశిఖ  
మూరఢోపాదిబాలతఁమసుముగ్ధ,మంబు; వై పొల్చుచున్నదిఁమణియునదియు

- శే. పరిణయశుభంబుఁ బడయంగఁగవలసినదశ  
యరుగుదెంచెను దేవితో \* నరసి యొక్క  
రాచకన్నియఁ గులరూపఃకరమ్య జగతి  
నరయు మిఁకఁ దామసం బేల \* యమలచరితః. 270
- క. కనుఁగొంటిఁ బుణ్యవళమున, ఘనతరతపములను గాక \* కనఁబాలనియీ  
తనివదన మింకను స్పృహ,ననకమలము గాంచి ముద మఁనంతముఁ గాంతున్. 272
- వ. అని తారాపీఠనరేంద్రుం డనుటయు శుకనానుం డిట్లనియె. 272
- చ. జనవర మంచిమంతనము \* సల్పితి వీతఁడు సర్వవిద్యలన్  
గనె నసమానచాతురిని \* గాంచెను సత్కళలందు నైపుణిన్  
గనెను జనానురాగమును \* గాంచెను దిగ్వినితాకరంబులన్  
బ్రణుతకుటుంబినీపదముఁ \* బాటిలఁ జేసెను రాజ్యలక్ష్మికిన్. 273
- క. చతురభిమేఖలాలంకృతవసుమతిఁ జెట్టవట్టెఁ \* గేవలుఁడే నీ  
సుతుఁ డేమిట లోపం బింక, జతనం బొనరింపరాదె \* సతిఁ జేపట్టన్. 274
- క. అని చెప్పఁగ శుకనానుఁడు,గని సిగ్గుచు నమ్రవదనఁకమలుం డగుచున్  
జనపతితనయుం డిట్లని,చునమునఁ జింతింప నాగె \* మమత యలరఁగాన్. 275
- క. అరరే యీసంవాదము, కరము ముదం బొదవఁజేసె \* గాంతను గాదం  
బరిఁ గదియఁ దలఁచినప్పుడె, గురువులు కిటువంటికోర్కి \* కుదిరె మనమునన్. 276
- చ. తిమిరముఁ జొచ్చినాతనికిఁ \* దేజము; కాననమందుఁ ద్రోవఁ గా  
నమి శ్రమియించువానికిఁ గఠినంబడు టాత్తఁడు; చచ్చువానిపై  
నమృతమువాన; యబ్ధి బడినట్టినికిన్ దరి రాక; నాకు నీ  
సుమళరుబారి కగ్గమయి \* చొక్కెడువానికి నీయ దెంచఁగన్. 277
- క. తలఁపఁగ నైశంపాయనుఁ, దిలకించుట యడ్డు నాకు \* దేవిఁ గలయఁగాఁ  
గలుగదు మఱి యెం డని మదిఁ,గలఁచుచు నుండంగ లేచెఁధరణిపుం డంతన్. 278
- క. వినయానమ్రతనుం డగు,తనయుని యంసమున సకలఁధాత్రీభారం  
బును నుద్యహించుగురుతర,ఘనదోర్దండంబు నునిచి \* కడు నొయ్యెయ్యన్. 279
- క. నడుచుచు శుకనానుఁడు వెం,బడి చను దేరఁగ విలాసఁపతిగృహమునకున్  
గడు ముద మొందుచు వేగెను,గొడుగుం గని యామె మిగులఁగుతుకితమతియై. 280
- క. చందురునుదయముఁ గని మి,న్నందెడుసాగరమువేలఁయందమున మహా  
నందము నొందుచు సంప్రమ,మందుచు నెదురేగె సప్తఁదాశ్రువు లురులన్. 281
- క. అగణితగతి వచ్చెడునా,మగువను గని దూరముననుఁమహినాథుఁడు తా



- నగుచును మేలము లాడెడు, పగిది నుపాలంభనమ్ము \* పాటిల ననియె. 282
- ఉ. దేవి! పథూముఖాంబుజముఁ \* దేజరిల్ గని సౌఖ్య మందఁగా  
భావమునందు నువ్వులిక \* పాటిల దేలకొ నీకుఁ జూడవే  
భావజుఁ గేరునీతనయుఁవక్రమునక విలసిల్లుశ్చత్రురే  
ఖావలి నూత్నయావనముఁనాదినిఁ బట్టినసూత్రపాతమై. 283
- క. తనరెడుఁవివాహమంగళమును సల్పు మటంచుఁ దెల్పు \* మునుపటివగిడిక  
మనయావనదుర్విలసిత, మనములు సాగ విక వాని \* మానఁగవలయు. 284
- ఉ. ఏమి వచింతువో యనుచు \* నింతిరొ! ని న్నడుగంగఁ జోలుఁగా  
నేమి వచింతు దేవి చెపు \* మే వచియించితి నెల్ల నింకనుక  
మో మటువైపు త్రిప్పెదవు \* పాంపిరిసిగ్గున నడ్లకున్న న  
న్నేమడుగంగ లే దనుచుఁ \* నెన్నదు నడ్లనఁ జెప్ప వేమియు. 285
- ఉ. ఐతివి మందితల్లివి యహః తెలిసె సుతుపై న నీకు న  
ప్రీతి, యనాదరమ్ము నతి \* వేలతిరస్కృతి యిట్టివేళలక  
మాతకుఁ జెల్లునే పలుకుమా యని యిదృశనర్మభాషలక  
భూతలనాథచంద్రుఁడు ప్రభూతసుఖాంబుధిమగ్నచిత్తుడై. 286
- క. తడవుండి శరీరస్థితి, నడవఁగఁ జనె సంతట శుక \* నాసముఖమునక  
గని యానతి వైశంపా, యనునకు నెదురేగ నరవ \* రాత్నజుఁ డంశక. 287
- క. జననీనిశాంతమందే, యొనరించి తనుస్థితిఁ జెలి \* యుద్గమనముఁ దా  
నొనరింప సంవిధానము, లొనరుచు వేడ్కల నె సలిపె \* నోర్చి దివసము. 288
- తే. రాత్రి నామిత్రుదర్శన \* రాగమునను  
శయనగతుఁడయ్య మేల్కొని \* సమధికముగఁ  
దోచు యామద్యయంబునుఁ \* ద్రోసి యెట్లా  
మన్మథావిప్లచిత్తుడై \* మహిషనుతుఁడు. 289
- సీ. గగనంబుకాలిమఁ \* గైకొని దానికి బదులు స్వకాంతుల \* పంక్తి నొసఁగి  
తరుగహనంబుల \* హరితత్వమంతయు నప్రతిహతగతి \* నవహరించి  
క్రిందను నవటముఁ \* గీలించి నాఁ జొచ్చి తరులతాచ్ఛాయలఁదరిమివైచి  
కుంజదరీవన \* కుహరోదరంబులకదాఁగినచీకట్ల \* దరిమివైచి
- తే. శ్వేభ్రములఁ జొచ్చునెవమున \* బలిగృహంబు  
జొరఁగ మంకించు నా సౌధ \* సరణిధవలి

మమున కొకమయి ధవళిమ + మరలఁ గూర్చె

ననఁగఁ జంద్రనుయూఖంబు + లలరె దెసల.

290

చ. కపురపుధూళులఁ దెసల + గాఢముగా వెదచల్లునో యనఁ

విపులపటీరవారి రజఃనిఁ దిగఁ బూసెడునో యనంగ నా

విపులను నెత్తి పైకి వినునీధిని జెచ్చెడునాఁ జెలంగుచుఁ

విపులముఁ జేయు నాఁగఁ దటిఁనీపులినావలి నెల్ల నొప్పుచుఁ.

291

వ. మఱియు.

292

సీ. గ్రహతారనక్షత్రఁగణముల కెల్లను సంతోచభావంబు + సల్పు ననఁగ

దళవికాసము దవ్వునలుపుచు నొకటిగఁ గుముదాకరంబులఁ + గూర్చు ననఁగఁ

గమలవనంబులఁ + గాసిల్లఁగాఁ జేసి విడివిడి నుండఁగఁ + నడచె ననఁగ

శిఖిరిశిఖరములఁ + జించెనో యనఁగను బ్రాసాదశిఖిలండుఁ + బండె ననఁగ

తే. వారిభంగంబులను దాఁటి + పఱచు ననఁగ

గుంపులై పాటు ననఁగను + గూడి యొకట

వీధులందెల్లఁ బఱచినవిధము తోచ

మించె నాశశికాంతులు + మిహిర తేజ!

293

వ. మఱియు.

294

సీ. సికతాతలంబులఁ + జిన్నియంచలతోడ జతలయి వేడ్కలు + సలుపు ననఁగఁ

జంద్రశాలానుష్ఠానతిగండలావణ్యమును సగంబుగఁ బంచుఁకొనె ననఁగఁ

జంద్రకాంతచ్యుతఁసలిలధారావల్లిప్రయోశితంబులై + పరఁగు ననఁగ

గగనధునీవీచికలఁ దోఁగెనో యనఁ గైలాసగిరిరుచుల్ + గ్రమ్మె ననఁగ

తే. నవిహతప్రవేశంబులై + యలరి గర్భ

గేహముల దంతవలభికావ్యూహములను

నంది పరభాగము వశఁకుమబ్జినీద

లములయందు సఖండమై + యమరి మఱియు.

295

క. ఆరామమ్మలయందును, గూరిచి దినబుద్ధి ప్రాణికోటికి; జ్యోత్స్నా

పూరముఁ గురియునో చల్లునో, ధారాపాతంబుగాఁగఁ + ధారుణిహిందఁ.

క. విరివి నొనర్చు ననఁగ గ్రుమ్మరిలఁ జేయునో యనంగఁ + మహి నెల్లెడలఁ

బరువుచు మదిరాతనయును, ద్వారఁ గూర్పఁగ మరుని సర్వఃబాణము లేయఁ.

తే. కొలుచు చెల్లెడఁ దామయై + గూరి ధవళ

కాంతిపుంజంబు వెలుఁగు నా + కౌముదీశు

కిరణముల గమనోత్సాహః కీలితుఁ డయి  
యనుమడిగను బంద్రావీఁజఁజనపసుతుఁడు.

298

వ. శయనగతుఁ డయ్య నిద్దుర పట్టలు రెండుబాములకే లేచి గమనసంజ్ఞా  
శంఖంబుఁ బూరింప నియోగించుటయు నాశంఖధ్వనంబు.

299

సీ. గగనభాగంబెల్లఁ జిమ్మి విస్తారమై దిక్కుంభములఁ దూటి ధీటుకొనుచు  
సభ్రచుంబితపురాఁజభ్రసాలశ్రేణిశాభ్యంతరమ్ములఁ నంది భ్రమను  
సున్నకగోపురాఁతున్మతాట్యాలకశిఖరాగ్రముల నెక్కిఁ చెలఁగి మిగుల  
హర్షాభ్యంతరంబులఁ నాటలాడిచతుష్కచత్వరంబులవిశాఁసంబుఁ జెంది

తే. రాజమార్గంబులను బ్రసాఁరంబుఁ గాంచి

భవనసంకటములఁ బరిఁభ్రాంతిఁ జెంది

హర్ష్యగర్భంబులను మూర్ఛఁ నగది చెలఁగి

తద్గమనశంఖరావంబుఁ తనరె నృపతి!

300

వ. మఱియుఁ దత్క్షణప్రబోధితంబు లై నగృహసరోజినీసారసంబులతారతర దీప్తా  
రావంబు వెంటనంటిరా, గృహమరాళంబుఁసహజగద్గదకలరవంబున సారెసా  
రెకు విచ్చేదంబు నొందుచు, గమనవేళాప్రణామసంభ్రాంతంబు లగువారాంగ  
నాజనంబులచలద్వలయనూపురరసనాకలకలంబున నిర్ధార్యమాణంబునాఁ గడు  
దీర్ఘంబై సర్వజనశ్రోత్రంబులఁ బ్రవేశించి విరాజిల్లునావిజయశంఖధ్వనంబు  
రోదసిగహ్వరంబు నిండి చెలంగె నంత.

301

సీ. ఉత్థాప్యమానంబుఁ లుత్థిఁకఁబులు సమాకృప్యమాణంబు లాకృష్టములును  
నారోప్యమాణపఁర్యాణంబులును మఱి పర్యాణకలితసంభాసురములు  
నీయమానంబు లానీయమానంబులు పూజ్యమానంబులుఁ పూజితములు  
పంక్తిస్థితంబు లంపంక్తిస్థితంబులు వాహ్యమానంబులుఁ వాహితములు

తే. వచ్చుచుండెడునవియునుఁ వచ్చినవియు

నిలువఁ బడియుండునవియునుఁ నిలిచి వేచి

యుండునవియును సగుతురంఁగోత్తమములు

నృపతిద్వారాంగణం బెల్లఁ నెఱసి యుండె.

302

తే. సకలరథాభ్యంతరంబులుఁ చత్వరములు

నిండి లోపల వెలుపలఁ నెఱసి పురము

పట్టకుండంగ నెందునుఁ బరఁగు చుండె

నాతురంగ మసాహస్రఁ మధిపచంద్ర!

303

తే. కుంతవనమయ మన దివి, ధీనితలము

ఖురరవమయంబు నా శ్రోత్రకుహరములును

హేషితారావమయ మన నిం పెలరౌచి

గవికరవమయంబు లనంగఁ గ్రాలె దెసలు.

804

ప. మఱియు.

805

తే. వాజ్ఞభూషామణిప్రభావారమయము

లయ్యెఁ జంద్రమయూఖంబు ధారధరేశ

తనయభవనాంగణం బెల్లఁ దనరె ఘన

పిండగుచ్ఛమయంబయి పృథ్వినాథ.

806

ఉ. ఆయువరాజమాళిమణి యంశట వేగమె యేగుదెంచె నిం

ద్రాయుధ మెక్కి రెండవసుధాకరబింబ మనంగ మ్రోలు న

త్యాయతకాంతిహంసగుది నాతపవారణ మాడుచున్ దదీ

యాదవినిర్గమంబు తెలియన్ సలుపన్ విడి ప్రాంగణస్థలి.

807

మ. తను దర్శింపంగ సూరెల్ గవరుసగా ధాత్రీతలాధీశ

తనయుల్ పెక్కుసహస్రముల్ నిలిది గంధర్వంబులం దుండియే

ప్రణతుల్ సేయఁగఁ జారు తెల్లరును నిద్రావీధులై యుండుటన్

జనసమృద్ధము లేకయున్ తురగపై న్యవ్యూహబాహుళ్యమై.

808

ఆ. చొరఁగ నిరవు లేనివరరాజపథమునఁ

దెరువుఁ గాంచి యెట్టా ధరణినాథ

సుతుఁడు పురిము వెడలె ధీని కంపిల్లంగ

వెడలి పురముచెంతఁ గడుకుఱిగట.

809

చ. తెలియఁగ రాక స్వచ్ఛతను దెల్లనివెన్నెలవెల్లి కప్పుటన్

జలములు; గట్టువైనఁ గలనాదములన్ భయపడ్డహంసకా

వధులప్రసీదముల్ తెలియఁ; బాణితలాంగుళి బిల్పునోయనన్

బాలుచుచు నెల్లడన్ శిశిరభూరితరంగసమీరుతాకునన్.

810

చ. జలములు చేరువం జెలఁగుసంగతిఁ దెల్పుచు నొప్పునీప్రకై

వలిని దరింది, సంకుచితభావము లేకయు స్నిగ్ధమై కడున్

సలువుచుఁ గాతుకంబు చనఁ జాలవిశాలతఁ జంద్రకాంతులన్

జెలఁగుచు మ్రోలు విస్తృతిని జెందినమాడ్కిని గోమలంబునై.

811

క. తనరెడుదళపుటభేదనమున కరిగెడుత్రోవ బట్టి పోవఁ దొడంగెన్

జనవరతనయుఁడు మోదాం,బునిధినిమగ్నహృదయుఁడయి • భూవరచంద్రా!.

ప. అంత.

813

మ. తత్తమై దిగ్విదనంబులన్ ద్రుతగర్భిణి • దర్పంబునన్ బాటునా  
యతచంద్రాతపవారిపూరమునఁ ద్రోయంబడ్డవో నాఁగ మం  
త్రితనూజాతుని మిత్రుఁ జూడఁగఁ గడున్ • దీప్తంబు గావించురా  
ల్పుతుచిత్తం బన నొప్పుచున్; బఱచు తఃస్మోఽఘోరశ్రాశ్రవమున్. 814

చ. నొరయుచు, దానిజంఘలను • దోరముగా జనియించుగాలిచేఁ  
బరువడి నీడ్వఁగాఁ బడిన • భాతిని నత్తురగంబు లెల్లఁ దా  
మరిగెను యోజనశ్రయము • నంబుజవైః మునుంగునంతకే  
పరవెను సంత మారుతుఁడు • వాపఁ బథశ్రమ మెల్లనో యనన్. 815

నీ నిర్భరకౌముదీ•నీరానగాహంబు సలిపి యాద్వైత్త హాస్పర్య మంది  
హిమశీకరాసార • మిల నెల్లఁ గురియుచు ముద్రితకుముదాస్యములను విప్పి  
సౌరభం బెల్లను • సంగ్రహం బొనరించి దానిచే జడతను • దాల్చి మిగులఁ  
బాంసులులితనైకభంగి పల్లవమరుదీప్తిజితం బయి నిశాంవిరమణంబు

తే. తెలుపు చాహ్లాదమును బురిఁకొలుపుచుఁ గడు

నధ్యగుల కెల్ల నాయాస • మణఁగఁ జేసి

చెమ్మటలు వాపి చిత్తంబు • సేద తేర్చి

మంగమారుత మల్లల్ల • మలయసాగె.

816

ఉ ఇంచుకనీవులోన నుడయించు నహస్కరుఁడంచు ఖన్నతన్  
గాంచెనా; శర్వరీవిరహాఘాతరవ్యథఁ గుంచెనో గడున్;  
మించినవేడ్క సంచఁగొలె • మిన్నుఁ గనుంగొను కైరవంబు ల  
భ్యంతచిత్తమైనతేజమును • నానుట క్షీణత నంచెనో యనన్. 817

చ. గగనసరస్సునన్ జలముఁ • గాంతును ద్రావెడుమేఘపంక్తివాఁ  
డగు హయధూలి గ్రమ్మినకఠింబున నాఁగను జంద్రమండలం  
బగపడెఁ దెల్లనై; గలిత • మాయె నిశాతవ మభ్రలక్ష్మి తా  
దిగవిడఁ దద్యత్యథన్ బడునతిక్ష్మసుయాఘునిపై పటంబు నాన్. 818

అ. అపరజలధిపాలి • యానిశాతవజల

పూరమునను బొల్పుభరారి ఫేన

బుద్ధుదాళి యనఁగఁ • బొల్పునత్తత్రంబు

లఁగఁగ నొక్కఁ డొక్కఁ • డమలచరిత!

819

ఆ. దళితమాక్తికములఁతఘకున గౌరమా, చంద్రికానుభావఁసరణి దెసలు  
విడిచి మెల్ల మెల్ల • విప్రవన్నీహార, వారిచేతఁ గడుగఁబడ్డవగిది. 820

ఆ. జలమునుండి పైకిఁ • జనుదెంచునో యనఁ, భైకి వచ్చుచుండెఁ • బాదపములు  
లతలు విటవతతులు • వితతంబులై తమ, సహజసిలకాంతిఁచయమునోడ. 821

సీ. వాసరముఖకరిఁవరకుంభసిందూరపాంసు వంబరసరఃఁపంకజంబు  
పూర్వదిగంగ నాఁపూర్వశ్రవణపూరవరర క్తకంఠేలిఁపల్లవంబు  
భాస్కరస్యందనోఁపరితలోజ్జ్వలర క్తతవిహితనసు కేఁతనపటంబు  
తీర్ణవియోగాభిఁతీరకోకవరస్పర వ్యాపృతన్యధానుఁరాగచయము

తే. సాంధ్యరాగంబు భాసిల్లఁ • సాంధ్యరాగ

వరిగతాంతంబుల నివాసఁపాదపముల

దావహిష్యాశిఖాపరీఁతంబు లనుచుఁ

బ్రతరథములు విడి దివిఁ • బాటుచుండె.

822

తే. పిక్కులను సంఘులను గానుఁపింపకుండ

దీర్ఘముగఁ జాఁపి తటుకునఁ • దీసికొనుచు

దవ్వు దవ్వులఁ దాఁటుచుఁ • దరలు చుండె

నిద్రకన్నులతో హరిఁణీగణంబు.

823

సీ. మనసు వచ్చినయట్లు • మలగి పల్వలములఁ దత్తీరముస్తాగ్రఁతతులు ద్రవీ  
యలసి పండులగుంపు • లబువీగుహాభిముఖములయి చన ఘుఘురములు చెలఁగ  
వేఱోకఁ దిరిగి రా • విడిచిన నిటు నటు దిరుగాడుగోవులఁ • చెల్ల నాచు  
గ్రామసీమాంతిమాఁరణ్యాంతభూములు తనరారఁ జాడ్కులు • దనియ మిగుల

తే. పెగడ వీక్ష్యమాణజనవిఁనిర్గమములు

ఖర్వటములు ప్రసూతిని • గాంచు ననఁగఁ

బూర్వదిగ్భాగ మలరంగఁ • బూష్ణకిరణ

ముల సమున్నీయమాన మాఁలలిని దనరి.

824

సీ. నలికాళయములెల్లఁ • జెలఁగె నుత్తానంబులనఁ; ఖండ్యమానంబులనఁగ గిరులు  
నుర్వీతలంబెల్ల • నుద్ధీయమాణమై యలరు ననఁగఁ; గైరఁవాళి యెల్ల  
నెటకొ యదృశ్యమై • యేగునో యనఁ; దిరోధానకారిణి యగుఁథావంతపంక్తి  
శ్యామలప్రతీసీరఁచందానఁ దొలఁగించి కరముల విరహగ్నిఁ • గ్రాగి క్రాగి

తే. గానిఁ గాంచినకమలిసీఁకాంతఁ గాంచి

యూఱడింపంగనో యన • నుదయశైల

భిరతల మెక్కె సూర్యుండు + టీరికి నెల్ల  
సయినుండును సప్తవాహుండు + నరవరేణ్య!

825

తే. అకసమునెల్ల వెలిగించి + యఖిలదిశలఁ  
దేజరిలఁ జేసి లోకోరుఁదీపకములు  
దివసకరదీధితులు తోఁచె; + దృష్టిఁ జూన్చు  
సర్వ మగునట్టియై త్రితీ + నధిపనుతుఁడు.

826

క. కనె రాత్రి వెడలి యుచటికి, జనుదెంచిన విడిసియున్నస్కంధావారం  
బును గ్రోళమాత్రదూరం,బుననే తనయగ్రభాగమునను దటుకునన్.

827

క. ఘన మగునంతఃతోభం,బునకుఁ భయమంది నాఁగ + భువనము దాఁగ  
క్కెనా వెలి కన సంఘాతం,బును సైఁవఁగ లేక మదిని + భవి చల్లై ననన్.

తే. అపరిమిత మగుధూళిచే + నావృతంబు  
నగుదు ననుశంక నాకాశ + మన్నిదెసలఁ  
బాఱఁ జల్లెనొ యనఁగఁ; బ్రభాకరావ  
లోకము సవిస్తరము చేసె + వీఁక ననఁగ.

829

వ. మఱియు.

830

సీ. కడుదీర్ఘ లోచనఃకలితుల కేనియుఁ గనరానిప్రాంతభాగంబు గలిగి  
యనుజీవిరాజసాహస్రకల్పితదృఢసునతరావష్టంభఃకలిత మగుచు  
నడయాడురెండవఁపుడమి నా; నిర్జలప్రాణిమయావనిభాగ మనఁగ  
సంతతోద్ధతరజఃస్సంతతిపూరిత మవిదితవృత్తాంతఃమయ్యు నిట్లు

తే. లట్లు విచలితధవళధ్వజాంబరోల్ల,సన్నదకరీంద్రసాహస్రఃసంకులంబు  
నవిరళబలాకవిభ్రాజితాంబువాహ, మూర్తిమన్యేకువేళ నాఁ + బొలిచి మిగుల.

తే. విడియ నెలవులు గైకొన + వేగిరమునఁ  
బరుగువాటునసంఖ్యాకఃపారణాశ్వ  
నరసమాకులమయి మంథఃనగవిఘ్నట్ట  
నలులితోర్మిమాలాకులఁజలధిమాడ్కి.

832

క. పొలిచెడిస్కంధావారముఁ, దిలకించి నరేంద్రనుతుఁడు + ధీ నిట్లనుచున్  
దలఁచెను సరరే భద్రము, తలఁచిన మాత్రమున మిత్రు + దర్శింతుఁ గదా. 833

తే. అనుచు మనమునఁ దలఁచుచు + నాతపత్ర  
ఛామరాదులతో సర్వభూమిపతుల

సుతుల వారింది ద్రుతగతిఁ శోభిలంగ  
ననుగమింపంగ మూఁడునాల్గశ్వమణులు.

384

తే. ఉత్తరీయంబుఁ దలఁ జాట్టి యుదితగతిని  
రయవిశేషంబు గలుగునిఁద్రాయుధంబు  
తోడ నానావిధారంభఁ తూర్ణవరతఁ  
దవిలియున్నట్టిసైనికఁస్థానకంబు.

385

ప. చొచ్చి ప్రతినివాసంబున కరిగి వైశంపాయనుఁ జెచట నని యడుగుటయు.

మాలిని. కమలనయనచాపా! ఁ కాందిశీకారిభూపా!  
దమితవిసతతాపా! ఁ దారితానంగరూపా!  
విమలరుచిరరూపా! ఁ విశ్వవిశ్వైకభూపా!  
శమితసుజనశాపా! ఁ చండఘోరప్రతాపా!.

387

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవిత్వవైభవ చింతలపల్లి  
పంశపయఃపారావారరాకాశైరవబంధవ శ్రీవేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ  
తనూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి  
యను మహాప్రబంధంబునం దుత్తరభాగంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము  
సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.



శ్రీ.  
శ్రీరామ స్వహయోఽస్తు.  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.  
**శ్రీ శృం గా ర కా దం బ రి**

ద్వితీయాశ్వాసము.



మానిభక్తమానస  
తామరసాదిత్య! సకలభైవస్తుత్యా!  
యోమిత్యక్షరనిత్యా!  
ధామాంచితసకలకృత్య! ధారితసత్యా!.

1

వ. దేవా! అన్వలికథావృత్తాంశంబు వినిపింతు. దయా య త్తమతి నవధరింపుము. అట్లు చంద్రావీడుండు వైశంపాయనుం డేడ నని యడుగుటయుఁ దన్నివాసంబునకు సమీపమున నుండుస్త్రీలతం డెచండైనది యెటుంగక యథారభ్య కార్యవ్యగ్రులగుచుఁ గన్నీళ్లు గాఱి శూన్యహృదయలై భద్ర! ఏల యడిగెదవు. ఇంక నెక్కడ వైశంపాయనుం డని యనుటయుఁ జంద్రావీడుం డిట్లనియె.

2

— ఇతి చంద్రావీడుండు వైశంపాయనవృత్తాంతము వినుట. ఇతి —

ఉ. ఏమిది! సావులార ! యిటు + లేల యయోగ్యములగా వచిం త్రుటం  
చామనుజాధినాథసుతుఁ + డందియె శూన్యహృదంతరాళతగా  
భామల వారిఁ ద్రోసికొని + భామల నెవ్వరిఁ బల్కరింప కు  
ద్దామధ యేణ శాపకవిధంబున దుర్భరగోవియోగముగా.

3

చ. తవిలినయ్యద్గత శ్రవణ + తర్లకముంబలె యాధవిచ్యుతిగా  
దవిలి పరిభ్రమించెడుమతంగజవోతముపోల్కి నేదియై  
జైవి నిడ కేరిలోడను వధింపక చూడక దేనిచాయనుగా  
దివురుడు నేడ నించుకయు + నిల్వక గాంచకయై బ్రమోదముగా.

4

ఉ. వచ్చితి నేడ, కెందులకు + వచ్చితి, నేడకు నేగువాడనో  
వచ్చితి నేడనుండి యట + వచ్చి యొనర్చితి నే మొనర్చుగా

వచ్చితి నేమి యంచును మఃసంబున నేర కెఱుంగఁగా వడిఁ  
జొచ్చెను సంధుమాడ్కి బడుచోప్పున నైకతమధ్య దేశమున్.

5

చ. బధిరునియట్లు మూగగతిఁ బార్థివసూనుఁడు చొచ్చి భూతసం  
గ్రథితునియట్లువోలె గటఁకంబును నెల్లఁ బరిభ్రమింపఁగాఁ  
బ్రథితతదశ్వమున్ గని నృపాలకపుత్రులు వెంటఁ బర్వీడఁ  
మథితసపత్నుఁ డై నతమఃమానవనాభుసుతుండె యంచు వే.

6

చ. పరుగులువాఱు చెల్లెడలఁ బైవటముల్ భువి బడ్డఁ జూడకే  
తొరఁగఁగ నశ్రుపూరములు పత్రములై చనువెంచె నచ్చటన్  
ధరణిపవర్గ మెల్ల ముఖతామరసంబులు వట్టిపోవఁగాన్  
బరువుచు నేకమై త్రవఁ బ్రణామము దూరమునుండి నల్పుచున్.

7

క. చనువెంచి యెదుర నిలిచినఁ గనుఁగొని తద్వీరసములను పగడు నైశంపా  
యనుఁడేడియనుచునడిగెను, మనుజాధిపతనయుఁ డంత పహిషతులైల్లన్.

8

క. తలపోసి యొకట నీతరు, తలమునఁ దిగుఁ డంతయును నుదంతం బవలన్  
బలుకుదు మటంచు మనవిని, సలుపుటయు నృపాత్మజునకు పంక తలిర్పన్.

9

అథ చంద్రాపీఠమరాజులవైశంపాయనవృత్తాంతముః శిష్యశంకించుటకుఁ తపించుట. అథ-

చ. తెలుపుటకంటెనున్ మిగులఁ దీవ్రతరం బగుతద్వీచస్సుచే  
నలఘుశరంబు లోడగిలిపట్లయి డెండము వ్రీల మూర్ఖతా  
నిలిపెను మేను సత్ప్రణయి నేర్పున; నాతని దించి గుఱ్ఱమున్  
సలిపి కుఠోపవిష్టునిఁగ పత్కవతివద్యులలంఘనీయులున్.

10

చ. జనకసమానులై యవుడు పయ్యనఁ బట్టుకొనంగఁ దన్ను నా  
జనపతిపుత్రుఁ డేమియును సంజ్ఞను గన్న నెఱుంగ కొక్కనిన్  
గనక యమాత్యుపుత్రుఁ డనఁగాదిలినెచ్చెలిఁ దన్నుఁ గాంచు చే  
నొనరిచినానొ యిట్లు మఱియొ డ్దానరించిరొ యేడ నుందునేన్.

11

చ. అనుచును నేమిదంచు శ్రమఃసందినవాఁడునుబోలె మోహమున్  
గనినవొ నాఁ దనర్చుకరణంబుల కేమియుఁ డోప కున్న నా  
జనపతిపుత్రుఁ డన్యమును సావితమునన్ దలపోయ కొండు ప  
చ్చినను సమస్తసైన్యములు స్నేహితుఁ డొక్కఁడు రామి నెంతయున్.

12

ఉ. ఓరువ రానివేదనను నుల్లము తల్లడ మంద నూర్తునో  
యూరక నిల్పుకొంచు మది నుందునొ యుల్లమునుండి ప్రాణముల్

బార నొసర్తునో తనువుఁ బాత మొసర్చి యిఁకేమి నేయుదుఁ  
జేరుదు నొంటి నేదిశనుఁ జెల్ల యటంచును నేమి నేయఁగన్.

13

తే. తెలియ నేరక ద్రవమయిఁ బెలఁగు ననఁగ  
దహ్యమానుండు నాఁగ విచారితుఁ డన  
నూటుపరియలుగా లోనఁ మీటువ్యథను  
దలఁచె నిట్లని మది స్వపాతనయుఁ డంత.

14

అతి చంద్రాపీడునిస్సగతచింత.

సీ. రమ్యతరం బయిఁరాజిల్లు జీవలోకంబు సరమ్యమైఁ గానుపించు  
జనసమాకులమయిఁతనరుచున్ననుబృథ్వి సూన్యంబుగాఁదోచుఁజూడ్కికడలఁ  
జేరలంతలు కనులఁ కూరి యున్నను దిక్కు లంధంబులై తోచునకట నాకు  
సంరక్షితం బయ్యుఁ జక్కనా జీవితఫలమెల్ల మ్రుచ్చిలఁ బడియె నకట

తే. వ్యర్థ మయ్యె సునివృన్నఁ మైననాదు  
జన్మ మంతయు నింకేమిఁ సల్పువాఁడఁ  
గనుదు నెవ్వరితోడ నేకాంత మింక  
మాటలాడుదు నేనితోఁ మమత తీఱ.

15

ఉ. ఎవ్వనితోడ సౌఖ్యములఁ నేఁ గనువాఁడను, నేల జీవితం  
బవ్వనబాజీ చిత్రరథుఁనాత్మజ యేటికి నాకు; నింకనా  
కెవ్వఁడు చెప్పు మిత్తుగతిఁ నెవ్వని నద్దుదు వానికై కటా  
యెవ్వని వేఁడుకొందు నిఁక,ఁ నెవ్వఁడు తాదృశమిత్రరత్నమున్.

16

ఉ. నాకు నొసంగు, నెట్లు శుకఁనాసునిఁ దండ్రిని దల్లిఁ జూచెదన్  
నాకు బహిష్కరాను వగుఁనర్హసఖున్ విడి యొంటి నేగి నే  
నేకరణిఁగ సుతవ్యథనుఁ నేడ్చుమనోరమఁ దల్లి నూటటన్  
జేకుటఁ జేయువాఁడను వచించుచు నేమని యింక నేఁ గటా.

17

చ. అలవడ నేమొ యేదో యొకఁజ్యోతల మక్కడఁ దానిఁ బట్టఁగా  
నిలిచినా వెన్న రాక సరఁనేత వినముఁడు కాఁచో యెవ్వఁడన్  
సలుప వినము వాని నటఁ సల్పునా తామస మింత లేక తా  
చెలిసి కొనఁగ నిల్చెనొకొఁ దివ్యము విద్యను నొందు వీడి నన్.

18

చ. అను నివియాదిగాఁ గలుగుఁ నస్యములన్ మఱి యెన్నియెని తా  
ననుకొనుచున్ మనంబుననుఁ నానతవక్త్రకు శేతయుండున్

తపహృదయంబు పీలమికిఁ దన్ను విలక్షునిగాఁగఁ దప్పిదం  
బును నొనరించినాతనిఁగఁ భూరితరాఘునిగాఁగఁ నెంచుచుఁ.

19

వ. చంద్రావీడుండు వదనంబు వైకేత్తకయ యెట్టకేలకు నల్లన నారాజవరుల  
కిట్లనియె.

20

ఉ. ఏనిట వచ్చితిన్ బిదపఁ యెట్టిది కల్లెనొ యుద్ధమెద్దియేన్  
మానుషరానిశీఘ్రగతిఁ మారణమొందఁగఁ జేయు రోగ మే  
దేని ఘటించె నో కలిగఁ నేగతి నిట్టియత్కితాద్భుతా  
నూనపవిత్రపాత మన, యొచ్చుచు నందఱు నాన్మపాలకుల్.

21

— ఇతి రాజులు చంద్రావీడునకు వైకేంపాయనమృతాంతముఁ జెప్పట. —

చ. శివశివ యంచు శ్రోత్రములఁ జేతుల రెంటును మూసి దేవ! భూ  
ధవసతు! నీదుమేనుగతిఁ దావకమిత్రుఁడు నూటయిర్వదేం  
డ్లు వసుధఁ దాల్చి యుండునని యొంకక చెప్పఁగ, వారివాక్యముల్  
చెవిఁ గొని ప్రాణితుం డయినశీల ముదశ్రువు లుబ్బి పాటఁగాఁ.

22

ఉ. ఆదటఁ గొంగిలించుచు సమాదరణంబున వారి నెల్లరగ  
నాదువయస్యుఁ డొండెదను య నన్వేషి ప్రాణము తో నిమేషమేన్  
బాదుకొనం డటంచు మిముఁ బ్రశ్న మొనర్పఁగ జీవితం డటం  
చాదటఁ బొంద శ్రోత్రములు యాత్మయుఁ జెప్పితి, రేల రాఁ డిటఁ.

23

ఉ. ఎచ్చట నుండువాఁ డివుడు యేమి ప్రసక్తిని నుండువాఁడు మీ  
రెచ్చట వీడి వచ్చితిరి యేటికి నొంటిగ వీడినారు మీ  
రొచ్చెము లేదె యేమిటను యంచక వాని బలాత్కరించి యే  
నిచ్చటి కేల భేరయితి యేమి యుదంతము చెప్పు డంతయుఁ.

24

క. కలఁగెడు నామన మిప్పుడు, తెలియఁగఁ దదుదంత మెల్లఁ దేట పడఁగాఁ  
దెలుపుఁ డని రాకుమారుఁడు, పలుకుటయును వార లిట్లు పలికిరి కడఁకన్.

25

క. మనవి యొనర్చెద మట జరిగిన దెల్లను వినుము దేవ! కికురింపక యొ  
య్యన వైకేంపాయనుతో, జనుదేరుండు మీర లెల్ల సైన్యంబుబడిన్.

26

క. చనియెద నేనని మీరలు, చనితిరి యానాఁడె ఘానసమిధాదికసా  
ధనజాతము గ్రహించుట, నొనరింపక పయన మచట యుండెను దండుల్.

క. మరునాఁడు గమనదుందుభి, మొరయించి సమస్తవస్త్రముఖ్యంబులు స  
త్వరముగ సమకూర్చెడు మము, నరసి భవన్తిత్రుఁ డనియె పథివతితనయా! 28

సీ. అతిపవిత్రంబయి యుచ్చోద మనుపేరఁబ్రథితిఁ గాంచినసరోవర మొకంపు  
చెలఁగుఁ బురాణప్రసిద్ధంబు దానను గ్రుంకి తత్తటగతఁకుంభినీధ  
సిద్ధాయితనమందుఁజెలఁగుమహేశుని భగవంతు శశికళాభరితమాలి  
వలగొని ప్రణమిల్లి వచ్చి పోవున మట మరల నెవ్వం డట్టి మహితభూమి  
తే. దివ్యజననేవితంబును దీనిఁ గలను

నైనఁ గనుఁగొను నెన్నఁడు నైన సరరె

యనుచుఁ గాల్పడనే యేగె నాసరోవ

రంబుతీరంబునకు నట రాజతనయ!

29

వ. ఆసర స్తీరం బతీరమృప్ర దేశం బగుట నెల్లయెడలఁ దిరిగి చూచుచు నొకప్ర  
దేశంబున.

30

మ. సురభామాశ్రుతితోటి నెక్కఁ బ్రియమున్ జూపింప నర్హంబులై  
వరవీచీవవనాహతిన్ గదలుభాస్వత్పల్లవాళిన్ మనో  
హరపుష్పాసవలోధపుంజితములై యారాటముల్ నేయుబం  
ధరజాలంబులఝంకృతిధ్వనుల నాహ్వనించు నా దవృన్.

31

చ. మరకతరత్ననీలసుషమన్ దళదిక్కుల నెల్లఁ బూయు నాన్  
బరఁగుచుఁ దా వాసంగక ప్రభాకరఘృష్టులకున్ నిశీథ మం  
తరమున నల్పుచున్ బగటఁ దద్దయు, వారిదళంక సారెఁ గం  
ధరముల నెత్తి క్రేంకృతినినాదములన్ శ్రుతి కింపుఁ బెంపుచున్.

32

క. కనుచుండఁగఁ జిరపరిచితిఁ, గనినట్టియరణ్యనీలకంఠములు గడున్  
దనరుచు, వారిదవేళాఘనపద మనఁ జడిమనిజనితాయం బనఁగన్.

33

సీ. మధుమాసనిర్గమఃపూర్ణం బనఁగ సర్వసంతాపప్రతిపక్షఃసదన మనఁగ  
నంగజాశ్రమ మన నాతనిసతి రతి తహతహవేడుకఁతా వనంగ  
సర్వసర్వసహఃచారిమాస్పద మన సకలవిభ్రమకళాస్థాన మనఁగఁ  
గందర్పమార్గణఃగార మ్మనంగను శిశిరర్తు నావాస సీమ యనఁగఁ  
తే. బరఁగునొక్కలతామండపంబు సతత,చలితపరిమళశీతలలితకలిత

మంథరాచ్చోదకాసారమహితభంగ,వవనవీజతాంతరశిలాపట్టముఁ గనె. 34

చ. కనుఁగొని యెన్ని నాళ్లకునొ కాంచినతమ్మునిమాడ్కిఁ బుత్రుభా  
తినిఁ జెలిసట్లు నన్యగతదృష్టిని విస్తృతపక్షపాతలో  
చనములఁ జూచు చుట్టై తమి స్తంభితునట్లు విముక్తు మాడ్కి మూ  
ర్ఖును గరణంబులన్, బుడమి స్తంభిథిలాంగకుండై తటాలునన్,

35

- క. కూలంబడి లో నేమో, వాలాయముగా స్పరించువాడుంబోలె  
గ్రాలుచు ధ్యానించెడుగతి, జాలై యశ్రువులు కాఱు + సతతము పైపై. 86
- క. ఊర కథోముఖుడై వగ, గూరనివదనాబ్జు డగుచు + గూర్చెండను వాఁ  
డారీతి నుండువానిని, నారసి మానునములందు + నలమెను వగ దాఁ. 87
- క. పరిణామధీరమతులును, వరరసికమనస్కు లిలను + బరిభావితు లా  
దురు దేననా యొకదానను, నరయంగఁ గౌతూహలముల + కాశ్రయ మగుచుఁ.
- క. అలరెడుతోలిప్రాచుంబునఁ, జెలఁగెడునవరసికవగులఁ + జెప్పఁగ నేలా  
కలిగెను హృదయవికారము, తిలకించి మనోహరోర్వి + దీని నితనికిఁ. 89
- క. అనిగొని మే మప్పుడె యిటు, లనితిమి త్వన్నిత్రుతోడ + నార్యచరిత్రా!  
కనితిమి రమణీకుంబు, కొన దీనిని యింక లెమ్ము + కూర్పు జలకముఁ. 40
- సీ. ప్రొద్దుపోయెను గడుఁ ధూరిపై న్యం బెల్ల నాయితంబయి ప్రయాణభిముఖము  
నినుఁ బ్రతీక్షించెడు + నీ వింక నాలస్య మేలచేసెడు లెమ్ము + చాఱుఁ గనుట  
యచుచు మే మనినను + నాతఁడు మామాటఁ బెడచెనిడిమూఁగఁడడునిపగిది  
మూఁగుచందాన + మొనసి యుత్తర మేమి యియక యనిమేషి + తేక్షణంబు  
తే. నిశ్చలకనీనికుండు నయఁనిస్సృతాన  
వరతబాష్పాంబుపూరముల్ + వరద లగుచుఁ  
బాఱు లిఖతునిగతిఁదేరి + పాఱు గనుచు  
నుండ నాలతామండపిఁకండ నట్టె. 41
- ఉ. సారెకు మేము రన్తురుచు + సల్పినఁ గక్కన మెంత దానినే  
సారెనుఁ గాంచునుఁ బలికె + స్తంభితుఁ డాతఁడు నిష్ఠురంబుగా  
స్మీరలు పొందు రాఁ వగదు + నే నిటనుండి బలంబు లన్నిటిఁ  
మీఁగలె కొంచుఁ బొందు నగ + నేత్తుకుమారుఁ డతండు పోవఁగాఁ. 42
- ఉ. ఆతనిచేత రక్షితము + లైనబలంబు, నుంప నిచ్చటఁ  
నీతియె కొంచుఁ బొం డనుచు + నిష్ఠురవృత్తిని నాడునాతనిఁ  
భూతలనాధపుత్ర! విడి + పోవఁగ రాదని దైవికంబుగా  
నీతని కీరర్త క్తి జనియించె నహేతుకమై తటాలునఁ. 43
- చ. అని తలపోసి మేము నిలఁచుంబునకుఁ జనుదెమ్మటంచు సాం  
త్వనవచనంబులఁ దెలిపి + తాంతుల మైతిమి నిష్ఠురంబుగా  
నని యని వేసటం గనితి + మన్నను నెన్ని లతానికుంజమే  
కను చిటు త్రివ్వఁ డాయును ముఖంబును పూదెస కించుకేనియుఁ. 44

సీ. దేవతారావీడఁభూవరుపిమ్మట నాద్యుఁ డాశుకనానుఁనాత్మజుఁడవు  
దేవివిలాసవతిసతిచేఁ దమి సంకతలలాలితుం డయిఁ తనరినావు  
దేవచంద్రావీడఁధీమంతుఁడును నీవుఁ జెరిఁగితి రొక్కటఁ ఁ బ్రీతితోడఁ  
జదివితి రొకపాఠఁశాలను జాలనా శ్లఠియత్నమున శిక్షఁ నందినావు

తే. పెద్దవాఁడును భాగ్యయుఁ ఁ బేర్చికాఁడు  
మిత్రుఁడును వత్సలుఁడు నగుఁమేదిసీతుఁ  
డతులగుణవంతుఁ డని నిన్నుఁనరసి వమ్మి  
సర్వమును నీకు సర్పించి ఁ చనియెఁ బురికి.

45

తే. చనిన యంతనె యాతండు ఁ సకల మీవు  
వీడి యీగతి మూనోజ్ఞఁవీక్షఁ నవిలి  
యంట చనునొక్క యెవ్వనిఁ కొరున కిట్టి  
యొక్కము నయుక్త మెఱుంగమి ఁ యుండు జగతి.

46

ఉ. నీవయి మాకుఁ జెల్లియును ఁ నిర్మలభక్తియు నుండని మృతే  
యేవగిదిన్ నినున్ విడిచి ఁ యిట్టిమహాటవి నొంటి నేగి మే  
మాపద నొందుశీతలహృదంబుజరాసుతుమోముఁ గాంతుమో  
యాప్రభుపుత్రుఁ డేమనినఁ నందుమ యేమని మేము చెప్పుమా.

47

క. వేరే చంద్రావీడుఁడు, వేరే నీవును గలుగదు ఁ వేరిమి మీకున్  
గూరెద వేటికి మోహము, దూరముగాఁ జేయు దాని ఁ దుందుడు కేలా.

48

క. పురి కేగ మదిఁ దలంపుము, త్వర నన నాతండు నుమ్ముఁ దరహాసితమునన్  
బరికించుచు నిట్లనియెను, నరయక ని న్నేల యిట్టు ఁ లాగటపలుకన్.

49

క. రమ్మని యింటికి నను మీ, రిమ్ముగ బోధింతు రేను ఁ నెఱుంగను నింకన్  
రమ్మనుటకు హేతువు ని,క్కమ్మగ; రాసుతుని వీడి ఁ క్షణ మేనియు నేన్.

50

క. నిలువఁగఁ జాలను నొండొక, స్థలమున; నా కివుడు మీరు ఁ సలిపినబోధం  
బలరించె నెక్కుడైనను, సలుపుదు నే నేమి యెనఁ సన్నతఃసారా!

51

సీ. తలఁచుకొన్న ప్లేమొ ఁ తలఁగి యొండొక కేగఁ దలఁపదునామదిఁ తెలియరాదు  
కనుఁగొన్నయ ప్లేమొ ఁ కనఁగ నొండొకవైపుఁ గన్దవచూడ్కులుఁకడలుకొనవు  
కట్టివేసినయట్లు ఁ కదలవు పాదంబు లడుగు పెట్టఁగ నొక్కఁయెడను సుంత  
యెందొ యాస క్తమై ఁ పొందినవిధమున హృదయంబొకింతయేఁ నెఱుంగదేమి

తే. ఖచిత మైనట్లు దేహంబు ఁ కదల కుండు  
నుండు నిచ్చొటనే నేను ఁ నూరి కెట్లు

రా వలంతినో మీరె నిర్మయము నేయ

వలయు బలవంతముగఁ గొనఁ దలఁతు లేని.

52

చ. కదలిస నీస్థలంబు నిజః గాత్రమునంశలిజీవితంబు దాఁ

గదలక యుండఁ దంచు మదిఁ గాంచెద; నుండిన నీస్థలంబునం

దెస నెఱుంగంగ రాక యొకఁ ఁ డేదియొ వర్తిలు చుండు నేఁ డిట

గదలక యుండఁ బట్టి యది ఁ గాచును బ్రాణము నంచు నెంచెదన్.

53

ఉ. కావునఁ బాలుఁ బాలు ననుఁ గాతీయవెట్టక పొండు మీర లా

భూవిభుపుత్ర సర్వనజః భూరిసుఖం బును రుండునంతకున్

బోవక యుండుఁ గాతః; దనుః పుణ్యుడ నా కది చిక్కియుం గటా

దేవుడఁ చేతినుండి యిటు ఁ తీసికొనెన్ గద లాగి దానిఁ దాన్.

54

క. అని చెప్పుచుఁ గాతుకమున, ననె; నేమిది యేల యిట్లు ఁ లాడెన జేలా

జనపతిసుతునొద్దకు రా, వని యడుగఁగ మే మిటు లనె ఁ నాతం డధిపా! 55

చ. కలిగెడు లజ్జ యిట్లు పలుకంగను నాకుఁ గతం బొకించుకేన్

దెలిసిన నేల రా సలఁతి ఁ దెల్పుండు రాసుతుజీవితంబుతో

సలిపెన సత్య మింక నను ఁ సంకటపెట్టకుఁ డెల్లవృత్తమున్

దెలిసెను గాదె మీ కిపుడు ఁ దెల్లముగాఁ జనుఁ డెల్ల రంఘుఁ దాన్.

56

చ. పలుకక యూర కుండి యొకఁ పత్తనిపాతమునేవు లేదీ యా

కొలనితటంబులన్ వరనిఁ కుంజములన్ మఱి చెట్లనీడలన్

జెలఁగెడుదేవతాయతనఁ నీమల నాయయిపట్టులందుఁ దా

మలయుచు నుండె నేమొ పరిః మార్గణమున్ బచరించువాడు నాన్.

57

చ. చొనువక చూపు లొండెడలఁ జూచుచు నాయయిరమ్యనీమలన్

దనియక చాలసే పటుల ఁ తద్ద మలంగి మలంగి శ్రాంతుడై

కని పయివంక నూర్చి త్రవఁ గన్నవిధంబున వాంచి మోము చొ

చ్చెను సలవల్ల రీగృహము ఁ శ్రీవరపుత్ర! వసించె నచ్చటన్.

58

ఉ. మేమును నుంటి మచ్చటనె ఁ మేకొని తత్ప్రతిబోధనాశచే

జాములు రెండు చెల్లె నట ఁ స్నానము భోజన మాది యైనమే

నేనుము లాచరింపు మని ఁ నిర్భరభక్తిని వేడ నిట్లనెన్

భూమిపపుత్ర! నీదుచెలి ఁ పోల మదీయము లైనప్రాణముల్.

59

చ. ప్రియములు మద్వయస్యపృథిఁవీవతినూనున కివ్వ హెచ్చుగా

దె యిది స్వజీవితంబునకుఁ ఁ దెల్లమ న న్నివి వీడి లెంపుచే



నీ యరుగు నేని యత్నమును • జేయవలె నిలుపంగ వాని నే  
నయముగఁ జోవ కున్నను నొసర్పవలె మఱియేమి చెప్పుడీ. 60

ఉ. ఆతనిదర్శనంబుననె • యోదఁ గృతార్థుడఁ; గాను మిత్తిచే  
నాతత మైనప్రార్థనము • నొ నిట నిష్ఫల మంచు లేచి తా  
నాశఁడు కందమూలముల • నాటవిశోచితభుక్తిఁ గ్రుంకి వి  
భ్రాతవరిత్ర! కైకొనియె; • నంత నొసర్పితి మేము తద్వీధిఁ. 61

చ. పగలును రాత్రి నీవగిది • బజ్జను బాయక యే బుదంచుఁ బె  
న్వగఁ గని యాయుదంతమునె • భావనచేయుచు విస్మితాత్మలై  
తగ నట వాసరత్రయము • తాలిమి వీడక యుండి యెంతయుఁ  
విగతతదాగమానయనవిభ్రమచిత్తుల మాను సైన్యముఁ. 62

చ. నిలిపి యొసంగి శంబలము • నిర్భగమై తిగఁ గాఁపుగా నటన్  
దలఁగి యి లేగుదెంచితిమి • తథ్యము మేము నృపాత్మజా! నినుఁ  
బిలువఁగ వాచికాహరుని • వే యొకనిం బనుపంగ వాఁడు నిన్  
గలసికొనంగ లేఁడు పయఃనంబయి నీ విట వచ్చుకోవలన్. 63

చ. అనియును బాలకాలమున • కచ్చట కేగిననీకు నిప్పుడే  
పొనరుప నేల యాగమనభూరితరశ్రమ మింత మల్లీ యం  
చును బనుపంగ లే దనుడు • శోకము నచ్చెరు వొక్కసారిగాఁ  
బెనఁగొని చిత్తముం గలఁవఁ • బెన్గ నానుటఁ డాత్మ నీగతిఁ. 64

\*\*\* వైశంపాయనునివైరాగ్యమునుగూర్చినచంద్రాపీఠుని ఐర్యాకులీభాషము. \*\*\*

చ. తలఁపఁగ సాగె స్వప్నమునఁ • దాను దలంపనితద్విరాగతా  
కలనముఁ గూర్చి యి ట్లనుచు • గాఢతరంబుగ నెట్లు వీనికిఁ  
గలిగెను సర్వమున్ నదలఁ • గా నొసరించి యరణ్యసీమలన్  
గలఁగుచు నుండఁ జేసెడుని • కామవిరాగత యిట్లు లక్కటా. 65

చ. కలుగదు నాదుతప్పిక మొకండును, దండ్రీయనుగ్రహంబునన్  
గొలుతురు వాని నన్ను నెటు • గొల్తురొ యాగతి రాజు లందఱున్  
దొలుక కిరీటరత్నగుచి • శోరముగాఁ జరణాంబుజంబులన్  
గలుగదు వాని కిష్టసుఖ • కాంక్షములన్ గొఱ నాకు నెట్లపో. 66

సీ. నాదునాజ్ఞ యుఁబోలే • నాతనియాజ్ఞ యుఁ జెల్లు నవక్రమై • ఊతితలమున  
నతఁడును నాయుట్టు • లఖలలోకములకు నొసఁగు ననుగ్రహం • బెసక మెసఁగ

- నదుగుదు రతనికిఁ నపరాధిజనములు నాకునుజోలె నఁనారతంబు  
 నతనికి నాకున్నఁ యట్టులు సంవదల్ పూర్ణంబులై యుద్ధుఁ బొడలుచుండు  
 తే. నతని ననుజోలె లోకంబుఁ లధిశభక్తిఁ  
 జూచు నతఁ డిట వచ్చెడుఁచో జనకుండు  
 జననియొండెను శుకనాసఁసచివుఁ డొండె  
 నలమనోరమయొండెనుఁ నాదరమున. 67
- క. పనుపరొ సుతవాత్సల్యము, కనబడ; వినయంబు మిగులఁ ఁ గదుర జనకుఁడొం  
 డెను శుకనాసుండొండెను, ననిరో యేమేని నొప్పియడరుపలుకులఁ. 68
- క. కొట్టిరొ తిట్టిరొ యే డా, గుట్టెఱుఁగును నందు నితఁడుఁ కూర్చిని నాపై  
 రట్టానరుపదుష్టుఁడు గాఁ, డట్టై తరళితహృదయఁడునుఁ నగుణుఁడు కాఁడుఁ.
- క. గురుభక్తివిహీనుఁడు కాఁ, డరయక యేదేని జేయఁనాతఁడు కాఁడుఁ  
 సిరిగలవానినుతుం డను, గరువముగలవాఁడు గాఁడుఁ గానఁగ మఱియఁ. 70
- తే. దుర్విసీతుండు దుశ్శిష్యిఁ తాఁడును గాఁడు  
 నేకపుత్రశ్వదుశ్చేష్టుఁ ఁ డేని గాఁడు  
 కాఁడు నెవ్వఁడొ యొకదుష్టఁకష్టశీలుఁ  
 డొర యీదృగ్విరాగతఁ యలమె నెట్లు. 71
- తే. పుట్టినదిగోలెఁ బ్రేముడిఁ యట్టివడఁగ  
 సర్వవిధములఁ బ్రోచినఁజనని జనకు  
 నిటుల యెవ్వఁడు నొప్పించుఁ నెవ్వఁ డిలను  
 వారిసంబంధమును నెడఁబాసి పోవు. 72
- క. సమయము కా దిది యీదృశ, శమమునకును నింక నితఁడుఁ సజ్జనకర్త  
 వ్య మయినగార్హస్థ్యంబున, విమలంబునఁ జొరఁగ లేదుఁ విం తయ్యెడుఁగా.
- సీ. దేవమానుషపితృ, దేవతాఋణములఁ దీర్చ లే దింకనుఁ దీర్చ కల్ల  
 మూఁడుఋణంబులఁ మొనసి తద్బద్ధుడై యెందేగు నేగినఁ నేమిఫలము  
 పుత్రతత్పుత్రతఁత్పుత్ర సంతతులను నిలువఁడు వంశంబుఁ నిలను నింక  
 సల్పుడును ననల్పఁ సద్దక్షిణలు పెట్టి సవనంబులను బెక్కుఁ సన్నుతించ
- తే. సత్రకూపపరాహర్యఁ సత్తటాక, వనముఖాపూర్తకీర్తనఁవర్ణనముల  
 భారుణీస్థలి సమలంకృతంబుగాఁగ, సలువఁగా లేదు చిరకీర్తిఁ నిలువ లేదు. 74
- క. గురువుల కనువ ర్తనమున, గురుతరమున మొనవఁ జేసిఁ కూర్చుండు సుఖములే  
 నిరతముఁ ప్రియబాంధవులకు, నురు వగునుపకార మేమిఁ యొనరుపఁ డింకఁ.

- క. చెలులను విశేషవిభవాకులుల నొసర్పండు సాధుఁడొటిని సంప  
ర్థిలఁ జేయఁ డనుజేవుల, కలరంగి మనవృత్తు లొసంగఁ ఁ డాదృతిని గడుఁ. 76
- చ. కనఁడు వినండు నంగనలఁ ఁ గానఁడు లోకసుఖంబు లెవ్వయున్  
గనియు సుజన్మమున్ గనఁ డొకండును నింకను బూరుషార్థసా  
ధనముల ధర్మకామముల ఁ ద్రవ్యము నీతఁడు పొందె నెట్లాకో  
ఘన మగునీవిరాగతనుఁ ఁ గానఁగఁ జాలఁ గతంబు దీనికిఁ. 77
- తే. అనుచుఁ దలఁచుచుఁ జరకాల ఁ మాకులాత్మఁ  
డగుచు నాతరుతలమందె ఁ యధివసించి  
యుండె నేమియుఁ దోచక ఁ యుల్లమునకు  
ననిపి రాజుల నందఱ ఁ నర్హవిధిని. 78
- శే. దినముకృత్యంబులను సల్పి ఁ మనుజనాథ  
తనయుఁడును లేచి తనకయి ఁ తత్త్వణకృత  
మగుచు నుత్తంభితంబయి ఁ యలగునట్టి  
తోరణంబులఁ గై నీసి ఁ తోరముగను. 79
- సీ. చందనమాలికాఁసమలంకృతం బయి పల్లవముఖపూర్ణఁభర్తృకుంభ  
యగళసముద్భాసిఁతోభయపార్శ్వమై ద్వార మాదికసర్వఁధరణితలము  
సిక్తమృష్టం బయి ఁ చెలఁగఁగ లోవెలి సురభిసమాకీర్ణఁసుమచయంబు  
కలిగి నానావిధఁగాంగేయభృంగారువులఁ దాల్చి యిటునటు ఁ మలఁగుచున్న  
తే. పరిజనకదంబకంబులఁ బరఁగి రత్న  
కనకచామరమణిపాదుఁకముల సురఁటఁ  
గరముల ధరించి యుజ్జ్వలఁకనకచేల  
ములను దాలిచి వెలయాండుఁ ఁ మలఁగుచుండ. 80
- ప. మఱియు. 81
- తే. గంధమాదన మనుపేరుఁ ఁ గన్నరాజవారణమ్ము మదోదకఁవాసితాఘ  
లదిక మొక ప్రక్క విలసితఁబలితవితత, సితవితానముక్రిందను ఁ జెలఁగు చుండ.  
తే. తనర నింకొక ప్రక్కను ఁ మనుజనాథ  
హయము నింద్రాయుధముఁ గట్టుఁనాలయంబు  
బయటి ప్రాంగణమున నైకఁభద్రనాగ  
జాల ముపవాహ్యమును జాలఁ గ్రాలుచుండ. 82
- తే. వేత్రహస్తజనంబులుఁ వేసవేలు, ద్వారశతముల నిలఁబడి ఁ వార కెపుడు

గొలువఁగ విశాలమై కడు • గొమరు మిగిలి, నై కసత్వశరణ్యమై • యతిశయిల్లి.

సీ. యామికస్థితబహుఃపా స్తిజాలంబులు తటగతకాననఃతతులుగాఁగ  
గంధమాదన మనుఁగజరాజ మంతఃప్రవిష్టమహాచలఃవిధముగాఁగ  
సంచరత్సంభ్రాంతఃసకలసేవకజనజాలంబు కల్లోలఃచయముగాఁగ  
మండలావస్థానఃమహితప్రాచారికజనములు మహావర్తఃకములుగాఁగ

తే. రత్నములుగాఁగ సజ్జనఃరత్నములును  
సితపతాకలు కలహంసఃవితతిగాఁగ  
కుసుమచయములు డిండిరఃకూటములుగ  
నంబునిధిఁ బోలి గంభీరఃమగుచుఁ దనరి.

85

వ. మఱియు.

86

తే వారవనితల లక్ష్మీనిఃవాస మగుచు  
నభినదభనేత్రుమాడ్కి సఃనంతభోగ  
పరికరంబుల నలరుచుఁ • బరఁగు నొక్క  
కాయమానంబుఁ బొచ్చి నాఃత్వైవసుతుఁడు.

87

తే. చొచ్చి ప్రతికర్కమును వీడి • సాబగు పడి  
మలినవనసంబులను చాల్చి • కలితదైన్య  
వదన లై యిట్టునట్టును • బటచుచున్న  
వారవనితలు జాములఃవారు మఱియు

88

తే. పరిజనంబులు తత్తరఃపాటు గదుర  
మ్రొక్క, నదియున్న దిక్కును • మొనసి చారు  
గంధ మాలోక కాగకుఁకరణిఁ దెలుప  
గంధమాదనమును దాని • గనుచు నురక.

89

తే. పఱిపి తూన్యేక్షణముల నాఃవాసభవన  
మునకుఁ జనె మెల్ల మెల్లన • భూవసుతుఁడు  
పలుక కెవ్వరితోడను • బాన్పుపై న  
సున్ను రని మేనుఁ బడవైచె • నూర్పు లెసఁగ.

90

తే. తనుమహీరుహతాలవృంతములు వీవ,నంగసంవాహ కాదులు • నవనయింప  
నధ్వభేదంబు; రేయెల్లఁనందకున్న,నిద్ర నప్రాప్తనిద్రుఁడై • నెగులువలన.

91

వ. మగుడ దుఃఖాంతరహేతు వగునచారచింతాంబుధిఁ మునింగి యాచంద్రా  
వీడుండు తనమనంబున నిట్లని వితర్కింపఁ దొడంగె.

92

- చ. చను మని తండ్రియుం దలియు \* సల్పకయే పయనంబు వారి శు  
గ్వసనిధి ముంచి పుత్రు నెడఁ బాసినశోకమునన్ గలంగుత  
జ్జనని మనోరమన్ జనకు \* సజ్జను నాశుకనాసు నూటటన్  
బానరుచ కేను దేవిఁ గనఁ \* బోయిన నిచ్చటయంపి యేనునున్. 93
- చ. ఇతనిని బోలుదున్; మగుడ \* నేగిన పత్తునొ రానొ యన్నయా  
తతవిదికిత్య నామసు \* దార్మినుఁ; గావున నే మొనర్తు నిం  
కితరము; నిట్టిశంక నుది \* నెంతయు నర్హము కాదు చూడఁగా  
నితఁడు మదిష్టమిత్తుఁ డలఁయింతినిఁ జిత్తరభాత్మజన్ గనన్. 94
- చ. చనఁగ నుపాయ మేమియును \* సంస్కరియింపక చింతఁ గూరుచున్  
దనికెడునా కొనర్చె విడిఁనం దను నిట్టి మహానాకారమున్  
జన నట నొం దుపాయమును \* సల్పె మఱిండువిధంబునన్ గటా  
చనవలె నిచ్చడే యతనిఁ \* జయ్యనఁ దేర విలంబ మేటికిన్. 95
- చ. వల దని తండ్రియుం దలియు \* వారణ నేయరు; వానితండ్రియున్  
వల దనఁ జాలఁ డే నరగి \* వానిని గన్గొని కొంచుఁబోదు నా  
వెలఁదుకయంతికంబునకు \* వే చన నాతఁడు లేక యొక్కఁడన్  
దలఁకఁగ నేల యంచు మది \* దార్శన్యము సల్పి పృథాత్మజం డటన్. 96
- ఉ. అప్పటి తద్యయు క్తి దగ \* నౌషధముం బలె బ్రాంతపాఖ్యమై  
చొప్పడుటన్ దలంచుచును \* శోకముఁ దక్కి యిసుంతసేపు దా  
నొప్పుగ విశ్రమించి సుఖ \* మూనఁగ నంగములెల్ల నూడఁగాఁ  
దప్పుక నుధ్యమాహ్నమును \* దాల్చెడుశంఖము లేచె భుక్తికిన్. 97
- చ. అలనుదిరాతనూజ యెట \* నచ్చట నుండును నాదుమిత్రుఁడున్  
దలఁపఁగ నంచు ధైర్యమును \* దాలిచి డెందముఁ జిక్కింబట్టి ని  
శ్చలఁ డయి రాజవర్ధమును \* సర్వముఁ గూర్చి శరీరసంస్థితిన్  
సలిపెను రాసుతుం డెటులొ \* స్వాంతము శూన్యతఁ గాంచి యుండినన్ 98
- స. అంత. 99
- చ. హృదయములోనఁ బ్రజ్వరిల్పఁగియుశరాసనసహికిన్ నయ  
స్యద్భుతవియోగశోకవృషఁదశ్యవనున్ వెలి నీయఁ దాపమున్  
బొదలుచుఁ దోడుచూప నన \* భూరికరంబులు సాచి దిక్కులం  
దిదె యొదవింతుఁ దాపమును \* నెక్కుడు లీలన యంచు నెంచె నాన్. 100

ఉ. అంబరమధ్య మెక్కె రవి యాతపదంధమునన్ గభ స్తివా  
రంబులు రాజతద్రవము ♦ రంజలఁ గ్రక్కెడునాఁ జెలంగ; దే  
హంబును జీర్చి చొచ్చు నన ♦ నాతపథిండము లొప్పుగా మహీ  
జంబుల నీడలున్ గనఁగ ♦ సంకుచితత్వమాఁ గ్రింది కేగుచున్. 101

సీ. వెలిఁ జూడఁ జూడ్కులు ♦ వెనుదీయ; భూములుదుస్సహస్పర్శలై ♦ తోఁపమిగులఁ  
బ్రజ్వరిల్లునొ యన ♦ భాసిల్ల దిక్కులు సంచారములఁ బాయ ♦ సరణు లెల్లఁ  
బథికి పంక్తులు చలి ♦ పందిళ్ల నడుమను గుంపులై దూరంగఁ ♦ గోరి జలము  
పట్టులు గూళ్ల లో ♦ పలు నుండ నాడులఁ గలఁచునూర్పులఁ గడు ♦ గానిఁ గనుచుఁ  
జే. బల్వలాంతర్జలంబులఁ ♦ బడుచు నుండ  
మహిషబృందమ్ము లెల్లను ♦ మమత మిగులఁ  
దామరసలోచనాగండ ♦ తలము లెల్ల  
శోణితాంభోజ కాంతుల ♦ సాబగు నింప. 102

క. విదళితముక్తాక్షోదము, పదకంబున స్వేదబిందు పంక్తులు చెలఁగన్  
మదిఁ నలఁపఁబడఁగ వెన్నెల, యెదలు ప్రదోషంబుఁజూడ ♦ నెలమి పహింపన్.  
క. దినపరిణామం బెప్పుడు, చనుదెంచును వచ్చు నెపుడు ♦ జలవసమయ మం  
చును గోర జనులు ప్రీతిని, గొనఁగోరఁ దుహరగుణముఁ ♦ గుంభినియెల్లన్.  
న. అప్పుడు. 105

చ. సలిపి శరీరసుస్థితిని ♦ త్కౌఠవపుత్రుఁడు లేచి వచ్చి తాఁ  
గొలనిదరిన్ ఘటించుబడి ♦ కోమలమై సతతంబు సంపత  
జ్జలకణికాభిషేకమున ♦ సారసనాథునితాప మార్పుచున్  
జేలఁగెడువారిమండపముఁ ♦ జేరెఁ గొలందివృపాలు రంటి రాన్. 106

చ. అది యెవ లేక వై పయిని ♦ యావళు లై పడునీటిధారలన్  
గుదురయి పాలు చున్నయొక ♦ నుల్యను ప్రాదినీచేతనుం బలెన్  
బదిలముగాఁగఁ జాట్టఁబడి ♦ భాసిలుచున్ జడిమస్వరూపమై  
పొదలుచు నుండె మంచుమలపుత్రుఁడు నా శిశిరర్తునిక్క నాన్. 107

క. నరవికసితనుసుపల్లవ, వరలతి కావేల్లి తముల ♦ వర్ణ్య స్తంభో  
త్కరముల రమ్యుంబై యాం, తరలంబితవేతనీకృతధావంతం బై. 108

సీ. ఆమోదమానార్ద్రాహారివిస్ఫుటసరోజాతజాలావృతస్థలయుతంబు  
నాకీర్ణసరసభిసాళివిచ్ఛురితంబు శైవలకీసలయ ♦ స్తబకయుతము

నసమయసంకల్పితాంబునాగమకాల మంబువాహనివాసకాలయంబు

ఖద్యోతకరతిరస్కారంబును నిదాసుసమయావహేళనస్థానకంబు

తే. సకలకాసారహృదయంబు ధీవలగృహము

నగుచు స్నానార్ద్రచికురంబు లార్చుకొనుచు

హారవలయైకభూషణ లగుచు నున్న

వారపనితాగణంబుల భాసురంబు.

109

తే. వాసరాఘాత మైనయావారియండ

పమున, సతిరమృత మాటను బంచబాణు

క్షుభితుఁ గావించి వారిసంక్షోదశిశిర

మగుట మిత్రవియోగాగ్ని రగులఁ జేసి.

110

తే. ఉరుకరాంబుధిచందానఁ బరవు గలిగి

తీవ్రగంభీర మైనతద్దీపస మెట్లొ

యొంటి దాఁటెను నాత్మదైర్యోడుపమున

సంత నాతప మెల్లను నగుణ మెఱుఱు.

111

ప. ఆసమయంబున.

112

తే. విరివి గోమయలేపనహరిత మగుచు, నుండమందానిలాహతిమంజుగతిని

గవలుసితవువృవితతులఁగ్రాలు చున్న, వాసభవనాంగణమునకు వచ్చి క్షణము.

తే. కొలువుదీరి సమాసన్నకుంభిసీప, వారములతోడ మిత్రసంభాషణముల

సలిపి యొక్కంత రెండవఁబామునందు, గవలవలె దండుసిద్ధమై పావల నిండు.

తే. అనుచు సైన్యాధినాథుఁ ఁ కాజ్ఞ యొసఁగి

తారకోదయ మగుడు నాధరణినాథ

తనయుఁడు విసర్జితాశేషధరణినాథ

వారుఁ డయి చేరె నిజవాసభవనమునకు.

115

అతి చంద్రావతంబు నైశంపాముని పృథ్వింతమాఁ దెలుప నుజ్జయినికి వచ్చుట.

ప. అంత

116

శా. ఆయత్తం బయి నైనృ మెల్ల నభువఁ లాఘంభముం జేసెఁ దాఁ

బోయెఁ జాలదినంబు లుజ్జయినికిఁ లో కంచు నుత్కంఠతో

న్వాయింపఁ బడ కున్న భేరి తెలుపఁ యానంబు; నిద్రావిలో

దాయామంబును గాన కంత సరనాథాంగప్రభాతుండునుఁ,

117

శా.రాంగఁ మూడవయామ మశ్వగజరాట్టయైకయానంబు భూ  
భోగీశ్రేణిక నాతివిస్తృతము తోఁ + బోవఁ విసమ్మర్ద మా  
భోగాధ్వమున నేగె; నధ్వముననేపో ఓణమై రాత్రి తా  
భోగీష్టోకమునుండి వచ్చె ననఁగాఁ + బాల్యై సమస్తార్థముల్. 118

సీ. వికసించెనో యనఁ + వెలిగె వృగజ్జముల్ విరళతఁ గనె ననఁ + బరఁగె వనులు  
జీవలోకము మఱి + సృష్టింపఁబడె నన నన్యప్రకారమై + యడరు చుండె  
నిమ్నోన్నతంబులు + నెగడెను విభజింపఁబడినవో యనఁ గడు + భానుర మలు  
తరులతాగుల్తముల్ + చాలెను సంకోచ మననొప్పెగహనంబులగు చుమిగుల  
తే. నంబరంబున కెక్కెడుఁనహములక్ష్మీ  
బహుళలాఘోరసారుణఁపాద మనఁగఁ  
గమలినీరాగదాయి విశర్తబింబ  
మగఁజడుచు నుండె స్పష్టమై + యవనినాథ!.

119

వ. అంతం బ్రభాత మ్మగుటయు సమస్తసైన్యసమేతుండయి యుజ్జయిసిం జేరు  
టయఁ గడు మారంబున నగరభావ్యాప్త దేశంబున బద్ధాంజలులై గుంపుల  
య్యును గుంపులగుచును బద్ధమండలులై వసించియు వసించుచును నటకే పోద  
మని పోయి కొంతద వ్వరిగి మగిడి వచ్చుచును మోములు పైకెత్తి తలలు  
వాంచి యుద్యద్బాష్పవనయనులై వివర్ణదీపవదను లగుచు హాహాకారంబు  
లెసంగ నేప్పుచు, దుఃఖాతిరేకంబున హానంబుఁ చాల్చుచు, మునులయ్యును  
మముక్షువులయ్యును వీతరాగులయ్యును నిస్పృహులయ్యును దుర్మార్గులయ్యును  
స్నేహపరవశులై తండ్రులట్లు మిత్రులట్లు ప్రియబాంధవులమాడ్కి వైశంపా  
యసప్నతాంతమునె యడుగుచుఁ జెప్పుచు, విచారింపుచు, ననుభవించు చున్న  
పెక్కండ్రఁ జొరజనుల నాలించి చంద్రావీడుండు తనమనంబున నిట్లని విచా  
రింపఁ దొడంగె.

120

చ. వెలువలివారికే యిటుల + వీనియవస్థ దురంతతాపముఁ  
గొలుపఁగ వీని నుంచి యెదఁ + గూరిమిఁ బెంచియు బాలచాటువా  
క్కుల వినినట్టివారి కిఁకఁ + గూరఁగఁ జేయునొ యెట్టితాపముఁ  
బలుకఁగ నేల వీని నిటఁ + బాసి యెటొంటిగఁ జాతుఁ దండ్రీనిక. 121

మ. శుకనానుం గనుఁగొందుఁ దత్పుతని నేఁ + జాతుం గటా యేగరిగ  
వికృతం బయ్యెడు డెంద మంచు మదిలోఁనిందించుచుఁ బాషువా



రికణంబుల్ దిగజాట నానికతుడన్ ♦ రింఛోళులై దేనిఁ గాం  
చక చొచ్చెన్ నృపమానుఁ డుజ్జయినఁ జంఁచద్దఃఖభారంబుతోన్.

122

ఉ. చొచ్చి నృపాంగణంబుననె ♦ స్రుక్కుచు డిగ్గి ససంభ్రమంబునన్  
జూచ్చుచునే వినెన్ జనియె ♦ ఊఁగివరం డలదేవితోడ నా  
సచ్చరితాత్మమంత్రిచరుఁసద్గముఁ జేర నటంచు; మల్లి తా  
వచ్చెను మంత్రిగ్రీమునకె ♦ పార్థివసూనుఁడు, వచ్చుచున్ గటా.

128

~\*~\*~ పుత్రవియోగాతుర యగుమనోమలపము. ~\*~\*~

సీ. తోడలపై నిడుకొని ♦ పుడుకుచు నింకను లాలింపఁగా దగుఁబాలుఁ డీవు  
నిర్జనాహిసహస్రఁదుర్జనఘోరశూన్యాటవి నెట్లుంటి ♦ వకట యొకఁడ  
దుష్టసత్వంబుల ♦ తొందర యణఁగించి చేహరక్ష యెరుండు ♦ తీర్చె నచట  
నిద్రాసుఖం బిచ్చునిర్మలసుఖశయ్యఁ గల్పించె నెవ్వండు ♦ కన్నతండ్రి!

తే. విమమభావంబులను నెల్ల ♦ వీడఁ జేయు  
భోజనం బెవ్వఁ డిడె నీకుఁ ♦ బుత్ర! వగవ  
దప్పికొన్నను నాఁకొన్నఁ ♦ దవుల నిర్ల  
తలఁప నీ కేఁడు నాయంకఁతలము విడిచి.

124

చ. సమసుఖదుఃఖభాగ యగుఁచానను నైకొన లేదు నీవు వే  
గమ యిట వచ్చుటే తడవుఁగా జనకాజ్ఞ వధూముఖాంబుజా  
తము గనుభాగ్య మబ్బు నని ♦ తద్దయు నున్విఖలూలితిన్ గటా  
యమరునె నా కపుణ్య; కడి ♦ యట్టుల యుండు నిద్రాంశు కల్లెఁగా.

125

చ. కనుటయు నాయె దుర్లభము ♦ కాంతుచు నిన్నిక నెట్లు పుత్రకా!  
చను మట నన్నునుం గొనుచు ♦ సౌఖ్యమొ యెచ్చట నున్న నీకు నీ  
జనకునియాజ్ఞఁ బొంది; నిమిఁపంబు నినున్ గనకున్నఁ గాంతునే  
తనువును వత్తి! శైశవముఁ ♦ చాల్చినయప్పుడు నన్ను మీఱవే.

126

చ. ఉన్నటు లుండి వచ్చె నెటనుండి కటా యిటువంటి క్రూర్యమో  
చిన్నికుమార! నీ కెవరు ♦ చెప్పిరి పుట్టువుదొట్టి నీముఖం  
బెన్నఁడు కిన్నవాణినది ♦ యే గన నేఁ డెటు వచ్చె నాదుపై  
నెన్నఁగ రానికోప మది ♦ యీకు నను న్విడియుండ నీగతిన్.

127

సీ. పోయిన రావయ్య ♦ పుత్రకా! వేగంబుప్రార్థింతు నయ్య నిన్ ♦ బడము లంటి  
యెవ్వఁడు నాకొరుం ♦ డింక దేశాంతరపరిచితి విడితి మాఁపఁగని నీతిఁ

గనకక్షణమ్మునిఁ ప్రసనిచంద్రాపీఠపై నిట్టినిస్సేహభావమెట్లు  
కలిగెను? మేలెనీ కిల సుఖంబుంపంగ దగుగురుజనములఁ దార్పవెతల

తే. నలుంగ నీ వేమి పొందుదో యిట్లు చేసి  
యనుచు నివి యాదిగాఁ గల్గు ననన్యములను  
దలచుకొని యంతిపురి నాత్మతనయవిరహ  
దుస్సహవృథ నోర్వక తూలి పడుచు. 128

తే. పట్టుకొని ప్రక్కఁ గూర్చుండి పార్థివేంద్రు  
నతి యలవిలాసవతి పరిసాంత్యసముల  
నూఱడించిన విలపించుచున్నయువిన  
నలమనోరమ వినెను నాయధిపనుతుఁడు. 129

క. విని తత్కరుణప్రవిలాసవవిషమున విహ్వలతను బడసెనొ స్వాసం  
బును గూరెనొ యన ఘూర్ణిత, తనుఁడై నిశ్చేతనతను దాల్చెను నపుడే. 130

తే. సహజసత్వసమాశ్రయః స్తంభితాత్మః  
డగుచు నెట్టెలో చొచ్చి తా నాత్మజనకు  
మోముఁ గన సిగ్గుఁ గూరుచు ముఖము వాంచి  
నిశ్చలాఖలగాత్రుఁడై నిలిచి సుంత. 131

అంశం చంద్రాపీఠం శుకనామనింట నున్నతనతండ్రిం గాంచుట. అంశం

తే. మందరాచల మన నొప్పుఁచుహితమూర్తి  
మంత్రిశుకనామతోఁ గూడ మథనముతుద  
స్తిమిత మైనమహాంభోధిచెలువు తనర  
నున్నతండ్రికి మ్రొక్కిడి యున్న సంత. 132

తే. దూరమునఁ గూరు చున్నట్టికూరిమినుతుఁ  
గాంచి కొండాకవడి లోన వింది పైకి  
వచ్చు బాష్పంబు లాఁగుచుఁ బరంగ గర్భ  
దిక సమాసన్నర్షమై లేచెరిలుచు. 133

తే. పొలుచుబలదంబునట్టుల భావరుండు  
తనయుఁ గన్గొని యిట్లనఁ దనయ! నీకుఁ  
బ్రాణమునకంటె నెక్కుఁడై పరగుప్రీతి  
గలదు తమ్మునిపై నని కాంతు నేను. 134

చ. కలుగు సుఖైక హేతు వయి \* క్రాలెడునిష్టజనంబువల్ల నే  
యిల నవితర్క్య మాశ్రమము \* నెక్కుడు పీడయు మానవాళికి  
సలుపఁగ లే? వ వేమి? విను \* జన్మవయస్కృతశీలసంపదా  
వళికి వినీతి కొజ్జలయ \* పారసుశిక్షకుఁ జెల్లి కంతకున్.

135

చ. అనుచిత మైనతావకవయస్కుని తమ్మునియాయుదంతమున్  
విని యిది నీదుదోష మని \* నిక్కముగా మది సంశయింతు సం  
చనుజనపాలుమాటలను \* నాఁపుచు నాశుకనానుఁ ఛొక్కటన్  
దనరెడుకోకమన్యులఁ \* చాల్చు వివర్ణత నాస్య మిట్లనున్.

136

—అంభో శుకనానుఁడు చంద్రాదునియందు దోషములేదని నిరూపించుట. అంభో—

సీ. అగ్నిఁజల్లఁదనంబుః \* నబ్బునియందెండ, తరణియందుఁదమంబుఁ, \* దమమునందుఁ  
బగలు, మహాదధిఁబంకశోషంబును, శేషునందును మహాః \* క్షి త్యధృతియు  
సాధునందుఁ బరార్థ \* సాధనానుద్యమ, మప్రియవచనత \* యార్ద్యనందు  
నవనీసురునియందు \* సస్మృతభాషణమును, రాజునం దప్రభా \* రంజనంబు  
తే. కలుగు నేనియు యువరాజ \* తిలకునందుఁ  
గలుగు దోషంబు తెలియక \* పలుక నిట్లు  
తగునె యామూఢచిత్తుని \* తప్పిదంబ  
యెంచ నిది యెల్ల వేయల \* యినవరేణ్య!.

137

క. పాపికి మిత్రప్రోహికి, ధౌపాప్రియకారి కిర్త \* చండాలునకున్  
బ్రాపితదుర్భవునకు మా, తాపితృఘాతికిఁ గృతఘ్ను \* తాభూమికి నై.

138

క. ఈతని నీకంటెను గడు, నాతతగుణవంతుఁ గృతయుఁ \* గావ్తోచయునిన్  
శీతలుఁ జంద్రావీడుని, నీతీరున చూఱఁదగునె \* యీకు నరవతి!.

139

చ. కలదొకొ యింతకంటె గట \* కప్తతమంబు వ్యభానిదాన మీ  
యిల గుణవంతు దోషినిఁగ \* నెంచిన నన్యులునుఁ గుచింపఁగా  
వలయునె తల్లిదండ్రుల? న \* పారగుణంబులు గల్గు వానికిన్  
సలుపఁ దగున్ బురస్కీ \* య గుణంబులచేతనె భూధవాగ్రణీ!.

140

—అంభో శుకనానుఁడు వైకంఠాయను నిందించుమఁ జింతించుట. అంభో—

వ. మతియు.

141

ఆ. జన్మ మాది నీదుఁసతి విలాసవతియు, నంకలాలనంబు \* నందినాఁడ  
నన్నమాట మఱచి \* నట్టిదుష్టాత్మన, కేమి నేయు నీత \* డినవరేణ్య!.

142

ఉ. దాసముచేతనే మలినఃతం గడుఁ గాంతురు హస్తాగండముల్  
పానిమలీమసప్రకృతిఃపూరుషు లెవ్వరు వత్తి లేకయే  
పూని ప్రసాదమున్ మలఁగిఁ పోవక యెవ్వరు ప్రజ్వలింతురో  
మాంసక రత్నదీపములఁమాడ్కి నధూనుపతాకులై భువిన్. 144

తే. అంగలగ్నోరగములట్లు యలవరతము  
పూని చాక్షిణ్యమునె యేరు యట్లుచుండు  
నామమార్గావలంబులై యభూమి నెవరు  
స్నిగ్ధులందును నూతులై యెలఁగు చుండు. 145

తే. పల్లవములట్లు రాగంబు యడసి యవుడ  
దివసవృద్ధిని రాగంబుఁ దెగడుచుండు  
బాణములయట్లు గుణముక్తి యడసి యెవరు  
దూరవిక్షేపమును గాంత్రి యొలఁగ జనము. 146

సీ. వక్త్రు లెవ్వరు ఋజుఁవర్తనులందును సాధులందు నసాధుఁచరిశు లెవరు  
క్రుద్ధు లే రనురాగఁబుద్ధులందును మిత్రవరులందు ద్రోహు లొందునునేరు  
భయశీలుఁందును యబ్రహణశీలుగు నస్థివవారిని నలఁతు రేరు  
దుష్టస్వభావులు యశిష్ఠులందును నేగు భర్తలందు నభృత్యభావు లెవరు

తే. ప్రీతిపరులందు ద్వేషులై యప్రిదుల రేరు  
ప్రీలయందును శూరులు యసేపులందు  
గ్రూరు లెవ్వరు దీనుల యదారుణులును  
బుణ్యవంతులయందు నప్రణ్యకరులు. 147

వ. మఱియు. 148

తే. ధూతిపరిమార్జనముఁ గాంచి యొలుచుముకుర  
ములపగిది నాభిముఖ్యంబుఁ బొంది యేరు  
సకలము ప్రతీపముగఁ గాంత్రి యసన్నతింప  
నిర్దయాత్ములు గారుణ్యనిరతులందు. 149

తే. ఆంతరస్వచ్ఛవర్తన యమందినట్టి  
కమలినులమాడ్కి గాఢావఁగాహముననె  
గలువతను గాంత్రి సకలంకఁబుద్ధము లటు  
గాంత్రి పరువత స్నేహంబుఁ గాంచి యెవరు. 150

నీ. గురువులే లఘువులై ♦ వరంగుడు రెవరికి నీచులే యున్నతుల్ ♦ నిక్కువముగ  
నిల నగమ్ములై గమ్ము ♦ లెవరి కకార్యంబెకార్యమన్యాయంబెకరమున్యాయ  
మస్థితియే స్థితి ♦ యనుచితంబు విద్య యవిద్యయే ♦ వినయ మవిన  
యం బనాచారంబె, నూచారము కుదృష్టి యేరికి శుభదృష్టి ♦ యెసక మెసంగ

తే. నగు సుశీలత దాశ్శీల్య ♦ మగు సధర్మ  
మగును ధర్మంబు నన్మతమే ♦ యగును సత్య  
మప్రమాణంబును బ్రమాణ ♦ మగును నలంక  
హింసఁమె యహింస యేరికి ♦ నంచ నెపుడు.

151

ఉ. వరికి దుచ్చబుద్ధులకు ♦ నెక్కుడు నే నని తెల్పి శాస్త్రముల్  
గూరుచు గావు జ్ఞానమును; ♦ గూర్చు యశంబును గాదు విశ్మయ  
గూరుచు నేరికి ప్రభుత; ♦ కూర్చుండ గాదు పరోపకారము  
గూరుచు బ్రాణిశాపమును ♦ ఘోరము శౌర్యము ధాత్రి నేరికి.

152

తే. వ్యసనములం బెంప నేరికి ♦ నగును స్థిత  
కాదు మైత్రిని బెంపంగఁ; ♦ గామమునకు  
ధనపరిత్యాగ మగుం గాదు ♦ ధర్మమునకు  
నేరి కగు నెల్ల దొసంగున ♦ కేల చెప్ప.

153

నీ. అట్టివారలు మేనఁ ♦ బుట్టు సహాక్రిముల్ సర్వదోషాశ్రయాఃఖర్షరుజలు  
నంతర్విష సహాహి ♦ సంశయము వివాద కారణోన్మోక్షాతఃపాములును  
సర్వవర్తనమహాశ్వసనతతులు వక్రచారిమహాగ్రహఃజాలకములు  
మలినాత్మకులపాంసుఃపులులమో నుయప్రదోషములునిస్తపలుబ్ధఃజనములరయ

తే. స్నేహవర్జితఖలులు నఁచేప్పనశువు  
లగుణజాలిను లనకాష్టహవ్యవహులు  
తీర్థరహితాపగలు గడుఁతీవ్రమతులు  
పుట్టుచుందురు స్వయముగ ♦ భూమిలోన.

154

ఆ. ఇట్టివాడె వీడు ♦ పుట్టె నొకానొక  
పాపి నాకు నిట్లు ♦ పాటుపడెడు  
నధిపనూతి కెట్లు ♦ లాచరింతును నోహ  
మనుచు మదిని దలంపఁ ♦ డయ్యె నకట.

154

చ. సలిపిన నిట్లు శాసనము ♦ సల్పు నవశ్యము దేవరంచును  
దలంపక, జాతపీడుఁ నయి ♦ తాల్చును నాపయిఁ గిన్నయంచును

దలఁకక లోన, నే నొకఁడఁ దల్లికిఁ బ్రాణనిబంధనంబు నఁ  
దలఁగి యెటుండు నం చయినఁ దాల్చుక శంకను నే మొనర్చె హా. 155

చ. జనకుండు నేను బిండ మిడి • సంతతిఁ గాతు నటన్పఱిగక  
గనె ననుఁ బెక్కు నోములను • గాంక్ష నొనర్చి తదీయశాసనం  
బును గొన కెట్లు సర్వమును • బూన్కిఁ ద్యజింతు నటంచు నేనియున్  
మనమున నెంచఁ డయ్యె ననుమానముఁ గూరఁడు నెట్టిమూఢుఁడో. 156

ఉ. ఈవిధి నష్టమానసుండు • నెంతయు భ్రాంతుండు దుష్టమార్గసం  
భావితుఁ డజ్ఞుండున్ మొనల • భావనసేయఁ డదృష్ట మెన్నఁడున్  
భావన సేసిన్ దెలివి • బాసినచీఁకున కాయదృష్ట మే  
మావహిలంగఁ జేయఁ గలఁదాను దలంపఁగ నెన్నిభంగులన్. 157

ఉ. దేవరవార లీయపరఃతిర్యగపశ్చిముఁ గీరముం బలెన్  
వావిరి పూన్కిఁ బెంచి పెనఁవానింగఁ జేసియు విద్య నేర్చియున్  
భావితుఁ జేసినారు; పశుపక్షులకుం గను వేడ్క నిచ్చుటన్  
బోపదు శిక్షణశ్రమము • పొల్లయి; యీపశుపక్షులున్ భువిన్. 158

మ. తముఁ బోషించెడువారిపై మిగుల హాఠ్యం బెప్పుడున్ బూను స్వాం  
తమునఁ దత్కృతముం దలంచుఁ జనవుం • దాల్చున్ గడున్ వానికిన్  
దమి దోఁబుట్టువు తల్లిదండ్రులవయిన్ • దర్శింప నీపాపికిన్  
గుమర్తి గూరినవాని కెల్లను సభఃకుంభిన్ బ్రవేశించె బో. 159

వ. మఱియు. 160

ఉ. ఎవ్వనిదుష్టజన్మమున • నెల్లర మేము సుఖంబు నున్నగా  
నివ్విధి దుఃఖవారినిధి • నీదుచుఁ గుందుచు నుండువారమో  
యవ్వటుఁ డీదృశాచరితుఁ • డందుత జన్మము తిగ్యగంగమం  
దివ్యసుధాతలంబునను • నెక్కడ నైన నవశ్య మారయన్. 161

చ. తనదుహితంబుపొంఁటె మఱి • తద్దయు సన్యహితంబుపొంఁటెనున్  
జనము సమస్త మివసుధ • సల్పుఁ బ్రవృత్తిని నెందు; నీతఁడో  
కనఁగ నొనర్చి మమ్ము నిటు • గాఢతరవ్యథ వ్యర్థ మేరికిన్  
దనకును వింతవారికిని • దార్పణ లేదు హితంబు చూడుమా. 162

ఉ. ఈగతిఁ దన్నుఁ జంపుకొని • యే మొనరించె నితం డటంచు నే  
నేగతిఁ జూచినన్ దెలియ • దెన్నఁగ నీతఁడు దుర్గోపాండు దు

ప్రాగుండు మాకుఁ బుట్టె వ్యథ • లండంగఁ జేయనె యందు నేత్రముల్  
దోగ హిమర్తుసుత్పలినిఁతో నెనయై స్రవదశ్రువారిలోఁ. 163

తే. పెదపు లదరంగ లోలోన • బెల్లు మండు  
మన్యుపూరంబుచే గడు • మథితుఁ డగుచు  
వెచ్చ నూర్పుచుఁ బలుకక • టిచ్చపాటు  
గదుర శుకనాసుఁ డుండెను • నదుర నిలిచి. 164

వ. తదవస్థం దై నశుకనాసునిం గాంచి తారావీడనరేంద్రుం డిట్లనియె. 165

❦ తారావీడును శుకనాసు నూటించుట ❦

చ. తలఁవఁగ మాదృశుల్ తెలుపఁ • చార్మొను టంతయు మేరుఁ! నీ  
కలజలదాంబుబిందువుల • నల్లని నించుట; మంచువిప్రువం  
బులఁ జలువల్ సుధాంశునకుఁ • బూన్పుట; దీపమునకై బ్రకాశమున్  
గొలుపుట వహ్నికీ; రవికీఁ • గూర్పుట వెల్గుఁ బగంటివెల్గునకై. 166

వ. అయినను. 167

చ. చదివిన బెక్కుశాస్త్రములు • చాలవి వేకము గల్గినకై బలం  
బొదవిన ధైర్య ముండినను • నుండినకై బ్రజ్ఞయు దుఃఖవేగముల్  
గదిసిన నెంతవానికిని • గాంచు నవశ్యము వర్షవారిచే  
ప్రాదముగతికై మనంబు గడుఁనచ్చము నావితకై జగంబునకై. 168

చ. కలుషతఁ గాంచినకై మనము • గాంచఁగ నేరదు దృష్టి సర్వమున్  
దెలియదు బుద్ధి చిత్తమును • దేనిని నారయ నేర దెంతయున్  
దొలఁగు శుభాశుభంబులనుఁ • దోవఁగఁ జేసెడుతెల్వి పల్కెన్  
దెలియదు నాకు నెక్కు డవఁనిం గలవృత్తము నీవె సర్వమున్ 169

చ. పారయక యేవికారమును • బుచ్చినయట్టిండు ప్రాయ మీభువిన్  
బరఁగును నేడు? యావనము • పాటిలినంతనై శైశవంబుతో  
గురుజనభక్తి బాటు నెటఁగో, మఱి వేరుగఁ గ్రొత్తప్రితి తా  
దొరఁగొను నెక్కుడై వయసు • దోచుకొలందిని దానితోడుతకై. 170

నీ. అక్కుతోడనె వాంఛఁనతివిస్తరముఁజెందుబలముతోడనుచుంబువడయుఁ బెంపు  
దోర్దవ్యుతోడనే • స్థూలమా బుద్ధియు నడుముతో శ్రుతమును • బడయుఁగృత  
మీసలతోడనే • మిసమిస మెఱయును మలినతాహేతువౌ • మహితమోహ  
మూఁదుయుగ్గతోడ • నుపచయం బందును సఖలాపదలగృహం • బవినయంబు

తే. నాకృతిని గూడి హృదయంబునందునండి

వికృతు లెల్లను వెలువడు • విడక వెంట

యావనమునందు జనులకు • నవనియందుఁ

జెప్పఁగా నేల వానివిఁచేష్టితములు.

171

మ. ధవళంబయ్య సరాగమై తనరుచుక • ద్రాఘిప్తమై దీర్ఘముక

దివురం గాంచఁగ లేదు చతువు; చొర • న్లేదాఁక లేకుండినక

జెవి నాచార్యహితోపదేశము; గడుకఁస్త్రీరాగియై డెండముక

దవులం జాలదు విద్య నొందు నెవుడుకఁదభ్యంబు తచ్చేష్టలక.

172

తే. కలుగు నస్తైర్యశీలచంఁచలత మిగులఁ

గలుగ నేరదు స్తైర్యంబు; • కడఁగి విడువఁ

దగినవ్యసనంబులందును • దద్వికార

సంగతులయందు హేతువు • సరసత యగు.

173

తే. జలమయముగాఁగ సర్వంబు • సలుపు చల్ల

సరతయె నర్థవృద్ధికి • సరవి హేతు

వగును యావనకాలంబునందు జగతి

మనుజులకు నెల్ల సాజమై • తనరుచుండు.

174

వ. మఱియు.

175

సీ. అహ మగు దోషాగఁమార్గమ్ము దోషాగమంబు నాలోకాగఁమార్గ మగును

నగును నసద్దర్శనార్థ మనాలోక మగు నసద్దర్శన • మరయమికిని

సరయమి దుష్పథఁమందుఁ జొచ్చుట కగు దుష్పథవృత్తమై • తొట్టువడుచు

భ్రమియించుచు మనంబు • పడును మోహాంధమై యదివడఁ దల్లగ్నఁమైనసిగ్గు

తే. పడు నవశ్యంబు, సిగ్గు తాఁ • బడినపిదప,వలదు పొవ్వునఁ ద్రోసిన • వదలకట్టె

వచ్చి చేరును డెండంబు • వలపురాజు, నవినయమ్ముల కెల్ల రాఁబాధిరాజు.

తే. అడరు చుండంగ నామరుఁ • డాత్మయందు

సత్వ మెల్లను నడుగంట • సల్పు నయిత

రంధ్రములు గల్గ వేటికి • రట్టు చేయ

సత్వ ముడిగిన శీలంబు • నడలకున్న.

177

వ. అట్లు సత్వ ముడిగి శీలంబు నడలిన.

178

క. వినయమున కేది యవలంబనము? నిరాధార మగుచుఁ • బరఁగెడుదైర్యం

బాసరువఁ జాలును నేవని? నునుచుఁ బద మైచట బుద్ధి • యూర్జిత మగుచుక.



తే. కను నవవంధ మెచ్చట ♦ గాఢసుఖము?

దేన వశమయి నిశ్చలం ♦ బౌను మనము?

దేన వినియంత్రితంబులై ♦ తీవ్రమార్గ

గాము లగుసింద్రియంబులు ♦ కదల కుండు?.

180

ఆ. భువనగర్జితములు ♦ భూరిదుశ్చరితంబు, లబంధు వారితంబు ♦ లగుచు దేన?

నొలంగు మఱియు దేన ♦ దోషాభిసంగంబు, దృష్టిరోధకంబు ♦ తిమిరదంబు.

క. తలఁపగ బహుదర్శిత్య, పులవడ దేన దేని గాంచు? ♦ నది యలవడు నె

ట్టుల యీసమయంబుననే, కలుగఁగఁ దొలివయసును సిమి ♦ కలిమి యడరుచుగ.

తే. కురులతోడనె చరితముల్ ♦ గూడఁ దాల్చు

ధవళిమము; వార్ధకము నగు ♦ ధన్యులైన

పారలకుఁ గొందఱక; యెల్ల వారల కిది

కలుగ నేరదు సుకృతంబు ♦ గరిమఁ గాని.

188

సీ. మోహవిషమహాహిమముఖ్యంబు గురుమనవికృతిమ త్తద్విషవిలసితంబు

నసమానదుశ్చేష్టితై కాధిపత్యంబు రతినిద్రలు వసించు ధర్మ్యగృహము

నవరాగపల్లవనవోద్ధమవిలాసచారు దుశ్చూరిత ♦ చక్రవర్తి

క్రూరాఖిలానర్థలోటినివాసాంధకారబంధురమహా కాననంబు

తే. నగుతరుణిమావతారమ్మునందుఁ గలుగు, విషమతరవిషయాధ్వని ♦ విష్ణు మైన

సర్వమునకును దోషంబుజరుగుచుండు, జంత యేటికి దీనికై ♦ యింత సుమతి!.

ఉ. లాలనపాలనక్రియల ♦ లత్యులు పిల్లలు చూడ వారిపైఁ

బోలునె నీకు నాద్యునకు ♦ భూరితరక్రథ నిట్లు కై కొనెన్?

బాలురపై నిప్రేమ కిటు ♦ పల్కుట రోధముఁ బూని యర్హు మే

చాలు గురుల్ తలంపఁగను ♦ స్వేచ్ఛ సమానులు, తన్ముఖంబునన్.

185

చ. వెలువడు మేలొ కీడొ యది ♦ బిడ్డలయందు ఫలించు నిక్క మై

పలికిన దీవనల్ గురులు ♦ పాటిలు నెట్లు వరంబు లొచు న

ట్టు లవును దిట్లు శాపములు ♦ డుల్ల శుభంబులు దైవతంబు తం

ద్రులు గద పిల్లవాండ్ర కు నిట్లుల్ దగునా భువి దూఱ బాలురన్.

186

క. మనవైశంపాయను గిను, కను బరుషము లాడ నీవు ♦ గలిగె మనమునన్

ఘనతరదుఃఖము, స్వయముగఁ, బెనిచినవృక్షముల పై నఁ ♦ బ్రేముడి యలరుగ.

క. తనుజాతనుజులపైఁ గడూ, దనకును బ్రేముడి యటంచుఁ ♦ దర్శం బేలా

చన దీరోషము మానుము, మనవైశంపాయనుషయి ♦ మమత విడిచెదే.

189

ఉ. అంతవిరుద్ధ మైనపని యీతఁ డొనర్పఁ జొకింత యేని దా  
సంతయు సన్నన్ద్రసింఁచె ననియించు నెఱుంగక హేతు విగర్తిఁ  
సంతయు శంకఁ దక్కి మది యావ్వఁగ మోపెద వేల దోషమున్  
వితె యొకానొకప్పు డవిఁనీతిజదోషము చక్క నొక గదా. 189

క. పిలుపింత మిటకు వానిని, దెలుపుద మీవయసునంచె యెగ నర్హంబే  
సలిపితి వేలకొ యిట్లని, సలుపుద మిట దాని కేమి యలపవలయునో. 190

క. అనుటయుఁ దారాపీడుం, డనె శుకనాసుండు మరల యాతని కిట్లం  
చును మీ రనెదగు వత్సల, తను నొదావ్యమున నిట్లు యెగునే చేయన్. 191

క. తలఁపఁగ నేమి విరుద్ధము, కలుగును నొం డింతకంటె యువతర మది తా  
దలఁగి యువరాజు క్షణమును, మెలఁగెడు నొండెడను నిచ్చుఁమెయి నీతఁడుపో.

చ. అన శుకనాసుఁ డిట్లు మనుజాధిపనూతి కళాభిఘాతుమా  
డ్కిని జనకుంఁచె దోషములఁ యీ ర్తనచేయఁగ నట్లు బాష్పముల్  
కనుఁగవఁ గ్రమ్మ నిట్లనియెఁ యాంచుచు నాశుకనాసుతోడ నొ  
య్యన నుపవిష్టుఁ డొంచు గదియం జని సంక్షుభితాంతరంగుడై. 193

అంతః పంచాపీడుఁడు శుకనాసు నూడించి వైశంపాయనుగొనిరా నాజ్ఞనమగుట. అంతః

చ. కలుగదు నాదుదోష మని యాంచితి నీతనయుండు రామి నీ  
పలికినమాటలం దయినఁ యాడియె యిట్టితలంపు తండ్రీకిఁ  
గలుగద యేని కొడ్డ కతిఁగాధవిత్కము? మిథ్య యైననున్  
బలికినయట్లయో జనము యెక్కినఁ దంద్రులఁ జెప్ప నేటికిన్. 194

క. జగమున గుణదోషాశ్రయ, మగురూఢి యశోయశముల యలవడఁ జేయన్  
దగునా? పరలోక ఫలదం, బగుపరమార్థం బడేడ యనగు ఫలదము దాన్. 195

క. నే వై శంపాయను దే, నీవిభుచే నాకు నాజ్ఞ యనిప్పింపు మిదే  
వాని ప్రాయశ్చిత్తము, నీవు తలఁచుదోషమునకు యెగు లేల మదిన్. 196

క. పాయదు వేరువిధంబున, నీయఘము మదీయము కత యెవన వై శం  
పాయనుండు రాకయుండినఁ, బాయదు జనకునకు నిట్టిభావన యెవుడున్. 197

క. పోయిన నేనే వై శం, పాయనుఁ డరుదెంచు; నొండుభంగి యయిన రా  
దాయన; గొనిరాఁ దండ్రీకి, ద్రోయఁగ రానట్టి యాజ్ఞఁతోడినరపతుల్. 198

క. వలయును బెక్కుం ద్రన్యులు, కలిగినఁ గొని రాఁగ వచ్చుఁగానఁ బయనమున్  
సలుపఁగ ననుగ్రహింపుము, వల చాలస్యంబు వేగ యెత్తు మగుడ నేన్. 199

చ. హయములతోడ ము న్గనినయధ్వమునం జనునాకుఁ గల్గదా  
యయనపరిశ్రమంబు; భవదాత్మజుఁ దెచ్చినవానిఁ గాన ని  
శ్చయముగ నెంచుమా నను; నశసహ్యము లోఁ గలతద్వియోగజం  
బయినవివాద మెక్కు డకటూ వెలిభేదముకంటె నారయ్య. 200

చ. వెనుక నె నై న్యముఁ గొనుచు ♦ వే చనుదెంతును నీవు పొమ్మనం  
గను విడి వాని వచ్చితిని ♦ గా కిటు జన్మముఁగోలె నెన్నఁడేక  
జనితిని నాడితిఁ నిదురఁసల్పితిఁ స్త్రోలితిఁ దింటి నవ్వితఁ  
గొనితిని నూర్పు లేచితిని ♦ గూర్చితి నీసుతుఁ బాసి చెప్పుమా. 201

చ. చన నటనుండియే వినుచుఁ ♦ జయ్యన సంతటి హెచ్చుకీడు గా  
దనుచు తమింప వేఁడెదను ♦ నాయపరాధముఁ గాచి నన్న మి  
మ్మని నుడువంగ రాతనయుఁ ♦ డాశుకనానుఁడు నాంతరవ్యర్థ  
గన ననుకొంటుజాభతను ♦ గాఢతరారుణ మైనమోమునఁ. 202

చ. పటపుచుఁ బక్షపాతయుతఁబంధరపం క్తిని బోనిచూడ్కులఁ  
మఱి యువరాజు పోవఁగను ♦ మన్ని యొనర్చెడు నేమి యానతిఁ  
నెఱపెద రంచు నొయ్యి ధరఁజీపతితోడ వచింప నావిభం  
డఱిసిముసంబు డెందమున ♦ నారసి యిట్లను మంత్రితోడుతఁ. 203

చ. సుమతి! యఱుంగుడుఁ సకలఁసూక్ష్మములఁ బరిపూర్ణచంద్రునిఁ  
విమలసుచంద్రి కాగతిని ♦ వేడుక నీతనిఁ జెట్టపట్టఁగాఁ  
గుముదదళాక్షి యోర్తుఁ గనఁ ♦ గోరుచు నుంటిని నీదినంబులఁ  
గమలభవుండు వామపథఁగామి భవత్సుతువార్త నొండిటఁ. 204

చ. వయిచె సమావృతాశమయి ♦ భాసిలువారిదవేళభంగి మా  
వయి నిది యంతరాయముగఁ; ♦ బాసి యితం డతనిఁ వసింపఁగా  
సయిపడు వానిఁ దెచ్చుటకుఁ ♦ జాలరు నెవ్వ రటంచు సంటి వీ  
వ యిది నిజంబు వీఁడె వ్యసఁనార్ణవ మీఁదఁగఁ దేవ గావునఁ. 205

క. ఆవైశంపాయనుఁ దే, దేవి విలాసవతి వీని ♦ దీవిచి వడిఁ  
బోవఁగ నీకొను నని నే, భావించును నిక్కువముగఁ ♦ బయనం బగుతఁ. 206

చ. చనవలె వీడు దవ్వు గడుఁ ♦ జాల విచారము చేసి లగ్నముఁ  
దినమును నిర్ణయింపుము సుఖింద్రులు జోన్యులతోడ వేగమే  
పొనరుపు సంవిధానమును ♦ భూరిగ సంచు వచింప బాష్పలో  
చను శుకనాను, నాత్మసుతుఁ ♦ జాలఁ గనుంగొని చీరి యొద్దకుఁ. 207

చ. వినయవినముఁ డైననుతుఁ ♦ బ్రీతిని సంసమునన్ శిరంబునం  
దును భుజయుగ్మకంబునను ♦ దోయజసన్నిభ మైన కేలుచే  
తను సృశీయంచుచున్ బలికెఁ ♦ దండ్రీ! స్వయంబుగ లోని కేగి నీ  
జనని మనోరమాయుతికు ♦ సర్వము తవ్వనప్రవృత్తినిన్. 208

చంద్రాపీఠము వైశంపాయనుఁ గొనిరా నాళ్లఁగొనఁ దల్లియొద్దకుఁ బోవుట.

చ. తెలుపు మటంచుఁ జెప్పి చనుఁ దేర సమాత్మ్యండు వెంట నంటి త  
న్నిలయముఁ జేరె త్వవరుఁడు; ♦ నేతృసుతుండును చాల్చి యక్కునం  
దలమదిరాత్మభావరణహార మనన్ గమనాభ్యనుజ్ఞ, లో  
నలరియు సప్రహృష్టదృశుఁడై చని తల్లికి మ్రొక్కి పగ్గఱన్. 209

క. కూర్పుండి తన్నుఁ గాంచుటఁ, బేర్చి ద్విగుణితం బయి వగఁ వెల్లు గలఁపఁగా  
నేర్పెడుమనోరమను నో, దాన్పుచు నిట్లనియె భూమిఁభవపుత్రుడు తాన్. 210

క. జనకుండు వైశంపాయనుఁ, గొనితేరఁగ నన్నుఁ బుచ్చెఁ ♦ గూఁదెద వేలా  
పెనువగ నింకను దల్లీ! చన దుడుగును చూఱడిల్లు ♦ శాంతిని గనుమా. 211

క. కని వైశంపాయనుడ, ర్చనసౌఖ్యము పెక్కునాల్గు ♦ చనియెను నీకున్  
బనుపుము గొనివత్తును నిదె, గనకుము మది సందియంబుఁ ♦ గానకుము వగన్. 212

వ. అనుటయు నామనోగమ యిట్లనియె. 213

మ. ననుఁ బంపించు మటంచుఁ జెప్పుచుఁ గడున్ ♦ న న్నూఱడిం తీవు నా  
యన! యే మూఱట యిద్ది నాకుఁ గలమా ♦ హా వాసి మీ యిరువరం  
దును వానిన్ గన కుండ నుంక నటు నిఁన్నుం గాన నీ వేగినన్  
గని ని న్నాతనిఁ గాన కున్నఁ గనువున్ ♦ చాల్తుం గటా యెట్లొకన్. 214

క. ఇరువురము మేము మీయిరువురయం దొక్కరునిచేతఁ ♦ బుత్రవతులమై  
పరఁగుదుము నిమరాత్మకుఁ, డరుదేరక యున్న నాతఁ ♦ డరుగకు తండ్రీ! 215

క. అని యనుచుండ మనోరమ, యనియె విలాసవతి యిట్లు ♦ లతిధీరముగా  
విను సఖ! నీ వనినట్టే, మన కివ్వర కితఁడు వాని ♦ మాని యెటుండున్. 216

చ. అది యటు లుండ ని మ్మతని ♦ నాఁగుదు వేటి కితండు నాఁగినన్  
వదలఁగ రాదు పోక యిది ♦ స్వాంతమునన్ నలపోసి తండ్రీ తాఁ  
బద మని యాజ్ఞ నిచ్చెఁ జన ♦ భామిని యీతని కంచు నెంతు నేఁ  
గదలుత పీఁడు తామసముఁ ♦ గాఁ జన దిప్పుడు వంత యేటికో. 217

క. కనమిని వైశంపాయను, జనితం బగుదుఃఖమునను ♦ జాయ విధినయీ

- తనిమోమును దినదినమును, గనుకంటెను వీనిఁ గనమిఁ ♦ గల్గెడువ్యథలన్. 218
- క. కనుటఁబడె మే లగుఁ గలివయ, దినములు మన కింక లెప్పు ♦ తీవ్రంబుగ నీ  
తనిఁ బయనము గావింపఁగఁ, జనుదము గమ్మేటి కింకఁ ♦ జనదు తడయఁగాఁ!.
- క. అనుచు మనోరమకేలుం, గొని లేచి తనూజువెంటఁ ♦ గొని చనుదెంచెఁ  
దనసదనమునకు యువరాజును గమనాలాపములను ♦ జోక సలుపుచున్. 220
- తే. జననియొద్దను తుణ ముండి ♦ చనియొడ దనదు  
సదనమున కంత వ్యవసీతఁసంగుఁ డగుచుఁ  
బయనమును గూర్చి యుత్తలం ♦ పడెడు నెడను  
బిలిచి గణకుల నిట్లని ♦ పలికె నతఁడు. 221
- మ. జనకుం డొండెను మంత్రియొండె నడుగన్ ♦ సద్వాసరంబుల్ మిమున్  
జన నే మీరలు తామసం బొదవ కుం ♦ డన్ జెప్పఁజే మూర్త మం  
చన వారల్ వచియించి రిట్లు యువరాజు గాము లెల్లన్ శుభం  
బొనఁగూర్చుం గల విప్పుడే గమనసంఘాక్షిన్ దగన్ సల్పుఁడీ. 222
- చ. మిగులఁ బ్రశస్త మిప్పుడె యఁమేయశుభవ్రద మింత యేల కా  
ర్యగతినిబట్టి యెప్పుడు ధఃరావతి కిచ్చ జనించు నప్పుడే  
యగును ముహూర్త మందు నరఁయం బనిలేద యహర్విచార మిం  
పగును నృపుండె కాలమున ♦ కాదిమ హేతువు గాడె యెన్నఁగన్. 223
- ఉ. ఏనమయంబునందు మన ♦ మేర్పడఁ గార్యములందుఁ జొచ్చునో  
యాసమయంబె రాజులకు ♦ వర్త ముహూర్త మటంచుఁ జెప్పఁగా  
నాసమయజ్ఞు లంతట నృపాత్మజుఁ డిట్లనె వారితోడ నే  
నీనమయంబునం జనుదు ♦ నేల విశంబము చేయఁగా వలెన్. 224
- క. జనకుం డాజ్ఞాపించెను, నని యంటి ననశ్యకంబు ♦ లై నవసులయం  
దునుఁ బ్రతిసమయనిరీక్షణ, జనకమ్ములయందు దినవిచార మ్మేలా. 225
- క. రేపే యేగతి నైనన్, నాపయనము సాగు నట్లు ♦ నరనాథునితో  
నేవునఁ జెప్పఁడు మీ రని, యాపార్థివనుతుఁడు చెప్పి ♦ నల్లె యనుచున్. 226
- క. చన వారు రాసుతుండును, జనియెను శారీరకృత్యఁసంపాదనకున్  
గని శారీరస్థితి వచ్చిన యాతనికడకు మరలఁ ♦ జేరిరి గణకుల్. 227
- తే. చేరి మెల్లన నతనితోఁ ♦ జెప్పి రిట్లు  
తావకాదేశ మెల్లను ♦ దండ్రితోడ

మనవి యొనరించితిమి మేము • మహిపతనయ!

సుతవిరహావిక్లబుని మంత్రి • జూచి యత్కడు.

228

తే. తరలవలయును నెల్లుండి • తమిని నిచట

ననుచుఁ జెప్పంగ వార లాఁయిననుతుండు

లెస్స చేసితి రని వారి • లీలఁ బొగడి

వసదనం బిచ్చి వీడ్కొల్పి • పనిపి తాను.

229

క. చెలఁగుచు వై శంపాయను, గలికిని మదిరాతనూజఁ • గట్టెడుటఁ దమిన్

నిలిచినయట్టులు మనమునఁ, దలపోయుచుఁ బ్రతలేఖ • తరలక యున్నన్. 230

సీ. చనియెడ నని మనుచునెడెచ్చి త్తంబుతో నాల్గుసంధ్రంబులఁ నడుమ నున్న

యవనీపసుతులలో • నగ్రగణ్యులు మది నింద్రాయుధమునకుఁ నినుమడించి

వే పోద నునుచు నుఁన్విభులూ సవారితో హయగమనాయానఁ మనగఁ గించి

కడుసముత్సాహంబు • గలరాజసుతులతో నిష్టకథాగోష్ఠి • నెలమిఁ గనుచు

తే. నెట్టో యాదిన మొక రాత్రి • నెట్టుచుండె

నంత నస్తంగతుండయ్యె • నహముతోడ

నబ్బినీకాంతుఁ డనురక్త • యైనతనదు

నబ్బినీకాంతవిరహంబు • నాఁవ లేక.

281

చ. దినకరపాతశోకమున • దివ్యపదంబును బశ్చిమాశతో

ఘనదీప్తివహ్నిఁ జొచ్చుక్రియఁ • గ్రాలుచుఁ జొచ్చెను సాంధ్యరాగమున్

గనఁబడెఁ దచ్చితాగ్నికణఁ కాండములో యన ఋక్షజాలముల్

కనుఁగవ మూసి దిక్కులును • గానమి సూర్యుని మూర్ఖఁ గాంచె నాన్. 282

చ గగనతలంబుఁ బాయుటను • గల్గినదుఃఖమునన్ మనంబునన్

బాగులుచు నార్తనాదములఁ • బొంపిరి సల్పెడి నాఁగఁ గూయుచున్

ఖగనిచయంబు గూల్గకయి • గాఢరయంబునఁ బాటసాగె శ్రే

ణిగఁ జనుదెంచె గోగణము • నింగి చెలంగఁగ నార్పటించుచున్. 283

క. జనితప్రకాశకం బయి, తనరెడుజన్మమును జూచి • తమము నిరాలో

కనదోషాగతగర్భంబును బోలినదానిఁ జొచ్చె • భూతచయంబుల్. 284

ప అంతఁ జంద్రావీడుండు కృతప్రస్థానమంగళుండై పయనంబున కనుమతి వేడ

నిజజననికడకుం జని ప్రణామంబుఁ గావించుటయు విలాసవతి తద్విరహవ్యథా

భారంబు సైఁపఁ జాలక తదంతర్వీలినయో యన నుద్వేలంబులై కాటుబాష్ప

వారిపూరంబుల నతివిశాలనేత్రంబుల సమంగళభయంబున నెంతనిపారింది

నను నివారించుకొనఁ జాలక శ్రోధరాగావేగగడ్గదికోవరుధ్యమానకంఠయై  
యతని కిట్లనియె. 285

—అంతః చంద్రాపీఠమనిఁ బంపఁజాలక విలాసవతి దుఃఖించుట. —

చ. కలుగును నంకలాలితుఁడు † గర్భమయుండు సుతుండు మాతకుఁ  
దొలి జనియించువేళ నిల † దుర్భరవేదన తీవ్రమై కడుఁ  
గలుగదు త్వత్ప్రసూతితఱి † గల్గును నిత్యతీ నెట్టిబాధ నీ  
తొలిగమనంబునందు నటు † దుర్భరవేదన నాకుఁ బుత్రకా! 286

నీ. లగనింపఁబడునట్లు † లయ్యెడుహృదయంబుకృత్తమైనటు మేను † గ్రాగుచుండు  
నుతాటితములట్లు † లొప్పును మర్కముల్ ప్రాముల్ పోయిన † పగిదిదోచుఁ  
జిత్త ముత్తననంబు † జెందినయ ట్లపు సంభిబంధంబులు † సడలినట్లు  
నుదురుపాటాదవదు † మది కించుకయుఁదోచు హాస్యమైనట్టుల † చూడ్కికెల్ల

తే. నిలువఁ జాలను హృదయంబు † నిలిపి నట్లు  
దేహమును నేను బాష్పముల్ † తీవ్రముగను  
నాఁగినను నెంత యాఁగక † యడగు సారె  
నేమి నేయుదు వత్స! నే † నెటుల సైతు. 287

చ. మనము చలించు నెంతయును † చూనక, నీ కొదవింప భద్రముల్  
తనయ! యెఱుంగ నేల యిటు † తత్తర మంచెడు నేమి కందునో  
పానరును నేటి కిట్టివ్యథ † పొక్కఁగఁ జేయును నేది యీవ్యథకా  
బానరుచు నంచునుఁ దెలియఁ † బుత్రక! నేను నిలెల యయ్యెడుకా. 288

ఉ. వచ్చెను జాలనాల్ల కెటా † వచ్చి జనుకా వడి మల్లి యిచ్చడే  
మచ్చిక తీఱఁగా నచటిచూటలు చెప్పక యే యటంచునో  
నెచ్చెలికానిఁ బాయటను † నెవ్వగఁ గూరిననిన్నుఁ బంపఁగా  
వచ్చెను నొంటిగా ననుచొ † వత్స! యెఱుంగను నేలకో వ్యథల్. 289

చ. కలఁగుదుఁ గాని యీవ్యథను † గందుచుఁ నీచెలికానిఁ దోడితే  
వలదు చనంగ నంచు నిను † వారణ నేయఁగలేను బుత్రకా!  
నిలువన కోరు మానసము † నీగమనం బిప్పు; డేమి నేయుదుకా  
దలఁచి మదిదృశం బయినతాపము ముందటిపోల్కి నెక్కడకా. 290

చ. నిలువకు మన్న యేదో మిష † నిష్క్రియముఁ ఘటియించి; చాలనా  
శృలువకు మన్న తామసము; † జయ్యన రమ్మిదె యేలదగ్గ మం

జలి ఘటయించి వేడెడను; \* జాలను దాళంగనిన్నుఁ బాసి ము  
ద్దులతనయా! యటంచుఁ గడుఁ \* చూలెడుతల్లినిఁ గాంచి యంతటఁ. 241

చ. వినమితసారితాంగుఁ డయి \* విస్ఫురితాంజలిబంధుఁ డౌచు నొ  
య్యస నిజమాత కిట్లనియె \* నాయువరాజు ప్రగాఢభక్తిమై  
జననిరో! వల్కె చేల యిటు \* జా గొనరించితి జైత్రయాత్ర కా  
రణమున నన్ను డిప్పు డటు \* రాక రయంబునఁ జా గొనర్తునే. 242

ఉ. ఏగెడుదాఁక నచ్చటకు \* నింకొకకార్యము లేదు చూడఁగా;  
వేగమె బోదు వచ్చెదను \* వేగమె తల్లిరో! యించు కేనియుక్  
గ్రాఁగకుమప్పు నీమదిని \* గాసిల కమ్మరో! మద్వియుక్తిచే  
నేగును నెన్నినాళులకొ \* యెన్నఁడు వచ్చునొ యంచు శంకచేన్. 243

క. అని చంద్రాపీఠం డిటు, లనుటయు బాష్పాంబువేగ \* మాఁపికొని యెటో  
తను వూని యూఱిదిలి తా, జనని గమనమంగళముల \* సల్పి రయమునఁ.

క. అదురుచు మూర్ఛొని నొదల, వదలక పరిరంభణంబుఁ \* బచరించి గడుఁ  
బొడలెడుపాలం దడువుచు, వదలెను సుతుఁ బ్రాణములను \* వదలినమాడ్కిఁ.

వ. అట్లు చంద్రాపీఠండు తల్లిచే నెట్టకేలకుఁ బరిముక్తుండై తండ్రికిం బ్రణమిట్లుఁ  
దద్వాసభవనంబునకుం జని తనరాకఁ జెప్పిపంప ద్వారపాలకుండు దేవ! యవ  
రాజు పయనంబున కనుజ్ఞ వేడ నమస్కరింప వచ్చినవాఁ డని తెల్పి తదాజ్ఞం  
గొనిపోన వానితోడం బోయి క్షేతితలఁగిహితమ స్తకుండై శయ్యాతలవర్తియ  
గుతండ్రిపాదంబులకు నమస్కరించుటయుఁ దారాపీఠండు నమస్కరించుకొ  
డుకుం గాంచి శయనస్థితుం డయి కించిదున్నమితపూర్వకాయుండై నేత్రములఁ  
ద్రాగువాఁడునుంబోలె గడుప్రీతిగ బిలిచి గాఢపరివ్యంగం బొనరించి సహ  
సోద్గతావిరళ బాష్పపర్యాకులాత్ముం డై యంతఃక్షోభవిక్షిప్తాత్మరుం డగుచు  
నిట్లనియె. 246

ఉ. ఊనకుమయ్య చిత్తమున \* నుత్తల మింతయు నన్ను దోషిగాఁ  
దాను గణించెఁ దండ్రి యని \* తద్ద పరీక్షితుఁ డైతి వీవు వ  
త్సా! నయశిక్షణాదిగ నిఁతాంతము మేము నినుక బరీక్షితుఁ  
గా నొనరించి తావకగుఁజూం బగుణంబును గాంచి నీపయిఁ. 247

తే. నిలిపితిమి రాజ్యభారంబు \* నిఖలమును ను  
తానురాగంబుచేఁ గాదు \* తనయ! వినుము



భరము కడు రాజ్య మీఁఁగఁగి ధారముననె

కలదె భారంబు లేకున్నఁ గనఁగ నిందు.

248

—రాజ్యోత్తీర్ణనము. —

సీ. కడుసంకటము మహిఁకాంతసంకటతనే యతిదుర్ధర మనీతి యలముగొనుట

సతిమహా త్రాచతుఃపంబుధివ్యాప్తి నే గడుగహన మనంతఃకార్యతతిని

దుస్సధనము మహాదుర్భరసాధనసాధ్యమై పఱలుట సంకటంబు

సతిదురారోహంబు సత్యున్నతోన్నతవంశ ప్రతిష్ఠితోద్భానురతను

తే. సరికతోద్ధృతిచే దుగుఃధరము మిగుల

బహుళతీర్థప్రయోగముల్ పరఁగుకతన

దురవతారంబు కంటకదూషితంబు

నగుట దుర్గహ మీరాజ్య మగును బుత్ర!

249

వ. మఱియు.

250

క. అతివిషమము సమవృత్తిత, సతిదుస్సాధ్యము మఱియు సఖిబంధనములున్

నుతిచేయఁ బాల్యమగుటను, మతికలవారికిని నెట్టిమాన్యుల కైనఁ.

251

సీ. అన్యాయవర్తను సవివేకిని గృతఃస్ము సప్రియవాదిని సన్మతవాది

సప్రాజ్ఞ సశరణ్య సదయు ససేవకు సవశాత్తుని సధర్మ సవిజ్ఞతాత్ము

సస్థిరప్రజ్ఞని సస్నిగ్ధవత్సలు సవిభాగశీలు సనాత్నరతుని

సపరిశుద్ధ సదాత సన్మూలలక్ష్యుని శాస్త్రాసభిజ్ఞుని శాంతిరహితు

తే. విక్రమవిహీను సబలుని వినయరహితు

నగుణ నుత్సాహవర్జితు సప్రహృష్టు

భీరు ససమర్థుని సధీరు జేర దెవుడు

రాజ్యరమ పుత్ర! రాజన్యపూజ్యచరిత!

252

తే. సకలగుణముల సహజచాంచల్యయుక్త

మైన దీనిని బలిమిని సత్వై పట్టి

నిగ్రహింపంగ నెవ్వండు నేర్పు వాని

కడను నీరాజ్యరమ యుండు గదలకుండ.

253

తే. పరము సవరంబు నారయ పలఁతు లగుచు

స్థలసభయమును వీడి నిశ్శృంకవృత్తి

సంచరించెడుగురువులు ♦ సంచితముగ  
నతనియందె ప్రతీష్ఠింతు ♦ రవనిభరము.

254

వ. మఱియు.

255

తే. కాన దీననె నాయందు ♦ గలుగ దెట్టి  
దోష మనుచు నెఱుంగుము ♦ దూఱ కెవని  
నెవరిపై భారమును మోపు ♦ దించుకయిన  
దోష మొసరింతు నెవ్వని ♦ దూఱె దివుడు.

256

తే. సకలలోకంబులకు నీవె ♦ సలుపవలయు  
రంజనము చనె మాకాల ♦ మంజు కేల  
బాటిపడకుండ నెన్నాల్లి ♦ త్కృతలంబు  
నేలినాడను లుభత ♦ నేచ బ్రజల

257

నీ. భయపెట్టె గినుకను ♦ బ్రాణుల మదమున సుజనుల నెప్పుడుఁనుక్కఁ జేయ  
గరువుల గాఢింప ♦ గురుమానమున నాత్మనవహసింపఁగఁ జేయఁహర్షమునను  
బరలోకమును బాడుపడఁ జేయ మగుబారిరాజధర్మము పడ ♦ రట్టునేయ  
స్వరుచి వృద్ధసపర్య ♦ సల్పితఁ బలుమాటు వ్యసనసపర్యను ♦ నాచరింప

తే. సచ్చరిత్రానుసరణంబు ♦ సల్పినాడ  
సలుపఁగా లేదు కరణానుసరణ మేను  
ధనువు వందితిఁ గాని నే ♦ మనము పంప  
గాచితిని గాని పృతంబు ♦ గాద మేను.

258

తే. సడికి వెఱచితి నెన్నడు ♦ చావ వెఱవ  
నమరులకు దుర్లభము లై నఁసుఖులవిషయ  
సుఖములను నెల్లఁ గాంచితిఁ ♦ జొక్క మనము  
ఊఁత లే కుండ నెందును ♦ వఱిలినాడ.

259

క. చేయ నకార్యం బెన్నడు,మూయఁ గనుల్ యావనేచ్చఁమోసఁ గని మదిఁ;  
జేయఁగ వలసినవానిని, బాయక యొసరించి పర ముఁపార్జించితి నేన్.

260

క. తలఁతు భవజ్జన్మంబున,నిల ధన్యుడ నైతి నంచు ♦ నిక్కముగ మదిఁ  
గల దీకోరిక నా కింక, వెలది నొకర్తుకను దెచ్చి, వేడ్క లలరఁగాఁ.

261

క. పరిణయ మొనర్చి ధరణీ, భరమును నీపైనిఁ బెట్టి ♦ భవపాలనసం  
పరిలఘుహృదయంబున నే, పరిగెడఁ దొలిరాజు లరిగి ♦ పట్టిసరణికిఁ.

262

క. అనుకొంటిని వైశంపాయనువృత్తాంతమ్ము నాకు ♦ నవితర్కితమ్ము

- పొసరెను బ్రతిబంధకమై, యనునొన మదభీష్మసిద్ధి • యాసని మదిలోక. 268
- క. ఎక్కడ వైశంపాయనుఁ, డెక్కడ నిది యతని కిట్టు • లెన్నఁడు కలలో  
నక్కట యనునొననట్టిది, యిక్కట్టు ఘటించునొకొ మదిద్దం బగునేక. 264
- చ. కావున. 265
- చ. చనినను బుత్ర! నీ వటకు • సల్పవె యట్టుల యెట్టుల నామనం  
బుననె మదీప్సితంబు నిలుపుం గన కుండునొ చాలకాల మం  
చనుచు వచించి బాష్పముల • నక్షులఁ గ్రమ్మ నొకింత యెత్తి మో  
మును గని తమ్మలం బొసఁగి • పుత్రకు భూపతి పోయి రమ్మనె. 266
- చ. అనుటయుఁ జంద్రావీడుండు తదాజ్ఞా శిరసావహించి యున్నమితాంగుం  
డయ్యుఁ గడు నవనమ్రతరాంగుం డయి డాసి తండ్రికిఁ మరలఁ బ్రణా  
మంబుఁ గావించి సవినయంబుగ మంత్రిగృహంబున కరిగి యందుఁ దనవిర  
హచింతాపరీతమానసుం డయి యింద్రియోన్ముక్తుండు నా శూన్యశరీరుండై  
యున్నశుకనాను, ననవరతావారితాశ్రుపాతవర్యకులాక్షియగు మనోరమనుం  
గాంచి ప్రణమిల్లి వారు శోకాకులచిత్తలయ్య సృదుఃఖభారం బెల్లఁ దనపైఁ  
బెట్టువారుంబోలె దీవించి గమనమున కనుజ్ఞ యొసంగి బహిర్ద్వారంబుదనుక  
ననుగమింప సారెసారెకుఁ దిరిగి చూచుచు నెట్టకేలకు నిర్గమించి యాయితం  
బయ్యుఁ గదలక చెవులు రిక్కించి సకిలింపక గమనోత్సాహముఁ దెలుపక  
యసుభగస్వనం బయి యతిదీనం బయి యమస్కం బయి నిలువంబడి యున్న  
యింద్రాయుధంబుఁ గాంచి నివారణభీతిని వైశంపాయనావలోకనతవ్వరను  
గాదంబరీసచూఁ మాత్సుక్యంబునను నించుకయు విలంబంబు నొనర్పక యా  
యింద్రాయుధంబు నెక్కి పురంబు వెడలె. 267
- తే. పురము వెడలి సీప్రాతటభూమిఁ దనకు  
గమనమంగళ మొనరింపఁ • గల్పితంబుఁ  
గాయమానంబుఁ జొరకయే • కదలె నృపతి  
తనయుఁ డని కేక లెసఁగంగఁ • దన్ద వడిని. 268
- తే. సంభ్రమంబున నప్పుడే • సలిపి పయన  
మరుగుదెంచెడుపరిజనం • బవనినాథ  
పుత్రలోకంబు నిటునటు • నాత్రమునను  
బర్హు లెత్తుచు వెంటరాఁ • బార్థసుతుఁడు. 269
- తే. అరిగి కోశత్రయంబును • నచట సులభ, జలసమృద్ధంబు తృణకాంత, విలసితంబు

నైనరమ్యప్రదేశంబునందు విడిసి, వేగునందాక నటనుండి • వెడలి చనియె.

వ. అట్లు చనుచు దనమనంబున.

271

చ. చని త్రవ మోముఁ ద్రిప్పుకొని • చాటుగ న న్దన కున్న మిత్రునిఁ  
వెనుకనె పోయి గట్టిగను • నెట్టనఁ గాఁకిటఁ జేర్చి యెం దిఁక  
జనియెద వంచుఁ జెప్పుచును • సారెకు మాన్చెద వానిహార్ష్యముఁ  
గనియెద హంసపుత్రిక నఁకారణబాంధవ శాంతిరూపిణి.

272

చ. కనుఁగొని తత్ప్రమాగనునుఁఖంబునుగాంచి యకారణప్రస  
న్నను, నవిత్కల్పితోపనతు • న న్దనినంతనె సంతసించు నా  
యనఘమతిఁ బ్రయాణము నిరంతరమై కొనసాగఁ గొల్చెదఁ  
జనుదుఁ దదాశ్రమంబుగడ • నై న్యము నెల్లను నుంచి యామెతోఁ.

278

ఆ. హేమకూటమునకు • నేగి యచ్చట నన్ను, గుఱుతు వట్టి వేగ • గురుగువాటి  
వచ్చి మదిరతనయఁవరవుడుక తైలు, నతు లొనర్చ నేను • నగరుఁ జొత్తు.

274

వ. చొచ్చి.

275

సీ. అగుదెంచి నాడ నేనంచుఁదెలియ మోము వికసింప సకియలు • వేడ్క లలరఁ  
బూర్ణపాత్రముఁ బెట్టిఁ భూవరసుతుఁ డేడ్చి చెప్పె నెవ్వఁడు వానిఁజెప్పుడనుచు  
నెంతదవ్వున వచ్చు • నెక్కడ నున్నవాఁ డనుచు మాటికి మాటికడరుతమిని  
నడుగుచు నాలించిఁనంతనె నామాట సంగజతాపంబు • న స్తమిల్ల

తే. సిగ్గు గదురఁగ నెదవైనఁ • జేర్చినట్టి  
వద్దినీపత్రమును నట్టె • పాటవైచి  
యు త్తరీయాంశుకాగ్రంబు • నెత్తికొంచు  
ఘనపయోధరభారంబు • గప్పికొనుచు.

276

వ. మఱియు.

277

చ. తలఁగి శరీరభూషణుగఁ • దాల్చినతామరతూండ్ల నెల్లనుఁ  
జెలఁగుచు వానికంటె గడుఁచె న్నగునాత్మశరీరశోభచే  
గలుగఁగఁ జేయుచుఁ దనదుఁగాత్రము సంతకు నెల్లభూషణఁ  
గలఁచెడుమారతాపము సఁగంపఁగఁ దాల్చినతారహారము.

278

చ. తొడవుగఁ దాల్చి, మై నలఁది • తోరముగా హరిచందనమ్ముచే  
నొడలిమిఱుంగు మాటుపడ, • నొయ్యన హస్తకుశేళయంబునఁ  
దడవుచు, దర్శనీయతను • దార్కొనఁ జేయుచు సంగకమ్ములఁ  
గఘశయనీకృతంబు లగుఁకంబదబోత్పల కేసరంబులఁ.

279

మ. తనులగ్నంబులఁ దీయఁచుక; జకురముల్ • దార్పణుగా వీడి మో  
మున గండమ్మల వ్రేల రత్నముకురంబులఁ జూచి కేల్లమ్మి మూఁ  
పునఁ దొల్లింటివిధమ్మనక దులుముచుక; • మోదాశ్రుపూరంబు లో  
చనకంజాతపుటంబులఁ మరుసకుక • జాలాంజలిక వీడుచుక. 280

వ. మఱియు సంగలగ్నం బైనభస్మంబు నా వెలుంగు శుష్కమలయజరసం  
బున మదనహఠాశనోపశాంతిని దెల్పుచుఁ గుసుమశయనంబుం బరిత్యజించి  
యెదురేగుచెంచుచున్నయా కాదంబరిం గాంచి నేత్రంబుల దర్శనీయావలో  
కససాఫల్యపాత్రంబులఁ గావించెద. అట్లు మదలేఖకు సాంజలిబంధుండనై  
ప్రణామంబు గావించి పరివ్వంగంబున గారవించి చరణపతిత యగుపత్ర  
లేఖఁ గ్రుచ్చి కౌగిటం జేర్చి కేయూరకుక సారెసారెకుక గాఢపరివ్వం  
గంబున నభినందించి మహాశ్వేత వివాహమంగళసంభారంబులు సమకూర్చి,  
ససంభ్రమంబున సఖిబృందంబు వైవాహికస్నానంబు నిర్వర్తింప వర్తాపిషిక్త  
యగుభూదేవికరంబునట్లు దేవీకరకంజంబుం బరిగ్రహించెద. అతిబహుళకుసు  
మధూపానులేపనామోదీద్దీపితహృదయజన్మం బైనశయనాగారంబున రత్న  
పర్యంకంబున నభినందియున్ననాసమీపంబున మనలేఖ సర్వలాపములాడుచు  
నించుక తడవుండి యరుగఁ ద్రపావనస్తుముఖయై యున్నదేవిని గాదంబరిని  
నిష్టపడకున్నను బలిమిని బాహుపులక బట్టితివిదిశయ్యకుందార్చి శయ్యపైనుండి  
తోడపై కిని దోడపై నుండి యెడపై నికిం దార్చి యిష్టోభోగంబులఁ దెచ్చి దేవ  
తాదుర్లభం బయినతదధరామృతంబుఁ దనివి దీఱఁగ్రోలి జన్మంబుసార్థంబుఁగా  
వించెద మఱియు సతికోమలాంగి యగుటంజేసి ద్రవించి లోనం బ్రవేశించె  
నాసలరుతద్దేవీశరీరంబు బిగియారం గాంగిలించి తత్కుఘాతిరేకంబునమకరధ్వ  
జానలదగ్ధశేమం బయిననాదేహంబుచు శీతలంబుఁ గావించుకొనియెద. వెండి  
యుఁ బరవతి యయ్య నేచ్చాప్రసృత్తి గలదానియట్లు ప్రయత్నరహిత  
యట్లు నభినందించుదానిపోల్కి, నవసరిల్లునది యయ్య నాత్మసమర్పణంబుఁ  
గావించుదానిమాడ్కి సంకుచితసర్వాంగి యయ్య నుపదర్శితభావయు నయి  
యెప్పునాదేవికాదంబరితోడ సర్వజనసులభం బయ్య యోగైకగమ్యంబును,  
స్పర్శవిషయం బయ్య హృదయగ్రాహియు, మోహనం బయ్య సనుస్తేంద్రియ  
ప్రసాదనంబును మదనోద్దీపనం బయ్య దన్నిష్పత్తికరంబును, సముత్పాదితా  
ఖలాంగనేదం బయ్య సత్యాహ్లాదకరంబును, సముపపాదితోచ్చాస్సశ్రమ  
నేదం బయ్య సకీర్త్యారపులకజనకంబును, సనుభూయమానంబయ్య నుపజ

నితాననుభూయమానవాంఛంబును, బహువారానుభూత మయ్యు సపునరు  
క్తంబును, సతిస్పృహం బయ్యు సనిద్రేశ్యస్వరూపంబును, సచింత్యంబును ససమా  
సంగంబును, సతులస్పర్శంబును సనాభ్యేయ ప్రతికారంబును, బరమధ్యానసహ  
స్రాధిగమంబును సగునురతాఖ్యనుఖాంతరంబు సనుభవించుచు నొకక్షణం  
జేసి పెడఁ బాయక తద్దేవినోడం గూడి తత్తద్రమ్యప్రదేశంబుల విహరించుచు  
స్వభావరమ్యం బయినయూయావనంబును రమణీయతమంబుఁ గావించెదను.  
ఇట్లుండి విశ్రంభంబు గలిగినపవంపడి దేవినీఁ బ్రార్థించి వె శంపాయనునకు మద  
లేఖతోడిసంబంధంబు గావించెదను అనునవియాదిగాఁ గలుగునునోరథవరం  
పరాసహస్రంబుల మనంబునఁ దలంచుచు నాకలి దప్పుల నెటుంగక యా  
యాసంబు గణించక శ్రమంబు సరకుగొనక ప్రజాగరవ్యధను నెంచక రాత్రి  
యం బవలును నిరంశిగ ప్రయాణంబు గావించు చుండె నంత.

281

శ్లోక వర్ణనానామ శ్లోక

సీ. కాలాహిస్త్రోవసుఁ ♦ గాళరాత్రి రవికిఁ బ్రబలపంకము తపోభాగ్యమునకు  
ధూమోద్గమము నజ్రఃపూరితదహ్మార్జుములకు రాహునుభాకరునకు  
మరసమావేశ బుధూరదంతికిఁ గడు మరణాంధతమసంబు ♦ విరహినులకు  
గాలానుస్థానోఽఘనవండనుఁ దిగంతసంతాపశ్రవ్యాహదళములకు

తే. వాయుచతుములకు దుర్భేద్యమైనపాద

శృంఖలము నధ్వగులకాలిశృంఖలంబు

నయిన వర్షర్షు వరుడెంచె ♦ నర్థమార్గ

మంచె గతిరోధకం బయి ♦ యతని కవుడు.

282

మ. అవిలంఘ్యులవి ప్రోషితాలికి మహాయాపంజరం బెన్న జీ

పవితాసంబున కెల్ల బాళ ముఖికఁ బ్రాత్రైణసంఘానకుఁ

రవిలేందిందిరనీలనీరవచయాక్రాంతోఽఘోరంబు శ్రో

త్రవిదారి స్తనితస్వనంబు నగుచున్ ♦ దర్శన్ కాలంబు దాన్.

283

క. అరిగతి విద్యుద్గుణమును, గరము సమాకర్షితిఁ బుం ♦ గావించి పురం

దరధనువు మండలితమై, వరగంగ శరవర్షములను ♦ బరపె నటిముట్టిన్.

284

క. మును చన కుండంగ మార్గం, బును నాఁగుచు సంధకారమును నొనరుచుచున్

గను లంధంబులు సేయుచు, జనకుండంగ నాశుగతిని ♦ సల్పెను నడ్డ.

285

సీ. చనఁ దొల్ల నగిరి తఃస్పాంతంబ దేడకో యానలఁ జనియెనుఁ హంసచ రుము

పొల సెదచుప్పవీతిగంధంబ వాయువులె మున్నుపొల సెఁగాదంబ కానిలములనల

- నీలోత్పలము లనఁ • జాలుతదతుల జాతెఁ దొల్లను నీరు • చదల నవల  
నలమెఁ దన్నానసఃహారకమూర్ఖులె యఖిదిక్కులఁ దొల్ల • నభ్రము లటఁ  
తే. దొలుత నుత్కలితో జ్వేగఃకలిత మగుచు  
నాకులంబయ్యె నాతనిఃస్వాంతః మవల  
నాకులము లయ్యె నదు లెల్ల • నవనిలోన  
నధిపకులచంద్ర! తజ్జలఃదాగమమున.
- వ. మఱియు నందు.
- చ. పొదలెను దు స్తరంబు లయి • భూరిధునీలహరీచయంబులు  
మదనునుమాదముల్; మునిఁగెఁమంజులవర్ష జలాకులంబులౌ  
సకములతో యజాతములు • సారసగంధిసమాగమాశయుఁ;  
హృదయముఁ గందళంబులును • నెన్నఁగ భేదిత నొక్కసారిగఁ.
- చ. జలదమరుద్ధతంబు లగుఁచారుకదంబకకుట్టలఁబులు  
బులకితదేహముల్ వడఁకె • బొల్పుగ నొక్కట; నేత్రయుగ్మము  
జలవతనశ్లేథంబు లగుఁసారశీలింధ్రములుఁ సమంబుగాఁ  
జేలఁగెను నెఱ్ఱనొచు భువిఁ • జెన్నగునాజలదాగమంబునఁ.
- తే. వడెను బ్రాణము లుత్కూలఃవారిపాత్య  
మానమూలంబు లగునదీఃమహితతులు;  
సురభిళము లై నమాలతీఃసుమకలికలు  
నలరె నుత్కలికాకోటు • లవని నెచట.
- నీ. అతిగురునిష్ఠాతఃపితతిలోడ నె భంగమందె మనోరథఃబృందములును  
దీక్షాగ్ర కేతకీఃదివ్యనూచులతోడఁ దెగెను సుర్మము లెల్లఁ • దీప్తముగను  
నుచ్చిఖిలులతో • నుజ్జ్వలగాత్రముల్ దగ్ధంబు లయ్యెను • దారుణముగ  
సంధికారితహరిఃదంతాశ్రుతమముతో గాఢమై మోహంధఃకార మడరె  
తే. ధిక్కృతఃస్వాంతచంచలః తేజములును  
గాఢతాసంబు విరివిని • గాంచె నొకట  
నవని జనులకు నాజలఃదాగమమునఁ  
బిచ్చులించెను మదనుండు • బిచ్చులవిడి.
- వ. మఱియు నాకసంబున ధరావీరబంధంబు గ్రక్కదల నొక్కపెట్టున గంభీ  
రుగ గర్జిల్లునవమేఘంబులచేతను సంతరాళంబున సాంధ్రజాఘరాపాతఁ  
నకుం జరిచువులం దెఱచి యఱచు చున్నచాతకంబులచేతను, నవనిమూ

బున నుద్దామమహారావంబులఁ గావించు భేకవారంబుల చేతను, దిక్కుల ననారత  
ధారాజలధూంకరణంబుల శకలంబులఁ గావించు జలదానిలంబుల చేతను, సర  
ణ్యంబుల నున్న క్తకంఠంబులై కలకేకాకోలాహలంబులు సల్పు మడకలంబు  
లై ననీలకంఠంబుల చేతను, బర్వతంబుల విషమశిఖిరోపలంబులం బడి కలకల  
ముఖరంబు లయి జాలువాటునిర్మలంబుల చేతను, నదులయందు నుల్లోలకల్లోల  
మాలాస్ఫులంబున విషమనిర్ఘోషధూంకరణంబుఁ గావించు జలప్రవాహంబుల  
చేతను, నెల్లయెడల సతివితతంబై గిరిదనులఁ బ్రతిహతంబయి గిరుల సత్యగ్రం  
బయి వర్షతతటంబుల సతిస్పృహం బయి పచ్చికబయిల్ల సతికోమలం బయి చెక్కి  
ఘల సభిరామం బయి వృక్షంబుల సతినాంద్రం బయి తృణోపలంబుల సతి  
కృశం బయి తాళవనంబుల సత్యుల్బఠం బయి రాళ్లు పడునట్లు వినంబడుచు  
సతిమధురం బై యొప్పునజ్జలధరపాతరవంబుచే సత్యుత్కంఠితుం డై యాచం  
ద్రాపీఠుండు వై శంపాయనానుస్మరణంబునను గాదంబరీసమాగమానుభ్యాసం  
బునను రాత్రిని సహంబునను, బల్లియను, సరణ్యంబునను లోపల వెలుపలను  
సనంబున నుపవనంబునను మార్గంబున నొండె నడచుచు నొండె నిలిదియు  
నొండె నెట్లును నెందును విశ్రాంతిఁ గొనక నిరంతరప్రయాణం బొనర్చు  
చుండె.

292

తే. బూది నొసరింపనే గడుఁ • బూనినట్టి  
జలదసమయేంధనం బై నశంబరారి  
వీరిహాత్ముండు భిదురాగ్నివిధిని నైఁచ  
రామిఁ గనకయ విశ్రాంతి • రాజసుతుఁడు.

293

ఆ. ధీరభావుఁ డయ్యు • దిగనాడె భావంబుఁ భూతలంబు నెల్ల • బ్రుంగఁ జేయు  
సలిలధారలును సజస్రపాతములను, శోషిలంగఁ జేసె • స్రుక్క నతని.

294

తే. దిక్కు లెల్లను వెల్లనై • లేజరిల్ల  
సలుపఁ జాలినహృదినీఃజాలములును  
జీవలోకంబు నలరుచు • జీవదములు  
నతని మూర్ఖాంధకారంబునందుఁ ద్రోసె.

295

బ. జలధరమారుతంబులును • క్షౌఢవపుత్రునిఁ గాల్చు సాగెఁ బో  
జలధరమేదురంబు లగుఁ సద్ధ సజాలములుకా గృశాంగునికా  
సలిపెను; కాడ్వలంబులను • జయ్యనఁ బాటలితంబులకా గడుకా  
సలిపెడు నింద్రగోపములు • సల్పెను నాతనిఁ బొందురాత్మకుకా.

296



తే. కుసుమధవళంబు లయినట్టిఁకుటజములును, రాగచరవకుఁ జేసె నాఁరాజసుతుని  
సకలజీవనహేతు వాఁడలదవేళ, ప్రాణసందేహాదోలికఁవైనఁ బెట్టె. 297

వ. అయిన నాచంద్రావీడుండు. 298

సీ. ఉక్కులగాములై యొప్పెడువిధివిలసితనదీనిర్లుగఁ శ్రేణి నీఁది  
సంతతఁబ్బాంబుఁజనితమూర్ఛాంధతఁ బంకపటలమందుఁ బలితుఁ డగుచుఁ  
జలభరాచ్చాదితఁసరణి నయనమందు స్థలితపదుం డయి ఁ జాటిపడుచుఁ  
గాదంబరీప్రాప్తికై చేయించితలఁ గడిమిపుప్పొడివానఁ గన్నుఁ గవను

తే. మూయు చనుబంధిగతివిఘ్నములను జలద  
గర్జనంబుల మూర్ఛను ఁ గనుచు వడిని  
దాటఁగా రానియుత్కంఠితములఁ బెక్కు  
బాగులను దాటు చేగె నాఁభవ్యమూర్తి. 299

వ. మఱియు. 300

తే. జలధరంబులు వృద్ధిని ఁ సలువ మదిరి  
తనయపైఁ గలకూర్మియుఁ దదుదపూర  
రయము కైదండ యొసఁగ నాఁరాజసుతుఁడు  
జీవితాశను చాల్చుచుఁ జెలఁగు చెట్టొ. 301

సీ. బెదరించు చున్నను ఁ వివిధశంపాలత లాగుచున్నను గడు ఁ నభ్రచయము  
భయపెట్టు చున్నను ఁ బహుళగర్జనములు శతశకలంబులు ఁ సల్పుచున్న  
నిస్త్రింశవృత్తులై ఁ నెగడుధారానారములు; దిక్కు లెల్లను ఁ మూసికొనుచు  
జలధరజాలంబు ఁ సల్పుచున్నను శీఘ్రగతిరోధము తనకు ఁ గాఢముగను

తే. సకలభువనంబులును దమఁస్థానములను  
నిగడితంబులు నా నెందు ఁ నివృటిలక  
యందునావానకారున ఁ నుడుగ కెందు  
సలువక విలంబన మతండు ఁ చనుచు నుండె. 302

తే. అరయ మదిరాతనూజాసఁమాగమాశ  
యంతరాయంబులను నెల్ల ఁ నవలఁ ద్రోసి  
గమనరోధంబు కాకుండఁ గడురయమ్ము  
గదురఁ గొనిపోవుచుండె నాఁత్యోపసుతుని. 303

సీ. అంబుధారాహతి ఁ నర్థమిలితనయనంబులైవలితానఁనంబు లొచు  
సారెసారెకు నేవ్వనఁసంసిక్తసంపిండకేసరాగ్రంబులు ఁ భాసిలంగ

బురద గిట్టలు పూడి • పోవంగ నిమ్నాన్నతస్థలంబుల గతి • తప్పి చనంగ  
శీర్షమాణం బొచ్చు • జలంగఁ బల్యాణంబుజవబలోత్సాహముల్ • సన్నగిలంగ  
తే. మీఁదమీఁదను నదులను • నీఁదియిఁది  
యార్ద్రస్పృష్ఠంబు లయి గడు • నలసగతిని  
నశ్వనైస్యంబు లెల్లఁ ద • న్ననుగమింపఁ  
బయన మొనరించు చుండెను • బాయ కత్తడు. 804

తే. ప్రాణధారణమున కెంతవలయు నంత  
యశనమును గొంచు నభ్యర్తు • లైనరాజ  
తనయు లెంత వదించినఁ • గొనక మేనుఁ  
జక్క దిద్దుకొనక ప్రొద్దు • జాటువఱకు. 805

చ. వయనము సల్పుచుండ నిటు • పార్థివనూతి త్రిభాగశేష మా  
నయనమునందె కాంచె నెదుఁరై చనుదెంచెడు మేఘనాదుఁ; గాం  
చి యచటనుండియే ప్రణళిఁ • జేసెడునాతనితోడ నిట్లనెన్  
బ్రియసఖపత్రలేఖప్రవృత్తిని నావలఁ బృచ్ఛచేసిదన్. 806

క. చెల్లినై శంపాయనువా, ర్తల నధిగెఁగఁ దొలుత; నతని • దర్శించితివే  
యలయచ్చోదసర స్తటే, గలఁడే యట్లుండ నేమి • కారణ మంచుగ. 807

తే. అడిగినాడవా యడిగిన • నాతఁ డేమి  
యనియె మనలను నెకబాసి • యట్టులుంట  
కెనను వగచునొ మనలను • నెంచు నొక్కొ  
యడిగెనా నాదువార్తల • నతఁడు చెపుమ. 808

చ. కనితివొ వానియాశయము • గల్గెనొ వానికి నీకు ముచ్చటల్  
పనిపెనె తల్లిదండ్రులకుఁ • బల్కు మటంచును నేమి యేని తా  
ననితివొ రమ్ము పోద మని • యాతనితోడ వదించినాడవే  
మన మిట కేగుదెంచుటను • మానునొకో మఱి వానిమాధ్యముగ. 809

చ. చనునొకొ పాసి యచ్చటు నొసంగునొ దర్శన మాలకించునో  
మనవలుకుల్ వదించునొకొ • మంతువు నే మయినన్ దిసంబుఁ బు  
చ్చును నేటు కన్నులం దెఱచి • చూచునొ వచ్చునొ నాదువెంట ర  
మ్మున నురకుండునాతఁ డెటు • లాత్మవినోదము సల్పుఁ జెప్పుమా. 810

చ. అనుటయు మేఘనాదుం డిట్లనియె. 811

చ. అనునద మేను వచ్చెదను • నాశ్వచయంబులతోడ మిత్రునిన్  
గని యని జేవఁ వీడ్కొనితి • న న్నటు లానరసీపథంబునన్  
వినఁబడ దావయస్సునిప్రవృత్తియు నెందును మీరు తామసం  
బోనరుప వర్ష కాలము మఁహోద్ధతి వచ్చుటఁ గాంచి యిత్తటిన్. 812

క. తారావీచనరేంద్రుఁడు, నారాణివిలాసవతియు • నాశుకనాసుం  
దారయ రానీరు బలా, త్కూర మైసరించి నిన్నుఁ • దగ దీచోటన్. 813

క. నిలువఁగ నొక్కడ వీవని, తలచి మదిన్ బ్రత్రలేఖ • తత్కేయూరుం  
డలనాఁడె మరలిపో మ్మి, స్థలినుండియె మేము వచ్చి • తార్కొందు మటన్.

క. అని ననుఁ బంపిరి యచ్చోదనభినికడ నన్ను వీడి • తా మొక్కరు వే  
చని రని వదించి యూరిక, కనుచుండెను; సతనిఁ గాంచి • త్తౌపనుతుఁడు దాన్.

క. అనియెను నిట్లని నేఁడే, చనుదెంచునొ పత్రలేఖ • చనుజేరదా యే  
మనియెద వీవన; మార్గంబున విఘ్నము లేమి రాక • పోయిన దేవా!. 816

చ. చనుదెంచు సవశ్యము లే, దనుమాన మటంచుఁ దలఁతు • ననుచు సతఁడు దా  
ననుటయు, మదిరాతనయను, ఘన వేళావర్ధితనుమఁకాంఠోదధిలోగ్. 817

క. తనయట్లు వడినదానిఁగ, మనమునఁ దమిఁ దలచి తలచి • మఱిమఱి యెదలో  
ఘనమై యెరిసెడుమారద, హనుబారికి నగ్గ మగుచు • నడలు సతనికిన్. 818

సీ. అభ ముల్ యమభటు • లయ్యెఁ దటిత్తులు పంచ బాణానలఁజ్వాల లయ్యె  
నామంద్రగర్జిత • మంబుజాంబకధనుర్జ్వావల్లరీశబ్జఁజాల మయ్యె  
సంబుధారలు మరుఁనస్త్రంబులయ్యెను గేకి కేకలు యముఁకేక లయ్యె  
ఖద్యోతములు లయ • కాలవహ్నికణంబు లకనులు యమఁపటఁహంబు లయ్యెఁ

తే. గైత కామోదనము విమఁకలితగంధ  
మయ్యె సలివలయంబులు • నయ్యెఁ గాల  
సాశములు నావగలు సర్వఁనాశకార  
కప్రవాహంబు లయ్యె నాఁకాలమందు. 819

వ. మఱియు.

820

ఆ. కాలరాత్రు లయ్యె • నీలనీరదదుర్ని, నములు; శనున కేతఁసంబు లయ్యెఁ  
బెద్రొక్కొక్కెరగమి; పితృపతిహాసంబు, లయ్యెఁ గుటజతటపు • లతని కపుడు. 821

సీ. శారీరసత్వంబు • సాధ్యసంబుగ మాతె మాతె బలము క్రశిఁమంబుగాఁగ  
గాంచి పైవర్ణ్యంబుఁగాఁగ మాతెను నుతి యవతార మెత్తె మోఁహంబుగాఁగ

నశ్రుపూర్ణములయ్యో \* నక్షులు ధైర్యంబు గాఢవిషాదమై \* కానుపించె  
మానరూపముఁ దాల్చె \* మంజులాలాపంబు లంగంబు లనసాత \* నందె మిగులఁ  
తే. గరణము లచాటవంబులె \* పరిణమించెఁ

బలుకు లేటికి నరతిరూపంబుఁ జేందె

సకలవిషయంబు లావానః సమయమందు

నకట తత్ప్రభావంబు నే , మందు నార.

322

వ. ఇట్లు సంకల్పలిఖతంబై నిర్విశేషవృత్తి యగునాకాదంబరిశరీరంబుతోడఁ గంత  
గతం బయి స్వల్పావశేషం బగుజీవితంబు నెట్టకేలకుఁ జిక్కుపట్టుచు ధారాధర  
క్షిన్నంబు లగుతగుతలంబులును, నాప్లావితంబు లగుప్రాంతహరితశాద్యంబు  
లును, సంతతతీరవారిప్రవేశంబుచేఁ గలుపితంబు లగుప్రాంతభాగంబులును,  
నవశీఘ్రమాణంబులును నున్నాళంబులు నగుకైరవపత్రవనంబులును, నాభుగ్మం  
బులగుకమలఖండంబులును, నుత్తనమానంబు లగుశుష్కకేసరదళవళినంబు  
లును, శిథిలితంబు లై నకల్తారకునలయంబులును, నుచ్ఛ్రాంతములై పరిశ్రమిం  
చుమధులిప్తండలంబులును, నుడ్డినంబు లగురాజహంసమిథునసాగ్ధంబులును  
గలిగి, యనవస్థానసారసరసితంబుల నతిదీనంబై, యుచ్ఛకితంబులై యవశిష్ట  
దళతలంబుల డాగుచున్నచక్రవాకంబులచే నతిరయ్యంబై, పరిత్రస్తంబు లై న  
కాదంబకకదంబకంబులకు సాశ్రయంబు లగునుపకూలనద్యలప్రదేశంబులచే  
నతినునోహరంబై, యుపాంతపాదపంబులపై నధిష్ఠించి యుత్కలవిరుతంబులఁ  
గావించుకలాపికలాపబకబలాకబాలకంబులచేఁ బ్రకాశితంబై, ప్రావృట్పరిపీతం  
బయి యపూర్వంబునా నేనోత్పన్నవంబు గాక హృదయాహ్లాదం బొదవించక  
మనఃప్రమోదంబు సంపాదించక ద్విగుణీకృతనృథం గల్పించు చున్నయచ్చోద  
నరోహరంబుఁ జేరి యశ్వవారంబుం గాంచి యాచంద్రాపీఠుండు వారల  
కిటనియె.

323

ద. మనలను గాంచి సిగ్గుచ గని • మానము దాచుగ నేడ కేనియుగ  
జను నొకవేళ మీరు గడు • బాగరితక నలుదిక్కు లుండుఁడీ  
యని నదియింది యెక్కియె హ • మంబును వృక్షతలాంతరంబుల  
ఘనలతికావనంబులను • గన్పశిలాతలమండపంబులక.

324

ప్. కలయఁ బరిశ్రమించి వెత్తంగఁ దొడంగెను ఖమ్మం డయ్యఁ దా  
నలయువరాజు వానియడియాలము వాడును సుంత యెందునుక  
గలయఁ బరిశ్రమించినను \* గన్నడఁ డయ్యను నేమి చేసినక  
దలఁచె మనంబునం దిటు కశనంబున కున్నకొలంది ఖమ్మంఁడె .

825

- ఉ. నే నిట వచ్చుటం చెలిసి \* నిక్క మితం డలవత్త లేఖచే  
బూనికఁ దొల్తనే యెటఁగొ \* పోయెను నుండినఁ జన్న లేవియుఁ  
గానఁగ రావె యెంత కనిసఁగ మన మేగఁగ రానిచోటి కెం  
దేనియుఁ బోయెఁ గానఁబడఁ \* జేడను గవ్వ మిదొండు కల్గెఁ బో. 326
- చ. పడములు రావ యీస్థలముఁ \* బాసి చనంగను మిత్తుఁ జూడకే  
మదిరతనూజదర్శనమె \* మా సగునూతగ నిల్చి యున్న యీ  
మదనశరాహతంబు లగుఁచుఁమఁజీవితములే యుంబునుఁ  
పదలి చనంగ నేర వలఁవారిజనేత్రఁ గృశించి యుండుటఁ. 327
- క. కానను వై శంపాయను, గానను గంధర్వరాజఁశస్యను దేవి  
గానఁగ సర్వవిధంబుల, చే నవ్వుడ నైతి నింకఁ \* జెప్పుఁగ నేలా. 328
- క. అని నిశ్చాయకుఁ డయినను, చునము నఁ బ్రత్యాశ మిగుల \* మల్లడి గొలుపఁ  
గని యుండు నీయుదంత, మ్ము సలమహాశ్వేత యు నటఁ \* బోవ సకలముఁ.
- క. తెలియు నటంచును మనమునఁ, కలఁచి తదాశ్రమము పొంతఁ \* దత్తైస్యంబుఁ  
నిలిపి భుజగనిర్మోకము, వలె లఘువున నభరహితఁ \* వరకాముదులఁ. 330
- తే. అతిమనోహరంబులయిన \* యంశుకముఁ  
దాల్చి సై నికవేషంబు \* తలఁగి యొక్కఁడె  
యెక్కి యింద్రాయుధమును \* నేగె నట్లై  
యలమహాశ్వేత యుండుడుఁ \* నాశ్రమంబు 331
- తే. ఏగి హయమును దిగి యాతఁ \* డేగెనోని  
కామహాశ్వేతఁ గాంచెడుఁ \* హర్షమునను  
వెనుక నాకృప్తమై తనఁ \* వెంట రాఁగ  
నాతురంగమపరివార \* మఖిల మటకు. 332
- చ. చని గుహద్వారమందె కనెఁ \* జారుశిలాస్థలి నప్రవృత్తయై  
యనవరతాశ్రవర్షమున \* నాకలనంబు నొనర్చుచుఁ గడుఁ  
దనువు వడంక శోకమును \* దాళఁగ లేక ప్రకంపనాపాలిఁ  
గనినలతంబలెఁ దరలిఁ \* కాధృతయై చనుహంసపుత్రికఁ. 333
- క. కనుఁగొని దానిని దాదృశ, చునమునఁ జింతించె నిట్లు \* మదిరాసుతకుఁ  
బొనరెనొ కవ్వం బేమేఁ \* గనియును నను నిట్టివశను \* గాంచును నివుడుఁ.
- క. అని శంకాకులహృదయతఁ, జనె నొడ్డకు ననువు లెగిరి \* చనఁ దొట్రిలుచుఁ  
గనుచును మూర్ఛను బడపద, మునఁ బడి లేచుచును బోయి \* మొగి నాశిలపై.

తే. కూరుచుండెను నొకప్రక్క ♦ నూరుచున్న  
బాష్పపూరంబుఁ దుడుచుచు ♦ వగవు మీఱ  
దీపవదనాబ్జుఁ డయి రాజఁనూనుఁ డడిగె  
నే మి డంచును దరలిక ♦ నీరెలుంగున.

393

తే. అదియుఁ గ నె దాదృశావస్థ ♦ నందియన్న  
యామహాశ్వేతముఖమును; ♦ నంత నామె  
యనుపసంహృతమన్యరఁ యాతిరేక  
యగుచు నిట్లనె గాల్గవ్య ♦ మణుఁప గళము.

397

మాలిని. భసితలసితదేహా! భంజితాన్తజేహా!

గ్రసితసుమళరోహా! ♦ కాళికాశ్లిష్టబాహా!  
విషమనయనభాసా! ♦ విశ్రుతాద్రింద్రవాసా!  
వసనితసకలాశా! ♦ వందితేంద్రాసురేశా!.

398

గద్య. ఇది శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవిత్వవైభవ చింతలపల్లి  
పంశపయఃసారావారరాకాశైరవబాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ  
తనూభవ సుజనవిధేయ వరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి  
యను మహాప్రబంధంబునందు సుత్తరభాగంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము  
సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు.  
శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.



శ్రీ.  
శ్రీరామ స్వహయోఽస్తు.  
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.  
**శ్రీ శృం గా ర కా దం బ రి**

ఉత్తర భాగము.

శృతి యా శ్వాసము.



గురుచిస్తయరూపా!  
యోగానందైకరూప! ♦ నందగుణరూపా!  
భోగాప్తక ! నీరూపా!  
వాగాదిసమస్తకరణ • వర్జితరూపా!.

1

వ. దేవా! దయాయత్తమతి నవధరింపుము. అవ్యలికభావృత్తాంతంబు వినుపింతు.  
అట్లు చంద్రాపీఠం ఉడుగుటయు నామహాక్షేత్ర యిట్లనియె.

2

— చంద్రాపీఠమను మహాశ్వేత తనదుఃఖకారణమును జెప్పట. —

తే. ఓమహాభాగ! శోచ్య యీశయువిద యేమి  
పలుకు దుఃఖాభిఘాతైకశరమకరిన  
హృదయ వినిపించె నిజదుఃఖ • మొసతే దుఃఖ  
ములను విన ననర్హులకును • మొనసి తొల్లి.  
తే దాననే నేను బ్రాణముల్ • చాల నాశ  
పడినమందభాగ్యను మహాభాగ! పాప  
మతిని నిర్లజ్జ నిర్గుణమతిని వినుతు  
దుశ్శ్రవణ మైననీఘోరదుఃఖవార్త.

3

4

తే. వినుము కేయూరకుండు చెప్ప • వింటి నేను  
నీవు చనుదెంతు వనువార్త • నిక్కముగను

నగుచును విదీర్ణహృదయను • నపుడె మదిని

నిట్టు లనుకొంటి విబుధజనేశ్వరచరిత్ర!

5

శ్రీ. గంధర్వచరిత్రోర్మి • గావింపఁ బూర్ణంబు గావించ మదిరసు • కాంక్షితంబు

నాత్మాభిలాషంబు • నాచరింపను మఱి మందిరాభ్యాగత • మనుజనాథ

సుతుఁడు చంద్రావీక్షసుమతి కిష్టంబును సమకూర్చు గా నింక • సలుప నేమి

ప్రియసమాగమహృత్వఁ బ్రియసఖఁ గాదంబరిని గానైతిని • మనఁగ నైతి

తే. నే మొనర్చితి ననుచు న • నేకసుగుణ

కలితవై రాగ్యవై కడు • గాథబంధ

సములఁ గాదంబరీన్నేహ • నద్ధపాశ

ములను దెగఁగోసి తపమూన • మొససి మరల.

6

క. చనుదెంచితి నిచ్చటి కేఁగనితిని నీవంటివాని • గతమానసుని

దనుకూన్యుని నుత్తరళానను బ్రాహ్మణయువను నొకని • సరవరతనయా!.

క. కను చిట్టటు చంచలదృష్టిని పట్టంబైన నేదొ • ఖీతి వెతకెమవాఁ

డునుబోలె సతఁడు ననుఁ గని, చనుదెంచె సమీపమునకుఁ • జయ్యన నంతః.

చ. కనుఁగొన నెన్నఁ దాతనిని • గాఁడుచు సంస్తుతుఁ డాతఁ డెన్నఁడు

గనఁడు మదీయసత్కృతిని • గాఁడు వయస్యుఁడు ప్రేమబంధుఁడై

నను గుఱురించి నాతఁడుగ • నర్చిలి సంస్తుతు నట్లు గాథమా

ప్రణయము గల్లువానిగతి • బాంధవునట్లు వయస్యు పోలికఁ.

9

ఉ. ప్రేముడి శూన్యఁడైన నెదొ • పెల్లు స్మరించెడువానిబోల్చి నా

క్రామితదుఃఖుఁడైనను సుఖంబుగఁ గ్రాలెడువాఁడునుం బలె

వేమటు వేఁడువానిగతి • వేసరి మానముఁ దాల్చియున్న నొం

డేమియు నర్థకున్నఁ దను • నేచునవస్థను దెల్పువాఁడు నాఁ.

10

వ. మఱియు.

11

శ్రీ. పొగడువాఁడునుబోలెఁ బొగులు వాఁడునుబోలెనలరు వాఁడునుబోలెనడలునట్లు

వెఱఁగన్న వాఁడునా • వెకఁగన్న వాఁడునా ధిక్కుతుండును నాఁగదీను నట్లు

ముషితుం డనంగను • దృషితుం డనంగను గాంక్షించుననంగన • ఖచితుఁడనంగ

న్మరియించువాఁడు నా • మఱచినదానిని మఱినుటి యతినుటి వఱలునట్లు

తే. నిశ్చల ప్రభవతుఁడై • నిలిచి బాష్ప, వారిపూరార్ద్రమై తృప్త, పాటుఁ దలఁగి

యాకులితతారకంబయియంటి చెవుల, వికసితం బన నొప్పెడఁ ప్రకటదృష్టి



- తే. కాంచి చీరకాల ముత్తై నన్ + గడఁక లోనఁ  
జొచ్చునో యనఁ ద్రాగు నా + మచ్చి కడర  
మత్తుపోలిక నావిష్టుమాడ్కి నీడ్పు  
సన వియుక్తు, నాఁగనుడు + సనియె నిట్లు 13
- ఉ. అకృతేకే పయస్సునకు + నట్లు భవంబునకున్ సమంబుగా  
లోకమునందు సర్వులును + లోలువులై యెనరించి నిందలన్  
జేసిన రీవు చాన! యటు + నేయక యెంతయు వామశీలవై  
యీకరణేక విధాతగతి + నేల యెనర్తు వనర్హకృత్యమున్. 14
- చ. అమృదితమాలతీసుమమునట్టుల కోమలమైనయీశరీ  
రమును గల్గైకజేశపరిరంభసుఖార్హము హరముంబలెన్  
గమలముఖ! యయోగ్య మగుఁగాథతపశ్చరణంబునన్ వృథా  
కమలఁగఁ జేసె దీ పకట + కార్యము గా దిది నీకుఁ బైదలీ! 15
- ఉ. రూపవయోనురూప మగుఁరూఢిరసాశ్రయసత్పుంబుతో  
రూపసి! కూర్చ వేల సుమనోహరపల్లరిఁజోలె నీతనున్;  
రూపగుణాదిహీనమయి + రోతగఁ బుట్టినప్రాణికోటికే  
బ్రాపితజీవలోకసుఖవారముఁ గాంచిసఁ గాని యీజనిన్. 16
- క. పరలోకసుఖప్రదమై, పరగుతపశ్చరణదుఃఖభార మలర దీ  
ధరణిని, రమ్యాకృతు లగు, నరులకు వచియింప నేల + నళిననదాక్షి. 17
- తే. అరయఁగ స్వభావసరసమై + యలరుతాప  
కీనజేహంబునకుఁ దపఃశ్లేశ మిద్ది  
కమలినికి హిమపాతంబు + కరణిఁ దగదు  
చెతలఁ గుడిపించు నిన్ను నో + వెలఁది! కంటె. 18
- తే. జీవలోకసుఖంబులఁచెంతఁ గనక, నిన్నుఁ జూలినవెలఁదియు + నిట్టి తపము  
చేసి తను గానిలంగను + జేసె నేని, వ్యర్థ మామనిరాక యింకపనియొందు. 19
- ఉ. ఎక్కిడినట్టిదాపమును + నిత్యుశరాసనుఁ డేల తాల్చుఁగా  
నక్కుముదావుఁ డేల యుదయంబు గనన్ విఫలంబు లొఁ జమి  
యిక్కమలాకరంబులును + నీకుముదంబులు నీసహజముల్  
నిక్కము వ్యర్థముల్ తలఁప + నివృలముల్ ప్రమదాపనంబులున్. 20
- క. జలదారంభాదంబర,ములు మలయానిలము వ్యర్థములు కేళిసరి  
త్పలినంబులతోఁ బని యే, మల వెన్నెలతోడ నేమి + యగుఁ గార్య మిఁకన్.

- క. అనఁ, బుండరీక వార్తను, వినినప్పటినుండి నేను + విడి కౌతుకమున్  
మనుచుండువాన నావిధ, మనునాతని నేటి కీట్టు + లడిగెద వనుచున్. 21
- క. ఎవ్వఁడ వీ విచ్చోటికి, నెవ్వడువున వచ్చినాఁడ + వేమి యటంచున్  
నెవ్వగ నే చడుగకయే, పువ్వులఁ గోయంగ నొందుఁ ధూమికే జనితిన్. 22
- క. జని దేవతార్చనమునకు, ననువగుపువ్వులను గోయఁచలతరళితో  
ననితిని నిట్లని దరళిక! కను మీతఁ డెవఁడో ద్విజఁడుఁ గాఁ గానఁబడున్. 23
- క. ఈతనిచూపుల మాటల, నీతనిచేష్టలను వీనిఁ యింగితము సము  
ద్యోతితమయ్యెను వేరని, యీతని రానీకు మరల + నీచోటునకున్. 24
- క. వల దన్న వచ్చెనేనియఁ, గలుగు నశక్యం బభద్రఁకం బీతనికి  
దలఁగ దని చెప్పు మంటిని, నల దన్నను మానఁడయ్యె + వచ్చుట నటకున్.
- అ. దుర్ని వాద్యుఁడై నఁ తోయరుహాస్రని, దోషములను వానిఁ తోడఁ గూడఁ  
గలుగవలసియుంటఁ + గవ్వంబు లతనికి, వదలఁడయ్యె నటకు + వచ్చు టతఁడు.
- చ. చన నిటు కొన్ని నాళ్లు గడు + సాంద్రతమంబగు యామినిన్ రమా  
తనయసముజ్జ్వలాగ్నిని నిఁతాంతము గ్రక్కు ననంగఁ జంద్రికా  
ఘనఝరిచంద్ర పాదములు + గాఢముగాఁ గురియంగ నిద్రపో  
వ నల మదీయదాసి మదిఁ + బాయనిచింతను నొక్కనాఁడు నేక. 27
- ఉ. కూరుకు పట్ట కిం తవలఁకున్ జని యాశిలపై శరీరమున్  
జేరిచి మందమందగతి + శీతలగంధసహుండు వీచి క  
హ్లాసగుంధ మెల్లెడలఁ నాశలఁ జల్లుచు నుండఁ, జంద్రుఁడుగ  
సారసుధోరుకూర్చ లనఁజాలు గభస్తుల దిబ్బఖింబులన్. 28
- చ. సలుప వశక్షముల్, గనుచుఁ + జంద్రుని వీఁడు సుధాభివర్షమున్  
సలిపి జగానకున్ ముదము + సల్పంగఁ జాలుమయూఖపాలిచ్చే  
దొలుకునొ మామక ప్రియునిఁ + దోరముగా ననునాశపెంపున  
వ్వలఁచుచుఁ బుండరీకునినుఁ నామము సారెకు నెవ్వనంబునన్. 29
- ఉ. ఎంతటిహీనపుణ్య నాకొ + యేను గటా మదభాగ్యరేఖనే  
యంతటివానివల్కు నిటుఁలా యె నబద్ధము దివ్యమూర్తియై  
యెంతయు నాకసంబునకు + నేఁ గనుచుండఁగఁ జన్నయాసుధీ  
మంతుని పుణ్యపూరుషుని + మంజులవాక్కు నబద్ధ మాయెఁ గా. 30
- ఉ. ఏగతి నేని జీవమును + నేను భరింపఁగ జాతసత్కృపన్  
వేగ తపస్వీ నయ్యుఁ దమి + వీడక ప్రాణములందు నున్న

న్నాగతి నూటడించె నెవఁ దాతఁగు దక్కన మీఁడు మల్లితా  
నాగతి యేమి యయ్యె నని సర్దిలి నారయఁ డెట్టి కష్టఁడో.

31

చ. అనఘుఁడు పుండరీకుఁడుగఁతానుఁడై కైకొనిపోఁబడెన్ దివం  
బునకు గృహీతనాముఁడయి పొల్పెడునాతఁ డొనర్చు నేమిటన్  
మనియును జచ్చినాఁడ యిళఁ మాట లవేల కపింజలుండు తా  
బనుపఁడు నొక్క వార్త నటుఁ బాసి గతించెను నెన్నినాళ్ల హా.

32

తే. అనుచు నివి యాదిగాఁ గల్గుననన్యములను  
నాలముల జాలముల దుష్టురాల నగుచుఁ  
దలఁచుకొనుచు మనంబునఁ దలఁగి నిద్ర  
మలుకొనియుండ నంత నాజాలికుండు.

33

సీ. సంతతనిపతితఁస్థరశరచయనిచితం బనఁ బులికీతఁతనువు దనరఁ  
బ్రథమంబుననె మారఁభస్మితం డనఁ గైతకరజోవళక్షితఁగాత్మఁ డగుచు  
సర్వలోకాలంఘ్యశాసనుండు మరుండు తప్పుక చావంగఁ దార్చినట్టి  
శాసనవల మంబుఁచాడ్చిన నొప్పెడుకుండలితమృతాలఁమండనంబుఁ

తే. దాలిచి భుజాగ్రమునను బంధంబు లిడుచు, నల్లనల్లనఁ దారుచు పశ్రువారి  
పూరమునను నాకయిజలఁపూరితాంజలిని సమర్పించునో యనులీల చెలఁగ.

వ. మఱియు.

35

ఉ. ఎక్కడి కేగువాఁడ విళఁ నే నిదె చంపుదుఁ జాడు మంచుఁ ద  
న్ముక్కు దలిర్పఁ దర్జితుని నూరక చేసెడు నా భయంబుచే  
నెక్కుడుగాఁ జలించు నొకఁయింపగుకై తకగర్భమాచికన్  
జక్కెరవి ట్టనెచ్చెలిని శాకరుసత్కళఁ బోలు దానినిన్.

36

చ. చెవి ధరియించి తానె ననుఁజేకొన స్నానము చేసెనో యన  
గ వివిస్వేదవారిని ననారత మాప్తుతదేహుఁడై కడుగ  
గవియఁగఁ జన్నె యొడ్ల మదిఁ గానక నీ కని మాటిమాటికై  
దవిలి నిపార్యమాణుఁడో యనంగను నూరుల స్తంభనంబునగ.

37

ఉ. మూరమునుండి నన్ను బిగిఁతోరముగాఁగఁ గవుంగిలింపఁగాఁ  
గూరినవట్టియాళ భుజఁకోటులఁ జాచు చపారరాగకూ  
పారము నుత్తరించు ననఁ బాయనియుత్కలితాయుతోత్కరం  
బారఁగ మున్ బ్రవృత్తముల పాయతనిశ్చసితానిలంబులన్.

38

క. ఆకృష్టమాణుఁడో యనఁ, బ్రాకటముగ సకలదిశలఁ జ్ఞాపితములుగాఁ

- జేసిన వెలుంగుజోత్సాహస్సినీకంబుల నుహ్యమాసనిజదేహుండు నాఁ. 89
- సీ. దైన్యంబుఁ గైకొని • తలఁగి సత్వంబును ధైర్యంబు నవధీరితంబు చేసి  
సిగ్గు నావలఁ ద్రోసి • చేసిన తరళతఁ బరలోకభయమును • బాఱఁ దఱిమి  
యధిగతంబుగఁ జేసి • యలధార్మ్యమును వీడియై క్షమయై క్తంబునొసఁగు తెల్వి  
సరయ భూతావిష్టుఁనట్లు లున్నత్తునియట్లు మత్తునియట్లు • లలరుతుఁదమి  
తే. నలరువిల్కానియాజ్ఞకు • సగ్గ మగుచు  
వీడి యాత్మకృత్యమును గడు • వాఁడియున్న  
యాసనముతోడ దవ్వగ • సరుగుదెంచు  
చున్న వెన్నెలఁ గనఁబడుచున్న వాని. 40
- క. కనుఁగొని తాదృశుఁ డగునా, తని చేసెను నిచ్చలేని • దానను నయ్యున్  
ఘనతరళయమును గని నే, మనమున ననుకొంటి నిట్లు • మనుజువరేణ్య! 41
- క. అరరే కష్టము వచ్చెను, సరయక యున్మాదమునను • సరుదెంచి ననున్  
గరమునఁ దాఁకిన నీతఁడు, మరణము మేలగును నాకు • మందనుకృతమన్. 42
- చ. కలుగును బుండరీకు నలఁకాంతునిదన్యవ మంచు నాశతోఁ  
దలఁగక యెన్ని నాల్గుగ నొ • దాల్చితఁ బ్రాణము దుఃఖభాగినై  
తలఁచఁగ వ్యర్థమా నకట • దధృతి తాఁకిన నీతఁ డంచు లోఁ  
దలఁచుచు నున్న న న్నతఁడు • వారసిలెన్ గడు దీనవిప్రుడై. 43
- వ. అట్లు తారసిలి నన్నుం గాంచి యాశిం డిట్లనియె. 44
- ఉ. చంపఁ గడంగినాఁ డిశఁడు • చంద్రుండు మారసహాయుడై కటా  
చంపకగంధి! నీచరణఃసారసమున్ శరణంబుఁ జొచ్చితన్  
మంపవె దీను నార్తుని నఁవాధు నిశ్రయ బంధుహీను నన్  
ముంపకు మారమార్గణసముద్రమునన్ ద్వంద్వీ జీవితున్. 45
- చ. ప్రతి యొనరింప నక్షముడఁ • బంకజలోచన! యుద్ధరింపుమా  
క్షీతి శరణాగతావసము • నేయుట ధర్మము తాపహత్తమ  
ప్రతటికి నాత్మదానమునఁ • బాలన నేయవ యేని నన్ను నో  
యతివ! పధించు నీకళియ • యంగజుఁ డింకిటఁ జెప్ప నేటికిన్. 46
- క. అనుటయు నే నామాటా, విని చీయని శిరసునుండి • వెలికి నరుగుదెం  
చినజ్ఞానిగఁ దిపోలెను, ఘనతరరోమాగ్ని సతని • గాల్చువిధమునన్ 47
- క. కనద శ్రువమ్మికణములఁ, డనరెడుచూడ్కులను సతనిఁ • ర్చితు ననన్  
గనఁబడి కంపితసర్వాంగ సగుచు నావిష్టమాడ్కిఁ • గానక నను నేన్. 48

- క. అనిరిని స్రోధావేశం, బున దూఱుక్షరముగ నిటు + పొక్కుచుఁ బాపీ!  
నను నిట్లనునీమ సైకమున వజ్రం బేల పడదొ + మూర్ఖ! దురాతా!. 49
- క. చీలడు నీనాలుక వే, చీలికలుగ నేల వాణి + చెంద దవశతక  
గాలపు నప్తములై నీ, ప్రేలెడువక్షరము లేల + వెంగలి! యింకా. 50
- తే. సకలలోకభుభుభుసాక్షులై న  
పంచభూతంబు లవి లే నటంచుఁ దలఁతు  
నిక్కముగ నీదుమేనను + నిష్ఠరాత్న!  
యన్న నవి యేల నిన్నిటు + బుంచు నోరి!. 51
- సీ. నన్నిట్లు లనునిన్ను + సగ్నిహోత్రుఁడు పట్టి భస్మంబు చేయక + వదలు నేల  
యెగఁజిమ్మకొని పోయి + యెందైన నాయువుపడవేయ కూరక + పాయు నేల  
యఖలలోకంబులయంబువు లెల్లను నలమి చుట్టుచు నిన్ను + నణఁచ వేల  
భూతధాత్రియు నధోభవనంబునకు నిన్నుఁ గొనిపోవ కూరక + మనుచు నేల  
తే ఆకసంబును నప్పుడె + యాత్మ నిర్విశేషునిఁ జేయ చేటికె + జీ! యవేవి  
లేవు నీదేహమున లేవు + లేవు లేవు, నిక్కువంబుగ లేవు పో + నీచ! మత్త!. 52
- అ. అవ్యవస్థితుండ + వై ననీవు వ్యవస్థితమయిపట్టిభువనశతమునందు  
నేల పుట్టివావా + యిట్లు తిర్యగ్జాతి, యిట్లు కామచారి + వగుచు నెఱుంగ. 53
- చ. అలర స్వపక్షపాతమును + నానవరాగము నీగతికా స్థలా  
స్థలము లెఱుంగకే పలుకు + చాతురి యెవ్వఁడు చిల్కఁ బోలె నికా  
గలుగఁగఁ జేసె నాఖలుఁడు + కంజభవుండె తదీయజాతి నికా  
గలుగఁగఁ జేయ కేల యిటు + గల్లగఁ జేసె మచువ్యజాతిలోకా. 54
- చ. కలుగఁగఁ జేయవేల యిటు + గాఢముగాఁ బరిహాసధోరణికా  
బలుకుదు నాకుఁ గోపమునుఁ బాపురె! నీ విటు పల్కుపల్కులకా  
గలఁగి యొనర్తు నీ కిదిగొ + గాంచుము దుర్భరసంవిభాగ మీ  
పలుకుల కర్హమా కులము + వచ్చును దాన నొనర్ప విట్టిరకా. 55
- వ. అని కటకటంబడి చంద్రాభిముఖయై కై మోడ్చుచుటించి నుగుడ నిట్లంటి. 56
- చ. ప్రకటితలోకపాలభగవంతుండ! సర్వజగచ్ఛివోమణీ!  
సకలుని బుండరికు నుతసద్గుణ దేవునిఁ గన్నదాడి యిం  
కొకపురుషుకా మనంబునను + నూనన యేని యభీకామినీ  
వికటునిఁ బుట్టెఁ జేయ మిదె + నీని మదిరితజాతి సత్కృతకా. 57

మ. ననుఁ గావింపుము సత్యవాక్య సన నే ♦ నాపల్కుతోఁ గూడ ధా  
త్రిని నాతండు పడెన్ గటా యెఱుంగ నాతివోరువాక్చక్తి నో  
ననవిల్పానిజ్యరప్రభావముననో ♦ సట్టాడుతద్దుర్విచా  
కనిదాఘాఘపరంపరాగుతునో ♦ గాలిం ద్రుమంబుం బలెన్. 58

చ. అతఁడు గతానుఁజొటఁ గని ♦ హ యని యేడ్చెడు తజ్జనంబుచే  
నితఁడు త్వదీయమిత్తుఁ డని ♦ యే గనుఁగొంటి నటంచుఁ జెప్పి యా  
యతివ త్రపావనప్రముఖయై మహి నూరక బాష్పవారిఁ బ్లా  
వితముగఁ జేయుచుండఁ బృథివీపతిసూతి తదీయవాక్యముల్. 59

చ. శ్రుతిపుటి సోక దీర్ఘమయి ♦ శ్రోత్రము లంటిన కన్నుదోయి మీ  
లితముగఁ జేసి చూపును విలీన మొనర్చి యెలుంగు రాల్పడన్  
జతన మొనర్చియున్ మిగులఁ ♦ బారుచరిత్రపు నీ పపుణ్యుడేన్  
సతి మదిరాతనూజపరిచర్యనుఖంబు లభింప దీజనిన్. 60

— శ్రీ పంచాంగముఁ దాపత్రాంతమునుమిని మూర్ఖులుట. —

మ. మరుజన్మంబున నేనియున్ భగవతీ! ♦ మానంగ రా దాపనిన్  
బారి సిద్ధింపఁగఁ జేయు మంచు మదిరాఁపుత్రీవియోగాధి నాన్  
సరసీజం బెటు భృంగతాడనమునన్ ♦ సంభిన్నకోశం బగున్  
ధరణీశాత్మజుఁ డట్లు భిన్నహృదుడై ♦ ధాత్రిం బడెన్ భూవరా!. 61

ప. అంత. 62

తే. విడి మహాశ్వేత దేహంబు ♦ వేగ పోయి  
పట్టుకొనియెను దరళికఁపార్థివేంద్రు  
నాత్మజన్మచంద్రావీడు ♦ నాత్మ నట్టె  
యని మహాశ్వేత కిట్టు లాయతివ వగను. 63

ప. భర్తృవారిక! యింకను నాపాడుసి గ్గేల తాలెదవు? ఇటు కనుము. 64

సీ. భగ్న మయ్యెను వీనిఁబంధురకంఠంబు తిలకింపుమా తల ♦ నిలువ లేదు  
పొరలించినను సుంత ♦ పొరలఁడు తారకలోలోనికిఁ జనియెను ♦ లోచనముల  
విప్పుడు దేహంబుఁ గప్పుకొనం దెటులున్నను నట్లు లే ♦ యుండుకొనును  
నింతైన నూపిరి ♦ యెదచు నాడదు చూడు మొందువిధంబయి యున్నవాఁడు

తే. హా నృపకుమార! హా దేవ! యధిపతనయ!

యకట కాదంబరీప్రియ ♦ యఖిలలోక

వినుతసుగణ! చంద్రావీడ • విధుసమాన

యెందుఁ బోదుము నిను వీడి • యేమి చెపును.

65

క. అని యా ర్థనాద మెసఁగఁగఁ, బనవ; మహాశ్వేత త్రిప్పి • వక్త్రము యవరా  
జను గని నిశ్చలవృష్టిని, గన నివ్వెటపాటు మేను • కదలక యుండెన్.

66

వ. అంతఁ దద్విలాపంబు విని.

67

సీ. దుష్టతపస్వినీదున్నేహ! రక్కసి! పాప! చేసితి పెట్టిపనిని నీవ  
యవకృతాఖిలజగదావీడుఁ డైనతారావీడువంశంబు • మాపినావు  
సలిపితి వనదల • జనులను మమ్ముల భంజించితివిగుణాపథములెల్ల  
వర్గభితము లయ్యె • నర్థిలోకాశలు కను నెవ్వనిముఖంబు • గమల యింక  
తే. నూత యెవ్వఁడు భూమికి • నుజ్జ్వలాత్మ  
నెవని సేవింతు సేవకులెల్ల వకట  
నీవు లేకున్న నీసేవ • నిష్ఫలంబు  
పరిజనశ్లాఘన మణంగె • బాసె సుఖము.

68

చ. చనెను సమానశీలతయుఁ • జచ్చెను ద్యాగకథల్ ప్రియోక్తులున్  
జనియెను దవ్వలై యకట • సన్నగిల్లఁ బరిచారికాదృతిన్  
గనితి కథావశేషము సఁకాండమునం నెట్లు లీవు తొంటిసీ  
జనములు పోదు రెచ్చటకు • సాధులకున్ గతియేమి చెప్పమా.

69

క. తారావీడుఁడు మోసెడు, భారము నెవ్వఁడు మోయు • భారవహుండీ  
వీరితి వివన్నతఁ గన, ధీరునకు న్నీకు నెట్లు • ధీ కలఁగెఁ గటా.

70

ఆ. కాతరునకుఁ బోలెఁ • గట భిన్న మయ్యెను, నీకుఁ హృదయ మకట • నెవ్వగవడిఁ  
గలిగ నెట్లు నీకుఁ • గడుగృపావంతున, కిట్టినిర్దయత్వ • మేమి కతము.

71

తే. దేవ! కనుము ప్రసన్నత • ధీరవర్య !

వను పాసంగుము మాకొక్కఁ పారియైనఁ

బ్రాణములఁ దాల్చి భక్తులఁ ప్రార్థనంబుఁ

గొనుము కనువిచ్చి చూడుము • వినుము పల్కు.

72

క. బ్రతుకునె తారావీడుఁడు, సుతవత్సలుడతఁడు నిన్నుఁ • జూడక యున్నన్  
బ్రతుకునె విలాసవతియును, బ్రతుకఁడు శుకనానుఁ డాద్యభావుం డతఁడుగ.

సీ. జీవంబుఁ దాల్చునె • ధీతి మనోరమ యింకజీవించురే ప్రజల్ • ధీతివవరులు  
వీడి యందఱ నొక్కఁ వేళను నొంటిగ నెటకేగఁ దలంచితి • వేటి కయ్య

కిలిగె నీకెటు లిట్టికఠినత్వ మక్కట యున్నటులుండియుఁ • జన్నె నీకు  
గురుజనంబులపై నఁ • బరగడువరభక్తి నేని చూడక యెటఁకేగు దిప్పు  
తే. డనుచు నాక్రందనముఁ జేయు • చపనిఁ బడుచుఁ  
బరిజనంబులు ట్టితిపతిఁ వారములును  
వచ్చి రచటికి హాహారఁవంబు లెసఁగఁ  
దద్విలాపంబు చెవి సోకఁనత్తుణంబ.

74

వ. ఆసమయంబున.

75

ఉ. తెప్పల వంచు చెత్తుచును • తేసుతుమోమునఁ జూడ్కి నిల్చుచున్  
విప్పు మటంచు నాఁ దనను • వేమరు కల్లెము వాగె లాగుచున్  
దప్పక నాల్గుగిట్టలను • ధాత్రిని గొట్టుచు నోలి దుఃఖ నా  
నొప్పఁగ దై న్య మార్తరవ • మూర్జిత హేషలఁ జేయు చెంతయున్.

76

—ॐ కాదంబరి మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చుట. —

చ. తనతురగత్వమున్ విడువఁదధయరత్నముఁ గోరుచుండఁ రా  
తనయుఁడు వచ్చు నం చటకుఁ • దధ్యముగా నని పత్రలేఖ చె  
ప్పిన సతనిం గనుంగొనెడుఁవేడ్కను జిత్రరథాత్మజాత వ  
చ్చెను గని వత్తు హంససుత • శీఘ్రముగా నని చెప్పి తల్లికిన్.

77

సీ. ఝణఝణాత్కారంబు • సల్పునూపురములఁ గలకలారావమేఘలయుఁ దాల్చి  
రమ్యోజ్జ్వలాంకుక • రాజంబు వరవేషభూషావిశేషముల్ • పోలఁ దొడిగి  
కై కొని సురభిశఁగంధమాల్యంబులఁ బటవాసముఖబహుఁపరికరములఁ  
జేకొని బంగారుఁశృంగారభృంగారముకురసువీటీసఁముగ్ధకముల

తే. మదననై నికవిధ్రమం • బోదవఁ జేయు

నాతిబహుళనిజపరిజఁనంబు వెంటఁ

గొలువఁ గేయూరకుఁడు ముందుఁ • దెలువఁ ద్రోవఁ

బత్ర లేఖాక రాబ్జంబుఁ • బాణి నూది.

78

తే. పత్రలేఖ వదించెడుఁ • బ్రత్యహంబు, నేను నిష్కరహృదయుఁడానిద్దయుండు  
నానిమి త్తమెవచ్చినఁనన్నకుందు, నంటయిదియేమినుద లేఖ! యనెడు నిట్లు.

వ. మఱియు.

80

చ. హిమగృహమందు న న్నరయుఁనింపున వచ్చి యదృచ్ఛ నాయవ  
థ్థ మిదిని విశ్వసించక యతండు దురాత్మకుఁ డన్న వక్రవా



- కృమునకు సస్తితాస్య నయి • గాంచంగ నీ వనినాయసంశయై  
క మయినయత్తరం బిపుడు • గాంశరొ! యెంతువె నీవు కావునగా. 81
- ఉ ఆతడు నేను జచ్చినను • నాత్మను నమ్ముడు నాయవస్థ నో  
కాతరనేత్ర! నాకొఱకు • గవ్వమునే గను నంచు వానికిన్  
ద్యోతిత మయ్యె నే నటుల • దుందుడు కందకరాడు వచ్చె నే  
నాతనితోడ నే బలుక • యాడుము సర్వము నీవ యేమియేన్. 82
- చ. పలుకంగ రాదు చూచినను • వానిని నేమి యొసంగ రాదు పో  
సలిసిన గాల్గవై బడుచు • సాంత్యన మే గొనరాద యాఱటన్  
గొలువంగ రాదు నీవు నను • గోరి మతేమి వదించితిగజమీ  
గలికి! యటంచు ముచ్చటల • గాంచుచు నాచుదలేఖ తోడుతగా. 83
- ఉ వచ్చి కనుంగొనెన్ విగతఃపల్లవపుష్పవనంబుచాడునగా  
విచ్చినచుక్కలం బొలుచునింగివిధంబున బీజకోశమున్  
వచ్చిననొప్పువారిజముఁభాతి సనాయకహారముం బలెన్  
నొచ్చి గతానుడై సతనఁనూతనకాంతుని రాజపుత్రునిగా. 84
- చ. కనుగొని వాని సంభ్రమము • గాతరతన్ గదురంగ హా యిదే  
మనుచు సతాస్యయై ధరణి • సట్టై పడెన్ మదిరాత్మజాత హా  
యని మదలేఖ యొప్పుచున • యామె గవుంగిటఁ గ్రుచ్చి పట్టె ను  
ర్విని బడె బత్ర లేఖయును • వీడి నృపాత్మజహస్తమున్ బడిగా. 85
- ఉ. అంతటఁ గొంతసేపునకు • నామదిరాత్మజ మూర్ఛదేరియున్  
సుంతయు నూర్చున్ మఱిది • శోకభరంబున మూఢనాఁగ దు  
ద్ధాంతవిచారయుక్తయన • స్తబ్ధవినిశ్చలశృష్టి స్తంభిత  
సావంతయునై ప్రయత్నముచు • సల్పక యేమియుఁ దన్మఖంబునై. 86

—౧౦ కాదంబరీవిలాసము. ౧౦—

- చ. పరవగఁ జేసి చూపులను • బాఱక శ్యామలరక్తవక్తయై  
పరగి గ్రహోపరక్తసితఃభానుచుమండలవూర్ణిమావిభా  
వరికరణి బరశ్వథనిఁపాతితవల్లరివోలె నొప్పుదున్  
గర మధరోష్ఠవల్లవము • గంపము నొంద లిఖించినట్లుగా. 87
- ఆ. ప్రీత్యభావ మైఁబదిత్తంబుతో నుండె, దానిఁ గాంచి కాల్గవై నఁ బడుచు  
నార్తనాదమసంగఁననియెను మదలేఖ, యడలు చిట్టు లామె • కథిపచంద్ర!.

చ. ప్రియసఖ! యేల యేడ్చెదవు • వీడుము శోకభరంబుఁ దేరుమా  
నియతము బాష్పముల్ విడువ • నేరదు వీడఁగ శోకభారమిం  
తయు సరసంబు కోమలముఁ త్వద్ధృదయంబు విడిర్ల మాను నా  
రయఁగఁ దటాకముంబలెను • రాయిడి పెట్టెడునీవృథా గటా. 89

క. కనుఁగొను మదిరాఁదేవిని, గను దేవుని జిత్రరథుని • గాంచుము కులముకా  
నిను విడి రెండుకులంబులు, మన వీధువి నింక మనున • మదలేఖ యనకా.

క. విని కాదంబరి నవ్వుచు, ననియెను మదలేఖ కిట్టు • లశనికనినమై  
తనరెడునీహతహృదయఁ, మ్మున కగునే విదళనంబు • ముదమే నాకుకా, 91

క. కనియును వేయింతలుగాఁ, దునియదు నాహృదయ మెంతఁతుచ్చమై గదా  
మనుదాని కీసచు స్తము, జననియు జనకుండు బంధుఁజనములు సఖులుకా. 92

చ. మరణము నొందునా కెలులో • మానిని! జీవితభూత మైనయీ  
వరునిశరీర మబ్బె; నిది • ప్రాణముఁ గాంచినఁ గాంచకుండినకా  
బరఁగును సర్వదుఃఖచయఁవారకమై యెటుఁ గూడఁ జచ్చుటకా  
సురతసుఖంబుఁ గాంచుటను • శోకము గూరఁగ నేల చెప్పుమా. 93

చ. మదవతి! నానిమి త్త మిట • మానుగ వచ్చుచు వీడఁ బ్రాణముల్  
గడురఁగఁ జేసె గారవముఁ • గానఁగఁ జేసె సమున్నతస్థితికా  
వదలుమదాత్మ కీన్ద్రవతిఁబాలుఁడు దేవుఁడు నాకు దాని నేకా  
వదలుదు నెట్లు చుల్కన యొనర్చుచు బాష్పవిముక్తిమాత్రచేకా. 94

సీ. స్వర్గమనోన్ముఖఁస్వామికి నే నెట్లు లొదవించు నశుభంబు • రుచితమునను  
బదధూళి వదముల • బడిఁజనుగతిబడిఁ జనఁ గడంగుచు నెట్లు • వసవదాన  
దూరంబు లయ్యె నాదుఃఖంబు లన్నియు నిపు డేడ్తునా నేను • నెలమిఁ గనక  
పంచబాళరాగ్నిఁ • బడిననాపాట్లెల్ల ఫలియించె నింక నేఁ • బలుక నేల  
తే. యెవనికై కులక్రమమును • నెంచనై తి  
గురువులను నుజ్జగించితిఁ • గొల్వనై తి  
ధర్మమును జనంబుసడికిఁ • దలఁక నై తి  
నతఁడు ప్రియతముఁ డిట్లయ్యె • నడల నేల. 95

చ. సకి! మదనోపచారములఁ • జాల శ్రమంపడఁ జేసితికా మిముకా  
సకియలనెల్లఁ బ్రాణసఖఁ • బారుచరిత్రను హంసపుత్రి నూ  
రక శ్రమపెట్టితికా గట తిరంబుగ నీమెకు నై దృఢంబుగా  
సకులు వినకా బ్రతిజ్ఞ నటు • సల్పితి నయ్యది యిట్లు లయ్యెఁగా. 96

- చ. అనియు మనంబునం దలఁపఁనైతిని వీడితిఁ బాదుసిగ్గు నే  
మనియెదు నన్ను నాకునయి \* ప్రాణము వాఁడుగఁ బ్రాణనాథుఁ డే  
మన నెటు మొండినై యింకను \* మానము ప్రాణము సిగ్గు లే కింక  
జనములఁ జూతు నెట్లు వగఁసైతును నేగతిఁ జెప్పుమా సఖి! 97
- తే. మరణమే జీవితం బిప్పు \* మగువ! జీని  
తంబె మరణంబు; నాపైని \* దధ్యముగను  
ప్రేమ గలదేని హితమును \* బ్రయము నీవు  
చేయఁ దలఁతేని యొకపని \* చేయవలయు. 98
- క. జననియు జనకుఁడు నావగఁ, గనకుండఁగ ననువిముక్తిఁగ్రావుము; నాయం  
దొనరునభిలాష వారికిఁ, నొనరున నీయందు దానిఁనొనరువు కడఁక. 99
- క. పరిజనులు సఖులు న న్నింక, స్మరియింపక యుండునట్లు \* సల్పుము నామం  
దిరమునుశూన్యంబునుగని, యరుగక యుండంగ దెసల \* కరసికొను సఖి! 100
- ఆ. నన్నుఁ దలఁచు చీవు \* నాయింటి ముంగిట, నలరునాదువుత్రుఁడై నచూత  
పోతమునకు నేనె \* ప్రోదిచేసినమాధ, వీలతాంగనకును \* బెండ్లి సేయు. 101
- సీ. మత్పాదతలమున \* మన్నించి పెంచినకంకేళితరువుపైఁ \* గరుణఁ బూను  
చెవికమ్మకై నను \* జెడు దానిసాబ గని గిల్లక చేతితోఁ \* గిసలయముల  
నాప్రోదిచేసిన \* నవమాలతీపుష్పములు దేవతార్చన \* మునకుఁ గోయు  
నావాసధవనంబు \* నందు శిరోభాగగతమారవటము దగ్ధంబు సేయు
- తే నేనె స్వయముగ మొలవంగ \* నిలిపినట్టి  
మావులు ఫలంబులను గనఁ \* బ్రోవు మీవ  
నాదునొడిఁ బండి పెరిగిన \* సకులిక నీక  
నీదునొడిఁ బండచేయుము \* నిచ్చు లతివ! 102
- ఉ. పంజరబంధదుఃఖమును \* బాఁయగ నావరిహాస కీరమున్  
మంజులరావరవ్యమును \* మానితమున్ యమునాఖ్యశారికన్  
రంజిల విడ్చిపెట్టు చుల \* రాజమరాళి నజాతక్షమున్  
గొంజక యెవ్వఁడేనియును \* గొట్టకయుండెడున్ బటానర్బమా. 103
- ఆ. నాదుకరతలమున \* నయమారఁ బెరిగిన  
యలచకోరమిథున \* మడలకుండఁ  
గేళిపర్వతమునఁ \* గ్రీడింపఁగాఁ జేయు  
సకియ! యింక నేమి \* సల్పుదాన. 104

అ. మందీరమున నుండఁమరగని యావన, మానుషినిఁ దపస్విఁ డబూని యేను  
బట్టి తెచ్చినాను డబలిమిని నిర్బంధ, మునను దాని విడువు డవనమునందె. 105

సీ. శ్రీదాద్రి నొసంగుము డకేవలశాంతుఁడై యెసంగుతపస్వికి డనెవనికైన  
సద్విప్రుల కొసంగు డసఖ! నాశరీరోపకరణంబులను నెల్ల డసరయ కెవని  
నే నంకతలమునఁమాని నిచ్చలు మీటువీణ నీతోడలపై డవేలయనిమ్ము  
వలుకు లేటికి నీకు డవలయు నెయ్యది యింకఁ గొనుము దానినినీన డకొంకు వీడి

తే. యమృతకరణకథస్తుల డనార్ద్రగంధ  
చచ్చికల రత్నదర్పణఁస్పర్శములను  
సతతథారాగృహసారఁసంతతులను  
చందనాద్వైబ్జశయ్యఁ డబాలఁ గ్రాంగి. 106

వ. మఱియు. 107

తే. బహుళసంతాసశశికరఁవారతార, కిథసుతారహారార్పణఁకేళికలను  
సరసబిససుమపల్లవఁప్రస్తరములఁ, గమలకువలయశయ్యఁ డగ్రాంగి గ్రాంగి.

అ. దగ్ధశేష మగుచుఁ డననదనీదేహంబు, జ్వలితచితకృశానుఁధయదశిఖల  
విడుచుదాన విభుని డమెడను గొంగిటఁ జేర్చి, పలుక కింక నడ్డఁవాటుపలుకు.

తే. అనుడు మును మేను దొఱంగఁ బ్రయత్న పడిన  
యట్టిమదలేఖఁ బడఁద్రోసి డయవల కామె  
యలమహాశ్వేతసరసకు డసరిగి మెడను  
బాహువల్లులఁ బెనవై చిఁచనపు చనియె. 110

మ. చెలి! నీ కెట్టిదొ యొక్కయాశ చెలఁగుఁ డసిద్ధించుఁ బొందంచుఁ దా  
సలరగ గూరిమి చావుకంటెఁ గడు నఁభ్యంతంబులొనాపదల్  
గలుగఁగ నైచుచు సత్రపాకర మదుఁఖంబుల విగర్హ్యం బహా  
స్యలవంబుల భరియింతు జీవితము నాఁశాయాశయలఁ లేదుగా. 111

తే. అన్నివిధములను హతాశ డనమ్మ నేను  
మరుభవంబున నీదుసఁమాగంబు  
గలుగఁ గృపనేయు ప్రియసఖ! డతలఁచుకొమ్ము  
భవదభీష్టిత మీడేరి డపడయ సుఖము. 112

వ. అని చెప్పి యాకాదంబరి. 113

సీ. పారిపారి బొడమెడుఁపులక కేసరములభానురంజై మేను డవరగ మిగుల  
నసను సాధ్యసమాఁశాహతిఁ గంపించు హర్ష బాహ్మర్షుల డకదరి పడుచు

సేదాంబుమకరందఁబిందుసందోహంబు గ్రంధుగా నొడలెల్లఁ గాఱుచుండ  
ముకుళించు నేత్రకుఁమువయాచుఁ బ్రియుఁడుచంద్రావీడహినుఁ ధాముఁడస్తమింప  
తే. విరహవిధురితయై కడు విహ్వలించు  
కుముదినీగలిఁ దదవస్థఁ గూడఁ బ్రియుని  
చరణముల సంప్రవద్ధర్మజాలకార్ద్ర  
కరములను నెత్తి తొడలపైఁ బరఁగఁ జేసి. 114

తే. చికురపాశంబునందుండి చిందిపడెడు  
కుసుమవిసరంబులను బ్రియుఁ నెనక మెనఁగఁ  
బూజసలుపుచు నుండె నాఁ పువ్వుఁబోడి  
చిత్తరథపుత్రి మన మెందుఁ జెడరనీక. 115

వ. అంత. 116

చ. సలుపుచు నాప్రదేశమునుఁ బంద్రమయంబుగ నొక్కతేజ మా  
చెలికర మంటుటఁ దవితెఁ జీన మనంగను నొప్పురాజపు  
త్తులలితదేహముఁ వెడలిఁ దోడన వచ్చెను జంద్రతుల్యమై  
వెలుగుచు వెల్ల కాంతులనుఁ విభ్రమ మందఁగ నంద ఆచ్ఛటఁ. 117

— ౧౭ అశరీరవాణి కాదంబరి నూటించుట. ౧౭ —

తే. అంత గగనతలంబునఁ నమృతవృష్టి  
పరఁగ వర్షించు సశరీరవాణి యొకఁడు  
విస్తయిస్తుండ వినవచ్చెఁ వీను లలర  
నే మి దే మని యడుగంగఁ నెల్ల రిట్లు. 118

వ. వత్సా! మహాశ్వేత! నేనే మరల నిను నూటించవలసె. ఆనీపుండరీక దేహంబు  
నాలోకంబున మత్తేజంబుచే నాప్యాయితం బగుచు మరల నినుఁ గలయునభి  
లాష సుఖం బున్నయది. మత్తేజోమయం బైనయీచంద్రావీడదేహంబును  
స్వయముగ నవినాశి. విశేషించి యీకాదంబరీకరస్పర్శంబుచే నాప్యాయ  
మానం బయి శాపదోషంబుచే నాత్మను బాసియుఁ బరకాయప్రవేశంబుఁ  
జేసినయోగిదేహంబుపగిదిఁ జెడకయుండుచు శాపావసానం బగునంతకు నీశరీ  
రం బిందె యుండుఁ గాక. దీని నగ్ని దహింపఁకుడు. నీళ్లం బడవేయఁకుడు  
మఱి యెచ్చటనుం ద్రోయఁకుడు. ఇచ్చట నుంచికొని పునస్సమాగమం బగు  
నఱకుఁ గడుజితనంబున సరరిక్షింపుడు. అని వినంబడటయుఁ బత్రలేఖయై

కర్తృత్వకర్తృ దక్కినసకలపరిజనంబెల్ల మీఁదివంక జూచుచు నిర్మిమేషలోచ  
సంబయి లిఖితంబు నా నివ్వెఱఁ గంది యుండ నంతఁ బత్రలేఖ. 119

మ. హిమశీతంబు ప్రమోదహేతువునునై యింపారునావెల్లు దే  
హముఁ దాఁకఁ దెలివొంది లేదియు రయం యారంగఁ బర్వెత్తి భూ  
తమునావేళముఁ గన్నరీతి జని యాఁధాశ్రీశపుత్రాశ్వరా  
జముఁ దద్రక్షుకుచేతనుండి తివిచెఁగఁ జందప్పలాక్కారతఁ. 120

క. మనబొంట్ల కెట్లు కావలయును నట్లవుఁ దప్ప దెవుడు యింటిగ మారం  
బునకు జనె రాసుతుఁడు వా,హసమవు కాకున్నవానికలరవు నీవుఁ. 121

❖❖❖ పత్ర లేఖయు నింద్రాయుధమును నచ్చోదసరస్సునఁ బడుట. ❖❖❖

క. అని చెప్పుచు నింద్రాయుధమును గొని చని దానితోడ యెనునని నడఁగ వై  
చెను దనతను వచ్చోదం, బనుసరసిని జూచుచుండ నందఱు లెగుఁగ. 122

వ. అంత నింద్రాయుధంబును బత్ర లేఖయు నాసరసిం బడి మునింగినయచక్షణం  
బున నాసరోవరంబందుండి. 123

సీ. మస్తకసంలగ్నమహితకైవలజాలమన గళజ్జలబిందువసము నగుచు  
నయథావలంబితాయతశిఖింబయి యాననాన్యోన్యసంసక్తమగుటవలన  
విగతసంస్కారమై వెలయుట మలిసమై చిరతరోపరిబంధసిద్ధిఁ దెల్పు  
రుచిరపావనజటానిచయంబు ధరియించి సలిలాద్ధిజేహసంసక్త మగుచు

తే. మంజుబిసతంతుమయ మన యహితమయిన

బ్రహ్మసూత్రంబు భుజమున యాసీలంగ

మూనజలజాతనీలపలాశవృష్ట

సితజరత్నల్పచల్కంబుజులుగుఁ దాల్చి.

124

వ. మఱియు.

125

❖❖❖ కపింజలుఁ డచ్చోదసరస్సునుండి వెడలి వచ్చుట. ❖❖❖

చ. కరమున మోముపైఁ బడెడుకన్దుజటల్దొలఁగంగఁ ద్రోయుచుఁ  
నిరతము లోజొరంబడిననీరజనీజలమో యథా గడుఁ  
దొరఁగెడుబాష్పపూరములఁ దోఁగఁ గనుంగవ నవ్యవస్థుడై  
పరువిడి లేచి నచ్చె మునిబాలకుఁ డొక్కఁడు చూడ నందఱుఁ. 126

ఉ. దూరమునుండియే కనులఁ దోరములై దిగఁజాలుబాష్పముల్  
సారెకు నాఁగ నాకులతఁ జాల వహించియు బద్ధలక్ష్యతఁ

గూరినచూడ్కిఁ దన్నుఁ గనుఁగోమలి హంసతనూజయొద్దకుఁ

జేరి సశోకగద్గదికఁ జేకుట నిట్లనె నాతఁ డామెకుఁ.

127

క. ఓగంధర్వకుమారిక!, యీగతి వెఱంగంది చూచెఁ దేలకొ నన్నుఁ

నేఁ గాజే యాజన్మము, సిఁగితి మరుమేను దీనిఁ నేఁ గైకొంటిగా.

128

ఆ. గుఱుతు పట్టలేదెఁ శోమలి! వీనిని

సనఁగ నామె శోకహర్షములకు

సమమఁ జిక్కి వేగఁ మడరంగ లేది తా

సనియె నిట్లు మ్రొక్కి యతని కపుడు.

129

తే. ఓకపింజల! నేను సమోదాగ్ర్యురాల, మంసభాగ్యను నిన్నునుఁ మఱచి పోయి  
గుఱుతు పట్టంగ లేనైతిఁ గుణధురీణ!, తగు సనాత్నజ్ఞువై నిట్టిఁ తలఁపు నీకు.

తే. జేవుఁ డలవుండరీకుండుఁ దివికిఁ జనిన

బ్రతుకుడున్నాను మొండినైఁ బ్రబలమోహ

హతనగుచు నింక నేను నోయమలచరిత!

లజ్జ లే కింతయను భూతలంబునందు.

181

ఉ. ఎవ్వఁడు వాని నెత్తికొనియేగెను కైకొని యేగ నేడకో

యెవ్వనుధక జరించు నిపుఁ దీవు కనుంగొనితే యెఱుంగుచే

యవిష్మలాత్మవృత్తమునుఁ సంపవ యింతకు నొక్కవార్త నీ

వివిధి దేవుని విడిచి యేల యొకండవె వచ్చి తీడకుఁ.

182

వ. అని యివిష్మధంబున మహాశ్వేత యడుగుటయుఁ గాదంబరీపరిజనంబును జంద్రా

వీడానుగతం బైనరాజపుత్రలోకంబును విస్తయోత్ఫుల్లలోచనంబయి పయి

పయింబడి కనుంగొనుచుండ నతం డిట్లనియె.

183

— ❧ కపింజలుండు మహాశ్వేతను వీడి చనినతరువాతి పృత్యంతముచెప్పట. ❧ —

తే. వినుము గంధర్వపతిపుత్రి! వినుతు నట్టు

లార్తనాదంబులెనఁగంగఁ సడలునిన్ను

నొంటిగా వీడి మిత్తువైఁ నుండుప్రీతి

నడుము బిగియించుకొని యేనుఁ సగుగ లేదొ.

184

క. కొనిపోయె దెటకు వాచెలి, నని యాతని వెంట నంటిఁ యలి వేగమునక

జనితిని వాఁ డేమియు నా, కనకయౌ సుధచూర్ణముననుఁ సమరగణంబుల్. 185

చ. కనుఁగొనుచుండ విస్తయముఁ • గాంచుచు ఘల్లసరోజనేత్రులై  
కనబడకుండ నాస్యములఁ • గప్పి జలుంగుఁబయటఁగొంగునఁ  
జనునభిసారికల్ దివిజఁసారసనేత్రులు దారిఁ దీయఁగా  
నొనరుపఁగా నమస్కృతుల • నోలిని జంచలతారతారకల్. 136

తే. గగనకాసారకై రవఁగణ మనంగఁ  
దనరునక్షత్రగణమును • దాటి యపలఁ  
బాలుచుచంద్రాతపమనోజ్ఞఁభూతలంబు  
చంద్రలోకంబుఁ జొచ్చె నాఁచారుమూర్తి. 137

క. అందు మహాదయ మనుసభ, యందలివిధుకాంత మయచుఁహఃపర్యంకం  
బందు సలవుండరికుని, నుందరజేహంబు నుంచి • చూచుచు నన్నుఁ. 138

క. అనె నిట్లు కపింజల! ననుఁ గనుము మృగాంకునిఁగ, నేనుఁగనుదునుదయమీ  
ఘనజగమునుగ్రహింపఁగఁ, జనుదు న్వకార్యంబు నెఱుదు • సల్పుచుఁ జదలన్.

ప. ఇట్లుండ నొక్కనాఁడునీప్రియవయస్యుండుకామపరవశుండై తదీయాపరాధం  
బునఁ బ్రాణంబుల వీడుచు నిరవరాధుండనైన నన్నుం గనుంగొని రూఁతుఁ  
రంబుల నిట్లనియె. 140

సీ. ఓదురాత్మక! చంద్ర! • యోహతమానస! నేనెట్లు త్వత్కరఁనిహతుఁడగుచుఁ  
ప్రాణంబుఁ బాసెద • బ్రాణప్రియాసమాగమసౌఖ్య మందక • కలిగి కూర్చి  
నెట్లు కర్హోర్వియై • యలరుభూతలమందు భారతవర్షంబు • పరగు నందు  
జన్మజన్మంబున • జాతానురాగుఁడవై సమాగమసుఖ • మందకుండ

తే. ఘోరతరమైనహృత్పీడఁ • గూరి నీవు, జీవితంబును విడుతువు • సిద్ధ మనుచు  
ఘోరశాపం బొసంగె నాఁపూరచిత్తుఁ, జేను నాశాపవహ్ని చే • నరిసి యల్లె.

తే. ఆత్మదోషానుబంధండు • నప్రబుద్ధ  
చిత్తుఁ డవివేకి యీతఁడు • చేసె నేమి  
యనుచుఁ బ్రతిశాప మిచ్చితి • నతని కేను  
మత్సరమానుండ వగు మని • మన్యు వంది. 142

తే. అంత శాంతింపఁ గినుక నే • నంది తెల్వి  
నరసి యాతనివృత్తంబు • హంసతనయు  
లోడివ్యతికర మతనికే • దొడరి గుంటఁ  
ఔలసిగొంటి మహాశ్వేత, దీవ్యతయను. 143



తే. ఆమహాశ్వేత మర్మిరఃకాలిసంభ

వాప్సరఃకులసంభూతః యైనగారి

యందు జనియించె నీతఁ డామముకు భర్త

యాత్మదోషంబుచే నిట్టు లయ్యె నకట.

144

ఉ. ఈశఁడు నేనునుం గలసి యీనరలోకమునం దవశ్యసం

భాతులమై వసింపవలె యైచి ద్వివారము; లేకయున్న నీ

యాతతదుఃఖభారమును నందుచుఁ గుందుచు జన్మజన్మనుం

లేతటి నెన్నినాళ్లకును నేడఁగఁబారము నుండఁగావలె.

145

ఉ. ఎంతకు కాపదోషమును నీతఁడు వీడునో యంతకుఁ దదీ

యాంతరితాత్మదేహమున కాపద లేమియుఁ గల్గకుండ నే

కాంతమునందు నుంపఁగను కైకొని వచ్చితి నీకరీరముఁ

వంత యణంగ నూట నొనర్చితి వత్తుకు హంసపుత్రిక.

146

ఉ. కాపము లేకునంత కిట సల్పి నివాసము నాదులేజనఁ

దాప మణంగ నీతనువు దద్ద నుఖించుత నీవు వోయి యా

తాపసి శ్వేతశేతునకుఁ దండ్రికై దెల్పుమ యాయుదంతముఁ

దాపసవర్ణుఁ డాముని యొనర్చు బ్రతిక్రియ దీని కెద్దియే.

147

క. అని నను వీడ్కొలిపెను నా,యన నేను వయస్యశోక మధికము గాఁగఁ

గనుఁగొనక దేనిఁ బరిధావన మొనరించుచును నొక్కవైమానికునిక.

148

క. అతిశోపను గనుఁగొన కే,నతిరయమున దాఁటి చనితి నతఁడు కుపితుడై

వితతఘృణితకరాళా,యతదృష్టిని రోషవహ్ని నట కాల్చెడి నా.

149

చ. కనుఁగొని నన్ను నిట్లనియెఁగాఁ! యసత్యకపోబలాతిగ

ర్వి! నను మదంబునఁ గొనక విస్తృత మార్గనాధ్వమందునుక

జనితివి దాఁటి నీవు గడు సంజవఘోటకధాటి గావునక

జననము నందుమీ తురగఁజాతిని మర్త్యజగంబునక వడి.

150

వ. అట్లనుటయు.

151

ఉ. నే సతిబాష్పపత్తముల నిల్పి కృతాంజలిపై వగఁ గడుక

దీనత తోచ నంటి నిటు దివ్యమునీంద్ర! వయస్యశోకతక

గానక కన్ను దాఁటి నీను గాంచక పోయితి గాక నీయెడక

బూనుదునే యవజ్ఞ నిటు పూనకుఁ గోప మనుగ్రహింపుమా.

152

క. నను దయచేసి మరల్చుము, సునతర కాపంబు దీనిఁ గాదన కనుచు

వినతి యొనర్చితి బడముల, క నె నాతం డిట్లు మరల † సరిశోధితుడై. 153

తే ఏను బలికినమాటకు † నెన్నఁ జేసి

యన్యభాత్వంబు కలుగునే † యైన నొకఁడు

చెప్పెదను గొంతకాలంబు † ఊతి నొకనికి

వాహనంబయి యుండుము; † వాఁడు పోలియ.

154

క. నీ వొకసరసునఁ గ్రుంకినఁ బావనతం గాంతు శాపభారము పాయుక

వే వగఁ గూరకు పొ మ్మన, నావైమానికున కిట్టు † లంటిని మరలక. 155

ప. దేవా! అ ట్లయిన నింక నొకండు నివేదించుకొ నెద. దయచేసి యొనర్పు. అది  
య నాకు బరమలాభంబు. మ ర్త్యలోకంబున నాప్రియవస్యుఁడు పుండరీ  
కుండు శాపదోషంబునఁ జంద్రునితోడం బుట్టవలయునుగదా తురంగమ  
త్త్వంబు ప్రాప్తించినను నాప్రియవయస్యునితోడ వియోగంబు గలుగకుండ  
ననుగ్రహింపవే. వానిం బాసి నే నొక్కఁడణింబేని యుండనోప. నను నీదివ్యా  
పాంగవిలోకనంబునకు గుఱివేసి యీమాత్రంబైన ననుగ్రహింపవే. యని  
వేడుకొనుటయు నాతం డొక్కముహూర్తంబు ధ్యాననిమిలితలోచనుండై  
యి ట్లనియె.

156

చ. కనుఁగొన నీవయస్యవయః † గల్గినత్వప్ర్యయోరువల్లిక

మనము కరంగె నాకు నిక † మ ర్త్యజగంబున నుజ్జనిక గడుగ

దనరియు సర్వసంపదలు † నారకవహ్నిని నార్చుసంతతిక

గనమిని ఘోరతాపమును † గాంచుచు నొక్కచుహ్నివిధుండు తాక. 157

క. ఘోరతపం బొనరించెడు, దారాపీడుం డనంగఁ † దనరు నతం డా

భూరమణునకునుతుండై, తారాధిపుఁ డవతరించుఁ † దప్పక యిపుడే. 158

ప. భవవ్యయస్యం డయినపుండరీకుండును దన్తంత్రియగుశుకనాసునకుఁ బుత్రుం  
డై యవతరించు. నీవును బరమోపకారి యగుచంద్రస్వరూపుం డైన యారా  
జపుత్రునకు నాహనంబవు కమ్ము. అన నే నాఁడణింబ యధస్థితం బయినసముద్ర  
మునం బడి గుఱ్ఱంబనై లేచి వచ్చితి. నేగుఱ్ఱంబనైనను నాగుణస్వభావాదు  
లెవ్వియు మారవు చంద్రావతారం బైన యీచంద్రాపీడుని గిన్నరమిథునా  
నుసారిగ నింత ద స్వేతదర్శంబ గొనివచ్చినవాడను నేన. ప్రాక్తనానురాగ  
సంస్కారమున నిన్ను నభిలషింప నీ వెఱుంగక యెవ్వని శాపాగ్నిచే దగ్ధం  
గావించితివో యాతండ నావయస్యం డగుపుండరీకుండు.

159

- చ. అన వినీ హంసపుత్రియును • హా యని మత్ప్రియ! పుండరీక! నక  
గనియును వేలుజన్మమును • నాయనురాగము మర్వినట్టిఁడా!  
సనుఁ గన వచ్చితే యకట • నాదుశరణ్య! మదర్థజీవితా!  
కనుదె సమస్తరోకమును • గాంతను నన్నుఁగ జీవితేశ్వరా!. 160
- చ. అయితిని మృత్యు వే నకట • యస్యజగంబున నున్ననీకు ని  
ర్ణయఁ డగుబ్రహ్మ సన్ను నిటు • ధాత్రి సృజించుటకుఁ జిరాయువు  
దయ నొసరించినందులకు • నాకుఁ బ్రయోజన మింతయే నినుఁ  
స్వయముగఁ జంపుటే మరలఁ • జంపి యఘంబునఁ గూలుటే కటా. 161
- చ. ఎవనికెఁ జెప్పుకొందు నిక • నెవ్వని దూఱుదు నేని కేడ్తు నిం  
కెవనిని వేఁడుదుఁ శరణ • మెవ్వఁడు న న్నరుణించు నక్కటా  
భవి సనుఁ శ్రోచువా రెవరు • పోవపు ప్రాణము లిప్పుడుఁ నినుఁ  
సవ తొనరించి వేఁడుదుఁ బ్రాసన్నుఁడవై దయచేసి పల్కుమా. 162
- క. అను నీయతరములనే, ననుచున్నను సిగ్గుఁ గాంతు • నక్కట నాపైఁ  
బొసరెను వైరాగ్యము సీకని తలఁచెద నుత్తరంబు • ననమిఁ బసవిన్. 163
- తే. ఆత్మజీవంబువయి నాకు • నడరుచున్న  
యలయని ర్వేదమునను నే • హతను స్వయము  
ననుచు వఱంబు నందంద • యుడచి కొనుచు  
నార్తనాదంబు లెసఁగంగ • నవనిఁ బడియె. 164
- స. అంతఁ గపింజలుం డట్లు కృతార్తప్రలాపయై యవనిం బడినయాచుఁజ్జ్వేతం  
గాంచి పశ్చాత్తాపంబు దోచ ని ట్లనియె. 165
- శా. ఓగంధర్వసృపాత్మజా! గలదె యిందొక్కింత నీదోష మా  
వేగంబార ననింద్యవై ననిను నీవే యూరకే దూఱుగఁ  
బాగే సౌఖ్యవిపాక మిప్పు డనుభావ్యంబై తగఁ దుఃఖముఁ  
భోగింపఁ బనియేమివచ్చెఁ జెపుమా • పూఁబోడి! నీ కిగతి. 166
- ఉ. ఓరువరానిదుఃఖమును • నోర్చితి వీహతచిత్తు సంగముఁ  
గూరెడునాశ నిర్వరకుఁ • గూరెను మీ కిటు శావదోషతఁ  
ఘోరవివ త్తటం చనితిఁ • గోమలి! మీరలు విన్నవార లా  
సారసవైరివాక్యములఁ • జాలును వీడుము శోకభారముఁ. 167
- ఉ. నీకును నీవయస్యనకు • నేరదు మే లొసఁగూడ నీవగఁ  
జేసొనవచ్చు యిర్వరకు • శ్రేయము చేకుట నెత్తవంబు ముఁ

జేఱొని తాతవం బిపుడు; † చేకుట దెద్ది తపోబలంబునఁ

జేఱొనె గారి ముఁగ దపము † చేతనె యీశ్వరునర్థ దేహముఁ.

163

క. సీపును శీఘ్రము నాచెలి, పావన దేహంబునందు † బడ మూనుదు నీ

భావితసుతపోబలమున, భావింపఁ గ నగవ నేల † భామిని! నీకుఁ.

169

వ. అని యూఱడిల్లం బలుకుటయు నన్నహాశ్వేత యుపశాంతశోకావేగయై యుం

డం గని కాదంబరి ఖన్నవదనయై కపింజలుం గాంచి యిట్లనియె

170

తే. పత్రలేఖయు సీపును బడితి రట్లు

లీసరసి సీట మునిఁగితి † రేను గంటి

నవల నాపత్ర లేఖ యే † మయ్యె దాని

వృత్త మెఱిఁగింప మిము మ్రొక్కి † వేఁడుదాన.

171

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, గన సీ వటు సీట బడితి † గాదే యే మ

య్యెనొ యటపై నే నెఱుంగను, జననాథకుమారి! యింతఃసవ్వడి యేసిఁ.

సీ. జనియించె నెచ్చటఁ † జంద్రాత్మకుండు చంద్రావీడజననాథః † తనయవసుండు

పుట్టెను నెచ్చటఁ † బుండరీకాత్మవైశంపాయనుఁడు రాజఃసచివసుతుఁడు

పత్రలేఖయు నెందుఁ † బ్రభవ మందెనొ వీరిసంగతులెల్ల నెఱుంగవలయు

మూఁడులోకంబులు † మ్రోల నున్నట్టులఁ గనుశ్వేతకేతువు † మునివరుండు

తే. గణ్యుఁ డాతనియొద్దకుఁ † గదలి పోయి

యింతవట్టును నెఱిఁగి నే † నిపుడ వత్తు

ననుచుఁ జదలున కెగసి తా † సరిగె నతఁడు

చూడ నందఱు మినువంకఁ † జోద్యపడుచు.

178

వ. అంత.

174

తే. శోకవృత్తాంత మెల్ల నాఁబోద్యమునను, నంతరింపఁ జంద్రావీడు † నట్టై గనుచుఁ

బరిజనంబును నృపపుత్రః † వారము నట, సీరు నించుచుఁ గన్నుల † నోర నుండ.

తే. చిత్రరథకుమారిక మహాశ్వేతఁ జూచి

యనియె నిట్లని ప్రియసఖి! † యలవిధాత

సీకు సమదుఃఖిగను జేసి † నిస్సుఖినుగఁ

జేయఁ డాయెను గా నన్నుఁ † జెల్ల! యతఁడు.

176

తే. మచ్చిరం బిప్పు బ్రద్దలై † మహిని బడ్డ

పగిది నున్నది సీకు నాఁపదన మిట్లు

కనఁబడఁగఁ జేసి ప్రియసఖి † యనుచు నిన్ను

బలుకరించుచు సిగ్గును † బడయఁ గనుమ.

177

తే. జీవితంబును మరణంబుఁ జెలియ! రెండు  
దుఃఖమును గొల్పు నా కేమి ఁ తోచ దలివ!  
యెవరి నడుగుదు నొరుని నే ఁ నింక నాకు  
సలుపు నుపదేశ మెవ్వఁడు ఁ సన్ననమున. 178

చ. ఇది యిటు లాయె నిందు పయి ఁ నే మొసరింపఁగ నాకుఁ బోలునో  
యది వదియించి ప్రోవు నను ఁ నాదృతి నే దొనరింప శ్రేయమే  
గదురు న దెద్దియో మదికిఁ ఁ గన్పడ దింతయు నాకు సంఘఁ ద  
త్పదముల వ్రాల హంససుత ఁ పల్కెను నామెకు నిట్లు లూఱడఁ. 179

చ. అడుగుట చెప్పటఁ గలుగఁ దబ్బముఖ సఖ! లాభ మేమిటఁ  
గడు నవిలంఘ్య మాప్రియునిఁ గాఢసమాగమలోభ మేమి దాఁ  
గడఁగును సల్పఁగా నదియె ఁ కార్యము తక్కునుటొందుయోజనఁ  
బడఁతిరో! పుండరీకుగతిఁ ఁ బల్కెఁ గపింజలుఁ డంతలేటగాఁ. 180

ఉ. అప్పటి కంతమాత్రన సమాశ్రితఁ సఖ! నేను నింతయే  
జెప్ప నలంతి నొందు నిఁకఁ ఁ జేయుదు వేమియు నీవు నమ్మఁగా  
నొప్పినస్థాన మీయదియ ఁ యుగ్గలి! నీతోడవైన నున్నదే  
తప్పిన నెద్ది యొందు మదిఁ ఁ దార్కొనఁ జేయుము యిప్పు డేటికిఁ. 181

ఉ. ఈతను విట్లపాయమును ఁ నేమియుఁ బొందకయుండులోపలఁ  
బ్రీతి సవర్య సేత విడిచివేర్చిని నాం దొనరింప నర్హ మే  
యాతతమ్మచ్చిలేంధనమయంబులుబాల! యదృశ్యదేవతా  
ద్యోతితవిగ్రహంబు లిలఁ ఁ దోరపుభక్తిని నర్చితంబులై. 182

ఉ. మే లొడఁగూర్చు చుండఁగ నఁ మేయమహాత్మత దృశ్యదేవుడై  
గ్రాలున్మహాత్మజాకృతినిఁ గాంచినచంద్రునిఁ జెప్పనేటికిఁ  
బాలు నసేవితండయి ప్రసాద మొసంగఁడె నిత్య మీతఁ డో  
బాలరా! యాశరీరమును ఁ భద్రముగా నిట నుంచి కొల్వుమా. 183

శ్రీశృంగారకాదంబరి చంద్రాపీఠానిదేహమును రక్షించుట.

చ. అని వదియింపుచుండఁగనె ఁ యామదిరాత్మజ లేచి పల్కకే  
మనుజవరేణ్యపుత్రకునిఁ మంజులదేహ మభేదనీయముగా  
గొని చని లేవ నెత్తుకొని ఁ కోమలతఁ మదలేఖతోడుగా  
నునిచె శిలాతలంబుపయి ఁ సుగ్రతరాతపశీతవాతములే. 184

ఉ. వాసయు నాదిగాఁ గలుగు ధాత ల వేవియు లేనిచోటునకా;

మాని సముజ్జ్వలాభరణమంజులవేషములకా శుభార్థమై  
బూనుచు రత్నకంకణముఁ బొల్పుగ నొక్కకరంబునందుఁ దా  
స్నానము చేసి శుభ్రవసనంబులఁ గట్టి ప్రశాంతవేషమై.

185

వ. మఱియు గాథలగ్నం బై నతాంబులరాగంబు పోవ నధరబింబంబు సారెసారె  
కుఁ గడిగొని పయిపయిం బడు బాష్పచిందునికరంబులఁ దుడిచికొనుదుఁ బుల్లు  
పుల్కునకా జూచుచు నకృత్యవిచక్షణుండును బ్రతికూలస్వభావుండును నగు  
నాహతవిధి యచింతితంబును నవితర్కితంబును నబోధితంబును నసభ్యస్తంబును  
నయోగ్యంబును నపూర్వంబు నగుచాని దేనిం జేయించు చానినెల్లఁ జేయు  
చు సురతోపభోగంబునకుం దెచ్చినసురభికుసుమధూపానులేపంబులచే దేవ  
తోచితం బగుపూజావిధి నాచంద్రాపీఠదేహంబుం బూజించుచు మేనుఁ దా  
ల్పినశోకంబునా, నార్తిరూపమై తక్షణంబు రూపాంతరంబు నొందెనా గతా  
సువు నా శూన్యముఖమై చంద్రాపీఠవదనంబు చూచుచు నసహ్యపీడోత్పిడిత  
హృదయ యయ్య బాష్పపూరంబు నాఁగుచు దారుణశోకంబునకంటెను, సుర  
ణంబునకంటెను గడు సధికం బై నయవస్థ ననుభవించుచుఁ దచ్చంద్రాపీఠచర  
ణద్యయంబు తనయంకంబుపై నునిచికొని దూరాగమనాయాసంబు గల  
దయ్య నాఁకొన్నదయ్య స్నానపానభోజనంబుల మాని ముక్తాత్మ యైనరాజ  
పుత్రలోకంబుతోడను స్వపరిజనంబుతోడ నిరాహారమై యాగంధర్వరాజ  
పుత్రి యాదినం బంతయు నుపవాసంబుచేడ గడపె.

186

సీ. గంభీరమేఘముల్ గప్పి యాకసమెల్ల విడువక పిడుగులు పడుచు నున్న  
హృదయబంధములెల్ల నిట్టటు కంపింప నురుము లురుమ వానశురియు చున్నఁ  
జత్తవృత్తి గలంగ మత్తశిఖిండులు కేకారవంబులఁ గెరలు చున్నఁ  
చెవుడువట్టంగ చెవుల్ చిల్లులు వోవంగఁ గుప్పలై కప్పలు గూయు చున్నఁ

తే. గనులు మిటుమిట్లు గొలుపుచుఁ గ్రమ్మి దిశలఁ

బొడల మెఱుపులు మిడుగురుపురుగు లలమి

ద్రుమతలంబులఁ గ్రమ్మినతమము నణఁప

భయద మగురాత్రి గడపె నాబాల యల్లె.

187

తే. వనితలకుఁ దోడఁబుట్టువై తనరువెఱుపు

దూరముగఁ జేసి రాజకుమారచరణ

సరసిజంబుల విడువక సరకుఁ గొనక

తనతనూభేదమును నింత తలఁగి నిద్ర.

188

తే. కూరుచుండియె యారాత్రిఁ • గువలయాఁడీ

యొకనిమేవంబుగాఁ బుచ్చి • యుదయముననె

లేది యున్నీలితంబయి • తోచుచున్న

యవనినాథతనూజదేహమును గాంచి.

189

తే. అల్లనల్లనఁ జేతితో • నంటిచూచి, పార్శ్వముననున్న మదలేఖఁపజ్జఁ గాంచి

యనుఁగు నెచ్చెలిమదలేఖఁకనుమిదేమి, ఎఱుంగ నేనేమియుచుగతఁమేమిచెపును.

తే. రుచివశంబుననో లేక • ప్రచురమైన, నిర్వికారతనో గాని • నెలఁత! యెఱుంగ

నీశరీరంబు తొంటియఁజ్ఞానఁగు నిదిగో, చూడునీవునునాద్యతిఁజ్ఞాడ్కిబబిడి.

వ. అనుటయు మదలేఖ యిట్లునియె.

192

చ. ప్రియసఖ! యేమి చూచునది • వీడుట నాత్మను శాంత మయ్యెఁ జే

ప్రయః; కను మీశరీరమున • శాంతము గాదు మతేమియుఁ; గునే

శయదళసన్నిధం బగుచు • సద్వదనంబు వెలుంగు నింతయే

నియు సిరి వీడదమ్మ రజఃసీపతిచాడ్పున నొప్పు విప్పుగాఁ.

198

చ. చిగురకలాప మెంతయును • జక్కణమై చలదగ్రభాగమై

వికసితమై తనర్చు; నటువెల్లవెలుంగుశలాకలుం బలెఁ

జకచకలాడుచున్నయవి • చానరా! వీనిలలాటకాంతులుఁ;

ముకుళితనీలవారిజముఁ • బోలి వెలింగెడి నేత్రయుగ్మముఁ.

194

తే. పగడములఁ బోలి యెఱ్ఱనై • పరఁగు గోళ్లు

నేళ్లుఁ బాణిపదంబుల • వెలఁది! యట్లై

మోవియును లేతచిగురాకుఁ • బోలి వెలుఁగుఁ

దొంటియట్ల విశేషంబుఁ • గంటి వేమి.

195

తే. సహజలావణ్యభాసురఁసౌకుమార్య, విలసితావయవంబులు • వెలుఁగు నట్లై

సౌత్థవం లింత తలఁగక • సఖ! కపింజ, లోక్తిసత్వంబు శాపవిముక్తియయ్యె.

తే. అనుచుఁ దలఁచెద నని యది • యనుచు నుండ, నిర్భరానందపరవశఁనిశ్చలాంగి

యగుచు రాసుత ప్రియసఖఃహంసనుతకు, బద్ధజీవపుపాత్మజఃపలికిఁ జూపె

క. అలరాజపుత్రులొకము, కలితాద్భుతవికచనేత్రఁకంజాతంబై

యలరుచుఁ జంద్రావీదాంఘ్రిల కెఱఁగి నతోత్తమాంగఁకోటిరంబై.

198

ఉ. చేతులు దోయిలించుకొని • చేర్చి ధరాస్థలి జనుయుగ్మముఁ

భూతలనాథపుత్రి కనె • భూరిముదం బెసలార నీగతిఁ

- మాతరొ! నీప్రభావ మిది • మమ్ముఁ దొఱుగి సుదూర మేగినా  
త్కాతల నేతృనూనుముఖి • సారస మీగతి నుండఁ గంటిమే. 199
- ఉ. తొల్లిటిమాడ్కి మమ్ములకు • దోరపుటాచట సాకతంబునక  
బెల్లుగఁ జూచు నంచు మదిఁ • బెంపు వహించెడు నాశ పాదముల్  
పుల్లసరోజకాంతిఁ గడుఁ • బొల్పెడు ముండటి యట్ల ధాత్రిలోక  
దెల్లము మేమె పుణ్యలము • కృష్ణమె యెవ్వనిచేసి దెప్పుడేక. 200
- చ. ఇది కడువంత యశ్రుతము • నెవ్వనిచేతను నేనికే లభిం  
ప దిది యటంచుఁ జెప్ప నరఃపాతనూభవలోక; మంత నా  
మదిరతనూజ లేచి కుసుమంబులఁ దాఁ గొనివచ్చి స్నాతయై  
యుదికినవస్త్రముల్ దొడిగి • యున్నతభక్తిఁ దదీయదేహముక. 201
- చ. వలగొని పూజనల్చి పరివారసఖయులె యాచు సత్కృతిక  
సలిపి సమస్తరాజసుతఃసంతతికే భుజియింప నానతిక  
దెలిపి యెసర్చి స్నానమును • దీర్చ భుజ్జక్రియ వార లంతఁ దా  
సలిపెను హంసపుత్రిక యొసంగినవండ్లను భుక్తి నామెతోక. 202
- ప. ఇట్లు మహాశ్వేత యొసంగినఫలంబులచే నామెతోడ సపరివారంబుగ నాకాదం  
బరి యాహారవిధి నిర్వర్తింపి మగుడ నేతెంచి చంద్రావీడవరణసరసిజంబుల  
సంకతలంబున వహించి యాదినమెల్లఁ గడపి మరునాఁడు చంద్రావీడకరీరం బ  
వినాశి యనుదృఢవిశ్వాసంబు గల్గ మద లేఖం గాంచి యిట్లనియె. 203
- చ. చెలియరొ! శాపమోక్షము • చేకులునంతకు నుండఁగా వలెక  
సలుపుచు నీశరీరపరిచర్య సవశ్యము జీవితాశచే  
దలంగక యందలు న్ననము • పండ్రికి సంబంధ జిత్రమై కడుక  
జెలఁగెడునీయవంతమును • జెప్పుము నీ పలు కేగి సర్వముక. 204
- చ. తలఁపరు నన్ను వేరుగను • దాల్చురు నాదగుదుఃఖముక మదిక  
గలఁగడు నీయవస్థ నిటు • గాంచిన న న్నన రాక యుందురుక  
సలిపిన నిట్లు వారు సకి; • చాలను దుఃఖముఁ దాల్చి నేను వా  
రలఁ గని; యేవ్వ నేను నలఃరాజసుతుండు మృతుం డటంచుచుక. 205
- చ. బ్రతుకు నటంచు రాసుకుండు • పాయఁడు జీవిత మం చెటింగి నే  
గతవిదికిత్సనైతి నికఁ • గాంచుచు నేనుము సల్పుదాన నే  
మితర మటంచు నేడ్యవను • నింతిరొ యంచు వదించి పోయి రా  
యతివ! యటంచు వీడ్కొలుప • నానతి వేగమె యేగి నచ్చెఁ దాక. 206



తే వచ్చి ప్రియసఖ! నీదగుఁజాంఛితగలు  
సఫల మయ్యెను వగవకు • చాన! వినుము  
జనకుఁ డగుచిత్రరఘుఁడును • జననియైన  
మదిరయును నిన్నుఁ గాఁగిటఁ • గదియఁ జేర్చి. 207

తే. శిరము మూర్ఛొని యిట్లని • చెప్పవలయా  
మాదుపలుకుగ నని చెప్పి • మగువ! యిట్లు  
చెప్పి రని చెప్పుఁ దొడఁగె నాఁచెలియ యిట్లు  
వత్స! యిన్నాళ్లు నీవిట్లు • వరునిఁ గూడ. 208

తే. చూడవలెనని మామదిఁనుదలి! లేదు  
వరుని వరియించితివి నీవె • పరమహర్ష  
మొదవె మాకిట్లు భాగ్యంబు • పొడలఁ బుత్రి!  
రాజసామాన్యుఁడె యితఁడు • రాజవదన !. 209

తే. లోకపాలకుఁ డగునుడు! లోకనాథుఁ, డైనచంద్రుని యవతారఁనున్న యితఁడు  
సంభవించెనునిదివిశేఁవంబొకండు, మాతపముపండెఫలియించెఁమాదుకోర్కి.

చ. నుదతిరొ! కొన్నినాళ్ల కిఁకఁ • జూతుము శాపము తీటి యెట్లుతో  
ముదమునఁ గూరుబాష్పములఁబ్రుంగిననీవదనారవిందముకొ  
గదురఁ బ్రహర్ష ముం చనిరి • కల్కిరొ యం చన హృష్టచిత్తయై  
మదిరతనూజ దేవుగతి • మానక కొల్చుచునుండె దత్తనుఁ. 211

వ లంత జలదసమయంబు సనుటయా. 212

సీ. జీవలోకంబులు • చెఱసాల విడివట్లు ఘననిరోధవిముక్తిఁ • గాంచి చెలఁగె  
గ్రామాంతములు ఫలస్తోమభా రానతకలమచనకడారఁకాంతి వెలిఁగె  
గానసంస్థలములుఁకాశనూనగుళుచ్చధవళంబు లయి దెసల్ • దవిలి మెలఁగె  
బ్రాహ్మదత్తలములు • భామినీవిహరణభాసమాసంబులై • పరగె మిగుల

తే. పల్వలంబులు కష్టారఁభాసురములు, యామినులు కైరవామోదఁహర్షదములు  
యామినీవదనంబులు • యామినీశ, కాంతిరుచిరంబులును నయి • గ్రాలె జగతి.

వ. మఱియు. 214

సీ. సేఘలికామోదఁసిద్ధిఁ గాంచి చెలంగె ఊదాంతపవమానఁశాబకములు  
వికసితోత్పలరజోవిస్ఫురత్యైరభభాసమాసము లయ్యె • వాసరములు  
సుకుమారసై కతఁశోభితటనుభోత్తరణంబు లయి గడఁ • దసరె నదులు  
విగతజంబాలాశ్వవికటఘటసహిష్ణువు లయి చెలఁగె మార్గఁభూస్థలములు

తే. విగతపంకంబు లయి యెండి • విశదము లయి

తనరి బాలతృణాచ్ఛాదితంబు లగుచు

నవనివులరాకపోకల • కనువు లగుచుఁ

దనరెఁ ద్రోచలు సుశువులై • జనవరేణ్య!

215

ప. అంత నొకనాఁడు,

216

తే. అధిపసుతుపాదములచెంత • సధివనించి, యున్నకాదంబరీ దేవి • యొద్ద కేగు

దెంచె నామేఘనాదుండు • తీవ్రగతిని, సంజలిఘటించి యిట్లనె • సతివిసేరి,

చ. ఇటఁ జనుదెంచి రాకొమరుఁ • జేగెను నెన్నియొ నాల్గ్ బంఁచుఁ దా

మటమటఁ జెందుజెందమున • సంపిరి వాచికహరుల౯ సతీ!

యిటకుఁ బ్రభుండు ప్రభివ్యును • నేమును వారికి నీకు శోకసం

ఘటన మొనర్పరా దనుచుఁ • గంజదళాక్షిరొ! సర్వవృత్తము౯.

218

చ. తెలిపి వదించినార మిటుఁ దేవియుఁ జిత్రరథాత్మజాతయు౯

దెలుపదు రాకుమారకుండు • దేవరయు౯ దెలుపం డిఁ కేమియు౯

దెలిపినవార మంతయును • దీవ్రగతి౯ జని మీరు రాజరా

ట్టిలకునకు౯ విలాసవతి • దేవికఁ దెల్పుండు సర్వవృత్తము౯.

219

చ. అనుటయు వార లిట్లనిరి • యంతఁ గ్రుఢానివీతు లౌచు నౌను మీ

రనినటు లుండనిం డిఁకఁ గ్రుమాగతహర్షము భక్తియు౯ సదా

యనుసరణంబు కార్యగురు • తాత్తకుతూహలము౯ నృపాత్మజ౯

గన మము వేగిరించెడిని • గాఢముగా వదలంగ రాదుగా.

220

తే. మీర లీయర్థమును విన్న • వార లైన, నఱిగి మీవల్లమగుడమే • మేగుటరయఁ

దగును గనులారఁ జూచినమిగులుమీర, లట్టిభాగ్యంబుమాకును • సమరరాదొ.

సీ. చిరకాల మేమును • క్షీలిపనూనుని గొల్పి పూతదేహులమయి • పాదలినాము

మమ్మును యువరాజు • మన్నించి దర్శన మొసఁగిప్రసాదంబు • నొసఁగె నెసఁగఁ

గలిగె నే మిప్పుడు • గడవరానిదొసంగు తత్పదాంభోజాతదర్శనంబు

వందనానుగ్రహాబృందంబుఁ దలఁగించి చనుఁడు మీ రనిచెప్పఁ • జతురులార!

తే. వారలమె మేము యువరాజుపాదలగ్న

పాంసులము మమ్ము దేవికఁ • బార్థివేంద్ర

తనయునకుఁ దెల్పి తత్పాదవిసతి మాదు

గమనభేదంబు సఫలంబు • గౌసలువుండు.

222

తే. ఇంతదూరంబు చనుదెంచి • యేము రాజ

తనయుదేహంబు గనకయె • మనుజవరుని

సన్నిధికి బోయి యేమంచు • త్కాతలేంద్రుఁ

డడుగ నేమంచు మేమందుఁమయ్యచెవును

223

తే. అనిరి మిది త్తమంచని • మనవిచేసి, యూరకుండెను నాతఁడా • యువిదనువుడె  
యూఱడింపంగ రానట్టియురుతరాత్రి, సంభవించెనుశ్వశురపంశమున కనుచు.

తే. తలఁచి నీ రామెనో యనఁ • దగుణిలోన, సంచితములై నయశ్రులఁజంచలములు  
నాకులము లై నకన్నుల • నాను చ్చటై, గద్దడికఁ గూరి కంఠంబు • కదలకున్న.

తే. చాల సేపున కెట్టులో • సంబడించు, కొనుచుఁ గంఠంబు నిట్లనెవనజనేత్ర  
వారు చనకుంటయు క్తంబు • వారు దేవుఁ, గనకయేపోయియేమంచు • ననుదురచట.

ప మఱియు

227

క. భావింప జగదతీతం, బీన్మతాంతంబు పుట్ట • దెవరికిఁ గన్నగ

నే విశ్వాసం బిట్టిది, యీవిషయము చూడకున్న • నేల వదంపక.

228

ఉ. కై తపహర్షపల్లవముఁ • గన్నడఁ జేయుచు జీవితంబుపై

బ్రాఁతిఁ దొఱంగకే మనము • పార్థివపుత్రునిఁ జూచుచుండఁగా

నాతజీవితాళ విడి • యచ్చపుఁ బ్రేముడిఁ జూపుభృత్యులా

యాతనిఁ జూడరా దనఁగ • నర్దులు? రమ్మను వేగ వారినిగ.

229

చ. కనుదురుగాక రాసుతునిఁ • గాంక్షలు తీఱగ నెల్ల వారు లో

చనముల మార్గభేదమును • సల్పి ఫలాన్వితముగఁ బిమ్మట

జనుదురుగాక యం చనుదు • సారసలోచన మేఘనాదుఁడుగ

గొని చనుదేర బాష్పములఁ • గూరుచు సంగము లైదిట్ల ధరగ.

230

చ. కవుఁగిటఁ జేర్చి వారు ధీతిఁకాంతసుతాంఘ్రిసరోజయుగ్మముగ

దనిలి నమస్కరించి గడుఁదప్రసనుండియె నిర్నిమేషులై

ప్రవిహతవృత్తులై గనుచు • వారక నిల్వ ననన్యదృష్టియై

ధవళసరోజనేత్ర కని • తద్దయు సేవును వారి కిట్లనెగ.

231

క. ప్రేమయు సద్భావంబును, స్థేమంబై సంప్రదాయసిద్ధం బగుచుగ

ధామ మగువారి కెల్లను, భూమిని శోకాతిశయము • పాలుచు సులభమై. 232

క. నిరవధిక మగుచు దుఃఖమె, పరిణామము గాఁగఁ బరఁగు • పరమవ్యథయే

మరణ మన వెఱచువారికిఁ, గరము శుగావేగకరముఁగాక మఱింజే.

233

క. తలఁప సుఖోదర్శనంబై, చెలఁగెడుదుఃఖంబు మ్రొల • సిద్ధం బగుచుగ

మెలఁగు సుఖాశను మదిలో, పలఁ జొరదు నిజంబు • పెక్కుపల్కు లిఁకేలా.

క. కావున నీవృత్తాంతం, బీవిధమున నుండనిండు • నించుక వగకుగ

- దా వాదవమి యేగాడికఁ, దా వాదవమిన్నయంబు \* తార్కొనుటకున్కా.  
 క. పరిజోధంబున నేమగుఁ, బరికింపఁగ నెందు మనుజువారములోనఁ  
 బరికింపని యీవార్తను, బరికిందితి రెల్లమీరు \* ప్రత్యక్షముగఁ. 286
- క. కనుఁగొనివారలు మీరలు, మునుపటియి ట్లక్షతాఁగు \* భూపతిసుతుమో  
 మును; కనక దేవు సంభా,వనయును లే దదియుఁ గల్గె \* వచ్చినమీకుఁ. 287
- క. చనుఁ డిపుడ యిచటివార్తల, విన వేగిరపడెడుధరణివిభుచెంతకుఁ గ  
 న్నొనియును బ్రత్యక్షముగఁ, దను వుచరత మయ్యుఁ జెడక \* తన్ద తనకుటఁ.
- క. తెలుపకుఁ; డచ్చోధం బను, జలజాకరతీరమందు \* సపరిజనుండై  
 మెలఁగును గంటిమి మే మని, తెలుపంగావలయు మీరు \* దేవరతోడఁ.
- క. కలుగు నవశ్యము మరణం, బిలఁ బ్రాణులకెల్ల దీని \* నెల్లజనంబుల  
 తలఁతురు నిజమని; యసువులఁ, దలఁగియు మేనుంట చెడకతప్య మనుదురే.
- క. తెలిసిన దీనిని దవ్వనఁ, జెలఁగెడుగురుజనుల మరణసింధువునఁ బడఁ  
 గొలిపినయిట్లవు దీనను, గలుగదు లాభం బొకండు \* క్రూరము దక్కఁ.
- తే. ప్రాణనాథుండు జీవంబు \* పడసె నేని  
 యద్భుతావహ మైనయీయధమెల్ల  
 గురుజనంబుల కెల్లను \* బరంగఁ దెలియుఁ  
 దనకుఁ దాఁ జెప్పనేటికీ \* దగు నటంచు. 242
- న. అనుటయు వార లిట్లనిరి. 243
- చ. మనవి యొనర్తు మే మనుచు \* మానిని! యీవిషయంబు మే మటఁ  
 జనమినిఁ జెప్పమిఁ దెలియ \* సంభవ ముండదు రెంట రెండునుకా  
 బాసరవు మాదుహస్తమున, \* భూధవపుత్రతదీయమిత్రవా  
 ర్తను విన కెంతయు న్యగచు \* ధాత్రివరుండు తదీయదేవియకా. 244
- ఉ. ఆతనిమంత్రియకా బనుప \* నాతురతకా జనుడెందినట్టిమే  
 మీతను పూని యచ్చటకు \* నేగక యుంట ఘటిల్లునే తనూ  
 జాతునుదంతముఁ వినఁగఁ \* జయ్యన నువ్విభులొరారుచుండు నా  
 త్కౌతలనాథుఁ దత్సరిని \* మంత్రి వ్యథాప్లుతనేత్రవక్రులకా. 245
- చ. కనుఁగొని నిర్వికారతను \* గాంచినమోములఁ దాల్చియుండఁగా  
 వను వగు నొక్కొ మా కనుఁడు \* నొ నిది యట్టుల యంచు మేఘనా  
 దుని గని యిట్లనెక వికచతోయజలోచన మేఘనాద! యీ  
 చనవు గలట్టివారి కిది \* శక్యము గా దని నే నెఱుంగుదుకా. 246

- క. ఐనను గురుజనములు వది, నూనెడువగఁ జూచి గలుగఁ దొం దని నేనే  
పూని వచించితి నిట్లని, పూనుచు దుఃఖంబు నొందు ధూరితరముగఁ. 247
- క. ఇది యేమి! మహాశనిసమ, మది; యిదియునునుండుంగాక యరుగఁగవలయున్  
గదురఁగ నమ్మిక నమ్మిక, కుదిరిన వాఁ డొక్కఁడు వీరిఁ గూడి యచటకున్.
- వ. ఇచటివార్తలనెల్లఁ బ్రత్యక్షముగఁ గన్నవానిని నొకని వీరితోడం బనువు మని  
యాజ్ఞాపించుటయు మేఘనాదఁ డిట్లనియె. 249
- ఉ. దేవిరొ! రాజలోకమును ధెల్వఁగ నేమిటి కీసమస్త మా  
నేవకవ్యమున్ దృఢముఁ జేసి మనంబున నిశ్చయించె నీ  
దేవరపాదముల్ విడి ప్రతీవముగా మనలోన నొక్కఁడే  
బోవఁగరా దటంచు ఫలఃపూలములన్ భుజియించుచున్ గడన్. 250
- ఉ. ఆవదలందు సంపదల ధారసి కొల్తురు మ్తాయమానులై  
చూపరు గర్వ మెన్నఁడును ధూప రనాదృతి ధిక్కరించినన్  
బ్రాహ్మికు లయ్యు నున్నతిని బాయరు నమ్రత నించు కేనియున్  
తాపము నొంద రే మనినఁ దాల్చి వహింతురు మారు పల్కురున్. 251
- సీ. చెప్పక యన్నను జేయుదు రెంతయుఁ జేసినదానిని జెప్పుకొనరు  
నడిగిన హితము ప్రియంబును నగుదాని మనవి యొనర్తురు మాన కొండు  
సల్పి శౌర్యము తమ్ము జ్ఞాఘించుకొన రెట్లు జ్ఞాఘించిననుసిగ్గుఁచాలఁగంద్రు  
పోరు కల్గినయెడ పోదురు ముందర కేతనంబులమాడ్కిఁ గెరలి మిగుల
- తే. నిచ్చునప్పుడు వెన్నకుఁనేగుడెంత్రు, ధనముకంటెనున్నేహమేఘున మటంద్రు  
సేవకులు వీరు మరణంబుఁజీవితంబు, కంటె శ్రేయంబురాజాజ్ఞఁగడవమంద్రు.
- సే. సౌధముల నుంటకంటెను సావ్రిమిపాద  
మూలమున నుంద్రు సుఖముగ ముదిత! వీరు  
సావ్రిమిపాదాంబురుహపరిఁచగ్యయందె  
యాశ వీరికి నుజి దేన నలర దెప్పుడు. 253
- క. వరపతివదనముఁ గనుటను, బరగును నాసక్తి నృపుని వరగుణమణులన్  
గరము గొనియాడ వీరికి, బరగును వాచాలత మతి వరగ ద దెట్లున్. 254
- సీ. పరులదోషంబులు పరికించుచున్నను సంధులవిధమున నలరువార  
లన్యాపవాదంబు లాలించుచున్నను బధిరులవిధమున బరగువారు  
వాగ్దులయ్యను దాముపరదూషణంబుల మూఁగ వారలయట్లు మొనయువార  
లెఱంగినవా రయ్యు నినుఁడు చెప్పెధువాని వినతిని జడులట్లు వినెడువార

- ఆ. లవికలాంఘ్రిపాణః + లగురుః గుంటులువోలె, పండులట్టు లేమి + సల్పజాల  
రాత్త యున్నను నవఃకాళిలేంద్రియులును, వీరు భృత్యులువిదః! వేయు నేల.
- క. ప్రతిబింబంబులపోలిక, ఊతిపతిహృద్ధర్పణములఁ + జెలఁగుదు రెవుడుఁ  
బతి వీడకుంటఁ గృపణులు, సతి! యీసేవకులు మిగుల + సజ్జను లరయఁ.
- క. దేవివి నీ వెల్లరకును, దేవరస్థానంబునందుఁ + దేజరిలుదువుఁ  
దేవీ! యాజ్ఞాపించినఁ, బోవము మే మనెడువారు + పాలఁతీ! గలరే. 257
- ఆ. అనుచు మేఘనాదుఁ + డంతఁ ద్వరితకుండఁ, నేవకునిఁ గుమారః + నేవకుని  
నొకని వారిజెంట + నొనరంగఁ బంపెను, చాల్చి దేవియాజ్ఞ + తలను భక్తి.
- వ. అంత నక్కడ విలాసవతి వార్తాహరు లరిగి బహుదినములు చనుటయు నచటి  
వార్త లేమియుం దెలియరామిని మిగుల వగలఁ గుందురుఁ దనయుండు  
నయస్సునితోడ వేగరా మ్రొక్కుకొన్నమ్రొక్కుబడిఁ జెల్లింప నవంతీనామ  
నగర దేవతాశుతనంబునకు నరుగుదెంచి యందుఁ బూజావిధుల సలుపుచుంక  
బరిజనంబులు ససంభ్రమంబునఁ బరుగులిడుచు వచ్చి దేవీ! నీయదియవృష్టము.  
అవంతిమాతృకలు ప్రసన్నలైరి. యువరాజపృథ్వాంతము నెఱింగిరా ననిపిన  
వార్తాహరు లిచె యరుదెంచిరి. అని చెప్పుటయు నానందభాషులలితంబై యతి  
దీర్ఘం బయినమాడ్కిని జలార్ద్రేందీవరప్రజంబుచేఁ బూజించునదివోలెఁ బెద్ద  
యుం బ్రొద్దు భవ్యబాలపోతం బగుమృగాంగనవిధంబున దిక్కులు చూచుచు  
నూర్పులుపుచ్చుచుఁ బ్రాకృతయట్టు లార్తిం గనుచు నావిలాసవతి యిట్లనియె.
- ఉ. ఎవ్వఁడు నాపయిం గురిసె + నీసుధ నిప్పుడు వాక్చలంబుచే  
నెవ్వని కుద్భవించె దయ + యీజనులందు నెవండు చూచెనో  
యెవ్వని నున్నవాఁ డనిరి + యెచ్చట నుండెడు నెంతవత్సనఁ  
నవ్రసలో వాస్తవంబో మఱి + నాసుతుసేయము చెప్పిరే తగఁ. 260
- ఆ. అనుచు నడుగుచుండ + సంతలో వచ్చిరి  
యటకు నాయుదంత + హరులు తాము  
తమ్మఁ గాంచి జనులు + ధాత్రీకభృత్యులు  
తదితరులు నవంతిః + తలమువారు. 261
- తే. గుంపులై పరువవారుచుఁ + గూడరాఁగ, రాకుమారకు నెంతదూఁరంబునందు  
విడిచివచ్చితి రిప్పు డెక్కడను నుండు, చేగి కనుఁగొంటి రాతనిఁ నచటమీను.
- సీ. వాహనమాత్రుడై + పరగు నాశం డెటఁ గడపెను నీశువుఁ + గవ్యతరముఁ  
దలఁతుము ప్రోవనేఁత్రాలఁగె నీశు నటంచు నెఱుఁగును ద్వరితకుం + డెల్లదీనిఁ

జెలిపిన నే మగు ధీనిఁ దెల్పుఁడు దాని నిసనుతుం డెవనికై యింతశ్రమము  
పడె నాతని సమాత్యుఁపట్టివై శంపాయనుని గాంచె నే వానిఁ గొనుచు నివుడు  
తే వచ్చుచున్నాఁడె చేరిరా యత్ర లేఖ  
మేనునాదుండు యువరాజుఁమేలుగాను  
వర్ధమానుండు మీ రిట యవచ్చునవుడు  
చెప్పి పంపఁడె యేమియుఁ జిత్త మవును. 263

ఉ సాదులలోన నాద్యుఁడయి సన్నుతిఁ గన్న మదీయమాతులుం  
దాదృతి మాకుఁ జెప్పు నుని యంపఁడె యాపుభువర్కుఁ డేమియున్  
సాదులు క్లేశమున్ గనిరి చాల నటంచుఁ దలంతు మాత్మలోన్  
మోదమె యశ్వసేనకు సమోఘబలాధిపశాలికిన్ గడున్. 264

సీ. పంపఁడు మాతండ్రి యభవదీయకరమునఁ జెప్పా మేమియుమాకుఁజిత్త మాను  
యువరాజగృహమునఁనుండఁ గంటిరె మీరు భరతసేనుని నాదుఁభ్రాతృవరుని  
సేనుమే మాభద్రఁసేనునకు ననీకపతికి సపరివారభారునకును  
గొల్పునే యువరాజుఁ గూర్చి వినీలిన మత్తుతుం డైనకుఁమూరవర్కుఁ  
తే, డచట నేమని యనుకొందు రలబలాధి

కృతుని నావంతిసేనుని కృత్యములను

గూర్చి యువరాజు వానిపైఁ గుపితుఁ డయ్యె

నగ్రయానాథమై యతం డడల లేదొ

265

క. టీతివతిగృహమున నెవ్వం, డలిమాత్రము వర్ధమానుఁ డగుచుఁ బ్రసాద  
వ్యతికరమున మాన్యతఁగని, యతిముదమున మెలఁగుచుండుఁనశ్రాంతంబున్.

క ఏవాఁ డిన్నిదినంబులు, నేవించి గడించె నేమి చెపుమె యనేకుల్

భూవిభున కభినవప్రియ, నేవకులై రిన్యమెల్లఁ జెప్పకు మింకన్.

267

సీ. వీడించె నెవ్వఁడు వీరసేనునిసర్వసేనాత్మజుని వానిఁజేమవార్త  
వదియించున నతండు వాఁడు శండ్రి గతింప దీనుడై దేశములోఁదిరుగసాగె  
నద్దుఃఖమున వానిఁతల్లి యుపాసంబుఁ జేయుచున్నది ప్రియుఁచింత వీడి  
బ్రతుకునే యది సూనుఁగతి యిట్లుగాఁ బతి దివికేగఁ దద్దుఃఖ ధీర్లయగుచు  
తే. ననుచు నివి యాదిగాఁగల్గు ననన్యములను

నడుగ జనములు స్రుతిపదఁమందు వెంటఁ

బడుచు వారికి బదు లేమి పలుక కురక

యధ్వభేదంబుచేతఁ దూఁగాడ మేను.

268

ఉ. కోపముతోడిచూడ్కులు వికూణికపై నటియింపఁ బాదముల్  
తోపఁ బ్రయాస మీడ్చుచును \* దోట్రీలుచు మలినాంబరములఁ  
జూపుచు దైన్యముఁ దనువు \* స్రుక్కఁగ మూర్ధజపాశముల్ రజో  
వ్యాపన మంది ధూసరములై మలినాంకముల్ చెలంగఁగాఁ. 269

చ. శ్రమనిలయంబులా యలఘుసర్వవిపాదనిగుంఘనంబులా  
యమితపథశ్రమధ్వజముల \* పర దేశనివాసభూములా  
ప్రమథనదార్శనస్యపద \* పంకరుమాక్రమణంబులా యనం  
గ ముదముఁ దక్కి వచ్చు కృశ \* గాత్రుల లేఖకహరుల \* గనె. 270

మ. కని యామాతృగృహంగణమ్మన నె యాకంజాక్షి నిల్చుండి వా  
రినిఁ దోడ్చేరఁగఁ బంచె నంతట వితంకింపంగ రానట్టియా  
వనితాదర్శనమాత్రన \* ద్విగుణమై \* వర్తింప బాష్పంబువుల్  
గనుచుఁ దుఃఖము శూన్య దేహు లగుచు \* గష్టాత్తుల \* నాఁ దగఁ. 271

మ. పరిముష్టాత్తుల \* నాఁగ నింద్రియముల \* భావింప నిర్జీవుల  
పరిముష్టాత్తుల \* నాఁగ దీను లగుచు \* వక్త్రంబుల \* వాంచి మం  
ధరయానంబుల వచ్చులేఖవహుల \* దా దవున \* గాంచి యా  
ధరణీశాంగన బాష్పముల్ దొరఁగ నే \* త్రద్యంధ్యమం దంధయై. 272

చ. ఎదురుగఁ బోయి తోటిలఁగ \* నెంతయు భీతిని బాదపద్మముల్  
గదుర గళంబు గద్గదిక \* గట్టిగ మ్రొక్కెడువారి కిట్లనె  
మది ననుమానము \* గనక \* మత్సుతిపార్తను వేగ చెప్పడీ  
యదరెడునామనంబు గలు \* నందెడు సందియ మొండు తోచెడు. 273

చ కనుఁగొనినారొ నానుతుని \* గాంచితి రెప్పట మీరు చెప్పడీ  
యనుటయుఁ గాల్వలై దొరఁగునశ్రుజలంబుల దుడ్చికొంచు మ్రొ  
క్కనుమిష వాంచి ముగ్ధమును \* నానన మెత్తి యొకింత నెట్టెటో  
మనవి యొనర్చి రిట్లనుచు \* మన్యువు గూరుచు వార లక్కటా. 274

క. కనుఁగొంటిమి యుచ్చోదం, బనుసరిసీతీరమునను \* నధిపతినుతిని  
మనవి యొనర్చును శేషి, చినదెల్లను ద్వరితకుండు \* చిత్తము దేసి. 275

క. అనుటయు బాష్పానయై, జనవతిసతి యనించు నిట్లు \* చాలు నితం జే  
మని వచించును నొం దింక, మనవి యొనర్చితిరి మీరెమానకయొందు. 276

ఉ. దూరమునుండియే ముదము \* దూరముగాఁ జనినట్టిరాకచే  
గూరెడునత్రువూరముల \* గ్రుక్కుచుఁ దూలెడుతాపకాటుల



భారములేనిదుఃఖమునఁ ♦ బాలినమోముల లేఖమాలికా  
భారములేనిమస్తములఁ ♦ బల్కితి రంత వచింతు రే మిఁకఁ.

277

—ఊఁ యిలాసపఠీలిపము. ఊఁ—

సీ. జగదేకచంద్ర! యో ♦ చంద్రశీతలశీల! చంద్రాస్య! చంద్రాభ! చారుసుగుణ!  
వత్స! చంద్రావీడ! ♦ వచ్చెను నీ కేమి యేల రా వింకను ♦ నచట నుండు  
వచ్చినాఁడవో మఱి ♦ వచ్చెదవో తండ్రి! భూలోచనానందభూత! మదన!  
కోపంబునను గాదు ♦ గూరి పెన్వగ నిట్లు పల్కెఁడఁ దప్పుగాఁ ♦ బట్ట కయ్య  
తే. యవ్వు! యాలస్య మింతయు ♦ నాచరింపఁ  
బోయివచ్చెద నని నాదుఁమ్రాలఁ బలికి  
పోయి పోయినపోకగాఁ ♦ బుత్ర యెందో  
మసల నర్హమె నీ కయో ♦ మాన్యచరితే!.

278

చ. చనుటయు నీవు తత్త్వణమె ♦ శంక జనించెను నీహతాత్మకుఁ  
గనితిని దాస నీముఖముఁ ♦ గాంచను దుర్లభ మద్ది యింక నా  
కనుచును వత్స! యాగతియె ♦ యాయెను నాగతి యింక నేమి నే  
నొనరుచుదానఁ బోయితివె ♦ యున్నటులుండి బలాత్కృతిన్ నుతా!.

279

చ. కలుగున నీదుదోష మిటఁ ♦ గాంచ నపుణ్యను మందభాగ్యునై  
చెలఁగెడినాదుదుష్కృతముఁ ♦ చేష్ట లి వన్నియు నక్కటా భవిత్  
గలుగున నన్నువంటియఁకుఁ కాఁరికి పుణ్యవిహీనయున్ గటా  
కలిగితి వీవాకండవె యఁ కాండమునన్ గొనిపోయె నల్ప నిన్.

280

చ. హతవిధి మోసపుచ్చె నను ♦ నక్కట దూరమునందునున్ననీ  
యతివృదులాంఘ్రులం బడుదు ♦ నయ్య నివర్తిలు మొక్కసారియేన్  
సుత! నను నవ్వు యంచు మదిఁ ♦ జొక్కఁగఁ బొల్పెదనీముఖాబ్జమున్  
గుతుకమునన్ గనంగఁ దమిఁ ♦ గోరెడు నామన మన్న! యక్కటా.

281

సీ. జన్మ మాదిగ నీదుఁతైశ్వర్యక్షీడలఁ దలఁచి చింతిలుదు నాఁతండ్రి! వత్స!  
యావనాభోగంబు ♦ నలరించు నిప్పటి నీరూపునిరి గని ♦ నెగులుదు నొకొ  
దీవ్యదవష్టంభఁధీరమై రాఁబోవుప్రాభవం బారసి ♦ పనవుదు నొకొ  
జేనిఁ గన్గొని పరిఁజేవనం బొనరింతు నే నెఱుంగను దండ్రి! ♦ యే మొనర్తు  
తే. నిట్లు విలపించున న్నని ♦ హృదయగతుఁడ  
వీవు సుత! దుర్లభక! నన్ను ♦ నెడసి తాను

బ్రతుకును విలాసవతి యని ♦ స్వాంతమందుఁ  
దలఁప కోయన్న! బ్రతుకదు ♦ తథ్య మిలను.

282

చ. బ్రతికియు నేను నే మనుచు ♦ భద్రక! చూపుదు మోము నీ కింక  
గతము నెఱుంగ నీపయిని ♦ గల్గినప్రీతినొ నీదురూపున  
సత మయియున్ననమ్మికనొ ♦ సారసనేత్రలతోడఁ బుట్టువై  
యత మగు ముగ్ధభామునఁనో మఱి దేననొ పుత్ర! యింకనుకా.

83

ఉ. నామది సమృద్ధియది ♦ నాయన! నీయశుభంబు; దాననే  
యీమది వేయివ్రక్కలయి ♦ యింతకు ప్రీలదు; చాలభీతనై  
యీమనుజుండు తెచ్చిన త్వదియకఠోరవిపత్ప్రవృత్తి నే  
నేమనుచుకా వచింపఁగను ♦ నిచ్చ యొసర్పక యుండుదుకా సుతా!.

284

చ. వినను ననర్థముకా వినక ♦ వీడుట ప్రాణము మే లటంచు నెం  
తును మదిఁ బుత్రుపైఁ గలుగుఁతోరపుఁద్రేను ననర్థ మైన యీ  
ఘనతఃపిక్లబత్వమును ♦ గాఁగల దెయ్యది సిగ్గుచేట కా  
కనినక దనూజ! రోదనము ♦ నందక యూహ యుండు నేనిదే.

285

చ. అనుచునె మూర్ఖఁ గాంచెఁ జెలు ♦ లంతికవర్తిను లట్టై పట్టఁగాఁ  
దనువును; నంతఁ బర్విడుచుఁ ♦ దత్పరిచారికలెల్ల వేగమే  
చని వచ్చియించి రంతయును ♦ త్వాపతి కాతఁడు మందరాహతికా  
వననిధియట్లు తుబ్బుడయి ♦ వచ్చెను దానును మంత్రి యప్పుడే.

286

చ. ఇట్లు తారాపీఠండు ససంభ్రమసముత్థితుండయి యాజాముసేవకై యరుదెం  
చిన యతిజపం బగుమదకఁజేఱుక నెక్కి సమధికవేగంబున దప్పికొన్నవాని  
మాడ్కి రాజమార్గంబుఁ బట్టి ముందుఁ జనుచు నేమి దేమి దని హాహాకా  
రంబు లొనరించుచు నలుదెసలకా బరుగువారివచ్చుజనంబు లనుగమింప శుక  
నానద్యతీయుండై యజ్ఞయినీపురంబు వెడలి యవంతిమాతృకగృహంబుకడకుం  
జనుదెంచి యేనుఁగుకా డిగి బాష్పాకులనేత్రులై పరిజనంబులు మలయజజలం  
బులఁ జల్లుచుకా, గడల్పిడలంబుల వీచుచు, జలార్ద్రాపాణిపల్లవంబుల వహించుచు  
నిట్లు పెక్కుభంగులఁ బ్రబోధింప నెట్టకేలకు ఘర్షకాలకమలినయట్లు లద్దో  
స్థిలితతోచనయుగళ యగువిలాసవతిం గాంచి తత్క్షణప్రవృత్తంబయినబాష్ప  
వారిపూరంబున సవశిష్టమూర్ఖు నపనయింప నాఁ దడుపుచుఁ బ్రక్కనఁ గూ  
ర్చుండి సృష్టామృతంబు పర్చించు నిజకోమలకరంబున ఫాలభాగంబునఁ దడ

వుచు, నేత్రంబులఁ దుడుచుచు, గవోలంబులఁ బుడుకుచు వక్షంబు నిమరుచు  
భుజాలతలకఁ స్పృశించుచుఁ బ్రవృద్ధబాష్పగద్గవకంతుడయి మెల్లననిట్లనియె.

—అథ తారాపీడునివిలాపము. అథ—

ఉ నిక్కువ మేని యేదో యొకఁనెవ్వ తనూజన కింకఁ బ్రాణముల్  
దక్కవ యేల వానికయి ఁ దాలిమి తూలఁగ నేడ్చి యూరకే  
కక్కన మందఁ జేసెదవు ఁ కామిని యాత్మను బ్రాణికోటికిఁ  
దక్కునె యిట్టి విక్లబత ఁ ధాత్రిని సాజమి యెల్లవారికిఁ. 288

ఉ చేసితి మిం లెపుణ్యమును ఁ జేయము హెచ్చుగ నింతకంటెనుఁ  
గాసిల నేల పాత్రులము ఁ గాము సుఖాతిశయంబుఁ గాంచఁగాఁ  
జేసిన హృద్విదారణము ఁ చెందఁగ లేమ నిజేచ్ఛనేమియుఁ  
జేసినఁగాక దైవ మనఁ జేడియ! యుండు నొకానొకం డిలఁ 289

క. వానికి నేది రుచించునొ, దానిని నొనరించు సతఁడు ఁ తప్పక వాఁ డె  
వ్వనికిఁ గాఁ డాయత్తుఁడు, మానిని! సరతంత్ర మెల్ల ఁ మహిఁ బరికింపఁ.  
వ. ఇట్లు సర్వం బతనియధీనంబయి యుండ' మన మేమి యొనర్చు గలవారము.

సీ. అతిదుర్లభం బగుఁనాత్మజజన్మోత్సవంబు ల్బ్రీతి మతిఁనై భవమున  
నంకతలంబున ఁ నధిరోహితునిఁ జేసి కంటిఁబు సుతుమోముఁ ఁ గాంక్ష తీఱ  
వెలికిలఁగాఁ బండి ఁ కిలకిలనగువాని ముద్దాడి ముద్దాడి ఁ మురిసినాము  
ధూళిఁ దోగాడుచు ఁ ధూసరితాంగుని నెత్తి శౌఁగిటఁ గ్రుచ్చిఁయెనసినాము

తే. చెవులు తనియంగ వినినాము ఁ చిన్ననాటి  
మధురమృదుభాషణంబుల ఁ మమత తీఱ  
సరసకేళివిసోదంబు ఁ సల్పుసుతుని  
బాలచాటూక్తులను గని ఁ బ్రమసినాము. 292

వ. మఱియు. 293

సీ. సకలవిద్యల నేర్చి ఁ సద్గుణం డన విని యాత్మఁ బ్రమోధింపఁగఁ నందినార  
మెలప్తాయమున నుండ ఁ లలితామనుజహావకోభనశక్తియుఁ ఁ జూచినాము  
యవరాజపట్టంబు ఁ నొంది చెలంగఁగ మాళిమూర్ఖునిమేనుఁమఱచినాము  
సకలదిక్కుల గెల్చి ఁ జయరమాశ్రిష్టఁడై ప్రణమిల్లఁ శౌఁగిటఁ బట్టినార

తే. మన్నియును గాంచితిమి గాని ఁ యాత్మజండు  
భార్యతోఁ గూడ సంసారభారమెల్ల

నిర్వహింపంగ వానిపై • నిలిపి రాజ్య  
మరుగ మయితిమి తపమున • కటవి శకట.

294

ఆ. సకలవాంఛితములు • సమకూరు టంతయుఁ, బూర్వజన్మనుకృతపుణ్యరాశి  
ఫలముగాక యిరక • పడయంగ వచ్చునే, కొఱతపశయిండఁ • గోర్కలెల్ల.

చ. కలిగెను నేమిపుత్రునకుఁ • గామి యొకం డిపు డక్కటా యింకఁ

దెలియఁగరాదు స్పష్టముగఁ • దెల్పరు నెవ్వరు వింతవట్టు నేఁ

దెలిసితి వచ్చె లేఖలను • దెచ్చెడువారలతోడ నెవ్వఁడో

తెలియును వాఁడు సర్వమును • దేటగ నంచు జనంబు లాడఁగఁ.

296

క. త్వరితకుండు వాఁడు తనయుని, పరిచారకుఁ డంచు వారు • పల్కినయులు లౌ  
నరసితివె వాని లే దిపు, డరయుడ మంతయును వాని • నడిగినఁ జెప్పుకఁ.

ఆ. అవలఁ జావొ బ్రతుకొ • యంగీకరింతము, ఇప్పు డేల యంచునినుడువల్క  
దావరచాలకుండు • త్వరితకుఁ బరిజనాం, తరితుఁ బిలిచి చూపె • సరవరనకు.

వ. అంతఁ ద్వరితకుండు మూరంబునం దుండియె ఊతితలనివేళితో త్రమాంగుండై  
రాజునకుననుస్కరించినెలుదుటయునరవకుండు సుతునిపయింగలనిరవధికన్నేహం  
బున రమ్మ ర వ్వుని సరసనుం బిలుచుకొని కోమలకరతలంబుచేఁ దదీయోత్త  
మాంగంబు స్పృశింపుచు నిట్లనియె.

299

చ పలుకును యేమి సంభవితఁ • బట్టికి నేనుచు దల్లి మంత్రియ౯

నిలువక యెందు ర మ్మనును • నెచ్చిని వ్రాసిన రాఁ డి దేటికో

దెలుపఁడు రామికిం గతము • తెల్పు మటం చన వాఁడు సర్వముక౯

దెలుపఁ దొడంగుడుక౯ నృపతి • దీర్ఘహృదుండయి సాఁచి చేతులక౯.

800

చ. వగచుచు నార్తనాదముల • వందురుచుక౯ గడు భద్ర! చెప్పఁగాఁ

దగినది యెల్లఁ జెప్పితివి • దానిని వింటిని నేనునుక౯ వివఁ

దగినది యెల్ల మాను మింకఁ • దచ్చివనోరుకుతూహలంబునక౯

దెగె నడుగంగఁ గోరికయుఁ • దీఱె ఫలించెను శ్రోత్రజన్మములే.

801

క. హృదయము హర్షితమయ్యె, బొడలెనున్నహంబు చాలఁబొడలెనుఖంబుక౯  
గదిరెను సర్వము నా కింకర, గొడ లే దొక్కండు నందుఁ • గోరను దేనిక౯.

నీ. సుభితిహృదుండవై • శోకించితివె తండ్రి! యొక్కండవే నీవు • వెక్కివెక్కి

నన్నిత్రుఁ డై నవై • శంపాయనునిమిఁదఁ జొక్కంపుఁ బ్రేమను • జూపినావు

దుఃఖభాగులమయి • దురపిల్లు చిటు మేము కర్తచండాలతఁ • గాంచినాము

వజ్రసారముకంటె • వనిత! యస్తద్భది కఠినతరంబయి • కానుపించు

తే. వేయిపటియలుగాఁ దానె ♦ వీల చేల

ప్రాణములు పోవు సుతువెంటఁ ♦ బాసి స్వయము

మరణభీరువు లవి చూడు ♦ మగువ! లెమ్ము

మనము పోవుద మాతండు ♦ చనిన త్రోవ.

803

తే. చనుద మాతండు గడుదవు ♦ చనక ముందె

యేల శుకనాస యింకను ♦ జాలివడుచు

నుండెదవు నేహమును జూప ♦ నుచితవేళఁ

జతినిఁ బేర్చింపుమా శివు ♦ చెంత నివుడె.

804

సీ. చేర్చుండు కట్టెలు ♦ శీఘ్రంబ యిపటికిఁ శాస్త్రికులార! వే ♦ కదల రేల

సంకోచ పడ నేల ♦ చనుండు గంచుకులార! చొర నగ్ని వలసినపరికరములఁ

గొనిరండు మిన్నక ♦ పనవిన నే మగు నిర్నిరోధంబుగా ♦ నిఖిలధనము

చేవి! యొసంగుము ♦ ద్విజుల కెల్లరకును బాలింతు నెవనికై ♦ భామ! యింక

తే. పాలనాదిక మెల్లను ♦ బాసె నివుడు

క్షీణపుణ్యుడ నా కేమి ♦ సిద్ధి గాంచుఁ

బొందు మీభూములకు మీరు ♦ భూమిపతులు

వదలితిని మిమ్ముఁ బ్రజలను ♦ వదలినాడె.

805

తే. ఇప్పుడె యవరాజుతోకంబు ♦ నెఱుంగ రెట్టు

లట్టు ప్రజలను నరయుడీ ♦ యకట నాదు

తనయుండు కథావశిష్టుడై ♦ ధాత్రి బాసె

నెవని రాజును జేసి నే ♦ నేగు దింక.

806

తే. అనుచు నార్తప్రలాపంబు ♦ లడర మిగుల, నడలు నారాజచంద్రునినతనిచేవి

యాత్మదుఃఖంబు నింతయుఁనరయకట్టై, పుడమిపడకుండఁబట్టెను ♦ విడచునొడిసి.

వ. అంశ నప్పుడు త్వరితకుం డిట్లనియె.

808

క. దేవర! తావకపుత్రుండు, భావించగ న్నుటితహృదయఁపడ్డం డైనక

బోవిడువఁడు దేహంబును, భావించకుఁ డొండు మదిని ♦ బాపపువార్తక.

ఆ శాపదోషమునను ♦ సచివపుత్రుని కుట్టు, జనన మొందె నీదుఃఖతనయుఁ డవని

వినుము వినుతు నెల్ల విషయంబులను చేవ!, విడువకుండనొకఁడుఁ వివరముగను.

క. అనుటయుఁ దారాపీడుండు, విని యాయద్భుతపుకోక ♦ వేగం బెల్లక

ఘనకుతుకాంతరితం బయి, తనరంగ ననిమేషదృష్టిఁ ♦ దడవటె కనుచుక.

క. భూతావిష్టునిపగిదిని, నాతతదత్తావధానుఁ ♦ డగుచుఁ ద్వరితకుం

డాతురతః జెప్ప సర్వము, త్వాతలనాథుండు వినియె • జరిగిన దెల్లెఁ. 812

తే అద్భుతాస్పద మగుచును • సధికదూఱి, కారణంబయి కౌతుకఃకరము నగుచు  
దుశ్యవంబయి విశ్వాసఃకూరమైన, తత్ప్రేక్షిత్తినిఁ బెక్కునిఁదర్శనముల. 818

తే నన్నకము పుట్టఁ జెప్పంగ • నరవరేణ్యుఁ, డాలకించి యొకిండుకఃయాననంబు  
త్రిపి సితృలతారకఃదృష్టిఁ బరపె, నాత్మసముఁ డగుశుకనానుఁనాననమున.

ఉ. పూనుదు రాత్మదుఃఖములఁ • బోవిడి మిత్రులదుఃఖ మార్పఁగా  
మానితు లై నసాహృదు లఃమాననిరంతరదుఃఖ మందుచుకా  
దానును నాయవస్థఁ గని • దందడిఁ గుందుచు నున్నస్వస్థువం  
దాన జనాధినాథునకుఁ • దద్భుకనానుఁడు వల్లె నీగతిఁ. 815

శుకనానుఁడు తారాసీమ నూఱిండుట. శిశు

ప. దేవ! అతివిచిత్రం బైనయీసంసారంబునందు సుఖదుఃఖమగున్నలై వర్తించు  
దేవాసురమనుష్యతిర్యగ్నోన్మలకును సత్వరజస్తమోగుణాత్మకం బయినప్రథా  
సమునకును బరమాణ్వాదిబ్రహ్మాండమువలకును గలసమస్తమునకు నుత్పత్తి  
స్థితిలయకారణభూతుఁ డీశ్వరుండు తదిచ్చచే ధర్మాధర్మసాధనంబును నిష్టానిష్ట  
ఫలప్రదంబును నగుశుభాశుభకర్తృపరిపాకంబునను స్వయముగను సనేకప్రకారం  
బులఁ బుట్టుచు వృద్ధిపొందుచు నశించుచు ననియతవ్యాపారంబు లగుస్థావర  
జంగమంబులకు సంధివిల్లనియవస్థలు లేవు. కాన నీవిషయంబున దేవర కేల  
యీవిచారంబు! యుక్తివిచారముచే విమర్శింత మన్నఁ గేవలాగమప్రమాణం  
బుచే సంగీకరింపఁబడినవైనను బెక్కువిషయంబులు యుక్తివిరహితంబులై  
విసంవాదరహితములుగఁ గనఁబడుచున్నవి. మంత్రప్రయోగంబువలనఁ గాని  
నాగమంత్రధ్యానమువలనఁ గాని విషమూర్ఛితుఁడు విషముక్తుడై లేచు  
చున్నాఁడు. ఇం దేమియుక్తి యున్నది? మఱియు నయస్కాంతమునకు నయ  
స్సనాకర్షణంచుకొని గలిగించుటవలనను వైదికావైదికమంత్రములకు సనేక  
ప్రకారంబు లగుపెక్కుకార్యంబుల సాధించుసామర్థ్యం బొసంగుటవలనను  
నానావిధద్రవ్యసంయోగంబులకు జీవితమరణాదులఁ గల్పించునేర్పును, సవ  
హరించుచాకచక్రమును లోఁబడఁజేయు వైశారద్యంబును ద్వేషముపుట్టించు  
కొత్తియు నుత్పాదించుటవలనను మఱియు నెన్నిటికో యిట్టిసామర్థ్యం బొద  
వించుటవలనను నాగమములు సర్వప్రమాణంబులు. అట్టియాగమములయం

దును బుర్రాణరామాయణాదులయందును సనేకవిధంబు లగుశాపవార్తలనేక ప్రకారంబులఁ బ్రతిపాదింపఁబడియున్నవి, ఎట్లనిన. 816

సీ. అమరేంద్రవదవిని • సందిసనపఁజుఁ డజగరమయ్యె నగ సృష్టిశాపయుక్తి మానుపాదత్వంబుఁ • బూనె సౌదాసుండు నానివృత్తుతశాపఁబహ్నింబున యావన మందె యిఁయాతి చెందెను జర క్రవ్యాదగుగుశాపఁకారణమున నందెఁ జండాలత్వ • మలక్రిశంకుఁడు తాను జనకునిదారుణఁశాపమునను తే. సమరలోకనివాసిమఁహాభిషండు, శంతనుం డయి యీభువి • జన్మమందె సతనిభార్యాత్వ మందినఁయమరతటిని, శాపమున నష్టవసువులఁజన్మ మనని.

వ. వీరిమాట యటుండ నిమ్మ, మఱియొకయద్భుతంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

క. తనయుండై జమదగ్నికి, జనియించెను శౌరి దివిజఁసన్నుతుఁ డజుఁడుఁ జనియించె నట్లై నల్లరు, తనయులుగా దశరథునకుఁ • దా నొక్కండే. 819

చ. మనుజులయందుఁ బుట్టుదు రఁమర్త్యులు సంభవమే యిదెందునుఁ గన నగుఁ దొంటిమానవుల • కంటెను దేవుఁడు తీసిపోవునే గొనములఁ; బద్మనాభునకుఁ • గోకసపత్నుఁడు హెచ్చుగాఁడుగాఁ గను మిట సంభవం బిఁకను • గానిది యెయ్యది యెంచ వెండియుఁ. 820

చ. కనితిరి దేవి గర్భమునుఁగాంచిసయెప్పుడు చంద్రుఁ డామెమో మును జొరఁబాటుటఁ; గనితి • భూధవ నేనును బుండరీకద ర్శనమును స్వప్నమందు నిఁక • సందియ ముండదు వారు వానిలోఁ జననము సందుటఁ విను విఁనాశము నొందరు వారు చూడఁగఁ. 821

ఉ. వారలు నాశముం గనిన • వారిశరీరము లుండు తెట్లొగో వారలు మల్లి జీనమును • వారక గాంతురు నిక్కువం బిటఁ గారణ మిసమస్తభవఁనంబుల ఖ్యాతినిఁ గన్ననిర్జరా హారమొకండు; లే దితర • మంతకు మించినకారణం బిఁకఁ. 822

క. కల దమృతము శశియం దని, యిలను బ్రసిద్ధంబు దేవఁయెఱుఁగు మిదెల్లఁ గల గా దని యాదృక్తను, విలసనములు పుట్టు నెట్లు • వేరొకచోటఁ. 823

సీ. అదిరకాలమునందె • యంది శాపవిముక్తి పెండ్లాడి గంధర్వప్రియతనూజ హర్షాశ్రువులు జాఱ • నలివతోఁ జనుదెంచి పదపంకజములకుఁబ్రణతి నేయుఁ దత్పుత్రుడై యవఁకారంబు నంది చంద్రాపీడనామంబుఁ • దాల్చినట్టి లోకపాలకుఁ చంద్రు • లోచనోత్పవకరుఁ గాంచి జన్మం బాది • గాంచినట్టి

తే. గాఢసంతాపమును వీడి ♦ కరము సుఖముఁ

గాంతుమో దేవ! యుడుగుము ♦ వంత యింక

వరము మన కిది శాపంబు ♦ వారి కగును

వలదు దేవియు నీవును ♦ బసవ నిచట.

324

నీ అభివర్ధిలఁగఁ జేయు ♦ మఖిలమంగళముల; నన్యజన్మోపాత్త ♦ మైనసుకృత

మభివర్ధనముఁ జేయు ♦ మభిమతదేవతారాధనంబున ధన♦రాశి నీవి;

నల నియమవ్రతా♦ద్యాచరణమ్ముల నశుభం బణంపును ♦ యధికనిష్ఠ

మఱియు నే దేదియు♦మదికి శ్రేయస్కరమని యెఱుంగుదువిధిదు♦మదియునెల్ల

తే. నేడు మొదలుగఁ జేయింపు ♦ నిచ్చ లీవు

చేయు స్వయముగ లక్ష్యంబు ♦ చేసి భక్తి

వైదికావైదికక్రియా♦వార మెల్ల

నించుకై న నసాధ్యంబు ♦ లిలను గలవె.

325

తే. కడువ్రయాసంబులను బడి ♦ కన్నవీరి

బన్దమును నిట్టిచొప్పున ♦ సంభవించె

ననుచు శుకనానుఁ డనుచుండ ♦ నవనిపలియు

నడలు చిట్లనె దుఃఖంబు ♦ నాఁప లేక.

326

ఉ. ఈ వనినట్లు సర్వమును ♦ నెవ్వఁ డెఱుంగు నొరుండు; చెప్పుమా

కీవలె మానసంబునకు ♦ నెక్కఁగ నన్యఁ డెఱుండు; మేమును

భావిడకేనిపల్కులను ♦ బొందికఁ గొందుము చెప్పు మైన నో

పావనచిత్త! నీసుతుని ♦ పాటును గాంచి మదీయనూతికి.

327

చ. హృదయము భిన్న మయ్యె నిది ♦ యుత్పైదుర్గ గనుపించి దేనిని

మదిఁ జొర సీదు గానఁబడు ♦ మానక యెందు విసంబడునా సదా

యదియ మనంబునం బొదలు; ♦ నాతనిమోమును గాన కున్న నేఁ

గుదురప లేను దేహమును ♦ ఘోరతరవ్యధ మాట లేటికి.

328

క. నాగతి యీగతి నుండఁగ, నాగరితగతి మతేమనంగలవాడ

వ్రేఁగగుఁ దత్పరిబోధము, వే గమనమె మేను నిల్పు ♦ వెర వొండేది.

329

క. అనుటయుఁ దారాపీడుఁడు, తనయవ్యథ భర్తృనెదురఁ ♦ దలఁగి త్రవను దా

జనపలిసలి సాంజలియై, యనియెను నుచ్చైస్సస్వీనంబు ♦ లడర వగపునక. 330

ఉ. తామస మేల యట్లయినఁ ♦ దర్లుద మిప్పుడ లెప్పు వేగమే

నానుది వేగిరంపడుఁ గానక సుతుఁ డెందము వ్రీల మేకొనక



రామిని దుఃఖ మోర్వంగను; † రా దటు చేయంగఁ జూడఁ గోరు నే  
నేమన నెంతు దుఃఖముల † నీందుచు మత్తుతుఁ గాంచుకోరికన్. 831

చ. కనుఁగొన నొక్కసారి సుతుఁ † గాంక్షలు దీఱంగ మేను దాల్చెనన్  
గనుచు మహాఁగ్రదుఃఖములఁ † గంఠము శోషిల నేడ్చు చిట్టు; చా  
వను నివు డేను దుఃఖములఁ † బ్రాయఁగఁ గాన దురాశహేతువై  
తనరెడునామనంబునకుఁ † దద్గమనంబు వినోదహేతు వా. 832

ఆ. తనయుమోముఁ గాంచఁ † దహతహవడునాదు  
హృదయమునకు నటకు † నేగుకంటె  
నేవి యింపు లాను † నిప్పుడే వెడలుఁడు  
తనయుఁ జూడ కేను † దాళఁ జాల. 833

వ. అని విలపించుచున్నయావలసతియొద్దకు నొకవృద్ధబ్రాహ్మణుం డరుదెంచి  
స్వస్తిపూర్వకముగ నాశీర్వదించి యిట్లనియె. డేవీ! యెల్లయెడల నవరిస్సుటం  
బుగ నల్లుకొన్న యీవారాకలకలంబున నాకులీకృతయై మనోరమ స్వయముగ  
నల్లదె యట వచ్చుచున్నయది. రాజుం గాంచి సిగ్గుపడి యిటకు రా వెఱది  
యవంతిమాతృగృహంబునకుఁ బిఱిందిదెస నున్నయది. “పీ రేమి వచించిరి.  
నాసుతుండు వై శంపాయనుండు జీవితంఁడె. నెప్పుది నున్నవాఁడె” యని నిన్నడు  
గుచున్నది. అని చెప్పుటయుఁ దారావీడుండు తన్మరణవార్తకంటెను గవ్వ  
తమం బైనతద్వార్త విని దుఃఖవిదీర్ఘయన నొప్పువలసవతి కీ ట్లనియె. 834

క. విని యెఱుంగ డేమి నీసఖ, తనయులవృత్తాంత మీవు † తక్కుగ నితరుల్  
వినిపించిన విని జీవంబును వీడును నొక్కవేళఁ † బోవు మెదురుగన్. 835

ఆ. ధైర్య మూని నీవు † దరుణి! స్వయమ్ముగ, సర్వవృత్త మల్లఁసరికిఁ జెప్పి  
మేనుఁ బాయకుండ † మేకొనఁగాఁ జేయు, పయనమునకు నడ్డుపడక యుండ.

ఆ. అనుచు సవరివార † యగు విలాసవతిని, బంపి నృపతి గమనపరికరములఁ  
జక్కఁ జేయు చుండఁసచివుని శుకునాసుఁ, గూడిసంభ్రమంబుఁగూరమిగుల.

వ. అంత. 838

క. జనపతి ప్రయాణమగుటయు, జననాథునిపై నిగూర్చి † జంధ్రాపీఠ  
గను నుత్సుకతను సచ్చెరువును గనుకొత్తూహలమున † భూపతిసుతులోన్.

క. మును చనిన పుత్రమిత్రుల్, జనకులఁ దోఁబుట్టువులను † స్వజనము లెల్ల  
గను వేడ్క నగరమెల్లను, జనఁ దివిరె గృహంబు లరయుఁజనములు దక్కన్.

వ. తారావీడుండు నొక్కనాటన మరలి రాఁదలంచి శ్రీఘృగమనవిఘాతహేతువు  
 లైనవారి నెల్ల రావలదని నిషేధించి పరిమితపరికరం డయి బయలు వెడలి  
 యించుకదవున చని యిప్పు డెంతదవున వచ్చితిమి. ఇంకెంతదవున చనవలయు  
 నెన్నినాళ్ల కటఁ జేరఁగల మని మాటిమాటికిఁ దురగాధిరోహితుం డగుత్వరి  
 తకు నడుగుచు ననవరతప్రయాణంబులఁ గొలఁదిదిసంబులలోన నాయచ్ఛోద  
 సరోవరంబుఁ జేరి వికల్పశతంబులఁ దలంచుకొని యుత్తలంపడెడుమనంబుతోఁ  
 గడుదవుననుండియె పరమాత్మఁ డగునొకయశ్వవారుని ద్వారితకునితోడఁ దన  
 రాక నెఱింగింప ముందుఁ బంపె.

841

మాలిని, శ్రితజనపరిపాలా! ♦ సేవితానంతరీలా!  
 సతదురితవిఫాలా! ♦ నందిసేవావిలోలా!  
 పతితజనవిదూరా! ♦ భావితాంతర్విచారా!  
 శ్రుతితతినుతచారా! ♦ సూరిసంస్తుత్యధీరా!.

842

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవిత్వవైభవ చింతలపల్లి  
 పంశపయఃపారావారరాకాశైరవభాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ  
 తనూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి  
 యను మహాప్రబంధంబునందు నుత్తరభాగంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము  
 సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్చనమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్చనమస్తు.  
 శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

శ్రీ.

శ్రీరామ స్పహాయోఽస్తు.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

## శ్రీ శృంగారకావ్యం బరి

ఉత్తరభాగము.

చతుర్థాశ్వాసము.



నిగమవినుతచరణా !

మానిప్రజశరణ! మథితమారవితరణా !

జ్ఞానప్రతానుసరణా !

దీనజనోద్ధరణ ! దివ్యతేజఃకరణా!.

1

వ. దేవా! దయాయత్తమతి నవధరింపుము. అవ్యలికభావృత్తాంతముఁ జెప్పెద. అట్లు తారాపీఠుండు పరిజనపరివారపరివృతుండయి నిజనుతమంత్రినుతదర్శనార్థం బచ్చోదసరోవరంబుచెంత కరిగి.

2

సీ. దేహసంస్కారంబుఁ దీర్పమి సతికృశమలినశరీరంబుఁ గలిగి మిగుల బాష్పపూరంబులుఁ పాటఁ గాలువలయు జీవించుటకుఁ గడుఁ సిగ్గుఁ గనుచు బలిసద్గమను జొరఁబాటఁదలంచుచు మునురాఁగ మ్రోలకుఁబూనుచువెఱ నొండొరు మాటుగఁ నొనరించికొని వచ్చి క్షీతలవినిహితశిరసు లగుచు తే. సశ్వవాసునితోఁ గూడఁ నరుగుదెంచి, ప్రణతు లొనరించుయువరాజఁపాదపద్మ బద్ధజీవితంబు లగుసరఁపాలసుతులఁ గాంచె నుజ్జయినీపురఁత్వావిభుండు.

3

ఉ. కాయములెల్లఁ గాయములఁ గాంచకయున్న సమాహతాంగులో యాయతసేవకప్రచయఁ మంతయు నుండియు నేరులేనివా రో యన జీవముఁ గనియుఁ నుష్ణుతజీవితంబులోయనంగ నా భూయవలీలలామవిభుఁపుత్రులు వెన్నకు నీడ్వఁ బాదముల.

4

ఉ. దీనత మేఘనాదునినిఁ ధీరుని ముఁ జనఁజేసి వెంబడిక మే నసియాడఁ దూలుచునుఁ మిన్నక సంతస మింత మోమునం

- మానక యేగుడెంచి మును \* నుర్విని వ్రాలి నతో శ్తమాంగులై  
మానముఁ దాల్చియున్నయఁ \* త్కాధవపుత్రులఁ గాంచి రాజు తాళ. 5
- క. ఘనశోకనిమగ్నుం డ, య్యును స్వస్థునిపగిది నేత్ర \* యుగి వికసింపఁ  
దనయుఁ డవినాశి యాటను, మనమునఁ గడు నమ్మి మరలి \* యగువకు ననియెన్.
- క. బ్రతికితిమి దై వవశమున, సుతుఁడు గతాసుండు గాఁడు \* సుమ నిక్కువ మీ  
క్షితిపతితనయులు వచ్చిరి, సుతుడగ్గఱనుండి పీరు \* సుతుననుజీవుల్. 7
- క. అనుటయు విలాసవతి తా, విని తద్వచనంబు నింత \* విశ్వాసంబున్  
గని యావరణపటాంచల, మును నించుక తొలఁగఁ ద్రొసి \* భూపతనయులన్.
- క. కనుఁగొని నిశ్చలదృష్టిని, దనయునిగతిఁ జాలసేపు \* ధైర్యము విడుచున్  
గనుఁగవ నశ్రులు గురియఁగ, వనరంగాఁ దొడరె నిట్లు \* వావిడి పెలుచున్.
- క. పసితనమునాఁడు నీతో, నెసలారఁగఁ బాంసుకేలి \* నెలమి గనినయీ  
వసుధేశుతులనడుమను, నెసఁగెడునిను నొకనిఁ గాన \* నే నుత్ కట్టా. 10
- క. ఆగతిని బెలుచ వనరెడు, నాగరితను నూఱిండి \* యడలకు శోకం  
బాగు మని మేఘనాదుని, నీగతిఁ బ్రశ్నించె నృపతి \* యిటు ర మ్మంచున్. 11
- ఆ. ఓయి మేఘనాద! యూరకుండెన వేల, చెవును సుతునివార్త \* చెప్ప కుండ  
దాచె దేల శంకఁ \* దలఁగి సర్వవృన్ద, జెప్పఁ దొడఁగె నతఁడు \* చిత్తమెరియ.
- చ. కనఁబడుఁ జేష్టలే మయినిఁ \* గానఁగరా దలచేతనంబు దా  
దినదిన మెక్కు వౌచు జిగి \* తేజరిలున్ గడు నంగకంబులం  
దనుడూ దదుక్తి రాజు విని \* యాత్మజుజీవిశమందుఁ బ్రత్యయం  
బును గని వీనిమాటలను \* బోటిరొ! వింటివిగాదె లె మ్మిఁకన్. 18
- చ. తనయునిమోముఁ గాంచి యింక \* ధన్యత నందుద మేగుదెమ్మటం  
చనుచునె లేచి యొక్కమద \* హస్తాని గాఢజవంబు నెక్కి తాఁ  
జనియెను వేగ హంససుత \* సన్నిధి కప్పుడె దేవితోడ నా  
మనుజవరేణ్యుఁ డంత నల \* మానిని గన్గొని వారు వచ్చుటన్. 14
- చ. మును నెదచల్లఁగాఁబడిన \* ముత్తైములన్ బురుడించుబాష్పవీం  
దునికరముల్ దొరంగఁగను \* దోరములై కట మందభాగ్యుఁ బా  
పిని వ్యసనైకభాగినిని \* బెల్లుగ నొచ్చితిఁ జచ్చితిన్ గటా  
కనుఁగొనఁ జావును \* మఱచి \* కాలముఁ బుచ్చెడునేను నేమియున్. 15
- చ. వెతలనొసంగఁ బండితుఁడు \* వేధ ననున్ దహియింపఁ డేల యీ  
వెతల బహుప్రకారముల \* విధను జేయును నెంతదాఁక నా

హతవిధి యంచ సిగ్గునను • హాయని యేడ్చుచుఁ బర్వవాటు కా  
వితతగుహాంతరంబునను • వేగ జొరంబడె నార్తనాదయై.

16

—౧౧ తారాపీఠుఁడు మొదలగువారు మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చుట. ౧౧—

చ. కనె మది రాతనూజయును • గాటపు మోహతమంబు శ్రీఘ్రమ్మ  
త్రిని బరివారమెల్లఁ జనుఁదెంచి ధరణ్ బడకుండ నూతగా  
జనపతి వార లట్లయిన • సంగతిఁ గాంచుచుఁ దాను మంత్రియున్  
జనెను దదాశ్రమంబునకు • స్వాంతము జల్లిన డిల్లవోవుచున్.

17

వ. అంత.

18

క. చనియెను విలాసపతియును, దన కూతగ మంత్రిరమణి • తనరంగను నా  
తనయుం డేఁడీ యనుచును, గనుకనిఁ బరువిడుచుఁ • గనులఁ గాఱఁగ నశ్రుల్.

వ అట్లు చని గతాఖిలప్రయత్నండు కాంతివిరహితుండు గాక సుప్తునియట్లు  
భూమిపైఁ బడియున్నపుత్త్రుం గాంచి తారాపీఠుఁడు రాకమున్న తనకు నవ  
లంబనమై యున్నమనోరమ నచలఁ ద్రోసి యంతంతన భుజనల్లికాయుగ్గంబు  
సాచి యుద్వేలంబులై దొరంగు బాష్పపూరంబులను దక్షిణప్రదగ్ధతంబు లయిన  
పయఃప్రస్రవణంబులను నాయాశ్రమపదంబెల్ల నభిషిక్తంబు గావించుచు. 20

సీ. తనయ రా ర మ్మిటు • దర్శించితిని నెన్నినాళ్లకుఁ బ్రతివచఃసం బాసంగు  
కను మొక్కసారి యేఁ; • గతినచి త్తను నన్నుఁ దగునె నీ కీయున్కితండ్రి! కనవె  
యంకతలం బెక్క • నరుదెంచి తనయోచితస్నేహమును జూపుతనయ! నాకుఁ  
బసితనంబున నాదుఁపలు కాదరింపమి నెలుఁగ వెన్నం డివు • డేల వినవు

తే. కోప మేటికి నాపై ని • కొడుక! చెపుమ

పదములం బడి ప్రార్థింతు • వత్స! నిన్ను

నెమరుగా నేగి మ్రొక్కుము • జనకునకును

వచ్చెఁ గడుదవ్వు నీపై నిఁపజలుస్తీతి.

21

సీ. చనె నీగుణము లెందుఁజన నెందునాస్నేహ మల్లనీగురుభక్తియరిగ నెందుఁ  
బాతె నీపిశృపక్షఃపాతిత్వ మేడకుఁ దరలె నీధర్మజ్ఞతయును నెటకుఁ  
బఱచె నేడకు నీదుఁబాంధవప్రేమంబు పరిజనప్రేమంబు • పఱచె నెటకు  
నన్నియు నాయభాగ్యమైన నొక్కట వదలి తొదాసీన్య • మొదలె నెట్లు

అ. తనయ! నీకు సుఖము • తార్కొను నెట్లట్లు

మెలఁగవయ్య యిండు • నెలుఁగు రాయ

బిగ్గఁ గాఁగిలింది • ప్రిదులక సారెకు  
గొంతు వాయ నేచ్చెఁ • గోమలాంగి!

22

ఉ. బౌదలఁ దాల్చుచుఁ నుతునియంఘ్రుల మూర్కొనుచుఁ శిశుంబునుఁ  
బాదములందు వక్షమున • వ్రాలుచుఁ జెక్కుల ముద్దుఁగొంచునుఁ  
వేదన సైఁవలేక కడు • వేదముఁ గొన్నటు కేడ్చునామె నా  
భూదయితుండు పట్టుకొనె • భూపరిరక్షణనక్ష బాహులఁ.

23

—౧౭ తారావీడుడు విలాసవతి నూటించుట. ౧౭—

క. తనదుఃఖము మది నెంచక, తనయునిఁ గాఁగింటిలోనఁ • దార్పక వగతో  
ననియెను నీగతి దేవీ! మన కీతఁడు తనయుఁ డయ్యె • మనపుణ్యమునఁ.

24

ఆ. అరయ దేవతాత్మఁ • జాను దేవి! యితండు  
వగవ నేల యితని • వంతఁ గుఱిచి  
మానవార్త మైనఁమమతను దుఃఖంపఁ  
దగునె నీకు వీడు • వగవు తరుణి!.

25

తే. కలుగ దీశోకమున నేమి • కాంత! మనకుఁ  
గంతమొకఁడు విదీర్ఘ మాఁ • గాదు హృదయ  
మేటి కీవ్యభవిలపిత • మేగ దుసురు  
వడు నిరాశంగ బాష్పముల్ • పడదు మేను.

26

వ. మఱియు.

27

చ. కలుగక యున్న వత్సముఖఃకంఠవిలోకన మింతి! వంతఁ జిం  
తిలవలె వీనిమోముఁ గడుఁ • దేజరిలఁ గనుచుండ సంతచిం  
తిల మనకేల? యొందు విను • శేర్పవలెఁ శుకనానుఁ దత్సతిఁ  
గలఁగెడునీవె నేనె చనినాఁడు తదాత్మజుఁ డొందులోకముఁ.

28

ఉ. వీరల నుండని మైవలె • విశ్వజనీనమహాత్మ్యసంపదఁ  
గూరె సుతుండు జీవమును • గూరె మహోత్సవ మెల్ల వారి కా  
చారుచరిత్ర చిత్రరఘుసత్పుత కోడలు నీకు నల్లదే  
చేరఁగ వచ్చుటఁ మనము • చెప్పఁగ శోకముఁ గూరి మూర్ఛిలఁ.

29

చ. పిలుచుచుఁ బేరుకొంచుఁ దమి • పెల్లున నెచ్చెలులెల్ల నూతయై  
నిలువఁగఁ జేతులం దనువు • నేరక లేఱఁగ మూర్ఛ నింకనుఁ  
బలుకకయొందు లేవీ తొడఁపై నిడి మూర్ఛను దేర్చు మావలఁ  
సలిపెదు గాక రోదనముఁ • జాలఁగ నిష్ఠముతీఱ నెంతయేఁ.

30

క. అనుటయు జనపతి యట్లా, వనితయు నాసుతునిప్రాణఃపరదాత్రియనూ  
ననయగుణ కోడలెక్కడ, ననుచునె చేరంగఁబోయి యధికరయమునఁ. 81

ఉ. అంకతలంబునం దునిచి యప్రతిబుద్ధును దానిఁ జేతితో  
శంకను దక్కి కై కొని విఁసంజ్ఞనిమిలితలోచనాంబురు  
ట్టుంకలితాధికద్యుతిని యద్వందనంబును గంచుచుఁ గురం  
గాంకితఖండశీతలమనంతరబాష్పము స్వాద్యగండమునఁ. 82

చ. ఉనుచుచుఁ దత్కపోలమున యంచుచు ఫాలమునఁ స్వఫాలముఁ  
గనులను గన్నులకఁ సుతునిఁ గాటపుఁగూర్చి స్పృశింపఁ జల్లనై  
తనరుస్వహస్తకంజమునఁ దద్ధందయంబు స్పృశింపుచుఁ దమిఁ  
జనని! సమాశ్వసింపు మిఁక యసంజ్ఞను నూనుము కన్ను విప్పుమా. 83

క. ఇదిమొదలెవ్వరు నాసుతుఁ, బదిలంబుగ నరయువారు యాలిక! నిన్నుఁ  
వదిలిన నీపుణ్యంబునఁ, గదిరెను సుతుదర్శనంబు యావనె మమ్ముఁ. 84

తే. అమృతమయవంచు నిన్ను నే నరయదానఁ  
గాకయుండిన మగుడ నేఁ గాంతు నెట్లు  
మత్సుకుముఖంబు; తల్లిరో మాకు నీవు  
దైవమవు కోడలవుగావు యతిరుఁబోడి! 85

ప. అనుటయుఁ గాదంబరియు రాజసుతనామగ్రహంబునను దత్ప్రసాదభిన్నంబైన  
విలాసవతీశరీరస్పర్శంబునను మూర్ఛం దేటి లజ్జావసప్రముఖయై యేమి  
చేయనుం దోచక నిస్తబ్ధయై యుండ నామెను దత్ప్రఖ మదలేఖ విలాసవతి  
యుత్సంగతలం బవతరింపించి యామెచే నెల్లరకు యథాక్రమంబున నమ  
స్కారంబులు చేయించి వారు చిరకాలంబు దీర్ఘసుమంగళవై మనుమని  
దీవింప మెల్లఁగ లేపి విలాసవతికై బిటించిదెస నతిసమీపంబునఁ గూర్చుండఁ  
బెట్టి తా నూతయై కూర్చుండి యుండె నంత. 86

చ. జనపతి యట్లు రాజసుత యసంజ్ఞను జెంద సుతుండు జీవముఁ  
గనినట్లు లెంచి తత్తనువు యాధతరంబుగఁ గాంగిలింపుచుఁ  
గనుచు స్పృశింపుచుఁ వదనఃకంజము ముద్దిడుకొంచు నుండి తా  
గని మదలేఖ బిల్చి యిట్లు యట్టడ చేసెను దాని కెంతయుఁ. 87

చ. సలుపుచు నేనవర్యలను యసన్నుతి కెక్కఁగ నిన్నినాళ్లు కో  
దలు మదిరాతనూజ నికటంబున నుంచుచు నాదుపట్టికె

- దలఁచక యొందుబుద్ధి ముఖదర్శన మబ్బంగఁ జేసె నాసవ  
ర్యల విడరా దిసుంతయును ♦ నాయమ సిగ్గున మాదురాకచేక్ష. 38
- ఉ. ఊరక గాంచువారలమె ♦ యుగ్మలి మే మొకకార్యభారముకొ  
నేరము నిర్వహింప నిట ♦ నిల్చిన బోయిన నిన్నినాళులే  
వారిజనేత్ర తాకుటను ♦ వారక యెప్పుడు నీకరీర మే  
పారుచు నుండు నొండకయ ♦ భంగము నాన్నువ యున్న జాలదే. 39
- తే. ఇతనిపజ్జను నుండుత ♦ నీపశంతి, యనుచు నానతి యొసంగి యాఁయవనివిభుఁడు  
తనకు నువకల్పితంబయి ♦ తనరుచున్న, పటగృహంబున కేగక ♦ పజ్జనున్న. 40
- తే. తాపసజనోచితంబయి ♦ దాఁపునందు, నలరు నొకయాశ్రమమ్మున ♦ సమలశీత  
లోపలస్థలసంకలితోజ్జ్వలతరు, వల్ల రీమండపమునందు ♦ వచ్చి నిల్చె. 41
- ప. స్వనిర్విశేషదుఃఖం బైనసకలరాజచక్రంబుఁ బిలిచి సబహుమానంబుగ వారి  
కి ట్లనియె. 42

—౧౭ తారాపీఠుండు తపంబుఁ జేయఁ బూనుట. ౧౭—

- చ. తలఁపకుఁ డేను శోకములు ♦ తార్కానఁ దాపసవృత్తి నిచ్చటకొ  
నిలిచితి నంచు మీరు మును ♦ నిశ్చిత మీవిషయంబు భార్యతో  
మెలఁగెడుపుత్రమోముఁ గని ♦ మేదినిభారమునెల్ల వానిపై  
నిలిపి ఋషుల్ వసించునొకఁనిర్మల మామునిపల్లె నుండుచుకొ. 43
- చ. అపరవయస్సు పుచ్చవలె ♦ నందుఁ దలంచితి దాని నీగతికొ  
గృహణుండు ప్రేతరాజౌ పరికింపఁ బురాకృతకర్మజాలమో  
యపర మదేదో నే నెఱుంగ ♦ నప్పుడె తార్చెను నేమొనర్తు నే  
నపరిమితంబు నీనియతి ♦ నా నొకొ మీరంగ నేరి కీయికొ. 44
- తే. ఆత్మచేష్టాకృతం బగునాత్మజన్మ, సౌఖ్య మప్రాప్య మది భువిసర్వలకును  
బ్రజలపాలనఫలము మీ ♦ బాహులందె, యవిరతంబయి వర్ధిలునడుగ నేల.
- తే. అపనిఁ బ్రజలను బాలించు ♦ నపుడె మేము  
సర్వభారంబు మీభుజాస్తంభములనె  
నుంచినారము కావున ♦ నుంతు మివుడు  
నఖిలమీంచెద నాకోర్కి ♦ నాదరింప.
- తే. తనువునం గలసారంబుఁ ♦ దనివి తీఱఁ  
బాన మొనరింప జర నాత్మభార మెల్లఁ



దనయులం దుంచి పరిలఘుఁతనువు లగుచు  
నరుగుదురు ధన్యు లిలను లోఁకాంతరముల.

47

తే. నులిమి పదమునఁ గంతంబు • బలిమి నెపుడో  
యిష్టపడకున్న శమనుండు • కష్టపెట్టి  
యీడ్చుకొని పోవు జనముల • నెంచఁగ నడి  
మేలె వారలు ధన్యులె • మీఁదు గలదె.

48

చ. తనపద మొక్క పాత్రమున • దార్పణ న నిల్పి జరాధరంబునఁ  
దనువు కృశింప వీడి సుఖతండములఁ బను లేమి లేకయే  
మను చోకమాంసపిండ మని • మానవులెల్ల ననఁ గడించినఁ  
ఘనపరలోకసౌఖ్యముల • గాఢతరం బగులాభ మయ్యజే.

49

తే. కాన నీవస్తువున కేను • గాంక్షఁ జేసి  
మిమ్ముఁ బ్రార్థింతు వినుఁడు నిఁకమ్ముగాను  
ననుచు సుఖముల నెల్ల నవ్యవహితముల  
వీడి నన్యసుఖంబుల • వేడ్క నిలిచె.

50

వ. అ దె ట్లనిన.

51

సీ. తరుమూలముల హర్ష్యతలము లటంచును లతల సంతఃపురఃలలన లనుచు  
వల్కంబులు దుకూలఁవస్త్రంబు లనుచును సారంగములమిత్రఁచయములనుచు  
జటలఁగూర్చుట కేళఁచయముఁగూర్చుటయంచుమూలంబులాహారఃజాలనుచు  
నక్షత్రాత్మము పట్టు • టస్త్రధారణ మంచు ధర్మకథలు సర్వకర్మ మనుచు

తే. నెంచె నారాజు పరము జయింప నెంచె  
నుంచెఁ గోళగృహస్పృహ • నురుతపమునఁ  
గుసుమకుశసమిదాదులఁ • గొంచురాను  
నవనిపాలనదక్షత • నలవరించె.

52

చ. తనయులయందు నుండెడునితాంతపుఁగూరిమి వృక్షపంక్తులం  
దునిచెను సర్వభోగముల • నుండెడురాగ మరాగతఁ శమం  
బున రణకాంక్ష నుంచె నలఁభూపతి యాజ్ఞను మానమూనుటం  
దునిచెను దాపసవ్రతము • నూనెను దల్క్రియలెల్లఁ జేయుచుకా.

53

చ. ఒకమెయి సిగ్గు వీడి యెటో • యున్నతమానసహంసపుత్రియొ  
బ్రకటనుశీల చిత్రరఘుఁపట్టియు నిత్యము తత్త్వదర్శనమా  
సకలసపర్యలక సలుప • త్యాపతి వానిని నుజ్జగించి వా  
రక వలువాఁత మాపు యువరాజును గాంచుచు దుఃఖ మెంచకే.

54

ఆ. పట్టమహిషితోడఁ బరివారములతోడ, మంత్రితోడ సతనిఁగువతోడ  
నుండె నచటనె సకలోర్విధపులతోడ, సతత మదియె యిట్లు ఁ నల్పి నృపతి.  
వ. అని చెప్పి యాజాబాలి కథవినచున్న హరీతవ్రముఖుల నానందస్తతాపనుల  
నాలోకించి యిట్లనియె. 56

తే. ఈకథారసాకర్షణఁచాకచక్య, మరసితిరె మీరు మానసం ఁ బవహరించె  
దేనిఁ జెప్పుంగఁ బూనితి ఁ దాని విడిచి, దూరమరుదెంచితినిగథాఁచారియమున.  
క. సురలోకభ్రష్టుండై, ధర వైశంపాయనుఁ డనఁ ఁ దనయవినీతిఁ  
వరశుకనానాత్మజుండై, స్కరహతచిత్తుం డెవండు ఁ సంజనియించెన్. 58  
క. అతఁడే యీతండు స్వయం, కృతమగునవినయమునఁ బితఁ ఁ కినిసి శపింపఁ  
సతి హంసనుతయుఁ దిట్టఁ, క్షీతి శుకజాతిని జనించె ఁ శీఘ్రును యవుడే. 59

— ౨౦ చిలుకకు స్వప్నతంతమును విన్నంతఁ బూర్వవిప్రులు వచ్చుట. —

క. అనవుడు నతఁ డాపసితనమున సుప్తోత్థితునకల్లు ఁ మునుపటిమేనఁ  
గనిపట్టివిద్య లెల్లఁ, గనఁబడి జిహ్వగ్రస్తీమఁ నాట్యము సల్పెన్. 60  
ఆ. సకలకళలయందు ఁ సామర్థ్య మొదవెను, మానవునకుఁ బోలెఁమధురమృదుల  
కలితలలిత మగుచుఁ ఁ గన్రూమావాక్కును, గలిగె నాకు నవుడే ఁ శౌశలంబు.  
సీ. సంప్రాప్త మయ్యెను ఁ సర్వవస్తుజ్ఞాన మలమహాశ్వేతవైఁ ఁ గలిగెఁ గూర్చి  
యాకామవశతయు ఁ నలరెను దదనాఘ్రి గూర్చి యుత్కంఠతఁగూరెమిగుల  
సరపతిసుతువైన ఁ నడరె నాన్నహంబు నలరె దరళికతోఁ ననిన మాట  
మును నేను వ్రాసినముద్దుపద్యము మ్రోలఁ గనులఁగట్టినయట్లుఁ గానఁబడియె  
తే. విసంబడెఁ గపింజలుండు నన్ను ఁ ననినవల్కు  
కలిగె సర్వంబు మానవఁకాయ మొండు  
తక్క తెక్కలు రామి నాఁతరుణమునను  
పూర్వభవచేష్టితంబులు ఁ పొందవయ్యె. 62

సీ. తలిదండ్రులకును నాఁతాత తారావీడవతికిఁ దల్లి విలాసఁవతికి మఱియు  
నమలమిత్రుండు చంఁద్రావీడునకు నట్లు తొలివయస్కుండు కపింజలసుమతికి  
మధ్యహిఃప్రాణంబు ఁ మహితతపస్విని యగుమహాశ్వేతకు ఁ నమలమతికి  
దత్పాణిసఖకి నాఁదర్పకులేఖను దాని కందించిన ఁ తరళికకును  
ఆ. నవరి కెవరి కెట్లు ఁ లెట్లు జ్ఞప్తికివచ్చితి నొ యెఱుంగఁ బూర్వఁదేహకలిత  
సర్వవృత్త మొక్కఁసారిగ నవగతం, బగుటఁ జేసి ముదితుఁ ఁ డైతి నేను. 63

తే. కడుఁ బ్రహృష్టాంశరాత్మసంకలితుఁడ నయి

శిర మవనతంబుఁ గావించి ధీతిని మోపి

చాలతడ వుండి నిజదుష్టచరిత వినుట

గలిగినత్రపాభరంబునఁ దలను బైకి.

64

తే. ఎత్తఁ జాలక యెట్టెటోయెత్తి సుంత, గాంచిబాబాలినయంబుగదూరఁగేలు  
మాడ్చిమెల్లననిట్లంటిమునివరేణ్య! త్వత్ప్రసాదంబుననుదెల్వించాల్చినాడ.

చ. తలపున కెల్ల బాంధవులు ధర్మని రజ్జత నిన్నినాల్లు వా

రలు స్మృతి కెల్లు రారో యట ధర్మ తదీయవియోగదుఃఖముల్

తలఁచిన వారి నిప్పుడు విధారిత మయ్యెడు నాడుడెంద మ

ల్లలనగుఁ గాదు రాసుతుని నాత్మఁ దలంచినయట్టు లక్కటా.

66

చ. అగలక యుండునే యతనిస్సాంతము నాస్థితి విన్నయంతనే

యగవడకున్న నేను నొకయర్థనిమేషము తల్లడిల్లు నా

యగణితసద్గుణండు నను నారయ కిన్నిదినంబు లుండునా

వగను దదీయవృత్తమును వారక తెల్పి యనుగ్రహింపవే.

67

క. తెలిసినఁ దదీయవృత్తము, చెలఁగుచుఁ జని వానిచెంతఁ

దెలియవు తిర్యగ్యోనిని, మెలఁగెడునా కవుడు వెత లమేయమనీసా!.

68

క. అని నేను మనవి సలుపగ, మునివతి జాబాలి నన్ను మొగిల గని యీర్ష్యా

గని స్నేహకోపగర్భము, గను ననె నిట్లనుచు మోము కళవళవడఁగె.

69

క. ఓరీ దుర్మతి! యెవ్వతె, కూరిచె నీకీర్తిదళను ధూరతరము నా

నారిన చంచలహృదయను, గోరెదు గూడంగ నేల కుమలిని మగుడె.

క. తెక్కలు రా వింకను నీ, వెక్కరణిని నెగయఁ జాలు దింతికడకు నీ

విక్కడనె యుండు నడువగఁ జక్కఁగ సామర్థ్యమొదవుసమయమువచ్చుక.

తే. అప్పు డడుగుము చెప్పెద నతనివృత్త

మనుచుఁ జెప్పంగ హారీతుఁ డతిముదమున

ననియెఁ దండ్రికి నిట్లని యద్భుతంబు

పోడముచున్నది యీకథఁపాలువు విన్న.

72

మ. మునిజాతిం జరియించునీతనికి నామోహంధ్య మెబ్బంగిల దా

ష్టనియించె నిలువంగఁజాల దుసురుక దానక; సురౌకంబునక

జననం బందినదీనికాయ విటు లేచందంబునక స్వల్పమై

తనరక జెప్పవే తండ్రి! యంఘ నడుగక దన్నెనిచంద్రం యోగి.

73

చ. కలుషమలంబు సర్వమును • తౌళన మొప్పుగఁ జేయు నాఁగ ని  
ర్మలదశనాప్రవాదులను • రాజుల నవ్వుచు వాని కిట్లనెఁ  
దెలియఁదె కారణం బిచటఁ • దెల్లము నీడు మనోజరాగమో  
హుసిత స్వల్పసత్వ మగు • సంగసవీర్యమునఁ జనఁదె బో.

74

—౭౭ జాబాలి చిలుకకు నల్పాయువు మొదలగునవి కలుగుటకు హేతువును జెప్పట. ౭౭—

క. ఎది దేనివలనఁ బుట్టునో, యది యట్టిది యగు నటంచు • నాగమవితతుల్  
విదితముగాఁగ వదించెడు, వదలుము సందియము మదినివత్స! తెలియుమా!  
తే. ధరను గార్యంబు లెల్లను • దఱుచు హేతు  
గుణములనె పొంది వెలుఁగొందుఁ • గోవిదులకుఁ  
దెలియు నిది యెల్ల వారికిఁ • దెలియ దనుచుఁ  
బలుకుచుండు నాయుర్వేదభాషితంబు.

76

సీ. అల్పసారం బగునతివవీర్యంబునఁ బుట్టు నేజంతువు • భూమిపైన  
నది స్థైర్యహేతువై • యధికసారం బగుపురుషవీర్యములేమిఁబొందులయము  
గర్భమందైనను; • గాంచును బుట్టువు చచ్చియైనను; బుట్టి • చాలనాల్గు  
బ్రతుకదు; వీఁ డట్టిభవము నందెను గానఁ గలిగె నీదృశమగుఁకామపరత  
తే. కామవేగజ్వరంబును • గడఁగి సైఁహ, జాలమిని గల్గె దీనికిఁ • జావు నట్లు  
లిపుడు నల్పాయువే యీతఁడింక మీఁద, నందుదీర్ఘాయువునుకావఁమరిగినంత.

క. అనుటయు నే నామాటలు, విని యవనితలంబునందు • వినినేశితమా  
లి నగుచు మ్రొక్కుచు నతనికి, మనవి యొనర్చితిని నిట్లు • మాన్యచరిత్రా!

ప. అయ్యా! నేను మందభాగ్యుండ. ఈతిర్యగ్యోనియందుండి యేమి యొనర్చును  
నసమర్థుండ. నాకు వాక్కును నీయనుగ్రహంబువలన నిపుడు సంప్రాప్తంబయ్యె.  
తొల్లింటి తెలివియు నలవడె. మీయనుగ్రహంబుకతంబున నాయుస్సంపదకంబు  
లగుకర్మముల ననుష్ఠింప నమర్థం బైన శరీరంబు మరుమేన నాకు సంభవించు  
నేని మహాకర్మసాధ్యం బగునక్షయం బైనయాయువు నా కెబ్బంగిఁ గలుగఁ  
గలదొ యదియు నానతిమవే యని నే నడుగుటయు నామునికులవతి జాబాలి  
నలుదిక్కులక బరికించి యిట్లనియె. ఇదె జ్ఞాతంగితివొ యదియు నట్లెఱుంగఁ  
గలవు. ఈకథ యిట్లుండనిష్ఠు. ఏతత్కథారసాకర్షణంబుచే మనకుం దెలియక  
యె తెల్లవాఱవచ్చె.

79

— శ్రీభావవర్ణనము. —

చ. అదె ద్విజరాజబింబ మనఃకాంతమునందు వెలుంగు ప్రేలుచుగ  
సగమలకాంతి వీడి మలిసంబయి తోమనివెండికుండ నాన్  
బొదలుచుఁ బంపయందుఁ గలఃపూరితత్రులు మేలుకొన్న యా  
మృదులమనోహరధ్వనులు • మీతెను శ్రావ్యము లొను నెల్లడగ్. 80

చ. అరుణపురస్సరాగ్రుదిఃకావళి పూర్వదిగంగనాతమ  
స్ఫురుదిరకేకపాశమును • సాంపునఁ బాపటఁ దీసి దువ్వుచుగ  
జరదరవిందవత్తములఁచాయను లోహితపాండురచ్ఛవిగ్  
బరఁగెడిఁ జూడు వీఁచెడిని • బాలసమీరుఁడు మెల్లమెల్లనగ్. 81

తే. తిమిరము సకేషమై యుంట • దివి నకాండ  
కలుషితము లై నయీప్రభాఃకరునిప్రభలఁ  
జొరఁబడఁ దొడంగె నోలిని • సూక్ష్మముగను  
నొక్కఁ డొక్కఁడుగాఁ దార • లుడిగి కాంతి. 82

తే. వీతిహాత్తునిఁ గొలువంగ • వేళ యయ్యె  
స్నాన మాడెడుతటి యయ్యె • జనుఁడు మీరు  
నేను సరిగెడ ననుచు నాఃమానివరుఁడు  
గోష్ఠిఁ జాలించి లేచెను • నిష్ఠఁ దీర్చు. 83

వ. అంత. 84

సీ. లేవ నాజాబాలి • పావనతాపసపరిషత్తు తత్కథాఃపరతఁ దవిలి  
మఱచి గురూచితఃసుర్యార్గ లన్నియుఁ దత్కథాశ్రవణంబుఁ • దవలియొ యన  
సుత్కంఠతను నద్భుఃతోల్లసన్వళియయి యొక్కసారిగ నెల్ల • నువ్వులించి  
హా హా యటంచును • హర్షకోకాశ్రులు ధారలై కాటంగ • స్తబ్ధ మనఁగ  
ఆ. వీతరాగ మయ్యుఁవీతకౌతుక మయ్యె, మోక్షమార్గముననుఁమొనసి యుండి  
విడిచి నన్ను నచట • వెడలంగఁ జాలక, యుండఁ జాలకాల • ముర్యరేళ! 85

తే. అంతఁ దమతమ నెలవుల • కరిగె నఖిల, తాపసవ్రాత మంతయు; • దండనున్న  
మునికుమారకబ్బందంబుఁపనుప కెవరి, గొంచు జనియెను హరీతఃకుండెనన్ను.

క. ఊనిచని స్వేచ్ఛర్మశాలకు, నునిచి స్వేశయ్యకుఁ గుఱఁగట • నుచిత మగుస్థలిగ్  
జనియెను బ్రాభాతికవిధులను దీర్చంగ నంత నే విలక్షణుఁ డగుచుగ్. 87

— చిరుక స్పృశింపగూర్చి చింతించుట. —

తే. సకలకార్యంబు లొనరింపఁజాల నట్టి, పక్షిఁజాతిని జనపంబుఁ • బడసి నాడ

- నక్కటక్కట యని వగళనడరుమదిని, దలచు సాగితిఁ దదవ్యభఁదాల్చిదూలి,  
చ. ఇలను సనేకజన్మముల \* నేచినపుణ్యవిశేషసంపదా  
గలుగుసరత్వమే మిగులఁ \* గవ్వము పొందఁగ; దాన సర్వజా  
తులకును నెక్కుఁడై తనరుతోరపువిప్రత యింకఁ గవ్వమా  
గలుగఁగ; ముక్తి దాపునను \* గ్రాలుమునిత్వము నింకఁ గవ్వమా. 88
- ఉ. కవ్వతమంబు గాంచ మునిఁకాంత్యము నిర్జలలోకవాసముగా  
ప్రస్తుఁడనైతి నట్టిసురఁవాసమునుండి నిజావినీతిచే  
దుష్టుఁడనై జనించితినీ \* దుచ్చవిహంగమజాలి నక్కటా  
కవ్వము దీనినుండి కడఁగఁగంటుట యెట్లొక యేమి సేయదుగా. 89
- చ. కలుగును నెట్లు పూర్వభవఁగాఢతరప్రియతామహత్త్వసం  
కలితసమాగమారుసుఖఁకాతుక మక్కట దానిఁ గాంచనేగా  
గలుగును నేమి వ్యర్థముగఁ \* గాచినయీలఘుజీవితంబుచే  
దలఁగెద నారకాత్మ నిఁకఁ \* దాల్చుగ రాదు సుఖంబు దీనిచేగా. 90
- ఉ. ఎందుల కీశరీర మిఁక \* నెం దయినగా బడిపోవుఁగాక నా  
కందఁగఁ జేయు దుఃఖముల \* నాత్మను నెప్పుడు చింతఁ గూరుచుగా  
గుందుచునుండు నల్ల విధిఁకోరిక లీరిక లెత్తుఁ గావుతగా  
గందఁగ నేల యంచు మది \* గట్టికడంకను వీడఁ బ్రాణముల్. 91
- చ. తలఁచుచుఁ గన్తు మూసితిని, \* దార్కొనె సంతనె మొల్కనవృత్తిలగా  
విలసిత్వమై ముఖాంబుజము \* వేక్కలు నింపగ సంభ్రమంబునగా  
బలుకుచు నన్న! వర్ధిలుదె \* బాగె యటంచు హఠీతకుండు నే  
నులికిపడంగఁ; దార్కొని సముచ్చవ్వసీతుగా దగఁ జేయు చిట్లనగా. 92
- తే. అరుగుదెంచెను నీతండ్రిసరసనుండి  
యల కపింజలుఁ డల్లదె \* యరయు మనుచుఁ  
జెప్ప నప్పుడె రెక్కలు \* చెందినట్లు  
వానికడ కేగఁ దలఁచుచు \* సావంతమునను. 93
- ప. ఒక్కింత కంధరం బెత్తి యతం డెక్కడ నని హఠీతు నడుగ నతం డిట్లనియె,  
తే. అతఁడు మాతండ్రికడనుండు \* ననుచుఁ జెప్ప  
నటకు ననుఁగొనిపొమ్ము నే \* నరుగుదెంతు  
నతనిఁ గాంచంగ నాడెంద \* మధికకుతుక  
మనుచు నుండఁగ నతఁ డట \* కరుగుదెంచె 94

—ॐ కపింజలుఁడు చిలుకయొద్దకు వచ్చుట. ॐ—

సీ. చదలునఁ బఱచిన ♦ సత్వరంబున వీడి చదరినకెంజటాశ్రేణితోడ  
వాయుసరణివచ్చునడి జాటి నేలపైఁ జీరాడుపై వల్పఁచెఱుగుతోడ  
నర్థశ్రుతిత మైనయజ్ఞోపవీతంబు కలుగునిర్ఘంసవత్తుంబుతోడఁ  
జదలెల్లఁ దిరిగినశ్రమమునఁ బైవయి జనియించునిట్టూర్పుచయముతోడ

తే. గట్టిగా వల్కులంబునఁ ♦ జుట్టి నడుము

నన్నుఁ గన్నదుఃఖంబున ♦ నయనజలము

పెల్లుగాఁ గురియుచు దురఃపిల్లు చెదురఁ

గనఁబడెఁ గపింజలుఁడు క్లిన్నఁగా శ్రుఁ డవుచు.

96

ఆ. మలయమారుతములు ♦ పోలయుచు నున్నను, నాకసమున కెగిరి ♦ యధికభేద  
మంది గగనగంగయందుఁ జొచ్చుటఁ జేసి, యానసమునఁజెమటఁలలరువాఁడు.

సీ పరమముముఖువై ♦ పరఁగియు నాపైని స్నేహంబు విడలేక ♦ చెలఁగువాఁడు  
వీతరాగుం డయ్యు ♦ విడనేరమిని నన్ను మత్ప్రియహితుఁడయి ♦ మనెడువాఁడు  
నిస్సంగుం డయ్యును ♦ నిచ్చలు మత్సమాగమమహోత్సకతను ♦ గ్రాలువాఁడు  
నిర్తముం డయ్యును ♦ నిత్యసమారూఢమదనురాగుం డయి ♦ పొదలువాఁడు

తే. సుంతయును దురహంక్రియాశూన్యుఁ డయ్యు

నేనె యితఁ డని నన్నెప్పు ♦ డెంచువాఁడు

క్లేశముల వీడి నాకుఁగాఁ ♦ క్లేశవడుచుఁ

బ్రాణమునకుఁ బ్రాణంబయి ♦ పరఁగువాఁడు

98

ప. అట్టికృతజ్ఞుని స్నేహలప్రకృతిని సుకృతిని ననుగతునిభావార్ధగ్రహదయుని మహా  
త్మునిఁ గపింజలుని గని నకృతజ్ఞుండ మాక్షచిత్తుండ మందభాగ్యుండ వామ  
స్వభావుండ నేకాంతనిష్ఠురుండ దురాత్ముండ నగునేను సుద్వేలబాష్పప్ర,  
వాహుండనై ప్రత్యుత్థానం బొనరింపఁ గడంగి యున్నని నిట్టూర్పు నిగిడించి  
యతనితో నిట్లంటి.

99

—ॐ శుకకపింజలులసల్లాపము. ॐ—

చ. కడచెను రెండుజన్మములు ♦ గాంచి నినుకా సఖ! కంటి నేటికిఁ

గడువడి లేచి దప్తుననె ♦ గారవ మారఁగఁ జాఁపి చేతులకా

గడు బిగియారఁ గొంగిట నఁగించి తడియసుఖంబుఁ బొంద ని

ప్పు డలఁదఁ గేలు వట్టికొని ♦ పోయి ఘసింపఁగఁ జేసి వీరికా,

100

చ. శ్రమముడుగంగ వీచి పదఃసంవహనం బొసరించి తేర్చున  
 ఊముఁడను నే నటంచు మది • గాటపుటుమ్మలికం గలంగునఁ  
 సుమతి కపింజలుండు గని • శోకముఁ గూరుచు లేపి కేల వ  
 ఊము గదియించి నన్ను జరఁకాలము కౌఁగిటఁ జేర్చి సొక్కుచుకా. 101

తే. బొదల ఘటించి మచ్చరఁజాంబుజముల  
 మన్యురయ మాఁపఁగా నసంమధుఁ డగుచుఁ  
 బ్రాకృతునియట్లు దుగిఖంచె • బ్రాణమిత్రుఁ  
 డట్లు దుగిఖంచు నాసఖు • నట్టే గాంచి. 102

ప. వాగ్దాత్రంబుచేనైన బ్రతీకారంబుఁ గావింప నెంచి యతని కిట్లంటి. 103

తే సఖ! కపింజల! క్షేత్రసంఘయపరిత, పాపి నగునాకుఁ జెల్లు నీభంగి నగవ  
 నీకుఁ జెల్లు నె నిర్వాణానిత్యశాస్త్రపులు మహాసంస్కృతినిపాతఁము లగువగలు.

క. బాలుఁడ వగుతెఱి వీనికిఁ, దూలవె యిపుఁ డేల యిట్లు • దూలెదవు గడుఁ  
 బేలవయ మూఢజనములు, వాలాయము నడచుత్రోవ • వర్తింతు కటా.

క. ర మ్మిటు కూర్చుండుము సఖ! యిమ్ముగ నడచినది యెల్ల • నెఱిగింపఁ గదే  
 యుమ్మయు నయ్యయుఁ గుశలులె, మమ్ములఁదలఁతురెవగతురెఁనుద్యౌససములకా.

క. విని నావృత్తము జనకుం, డనియెను నేమంచుఁ గినుకఁసంఘెనొయంచుకా  
 వినుచు మన నతఁడు హరీ,తునిశిష్యుఁడు తెచ్చినట్టిఁతోరవుఁబీటకా. 107

ఆ. అధి వసించి నన్ను • సంకతలంబున, నుంచికొని హరీతఁగోపనీత  
 సలిలమునను మోము • తొలిన మొనరించి, చెప్పసాగె నిట్లు • చిత్రముగను.

సీ. సఖ! నీదుజ నకుండుఁసౌఖ్యమందుచునుండుమనయాయుదంతంబుఁగ నెనుదొ  
 దివ్యదృష్టినిఁగనిఁద్రిప్పనాయశుభంబునత్కర్త మొండుదాఁసలువఁగడఁగెఁలిన  
 గడఁగుడునపు డశ్వఁకాయంబు విడి నేను జనితిని దత్పాదఁసమిధమునకుఁ  
 జని భయంబున డాయఁజనక దప్రస నుండి కన్నీరు కార్చునన్దాంచికరుణఁ

ఆ. జేరఁ జీరి యిట్లు • జేసెను నానతి, విడు స్వదోషశంక • కొడుక! యిందు  
 నాదెదోషమెల్ల • నారయ నెఱిగియు, సలువనేమి జననఁసమయముననె.

తే. ఇప్పు డాకార్య మైనట్ల • యేల యింక, నుమ్మలింపంగ నాకడఁనుండు మనుచు  
 నాన తియంగ గతభయఁ • డాచు నేను, నతని కిట్లంటిని వినితీయడరమిగుల.

తే. జనక! కలదేని నాపై ని • సాకతంబు  
 పుట్టె నెచ్చట నీతండు • పోవ నటకు



నాజ్ఞ నొసగుము నా కని • యడుగుటయును  
నాతఁ డిట్లనె మరల నా • కధికకృపను.

111

తే. అందె జన్మంబు శుకజాతియందు నాతఁ

డేగినను నీవు వానిని • నెఱుంగ లేవు  
వాఁడు నిన్నును నెఱుంగింగ • లేడు తలఁప  
నుండు నాయొద్దనే దక్కి • యొందుతలఁచు.

112

క. అని నేటిప్రభాతమ్మన, ననుఁ బిలిచి భవత్సఖుండు • నయమార మహా  
మునిజాబాల్యాశ్రమపద,మునకు నరుగుదెంచి నాఁడు • పూర్వభవికముఖ.

క. తెలిసికొనువలను సతనికీ, గలిగెను నిపు డరుగు మటకుఁ • గన్గొన వానికా  
చని నేను జెప్పినట్లుగ, నను మతనికి ననుచు నిట్లు • లనియెను నాతోకా.

తే. పుత్ర! నాచేయుకర్మంబు • ముగియుదాక, నుండవలయును జాబాలి • గంధనీవు  
చనకు మెం దని నుడివె నీ • జనని లక్ష్మీ, యందెయున్నది సేవించు • దతనినిపుడు.

తే. ఆమెయు శిరంబు మూర్కొని • యనియె నిట్లు  
సారెసారెకుఁ దృద్ధగిఖ • సాగరమున  
మునుక లిడుచున్నయది సఖ! • యనుచుఁ జెప్పి  
యల్లనల్లన నామేను • హస్తమునను.

116

క. తడవుచు వ్యత్యస్తం బగు, నొడలును సరిదిద్దు చెదను • సడలఁ దొడఁగె; నా  
వడవున వడలెడు వానినిఁ, గడువగఁ గని యంటి నిట్లు • కరుణ యడరఁగఁ.

క. కంటివి తురంగమత్వము, నుంటివి యొరునొద్ద లొంగి • యురుపుఋణుడ వీ  
వొంటిగ నాకై పాపికి, గంటివి బహుదుఃఖములను • గడగండ్లఁ గటా.

సీ. సోమపానార్హమై • సాగయునీకోటను గవికరాయిడి నోర్వఁగలిగి తెట్లు  
మత్తనిపూసెజ్జ • నొత్తిలు నీవీచు గంతయొత్తిడి లాడి • గాంచ దెట్లు  
పూలు రాలిన నోర్వఁజాలనినీమేను ఖరకశాహతు లోర్వఁ • గలిగె నెట్లు  
బ్రహ్మసూత్రము మోయ • బడలునీయంగంబుబందంబునొరిపిల్లఁ • గంద దెట్లు

తే. చదువుకొనుపొత్తముల మోయఁజాలనట్టి  
యతఁడ వీ వెట్లు మోసితి • వధిపనుతుని  
ననుచు నిది యాది యగు తొలి • తనువువార్త  
లాడితి విహంగమత్వాధి • వీడి నుంత.

119

వ. అంత మధ్యాహ్నం బగుడు హారీతుండు కపింజలునకును నాకును యథోచి

తాహారంబు నొసంగె. కృతాహారుడైన కపింబలుండు ఊహ మూరకుండి  
నాతోడ నిట్లనియె. 120

మ చనరా రొండెడ కీపు వీడి మునిరాట్టాబాలిపాదాబ్జముల్  
తనసత్కర్మము పూర్తియౌ దనుక నీఁస్థానంబునం దుండఁగా  
జ్ఞను నంచుకా దెలుపంగ నీకుఁ బనిచెకా \* న స్తంధ్రీ; నే నాపనికా  
వినియుక్తుండను బోవఁగావలయు వే \* నిల్వంగరా దం చనకా. 121

మ. విని నే నావచనంబు డెందము గడుకా \* ప్రీతికా విషణ్ణుండవై  
యనిన నీ విటు లేమి చెప్పుదు సఖా! \* యాయంబకుకా దంధ్రీకికా  
బనుతుకా వాచిక మే మెఱుంగుదువు సర్వం బీ వనకా నేను న  
న్నునుపం జెప్పి హరితుతో నవట విద్యున్నార్దముకా బట్టి తాకా. 122

చ. చనియెను వాఁడు తావసులు \* సర్వులు విస్మయ మంది యుద్ధతా  
ననులయి చూడఁ; గాఁగిటను \* నన్ను గదించి వివృతవక్త్రుడై  
కని కృప నకా హరితకుండు \* గాటపుటూఱటఁ గొల్చి దేహయా  
త్రను సలుపంగఁ బోయె నొకఁతాపసపుత్రుని నుంచి నాకడకా. 123

ప. అంత నాహరితుండు స్నానాదిక్రియాకలాపంబులనెల్ల నిర్వర్తించికొనివచ్చి  
యవరాష్ట్రాసమయంబునఁ దనతోడ నాకును నాహారం బొసంగె. ఇట్లతండు  
ప్రతిదినంబును వాయెడ సావధానచిత్తుడై నిర్భరస్నేహంబునఁ గడుఁబ్రీతికా  
బెంపఁ బెరికి పెద్దవాడనై రెక్కలు వచ్చి యెగిరిపోవ సమర్థుండనైతి. అంత  
నొక్కనాడు. 124

ఉ. పారఁగ నాకసంబునను \* బాటిలె శక్తి సృపాత్కజోద్భవం  
బారయఁ దెల్వీయుం గలిగె \* హంసతనూభవ యల్లదే యింకకా  
గూరియుఁ దెల్వీ దుఃఖములఁ \* గుండఁగ నేటికి వారిఁ గాంచకీ  
నూరక; పోదు నచ్చటకు \* నుండెన రెక్కడ వార లిప్పుడే. 125

అంశి చిలుక జాబాల్యాశ్రమమునుండి తప్పించుకొనిపోయి చండాలునిచేఁ బట్టువడుట. అంశి-

క. అని యొకనాఁటియహర్షభ్రమున విహరింపంగఁ బోయి \* మునికొని ధనదా  
శను బట్టి చనితి బహునాశ్, చన కొకయెడ నుంటఁడేసి \* చని తొంతవడికా.

చ. శ్రమమున దేహమెల్ల నవశంబయి డస్సిను దప్పిచేత వ  
క్తము గడునెంచె నూర్పులును \* దార్కొనె పై పయి నాళమెండఁ బ  
క్షము లెగురంగఁజాలక యశత్యము లయ్యెను నిందు నీచుహీ  
జముపయి వ్రాలువాడ నల \* త్కౌజముపైఁ బడువాడ నం చెదకా. 127

చ. తలఁచుచుఁ బోయి పోయి యొకఁ ధ్వాంతసమూహమనంగ నెండకుఁ  
నిలువఁగ నీడ లేక దళఁసీలకిసాలయభారనమ్రమై  
చెలఁగు సర స్తటిలితఃశీతలకుంజముపై న వ్రాలితిఁ  
దలఁగి పథశ్రమక్లమము ధ తద్దయు సేపున కంత డిగ్గితిఁ.

128

సీ. దిగి శీతలచ్ఛాయఁ ధ దేజరిల్లెడుదాని పైకతస్థలమున ధ సంచించి  
పంకజకింజల్కఁ ధ పాంసువానిత మయి బిసరసతూవరఁసము నగుచు  
దళగహనచ్ఛన్నఁ ధలితశీతల మయి త్రాగుకొలఁది నింకఁ ధ ద్రాగవలయు  
ననుతలం పొదవించు ధ నాసరోవారిని దనివితిఱఁగఁ గ్రాలి ధ దప్పి తీఱ  
తే. మృదులసారసకర్ణికాఁ ధ సదమలమధు, బీజములఁ దీరతరువర్ణఁ ధ వేళలాంకు  
రముల నాఁకలి వాపి విఁశ్రాంతిఁ గాంచి, యెండ మిటమిటకాయఁగఁ నేగలేక.

ఉ. వ్రాలినఁ బశ్చిమాశ రవిఁవర్తముఁ బట్టుద మంచు నెంచి నేఁ  
దూలఁ బథప్రయాస మొకఁ తోరపుకొమ్మలచెట్టుతోఱ్ఱలో  
వ్రాలి పథప్రయాససులఁధం బగు నిద్దురఁ గన్ను మూసితిఁ  
దేలితిఁ జాలసేపు సుఖఁనిద్రను విస్మృతిఁ జెంది దేహముకా.

180

ఉ. అంతఁ బ్రబోధ మంది వినియంత్రితదేహుఁడ నాయ నేను న  
త్యంతమహోగ్ర పాశముల ధ నగ్రతలంబునఁ బాశహీనుఁ డ  
య్యంతకుఁడో యనంగ ససిఁతాయసనిర్మితదేహుఁడో యనకా  
నంతున కెక్కి నీలతనుఁభాసితుఁ గంటిని నొక్కపూగుఁడుకా.

181

సీ. ఆవరయముం డన ధ సమకులాశ్రమమనఁ బుణ్యచయారి నాఁ ధ బొల్పువాని  
కౌద్రురసోద్ధారఁర క్త కేకరతర పటుతారకలచేతఁ ధ బరఁగువానిఁ  
గోపకారణ మేమి ధ తోపక యున్నను భీషణభ్రుకుటిచే ధ వెలుఁగువాని  
సకలభయంకరఁశమనునకును భీతిఁ గొలుపువానిని గడు ధ నలుపువాని

ఆ. నాశమాలకముల ధ నస్నిగ్ధుఁ డగువాని, నాస్యమునను చెల్వి ధ నంధకారు  
వర్ణచరితముల సుఁవర్ణతురంగుని, వసనకర్తములను ధ ససితు నతని.

182

వ. మఱియు.

183

ఆ. వచన దేహములను ధ బరుషు నదృష్టాశ్రు  
తానురూపుఁ డయ్యి ధ మేనిప్రత్య  
యమునఁ గ్రార్యదోషుఁ ధ డనుచు నూహింపంగఁ  
దగినవానిఁ జూచి ధ తలఁగి యాశ.

184

క. అడిగితి నెవ్వఁడ వీ వి, క్కడ కేటికి వచ్చి తేల ధ గట్టివి ననుకా

- గుడువగ మాంసం బభిరుచి, వొడమిన నిదురించునపుడెఁపాలియింపక నక్ష.  
 క. ఊరక నిరాగునుని వగఁ, గూరఁగ బంధించి తేల + కుతుక మొసఁగునఁ  
 కోరిక బంధించితివే, తీతఁ గదా కుతుక మింకఁ + దిరుగ విడువుమా. 186
- క. ప్రియజనముఁ జూచువేడుకఁ, బ్రియపడి త్వర నేగువాడ + విడువుము నన్నుఁ  
 దయఁగలఁచి; చాలమూరము, నయగుణ! పోవంగవలయుఁ న్యాయమె యాఁగె.  
 తే. తామసం బోర్వఁగా లేదు + తథ్య మాత్మ  
 హృదయ మీవును ధర్మంబు + నెఱుంగ వెట్టు  
 లాలసింపక విడువవే + యార్యచరిత !  
 యనుచుఁ జిత్తంబు కరుగంగ + సంతి నేను. 188
- వ. అంత నాతం డిట్లనియె. 189
- ఉ. నే నొకక్రూరకర్తుడను + నిక్కము జాతిని మాలవాడ నిక్ష  
 మానితుఁ గాతుకంబునను + మాంసముతృష్ణను నొండెఁ బట్టఁగాఁ  
 బూనినవాడఁ గాను విను + పూతచరిత్ర! మదీయరక్షకుం  
 డీనికటఫపక్కణము + నేలేడువాడు మతంగుఁ డుండెడుక. 140
- చ. అతనిప్రియాత్మజాత సవయోహవనభూషిత కౌతుకాత్మ యా  
 యతివ దురాత్ముఁ డెవ్వఁడు మహాత్ముని యీమునియాశ్రమంబునక  
 దతగుణ మద్భుతావహము + నవ్యము కీర మొకండు వర్తిలుక  
 సతి! యని చెప్పె దాని విని + జాతకుతూహల యాచు నన్నుఁదే. 141
- చ. పనిచెను బెక్కురక జనుల + భామిని మాదృశలక మహాత్మ! నేఁ  
 గనితిని నిష్ఠ డిచ్చటనుఁ + గాసిలి పుణ్యము చేసి యెంతయుక  
 గొని చనుదుక మదీయవిభుఁకూతుపదంబులయొద్ద కంత నా  
 వనిత వలంతి నిన్ను విడ + బంధము వాపి వలంతులే యొరుల్. 142
- చిలుక చండానిచేఁ జిక్కి చింతించుట. •••••
- క. అనుటయు నే నాపలుకులు, విని భిదురము మాళిఁ బడ్డఁనిధమున వగపుక  
 గను చుద్విగ్నాత్ముడనై, మనమున ననుకొంటి నిట్లు + మనుజవరేణ్య!.
- సీ. సకలనురాసురసత్కిరీటార్చిత పదపద్మ యగుశ్రీకిఁ + బట్టి నగుచుఁ  
 ద్రిభువనజనవంద్యఁదివ్యమహాముని శ్వేతకేశువు ప్రీతిఁ + బెంపఁ బెరిగి  
 సకలాభివాంఛితస్వర్గలోకాశ్రమ సతతనివానైకఁసౌఖ్య మంది  
 నిరతవేదాభ్యాసఁపరిత మొలఁగుచిప్రపరివత్తులో మాన్యపదవిఁ గాంది

తే. పేరుఁ గాంచిన నా కయో • ఘోరదుష్ట

ముష్కరతుకుష్కజాతిని • మొనసి దూర

మునను ద్యజియింపఁ దగుమూఢజనమతంగ

వక్త్రణంబుఁ బ్రవేశించఁవలసె నకట

144

చ. ఒకయెడ నుండఁగావలయు • నొప్పి మశంగులతోడ నొక్కండఁ

బ్రకటజరన్ద్రతంగకులఁభామ లొసంగెడు నన్నభక్తి నం

గకముల మన్వఁగావలయుఁ • గాఁ బ్లవబాలురకెల్లఁ గేళికం

దుకమును గావలెఁ మాతక! • దుష్టుడ! నీ విఁకఁ బుండరీక! పో.

145

చ. పరగెను నీదుకర్మపరిఁపాక మి టాచు సహస్రభంగులఁ

బరియలుగాఁగ శీర్ణమయి • పాపివి పోవఁగరాదె తొల్తనే

శరణము నీదుపాదములు • సర్వలకుఁ జననీ! రమా! ననుఁ

బరిగహనప్రభీతుఁడను • బాపి భయంబును బ్రోవవే దయఁ.

146

తే. తండ్రి! భవనత్రయావనఁవత్! వంశ,తంతువును నొక్కనినినన్నుఁమంతువుడిపి

ప్రోవవే నీవు పెంచితి • పుణ్యమూర్తి! నిర్దయతఁ జూచెదే యిష్టునిన్ను నీవ.

తే. సఖ! కపింజల యేదిక్కు • జనితి నయ్య

తిరిగి వేగిర మీవు చఁ • దెంచి యిటకు

నన్ను విడిపింప కుండిన • నాసమాగ

మాశ విడువంగవలయు జన్మాంతరమున.

148

తే అనుచు నీగతి మఱియు నఁనృప్రకార

మునను మనమున విలపించి • మూర్ఖుఁ గాంచి

తేటి యొక్కొత ప్రార్థనా • దీనముగను

నంటి యామాల కి ట్లని • యడలు చేను.

149

క. జాతిస్మరణము కలిగిన, జాతిమునిని నన్నుఁ బాపఁసంకట మనుపె

ఘాతమువలనఁ బాపిన, నాతతపుణ్యంబు నిన్ను • నందు సులువుగఁ.

150

క. కన రెవ్వరు విడిపించినఁ, గనినను బాపంబు నీకుఁ • గలుగదు కరుణఁ

జూనిది మది విడువు న న్నిక, ఘనమతి! భద్రముఖ! నతులఁగావింతు నిదే.

చ. అనుచుఁ బదంబులఁ బడితి • నాశఁడు సప్రసాద మోహితాత్మ నీ

తనువుననుండి ధర్మము సఁధర్మముఁ గాంచెడులోకపాలకుల

గనుఁగొన రేవు రేవనిని • గాంచెన రన్య లటన్నభీ సమం

బానరుపఁ డాతఁ; డేమిటికి • నొందుదు భీతిని నిర్భయంబుగఁ,

152

చ. ఇదే యోనిపోవుదుఁ గనుమఁ యిప్పుడె స్వామియనుజ్ఞ నంచు వాఁ  
డదయత నన్నుఁ గైకొనుచుఁ నట్టై స్వపక్కణ ముండునాశకుఁ  
గదలెను; నేను దద్యచనఁగాఢగదాహతి భిన్నమూర్ధనై  
గదలక మూకభావమునుఁ గాంచి మనంబున భేద మొందుచుఁ. 158

క. తొలి నాయేకర్తంబుల, ఫలమో యిది తెలియ దనుచుఁ భావించు చిదన్  
దలఁగఁగఁ బ్రాణము ధైర్యముఁ, దలఁకక దృఢనిశ్చయంబుఁదాల్చితి నంతఁ.

—అథ చిలుక మాలపల్లెకుం గొంపోఁబడుట. అథ—

క. యోనిపోఁబడు చాతనిచేఁ, గని కరుణను విడుచు నన్నఁగాఢతరాశన్  
గనుఁగొంటి ముందుఁ గంతంబును జూపి యొకండు సరకఁభూమిని బల్లెన్.

క. అది తత్పక్కణ మంచుచు, నుది నిశ్చయముగఁ దలంచిఁ మత్స్యాణంబుల్  
వదలఁ దొడంగెను విడి నను, గదిరెను మేనెల్లఁ జెమటఁ కదిరె వణంకున్.

సీ. భీషణవేములుఁ పీవరమూర్తులు నాభేటకనిష్ఠ త్రహస్తధనులు  
మృగవిపాతితజీర్ణఁ మేదురవాగురాసంగ్రథనవ్యగ్రఁ చతురమతులు  
నావర్తకానాయఁకార్ష కానిభృతాంగులు మలినతాసంగతనులు  
సుత్తుటితోన్మాథఁకోద్ధృతనా మస్తకుంతప్రచండాస్త్రఁఘోరకరులు

తే. గ్రాహకవిహంగమానేకఁసమకలులు, సారమేయవిముక్తిసంఛరణవరులు  
నైనచండాలబాలకుఁ లాడుచుండు, వేట లావక్కణమునఁ వీధులందు.

ఆ. నెదుగుపొదలనడుమఁ వెల్లు నాపల్లియఁ, గానరావు దాసిఁకాక యిండ్లు  
విస్త్రగంధ మగుచుఁ వినువీధి కెగసెను, పొగఁ గనంగవచ్చుఁబొలుచునందు.

చ. పరఁగును నస్థికుటములెఁ వప్రములై యటఁ జాట్టు వీధులన్  
బరఁగును నెందుఁ జూచిననుఁ బాహుళకీఃసఖిండజాలమే  
పరఁగును నేకుటీరమునఁ బ్రాంగణధూముల నెత్తుటేర్పుదు  
ర్భర మగుమాంసకర్ణమముఁ పాటితపంతుశవప్రబంబులున్. 159

చ. మనుగడ వేట భోజనముఁ మాంసము శయ్యలు చర్మముల్ వసన్  
ఘన మభిలాష ద్యూతమునఁ గాంతలమధ్యమునన్ బుచ్చుర్థ మా  
శునకములే బలంగములుఁ శోభిలుగోవులె మాపు లచ్చటన్  
దనరెడువారి కెల్లరకుఁ దర్కవిధంబు పశూపహారముల్. 160

తే. సర్వసరకాకృతి యసంగఁ సంస్పృశఁ, సత్తనం బన యాతనావాస మనఁగ  
సర్వవిత్పవనసన్నివేశం బనంగ, నలరు నావక్కణముఘోరమగుచుమణియు.

తే. తలఁచిన భయంకరము విన్న ధారుణంబు

పాపజనకంబు గనిన నాపక్కుణంబు

జన్మమునఁ గర్మమున నట ధజనము లెల్ల

మలినతమములు తలఁపంగ ధ మనుజనాథ !.

162

తే. క్రూరహృదయులలో నెల్లఁగ్రూరహృదయులవ్యవస్థితకాంతాగఁమాభిలాషు  
లచటిజనులెల్ల బాలకు ధ లాదిచేసి, సర్వజనముల కాచారసరణి యొక్కఁడె.

వ. ఇట్లపుణ్యకర్తావణంబై సరకవాసులకు సహిత ముద్వేగకరం బగు నప్పక్కు  
ణంబుఁ గాంచి రోత పొడవి మనమున నిట్లని తలంచితీ.

164

క. నను నామతంగబాలిక, కని దూరమునందె కరుణఁ ధ గాంచి విడుచునో

యొనరుప దేటికి జాతికి, నను వగుకార్యంబు నట్టి ధ దబ్బునా నాకుఁ.

165

క. అరనిముసం జేనియు నే, జరణము నిటఁ బెట్ట నంచుఁ ధ బాలకడఁకతో

సరయుచు నుండఁగ నాప్లవుఁడరిగివిన మ్రుఁడయి మ్రొక్కి యతివిసయమునఁ.

క. ఈతనిఁ గొనివచ్చితి నే, మాతరొ! యని నన్నుఁ జూపె ధ మాతంగుం డా

మాతంగదారికకు నది, ప్రీతిని గేల్దోయిఁ గొంచుఁ ధ బ్రేమ దల్లిర్పఁ.

167

క. తనయా! యరుడెంచితివా, చనె దెక్కడ కింకఁ జెప్పు ధ సమయింతును నీ

ఘనకామచారితను నిదె, కను మని చెప్పుచునె మాలఁకన్నియ నన్నుఁ.

168

ఆ. పరుగువాటి మాలఁబాలురు తెచ్చిన, యర్థశుష్కలోమఁకామగంధి

ధేనుచర్మవర్ధిఁకానద్ధ మగునొక, దారుపంజరంబుఁతలుపుఁ దెఱచి.

169

తే. ఉండు మిం దని తెఱగంటి యువిదలకును, దర్శనీయమహాశ్వేతఁదర్శనంబుఁ

గోరునామనోరథశతఁకోట్లతోడ, నుంచె నాపంజరమున నా యుత్పలాక్షి.

వ. ఆ ట్లుంది యి ట్లనియె.

171

~\*~ చండాలుదారికచేఁ బంజరమున నుంచఁబడిన చిలుక చింతించుట. ~\*~

క. ఇచ్చట నుండుము సుఖముగ, నెచ్చటకుం బోకు మింక ధ నెఱుంగుమటంచుఁ

గ్రచ్చట మిన్నక యుండెను, నచ్చంచలనేత్ర! యంత ధ స్వాంతమ్మున నేఁ.

క. కడుసంకటమునఁ బడితిని, విడువంగాఁ బడుదు నెట్లు ధ విడుపు మటంచుఁ

నుడివి మదీయావస్థను, నడుగుదునా దీని మ్రొక్కి ధ యవనమ్రుఁడనై.

173

క. ఏగుణదోషంబున నే, వాగురకుం జిక్కి పట్టుఁపడితినొ యిపుడే

యాగుణమె ద్విగుణితం బవు, నీఁగఁగరాకుండఁ జేయు ధ నీయాపద నఁ.

174

క. ఇలిఖిలిఫలుకుల మదిరం,జలఁ జేయఁగఁ బాలు వేల్పుఁచిలుక యి దంచీ

- వెలదుక ననుఁ బట్టించెను, ఫల మేమీ సతికి నన్నుఁ ♦ బట్టించుటచే. 175
- చ. తనయుఁడఁ గాను జాట్టమను ♦ దమ్ముడనుం జెలి నన్నఁ గాను నీ  
వనితకు నేను; నేల నను ♦ బంధితుఁ జేయును నాదుపల్కులగా  
వినవలె నన్నుతూహలము ♦ వేగిర పెట్టినఁ గాక; కాన నే  
మానక ధరించి మానమును ♦ నట్టై పరుండెనఁ బంజరంబునగా. 176
- చ. సలిపిన నిట్లు కోపమునఁ ♦ జాలహతం బొసరించి యేమి యే  
స్సలుపును నింతకంటెను ఘనంబగువంతను నొక్కవేళ నా  
వెలదుక; కూరిజాతి యిది ♦ పెల్లుగ నింతకు హెచ్చుకృష్ణముల్  
సలిపిన మేలె మాదిగెలఁసంగతి వీడినఁ జాలు నా కదే. 177
- ఉ. మానముఁ దాల్చి యున్ననను ♦ మానక వేసటఁ జెంది విచ్చునో  
మానితి నేని మానమును ♦ మానిని వీడునె యెన్నఁ డేనియుగా;  
మాని సుపర్వలోకమును ♦ మానవలోకమునందు జన్మముగా  
బూనితిఁ బక్షిజాతి నిటు ♦ పుట్టితి మాలలచేతఁ జిక్కితిగా. 178
- ఉ. పంజరబంధనవృథయుఁ ♦ బాటిలఁ జూడఁగ దీని కంతకుగా  
గుంజక యింద్రియంబులను ♦ గోరినయట్టులు పోవ నిచ్చుటే  
రంజిలు కారణం; బివుడు ♦ రచ్చకు వచ్చినమీఁద నే మగుగా  
గుంజెడ నింద్రియంబులను ♦ గోరినయట్టుల పోవనీ నిర్కా. 179
- క. అని నిశ్చయించి మనమునఁ, గని మానము మాటలాడఁ ♦ గడఁగిన బెడరిం  
చినఁ గొట్టి తిట్టి యీడ్చిన, నన కేమియు నూరకుంటి ♦ నమలచరిత్రా!.
- క. బిట్టుగఁ బెట్టినబాధల, గట్టిగఁ జిత్కార మొప్పుఁ ♦ గడలద్రువంగాఁ  
బెట్టుచుఁ గూఁతల నిట్టటు, మిట్టడుచుఁ బంజరమున ♦ మిడుకుచు నుంటిగా.
- క. పానము నొసనముఁ దేరఁగఁ, బూనక భక్షింప నెంత ♦ పూనిక నుడివిసగా  
మానక మానవ్రతమును, నూనితి నుపవాసదీక్ష! ♦ నుర్వీరమణా!.
- క. ఆదిన మంతయు నట్లే, బూది యొనర్చుచును నున్నఁభూరితుధ న  
న్నేదియును గొనక యుంటిని, బైదలి చాటూక్తు లెన్ని ♦ పచరించిననుగా.
- శ్లో. చండాలదారిక చిలుక కాహరమిచ్చుట, అది భక్షింపకుండుట, చాటూక్తి. శ్లో.
- ఉ. ఆమరునాడు భుక్తిసమయంబు చనగా తుధఁ దూల మేను నా  
కామదిరాయతాక్షి తనహస్తమునగా గొనితెచ్చుఁ బ్రీతితో  
నామఫలంబులగా గడు నఁనామఫలంబులఁ బెక్కుభంగులగా  
గోమలశీతలాంబువులఁ ♦ గోరె భుజింపఁగ నన్ను మాటికిగా. 184



క. తిన కున్ననన్నుఁ గని యా, వనిత యగుణితాక్షి యగుచు ♦ వారనిప్రేమకా  
గనఁబఱచుదానిపోలిక, ననియెను హిత ముట్టిపడెడుఁనట్టుల నాకుకా. 186

చ. తనరుచు నిర్విచారతను ♦ దప్పిని నాఁకటి నార్చి గూరుచుకొ  
మనుపకుపక్షిజంతు లుపశస్త్రము లై నఫలాదివస్తువుల్  
తినమి యసంభవంబు; గణుఁగింపఁగ భోజ్య మభోజ్యమకా వివే  
చన మొనరింప వే మయినఁ ♦ జాలు లభించిన వన్నియుకా దినుకా. 188

ఉ. ఈ వటుగాక మేము తమి ♦ నిచ్చెడునోగిర మారగింపమికా  
భావనసేయుదాన తొలిఁ బాముకొలంబు నెఱుంగునొక్కసం  
భావితమానివంచు నిను ♦ భక్ష్య మభక్ష్య మటన్నజ్ఞానముకా  
వావిరిలేనిపత్రరథఁవంశమువాఁడవు నీ కభక్ష్యమే. 187

ఉ. ఏల భుజింపవన్న భువఁనై కపవిత్రతమాభిజాత్యముకా  
దాలిది యాత్మదోషమునఁ ♦ దాలిది పత్రికులాన జన్మముకా  
గ్రాలెడుసేపు దీన నిటు ♦ గాఢవిచారము చేసె దేటికికా  
జాలును దొల్లనే తెలివిఁసల్పఁగ లే దిపు డాత్మజాతికికా  
బోలినయట్టు సల్ప నిటు ♦ పొక్కెడ నేటికిఁ దప్పు లే దిటకా. 188

మ. దినవచ్చుకా దినగా దటన్ననియతికా ♦ దీపించువారుకా విప  
త్తున భక్షించి యభక్ష్యముకా దనువుఁ దాఁల్తుర్ సేపు హెచ్చేమి నేఁ  
గొనిరా నట్టిని మానులెల్లగును గైఁకొవచ్చునస్యంబులకా  
గొని యేతెంచితి వాని శంక విడి గైఁకొవచ్చుఁ గాదే యింకకా. 189

చ. ధరఁ బడెనేని నీరము మఁతంగులకుంభములోని దైననుకా  
బరమపవిత్ర మంచును జఁనంబులు చెప్పఁగ విందు నేటి కీ  
వరతనువుకా ద్యజ్ఞంచెదవు ♦ వారనిదప్పిని నాకటకా గరం  
బరయక యీఫలంబులను ♦ నంబువులకా దిన కాన కీగతికా. 190

చ. అనుచు వదింప మాలలకు ♦ నర్హము లైనతదీయభాషణం  
బునకును దెల్వీకికా మదినిఁ ♦ బొంది మహాద్భుత మేను జీవితా  
శను విడి రోఁతయన్నమతి ♦ శాపవశంబున దానిమాటలకా  
మనము కరంగ నాఁకలియు ♦ మానక రేఁపఁగ నారగింపఁగకా. 191

క. ఈకొంటిఁ గాని మానము, నీకొన వీడంగ నిట్టు ♦ లేగఁగఁ గొన్నాల్  
ప్రాకట మగుతాగుణ్యము, ప్రేయము దాల్చితిని నోలి ♦ రేవారమాడ్కికా.

తే. అంత నొకనాటివేకువ ♦ సక్రియముఁ

దెఱచి కనుఁగొంటి నేను నీదివ్యకనక  
పంజరంబున నుంట నా ♦ ప్లవతరుణియు  
మత్సురోభాగమున నుంట ♦ మనుజనాథ !

193

తే. అమరపురసన్నిభంబయి ♦ యలరుచున్న

సకలతత్త్వకృణంబును ♦ సరవిఁ గాంచి  
ప్లవజననివాస మనుభ్రాంతిఁ ♦ బాసి మదిని  
యచ్చెరువుఁ గాంచి యిది యేమి ♦ యనుచుఁ దమిని.

194

తే. అడుగవలె నని మానంబు ♦ విడువఁ గడఁగు

లోపలనె నన్నుఁ గొనితెచ్చె ♦ లోలనయన  
నీపదంబులయొద్ద కీనెలఁత యెవతె  
యేల చెప్పెను దాను జంఁదాలి ననుచు.

195

తే. ఏల ననుఁ బట్టుకొనియెను ♦ నేల యటకుఁ

దెచ్చె ననుఁబట్టి యేమి సాధించుపొంటెఁ  
దెచ్చె నేను నెఱుంగను ♦ దేవునట్లు  
లపగతకుతూహలుండనై ♦ యలరుదాన.

196

ప. అనుటయు శూద్రకరాజును దానిపలుకు లాలకించి సంజాతాధికకుతూహలుం  
డయి యాచండాలదారికం బిలువ మ్రోల నున్న ప్రతిహారిం బంపుటయు నది  
యు వైళంబఁ గొనితేర నాచండాలదారిక వచ్చి రాజున కెదుర నిలిచి నిజ  
మహోజ్జ్వలకాంతిచే రాజు నభిధవించుచు నతిప్రాధిను నిట్లనియె.

197

— చండాలకన్యక తనవృత్తాంతము శూద్రకనృపతికిఁ తెల్పుట. —

తే. భువనభూషణ! రోహిణీధవ! మృగాంక!, చిత్రరథపుత్రి కానేత్ర! సింధుచంద్ర!  
వినినవాఁడవు నృప సీవు ♦ వీనినాదు, పూర్వవృత్తాంత మెల్లను ♦ భూషతిలక!.

సీ. ఈజన్మమునఁ దంద్రి ♦ యెంత వారిందినఁ గామరాగాంధుడై శకనక మీఁదుఁ  
దంద్రియాఙ్గాను మీరి ♦ తనతన్వీయొద్దకు వెడలుటయును వీఁడె ♦ వినిచె నీకు  
నిట్టిదురాత్మున ♦ కేను దల్లిని శ్రీని నీతఁడు వెడలుట ♦ యెఱిగి తాను  
జ్ఞానదృష్టిని వీనిఁజనకుండు నను జీరి శాసించె నిట్లని ♦ సర్వజనులు

తే. తెలియమిని నవినీతిని ♦ దెచ్చుకొందు

వెతల; ననుతాపమునఁగాని ♦ విడరు వానిఁ

గానఁ జగతిని జనుల కేకరణి నైన

బలిమి ననుతాపమును గడుఁ గొలువవలయు.

199

ఉ. ఈతఁడు నీసుతుం డెపుడో యీవిహగాత్మను వీడి యెందు నేఁ

బాతము నొందు నే సలుపఁ బట్టినకార్యము పూర్తిచేయు దా

కాతలజాగరూకతను నారసి వీనిని బట్టి కట్టి యీ

భూతలమందె యుంచు మని భూద్యనతాపముఁ బుట్టఁ జేయుమా.

200

క. అని యాజ్ఞ నొసఁగె నాకుఁ, వినయము గలిగింప వేరు నెరపు దొరకిమిఁ

గని యిదె యుర వగువెర వని, యొనరించితి వీని కిట్టి యొత్తిడి నృపతి!

తే. ముగిసె నాకార్య మిప్పుడు ముగిసె శాప

కాలమును మీకు శాపంబు కడచునంగఁ

గలుగవలయును నొక్కట గాఢసౌఖ్య

మనుచుఁ గొనితెచ్చితిని వీని మనుజవర్య!

202

ఉ. నేను చుతంగకన్య నని నీ కెఱిగించితి లోకసంగతిఁ

మానుప; నిప్పు డిర్వరును మాని జరామరణాదికవృథా

స్థానము లీశరీరములఁ జయ్యన నిష్టసమాగమక్రియా

నూనసుఖంబులకా దనిసి నూత్నవిశాసములకా సుఖంపుడీ.

203

చ. అనుచునె భూషణధ్వనుల నంబర మెల్లను జెవుపట్టఁగాఁ

జనియెను నాకసంబునకు త్వాతలము విడి పుల్లనేత్రులై

జనములు గుంపులై తనదుఁచాయఁ గనుంగొన విస్మయంబునకా

వనజగృహావతారయగుఁడంచమభామిని సంభ్రమంబునకా.

204

వ. అంత నాశూద్రకభూకాంతుండు పూర్వజన్మంబునుం దలంచుకొని సఖి! వైశం

పాయనాహ్వయపుండరీక! దైవవశంబున నున కిద్దఱకును శాపావసానం బొక్క

సారికలిగె. మనయదృష్టం జేచుని యనుచుండ దత్త ణంబ మకరకేతుండు ఆకర్ణ

కృష్ణకార్ముకుండు కాదంబరిని నిశాతశరంబుఁగాఁ జేసికొని జీవితాపహరణంబు

గావింపకుండఁ బ్రతిరోధించువానిమాడ్కి నాశలనెల్ల నిరోధించుచు నేతెంచి

యారాజునెదురఁ దద్ధృదయమధ్యం బధిష్ఠించె సంత.

205

— చంద్రప్రీడావతారుండగు కూద్రకుని విరహతాపవర్ణనము. —

చ. సరపతిమానసం బవు డశనంగుండు కైకొని వెల్లఁగొట్టఁ గా

శరణముఁ జొచ్చెఁ జిత్రరథుఁసత్ప్రియపుత్రిని దిక్కులేక; త

చృరహతి భీతి నాగ జనః శ్వాసమరుత్తులు రాజదేహముగ  
దొరంగి సచేతనంబులయిఁ తోరములై పరుగెత్తు చెంతయుగ.

206

సీ. దేహమెల్ల వణంకెఁ దీయవిల్తునిబాణపక్షపాతాహతిఁ బడసె ననంగ  
దనువెల్లెఁ బులకలఁ దనరెను స్తరశరశల్యభరాహతిఁ సల్పె ననంగ  
నేత్రయుగము బాష్పనీరంబులఁ దొరంగెఁ దచ్చరపాంసువుల్ దవలె ననంగ  
వదనలావణ్యంబు పాండురత్వం బందెఁ దత్పరాభవభిన్నతను ననంగ  
తే. నేత్రయుగళంబు హృద్యవిధానీతమీల, నత్రిభాగంబు తనరెనుఁనలినబాణ  
కార్దుకగుణధ్వనిశ్రుతిఁకారణమున, నందె నుద్వేజనం బనఁ నవనిపతికి. 207  
వ. మఱియు. 208

చ. మనమున మండుచుండు సుమఃమార్గణపావకధూమసంహతిఁ  
గనె నన శోషిలెఁ మిగులఁ గంపిలునోవ్యక్తిసాలయంబు; థా  
త్రినిఁ బడెఁ దమ్మలంబు నటుఁ తీయనివిల్తునివెట్టె శుష్కమై  
తనరి ముఖోద్గతం బగునిఁతాంతసరాగహృదంబుజంబనఁ.

209

తే. పచ్చికట్టెల నీరంబు పచ్చుపగిది, దహ్యమానాంగుఁ డగురాజఃతనువునుండి  
వెడలెఁ జెమ్ముల మరుబాణవిధ మనంగ, వివశమయ్యెనుమేనల్లఁవిన్నయపుడె.

చ. మును మదిరాతనూజ నిడిఁ మూర్ఛిల మారుఁడు వెట్టుబాధలె  
దన కెడిరాజ తాపము నఁగంపఁ దదంగకనూపశోభచే  
దనర జయింపఁగాఁబడినఁతాపహరంబులు నై నవస్తువుల్  
మునుకొన లేకపోయె వెతఁమునెడునాతనిఁ జూచుచుండెగా.

211

సీ. పాణివదంబునఁ బద్మపల్లనములు స్థితరుది ఘనసారఃసితరజంబు  
దృష్టినిఁ గువలయఁదివ్యచామకములు లావణ్యమున జ్యోత్స్నఃపలితసువను  
గండస్థలంబునఁ గనకదర్పణములు బాహులతల బిసఁప్రాభవంబు  
సఖమయూఖంబులఁ నలినారిరత్నలు పృథుముఖంబున శశిఁబింబకంబు

తే. దశనకాంతుల మాక్తికదామకములు  
జఘనభరమున మణి వేడిఁచారుకుట్టి  
మంబుల జయించె నారాజఃమఘవ్రుఁ డొర  
యవియె యిప్పుడు తాపంబు పడరఁ జేసె.

212

తే. కడంగి బాహ్యప్రతీకారఃకలనచేత  
నతనితనుతాప మార్పంగఁ నఖిలజనులు

జతన మొసరించి రెంతయు • సల్ప రెవరు  
హృదయతాపంబుఁ దీర్చంగ • నేమి యవుడు.

218

తే. అతని మదికి సుఖం బీయఁవాయె నితర  
వివిధసర్వవిసోదముల్ • వేడుకలును  
నెవుడు కాదంబరి నె మది • నెన్నుకొనుచు  
కనుచు దానినె గోరుచుఁ • గాంక్ష నశఁడు.

214

నీ దానిఁ గొఁగిటఁ జేర్చి • తనియుచు సల్లాపసౌఖ్యంబుఁ గాంచుచు • చానతోడ  
నేకాసంబున • నెసఁగుచు దానితోఁ బోలుల్కఁ బఠించిఁ పోలుపుంగనుచు  
ననునయించుచు దానియడుగులపైఁ బడి బతిమాలి బతిమాలిఁ భంగపడుచు  
నెలదోట దానితో • నెలమిఁ గ్రీడించుచుఁ బంచబాణప్రాధిఁ • బరిధవిలుచు  
తే. సతత మాసలిఁ బాయక • స్వాంతమునను  
వీడి పనులెల్లఁ బగలును • విచ్చి కనులు  
చూడ కెప్పరి రే నిద్రఁ • జొర కతండు  
కుసుమ బాణునికాకలఁ • గుండ సాగె.

215

చ. పలుకక మిత్రుతోనయినఁ • బాటన సెయక యేరు వచ్చినఁ  
దలకక వృద్ధులఁ బ్రణతిఁ • దార్పక వారికి ధర్మకావ్యముల్  
సలుపక సౌఖ్య మెంచకను • జచ్చుటకుఁ జెనుదీయ కెంతయుఁ  
చెలియక దుఃఖ మిట్టి దని • తేనువ మాని త్రనం దొఱంగియుఁ.

216

చ చెలిమిని వీడి దేహమునఁ • జెప్పంగ నేటికిఁ బెక్కు లింక నా  
చెలిమదిరాసుత్క గలయఁజేయక యత్నము సారె సారె గే  
వలము విసంజ్ఞ దంధమునఁ • బాయఁగ జీవము వర్తముఁ దనుఁ  
సలువుచు వేగుచుండె నల • త్తొపతి మన్మథుబారి కగ్గమై

217

నీ. వ్యాకులచిత్తులై • యపరి తాప మణంపఁ జాలినసాధనఁచయముఁ గూర్చి  
యాపాదమస్తక • ములఁది శ్రీగంధంబు నార్ద్రాగ్రవిందంబు • లడుగుల నిడి  
కరములు నీహారఁఖంపింబులను బచ్చకప్పురపుంబాడి • గలపి చేర్చి  
యెదను నీహారార్ద్రాగ్రదుసుహారం బుంచి నొసటను విధుకాంతఁమెసంగ నుంచి  
తే. మూపురంబుల బసనాళిఁములను నుంచి, యనఁటియాకుల వీవనఁలనవరతము  
నార్ద్రాగ్రానిలంబుల • నల్లనల్ల, పోయి వీచుచు సునుతల్పిఁములనుగూర్చి.  
క ధారాగృహయంత్రంబుల, ధారాసారముల నతనుఁతాపం బారక  
గూరంగఁ జేయుచు ససలిల, సారనకింజల్కలసిశఁసాగంధికముల్.

219

క. కూరిచి మణికుట్టిచుములఁ, జారుతుపావోదకములఁ ♦ జల్లి కడుగుచు  
గూరుచు నలబడిఁ గడువడిఁ, బారుచు శిశిరోపచారః పరికరములఁ దే. 220

తే. శిశిరభూగృహభ్యంతరః సీమలందుః, జేర్చు చుద్యానదీర్ఘికాశ్రేణిరీ  
వల్లికామండపంబుల ♦ వకుళవాటికలను జేర్చుచు నుపచారః కలితు లగుచు.

సే. ఆప్తపరిజనమిశ్రు లాఁయవనిపతికి  
నతనుతావంబుఁ దీఱంగ ♦ నవనిఁ గల్లు  
శిశిరమృదులోపచారముల్ ♦ చేసి యలసి  
రంతియే గాని కామాగ్నినార్ప రైరి. 222

తే. శిశిరమృదులోపచారముల్ ♦ చేయుకొలది  
నతనుపావకుఁ డధికుఁడై ♦ యడరసాగె  
నతనిపగిది మహాశ్లేత ♦ నాత్మఁ దలఁచి  
మండుచుండె వై శంపాయఁ నుండు మదిని. 223

వ. ఆసమయంబున. 224

క. చనుదెంచె మరల నామని, జనవరుకామాగ్ని రగుల ♦ సల్పు ననగ న  
క్షీణపవను సరసకిసలయ, తనులతికల కాటనేర్పఁదత్తుఁ గొలుపుచు. 225

సీ. ఆట లాడించుచు ♦ నాలోలపల్లవజాలరక్తాశోకః శాఖలను  
వం చుచు వాంఛితాభ్యంతరకమంజరీభరమున ♦ మావిగముల  
నుత్కృరకంబుల ♦ నొనరించుచును నీవకురవక చంపకః కుటజములను  
బచ్చఁగఁ జేయుచుఁ ♦ బచ్చగోరంటలఁ గకుభమహీరుహః కాండములను

తే. జల్లు చలిముక్తకామోదః చారిమంబు  
వెలుంగఁ జేయుచుఁ గింశుకః వీధికలను  
బిచ్చలింపఁగఁ జేయుచు ♦ విచ్చలవిడి  
కామిజనచిత్తముల మధుః కాల మొప్పె. 226

ఉ. పాటిత మయ్యె మానము విఃపాటిత మయ్యెను సిగ్గు కోపము  
గీటడఁగె బిగింపులును ♦ గ్రిందఁ బడె బలిమాలుకొంటలు  
మాటికి వీటుపోయె ననుమానములెల్ల నశించె జంబనా  
రాభుటము పెల్లెసంగె విటరాజకి నామధుమానబృంభిక. 227

వ. ఉపవనకాననద్రుచుము ♦ లుజ్జ్వలపల్లవరాజి కిమ్ములై  
వ్యవగతకుమ్మ పర్ణతను ♦ భాసితే పుల్లరసాలసౌరభ

న్నపితములై దెసల్ పదియు ♦ సన్నుతి కెక్కె బ్రమత్తగోకిలా  
లపితము లధ్యగాలిప్రవిలాపము లెందుఁ జెలంగె గ్రందున్.

22

చ. సతతమరందబిందుకణజాలకదుర్నినమై సమున్నద

త్తతసకలప్రపంచమయి ♦ దర్పకహర్షదమై శ్రమన్నధు  
వ్రతవయ్యుంకృతిస్వనవిరాజితమై విరహార్తచిత్తసం  
గతమువలొకమై యెసంగె ♦ త్కృతలి నామధుమాస మంతటన్.

22

చ. మగునిశితాస్త్ర మాసురభిమాసమునన్ మదిరాత్మజాత దు

ర్భరవిరహాకులాత్కయయి ♦ స్రాప్తిల మూరమహోత్సరంబు తాఁ  
గరము మహాప్రయత్నమున ♦ ఘస్రము నెట్లొ యొకట్లు పుచ్చి భా  
స్కరుండు మునింగి చీకటులు ♦ గ్రన్థుగ దిక్కుల నెల్ల మాపువన్.

23

ఉ. స్నానము చేసి ధౌతవసంసంబులఁ దాలిది సర్వి పూజలన్

మీనపతాకదేవునకు ♦ మీరంగ నాతనిమోలఁ దాన రా  
ట్సానునకున్ సుగంధవరిశుద్ధజలంబు స్నాన మార్చి స  
మ్మానితసారభాందితము ♦ మంజుల మాహరిచందసంబునన్.

23

క. తనువెల్లఁ బూసి పరిమళ, ఘనసుమదామమున నెత్తికట్టి చికురముల్

చొనిపి చెవిని సత్కిసలయ, కనదుగుకం కేళిగుచ్చశ్రుతిఘావన్.

23

వ. మఱియుఁ గర్పూరకుసుమప్రచురంబు లగునాభరణవిశేషంబుల నాచంద్ర  
పీడుదేహంబు చక్కంగ నలంకరించి రెప్పువాలపును మఱివి పానం బొసరించ  
నా భావార్ద్రంబు లగుచూపులఁ జాలితడవు చూచుచు నాకాదంబరి గడు  
గడుఁ దహతహపడుచు సారెసారెకు మార్పులు పుచ్చుచు నేవమానగాత్రిగై  
వెఱపెల్లివంబున క్లిన్నాళలావయవ యగుచు రోమాంచకంఠుకితశరీరగై  
పెదవు లెండ మహాశ్వేత కసుంగొను సనుభయంబున మాటిమాటికి నల  
దిక్కులఁ జూడ్కులు సారింది చకితచకితయై చూచుచుఁ జంకును గొంకున  
గదుర మెల్లఁగఁ జేరువకుం జనుదెంచి ధైర్యంబవలంబింది సిగ్గుం బరిత్యజిం  
యబలాదనసహజం బగుభీతి నవలం బుచ్చి త్రిభువనోన్మాదకారి యగుకం  
ర్పునకుం జిక్కి స్రావంబును నిల్పిఁగొనఁజాలక యెవ్వరినిఁ లేకుండఁ జూ  
సాహసింది ముకుళితనయనయై విగతప్రజ్ఞుండయి యున్న యాచంద్రాపీడుస  
సకుం జేరి యిటునటు చూచి జీవితనిరూడ్కి నతని నతినిర్భరంబుగ  
గాఁగిలింపె సంత,

24

—ॐ చంద్రాపీఠం జీవించుట. ॐ—

- క. అమృతము చల్లినపగిదిని, నమితాహ్లాదంబుఁ గొల్పుఁనాభుజవరిరం  
భమున సుదూరగతప్రాణము మగుడక్ష వచ్చి చేరెఁ నరపతిసుతునిక. 234
- క. దివసక్లమమాలితకై, రవము శరజ్జోత్స్న యంటిఁ రాజలున ట్టా  
యవనివతిసూనుహృదయము, తవిలి వికాసంబుఁ జెందెఁ దశ్శ్రీణము కడుక. 235
- క. కనుఁగవ రవికిరణస్పర్శమున నీలాబ్జకలికఁచందమునఁ గడుక  
దనరెను గర్జము లంటుచు, ఘనమయి వికసించి రుచులఁ గ్రాలుచు విరివిక. 236
- క. వదనము పుల్లాంబుజరుచి, సదనంబయి వెలుంగఁ జొచ్చెఁ సన్నతకళలఁ  
బొదలెను సర్వంగంబులు, కదలెను సుప్తప్రబుద్ధఁకరణిని నతఁడుక. 237
- చ. ఇట్లు చంద్రాపీఠండు కాదంబరికంతగ్రహంబుచే సముపలబ్ధజీవుఁడై కంత  
లగ్న యగునాకాదంబరిని జరవిరహదుర్లభంబు లగునిజబాహువులఁ బిరియో  
రకఁ గొంగిలించుకొని వాతచలిత యగుబాలకదలివిధంబున భయోత్కంఠి  
తాంగియై గాఢతరామాలితలోచన యగుచు విడువను బరిగ్రహింపను బాలక  
లోఁ బ్రవేశింప నిచ్చుగించె నా వక్షంబునఁ వ్రాలియున్నదానిం జూచి కర్ణం  
బులకును హృదయంబునకు సనుభూతపూర్వం బగుస్వరంబున హర్షంబు గదుర  
ని ట్టనియె. 238
- చ. వదలుము భీరు! సాధ్వీసము; ఁ వచ్చెను బ్రాణము నీదుకొంటిక  
బొదలుటఁజేసి; యుచ్చరలఁపుణ్యకులంబునఁ బుట్టినావు నీ  
మది స్మరియింతె నాపలుకు ఁ మానిని! యీతను వేద దంచు నీ  
మదిరతినూజ యంటుటను ఁ మంజులమై సుఖించు నంటిఁగా. 239
- ఉ. ఇన్నిదినమ్ము లీవు కడుఁనింపునఁ గేలున నంటుచుండినఁ  
బన్నుగ భూరశాపమునఁ బ్రాణముఁ గూరను నేను; నీకునై  
సన్నతగాత్రి! దుస్సహనశంబరవై రివిదాహవేదనా  
వన్నతఁ గాంచునాకుఁ జనఁ బాపపుశాపము తీవ్రతాపముక. 240
- చ. వదలితి నీవియోగ మనుఁవారనిదుఃఖము గూర్చు చెప్పు దుః  
ఖద మగు మర్త్యదేహమును ఁ గాంతరొ! శూద్రకనామధేయముఁ  
గదిరెను నీకు దీనిపయి ఁ గాటపుఁగూరిమి యన్నఘేతుచే  
గుదురఁగఁ ప్రోచితిక నుదతి! ఁ కూర్పను నీకుఁ బ్రియంబు నిన్నినాళ్. 241
- ఉ. కావున నీస్వలోకమును ఁ క్షాభువనంబును రెండు నిత్యతీక  
బాపనచిత్త! నీచరణఁచద్రమూలఁ వనియించు నింకఁ బో



నీవరమిత్ర హంససుతః సచ్చెలియుఁ విగతాఘ్నఁడై యిడే

పోవిడి పూర్వదేహమును ధరింపఁబడు నుండెడువాఁడు చూడుమా.

242

— పుండరీకుఁడు కపింజలునితోడ వచ్చుట. —

వ. అని చంద్రావీడశరీరాంతరితదేహం దగుచంద్రుండు చెప్పుచుండఁ జంద్ర  
లోకావస్థానసంలగ్నం బగునమృతపరిమళంబు వహించుచు దొల్లి మహా  
శ్వేతపయి మరులుగొని మరణంబు నొందినవాఁటివేషంబుఁ దాల్చి కంఠంబున  
నాయేకావళి ధరించి పూర్వప్రకారంబున నాపాండుతోమక పోలయుగళంబగు  
ముఖంబుతోడఁ గపింజలునిచేయి వట్టుకొని యాకాశంబునుండి దిగి పుండరీకుం  
డటకు నేతెంచె. అట్లు వచ్చుచున్న పుండరీకుని దూరంబుననుండి కాంచి కాదం  
బరి పరిత్యక్తచంద్రావీడవత్సలయై స్వయముగఁ బరుగువారి పోయి మహా  
శ్వేతకా విగియారఁ గాఁగిలిందినాని పుండరీకుం డేతెంచువార్తఁ దెల్పులోపల  
నాపుండరీకుం డాకాశంబునుండి దిగివచ్చి పరమోపకారియై చంద్రావీడశరీరుం  
డైన చంద్రునకు నమస్కారంబు చేయుటయు నాచంద్రావీడం డిట్లనియె.

క. తొలిపుట్టువు చుట్టరికముఁ, దిలకింపఁగ నల్లుఁ డీవు ధరియుము నాకీ  
వలిపుట్టువునక సఖుఁడవు, మెలఁగుము చెలివగుచునాకుమిత్రును! యెవుడుఁ.

క. అనుటయుఁ జంద్రావీడుఁడు, విని కేయూరకుఁడు చనియె ధివేగమె నావా  
ర్తను హంసచిత్రరథులకు, వినిపింపఁగ హేమకూటఃపృథ్వీధృతికిఁ.

245

క. అరిగెను మదలేఖయుఁ దాఁ, బరుగిడి మృత్యుంజయజపఃపరుడై యెవుడుఁ  
బరిగెడు తారావీడనృపరుసరసకు నావిలాసఃకరిసరసకునుఁ.

246

తే. అరిగి పదములపైఁ బడి ధరియ్యచరిత!

లెస్స లే దేవియును నీవు ధరియ్య లబ్ధ  
జీవితండుయ్యె యువరాజు ధరియ్య జీవితండు  
తత్సఖుండును శుకనాసఃకరితనుభవుండు.

247

తే. అనుచుఁ జెప్పంగ నానంద ధరియ్య హిల్ల

నాలకించి తద్వాక్యము ధరియ్య నవనివిభుండు  
దేహసంస్కారవిరహజంఘరీర్షపరుష  
ఫలితలోమకమణిబంధ ధరియ్య హిల్ల.

248

ఆ. విగ్ధఁ గాఁగిలింది ధరియ్య నామదలేఖ, హర్ష పరవశుడయి ధరియ్య విలాస

నలికి సంత గాఢఃపరిరంభణ మొసంగి, యాత్మగుతున కిట్లు ధరియ్య నెలమి,

ఆ. తనయ! నీకు నేను • దండ్రినైతిని నెట్టా, శాపదోషముననా • స్వకృతపుణ్యముననా యెఱుంగ లోకఃపూజ్యుడవగులోక, పాలకుఁడవు నీవు • బాలకుఁడవె.

తే. అలరు నాయందు సత్కృతి • కర్తవ్యమైన  
యంశ మెయ్యది యదియు నీయందుఁ జొన్ని  
నాఁడ రెంటును నీకు నే • నమ్రుడ నయి  
ప్రణతి యొనరింపఁగాఁ దగు • వాఁడ ననుచు. 251

తే. పాదములఁ బడె జనకుఁ డ • న్భావ ముడిగి  
నరపతిసహస్రములతోడ • నరవరుండు  
జనకుచే నట్లు ప్రణతిఁడై • తనరుచున్న  
కొడుకుఁ గనుఁగొని యాదేవి • కూర్చి యెసఁగ. 252

తే. నిర్భరానందవశయయి • నిర్భరముగ, సారెసారెకు నొదల • సల్లలాట  
గండతలముల ముద్దిడి • గాఢముగను, గాఁగిలిం చెను గొడుకుఁబ్ర • గాఢమతిని.  
ప. అంతఁ జంద్రాప్రీతుండు తల్లిచే నాలింగితోస్తుక్తుండయి సారెసారెకుఁ దల్లికిఁ  
దండ్రీకిఁ ననుస్కరించి శుః నాసునకు వందనం బొచరించి వారొసఁగునాశీ  
స్సహస్రంబుల సంవర్ధితప్రహర్షుండై పుండరీకుని కేలువట్టికొని క్రమంబున స్వ  
జననీజనకులకును శుకనాసునకు మనోరమకును వీఁడె మీఱవై శంపాయనుం డని  
వినయవిలయోపనమ్రుపదనుం డయినయాపుండరీకునిఁ జూపునమయంబునఁ గపిం  
జలుండు చేరువ కేతెంచి శుకనానుఁ గాంచి యిట్లనియె 254

క. అనిపె నను శ్వేతకేతువె, యను మనె నీతోడ నిట్లు • లార్యచరిత! ఏ  
నిని బుండరీకుఁ గని పెం, చివవాఁడను నేను నిం తె • చేయ నిఁ కేమిఁ. 255

క. తనయుండు నీకు నీతఁడు, తనరును నీపై నికూర్చి • తద్ద యితనికిఁ  
గను మీతని వై శంపాయనుగా మది నవినయముల • నణచి మనువుమా.

క. పరుఁ డీతఁ డనుచు నెపు డో, పురికింపకుఁ డయ్య శాపఃపరిముక్తుండై  
పరగినను వీనిఁ గొని నే, నరుగను నీతండు నీకె • యాత్మజఁ డింకఁ. 257

ప. మఱియుఁ జంద్రానతారం డగుచంద్రాప్రీతుఁ డెందాఁకనుండు నందాఁక నితని  
నీయొద్దన యుంచి కృతార్థుండ నయ్యెద. ఇపుడు నాసత్వాఖ్యతేజం బీదివ్య  
లోకంబుఁ బొసి మీఁది దగులోకంబున కరుగ నుంకించుచున్నది. పోయి  
నచ్చెద నని చెప్పె నని చెప్పుటయు శుకనాసుండు వినయాపనతుండై యున్న  
పుండరీకుని కేలు వట్టికొని కపింజలుం బొచి కపింజలా! సకలజగదాశయజ్ఞం  
డయినయాశ్వేతకేతుం డేల యిట్లు చెప్పి పంపెను. ఎన్నండైన నీపుండరీకు

నివై స్నేహంబు పాయనే. యని సగ్వులు పూర్వజన్మసృతాంతానుస్మరణ  
కథాలావంబుల నొండొరుల విచారించుకొనుచు సమేయహర్షంబున నిష్టకథా  
గోష్ఠి నెరపుచు సుత్సుల్లలోచనులై వినోదించుచుండ నారాత్రి వారికిం  
జెలియకయ కడచుటయు మగునాడు వటువాతఁ జిత్తరథహంసులు మదిరా  
గారులతోడ సకలగంధర్వలోకం బనుగమింప నట కే తెంచెరి. 258

—చిత్తరథాదులు మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చుట. కాదంబరిచంద్రాపీఠాదుల వివాహము.—

సీ. చనుదెంచి సిగ్గుచేఁచినమితానలయి యలగుకూఁతులఁగాంచి యధికముదముఁ  
గాంచి యల్లుండ్రను + గనుఁగొని యుత్సుల్లలోచనులై వింతఁ + జూచి చూచి  
యప్రయత్నపరస్పరాత్సంబంధంబు సమకూరుటకు మది + సంతసించి  
సన్నతశుకనాసఁసదివుఁడు స్వపతి తారాపీఠుఁడును దాము + రహిని నొకటఁ  
తే. జేరి యనుభూతసంబంధఁచి త్రకథల

సరససల్లాపముల గోష్ఠి + సలిపి కొంత

సమధికమహోత్సవానందఁసాంద్రు లగుచుఁ

బరిణయాలాపకథలు ప్రసర్తిలంగ.

259

తే. చిత్తరథుఁడు తారాపీఠాక్షితిపవరునిఁ, గాంచి యిట్లనె నోమహిఁకాంతవర్య!  
నిజగృహం బుండ సిద్ధమై + నివ్వటిలుచు, నీమహోత్సవ మటవిని + నేలసలువ.

క. మన కిరువుర కీ పెండ్లియె, చను ధర్మము నభిమతంబు + సన్నతమయి యై  
నను లోకవ్యవహారముఁ, జనదే పాటింప నింత + త్కృపలచంద్రా!.

261

క. చనుదము మాపురి కై నను, జనుదము మీపురికి నై న + శశిభువికై నఁ  
జనుదము సందియ మేటికిఁ, ననఁ దారాపీఠుఁ డనియె + నతని కిటు దమి.

262

ఆ. జరుగు నెచట నధికఁసౌఖ్య సంపద యది

యటవియైన భవన + మగుచుఁ దనరు

జరుగు నిట్టి సౌఖ్యసంపద యొండెడ

మనకుఁ జెపుమ విబుధమాన్యచరిత !.

263

వ. మఱియు.

264

తే. భవనములకెల్ల నీయల్లుఁ + బ్రభువుఁ గాఁగ

సలిపితిని నివ్వడే వాని + చానతోడఁ

గొంచుఁ జను గృహసుఖములఁ + గూర్చుము సఖ!

యనఁగ గంధర్వపతి యాత్మ + నలరి మిగుల.

265

క. నీ కెయ్యది యభిమతమా, నాకును నది యభిమతంబు • న్యాయ్యంబనుచుఁ  
జేసొని చంద్రాపీఠుని, బ్రాకట మగుహేమకూటఁపరవికిఁ జనియెన్ 266

మ. చని కాదంబరితో స్వరాజ్యము సమఁస్తంబుఁ నివేదించెఁ గొ  
మ్మని యాచిత్రరథుండు రాసుతునకున్ • హంసుండు దాఁబుండరి  
కునకుఁ స్వాత్మజతో స్వరాజ్యమును గైఁకొమ్మంచుఁ బ్రార్థించెఁ గై  
కొని రాకన్యలమాత్ర హృత్ప్రియలఁ గైఁకొనిండు వా రావటన్. 267

వ. అంత. 268

సీ. జన్మాభివాంఛితఁసన్నతప్రియలాభ ముదితాత్మజనబంధుఁముఖ్యులు దనుఁ  
గొనియాడ సౌఖ్యంబు • గూరియు నొకనాఁడు కావంబరి జేవి • కనులనిండ  
నీ రైచ్చికొని దీనఁసీరేడముఖయు తనగృహంబునకు వచ్చినస్వనాథు  
శశిని జంద్రాప్రీతిఁజనపతిసుతమూర్తిఁ గాంచి యిట్లనియెను • గరుడ దోప

అ. మనుజనాథతనయ! • మనమందఱ మ్మిటు

చచ్చి బ్రతికి మరల • సంగతులము

పత్రలేఖ యెటకుఁ • బఱచెను దద్వాత్త

యెఱుక పడ దొకింత • యేని యెందు

269

క. అనుటయుఁ జంద్రాప్రీతుఁడు, గని సంతస మాత్మ దానిఁ • గని యిట్లనియెన్  
వనితరొ! యెట్లుండును నిట, చనియెను నాచాన తనదుఁజగమున కపుడే.

క. మునిసుతశత్రుఁడనై నేఁ, జనుదెంచెఁజనపుడు మునుజఁజగతికి నాకా  
మిని యిట్లనియెను వల్లభ! నిను విడి నిముసంబు నుండఁ నేరను నిచటన్.

క. మనుజజగంబున నొంటిగ, ననుఁ బాసి యటుండు దీవు • నరపతి! నేనుఁ  
జనుదెంతు నీదువెంబడి, గొని పొమ్మన వల దటంచుఁ • గొసరి నుడివినన్.

క. విన కాసతి నావెంటను, మును భూలోకంబునందుఁ • బుట్టెను నానే  
వను సల్పంగ జన్మాంతరమును గొను చే మృతినిఁబొందఁముదితయుఁ దానున్.

క. మనుజజగంబున మగుడన్, జనియింపగఁ గోరవలదు • సతి! యని నేఁ బ  
ల్కిని బంపితి నిజలోకంబున కచ్చటఁ గాంచఁ గలవు • పోలఁతిరొ! దానిన్.

క. అనవుడుఁ గాదంబరి తా, విని రోహిణివేశలతకు • విమలస్నేహం  
బునకును బాతివ్రశ్యం, బునకు నుదారతకు మదిని • బోదల వెఱఁ గడున్.

క. ఘనతరఃజ్ఞాభరమున, నననేరక యేమి యవనఁతాస్య యగుచుఁ గ్రిం  
దును గాంచు చుండె నంతట, జనెఁ బడమరదెలకు సారఁసస్వామి వడిన్.

క. జననద్యయాభికాంక్షిత, వనితాసంభోగసుఖముఁ • బ్రభుచంద్రునకున్

దనర నొనర్చుగ నా రవి, చనె రాగపతాకయనగఁ • సంజయు నలరెన్. 277

వ. అంత విభావరి యేతెంచి ప్రసంచమెల్లఁ జంద్రోదయాభిరామంబై నెలుం గుటయు. 278

సీ. అనుభావిశపరస్పఃరాలింగనసుఖంబు వికసితన మనాబ్జఃవిలసితంబు

శిథిలనీపీబంధఃచేష్టితవ్యాప్యతపాణినివారణఃపౌఢిమంబు

నశిథిలితాశీతిఃవిశదబంధోజ్జ్వలదశవిధచుంబనఃదర్శితంబు

నప్రాథితరతిసఃమాప్తిత్రపాభోగ మమణితత్రవణభయానకంబు

శే. నగుదుఁ జరకాలకాంతీతఁ మైన ప్రథమ

సురతసుఖసాగరంబునఁ సుదతిఁ జిత్ర

రఘుకుమారితఁ దేల్చి యాఁ రాజమానుఁ

డభిమతానందసందోహఁ మడరఁ జేసె. 279

క. పదిదినముల నొకదినముగ, మదివలగుచుఁ గడపి యంతఁ మాను యనువఁగాఁ

బొదలుచుఁ జనియెను నిజపితృ, పదసరసీజములకడకుఁ బడఁతియు నతఁడున్.

క. చని తనతోఁ గట్టంబులఁ గనినట్టివృషాలతనయఁగణములనెల్లెన్

దనసరివారిగ నొనరిచి, పనిచేఁ జెలిఁ బుండరీకుఁ బాలింప మహిన్. 281

క. పనులెల్ల మాని భగవంతునిఁ గొలుచుచుముదముఁగనుచుఁ మాఁగుచునీరులన్

దనరెడుతలిదండ్రుల నను, దినమున్ నేవించుచుండెఁ దియ్యదనమునన్.

సీ. పురివారు ముదమునఁ బారిఁబారిఁ దనుఁజూన జన్మభూప్రీతి నుజ్జని నొకప్పు

ననుపమరమణీయఁఘన హేమకూటంబునం దొక్కపరి శ్వశుఁరాదరమున

నొకపరి రోహిణీయుడతివైఁ దమి సుధాసురభిశీతలనిశాఁకరుజగానఁ

బుండరీకప్రీతిఁ నిండువేడ్క నొకప్పు జలజాలయావాసఁసన్నములను

శే. దేవికాదంబరికి నెటఁ దియ్యదనము

పుట్టు నయ్యయిసురుచిరఁభూములందు

నాతఁడు వసించు చొక్కొక్కయపుడు వివిధ

సుఖములం దేలుచుండె నాసుదతితోడ 283

వ ఇట్లు జన్మదవ్యయాకాంతీతంబులును బ్రతిదిననవనవంబులును ననితరానుభూత

పూర్వంబులును నగునయ్యయివినోదవిశేషంబులం దవలి యాచంద్రావీడుండు

కాదంబరితోడ నిచ్చావిహారంబులం గ్రీడించుచుండె. అట్లొక్కచంద్రా

వీడుండును గాదంబరియునె కాదు కాదంబరియు మహాశ్వేతయు, మహాశ్వే

తయుఁ బుండరీకుండును, పుండరీకుండును జంద్రావీడుండును సర్వకాలసర్వా

వృథలం బరస్పరం బెడఁబాయక వివిధాఖలనుఖనందోహంబుల యభేచ్ఛం గాం  
చుచు నిర్భరనిరతిశయానందంబునం బొదలు చుండిరి. 284

తే. స్వస్తి యగుఁ గాతఁ బ్రజలకు; • త్కృతలంబు  
రాజు తేలుత న్యాయమాఁర్థమున నెపుడు;  
గోద్యజులకు శుభంబు చేకూరుఁ గాక;  
జగములకు నెల్ల సౌఖ్యంబు • జరుగుఁ గాక. 285

శ్రీకృతిసమర్పణము. ౭౭

క. నీకృప పెంపున సల్పిన, యీకృతి నర్పింతు నీకు • నెలమి దలిర్ప  
జేకొనుము భక్తవత్సల! ప్రాకటముగ దక్షిణాస్య! • భక్తసువశ్యా! 286

ఉ. దీనజనావనా! వినుతఁ దివ్యగుణా! భవపాశమోచనా!  
దానవమర్దనా! హృషీతఁ తాపససత్కృతపాదపూజనా!  
మానితసజ్జనా! మదనఁ మానవిదారణ! శేషభూషణా!  
మానక యీకృతిఁ సుకవిఁ మాన్యముఁ జేయవె దక్షిణాననా! 287

చ. కొడుకులు కూతులుఁ గలరు • కుంభిని నిల్పు మదీయనామ మం  
చడరుదునా యొనర్చితిని • నాకతధర్మము లివ్వి నా కొసం  
గెడుఁ బరలోకసౌఖ్యముఁ • గీర్తిని నంచు ముదంబుఁ గాంతునా  
యడరుదు దేన నీకృతియ • యన్నిటికిఁ దయ దీనిఁ ప్రోవవే 288

శా. సంతానంబులలోన నెక్కు డగునీ సంతానమే నీకృప  
సంతోషం బెసలారఁ గంటి శివ! యాశావీధులం దీని వి  
శ్రాంతిం బొందఁగఁ జేసి సత్కవులకుఁ • సమ్మోదముం గూర్చి నా  
చింతల్ మానిచి నాదుపేరు నిలువం • జేయంగదే యీశ్వరా! 289

క. సంతానంబులలోఁ గృతి, సంతానమె సక మటంచు • శాస్త్రముల సుధీ  
మంతులు పల్కుదు రానుడి, సంతస మందంగ నిజము • సల్పుము దేవా!.

క. అలరిని మఱి దేసను నే, నిలువఁగ నాపేరు భువిని • నీదయ దీనక  
నిలువంగఁ దలఁచినాడను, సలుపవె నాప్రార్థనంబు • సఫలము దేవా. 291

మ. చలచిత్తుండను శ్రాంతుండక జడుఁడ నశ్రాంతాధిసంవాసుండక  
దెలియక సత్తు నసత్తు శేవలము నే • దీనుండ నాచే నెటో  
పలుకం జేసినవాడ నీకృతిఁ గృపక • బాలించి దీనిక భువిక  
గలకాలంబు వెలుంగఁ జేసి ముదముక • గావించి రక్షింపవే, 292

ఉ. ఎవ్వనినామ మీఁభువిని \* నెన్నిదిసంబులు నుండు నన్నినాల్  
నవ్వగ లేక స్వర్గముననిత్యసుఖంబుల నందు నాతఁ డగ  
మవ్వపుఁబల్కులఁ మదిని \* నవ్వు రచించితి దీని సత్కపుల్  
నవ్వకయుండఁ బ్రోవు కరుణఁ భువి నారవితారకంబుగఁ. 293

ఉ. వేడను రాజ్యముక ధనము \* వేడ దుకూలములఁ సువర్ణముల్  
వేడను నగ్రహారముల \* వేడ హయంబుల సామజంబులఁ  
వేడెడ నీపదాంబురుహ \* వీధి వసించుచు నీదుదాస్యముఁ  
వీడక యెప్పు మానసిక \* వేడవ మాని సుఖంప నీశ్వరా. 294

మాలిని. జయతు జయతు దేవా! సర్వతో జేతృరావా!  
జయతు జయతు దేవా! జన్మపాశోధినావా!  
జయతు జయతు దేవా! సర్వపాపేషుదావా!  
జయతు జయతు దేవా! నన్ను తోరు ప్రభావా!. 295

మత్తకోకిల. మంగళం బగు నీకు నెప్పుడు \* మారమానవిదారణా!  
మంగళాలయ మంగళాసతి \* మంజువాజ్ఞధుపారణా  
భృంగినందిగఁ జేంద్రవందిత \* భీనివారణపండితా!  
సంగరాంగణశూరనందిత \* సాధుపాలనమండితా!. 296

గద్య. ఇది శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవిత్వవైభవ చింతలపల్లి  
వంశపయఃపారావారరాకాశై రవబాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్మస్యంబకప్రియ  
తనూభవ సుజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి  
యను మహాప్రబంధంబునందు సుత్తరభాగంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము  
సంపూర్ణము.

సర్వము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తిర్పణమస్తు  
శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ.  
ఓంతత్సత్.



# శ్రీశృంగారకావంబరీశోధనపత్రము.

—ॐ—

**పూర్వభాగము, ప్రథమాశ్వాసము.**

పుట.	పద్య.	అసాధువు.	సాధువు.
5	25	శ్రుతిచరం	శ్రుతచరం
„	26	దజ్ఞ	దజ్ఞ
7	40	గడగొను	గడగొను
8	50	గదనార్జుం	గదనార్జునుఁ
13	79	బరసిరి	బనిసిరి
15	99	వినీతజగతి	వినేతజగతి
17	110	యతి	నతి
„	113	చీని	జీని

**పూర్వభాగము, ద్వితీయాశ్వాసము.**

24	4	సత్వంబు	సత్వంబు
30	39	తాచు	తాచు
„	43	మాలకలితంబు	మాలికాంతంబు
32	50	డెటూ	డెటూ
35	71	హరిణ	హరిణి
39	97	సేమము	సేమము
40	112	గోమాయ	గోమాయు
43	134	వీటంబుచ్చి	వీటింబుచ్చి
44	140	జక్కచదం	జక్కచదం
50	185	మునులు	మునులఁ
50	185	దైన్య	దైన్య
55	224	సమృతుడ	సమృతుడ
59	251	బలిస్థిగ్ధ	బలిస్థిగ్ధ
„	„	కుశముల	కుశలను
60	263	సల	సల
„	„	సృపేందా!	సృపేంద్రా!

**పూర్వభాగము, తృతీయాశ్వాసము.**

64	23	పాసాద	ప్రాసాద
„	„	మనంగా	మనగ్గా
69	54	యుధిష్ఠిరనకు	యుధిష్ఠిరనకు
„	56	పులకింపగఁగ	పులకింప నక
71	70	ప్రతిక	ప్రకటిక
72	72	ఘుష్యమానో	ఘుష్యమాణో
76	102	లిత్రు	లిత్రు
77	113	మాన్య!	మానని

**పుట. పద్య. అసాధువు. సాధువు.**

84	160	బంపిన	బంబిన
95	235	బలాధికుఁ	బలాహకుఁ
96	245	బలాహకుండు	బలాహకుండు
160	274	తావ్వాది	తావ్విది
101	287	మండలమున	కుండలమున
102	„	జలధరనముల	జలధరదినముల
„	291	సుందమూరి	సుందరమూర్తి
111	353	సుప్రకోష్ఠం	సుప్రకోష్ఠం
„	„	పురష	పురుష
112	357	సరో	సరో
114	368	శిత	శిత
115	379	వీరనయ్యుఁ	వీరణయ్యుఁ
120	417	మందిరముల	మందిరముల
125	463	బాయెఁడా	బాయెఁడా

**పూర్వభాగము, చతుర్థాశ్వాసము.**

127	8	మానవుం	మానవుం
129	23	వగిదిని	వదిదిని
„	25	పోచ్చి	పోచ్చి
132	43	దానికి	దానికి
133	52	నిర్వ్యసనిత్వము	నిర్వ్యసనత్వము
141	110	లయి	లై
„	111	శఫరి	శఫరి
159	261	మండపకంభం	మండపికంబం
„	265	నప్రాకృతమయి	నప్రాకృతయయి
162	288	యొప్పు	యొప్పు

**పూర్వభాగము, పంచమాశ్వాసము.**

171	45	గాలిగుడు	గాలిగుడి
174	67	పాతావసి	తావసు
„	70	నిరాదరము	నిరాదరత
187	185	శిలీముఖు	శిలీముఖ
193	229	సేమము	సేమము
196	252	తెలిమి	తెలిమి
198	264	కాంతి	కాంత
199	271	నెత్తములు	నెమ్ములు
200	277	బడి	బడు



పుట. పద్య. ఆసాధవు.	సాధవు.
204 301 దశ	దశ
,, 305 జీవితమై	జీవితమై
205 313 నిరుపలేజి!	నిరుపలేజి!
,, ,, సర్వలి	సర్వలి
220 415 నిరూపరథ	నిరూపరథ
221 422 కట్టనుంగుచెలిని	కట్టనుంగుచెలిని
223 441 మరలించు	మరలించు

పూర్వభాగము, పశ్చిమాభాగము.

229 41 సంపరత్తి	సంపరత్తి
234 90 సోకలి	సోకలి
246 182 యామానిని	యామానిని
251 224 గాత్రిచిత్ర	గాత్రిచిత్ర
257 268 మహాత్మ్యమున	మహాత్మ్యమున
258 276 నచ్చటికి	నచ్చటికి
259 284 వలగొను	వలగొను
260 289 తొగలమీది	తొగలమీది
262 307 వ్యవసీత	వ్యవసీత
263 316 మానమోదావన	మానమోదావన
297 355 వతుల	వతుల
293 534 పముల	పముల
296 560 జేయుకర్ణ	జేయుకర్ణ

ఉత్తరభాగము, ప్రథమాభాగము.

309 58 తాప	తాప
317 112 తాళపుకంబు	తాళపుకంబు
318 117 మాద్యక	మాద్యక
320 132 చాడు	చాడు
329 203 ధరించుటలు	ధరించుటలు
331 217 లేడ	లేడ
345 323 పూజ్ఞకరణ	పూజ్ఞకరణ

ఉత్తరభాగము, ద్వితీయాభాగము.

351 24 యెటికి	యెటికి
354 49 నిన్నేల	నిన్నేల
357 73 గార్హస్థ్యంబు	గార్హస్థ్యంబు
362 117 న్యాయించుట	న్యాయించుట
367 153 నులనకావ	నులనకావ
370 171 యుగ్మతోడ	యుగ్మతోడ
374 204 యోర్లు	యోర్లు
375 215 నిఘరా	నిఘరా
377 231 మను	మను

పుట. పద్య. ఆసాధవు.	సాధవు.
378 237 నుదురు	నుదురు
,, 239 జను	జను
382 267 దనవిరహ	దనయవిరహ
,, ,, యమస్కంబయి	యమస్కంబయి
385 281 ననమానంగంబును	ననమానంగంబును
,, 282 విరహినులకు	విరహినులకు
,, ,, దళములకు	దళములకును
387 292 జలధర	జలధరా

ఉత్తరభాగము, తృతీయాభాగము.

395 12 పక్షుండై	పక్షుండై
396 13 వియ్యక్తు, నాంగ	వియ్యక్తుడు, నాంగ
,, ,, నుడు	గును
397 31 మన్న	మన్న
398 35 భస్మితండున	భస్మితండున
,, 37 యన	యన
399 48 నింతు	దనింతు
400 49 దురాతా	దురాతా
406 13 నటనర్పమా	నటనర్పమా
407 106 కథస్తులు	కథస్తులు
,, 109 చిత	చిత
412 145 లేకటి	లేకటి
416 181 జేయము	జేయము
417 185 నొక్క	నొక్క
,, 186 తక్షణంబు	తక్షణంబు
418 197 ప్రియసఖు	ప్రియసఖి
419 205 నాల్పు	నాల్పు
434 321 యెప్పుడు	యెప్పుడు

ఉత్తరభాగము, చతుర్థాభాగము.

439 11 బాగు	బాగు
441 23 లేడు	లేడు
452 114 చని	చని
,, 116 దృఢభి	దృఢభి
,, 117 పడవున	పడవున
453 121 రాదొండెడ	రాదొండెడ
455 141 జెప్పడు	జెప్పడు
457 158 నెదురు	నెదురు
460 187 దాన తొలి	దాన తొలి
,, 189 దినవచ్చు	దినవచ్చు
463 212 రక్షలు	రక్షలు











